

ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

CONFERENCE BOOK

EDITOR: ASSOC. PROF. BURCU GEZER SEN

ASES

IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

DECEMBER 17-19, 2022

ESKISEHIR, TURKIYE

EDITOR: ASSOC. PROF. BURCU GEZER SEN

COPYRIGHT © 2022

BY ASES CONGRESS ORGANIZATION

PUBLISHING COMPANY LIMITED

ALL RIGHTS RESERVED . NO PART OF THIS PUBLICATION MAY BE REPRODUCED, DISTRIBUTED OR TRANSMITTED IN ANY FORM OR BY ANY MEANS, INCLUDING PHOTOCOPYING, RECORDING OR OTHER ELECTRONIC OR MECHANICAL METHODS, WITHOUT THE PRIOR WRITTEN PERMISSION OF THE PUBLISHER, EXCEPT IN THE CASE OF BRIEF QUOTATIONS EMBODIED IN CRITICAL REVIEWS AND CERTAIN OTHER NONCOMMERCIAL USES PERMITTED BY COPYRIGHT LAW. ASES CONGRESS ORGANIZATION PUBLISHING® IT IS RESPONSIBILITY OF THE AUTHOR TO ABIDE BY THE PUBLISHING ETHICS RULES.

ASES PUBLICATIONS – 2022©

LICANCE KEY: 2022/ 63715

26.12.2022

ISBN: 978-605-72042-4-0

CONGRESS ID

CONFERENCE TITLE

ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

DATE AND PLACE

DECEMBER 17-19, 2022

ESKISEHIR, TURKIYE

ORGANIZATION

ASES (ACADEMY OF SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL STUDIES)

LANGUAGES

Turkish, English, Arabic, Russian

ORGANIZING COMMITTEE MEMBERS

CHAIRMAN OF THE ORGANIZING BOARD

Prof. Dr. OKTAY BEKTAS

ORGANIZING BOARD

DR. ASSIA ALLAOU

UNIVERSITY OF CONSTANTINE (ALGERIA)

DR. MARIUS LOLEA

UNIVERSITY OF ORADEA (ROMANIA)

DR. MUHAMMAD FAISAL

SINDH MADRESSATUL ISLAM UNIVERSTY (PAKISTAN)

DR. KR PADMA

SRIPADMAVATIMAHILAVISVIDYALAYAM (WOMEN'S) UNIVERSITY (INDIA)

DR. ROZINA KHATTAK

SHAHEED BENAZIR BHUTTO WOMEN UNIVERSITY (PAKISTAN)

DR. VARVARA GETMANTSEVA

THE KOSYGIN STATE UNIVERSITY OF RUSSIA (RUSSIA)

IONUT CRISTIAN SCURTU

"MIRCEA CEL BATRAN" NAVAL ACADEMY

GENERAL COORDINATOR

Assist. Prof. OGUZHAN NACAROGLU

COORDINATOR

AYSEL UNAL

CHAIRMAN OF THE SCIENCE COMMITTEE

SCIENCE BOARD

Prof. Dr. ALEXANDER MAKARENKO

NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY OF UKRAINE (UKRAINE)

Prof. Dr. ALI OSMAN ALAKUS

DICLE UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. ARZU KARACA

MUNZUR UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. BANU YAZGAN INANC

TOROS UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. BEJTULLA IRON

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY (MAKEDONIA)

Prof. Dr. DENIZ YENGIN

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITYSI (TURKIYE)

Prof. Dr. EMRULLAH FATIS

AHI EVRAN UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. HATICE FERIHA AKPINARLI

ANKARA HACI BAYRAM VELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. IOSEFINA BLAZSANI BATTO

AZERBAIJAN UNIVERSITY OF LANGUAGES (AZERBAIJAN)

Prof. Dr. MEHMET ALI SALAHLI

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITYSI (TURKIYE)

Prof. Dr. MEHMET KAYGUSUZOĞLU

HASAN KALYONCU UNIVERSITYSI (TURKIYE)

Prof. Dr. MEHMET SERKAN UMUZDAS

TOKAT GAZIOSMANPASA UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. MINE KAYA KEHA

ATATURK UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. MUKADDER BOYDAK OZAN

FIRAT UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. NURETTIN KONAR

BANDIRMA ONYEDI EYLUL UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. SABRI KARADOĞAN

DICLE UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. SADETTIN OZCELIK

DICLE UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. SIBEL KAHRAMAN

INONU UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. SNEZANA BILIC

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY (MAKEDONIA)

Prof. Dr. SENGUL KOCAMAN

DICLE UNIVERSITY (TURKIYE)

Prof. Dr. QASIM HACIYEV

AZERBAIJAN NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES (AZERBAIJAN)

Prof. VIOLETA MADZOVA

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY (MAKEDONIA)

Assoc. Prof. ASLI SAYLAN KRIMIZIGUL

ERCIYES UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. AYSE SEZER

BILECIK SEYH EDEBALI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. AYSEGUL TURK

ANKARA HACI BAYRAM VELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. BURCU UZUM

KOCAELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. DERYA UZUN AYDIN

BATMAN UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. FULYA ONER ARMAĞAN

ERCIYES UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. GORKEMLI KAZAR

MUNZUR UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. HAMIT ARBAS

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITYSI (TURKIYE)

Assoc. Prof. HATICE BURCIN SOLT

ZONGULDAK BULENT ECEVIT UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. HAYATI CAVUS

VAN YUZUNCU YEAR UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. HICRAN OZLEM ILGIN

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITYSI (TURKIYE)

Assoc. Prof. IPEK FATMA CEVIK

USKUDAR UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. ISMAIL SAN

INONU UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. MAHMUT CITIL

GAZI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. MUHAMMAD JEHANGIR

ABDUL WALI KHAN UNIVERSITY (PAKISTAN)

Assoc. Prof. MUSTAFA TUYSUZ

VAN YUZUNCU YEAR UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. NASEEM AKHTER

SHAHEED BENAZIR BHUTTO WOMEN UNIVERSITY (PAKISTAN)

Assoc. Prof. ORCUN BOZKURT

MUSTAFA KEMAL UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. OZCAN DEMIR

GAZIANTEP UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. OZGUR ALTINDAĞ

DICLE UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. OZLEM ARDA

ISTANBUL UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. SELMAN ABLAK

CUMHURIYET UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. SONGUL KARABATAK

FIRAT UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. SUKRAN KARACA

SIVAS CUMHURIYET UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. VICTORIA ROCACIUC

INSTITUTE OF CULTURAL HARITAGE (MOLDOVA)

Assoc. Prof. VOLODYMYR MESHCHERIAKOV

STATE BIOTECHNOLOGICAL UNIVERSITY (UKRAINE)

Assoc. Prof. YUSUF ARSLAN

BATMAN UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. ZELIHA TEKIN

MUS ALPARSLAN UNIVERSITY (TURKIYE)

Assoc. Prof. ZUHAL AKMESE

DICLE UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. AHMET KURTOĞLU

BANDIRMA ONYEDI EYLUL UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. AYSUN BEYDOLA

YAKIN DOĞU UNIVERSITYSI (KKTC)

Assist Prof. BARIS AYDIN

DICLE UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. CETIN TAN

FIRAT UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. DOSS PARIMALA

UNIVERSITY OF DELHI (INDIA)

Assist Prof. DR. DINOOP K

MAHATMA GANDHI UNIVERSITY (INDIA)

Assist Prof. FRANCISCO JAVIER PALACIOS-HIDALGO

UNIVERSITY OF CÓRDOBA (SPAIN)

Assist Prof. ESREF AKMESE

BATMAN UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. ELIF SELCAN OZTAY

VAN YUZUNCU YER UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. EMIN TAMER YENEN

NEVSEHIR HACI BEKTAS VELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. FAHRUNNISA KAZANAN

DICLE UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. FATMA ALASLAN

YAKIN DOĞU UNIVERSITYSI (KKTC)

Assist Prof. GAMZE AKKAYA

INONU UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. GULSAH GURKAN

TURGUT OZAL UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. MEENAKSHI INGOLE

UNIVERSITY OF DELHI (INDIA)

Assist. Prof. MEHMET TUNAZ

NEVSEHIR HACI BEKTAS VELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. MELIHA UZUN

SIRNAK UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. MUHAMMAD FAISAL

TOP-TECH AL INSTITUTE OF TECHNOLOGIES (PAKISTAN)

Assist Prof. MURAT BUĞRA TAHALI

INONU UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. OĞUZ HAN OZTAY

VAN YUZUNCU YER UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist. Prof. OKTAY KIZKAPAN

NEVSEHIR HACI BEKTAS VELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. PELIN ERTEKIN

INONU UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. SERHAT ERDEM

ATATURK UNIVERSITY (TURKIYE)

Assist Prof. SUKRU BILICI

MUS ALPARSLAN UNIVERSITY (TURKIYE)

Dr. ABDULLAH KILICARSLAN

KTO KARATAY UNIVERSITY (TURKIYE)

Dr. AHMET DEMIREL

NEVSEHIR HACI BEKTAS VELI UNIVERSITY (TURKIYE)

Dr. ESMERAY KARATAS

CANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITYSI (TURKIYE)

Dr. HANI AMIR AOUISSI

CRSTRA-BISKRA (ALGERIA)

Dr. MAJA VIZJAK

FACULTY OF ECONOMICS AND TOURISM MIJO MIRKOVIC (CROATIA)

Dr. MELEK KARACA

Dr. RAMAZAN ERTURK

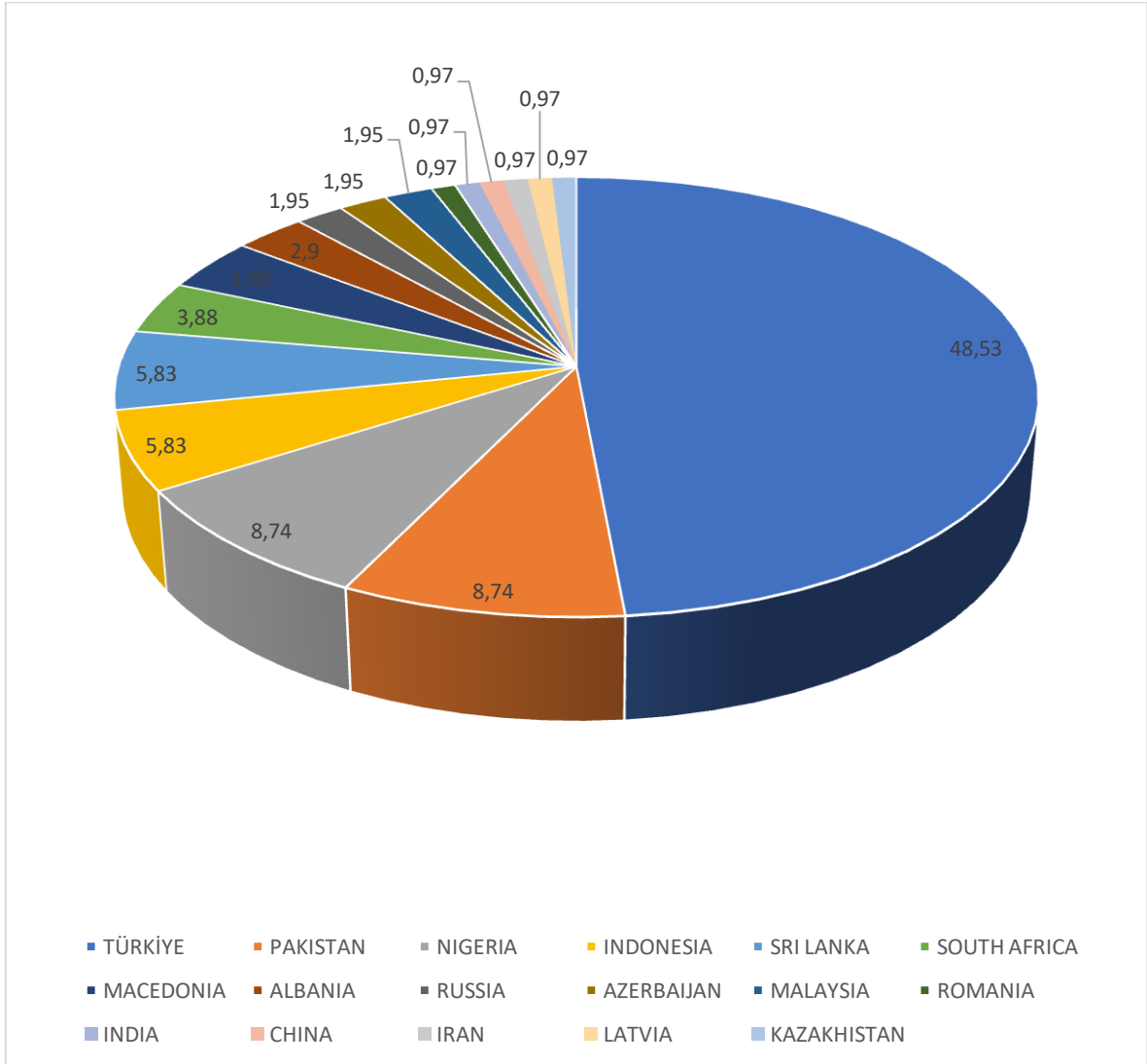
MINISTRY OF EDUCATION

Dr. SEYIDE EROĞLU

CONFERENCE STATISTICS

Distribution of the papers presented orally at the conference by countries

Country	Number of Papers	Percentage (%)
TÜRKİYE	50	48,53%
PAKISTAN	9	8,74%
NIGERIA	9	8,74%
INDONESIA	6	5,83%
SRI LANKA	6	5,83%
SOUTH AFRICA	4	3,88%
MACEDONIA	4	3,88%
ALBANIA	3	2,90%
RUSSIA	2	1,95%
AZERBAIJAN	2	1,95%
MALAYSIA	2	1,95%
ROMANIA	1	0,97%
INDIA	1	0,97%
CHINA	1	0,97%
IRAN	1	0,97%
LATVIA	1	0,97%
KAZAKHISTAN	1	0,97%

**ASES IV. INTERNATIONAL
CONFERENCE ON SOCIAL
SCIENCES**

**DECEMBER 17-19, 2022,
ESKISEHIR, TURKIYE**

CONFERENCE PROGRAM

ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM

17.12.2022

SATURDAY / 09:00-11:30

SESSION: 1 HALL: 1 / MODERATOR

Assist. Prof. Mehmet TUNAZ

AUTHORS	UNIVERSITY/INS TITUTION	TOPIC TITLE
Dr. Hasan GÖKÇE Dr. Nagehan DEMİR Assist. Prof. Oğuzhan NACAROĞLU	MEB Cumhuriyet Üniversitesi	ROBOTIC CODING SUMMER SCHOOL EXPERIENCES OF SECONDARY STUDENTS
Assist. Prof. Mehmet TUNAZ	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	STUDENTS' THOUGHTS ABOUT TECHNOLOGY USE IN EFL CLASSES
Esat AVCI Gülcihan SU Samet KILIÇ Seyran ERGİN AYDEMİR	Yenişehir Belediyesi BİLSEM	A LESSON STUDY TO UNDERSTANDING THE TRIANGLE INEQUALITY FOR SECONDARY STUDENTS WHO EDUCATION IN SCIENCE AND ART CENTERS
Esat AVCI Semih AŞİRET Özgül SU ÖZENİR Özge BADAĞOL Levent KAVACIK Ömer ÖZDEN Celil Cem YILDIZ Elif ÇATAL Hüseyin GÜREL Adnan DERTLİ	Erdemli İlçe MEM YEGİD Erdemli RAM İNOĞİT	A FIELD RESEARCH ON THE DEVELOPMENT PROCESS OF THE TEACHERS TEACHING IN SUPPORT TRAINING ROOM: DESTEK OL PROJECT
Muzaffer BÖGE Elif BİLDİRİCİ BÖGE Nuray TAŞCI KARALI Aziz YILDIRIM	Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü Anafartalar İlkokulu Tosmurlu İlkokulu	SINIFINDAKİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR İÇİN UYGULANAN EĞİTİM ÖĞRETİM MATERYALLERİ İLE İLGİLİ OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
Res. Assist. Abdulkadir KOCAOĞLU Res. Assist. Şenay DELİMEHMET-DADA Assist. Prof. Raziye ERDEM	Trabzon Üniversitesi	ÖZEL GEREKSİNİMLİ YETİŞKİN BİREYLERİN HAYAT BOYU ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ
Kübra DOĞAN SOYLU Assoc. Prof. Hasan Hüseyin KILINÇ	Recep Tayyip Erdoğan Anadolu İmam Hatip Lisesi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	THE SITUATION OF ENGLISH TEACHERS USING EFFECTIVE TEACHING STRATEGIES AND INVESTIGATION OF THE TEACHING METHODS USED IN THE COURS
Assist. Prof. Ümmühan ARK	Bartın Üniversitesi	OMER EL-HALVETI MANİSAVİ'S VERSE TRANSLATION OF MENÂRU'L-ENVÂR
Assist. Prof. Ümmühan ARK	Bartın Üniversitesi	THE COMMUNICATION OF THE PROPHET WITH YOUTH
Assoc. Prof. Özlem ARDA	İstanbul Üniversitesi	DİSTOPİK ANLATININ SINIRLARINI AŞMA POTANSİYELİ: SICAK KAFA DİZİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM

17.12.2022
SATURDAY / 09:00-11:30
SESSION: 1 HALL: 2 / MODERATOR
Lect. Zeynep Büşra KORKMAZ

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
Assoc.Prof. ÖMER FARUK RENÇBER ABDURRAHMAN COŞKUNER	Gaziantep Üniversitesi	DETERMINING OF FACTORS AFFECTING THE FINANCIAL FREEDOM LEVELS OF COUNTRIES: XGBOOST AND SUPPORT VECTOR MACHINES IMPLEMENTATION
Assoc.Prof. A. Baran DURAL Özgür KOÇ	Trakya Üniversitesi	NEW REGRESSION IN A NEW WORLD: CONTEMPORARY NATIONS STATES AGAINST EVILISH- IMERIALIST PATTERNS OF GLOBALISMS
Assoc.Prof. A. Baran DURAL	Trakya Üniversitesi	DOT AS A PERMANENT FRINGE THEATER
Assist.Prof. Nevzat ÇALIŞ	Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi	TAHVİL İHRAÇ DUYURULARININ HİSSE GETİRİLERİNE ETKİSİ; BİST’TE BİR UYGULAMA
Lect. Zeynep Büşra KORKMAZ	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	THE RIGHT OF THE VICTIM TO RECEIVE LEGAL AID FROM A LAWYER WITHIN THE CONTEXT OF THE RIGHT TO A FAIR HEARING
Engin ERKAN Prof. Dr. Mehmet DEMİR	Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	A RESEARCH ON THE FACTORS AFFECTING TEKNOKENT PREFERENCE AND ITS OPINIONS ON TEKNOKENT: THE CASE OF CUMHURİYET TEKNOKENT
Lect. Ali Emin İSLAMOĞLU	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	OUTSOURCING IN HEALTHCARE: INVESTIGATING THE RISKS THAT MAY ARISE FROM TRANSACTION COSTS
Mehmet Ali TEMİZ Hüseyin KOÇ Zeynep TEMİZ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	TARIM ENGEL TANIMAZ: ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARLA GELENEKSEL TARIM VE DOĞA UYGULAMALARI
Zeynep TEMİZ Zeynep Şeyma İNCE	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	ÖZEL EĞİTİM ANAOKULUNDA ÇALIŞAN OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİMDE ÇALIŞMAYA KARŞI GÖRÜŞLERİ
Assoc.Prof. Ahmet TERZİ Res. Assist. Ayşe Sena ŞAHİN	Kayseri Üniversitesi	MUHASEBE ve MUHASEBECİ KAVRAMLARINA İLİŞKİN SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ ALGILARI

**ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM**

**17.12.2022
SATURDAY / 09:00-11:30
SESSION:1 HALL: 3 / MODERATOR
ZOHAIB HASSAN SAIN**

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
ZOHAIB HASSAN SAIN	Superior University	CHALLENGES IN QUALITY OF EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS (HEIS) OF PAKISTAN
ZOHAIB HASSAN SAIN	Superior University	CHALLENGES FACED TO ONLINE EDUCATION & LEARNING IN PAKISTAN DURING COVID-19 PANDEMIC
Dr. MUHAMMAD SAFDARBHATTI MARIA NOOR	Islamia University of Bahawalpur	INVESTIGATING TEACHERS' PERCEPTIONS ABOUT CONTINUOUS PROFESSIONAL DEVELOPMENT TRAININGS DURING PANDEMIC: A SURVEY
MUHAMMAD TAHIR KHAN Dr. MUHAMMAD SAFDARBHATTI SALMAN SHAKOOR	Sibling Academy of Quality Education, Bahawalpur Islamia University of Bahawalpur	A COMPARATIVE STUDY OF EXPLORING GREEN CONTENTS IN BOOKS OF PUNJAB TEXT BOOK BOARD AND OXFORD UNIVERSITY PRESS: AN ECO-LINGUISTICS PERSPECTIVE
Assoc.Prof. ABBAS ALI ZAREI	Imam Khomeini International University	THE EFFECT OF COGNITIVELY AND EMOTIONALLY ENGAGING ACTIVITIES ON EFL LEARNERS' SPEAKING ANXIETY AND WILLINGNESS TO COMMUNICATE
LEDIANA LONGGI NURIKA JOHN	Keningau Vocational College	STRENGTHENING STUDENTS' MASTERY OF VOCATIONAL SKILLS THROUGH SKILL-BASED COMPETITIONS
Lect. KISELEVA MARIANNA VLADIMIROVNA RYZHOVA YULIA	Russian State University	A MULTI-LAYERED IMAGE IS A TREND OF CONSCIOUS FASHION
ELKINA ANASTASIA PAVLOVNA KISELEVA MARIANNA VLADIMIROVNA	Russian State University	ANALYSIS OF THE PACKAGE OF MATERIAL PROPERTIES AND DESIGN FEATURES IN THE DESIGN OF MEN'S RAINCOAT
HASMI SANDRA DEWI DAHLAN WAODE SURYA DARMADALI	UIN Alauddin Makassar	THE STRUGGLES OF AUDREY AGAINST HER ANXIETY DISORDER IN THE NOVEL FINDING AUDREY BY SOPHIE KINSELLA

**ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM**

**17.12.2022
SATURDAY / 09:00-11:30
SESSION: 1 HALL: 4 / MODERATOR
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME**

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
VESANDRA J. SARAH BIBI ABDULLAH	Keningau Vocational College	IMPROVING CLASSROOM TEACHING WITH THE USE OF WIRELESS AND LIGHT LCD PROJECTOR
Lect. Dr. ANILA BRATJA MSC EDLIRA KARAJ	Aleksander Moisiu University Hajdar Dushi School	THE IMPACT OF TEACHER LEADERSHIP STYLE ON DECISION MAKING CAPITAL IN LOWER SECONDARY SCHOOL
MIRANDA ENESI ZENEL SINA	POLYTECHNIC UNIVERSITY OF TIRANA ALEKSANDER MOISIU" UNIVERSITY	USE OF ICT IN EDUCATION
HELENA GRILLO MUKLI LINDITA LUTAJ	ALEKSANDER MOISIU" UNIVERSITY	LANGUAGE AS A PROMOTER OF SOCIAL INTEGRATION
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME	National Open University of Nigeria	THE ROLE OF HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN THE NIGERIAN PUBLIC AND PRIVATE SECTORS: INSIGHT FROM SELECTED
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME	National Open University of Nigeria	APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE 21ST CENTURY MANUFACTURING INDUSTRY IN NIGERIA: INSIGHT FROM SELECTED MANUFACTURING COMPANIES IN
CENETA TELAK DURMISHI	International Balkan University	DIGITALIZATION OF THE ECONOMIES – BENEFITS AND OPPORTUNITIES IN THE WESTERN BALKAN COUNTRIES
Lect. FLORENTINA POPA	University of Galati	THE IDENTITY OF AN ORGANIZATION AS A FORM OF COMMUNICATION WITH EMPLOYEES
MARIJA STEVKOVSKA	International Balkan University	ENHANCING ACADEMIC READING SKILLS THROUGH PROJECT-BASED LEARNING

ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM

17.12.2022

SATURDAY / 12:00-14:30

SESSION: 2 HALL: 1 / MODERATOR

Assoc. Prof. Burcu GEZER ŞEN

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
Assoc.Prof. Emin Tamer YENEN Arif OKCAN	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	THE RESEARCH OF THE EFFECT OF TASK-BASED LANGUAGE TEACHING APPROACH ON 4TH GRADE ENGLISH LISTENING SKILLS
Gökhan BODUROĞLU	Yalova Üniversitesi	A NEGATIVE REFLECTION OF SOCIAL CAPITAL ON THE MIGRATION PROCESS: GHETTOIZATION OF SYRIAN MIGRANTS
Gökhan BODUROĞLU	Yalova Üniversitesi	EDUCATIONAL PROBLEMS AND SOLUTIONS OF SYRIAN MIGRANT CHILDREN IN TURKEY
Dr. Burcu AKKAYA	MEB	KAMU İLKOKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN KOLEKTİF YETERLİKLERİ
Assoc.Prof. Burcu GEZER ŞEN	Fırat Üniversitesi	DEVELOPMENT OF SELF-REGULATION SKILLS IN EARLY CHILDHOOD
Lect. Tahsin BOZDAĞ	İnönü Üniversitesi	INTERPRETATIONS ON CONCEPTUAL PERCEPTION ATTEMPTS IN TRADITIONAL TURKISH EBRU ART
Lect. Tahsin BOZDAĞ	İnönü Üniversitesi	EVALUATION OF CONCEPTUAL ART IN THE CONTEXT OF SEMATIC REPRESENTATION AND EBRU ART
Dr. Abdulkadir SAĞLAM Dr. Serkan ÇİFTÇİ Dr. Ömer ERBASAN	Edremit Bilim ve Sanat Merkezi Yusuf Gökçenay Bilim ve Sanat Merkezi Çalışlar İlkokulu	EVALUATION OF THE SUPPORT TRAINING ROOM THE PRIMARY SCHOOL TURKISH ACTIVITY BOOK FOR GİFTED IN THE CONTEXT OF THE UPDATED BLOOM TACSONOMY
Dr. Ahmet DEMİREL	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Algiers2 University	CULTURAL TRANSFER TOOLS IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE: A REVIEW ON ARTICLES AND THESIS
Prof. Dr. Mukadder Boydak ÖZAN Dr. Ahmet Alper KARAGÖZOĞLU Lect. Dr. Murat DEMİRKOL	Fırat Üniversitesi Gazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	TEACHERS' OPINIONS ON UNETHICAL PRO-ORGANIZATIONAL BEHAVIORS ENCOUNTERED IN SCHOOLS

ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM

17.12.2022

SATURDAY / 12:00-14:30
SESSION: 2 HALL: 2 / MODERATOR
Assist. Prof. Duygu KAYALIK ŞAHİN

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
Assoc. Prof. Mustafa İsmail DÖNMEZ	Selçuk Üniversitesi	A STUDY ON THE TRANSLATION OF A POEM BY THE FAMOUS ARAB POET MUTENEBBI PUBLISHED IN THE MEKTEP JOURNAL
Assoc. Prof. Mustafa İsmail DÖNMEZ	Selçuk Üniversitesi	MABEYN TRANSLATORS IN THE PERIOD OF ABDULHAMID II ACCORDING TO THE BOOKS OF SICILLI-I AHVAL
Assoc. Prof. Ezgi GÖKÇE	Uşak Üniversitesi	TREE MOTIFS SEEN IN MINAI DECORATED CERAMICS DURING THE GREAT SELJUK PERIOD
Assoc. Prof. Ezgi GÖKÇE	Uşak Üniversitesi	ITECİK TULIP STYLIZATION EXAMPLES AND NEW DESIGNS
Assist. Prof. Duygu KAYALIK ŞAHİN	Bartın Üniversitesi	KARAALİZADE HAYYAT ÖMER EFENDİ'NİN TERCÜMETÜ MANZÛMETİ'L-ESMÂ'İ'L-HÜSNÂ'SI
Assist. Prof. Duygu KAYALIK ŞAHİN	Bartın Üniversitesi	21. YUZYILDA DIVAN EDEBİYATI GELENEĞİNİ SÜRDÜREN ÖMER NECÂTÎ'NİN RUBAİLERİ
MUSA ÖZTÜRK	Dokuz Eylül Üniversitesi	AN INVESTIGATION ON THE CLASSICAL UNDERSTANDING OF NASKH SPECIAL OF IBN AL-BÂRİZÎ'S BOOK NÂSİKĤ al-QUR'ÂN al-'AZİZ wa MANSÛKĤUH
Assist. Prof. Ayla BİRİNCİ Prof. Dr. Tuğrul Emre FEYZOĞLU	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hacettepe Üniversitesi	ABSTRACT ART AND GLASS
Muttalip SOYLU Assoc. Prof. Hasan Hüseyin KILINÇ	Nevşehir Anadolu İmam Hatip Lisesi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	EVALUATION OF SECONDARY SCHOOL 5TH GRADE ENGLISH TEACHING PROGRAM ACCORDING TO STUFFLEBEAM'S CONTEXT-INPUT-PROCESS-PRODUCT (CIPP) MODEL
Emre GÖKÇELİ	Brunel University	EFFECT OF SECTORAL FDI ON GROWTH AND DOMESTIC INVESTMENT: EVIDENCE FROM OECD COUNTRIES

ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM

17.12.2022
SATURDAY / 12:00-14:30
SESSION: 2 HALL: 3/MODERATOR
Assoc. Prof. Zuhal AKMEŞE DEMİR

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
Hacer IRMAK Assoc.Prof. Songül KARABATAK	Milli Eğitim Müdürlüğü Fırat Üniversitesi	INVESTIGATION OF THE EFFECT OF READING PREPARATION SKILLS ON READING COMPREHENSION OF INDIVIDUALS NEEDING SPECIAL EDUCATION
Hacer IRMAK Assoc.Prof. Songül KARABATAK	Milli Eğitim Müdürlüğü Fırat Üniversitesi	INTERPRETATION OF THE RESULTS OF ONE TEACH-ONE SUPPORT MODEL, PARALLEL TEACHING MODEL, AND ALTERNATIVE TEACHING MODEL APPLICATIONS
Assoc. Prof. Kürşad SAYIN Prof. Dr. Abdullah KARAMAN	Selçuk Üniversitesi	IMPORTANCE OF CUSTOMER RELATIONS MANAGEMENT (CRM) PRACTICES IN ACCOMMODATION BUSINESSES; A STUDY IN KIZKALESİ
Mustafa Yaşar BEŞER	Social Sciences Institute	GENDER OF MURDER IN INTERNET JOURNALISM
Assist. Prof. Züleyhan BARAN Assoc. Prof. Şükran KARACA	Düzce Üniversitesi Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	INVESTIGATION OF FIVE STARS HALAL HOTEL WEBSITES WITHIN THE SCOPE OF PRESENTING HALAL INFORMATION: ANTALYA CASE
Assoc. Prof. Şükran KARACA Assist. Prof. Züleyhan BARAN	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Düzce Üniversitesi	BIBLIOMETRICS OF METAVERSE STUDIES ON TOURISM
Dr. Mehmet Ferhat SÖNMEZ Dr. Mevlüde BATUR	Dicle Üniversitesi Fırat Üniversitesi	THE JOKER CHARACTER AND THE RISE OF THE POSTMODERN IDENTITY IN CINEMA
MATEEN MOHAMEDZAKI NOORULDEN	Selçuk Üniversitesi	TÜRK VE IRAK HUKUKUNDA BOŞANMA DAVASINA İLİŞKİN HÜKÜMLER
Assoc. Prof. Zuhal AKMEŞE Hatip YURGİDEN	Dicle Üniversitesi İnönü Üniversitesi	A REVIEW ON MAGAZINES PUBLISHED IN THE FIELD OF CINEMA IN TURKEY
Assoc. Prof. Zuhal AKMEŞE DEMİR	Dicle Üniversitesi	AN EXAMINATION ON THE USE OF THE NEW MEDIA IN THE FIELD OF POLITICAL COMMUNICATION

**ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM**

17.12.2022

SATURDAY / 12:00-14:30

**SESSION: 2 HALL:4 / MODERATOR
Prof. Dr. AIGERIM KOSHERBAYEVA**

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
Prof. Dr. AIGERIM KOSHERBAYEVA KOSHERBAYEV RINAD KANTARBAYEV ZUAZ Prof. Dr. GAZIZA KOSHERBAYEVA	Abai Kazak Ulusal Pedagoji Universitesi KazArchitectural Academy University of Business	EFFECTIVE WAYS OF MODERNIZATION AND INTERNATIONALIZATION OF EDUCATION IN KAZAKHSTAN
Dr. WAGIMAN MARTEDJO	Universitas 17 Agustus 1945 Jakarta	IMPLEMENTATION OF MEDIATION IN THE REPUBLIC OF INDONESIA & COMPARISON WITH ARBITRATION FORUM
Dr. MAKOMANE TABA Prof. Dr. MICHAEL FAKOYA	University of Limpopo	THE EFFECT OF PARTIAL USAGE OF COST ACCOUNTING SYSTEM IN AFRICAN TRADITIONAL HEALING IN SOUTH AFRICA
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME	National Open University of Nigeria	BOARDROOM LEADERSHIP IN NIGERIAN BUSINESS ORGANIZATIONS: THE BOARD OF DIRECTORS AS A SOURCE OF STRATEGIC MANAGEMENT
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME	National Open University of Nigeria	MANAGING WORKPLACE DIVERSITY IN THE 21ST CENTURY NIGERIAN ORGANIZATIONS
M. K. GANESHAN Prof. Dr. C. VETHIRAJAN Assist. Prof. U. ARUMUGAM	Alagappa University	ELECTRONIC HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PRACTICES IN THE INFORMATION TECHNOLOGY WORLD: LITERATURE AND RESEARCH
RIYAN ANDNI	Institut Agama Islam Negeri Kudus	MANAGEMENT OF VILLAGE FUND ALLOCATION IN PKK DEVELOPMENT ACCORDING TO ISLAMIC PERSPECTIVE
ARUNI WIJAYATH K.G.L. CHAMUDDIKA K.B.N.DE SILVA K.S. DHARMASIRI	General Sir John Kotelawala Defence University	ACCESS TO PUBLIC HEALTH BY THE TRANSGENDER COMMUNITY IN SRI LANKA; A CASE STUDY
ARUNI WIJAYATH PREETHIKA SAKALASOORIYA	General Sir John Kotelawala Defence University National Child Protection Authority	NATURE AND MODUS OPERANDI OF CHILD SEXUAL ABUSE CASES IN SRI LANKA; A STUDY BASED ON COURT OF APPEAL JUDGMENTS IN SRI LANKA FROM THE YEAR 2013 TO 2019

**ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM**

17.12.2022

SATURDAY / 15:30-17:30

SESSION: 3 HALL: 1/MODERATOR

D.M.P.V. Dissanayake

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
Zaiga OZOLINA Prof. Dr. Biruta SLOKA	SIA Eiropas dzelzcela linijas University of Latvia	ANALYSIS OF THE SITUATION IN THE FISHERY SECTOR IN PARTICULAR WITH REGARD TO REGIONAL EMPLOYMENT IN THE BALTIC SEA REGION
D.M.P.V. Dissanayake K.S. Dharmasiri	University of Sri Jayewardenepura General Sir John Kotelawala Defence University	A CRIMINOLOGICAL STUDY OF ENVIRONMENTAL FACTORS AFFECTING URBAN CRIME (SPECIAL REFERENCE TO BADULLA)
K.S. Dharmasiri K.B.N. De Silva A.H. Wijayath K.G.L. Chamuddika D.M.P.V. Dissanayake	General Sir John Kotelawala Defence University University of Sri Jayewardenepura	A STUDY ON THE TRENDS IN DRUG USAGE AMONG THE SCHOOL STUDENTS IN RURAL AREAS
Snezana BILIC Liza ALILI SULEJMANI	International Balkan University	ADOPT YOUR BUSINESS TO CLIMATE CHANGES: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME	National Open University of Nigeria	CLIMATE CHANGE AND ITS EFFECTS ON THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF NIGERIA
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME	National Open University of Nigeria	THE ROLE OF ORGANIZATIONAL CULTURE AND CLIMATE IN ORGANIZATIONAL PERFORMANCE
Prof. Dr. HARIS MUMINOVIC	Internacional Balkan University	A GOBAL STRATEGY TO MANAGE THE LONG – TERM RISKS OF COVID – 19
K.G.L. CHAMUDDIKA K.G.N.U. RANAWEERA	General Sir John Kotelawala Defence University University of Sri Jayewardenepura	A CRIMINOLOGICAL STUDY ON CYBER SECURITY OF BANKS IN SRI LANKA
SHEEBA IRFAN	University of the Punjab	MARINE POLLUTION-CHALLENGES AND WAY FORWARD FOR PAKISTAN

**ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM**

17.12.2022

SATURDAY / 15:30-17:30

SESSION: 3 HALL: 2/MODERATOR

Assist. Prof. ULVIYYA NASIROVA

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
SANTA STOPNIECE	Suzhou Polytechnic Institute of Agriculture	CHRISTMAS AS AN EPITOME OF CHINESE STUDENTS' INTEREST IN WESTERN CULTURE
BATURA GULIYEVA SAMIRA HASANOVA Assist. Prof. ULVIYYA NASIROVA	Odlar Yurdu University	GLOBALIZATION AND FEATURES OF THE ENGLISH-LANGUAGE SCIENTIFIC DISCOURSE
Vafa HAJIYEVA Assist. Prof. ULVIYYA NASIROVA SAMIRA HASANOVA	Odlar Yurdu University	INTERCULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION
Lect. KIRAN IKRAM Assist. Prof. ASMA SEEMI MALIK RABIA AMIR	Lahore College For Women University	CHALLENGES AND RESOURCES OF DIGITAL ENTREPRENEURSHIP: A QUALITATIVE STUDY OF WOMEN IN LAHORE
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME	National Open University of Nigeria	STAKEHOLDER ANALYSIS AS A MEDIUM TO AID CHANGE IN THE MANUFACTURING SECTOR AND ENHANCE FIRM PERFORMANCE IN NIGERIA
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME Lect. MR. LUGARD MUMEN	National Open University of Nigeria	FOOD INSECURITY IN NIGERIA: AN ANALYSIS OF THE IMPACT OF CLIMATE CHANGE, ECONOMIC DEVELOPMENT AND CONFLICT ON FOOD SECURITY
Lect. DR. CHUKWUEMEKA G. EME	National Open University of Nigeria	THE EFFECTS OF LEADERSHIP STYLES ON ORGANIZATIONAL PERFORMANCE: AN EMPIRICAL EVIDENCE FROM SELECTED MANUFACTURING FIRMS IN NIGERIA
DINA MAYASARI SOESWOYO MADE HANDIJAYA DEWANTARA	Sekolah Tinggi Pariwisata Bogor Universitas Prasetiya Mulya	ACT-BELONG-COMMIT: DEVELOPING STRATEGIC PLAN OF SUSTAINABLE TOURISM VILLAGE IN INDONESIA THROUGH NVIVO QUALITATIVE ANALYSIS

**ASES IV. INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 17-19, 2022, ESKISEHIR, TURKIYE
CONFERENCE PROGRAM**

17.12.2022

SATURDAY / 15:30-17:30

SESSION: 3 HALL:3/ MODERATOR

Assoc. Prof. NASEEM AKHTER

AUTHORS	UNIVERSITY/INSTITUTION	TOPIC TITLE
Assoc.Prof. NASEEM AKHTER	Shaheed Benazir Bhutto Women University	The Development of Society Requires Peace (An Analysis under Islamic Teachings)
Dr. MUHAMMAD FAISAL	Ministry of Human Rights Commission	CYBER ETHICS CONVEY THE DEFINITION OF MORALITY IN CYBER WORLD
MUHAMMAD AL-ANHAR AL-ISLAMI UMAR THAMRIN AHMAD	Alauddin State Islamic University of Makassar	SYMBOLIC VIOLENCE ON ROMANTIC RELATIONSHIP IN BRIDGERTON (2020)
AHMAD AHMAD	Alauddin State Islamic University of Makassar	THE TENSION BETWEEN ID, EGO, AND SUPEREGO IN A SCOTTISH TALE, THE HIGHLAND WIDOW
K. B. N. De Silva K.S. Dharmasiri A.H. Wijayath K.G.L. Chamuddika C.T. Kaththriarachci	General Sir John Kotelawala Defence University	A STUDY ON THE CONTRIBUTION OF BUDDHIST TEMPLE FOR CRIME PREVENTION IN SRI LANKAN FOLK SOCIETY
Prof. Dr. MORAKENG EDWARD KENNETH LEBAKA	University of Zululand	ISSUES OF INTEREST IN THE PHILOSOPHY OF BAPEDI MUSIC TRADITION IN CONTEMPORARY BAPEDI SOCIETY, LIMPOPO PROVINCE IN SOUTH AFRICA
Prof. Dr. MORAKENG EDWARD KENNETH LEBAKA	University of Zululand	CULTURAL AND CONTEXTUAL RELEVANCE OF TABOOS FOR TEACHING AND LEARNING MORAL VALUES, SOCIAL AND RELIGIOUS NORMS IN CONTEMPORARY BAPEDI
Prof. Dr. MORAKENG EDWARD KENNETH LEBAKA	University of Zululand	DEATH AS NATURAL TRANSITION FROM THE VISIBLE TO THE INVISIBLE SPIRITUAL REALM: BAPEDI CULTURAL NORMS AND BELIEFS
NIMRA RIAZ Assist.Prof. Ahsan Riaz MARIUM AZAD	Government College University	DOPTION OF GREEN FINANCE & KAP MODEL: A CASE OF PAKISTANI BANKS

CONTENTS

AUTHOR(s)	TITLE	PAGE NO
Hasan GÖKÇE Nagehan DEMİR Oğuzhan NACAROĞLU	ROBOTIC CODING SUMMER SCHOOL EXPERIENCES OF SECONDARY STUDENTS	1
Mehmet TUNAZ	STUDENTS' THOUGHTS ABOUT TECHNOLOGY USE IN EFL CLASSES	12
Muzaffer BÖGE Elif BİLDİRİCİ BÖGE Nuray TAŞCI KARALI Aziz YILDIRIM	SINIFINDAKİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR İÇİN UYGULANAN EĞİTİM ÖĞRETİM MATERYALLERİ İLE İLGİLİ OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ	18
Kübra DOĞAN SOYLU Hasan Hüseyin KILINÇ	THE SITUATION OF ENGLISH TEACHERS USING EFFECTIVE TEACHING STRATEGIES AND INVESTIGATION OF THE TEACHING METHODS USED IN THE COURSE	20
Ümmühan ARK	ÖMER EL-HALVETİ MANİSÂVÎ'NİN MANZUM MENÂRU'L-ENVÂR TERCÜMESİ	22
Ümmühan ARK	HZ. PEYGAMBER'İN GENÇLERLE İLETİŞİMİ	24
Özlem ARDA	DİSTOPİK ANLATININ SINIRLARINI AŞMA POTANSİYELİ: SICAK KAFA DİZİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	26
ÖMER FARUK RENÇBER ABDURRAHMAN COŞKUNER	DETERMINING OF FACTORS AFFECTING THE FINANCIAL FREEDOM LEVELS OF COUNTRIES: XGBOOST AND SUPPORT VECTOR MACHINES IMPLEMENTATION	27
A. Baran DURAL Özgür KOÇ	NEW REGRESSION IN A NEW WORLD: CONTEMPORARY NATIONS STATES AGAINST EVILISH- IMERIALIST PATTERNS OF GLOBALISMS	29
A. Baran DURAL	DOT AS A PERMANENT FRINGE THEATER	41
Nevzat ÇALIŞ	TAHVİL İHRAÇ DUYURULARININ HİSSE GETİRİLERİNE ETKİSİ; BİST'TE BİR UYGULAMA	49
Zeynep Büşra KORKMAZ	THE RIGHT OF THE VICTIM TO RECEIVE LEGAL AID FROM A LAWYER WITHIN THE CONTEXT OF THE RIGHT TO A FAIR HEARING	61
Engin ERKAN Mehmet DEMİR	TEKNOKENT TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE TEKNOKENTLERE YÖNELİK DÜŞÜNCELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: CUMHURİYET TEKNOKENT ÖRNEĞİ	63
Ali Emin İSLAMOĞLU	Outsourcing in Healthcare: Investigating the Risks that May Arise From Transaction Costs	82

Mehmet Ali Temiz Hüseyin Koç Zeynep Temiz	Tarım Engel Tanımaz: Özel gereksinimli çocuklarla geleneksel tarım ve doğa uygulamaları	85
Zeynep Temiz Zeynep Şeyma İnce	ÖZEL EĞİTİM ANAOKULUNDA ÇALIŞAN OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİMDE ÇALIŞMAYA KARŞI GÖRÜŞLERİ	87
Ahmet TERZİ Ayşe Sena ŞAHİN	MUHASEBE ve MUHASEBECİ KAVRAMLARINA İLİŞKİN SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ ALGILARI	89
Zohaib Hassan Sain	Challenges in Quality of Education in Higher Education Institutions (HEIs) of Pakistan	90
Zohaib Hassan Sain	Challenges faced to Online Education & Learning in Pakistan during Covid-19 Pandemic	91
Muhammad Tahir Khan Muhammad Safdarbhatti Salman Shakoor	A Comparative Study of Exploring Green Contents in Books of Punjab Text Book Board and Oxford University Press: An Eco-Linguistics Perspective	92
Muhammad Safdar Bhatti Maria Noor	Investigating Teachers' Perceptions about Continuous Professional Development Trainings during Pandemic: A Survey	108
Abbas Ali Zarei	The Effect of Cognitively and Emotionally Engaging Activities on EFL Learners' Speaking Anxiety and Willingness to Communicate	109
Ledian Longgi Nurika John	Strengthening Students' Mastery of Vocational Skills Through Skill-based Competitions	110
Elkina A.P. Kiseleva M.V.	ANALYSIS OF THE REQUIREMENTS FOR THE DESIGN OF A MEN'S RAINCOAT	111
Kiseleva Marianna Vladimirovna Ryzhova Yulia Ilyinichna	A MULTI-LAYERED IMAGE IS A TREND OF CONSCIOUS FASHION	114
Hasmi Sandra Dewi Dahlan Waode Surya Darmadali	THE STRUGGLES OF AUDREY AGAINST HER ANXIETY DISORDER IN THE NOVEL FINDING AUDREY BY SOPHIE KINSELLA	118
Vesandra J Sarah Bibi Abdullah	Improving Classroom Teaching with the Use of Wireless and Light LCD Projector	119
Anila Bratja Msc Edlira Karaj	THE IMPACT OF TEACHER LEADERSHIP STYLE ON DECISION MAKING CAPITAL IN LOWER SECONDARY SCHOOL	120
MIRANDA ENESI ZENEL SINA	USE OF ICT IN EDUCATION	121
HELENA GRILLO MUKLI LINDITA LUTAJ	LANGUAGE AS A PROMOTER OF SOCIAL INTEGRATION	127

CHUKWUEMEKA G. EME	THE ROLE OF HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN THE NIGERIAN PUBLIC AND PRIVATE SECTORS: INSIGHT FROM SELECTED MANUFACTURING FIRMS	136
CHUKWUEMEKA G. EME	APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE 21 ST CENTURY MANUFACTURING INDUSTRY IN NIGERIA: INSIGHT FROM SELECTED MANUFACTURING COMPANIES IN ABIA STATE, NIGERIA	144
Ceneta Telak Durmishi	DIGITALIZATION OF THE ECONOMIES –BENEFITS AND OPPORTUNITIES IN THE WESTERN BALKAN COUNTRIES	160
Florentina Popa	The identity of an organization as a form of communication with employees	161
Marija Stevkovska	ENHANCING ACADEMIC READING SKILLS THROUGH PROJECT-BASED LEARNING	162
Emin Tamer YENEN Arif OKCAN	THE RESEARCH OF THE EFFECT OF TASK-BASED LANGUAGE TEACHING APPROACH ON 4TH GRADE ENGLISH LISTENING SKILLS	163
Gökhan BODUROĞLU	A NEGATIVE REFLECTION OF SOCIAL CAPITAL ON THE MIGRATION PROCESS: GHETTOIZATION OF SYRIAN MIGRANTS	165
Gökhan BODUROĞLU	EDUCATIONAL PROBLEMS AND SOLUTIONS OF SYRIAN MIGRANT CHILDREN IN TURKEY	167
Burcu AKKAYA	KAMU İLKOKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN KOLEKTİF YETERLİKLERİ	169
Burcu GEZER ŞEN	DEVELOPMENT OF SELF-REGULATION SKILLS IN EARLY CHILDHOOD	170
Tahsin BOZDAĞ	KAVRAMSAL SANATIN SEMATİK TEMSİL VE EBRU SANATI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	177
Tahsin BOZDAĞ	GELENEKSEL TÜRK EBRU SANATINDA KAVRAMSAL ALGILAMA DENEMELERİ ÜZERİNE YORUMLAMALAR	186
Abdulkadir SAĞLAM Serkan ÇİFTÇİ Ömer ERBASAN	EVALUATION OF THE SUPPORT TRAINING ROOM THE PRIMARY SCHOOL TURKISH ACTIVITY BOOK FOR GIFTED IN THE CONTEXT OF THE UPDATED BLOOM TACSONOMY OF	194
Ahmet DEMİREL	YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIM ARAÇLARI: MAKALE VE TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME	196
Mukadder Boydak ÖZAN Ahmet Alper KARAGÖZOĞLU Murat DEMİRKOL	TEACHERS' OPINIONS ON UNETHICAL PRO-ORGANIZATIONAL BEHAVIORS ENCOUNTERED IN SCHOOLS	208
Mustafa İsmail DÖNMEZ	SİCİLL-i AHVAL DEFTERLERİNE GÖRE II. ABDÜLHAMİD DEVRİ MÂBEYN MÜTERCİMLERİ	210
Mustafa İsmail DÖNMEZ	MEŞHUR ARAP ŞAİRİ MÜTENEBBİ'NİN MEKTEP MECMUASI'NDA YAYIMLANAN BİR ŞİİRİNİN TERCÜMESİNİN İNCELENMESİ	252

Ezgi GÖKÇE	BÜYÜK SELÇUKLU DÖNEMİ MİNAİ DEKORLU SERAMİKLERDE GÖRÜLEN AĞAÇ MOTİFLERİ	266
Ezgi GÖKÇE	İTECİK LALESİ STİLİZASYON ÖRNEKLERİ VE YENİ TASARIMLAR	272
Duygu KAYALIK ŞAHİN	21. YÜZYILDA DIVAN EDEBİYATI GELENEĞİNİ SÜRDÜREN ÖMER NECÂTÎ'NİN RUBAİLERİ	280
Duygu KAYALIK ŞAHİN	KARAALİZÂDE HAYYAT ÖMER EFENDİ'NİN TERCÜMETÜ MANZÜMETİ'L-ESMÂ'Î'L-HÜSNÂ'SI	290
Musa Öztürk	İBNÜ'L-BÂRİZÎ'NİN NÂSİHU'L-ĞUR'ÂNÎ'L-'AZÎZ ve MENSÜHÜH ADLI ESERİ ÖZELİNDE KLASİK NESH ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME	302
Ayla BİRİNCİ Tuğrul Emre EYZOĞLU	ABSTRACT ART AND GLASS	304
Muttalip SOYLU Hasan Hüseyin KILINÇ	EVALUATION OF SECONDARY SCHOOL 5TH GRADE ENGLISH TEACHING PROGRAM ACCORDING TO STUFFLEBEAM'S CONTEXT-INPUT-PROCESS-PRODUCT (CIPP) MODEL	313
Emre GÖKÇELİ	EFFECT OF SECTORAL FDI ON GROWTH AND DOMESTIC INVESTMENT: EVIDENCE FROM OECD COUNTRIES	315
Hacer IRMAK Songül KARABATAK	INVESTIGATION OF THE EFFECT OF READING PREPARATION SKILLS ON READING COMPREHENSION OF INDIVIDUALS NEEDING SPECIAL EDUCATION	316
Hacer IRMAK Songül KARABATAK	INTERPRETATION OF THE RESULTS OF ONE TEACH-ONE SUPPORT MODEL, PARALLEL TEACHING MODEL, AND ALTERNATIVE TEACHING MODEL APPLICATIONS	325
Kürşad SAYIN Abdullah KARAMAN	KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ (CRM) UYGULAMALARININ ÖNEMİ; KIZKALESİ ÖRNEĞİ	337
Mustafa Yaşar BEŞER	GENDER OF MURDER IN INTERNET JOURNALISM	347
Züleyhan BARAN Şükran KARACA	BEŞ YILDIZLI HELAL OTEL WEB SİTELERİNİN HELAL BİLGİSİ SUNMA KAPSAMINDA İNCELENMESİ: ANTALYA ÖRNEĞİ	348
Şükran KARACA Züleyhan BARAN	TURİZMDE METAVERSE KONULU ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ	355
Mehmet Ferhat SÖNMEZ Mevlûde BATUR	JOKER KARAKTERİ VE SİNEMADA POSTMODERN KİMLİĞİN YÜKSELİŞİ	363
Mateen Mohamedzaki NOORULDEN	TÜRK VE İRAK HUKUKUNDA BOŞANMA DAVASINA İLİŞKİN HÜKÜMLER	372
Hatip YURGİDEN Zuhal AKMEŞE DEMİR	REVIEW ON MAGAZINES PUBLISHED IN THE FIELD OF CINEMA IN TURKEY	382

Zuhal AKMEŞE DEMİR	YENİ MEDYANIN SİYASAL İLETİŞİM ALANINDA KULLANIMINA DAİR BİR İNCELEME	395
Aigerim Kosherbayeva Kosherbayev Rinad Kantarbayev Zuaz Gaziza Kosherbayeva	Effective Ways of modernization and internationalization of Education in Kazakhstan	404
Wagiman Martedjo	IMPLEMENTATION OF MEDIATION IN THE REPUBLIC OF INDONESIA & COMPARISON WITH ARBITRATION FORUM	406
Makomane Taba Michael Fakoya	The Effect of Partial Usage of Cost Accounting system in African Traditional Healing in South Africa	407
CHUKWUEMEKA G. EME	BOARDROOM LEADERSHIP IN NIGERIAN BUSINESS ORGANIZATIONS: THE BOARD OF DIRECTORS AS A SOURCE OF STRATEGIC MANAGEMENT	418
CHUKWUEMEKA G. EME	MANAGING WORKPLACE DIVERSITY IN THE 21 ST CENTURY NIGERIAN ORGANIZATIONS	431
M. K. GANESHAN C. VETHIRAJAN U. ARUMUGAM	ELECTRONIC HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PRACTICES IN THE INFORMATION TECHNOLOGY WORLD: LITERATURE AND RESEARCH	441
Riyan Andni	MANAGEMENT OF VILLAGE FUND ALLOCATION IN PKK DEVELOPMENT ACCORDING TO ISLAMIC PERSPECTIVE	442
Aruni Wijayath Preethika Sakalasooriya	NATURE AND MODUS OPERANDI OF CHILD SEXUAL ABUSE CASES IN SRI LANKA; A STUDY BASED ON COURT OF APPEAL JUDGMENTS IN SRI LANKA FROM THE YEAR 2013 TO 2019	443
Aruni Wijayath K.G.L.Chamuddika K.B.N.De Silva K.S.Dharmasiri	ACCESS TO PUBLIC HEALTH BY THE TRANSGENDER COMMUNITY IN SRI LANKA; A CASE STUDY	454
Zaiga OZOLINA Biruta SLOKA	ANALYSIS OF THE SITUATION IN THE FISHERY SECTOR IN PARTICULAR WITH REGARD TO REGIONAL EMPLOYMENT IN THE BALTIC SEA REGION	455
D.M.P.V. Dissanayake K.S. Dharmasiri	A Criminological Study of Environmental Factors Affecting Urban Crime (Special Reference to Badulla)	456
K.S. Dharmasiri K.B.N. De Silva A.H. Wijayath K.G.L. Chamuddika D.M.P.V. Dissanayake	A Study on the Trends in Drug Usage among the School Students in Rural Areas	457
Snezana BILIC Liza ALILI SULEJMANI	ADOPT YOUR BUSINESS TO CLIMATE CHANGES: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	458

CHUKWUEMEKA GODSON EME	CLIMATE CHANGE AND ITS EFFECTS ON THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF NIGERIA	459
CHUKWUEMEKA GODSON EME	THE ROLE OF ORGANIZATIONAL CULTURE AND CLIMATE IN ORGANIZATIONAL PERFORMANCE	473
Haris Muminovic	A GOBAL STRATEGY TO MANAGE THE LONG – TERM RISKS OF COVID – 19	487
K.G.L. Chamuddika K.G.N.U. Ranaweera	A CRIMINOLOGICAL STUDY ON CYBER SECURITY OF BANKS IN SRI LANKA	498
Sheeba Irfan	Marine Pollution-Challenges and way forward for Pakistan	499
SANTA STOPNIECE	Christmas as an epitome of Chinese students' interest in Western culture	510
Batura Guliyeva Samira Hasanova Ulviyya Nasirova	GLOBALIZATION AND FEATURES OF THE ENGLISH-LANGUAGE SCIENTIFIC DISCOURSE	511
Vafa Hajiyeva Ulviyya Nasirova Samira Hasanova	INTRCULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION	517
Kiran Ikram Asma Seemi Malik Rabia Amir	Challenges and Resources of Digital Entrepreneurship: A Qualitative Study of Women in Lahore	524
CHUKWUEMEKA G. EME	STAKEHOLDER ANALYSIS AS A MEDIUM TO AID CHANGE IN THE MANUFACTURING SECTOR AND ENHANCE FIRM PERFORMANCE IN NIGERIA	525
CHUKWUEMEKA G. EME	THE EFFECTS OF LEADERSHIP STYLES ON ORGANIZATIONAL PERFORMANCE: AN EMPIRICAL EVIDENCE FROM SELECTED MANUFACTURING FIRMS IN NIGERIA	541
CHUKWUEMEKA G. EME MR. LUGARD MUMEN	FOOD INSECURITY IN NIGERIA: AN ANALYSIS OF THE IMPACT OF CLIMATE CHANGE, ECONOMIC DEVELOPMENT AND CONFLICT ON FOOD SECURITY	563
Dina Mayasari Soeswoyo Made Handijaya Dewantara	Act-belong-commit: Developing strategic plan of sustainable tourism village in Indonesia through NVivo qualitative analysis	576
Naseem Akhter	The Development of Society Requires Peace (An Analysis under Islamic Teachings)	577
MUHAMMAD FAISAL	CYBER ETHICS CONVEY THE DEFINITION OF MORALITY IN CYBER WORLD	578
Muhammad al-Anhar al-Islami Umar Thamrin Ahmad	Symbolic Violence on Romantic Relationship in <i>Bridgerton</i> (2020)	579

Ahmad Ahmad	The Tension between Id, Ego, and Superego in A Scottish Tale, The Highland Widow	580
K.B.N. De Silva K.S. Dharmasiri A.H. Wijayath K.G.L. Chamuddika C.T. Kaththriarachci	A study on the Contribution of Buddhist Temple for Crime Prevention in Sri Lankan Folk Society	581
Morakeng Edward Kenneth Lebaka	ISSUES OF INTEREST IN THE PHILOSOPHY OF BAPEDI MUSIC TRADITION IN CONTEMPORARY BAPEDI SOCIETY, LIMPOPO PROVINCE IN SOUTH AFRICA	582
Morakeng Edward Kenneth Lebaka	CULTURAL AND CONTEXTUAL RELEVANCE OF TABOOS FOR TEACHING AND LEARNING MORAL VALUES, SOCIAL AND RELIGIOUS NORMS IN CONTEMPORARY BAPEDI SOCIETY	583
Morakeng Edward Kenneth Lebaka	DEATH AS NATURAL TRANSITION FROM THE VISIBLE TO THE INVISIBLE SPIRITUAL REALM: BAPEDI CULTURAL NORMS AND BELIEFS	584
Nimra Riaz Ahsan Riaz Mariam Azad	ADOPTION OF GREEN FINANCE & KAP MODEL: A CASE OF PAKISTANI BANKS	585
Esat AVCI Semih AŞİRET Özgül SU ÖZENİR Özge BADAĞOL Levent KAVACIK Ömer ÖZDEN Celil Cem YILDIZ Elif ÇATAL Hüseyin GÜREL Adnan DERTLİ	DESTEK EĞİTİM ODALARINDA EĞİTİM VEREN ÖĞRETMENLERİN BEP GELİŞTİRME SÜRECİNE YÖNELİK BİR SAHA ÇALIŞMASI: DESTEK OL PROJESİ	586
Esat AVCI Gülcihan SU Samet KILIÇ Seyran ERGİN AYDEMİR	A LESSON STUDY TO UNDERSTANDING THE TRIANGLE INEQUALITY FOR SECONDARY STUDENTS WHO EDUCATION IN SCIENCE AND ART CENTERS	597
Abdulkadir KOCAOĞLU Şenay DELİMEHMET-DADA Raziye ERDEM	ÖZEL GEREKSİNİMLİ YETİŞKİN BİREYLERİN HAYAT BOYU ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ	599
Özlem ARDA	DİSTOPİK ANLATININ SINIRLARINI AŞMA POTANSİYELİ: SICAK KAFA DİZİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	616

ROBOTIC CODING SUMMER SCHOOL EXPERIENCES OF SECONDARY STUDENTS

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ROBOTİK KODLAMA YAZ OKULU DENEYİMLERİ

Hasan GÖKÇE¹, Nagehan DEMİR², Oğuzhan NACAROĞLU³

¹Dr., MEB, Fen Bilimleri Öğretmeni, <https://orcid.org/0000-0002-1518-2295>

²Dr., MEB, Fen Bilimleri Öğretmeni, <https://orcid.org/0000-0003-3662-4854>

³Dr. Öğr. Üyesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi, <https://orcid.org/0000-0001-8516-9152>

Özet

Bu araştırmada ortaokul öğrencilerinin robotik kodlamaya ilişkin deneyimlerini belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada nitel araştırma yönteminden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırma Kayseri ilinin bir ilçesinde bir yaz okulu kapsamında robotik kodlama etkinliklerine dahil olan 11 ortaokul öğrencisi ile yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak beş adet açık uçlu sorudan oluşan anket ve eğitim öncesi ve sonrası robot çizimi kullanılmıştır. Anket sorularından elde edilen veriler nitel veri analizi çeşitlerinden olan içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bu doğrultuda verilere ilişkin kodlar, kategoriler ve tema belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları doğrudan alıntılar yoluyla açıklanmıştır. Araştırmada öğrencilerin robotik kodlamaya dair temel teorik bilgileri kazandıkları ve bu süreçte eğlendikleri gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda robotik kodlama denildiğinde öğrencilerin aklına; robotları kodlamak, parçaları birleştirmek, günlük hayatı kolaylaştırmak ve komut vermek kavramları geldiği görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin mBlock programını kullanma, bağlantı yapma, algoritma, sensörler, kodlama ve işbirlikçi çalışma becerisini öğrendikleri görülmektedir. Öğrencilerin tamamının kodlama eğitimlerinin devam etmesini istediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlardan yola çıkılarak robotik kodlamaya ilişkin eğitimlerin artırılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: robotik kodlama, yaz okulu, fenomenoloji

Abstract

In this research, it is aimed to determine the experiences of secondary school students on robotic coding. For this purpose, the phenomenology design, which is a qualitative research method, was used in the research. The research was carried out with 11 middle school students who were involved in robotic coding activities in a summer school in a district of Kayseri. A questionnaire consisting of five open-ended questions and a robot drawing before and after the training were used as data collection tools. The data obtained from the survey questions were analyzed by content analysis, which is one of the qualitative data analysis types. In this direction, codes, categories and themes related to the data were determined. The

findings of the research are explained through direct quotations. In the research, it was concluded that the students gained basic theoretical knowledge about robotic coding and had fun in this process. As a result of the research, when robotic coding is mentioned, students think; It has been seen that the concepts of coding robots, combining parts, facilitating daily life and giving commands have come. In addition, it is seen that the students learned the skills of using the mBlock program, making connections, algorithms, sensors, coding and collaborative work. All of the students stated that they wanted their coding education to continue. Based on these results, it is recommended to increase training on robotic coding.

Keywords: robotic coding, summer school, phenomenology

1. GİRİŞ

Robotik; bireyselleştirilmiş öğrenmenin, öğrencilerin ilgilerinin, konu bilgi düzeylerinin ve eğilimlerinin göz önüne alındığı etkili bir araç olarak görülmektedir. Bu araç, sadece öğretmenin uygun teknikleri ile değil, farklı eğitimsel robotik setlerinin, farklı yaş gruplarındaki ve seviyelerdeki öğrencileri hedefleyen yardımcı materyaller ile desteklenmesi halinde etkili olabilmektedir (Ospennikova vd., 2015). Robotların okul çağındaki öğrenciler için kullanılması çok yeni bir gelişme olmayıp 2000’li yılların başlarından itibaren görülmeye başlamıştır. Buna karşın son yıllarda hızlı bir şekilde robotiğe olan ilgide artış gözlemlenmiştir (Benitti, 2012). Okul çağındaki çocukların hem okullarda hem de okul dışı ortamlarda robotik araçlara erişim olanakları her geçen gün artmaktadır (Eguchi, 2014). Eğitimde robotik kullanımı fen dersleri ile ilgili programlara entegre edilmesine yeni olanaklar sunmakta, öğrenciler arasında popülaritesini yitiren bilimsel gelişme ve teknoloji üretimi konularına ilginin artmasını sağlamaktadır. Uygulamalı bir öğrenme ortamı sağlaması ve eğlenceli bir ortam oluşturması nedeni ile robotik alanında çalışma öğrenme üzerine yüksek etkiye sahiptir (Basoeki vd., 2013). Robotlarla çalışma tasarım aşamasında sökme, takma, değiştirme, problem çözme, deneme yanılma gibi aşamaları da kapsadığı için öğrenciler derslere aktif katılım sağlamaktadırlar (Alimisis, 2012).

Robotik uygulamada kodlama öğrencilere takım olarak çalışma imkanı sağlar böylece öğrenciler işbirliğinde bulunabilme becerisi edinirler. Takım çalışmalarında öğrenciler yeni fikirler üretme bu fikirleri uygulama ve hatalar ile karşılaşılması durumunda hataları bularak birlikte çözüm üretebilirler. Kodlama becerisi 21. yüzyıl becerileri olarak mantıksal akıl yürütmenin bir parçası olarak görülmektedir (European Commission, 2014). Birçok ülke öğrencilerin bilgisayar programlama ve kodlama becerilerini geliştirmek için çalışmalar yapmaktadır. Bu nedenle bilişim teknolojilerinin öğretim programlarında yer alması için çalışmalar yürütülmektedirler (Balanskat & Engelhardt, 2014). Türkiye’de ise 2012-2013 öğretim yılından itibaren Bilişim Teknolojileri ve Yazılım dersi 5. sınıflardan başlamaktadır ve kademeli olarak uygulanmaktadır. Bu ders içeriğinde öğrencilerin işbirliği yapmasına yönelik kodlama ortamlarının oluşturulması tavsiye edilmektedir (TTKB, 2018).

Alanyazında günümüzde eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim, işbirliği, bilgi ve teknoloji okuryazarlığı, esneklik ve uyum sağlayabilme gibi temel 21. yüzyıl becerileri olarak tanımlanan becerilerin de kodlama ile bireylere kazandırılabilceği ifade edilmektedir (Eryılmaz & Uluyol, 2015; Sayın & Seferoğlu, 2016; Yıldız vd., 2017). Bu bağlamda kodlama eğitimi ile ilgili düzenlemeler öğrencilerin akademik başarılarını arttırmayı desteklemektedir. Bu araştırmada da ortaokul öğrencilerinin robotik kodlama yaz okulu deneyimleri nasıldır? sorusuna cevap aranmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden birisi olan fenomenoloji tercih edilmiştir. Fenomenoloji, bireylerin herhangi bir durumuna ilişkin anlamlandırmalarını ve deneyimlerini ortaya koyan bir desendir (Johnson & Christensen, 2014). Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin robotik kodlama yaz okuluna ilişkin deneyimlerini ortaya çıkarmaktır. Yaz okulu kapsamında öğrenciler robotik kodlama ile ilgili etkinliklerin bulunduğu üç hafta süren bir eğitime dâhil edilmişlerdir. Öğrencilerin bu süreçte ilişkin deneyimler yaşamaları sağlanmıştır. Öğrencilerin mevcut deneyimlerini ortaya çıkarmada amacımıza uygun desen olarak fenomenoloji tercih edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Uygun örnekleme; zaman, para ve işgücü açısından kaynaklı sınırlılıklardan dolayı kolay ulaşılabilir örneklem olarak tanımlanmaktadır (Fraenkel & Wallen, 1990). Fenomenoloji deseninin doğasına uygun olarak yaz okulunda robotik kodlama deneyimine sahip 11 ortaokul öğrencisi ile araştırma yürütülmüştür. Öğrencilere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Öğrencilere ait demografik bilgiler

Öğrenciler	Cinsiyet	Sınıf düzeyi
K1	Erkek	6
K2	Erkek	6
K3	Erkek	6
K4	Erkek	7
K5	Erkek	7
K6	Erkek	5
K7	Erkek	7
K8	Erkek	5
K9	Erkek	6
K10	Erkek	5
K11	Kız	7

Tablo 1 incelendiğinde katılımcılardan 10 tanesinin erkek, 1 tanesinin kız olduğu görülmektedir. Katılımcıların üç tanesi 5. sınıf, dört tanesi 6. sınıf, dört tanesi ise 7. sınıf öğrencisidir.

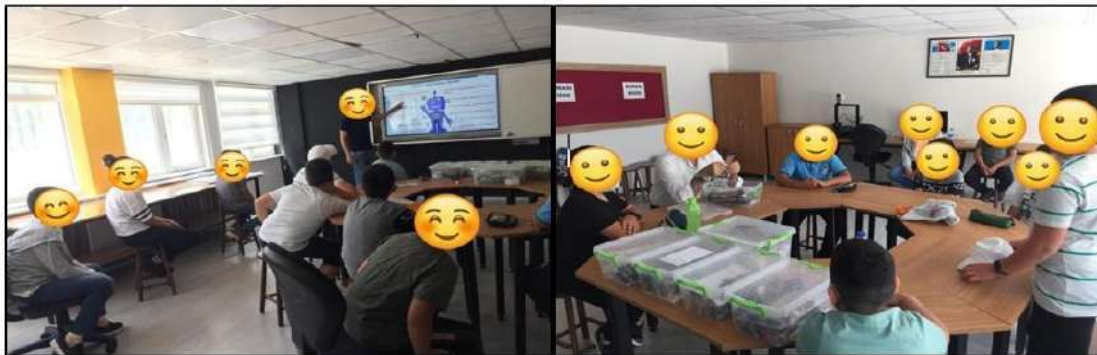
2.3. Uygulama Süreci

Uygulama, ortaokul öğrencileri ile iki haftalık süreci kapsayan robotik kodlamaya yönelik yaz okulunda gerçekleştirilmiştir. Uygulama ortamı Şekil 1’de verilmiştir. Bu süreçte araştırmacı tarafından planlanan etkinlikler öğrencilere uygulanmıştır. Etkinlikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Uygulama Sürecinde Yapılanlar

Haftalar	Süreç
1. Hafta	Tanışma Etkinlik öncesi robot çizimlerinin yapılması Robotik kodlama tanıtım sunumu Robotik setlerin tanıtımı mBlock programının tanıtımı Etkinlik 1- Polis Çakarı (LED) Etkinlik 2- Kara Şimşek (LED)
2. Hafta	Etkinlik 3- Potansiyometre Etkinlik 4- Buzzer Etkinlik 5- Ultrasonik Mesafe Sensörü Etkinlik 6- Sokak Lambası Yapalım (LDR) Etkinlik 7- Joystick Etkinlik 8- Servo Motor Etkinlik 9- LCD Ekran

Şekil 1. Uygulama ortamı

2.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin robotik kodlama yaz kursuna ilişkin deneyimlerini ortaya çıkarmak için araştırmacılar tarafından beş adet açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formuna ek olarak öğrencilerden eğitim öncesi ve sonrasında gündelik hayatta işlerine yarayacak robot çizimleri de istenmiştir. Uzman görüşleri neticesinde son hali verilen sorular aşağıdaki gibidir.

1. Robotik kodlama kavramının size çağrıştırdıkları nelerdir?
2. Robotik kodlama yaz okulu etkinliklerinde neler öğrendiniz? Açıklar mısınız?
3. Robotik kodlama yaz okulu etkinliklerinde eğlendiğiniz yönler nelerdir? Açıklar mısınız?
4. Robotik kodlama yaz okulu etkinliklerinde sıkıldığınız yönler nelerdir? Açıklar mısınız?
5. Yaz okulu kapsamında verilen robotik kodlama eğitiminin devam etmesini ister misiniz? Neden?

2.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmadaki veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi ile veriler benzerlikleri doğrultusunda kavram ve tema çerçevesinde bir araya getirilir, sınıflandırılır ve yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu araştırma kapsamında öğrenci görüşlerinden elde edilen verilerle önce kodlar belirlenmiş, kodlardan yola çıkılarak kategoriler belirlenmiştir. Bu kategoriler ise belirli bir tema altında toplanmıştır. Bu araştırmanın teması ise “robotik kodlama yaz okulu etkinlikleri” olarak belirlenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. “Çağrışımlar” Kategorisine İlişkin Bulgular

Öğrencilere robotik kodlama kavramının çağrıştırdıkları sorulmuş ve yanıtlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Öğrencilerin robotik kodlama kavramına ilişkin çağrışımları

Kodlar	Katılımcılar
Robotları kodlamak	1, 2, 4, 5, 10, 11
Parçaları birleştirmek	2, 8,
Günlük hayatı kolaylaştırmak	2, 3, 4,
Komut vermek	6

Tablo 3’te görüldüğü üzere robotik kodlama denildiğinde öğrencilerin aklına; robotları kodlamak, parçaları birleştirmek, günlük hayatı kolaylaştırmak ve komut vermek kavramları geldiği görülmektedir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

K2: “Robotik kodlama parçaları birleştirerek Arduino’ya kodları atarak o robotu işe yarar hale getirmek”

K6: “Robotlara komut vermek”

3.2. “Öğrenilenler” Kategorisine İlişkin Bulgular

Öğrencilere robotik kodlama etkinlikleri sonrasında neler öğrendikleri sorulmuş ve cevaplar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Öğrencilerin robotik kodlama sürecinde öğrendikleri

Kodlar	Katılımcılar
mBlock programını kullanma	1, 2, 3, 4
Bağlantı yapma	1, 2, 6, 8, 10
Algoritma	2
Sensörler	2, 3, 4, 6, 8, 9, 11
Kodlama	5, 7, 9, 10
İşbirlikli çalışma becerisi	10

Tablo 4 incelendiğinde öğrencilerin mBlock programını kullanma, bağlantı yapma, algoritma, sensörler, kodlama ve işbirlikli çalışma becerisini öğrendikleri görülmektedir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

K1: “Bağlantı yapmayı ve mBlock üzerinden kod yazmayı öğrendim”

K2: “Robotik kodlamada algoritma, mBlock, kablo bağlama, birçok robotik aparat öğrendim”

3.3. “Eğlenceli Bulunan Durumlar” Kategorisine İlişkin Bulgular

Öğrencilere robotik kodlama etkinlikleri süresince eğlendikleri durumlar sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Öğrencilerin robotik kodlama etkinlikleri sürecinde eğlendikleri durumlar

Kodlar	Katılımcılar
Kod yazmak	1, 4, 5, 6, 9, 10
Bağlantı yapmak	1, 6, 10
Süreç boyunca	2, 3, 7, 8, 11

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin kod yazmayı ve bağlantı yapmayı eğlenceli buldukları görülmektedir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

K1: “En çok eğlendiğim yerler ise kodlama yapmak ve bağlantı yapmaktır.”

K4: “Kod yazmak eğlenceliydi.”

3.4. “Sıkıcı Bulunan Durumlar” Kategorisine İlişkin Bulgular

Öğrencilere robotik kodlama etkinlikleri süresince sıkıldıkları durumlar sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Öğrencilerin robotik kodlama etkinlikleri sürecinde sıkıldıkları durumlar

Kodlar	Katılımcılar
Yok	1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 10, 11
Başkalarını bekleme	4, 6

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin diğer arkadaşlarını bekledikleri süreçleri sıkıcı buldukları görülmektedir. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

K4: “başkalarının bitirmesini beklerken sıkıldım.”

3.5. “Devamlılık” Kategorisine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin robotik kodlama eğitimlerinin devam etmesi konusunda düşünceleri alınmıştır. Öğrencilerin tamamı eğitimlerin devam etmesini istedikleri görülmüştür. Bu konuda bazı öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

K1: “Evet isterdim çünkü ileride yazılımcı olmak istiyorum.”

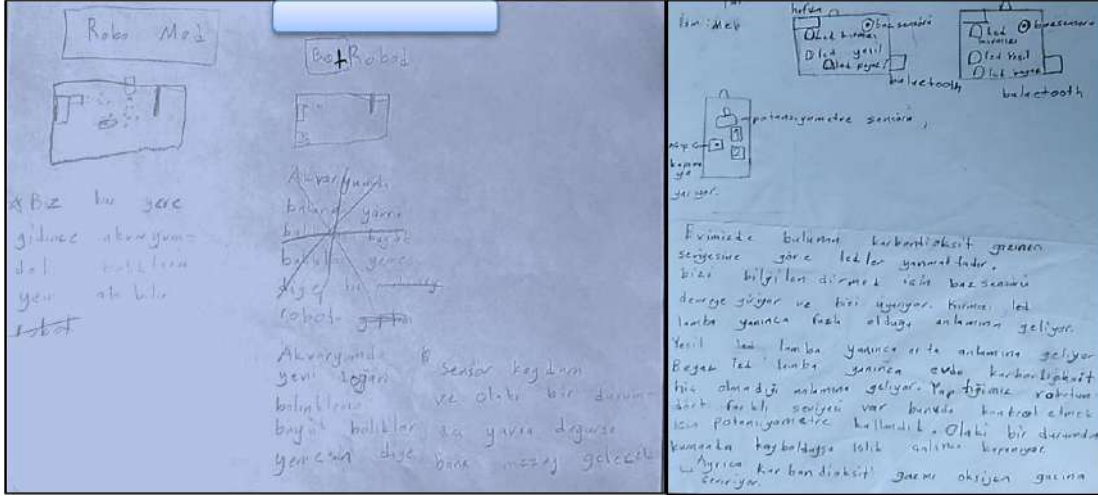
K2: “Çok isterim çünkü çok güzel ve yeni şeyler öğreniyorum, kablo bağlamak, kod yazmak, led yakmak çok ilgimi çekiyor...”

K7: “İsterim, güzel bir geleceğim olurdu.”

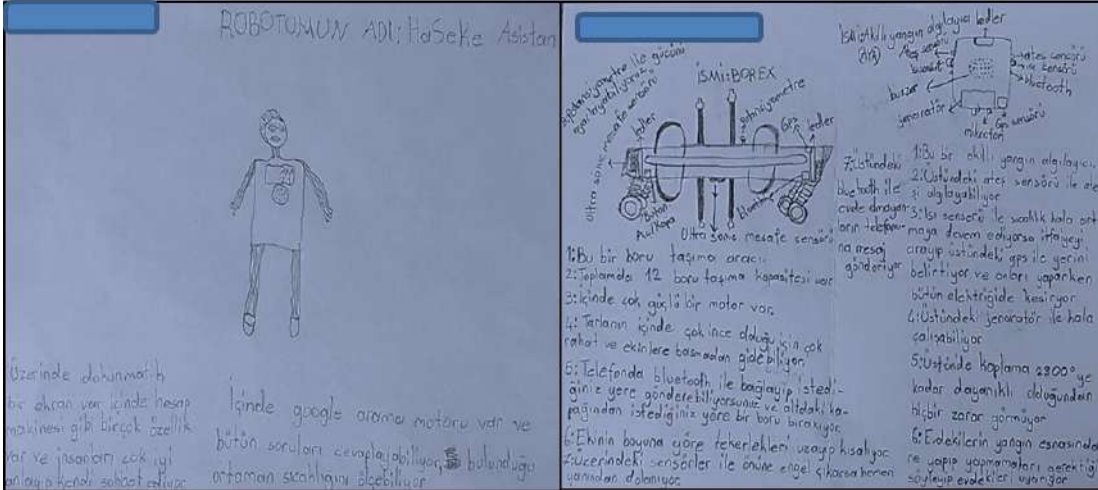
K8: “Evet isterim çünkü robot yapmak istiyorum.”

3.6. Öğrenci Çizimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada eğitimlerden önce ve sonra olmak üzere öğrencilerden günlük hayatlarını kolaylaştıracak bir robot çizmesi istenmiştir. Öğrencilerin çizimleri incelendiğinde eğitimlerden önce robotik kodlamaya ilişkin herhangi bir teorik bilgi kullanmadan, sadece hayal ettikleri robotları çizdikleri görülmüştür. Eğitimlerden sonra ise öğrenci çizimlerinde belirgin bir şekilde teorik bilgilerin yer aldığı, çizdikleri robotlarda çeşitli sensörler ve aparatların yer aldığı görülmüştür. Öğrenci çizimlerine ilişkin örnekler Şekil 2 ve Şekil 3’te verilmiştir.

Şekil 2. Öğrenci çizimlerine örnekler (K3 kodlu öğrencinin çizimi)

Şekil 3. Öğrenci çizimlerine örnekler (K2 kodlu öğrencinin çizimi)

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin robotik kodlama yaz okulu deneyimlerine yönelik düşüncelerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak nitel bir yaklaşımla yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrenci cevapları doğrultusunda; robotik kodlama denildiğinde öğrencilerin aklına; robotları kodlamak, parçaları birleştirmek, günlük hayatı kolaylaştırmak ve komut vermek kavramları geldiği görülmektedir. Öğrencilerin mBlock programını kullanma, bağlantı yapma, algoritma, sensörler, kodlama ve işbirlikçi çalışma becerisini öğrendikleri görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilere kodlamanın önemini fark ettirmek amaçlanmıştır. Bu nedenle öğrencilere eğlenceli uygulamalar ve motivasyonlarını artırmaya yönelik etkinlikler uygulanmıştır. Öğrenciler kodlama dillerinin karmaşık yapılarından dolayı zorlanmaktadırlar bu nedenle kodlama etkinlikleri bu durumun önüne geçmeye yönelik oluşturulmuştur. Burada öğrencilerin seviyelerine göre kodlamayı direkt olarak öğretmek yerine kodlamaya yeni başlayanlar için anlaşılması kolay, eğlenceli görsel kodlama araçları kullanılarak öğrencilerin öğrenmesini zevkli ve eğlenceli hale getirilmiştir. Öğrencilerin kodlama etkinliklerinde eğlendikleri gözlemlenmiş, öğrencilerle yapılan görüşmelerde de tüm etkinliklerde çok

eğlendiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum alanyazında bulguları destekler niteliktedir.(Aytekin vd., 2018; Kasalak, 2017).

Öğrencilerin tamamının kodlama eğitimlerinin devam etmesini istediklerini belirtmişlerdir. Alanyazın incelendiğinde, bu sonuca benzer olarak öğrencilerin kodlama eğitimi sonrasında kodlama alanında kendilerini geliştirmek istedikleri ve kodlamaya yönelik olumlu görüşlere sahip oldukları görülmektedir (Sáez-López vd., 2016; Kalelioğlu & Gülbahar, 2014; Smith vd., 2014; Lai ve Yang, 2011; Wilson & Moffat, 2010).

Araştırmada eğitimlerden önce ve sonra olmak üzere öğrencilerden günlük hayatlarını kolaylaştıracak bir robot çizmesi istenmiştir. Öğrencilerin çizimleri incelendiğinde eğitimlerden önce robotik kodlamaya ilişkin herhangi bir teorik bilgi kullanmadan, sadece hayal ettikleri robotları çizdikleri görülmüştür. Eğitimlerden sonra ise öğrenci çizimlerinde belirgin bir şekilde teorik bilgilerin yer aldığı, çizdikleri robotlarda çeşitli sensörler ve aparatların yer aldığı görülmüştür. Bu durum öğrencilerin etkinliklerde kullandıkları robotik uygulamaları içselleştirdiklerini ve hayatlarını kolaylaştırabilmek için kullanabileceklerini göstermektedir. Ayrıca bu durum, kodlama eğitiminin öğrencilerin projeler tasarlamak ve yeni fikirler üretmek gibi temel becerileri kazanabilmeleri ve geliştirebilmeleri için oldukça önemli olduğunu destekler niteliktedir.

Öğrenci düzeyine uygun hazırlanan kodlama atölyeleri ya da programları öğrencilerin problem çözme becerilerinin geliştirilmesi, eleştirel düşünme becerisi kazanmaları ve sosyal gelişimleri açısından oldukça faydalıdır. Bu kodlama eğitimleri öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerine de katkı sağlar (Baysal vd., 2020; Göksoy & Yılmaz, 2018) Bu sonuçlardan yola çıkılarak robotik kodlamaya ilişkin eğitimlerin artırılması önerilmektedir.

Yapılan etkinlikleri ile öğrencilerin kodlamaya yönelik olumlu tutum geliştirmesi fen eğitiminin kalitesinin artırmak açısından oldukça önemlidir. Ayrıca öğretmenlerinde kendilerini yeni yaklaşımlar açısından geliştirmesine olanak sağlamaktadır. Bu sebeple öğrencilerin bu konuda görüşlerinin alınması, kodlamanın ders etkinliklerinde daha etkili bir şekilde uygulanması açısından, fen eğitimine ve öğrenimine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR

- Alimisis, D. (2012, September). Robotics in education & education in robotics: Shifting focus from technology to pedagogy. In *Proceedings of the 3rd International Conference on Robotics in Education* (pp. 7-14). Prague, Czech Republic: Charles University in Prague.
- Aytekin, A., Çakır, F. S., Yücel, Y. B., & Kulaözü, İ. (2018). Geleceğe yön veren kodlama bilimi ve kodlama öğrenmede kullanılabilecek bazı yöntemler. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(5), 24-41.
- Balanskat, A., & Engelhardt, K. (2014). Computing our future: computer programming and coding-priorities. *School Curricula and Initiatives Across Europe*, 3(50), 1.
- Baysal, E. A., Ocak G., & Ocak İ. (2020). Kodlama ve Arduino Eğitimleri İle İlgili Lise Öğrencilerinin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(74), 777-796.
- Benitti, F. (2012). Exploring the educational potential of robotics in schools: A systematic review. *Computers & Education*, 58(3), 978-988.

- Basoeki, F., Libera, F.D., Menegatti, E., & Moro, M. (2013). Robots in education: New trends and challenges from the Japanese market. *Themes in Science & Technology Education*, 6(1), 51-62.
- Eguchi, A. (2014). Educational robotics for promoting 21st century skills. *Journal of Automation, Mobile Robotics & Intelligent Systems*, 8(1), 5-11.
- Eryılmaz, S., & Uluyol, Ç. (2015). 21. Yüzyıl Becerileri Işığında FATİH Projesi Değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229.
- European Commission (2014). Coding - the 21st century skill. European Commission. [Çevrim-içi: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/coding-21st-century-skill>]
- Fraenkel, J.R., & Wallen, N.E. (1990). *How to design and evaluate research in education*. San Francisco, CA: McGraw-Hill.
- Göksoy, S., & Yılmaz, İ. (2018). Bilişim teknolojileri öğretmenleri ve öğrencilerinin robotik ve kodlama dersine ilişkin görüşleri. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 178-196.
- Johnson, B., & Christensen, L. (2014). *Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar* (Çev. Ed. Demir, S. B.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Kalelioglu, F., & Gülbahar, Y. (2014). The effects of teaching programming via Scratch on problem solving skills: a discussion from learners' perspective. *Informatics in Education*, 13(1), 33.
- Kasalak, İ. (2017). *Robotik Kodlama Etkinliklerinin Ortaokul Öğrencilerinin Kodlamaya İlişkin Özyeterlik Algılarına Etkisi Ve Etkinliklere İlişkin Öğrenci Yaşantıları* (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Lai, A. F., & Yang, S. M. (2011). "The learning effect of visualized programming learning on 6 th graders' problem solving and logical reasoning abilities." Paper presented at the In Electrical and Control Engineering 2011 International Conference on (ICECE), Yichang, China.
- Ospennikova, E., Ershov, M., & Iljin, I. (2015). Educational robotics as an inovative educational technology. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 214, 18 – 26.
- Sáez-López, J. M., Román-González, M., & Vázquez-Cano, E. (2016). Visual programming languages integrated across the curriculum in elementary school: A two year case study using "Scratch" in five schools. *Computers & Education*, 97, 129-141.
- Sayın, Z., & Seferoğlu, S. S. (2016). *Yeni bir 21. yüzyıl becerisi olarak kodlama eğitimi ve kodlamanın eğitim politikalarına etkisi*. Akademik Bilişim Konferansı, 3-5.
- Smith, N., Sutcliffe, C., & Sandvik, L. (2014). "Code club: bringing programming to UK primary schools through scratch." Paper presented at the In Proceedings of the 45th ACM technical symposium on Computer science education, New York, USA.
- TTKB. (2018). *Bilişim teknolojileri ve yazılım dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Wilson, A., & Moffat, D. C. (2010). "Evaluating Scratch to introduce younger schoolchildren to programming." Paper presented at the Proceedings of the 22nd Annual Psychology of Programming, Madrid, Spain.

- Yıldırım A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M., Çiftçi, E., & Karal, H. (2017). *Bilişimsel düşünme ve programlama*. Odabaşı H. F., Akkoyunlu B., İşman A., (Ed.), Eğitim teknolojileri okumaları içinde (75-86), Tojet.

**STUDENTS' THOUGHTS ABOUT TECHNOLOGY USE IN EFL CLASSES
ÖĞRENCİLERİN İNGİLİZCE DERSLERİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI
İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ**

Mehmet TUNAZ

**Asst. Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, the School of Foreign Languages,
ORCID: 0000-0002-1401-5073**

Abstract

Integration of technology in education has been a very important topic especially with the advent of the internet. Almost every level of educational institutions has access to the internet and other technological devices such as computer, smart boards, screens, overhead projectors and many more nowadays. However, integration of technology in foreign language teaching requires a special attention since language teaching is already assumed as a problematic topic in Turkish context. Students are one of the main stakeholders of educational process. Therefore, this research aimed to investigate the students' thoughts about the integration of technology in EFL classes to reach some implications for language teaching. The research was conducted with 20 pre-class students from various departments. As the data collection instrument, semi-structured interviews with the participants were held at different time intervals. The content analysis of the qualitative data indicated that students are in favor of the integration of technology in EFL classes. However, some of the lecturers were found to allocate very little or no time for the technological facilities in the classroom. For the lecturers who use the technology in their lessons, according to EFL students, overuse of technology in foreign language teaching was found to influence language learning process negatively by getting superior to language teaching. Teachers' expertise in technology use was also found to be a determining factor in students' thoughts about technology use in EFL classes.

Keywords: technology, EFL, Prep-class

Özet

Teknolojinin eğitime entegrasyonu özellikle internetin ortaya çıkmasıyla çok önemli bir konu olmuştur. Günümüzde hemen hemen her seviyedeki eğitim kurumlarının internete ve bilgisayar, akıllı tahta, ekran, tepegöz ve daha birçok teknolojik cihaza erişimi bulunmaktadır. Ancak yabancı dil öğretiminde teknolojinin entegrasyonu özel bir dikkat gerektirmektedir çünkü dil öğretimi Türkiye bağlamında zaten sorunlu bir konu olarak kabul edilmektedir. Öğrenciler, eğitim sürecinin ana paydaşlarından biridir. Bu nedenle, bu araştırma, dil öğretimi için bazı çıkarımlara ulaşmak için öğrencilerin teknolojinin İngilizce derslerine entegrasyonu hakkındaki düşüncelerini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma çeşitli bölümlerden 20 hazırlık sınıfı öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak katılımcılarla farklı zaman aralıklarında yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Nitel verilerin içerik analizi, öğrencilerin teknolojinin İngilizce derslerine entegrasyonundan yana olduklarını göstermiştir. Ancak öğretim elemanlarının bir kısmının sınıftaki teknolojik olanaklara çok az veya hiç zaman ayırmadıkları tespit edilmiştir. EFL öğrencilerine göre teknolojiyi derslerinde kullanan

öğretim elemanları için yabancı dil öğretiminde teknolojinin aşırı kullanımının dil öğretimine üstünlük sağlayarak dil öğrenme sürecini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin teknoloji kullanımındaki uzmanlığının da öğrencilerin İngilizce derslerinde teknoloji kullanımını hakkındaki düşüncelerinde belirleyici bir faktör olduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: teknoloji, Yabancı Dil olarak İngilizce, Hazırlık sınıfı

1. INTRODUCTION

The meaning of technology as a terminology has changed along with the latest improvement in the technology. Several centuries ago technology would refer to the development of wheels for horse carriage whereas for many people it might refer to the newest version of a mobile phone on the market today. Today's technology is a vital part of our lives. It is regarded as the cornerstone of economic expansion. In the current environment, a technology-deficient economy cannot expand. This is due to how much easier and faster technology has made our life. Every potential subject is affected by technology, and education is not an exception. The most recent research on the specific ways in which modern students choose to utilize technology and the influence this choice has on their learning reveals enhanced student learning and involvement. With the aid of technology, it has become lot more engaging and full of exciting new areas for them to explore. Information sharing is simplified, made more practical, and more efficient. The employment of contemporary technology in any area of life, including schooling, has been shown to increase the efficiency with which our minds perform. The widespread trust and reliance on this kind of life-improving technology is now evident even in educational institutions (Raja & Nagasubramani, 2018). For instance, the computer, as described by Harris (2000), is the most potent contextualization technology ever developed since it connects knowledge between languages and cultures and combines language with visuals and music in a wide variety of easily controlled combinations.

Several studies have reported that integration of technology into education faced some problems resulting from learners, teachers, facilities and curriculum as well. For instance, in Turkey, there are still challenges at the current time, notably in the areas of infrastructure, teacher education, instructional materials, and software, despite the fact that most of the investments and programs pertaining to the widespread use of ICT in education have stayed at the macro level (Yilmaz, 2011). In line with global tendencies, studies done to assess the current state of the Turkish Education System show an increase in the use of these technologies by teachers. Challenges have arisen from factors effecting the integration process, and as a result, the intended degree of reflection of technology use on classroom activities are still not at satisfactory levels.

There have been researches on the integration of technology into teaching of English as a foreign language (EFL) since language teaching is one of complicated issues in educational context. For Instance, Habibi et al. (2018) conducted a research to provide a more in-depth look at the characteristics of EFL teacher educators in terms of their use of and comfort with information and communication technology (ICT), as well as the assistance they get in the form of pre-service teacher education. The results of this study suggested seven themes role models, attitudes about roles in ICT integration, learning technology by design, peer cooperation, feedback in learning, professional growth, and ICT accessibility.

Considering the problems related to technology integration in education, this research aimed to investigate the thoughts of students who are the most important stakeholders in education.

In line with the purpose of the research, this study aimed to answer the research questions below:

1. What are the EFL students' perception about technology use in prep-class courses?
2. What are the EFL students' perception about teachers' competency to use of technology in language courses?

2. METHODOLOGY

1. Participants

This qualitative study examined prep-class students' thoughts about using technology in language teaching where English is learnt as a foreign language. The participants consisted of 20 prep-class students from various departments. In terms of participant selection, random sampling method was applied and the chosen students were involved in the study after getting their consent voluntarily. The participants were also informed about the interview process, duration of each session and the topic of the research by stating that the information gathered would be used only for the purpose of this research without sharing their personal information.

2. Data collection instruments

The data were collected through semi-structured interview sessions consisting of 6 open ended questions related to the technology use in language classrooms. The questions were initially prepared by the researcher and then discussed with two other experts in order to reach a consensus on the quality of the questions. After defining the final version of the interview questions, two sessions of interviews were held individually with the participants in two weeks' period. In the first interview, the participants were asked questions about their general ideas (the first three questions given below) related to technology use in language teaching. Then, the participants were directed to observe their own English lessons for two weeks. After their own purposeful observation, they were asked questions about their own experiences of technology use (the last three questions given below). The questions asked to the participants are given below:

First interview session:

1. What comes to your mind when you hear technology in education?
2. What do you think about using these technologies in language teaching?
3. How much do you think technology should be used in language teaching?

Second interview session:

1. Do you think your lecturers' use technology effectively and efficiently in your language lessons?
2. Can you reflect upon the use of technology in your language lessons by giving some details?
3. Do you even feel bored of using the technological facilities in your classes? Why /not?

3. Data analysis

During the interview sessions, the researcher used field-notes and checklist to record the data. The qualitative data obtained as a result of this process were firstly use for the descriptive analysis. Therefore, content analysis was applied to the recorded data. The results of the content analysis were discussed with other two experts to reach a consensus on the themes deriving from the analysis to increase the credibility and dependability of the qualitative research. Recurrent statements in participants' responses to the interview questions were highlighted and coded to form final themes out of the raw data.

3. FINDINGS

1. The results of the first interview sessions

In the first interview sessions, the participants were asked about their general ideas about using technology in education. The main purpose of this part was mainly to understand the ideas and awareness of the participants related to topic. Regarding the first interview question “*What comes to your mind when you think about technology in education?*”, the most recurrent technological facilities stated by the participants were smartboards, overhead projectors, mobile phones and computers respectively. This finding indicated that students are aware of the facilities in the classrooms since all the technological devices were stated by the participants without any exception. As for the second question “*What do you think about using these technologies in language teaching?*” all the participants were positive about using technology in education. It was an expected result since all the participants were born into technology era and can be labelled as digital natives according to classification suggested by Prensky (2001). 18 out of 20 participants also stated that education without technology would be impossible nowadays. Finally, for the last question in this part, the participants were asked “*How much do you think technology should be used in language teaching?*”. The participants were in favour of using all the facilities for suitable purposes; however, these facilities should be used effectively and efficiently by the teachers as role models. The utterance of one of the participants can be used here to represent the general attitude of the group:

“I feel uncomfortable when our teachers have a problem with the computer or smartboard. I think teachers must be expert in using technology as good as we are. They cannot charm younger generations like us without using technology perfectly. They might seem like out-dated.” (PT 1)

2. The results of the second interview sessions

After two weeks, the participants were invited for the second interview sessions. Individual interview meetings were organized to gather data for the second part of the interview. This time, the participants were expected to focus on their own experiences in their language lessons. The first question in this part was “*Do you think your lecturers' use technology effectively and efficiently in your language lessons?*”. 6 students out of the total number of 20 stated that their lecturers allocate very little or no time for technology in their lessons. The lecturers were also criticized for using course book dominantly rather than using examples from the internet or other courses. Although each classroom had internet connection, some of the lecturers were stated to use this source insufficiently. For the lecturers who use technological facilities in their lessons, the 10 participants claimed that their lecturers only use overhead projectors to reflect the book on the wall. On the other hand, 6 participants provided an opposing idea about the lecturers' use of technology in their classes. According to these students, some of the lecturers used internet to exemplify almost everything during the

lessons. This activity was also stated to be problematic since the lecturers used the internet or social media too often, which was believed to distract the students rather than motivating them. About this issue, one of the participants stated that:

“One of our teacher use the computer too much during the lesson. I understand that s/he wants to show us all the related things from the internet but I feel lost in the internet, and it takes most of our lesson. There must be a balance, I think.” (PT 2)

As for the second question in this part, the students were asked “Can you reflect upon the use of technology in your language lessons by giving some details?”. Five participants stated that one of their lecturers uses Quizizz regularly to practice grammar rules that they learnt in the previous lessons. Another 5 participants also stated that their lecturer especially uses short YouTube videos to teach pronunciation by showing native speakers of English. Also some these students claimed that one of their lecturers uses social media accounts for different topics. For instance, s/he asked the students to open the social media page of a famous person and tell their partners what is happening in the video by using present simple tense which was the topic of that lesson.

The last question in this category was “*Do you even feel bored of using the technological facilities in your classes? Why /not?*”. To answer this questions, 16 participants stated that it depends on the lecturers since some of them do not use facilities while the others might exaggerate the use of these facilities. As a result of the analysis of the responses to this question, it was found that there were two reasons for the participants to get bored: (a) some lecturers’ overuse of the technology by assigning more time for this than the content of the lesson, and (b) some lecturers’ incompetency in using technology effectively enough.

4. DISCUSSION AND CONCLUSION

This research aimed to investigate the students’ thoughts about using technological facilities in EFL classes. Although technology has been cited as an indispensable component of education in the current technological era, there are still problems related to the integration of technology into language teaching resulting from mainly two reasons. One of these reasons is the language teachers’ lack of technological competence. As the findings indicated, some language teachers are insufficient to use technology effectively in their courses, which causes them fail to be role model in terms of using technology in language learning and teaching. The other reason related to the integration of technology into language teaching is the overuse of some facilities, which causes language learning getting inferior to technology use. For instance, the current study indicated that students might get demotivated if the language courses dominantly include other components rather than the language itself. Therefore, there should be a balance in technology integration. Lack of the use of technology in language teaching might cause the learners feel bored or demotivated whereas overuse of it might results in distraction of the learners. The 21st century mentality of instant access to pieces of information is frequently depicted as damaging to young people's capacity to think critically, communicate effectively, and understand complex ideas (Bauerlein, 2009). Moreover, it is becoming more and more widely accepted that the usage of nonstandard varieties of language in digital environments is a deception, a deformation, and a degrading of the language itself (Thurlow, 2006).

This small scale research focused on the learners’ general thoughts about technology in general. Therefore, the findings of this study might be insufficient to reflect a generalizable

result. A more comprehensive study conducted with higher number of participants at different ages would be recommended to reach a broader insight into this topic. However, even this small scale research was able to indicate that there are still numerous problems related to the use of technological facilities in language teaching in Turkey. With this regard, language teachers might be involved in in-service teacher training activities to improve their technological competences and to gain familiarity with the latest methods and approaches related to technology use in language courses. As stated by Chun et al. (2016, p. 65), "...by defining technology narrowly in terms of computers and other digital devices, rather than as a broad spectrum of mediational resources, it is easy to forget the great extent to which language teachers rely on many other forms of technology, ranging from writing to audio recordings, images, and film".

5. REFERENCES

- Bauerlein, M., & Welsh, S. G. (2009). *The Dumbest Generation—How the Digital Age Stupefies Young Americans and Jeopardizes Our Future: . Jeremy P. Tarcher/Penguin, New York, 2008; 978-1-58542-639-3* (Vol. 9, No. 2, pp. 100-100). American Society of Civil Engineers.
- Chun, D., Kern, R., & Smith, B. (2016). Technology in language use, language teaching, and language learning. *The Modern Language Journal, 100*(S1), 64-80.
- Habibi, A., Razak, R., Yusop, F., & Mukminin, A. (2019). Preparing future EFL teachers for effective technology integration: What do teacher educators say. *Asian EFL Journal, 21*(2), 9-30.
- Harris, R. (2000). *Rethinking writing*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 2: Do they really think differently?. *On the horizon*.
- Raja, R., & Nagasubramani, P. C. (2018). Impact of modern technology in education. *Journal of Applied and Advanced Research, 3*(1), 33-35.
- Thurlow, C. (2006). From statistical panic to moral panic: The metadiscursive construction and popular exaggeration of new media language in the print media. *Journal of computer-mediated communication, 11*(3), 667-701.
- Yilmaz, N. P. (2011). Evaluation of the technology integration process in the Turkish education system. *Contemporary Educational Technology, 2*(1), 37-54.

SINIFINDAKİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR İÇİN UYGULANAN EĞİTİM ÖĞRETİM MATERYALLERİ İLE İLGİLİ OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Muzaffer BÖGE¹, Elif BİLDİRİCİ BÖGE², Nuray TAŞCI KARALI³, Aziz YILDIRIM⁴

¹Öğretmen, Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 0000-0002-6519-3080

² Öğretmen, Anafartalar İlkokulu, 0000-0002-7560-4402

³ Öğretmen, Tosmurlu İlkokulu, 0000-0002-2484-5337

⁴ Öğretmen, Tosmurlu Ortaokulu, 0000-0002-7409-9643

ÖZET

Bu araştırma, öğretmenlerin sınıflarında özel gereksinimli çocuklar için uygulanması planlanan eğitim öğretim materyalleri ile ilgili düşünceleri, uygulama sürecinde materyallerin kullanımında yaşanan olumlu ve olumsuz durumların neler olduğu ve öğretmenlerin materyallerle ilgili görüş ve önerilerinin alınması amacıyla yapılmıştır. Araştırmada; özel eğitim altsınıflarında, özel eğitim anaokullarında ve kaynaştırma öğrencisi bulunan anasınıflarında eğitim sürecinde farklı duyu organlarına hitap eden yenilikçi materyallerin kullanılmasının öğrenme öğretme sürecindeki işlevi incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Mersin ilinde farklı okullarda görev yapan ve sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerin yedisi özel eğitim anaokulunda, beşi özel altsınıflarda, dördü anaokulunda, dördü de ilkokula bağlı anasınıflarında görev yapmaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak ele alınmıştır.

Öğretmenlerin yenilikçi materyal kullanması, klasik öğretme yöntemini uygulaması; öğretmenlerin çalışma alanları, öğretmenlerin hizmet yılları ve materyal uygulama süreleri araştırmanın analizinde yer alan verilerdendir.

Araştırmanın veri toplama araçları uzmanların görüşü alınarak geliştirilmiştir. Verilerin birinci bölümünde kişisel bilgileri kapsayan cinsiyet, okul türü ve hizmet yılına ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise yenilikçi eğitim öğretim materyallerinin öğrenme sürecindeki işlevlerine ilişkin yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmeler kaydedilerek yazılı doküman haline getirilmiştir. Dokümanlar betimsel analiz yaklaşımına göre incelenmiştir.

Yapılan araştırma sonucuna göre; hizmet yılları arttıkça öğretmenlerin klasik eğitim öğretim yöntemlerini kullandıkları ve öğretme sürecinde yenilikçi eğitim öğretim materyallerinin kullanımına karşı olumsuz bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Bir diğer sonuca göre hizmet yılı 1-5 yıl olan veya öğrenim düzeyleri minimum yüksek lisans olan öğretmenlerin yenilikçi eğitim öğretim materyallerini tanıdıkları ve sınıflarında uygulama sürelerinin uzun olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin öğretim materyali kullanma sıklığı ve öğretim materyallerinin öğrenme sürecindeki işlevine dair görüşlerinin cinsiyete göre bir farklılık

göstermediği görülmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin çalıştıkları kurum türüne göre kullanılan materyallerin işlevselliğinde değişiklikler olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu sonuçlar kapsamında öğretmenlerin günümüz güncel bilgi ve iletişim teknolojisine dayalı yenilikçi eğitim öğretim materyallerinden yararlanmaları için bilgilendirici hizmet içi eğitim faaliyetleri, atölye çalışmaları düzenlenerek fiziki kaynaklar etkili kullanılabilir. Eğitim sürecinde eğitim öğretim materyallerinin aktif ve etkin kullanımına yönelik araştırmalar belirli aralıklarla geniş kapsamlı olarak yapılarak elde edilen sonuçlar değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim öğretim materyali, özel eğitim, okul öncesi

THE SITUATION OF ENGLISH TEACHERS USING EFFECTIVE TEACHING STRATEGIES AND INVESTIGATION OF THE TEACHING METHODS USED IN THE COURSE

İNGİLİZCE ÖĞRETMENLERİNİN ETKİLİ ÖĞRETİM STRATEJİLERİNİ KULLANMA DURUMLARI VE DERSTE KULLANDIKLARI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

Kübra DOĞAN SOYLU¹, Hasan Hüseyin KILINÇ²

**¹Öğretmen, Recep Tayyip Erdoğan Anadolu İmam Hatip Lisesi, İngilizce öğretmenliği,
0000-0001-7081-282X**

**²Doç.Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Eğitim Bilimleri
Bölümü/Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı,
0000-0002-0446-2507**

ÖZET

Bu çalışma, etkili öğretim stratejilerinin kullanıldığı ders sürecinin İngilizce öğretimindeki etkililiğini ortaya koymak, öğretmenlerin bu stratejileri sınıf ortamına uyarlama durumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evreni; 2021-2022 eğitim öğretim yılında Nevşehir ilinde bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan 346 İngilizce öğretmeninden oluşmaktadır.

Yapılan araştırma nicel araştırma modelinden anket ve nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak Eyüp CÜCÜK, Kevser KARA, Fadıl ŞİRAZ ve Erdal BAY tarafından geliştirilen “Etkili Öğretim Stratejileri” (EÖSÖ) adlı ölçek ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Öğretmen Görüşme formu” kullanılmıştır. “Etkili Öğretim Stratejileri” adlı ölçeğin yapı geçerliği Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile belirlenmiş ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile kontrol edilmiştir. Ölçek güvenirliğine ilişkin Cronbach Alpha katsayısı incelenmiş, madde toplam korelasyonları ve test tekrar test yöntemi ile kararlılık katsayıları hesaplanmıştır. Sekiz faktörlü ve 29 maddelik EÖSÖ’nün, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu araştırmacılar tarafından kanıtlanmıştır. KMO değeri .873 bulunmuş ve Bartlett testinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($\chi^2=2595,74$, $sd=406$, $p<.01$) belirlenmiştir. EÖSÖ’nün açıklayıcı faktör analizi ile ortaya konan 29 madde ve 8 faktörden oluşan yapısı, farklı bir çalışma grubunda DFA yoluyla sınanmıştır. DFA sürecinde, sınanan modelin yeterliliğini ortaya koymak amacıyla Hu ve Bentler (1999) in belirtmiş olduğu; χ^2 ’nin örneklem büyüklüğüne göre standardize edilmiş değeri (X^2/sd), GFI (iyilik uyum indeksi), AGFI (düzeltilmiş iyilik uyum indeksi), CFI (karşılaştırmalı uyum indeksi), NNFI (normlaştırılmamış uyum indeksi), IFI (fazlalık uyum indeksi), RMSEA (tahmin hatalarının ortalamasının karekökü) ve SRMR (standartlaştırılmış hata kareleri ortalamasının karekökü) uyum indeksleri incelenmiştir, sonuç olarak “Kabul Edilebilir” uyum durumuna sahip oldukları görülmüştür. (Cüçük, E; Kara, K.; Şiraz F.; Bay, E., 2008). Nitel verilerin analizinde ise, görüşülen öğretmenlerin ses ve görüntü kaydı yapılmasına izin vermemesinden ötürü kağıt- kalem kullanılarak kaydedilmiş olup Nvivo program kullanılarak görüşme formlarının değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda; öğretmenlerin cinsiyet, kıdem yılı, eğitim durumu, çalışılan bölge (köy, kasaba, ilçe, il merkezi), çalışılan

sınıf mevcudu (1-10,10-20, 20 ve üzeri) görev alan öğretmenlerin sınıflarında etkili öğretim stratejilerini kullanma durumları incelenmiş olup bu stratejilerin derslerde kullanılmasında kıdem yılı ve çalışılan bölgeye göre farklılıklar olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Etkili öğretim stratejileri, öğretim yöntemleri, öğretim programı, yabancı dil öğretimi

ABSTRACT

This study was carried out in order to reveal the effectiveness of the lesson process in which effective teaching strategies are used in English teaching and to determine the adaptation of these strategies to the classroom environment. The universe of the research; consists of 346 English teachers working in schools affiliated to the Ministry of National Education in the province of Nevşehir in the 2021-2022 academic year.

Questionnaire from the quantitative research model and interview technique from qualitative research techniques were used in the research. The scale named “Effective Teaching Strategies” developed by Eyüp CÜCÜK, Kevser KARA, Fadıl ŞİRAZ and Erdal BAY and the “Teacher Interview form” developed by the researcher were used as data collection tools. The construct validity of the scale named “Effective Teaching Strategies” was determined by Exploratory Factor Analysis (EFA) and checked with Confirmatory Factor Analysis (CFA). The Cronbach Alpha coefficient for scale reliability was examined, item-total correlations and stability coefficients were calculated using the test-retest method. It has been proven by researchers that the ESRS with eight factors and 29 items is a valid and reliable measurement tool. KMO value was found .873 and Bartlett test was found to be statistically significant ($\chi^2=2595.74$, $sd=406$, $p<.01$). The structure of the ESRS consisting of 29 items and 8 factors revealed by exploratory factor analysis was tested by CFA in a different study group. In the CFA process, Hu and Bentler (1999) stated that in order to demonstrate the adequacy of the tested model; Standardized value of χ^2 according to sample size (X^2/sd), GFI (goodness fit index), AGFI (adjusted goodness fit index), CFI (comparative fit index), NNFI (unnormed fit index), IFI (excess fit index) , RMSEA (root mean square of estimation errors) and SRMR (standardized root mean square mean of error squares) fit indices were examined, as a result, it was seen that they had an “Acceptable” fit status. (Cücük, E; Kara, K.; Şiraz F.; Bay, E., 2008). In the analysis of qualitative data, it was recorded using paper and pencil, since the interviewed teachers did not allow audio and video recordings. Interview forms were evaluated using the Nvivo program. As a result of the research; Teachers' gender, seniority, education level, region of work (village, town, district, city center), class size (1-10, 10-20, 20 and above) of teachers who work in their classrooms and their use of effective teaching strategies were examined. It has been observed that there are differences in the use of strategies according to the years of seniority and the region of study.

Keywords: Effective teaching strategies, teaching methods, curriculum, foreign language teaching

ÖMER EL-HALVETİ MANİSÂVÎ'NİN MANZUM MENÂRU'L-ENVÂR
TERCÜMESİ
OMER EL-HALVETİ MANİSAVİ'S VERSE TRANSLATION OF MENÂRU'L-
ENVÂR

Ümmühan ARK

Dr. Öğretim Üyesi, Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi,
Fıkıh ABD., [orcid.org//0000-0002-0414-6985](https://orcid.org/0000-0002-0414-6985)

ÖZET

Ebu'l Berekât en-Nesefî, 14. yüzyılda Hanefî-Mâtûrîdî çizgisinde yetişmiş ve İslam bilimlerinin hemen her alanında eserler vermiş önemli bir âlimdir. Bunlardan özellikle onun Menâru'l-Envâr adlı eseri, dil ve üslubu kadar sistematik bir biçimde konuları ele alması sebebiyle de Hanefî ekole ait en önemli fıkıh usulü eserlerinden birisi kabul edilir. Nitekim eser Osmanlı medreselerinde uzunca bir dönem ders kitabı olarak okutulmuş, üzerine pek çok şerh ve haşiye yazılmış ayrıca nazmen de tercüme edilmiştir. Bu çalışmada Menâru'l-Envâr'ın 17. Yüzyılda yaşamış Ömer el-Halveti Mânîsâvî tarafından yapılan manzum ve Türkçe bir örneği olan tercümesi ele alınacaktır. Tek nüshasına ulaşılan eserin mesnevî nazım biçimi ile tercüme edildiği görülür. Klasik usul eserlerinde mevcut sıralamaya uygun olarak kaleme alınan Menâru'l-Envâr'daki tasnife uygun olarak deliller bahsiyle başlayan manzum tercümede deliller sıralanarak tek tek ele alınır. Genel olarak Menar'a bağlı kalan Ömer el-Halveti'nin gayesinin, daha çok metnin manzum hale getirilmesi olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte ihtiyaç duyulan noktalarda metne birtakım eklemelerin yapıldığı, konunun örneklerle detaylandırıldığı, kavram analizlerine yer verildiği, kimi zaman ise Menar'daki daha detaylı anlatımlara rağmen bazı kısaltmalara gidildiği görülmektedir. Bu yönüyle eserin bazen ihtisara bazen de şerhe yaklaştığı düşünülebilir. Çalışmada fıkıh eserleri konusundaki manzum geleneğin bir ürünü olan tercümenin dil ve metin özelliklerine yer verildikten sonra bu bilgiler ışığında dönemin fikhî metodolojiye ait birikimi değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Fıkıh Usûlü, Menâr, Ömer el-Halvetî, Nesefî.

Abstract

Ebu'l Berekât en-Nesefi is an important scholar who grew up in the line of Hanafi-Mâturidi in the 14th century and produced works in almost every field of Islamic sciences. Among them, especially his work named Menâru'l-Envâr is considered one of the most important works of fiqh method belonging to the Hanafi school, since it deals with the subjects as systematically as language and style. As a matter of fact, the work was used as a course book in Ottoman madrasahs for a long time, many commentaries and annotations were written on it, and it was also translated in verse. In this study, the translation of Menâru'l-Envâr made by Ömer el-Halveti Manîsâvî, who lived in the 17th century, and which is a Turkish example, will be discussed. It is seen that the work, whose only copy has been reached, was translated in masnavi verse. In the verse translation, which begins with the mention of proofs in

accordance with the classification in Menâru'l-Envâr, which was written in accordance with the current order in classical prose works, the proofs are listed and dealt with one by one. It is possible to say that the aim of Omer el-Halveti, who remained loyal to Menar in general, was to render the text in verse. However, it is seen that some additions were made to the text when needed, the subject was detailed with examples, concept analyzes were included, and sometimes some abbreviations were made despite the more detailed explanations in Menar. In this respect, it can be thought that the work sometimes approaches abbreviation and sometimes annotation. In the study, after the language and text features of the translation, which is a product of the verse tradition on fiqh works, will be evaluated in the light of this information, the accumulation of the period's jurisprudence methodology.

Keywords: Fiqh Method, Menar, Omar al-Halveti, Nasefi.

HZ. PEYGAMBER'İN GENÇLERLE İLETİŞİMİ
THE COMMUNICATION OF THE PROPHET WITH YOUTH

Ümmühan ARK

Dr. Öğretim Üyesi, Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi,

Fıkıh ABD., [orcid.org//0000-0002-0414-6985](https://orcid.org/0000-0002-0414-6985)

Özet

Çağımızda, sosyal medya ve iletişim araçlarının neden olduğu bilinçaltı kirliliği, hayatının en önemli devresinde olan gençlerin, kendilerine yönelik algısını da olumsuz etkilemektedir. Aile içi şiddet, alkol ve uyuşturucu bağımlılığına ek olarak bir takım cinsel sapkınlıklar, küçük yaşlarda intihar eğilimi gibi olgular günden güne artmaktadır. Bunlara daha pek çoğunu eklemek mümkün olmakla birlikte temelde sorunların kaynağı, enerjisini doğru yöne kanalize etme konusunda rehbersiz kalmış gençlerin yaşadığı belirsizliğin sonucu olarak bir tür ahlaki bunalım ve çöküş içinde olmalarıdır. Nitekim modernitenin sunduğu imkânlar daha müreffeh, daha güçlü, daha güzel insan profilini pompalarken diğer yandan bu imkânlara ulaşamayanları bir şekilde görmezden gelme hatta toplum dışına itmeyi de mübah saymaktadır. Bu durum sınıflar arası makasın sürekli açılmasına ve modern insanın gittikçe daha bencil ve yalnız hissetmesine sebep olmaktadır. Genç bireyler zihinsel ve fiziksel açıdan yaşadıkları karmaşayı çözmeye çalışmalarının yanında kendi hakikatini bulma konusunda da büyük sancılar yaşamaktadır. Toplumun, kendilerine bel bağladığı gençler, şahit oldukları çağın problemleri karşısında bir örneklige ve rol modele muhtaçtırlar. Kendilerine bu anlamda yol gösterecek ve aksiyon geliştirme gücünü verecek bu rehber ve model, tüm hayatını insanlığın kurtuluşu için adanmış olan Hz. Muhammed'dir.

İletişim araçlarının yarattığı problemlerin her çağdan daha fazla yaşandığı günümüzde dini tebliğ konumunda olanların da yapması gereken, Hz. Peygamber'in gençlerle olan iletişimini yeniden gözden geçirmektir. Zira Hz. Peygamber'in gençlerle olan iletişimi, onlara yönelik tutum ve davranışları, bugün eğitim ve psikoloji alanında yapılan çalışmalara ve gelinen noktaya rağmen ilham vericidir. Zira Hz. Peygamber'in örneğinde gençlerle iletişim becerilerinin kazanılması ve bunların iyi niyetle samimi olarak ortaya konulması, gençliğin kazanılması ile paralel ve eşdeğerdir. Geleceğin ve medeniyetin inşasından söz edilecekse bu ancak Hz. Peygamber'in yaptığı gibi onların zihin ve gönül dünyalarına dokunarak mümkün olabilecektir. Onun, her türlü baskı ve zorbalıktan uzak, bilincin ikna ve inşasını hedef alan, samimi ve güven verici tutumları gençlerin kısa zamanda etrafında toplanmasını sağlamıştır. Bu çalışma Hz. Peygamber'in gençlerle olan münasebetlerine, onlarla iletişim kurma biçimine dair çarpıcı örneklere yer vererek konu üzerinde tekrar düşünülmesini ve yapılabileceklerin tespitini hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Din, Hz. Muhammed, iletişim, tebliğ, gençlik.

Abstract

In our age, the subconscious pollution caused by social media and communication tools negatively affects the self-perception of young people, who are in the most important period of their lives. In addition to domestic violence, alcohol and drug addiction, some sexual perversions and suicidal tendencies at young ages are increasing day by day. Although it is possible to add many more to these, the source of the problems is that young people who are left without guidance in channeling their energies in the right direction are in a kind of moral depression and collapse as a result of the uncertainty they experience. As a matter of fact, while the opportunities offered by modernity pump a more prosperous, stronger, more beautiful human profile, it also considers it permissible to ignore or even exclude those who cannot reach these opportunities from the society. This situation causes the gap between classes to constantly open and modern people to feel more and more selfish and lonely. Young individuals experience great pains in finding their own truth as well as trying to solve the confusion they experience mentally and physically. Young people, on whom society counts, need an example and role model in the face of the problems of the age they are witnessing. This guide and model, which will guide them in this sense and give them the power to develop action, is the Prophet, who devoted his whole life for the salvation of humanity. He is Mohammed.

In today's world, where the problems created by the means of communication are experienced more than in any age, what those who are in the position of religious preaching should do is to reconsider the communication of the Prophet with the youth. Because the communication of the Prophet with the youth, his attitudes and behaviors towards them are inspiring despite the studies carried out in the field of education and psychology and the point reached today. Because, in the example of the Prophet, the acquisition of communication skills with young people and their sincere expression with good intentions are parallel and equivalent to the acquisition of youth. If the construction of the future and civilization is to be mentioned, this will only be possible by touching their minds and hearts, as the Prophet did. His sincere and reassuring attitudes, away from all kinds of oppression and bullying, aiming at persuading and building awareness, made young people gather around him in a short time. This study aims to reconsider the subject and to determine what can be done by giving striking examples of the Prophet's relations with the youth and the way he communicated with them.

Keywords: Religion, Hz. Muhammad, communication, preaching, youth.

**DİSTOPİK ANLATININ SINIRLARINI AŞMA POTANSİYELİ:
SICAK KAFA DİZİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME**

Özlem ARDA¹

**¹Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema,
ORCID No: 0000-0003-2565-1830**

Özet

Distopya; varolan, içinde yaşanılan dünyanın ötesinde bir zaman diliminde ve mekân tasarımı, ütopyanın karşıtı olarak konumlandırılmış bir kavramdır. Baskıcı yapının altında, bir modelin baskıladığı karakteristik yapısı distopyayı bir potansiyele de dönüştürür. Distopyanın içinde, kendi “kötü”lüğünü aşma ya da her tür “kötü”lüğün dönüşümünün mümkün olabileceğini de hatırlatmaktadır. Yazar Afşin Kum’un *Sıcak Kafa* adlı eserinden uyarlanan ve dijital yayın platformu Netflix’te aynı isimle yayımlanmaya başlayan *Sıcak Kafa* adlı dizisi, yapısı itibarıyla bir distopik anlatı örneğidir. Distopik anlatıların, toplumların içinde yaşadıkları mevcut koşullara dair bir eleştiri potansiyeli taşıyabileceğine dair görüşler mevcuttur. Bu çalışmanın amacı, sekiz bölümü izleyicilere sunulan ve söz konusu yayın platformunda ‘en çok izlenen’ dizi listesinde yerini alan *Sıcak Kafa* adlı internet dizisinin incelenmesidir. Ruth Wodak’ın söylem-tarihsel yaklaşımı ile ele alınan dizinin gösterilenin ötesinde gizli-örtük anlamlarının da ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Dolayısıyla; nitel araştırma yönteminin tercih edildiği bu çalışmada, eleştirel söylem analizi yapılacaktır. Bu çalışma kapsamında, hedeflenen eleştirel yaklaşım çerçevesinde, sınırlı alan yazına katkı koymasının düşünülmektedir. Türk dizi sektörü için yenilikçi bir anlatı olarak da nitelenebilecek ve bir distopik anlatı türü olarak *Sıcak Kafa* adlı dizinin, distopyanın sınırlarını nasıl kurduğu ve eleştirel bir potansiyelinin olup olmadığının tespiti yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Distopya, Distopik anlatı, Netflix, Sıcak Kafa

**DETERMINING OF FACTORS AFFECTING THE FINANCIAL FREEDOM
LEVELS OF COUNTRIES: XGBOOST AND SUPPORT VECTOR MACHINES
IMPLEMENTATION**

**ÜLKELERİN FİNANSAL SERBESTLİK DÜZEYLERİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ: XGBOOST VE DESTEK VEKTÖR MAKİNELERİ
UYGULAMALARI**

ÖMER FARUK RENÇBER¹, ABDURRAHMAN COŞKUNER²

¹ *Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
Sayısal Yöntemler ABD, Gaziantep Türkiye, ORCID:0000-0001-8020-2750*

² *Doktora Öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD,
Gaziantep, Türkiye, ORCID: 0000-0002-3012-8780*

Özet

Küreselleşen dünyamızda ülkeler arasında sınırların kalkması, açık pazar politikasının neredeyse tüm dünyaya hâkim olması nedeniyle ülkeler arası finansal iş birlikleri de beraberinde artmaktadır. Özellikle pandemi süreci ile birlikte ülkeler arası finansal ve ticari etkileşimin öneminin arttığı gözlemlenmektedir. Pandemi sürecinde ekonomik faaliyetler üzerindeki birçok kısıtlama ve hükümetlerin insan serbestisini kısıtlayan politikaların dünya ekonomisinde önemli tahribatlara yol açtığı söylenebilir. Finansal serbestlik endeksi ölçümü Heritage kuruluşu tarafından hesaplanmakta ve ilan edilmektedir. Buna göre endeks; mülkiyet hakları, adli etkinlik, devlet dürüstlüğü, vergi yükü, devlet harcamaları, mali sağlık, iş özgürlüğü, çalışma özgürlüğü, parasal özgürlük, ticaret özgürlüğü, yatırım özgürlüğü ve finansal özgürlük konularına dair hesaplamaları içermektedir. Endeks kapsamında ülkeler beş sınıfta incelenmekte ve çeşitli önerilerde bulunmaktadır.

Çalışmada finansal serbestlik endeksi kullanılarak ülkelerin finansal serbestliklerini etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda bu çalışmada istatistik yöntemleri açısından sınıflandırma problemlerinde veri madenciliği uygulamalarında dikkat edilmesi gereken konuların da incelenmesi amaçlanmaktadır. Özellikle sınıflandırma problemlerinde düzensiz sınıflandırma olarak adlandırılan farklı sayıda sınıf üyelerinden oluşan uygulamalarda çeşitli problemler ile karşılaşılmaktadır. Buna göre öncelikle ülkeler endeks sıralamasına göre üç gruba ayrılacak daha sonra hem beş sınıf hem de üç sınıfa göre uygulama yapılarak sınıflandırma ayırımında etkili olan faktörler XGBOOST ve Destek Vektör Makineleri (DVM) ile analiz edilecektir. Çalışma verilerine ulaşılabilen 183 ülke ve 2022 yılını kapsayacaktır. Elde edilen sonuçlar ise karşılaştırmalı olarak yorumlanacaktır. Bu doğrultuda hem sınıf sayılarındaki farklılıklar hem de yöntemler arasındaki farklılıkların karşılaştırılması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Serbestlik, XGBOOST, Destek Vektör Makineleri

Abstract

In our globalizing world, due to the disappearance of borders between countries and the dominance of open market policy almost all over the world, financial cooperation between countries is also increasing. It is observed that the importance of financial and commercial interaction between countries has increased significantly with the pandemic process. It can be said that many restrictions on economic activities during the pandemic process and the policies of governments that restrict human freedom have caused significant damage to the world economy. The financial freedom index measurement is calculated and announced by the Heritage organization. Accordingly, the index; property rights, judicial efficiency, government integrity, tax burden, government spending, financial health, business freedom, labor freedom, monetary freedom, trade freedom, investment freedom, and financial freedom. Within the scope of the index, countries are examined in five classes and various suggestions are made.

The study, it is aimed to examine the factors affecting the financial freedom of countries by using the financial freedom index. At the same time, this study, it is aimed to examine the issues that should be considered in data mining applications in classification problems in terms of statistical methods. Especially in classification problems, various problems are encountered in applications consisting of the different numbers of class members, which is called irregular classification. Accordingly, first of all, countries will be divided into three groups according to the index order, and then the factors that affect the classification will be analyzed by XGBOOST and Support Vector Machines (SVM) by applying both five classes and three classes. The study covers 183 countries with available data and the year 2022. Obtained results will be interpreted comparatively. In this direction, it is expected that both the differences in the number of classes and the differences between the methods will be compared.

Keywords: Financial Freedom, XGBOOST, Support Vector Machines

**NEW REGRESSION IN A NEW WORLD: CONTEMPORARY NATIONS STATES
AGAINST EVILISH- IMERIALIST PATTERNS OF GLOBALISMS**

**YENİ DÜNYADA YENİ ÇATIŞMA: ÇAĞDAŞ ULUS- DEVLET KÖTÜCÜL
EMPERYALİST KÜRESELLEŞMEYE KARŞI**

A. Baran DURAL, Özgür KOÇ

¹ Doç. Dr., TC Trakya Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
Merkez/ Edirne, ORCID: 0000-0003-2126-3419,

²TC Trakya Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora öğrencisi,

ÖZET

Bilim dağarına (literatür) 1970'lı yılların sonunda giren, ancak genelde, 1980 ardılı süreci ve özellikle de Soğuk Savaş'ın; II. Dünya Savaşı sonrasındaki evresinin kapanışını, "muştulayan" küreselleşme (Aktel, 2001: 193- 196) hakkında, günlük yaşam içerisinde gelişerek yaşayan bir kavram olduğu için birçok farklı tez- tartışma mevcuttur. Bu durumun nedeni, küreselleşmeyi açıklamada yararlanılan dünya görüşleri, bakış açıları, değerlendirme kıstasları ve ideolojilerin zaman içerisinde değişime uğrayıp, kavramın içeriğini giderek genişletmesidir. Diğer bir ifadeyle küreselleşmenin tanımının oldukça kapsayıcı ve değişken olmasının nedeni, kendisini teşkil eden konuların gündelik hayattan uluslararası politikaya kadar son derece akışkan olmasıdır.

Bu bağlamda 1970'ler sonrası ekonomi-politiğin, nirengi taşı olan neo-liberalizm ve 1990'larda Soğuk Savaş'ın son bulmasıyla, ağırlıklı olarak ABD tarafından teklif edilen, "Yeni Dünya Düzeni", ulus-devletlerin, küresel arenadaki konumunun sorgulanmasına neden olmuştur. ABD'nin karşısında dengeleyici bir güç oluşturan SSCB'nin çöküşü, çift kutuplu dünyanın, yerini devletlerle/ devletler-üstü kuruluşların hegemonik ilişkilerine bıraktığı tek kutuplu bir düzenin almasıyla neticelenmiştir. Demir perdenin aralanması sonucu sahneyi devralan IMF, BM ve DTÖ gibi kuruluşlarla, devlet içinde yükselen STK'lar ve diğer baskı grupları yeni güç ilişkilerinin oyuncularını oluşturdular.

Küreselleşme teorileriyle birlikte sıklıkla gündeme gelen, "Tarihin Sonu" ve "Medeniyetler Çatışması" gibi tezlerde, ulus-devletlerin zamanla aşınacakları, dolayısıyla, siyasi sınırların ve devlet egemenliğinin giderek anlamsız hale geleceğini iddia etmektedirler. Küreselleşmeyi insanlık tarihinin olağan evrelerinden biri olarak gören diğer yaklaşımlar ise, modernizmin devamı olan küresel sürecin, ulus-devletleri ortadan kaldırmaya muktedir olamayacağını, iki yapı arasında gerilimli ama yapısal açıdan geçişkenliklere yer veren yeni bir sistemin doğmakta olduğunu savunurlar. Batı'da yükselen sağ ideolojiler ve ABD'de görülen popülist milliyetçiliğin, ulus-devletleri küreselleşmenin yıkıcı etkilerine karşı tekrar göreve çağırabildiği görülmüştür. Ayrıca sağlık alanında başlayıp giderek ekonomik- sosyal psikolojik ve toplumsal düzeylerde, küresel bir kriz olarak nitelendirilebilecek, Covid-19 salgını unutulmamalıdır. Zira salgın süreci ve ardılında dünya ("küresel") kamuoyu, küreselleşme sürecinde "insan hakları" ve "demokrasi" gibi kavramlar aracılığıyla edilgen

aktörler olarak yeniden kurgulan ulus-devletlerin, olağanüstü durumlarda, toplumsal ve bireysel hayatın her alanına nüfuz edebilme meşruiyetlerini kazanabildiklerine tanıklık edilecektir.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, bölgeselleşme, bağımlılık paradigmaları, küreselleşme karşıtlığı, liberalizm.

ABSTRACT

The upcoming of the term globalisation in the scientific literature has begun at the end of 1970's, although it really came into the political- social sphere in 1980 and afterwards, was announcing the world the end of so- called Cold War was over. (Aktel, 2001: 193-196) In reality globalization operates in a stream drenching within the daily activities of an individual to modern societies of the world, creates many political thesis, economical debates. In all means there are many game theories and ideologies which changes their main politics, according to globalism. Therefore globalization is a way of reading the aspects of the "new world".

The neo-liberalism arising from 1970's and then combined with the offer of a new pax, called as, "The New World Order" by the USA after 1990's, shooked up the old patterns of world politics. The nations states on the other hand deeply gone under a crises by what the future of the states will show. Will they be in the "game" like they were in the Cold War, if the time of the states will be in history or how will they react against globalism trend to survive? After the end of Soviet Union as a balancing power against the USA, was both relaxing the gravity over its opponnet by being the second creditor of the world and representing an alternative for the countries to shelter under its wings, had changed the international and economic scenarios worldwide. The trans- national NGO's and universal/ regional super veto players of the new world, has gained enormous importance comparing with the nation states.

The theories, "The End Of History" versus, "The Clash of Civilizations" were the two different hypothesis about the globalization era, trying to configure what will come next after the great depression of the "new times". The noe-liberal thesis arguing the natio states would have small importance and they would be quite useless as times go by. The authors suspicious on the future of the globalization, explained the nations states would lose its power but would still stay as important powers balancing the world's order. These authors, try to situmulate their contries every class or status groups act very cautious towards globalization which is the most importance factor influcing the world politics. The third bloc assuming the nations staes cansurvive against globalization, the new era, would create its solution to overcome the difficulties of great powers hiding under the cover of the New World Order. The new right ideologies on the other hand, like the new populist- nationalism or new Catholic Paws in the USA and some Western powers, has in mind it will be very useful to cry out for the nationalisms in charge to overcome the problems of globalism. The Covid- 19 epidemic for instance has become a great example both the states and the authoritarianism should be kept close to the world politic system against a danger not to be solved in the means of democracy. In this paper the "new" role of the nations states will be debated, according to the facts explained above.

Keywords: Globalization, Regionalism, Dependency paradigms, Anti- globalization, Liberalism.

1.GİRİŞ: KÜRESELLEŞME/ULUS-DEVLET İLİŞKİSİ

Bilim dağarına (literatür) 1970'lı yılların sonunda giren, ancak genelde, 1980 ardılı süreci ve özellikle de Soğuk Savaş'ın; II. Dünya Savaşı öncesindeki evresinin kapanışını, "muştulayan" küreselleşme (Aktel, 2001: 193- 196) hakkında, günlük yaşam içerisinde gelişerek yaşayan bir kavram olduğu için birçok farklı tez- tartışma mevcuttur. Bu durumun nedeni, küreselleşmeyi açıklamada yararlanılan dünya görüşleri, bakış açıları, değerlendirme kıstasları ve ideolojilerin zaman içerisinde değişime uğrayıp, kavramın içeriğini giderek genişletmesidir. (Elçin, 2012) Diğer bir ifadeyle küreselleşmenin tanımının oldukça kapsayıcı ve değişken olmasının nedeni, kendisini teşkil eden konuların gündelik hayattan uluslararası politikaya kadar son derece akışkan olmasıdır. Güncel tartışmalar, hayatın- siyasetin ve ekonominin bahsettiği bir ardışık alan olarak incelendiğinde, ortaya kapsamlı bir ortak alan çıkacak ve tartışma kaçınılmaz olarak, bu ortak alanın sınırlılıkları çerçevesinde işlenecektir. Küreselleşmeyle ilgili tartışmalar, içsel koşullar ve günlük siyasal alanın ruh-i zeminini oluşturmaktadır. Bu sebeple son zamanlarda belki de yanlış olarak, yerli bir ideoloji olarak tanımlanan Kemalizm ele alınmak istendiğinde, uluslararası sistemin 20.yy'da yaşadığı kırılmaların sorunsallaştırılması gerekmektedir.

2.SOĞUK SAVAŞ'TAN NEO-LİBERALİZME

Bu bağlamda 1970'ler sonrası ekonomi-politiğin, nirengi taşı olan neo-liberalizm ve 1990'larda Soğuk Savaş'ın son bulmasıyla, ağırlıklı olarak ABD tarafından teklif edilen, "Yeni Dünya Düzeni", ulus-devletlerin, küresel arenadaki konumunun sorgulanmasına neden olmuştur. ABD'nin karşısında dengeleyici bir güç oluşturan SSCB'nin çöküşü, çift kutuplu dünyanın, yerini devletlerle/ devletler-üstü kuruluşların hegemonik ilişkilerine bıraktığı tek kutuplu bir düzenin almasıyla neticelenmiştir. Demir perdenin aralanması sonucu sahneyi devralan IMF, BM ve DTÖ gibi kuruluşlarla, devlet içinde yükselen STK'lar ve diğer baskı grupları yeni güç ilişkilerinin oyuncularını olmuşturlar. Sahneyi devralan bu yeni küresel oyuncular, ulus-devletlere bir bakıma "sufle" vererek, hükümetleri, izledikleri politikalarda küreselleşen dünyanın dinamiklerini göz ardı etmemeleri, hususunda ikaz etmektedirler.

Küreselleşmeyi, oluşum, başlangıç, yükseliş, hegemonya mücadeleleri ve belirsizlik evreleri olarak ele alan Robertson, bu aşamaların belirleyici olan dinamiklerini, ulus-devletlerin değişen konumları üzerinden açıklamıştır. Robertson'a göre oluşum evresine Avrupa ev sahipliği yapmıştır. Bu dönem ulus topluluklarının ortaya çıkıp, yerleşik düzeni etkilemeye muktedir olduğu, 15- 18. yüzyıllar arasını kapsamaktadır. Başlangıç evresi ise 18.yy'ın ortalarından 1871'e dek süren dönemdir. Bu dönemde birici (üniter) devlet yapılanmaları ve uluslararası ilişkiler gelişmiş olup, insan hakları gündemin üst sıralarına tırmanmıştır. Giddens'dan farklı olarak küreselleşmeyi, siyasal- toplumsal ölçekte, yerel- küresel unsurun karşılaşma noktaları göz önüne alınarak, sürekli bir biçimde yeniden üretimine bağlayan Robertson, bu okumanın da tarihsellik uzamında bağdaştırılmasını teklif eder. (İletişimci, 2010) Robertson, küreselleşmenin yükseliş dönemi olarak, modernlik sorununun ele alındığı, küresel iletişimin arttığı ve Avrupalı olmayan toplumların da, "uluslararası topluma" kabul edildiği, 1870-1920 yıllarını gösterir.

Hegemonya için mücadelelerin verildiği dördüncü döneme damgasını vuran gelişmeler ise, Milletler Cemiyeti'nin ve sonrasında Birleşmiş Milletlerin kurulmasıyla, III. Dünya devletlerinin belirginleştiği, 1920-1960 arası yıllardır. Robertson'un küreselleşmenin nihai evresi olarak ele aldığı dönem ise 1960'lı yılların sonları ile 1990'ların başını kapsar. Bu dönemi belirsizlik evresi olarak nitelendiren olaylar, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, çokkültürlülük sorunlarının artması, iletişimin hızının katlanması ve küresel iletişim

kaynaklarının yaygınlaşması olarak belirtilebilir. (Robertson, 1999: 20-29) Küreselleşmenin bu son evresi uluslararası sistemin akışkanlığının arttığı ve ulus-devletlerin, bünyelerinde barındırdığı etnik kimliklerle uzlaşmazlıklar yaşadığı dönemdir (Kürkçü, 2013:4-5). Oran'ın ifadesiyle küreselleşmeye dair kuşku duyulamayacak yegâne öge, bu filmi ilk defa görmediğimizdir (Oran, 2000:112). Küreselleşme kavramı, en genel tanımı itibariyle Doğu Bloğu'nun çöküşünden Avrupa ve ABD merkezli sermayenin, ulus-devlet sınırlarını aşarak, diğer devletlerin ekonomilerine ve politikalarına nüfuz ederek dünyanın tek bir pazara dönüştürülmesidir (Kazgan, 2004:1).

3.KÜRESELLEŞME KURAMLARI

Küreselleşmenin etkilerini modernliğin sonuçları üzerinden açıklayan Giddens'a göre, uzak mesafeler (fiziki, iletişimsel, ekonomik anlamda) artık kolayca kat edilmekte ve dünyanın herhangi bölgesindeki yerel bir olay, kolayca, başka bir ülkenin politikası tarafından biçimlendirilebilmektedir. Farklı yerlerde yaşanan gelişmelerin bu karşılıklı bağımlılığı, dünyadaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaştığına işaret etmektedir (Giddens, 1998:62). David Harvey ise, küreselleşmeyi açıklarken, mekânın, zaman tarafından aşırı hızlı şekilde kat edilmesiyle ortadan kalktığını iler sürer. Teknolojik gelişmeler sayesinde iletişimle ulaşımın hızlanmasının, mekânı yok ettiğini belirten Harvey, bu durumu zaman-mekân sıkışması olarak tanımlar (Harvey, 2019:271). Bauman ise küreselleşmenin, kavram olarak net bir şey ifade etmediğini, fakat yarattığı; “şeylerin kontrolden çıkması” hissiyatının oldukça belirginlik taşıdığını iddia eder. Bauman, entelektüel olarak net olmayan küreselleşme kavramına odaklanmaktansa, küreselleşmenin doğasını tanımanın, onu anlamak için elzem olduğuna vurgu yapar. Düşünüre göre küreselleşmenin doğası, dünya meselelerinin belirsiz, ele avuca sığmaz ve başına buyrukluğunu içerir. Bauman, küreselleşme akımının dönüştürdüğü dünyanın yeni “tarzını”, “yönetimsizlik” olarak tarif eder. Jowitt'in, “Yeni dünya düzensizliği” olarak tanımladığı küreselleşme, belirli merkezlerin yönetiminin dışına çıkan ve “sahipsiz ülkeler”de işleyen bir dönüşüm olduğunu öne sürer (Bauman, 2020: 76). Baumann bu tanımında, küreselleşmeyi eleştirirken “yönetişim” kavramını savunan yeni yetme kamu yönetimi uzmanlarına adeta nazire yollamaktadır.

Buna göre ulus-devletlerin egemenliğinde olan siyasi sınırlar, anonim güçlerin müdahalesine açık hale gelir. Küreselleşme sürecinin belirli güç merkezlerinin elinden çıkmasından kastedilen, Vietnam savaşından başlayarak, Covid-19 salgınıyla birlikte yeni küresel aktörlerden biri olan, Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) konum- potansiyelinin göz önünde bulundurulmasıyla anlam kazanır. Doğallayın örnekten de belli olacağı üzere, tek boyutlu yönetimin vetiresi olarak açılan küreselleşme, aslında etki, tepki, karşı- tepkime ekseninde işler.

4.ÖZGÜRLÜKSÜZ DEMOKRASİDEN ÖZGÜRLEŞEMEYEN TOPYEKÜNCÜ SİSTEMLERE

AB ve müttefikleri, Soğuk Savaş dönemi ve ardılında önce potansiyel- savaşılan ve ileride de savaşılan muhtemel bir rakip olan SSCB'ye odaklanmışlardı. Bu blok, ayrıca ayakta kalan “köhne” bir uluslararası “öteki” olarak algılanan ÇHC'nin, geçirmekte olduğu, yeni dünyaya uyum sağlama ve ekonomik özgürlük atılımı hafifsenmek eğilimindeydi. Ancak Fareed Zakaria'nın, “Özgürlüğün Geleceği; İliberal Demokrasi” kitabının, bir tüm bölümünde ele alınan Çin modelinin, ekonomik özgürleşme politikasında da tanımlandığı üzere, kısa zaman içerisinde ülkesinde sağladığı görece iyileşme hafifsenme eğilimindeydi. Devlet gücünün sağlam temelleri oturtulması çabalarında başarıyla ulaşan ÇHC, günümüzde ABD

sermayesinin “para aklama cenneti”ne dönüşmüştür. Böylelikle Pekin yönetimi, “göz önüne alınması elzem” bir devlet haline gelerek, küreselleşmede merkez- kaç güçlerin önemi ve bağımlılık teorilerini haklı çıkaracak bir ivmeye ulaşmıştır (Zakaria, 2014: 29-132). Üstelik Zakaria çizgisine haklılık kazandıracak tezler, düşünürün kendi kitaplarıyla da sınırlı değildir. Doğallayın orkestra şefliği, artık ABD’ye tahsis edilmiş bir makam olmaktan çıkmaktadır. Nitekim Zakaria’nın tezlerini, kuramlarıyla önselleştiren Wallerstein’e göre Amerika’nın yıldızı, II. Dünya Savaşı’ndan itibaren solmaya başlamıştır.

Altın rezervlerini 1945’te boşaltan ABD, son olarak 2001 Körfez Savaşı’nın sözde küresel demokrasi mücadelesinin, iddia edildiği gibi, demokrasinin tesisinden ibaret olmadığı anlaşılınca, “Pax Americana” denen olgunun, emperyalizmin meşruiyetine payanda sağlamak amacıyla öne sürülmüş bir aldatmacadan, ibaret olduğu gözler önüne serilmiştir. Wallerstein’e göre bu kırılma noktaları, ABD’nin küresel hegemonyasının zayıflama sürecinin evreleridir (Wallerstein, 2021:21-25).

Bu arada, küreselleşmeyi, modernitenin ortaya çıkardığı risk toplumu ile açıklayan Ulrich Beck, siyasi sınırların aşınması ve sınıflı toplumların ilga olmasıyla, tehlikenin gitgide evrenselleştiğini belirtir. Beck, küreselleşmeye uyum sağlamak için risklerin, ulus-devletler, ulus- üstü örgütler ve sermayeyi elinde bulunduranlar tarafından bölüşüldüğünü, fakat bunun küreselleşme sürecini destekleyenlerin, kendi yarattıkları canavarla karşılaşmalarına engel olamayacağını ima eder. Düşünüre göre riskler yayılırken bir bumerang etkisi yaratır. Onlardan kar edenler de, er ya da geç sebebi oldukları risk alanının dışında kalamazlar. Ne sermaye sınıfı ne de iktidar sahipleri, böyle bir düzende emniyette olamaz. Bizzat modernleşmenin mimarlarının tetiklediği küreselleşme, yarattığı “yan etkiler” ile üretildiği merkezlere geri döner ve saldırır. Yani küreselleşme, dünyanın ağlaşması kadar ağlaşmanın köleleştirdiği gelişmiş- az gelişmiş toplumsal yapılarla ilgilidir ki, kesinlikle salt iyi değil iyicil bir süreç olarak bile isimlendirilemez. Zira küreselleşme, az gelişmiş ülkeleri derhal, gelişmiş ülkeleri uzun erimli olumsuz sonuçlarına katlanmak zorunda bırakır.

Beck bu durumu, Federal Almanya Cumhuriyeti’nin, 1980’lerdeki tarım politikasıyla örneklendirir. Ziraî üretimin ve kar marjının arttırılması için yaygınlaştırılan kimyasal yöntemler, doğanın yıkılışını beraberinde getirerek, hem ekolojik dengeyi altüst etmiş, hem de anne sütündeki kurşun miktarını artırarak, doğan nesillerin sağlıksız olmasına neden olmuştur (Beck, 2011:49-51). Düşünürün madalyonun diğer yüzünü ifşa etmesinden hareketle, küreselleşmeyle beraber, tıpkı siyasal devrimler gibi ekonomik devrimlerin de (liberal makro atılım politikaları) önce kendi evlatlarını yiyebileceği görülmektedir. Modern gümrük duvarlarının giderek ortadan kalkacağını savlayan Beck, sanayi toplumunun küreselleşmesiyle, refah devletinin tasfiye edildiğini, parlamenter demokrasinin ise şeklen varlığını korusa da, belirleyiciliğini yitirmekte olduğunu belirtir. Kuramcıya göre tekno-ekonomik gelişimin yeniden yücelttiği bilim, şirketlerin ürettikleri silah ve haberleşme teknolojisinin, hükümetleri kendilerine mecbur bırakması, siyasal olan ile siyasal olmayan arasındaki boşluğun iktidarına işaret eder. Bu yeni “tekno-ekonomik güç” altında hedeflenen, “dünya iktidarı” stratejisinin zaafı analiz edilerek, karşısında durabilecek yeni alternatifler geliştirilmelidir. Beck, küreselleşmiş sermayenin yayıldığı ölçüde zayıfladığını iddia eder. Yatırımların dışarıya taşınması, küresel riskler yaratmakta, sermayenin kendi topraklarından taşınmasının yaratacağı krizler, uyuyan devler olan ulus-devletleri harekete geçirmektedir (Beck: 362).

5.PAX AMERICANA TEKNESİ SU ALIYOR

Üstelik ABD ve ortakları için sorun, bununla da sınırlı değil gibi gözüküyor. SSCB'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan yeni ulus- devlet oluşumları, hem eski koalisyon ortaklarıyla kavgaya tutuşmakta, hem de bloklarının eski önderi SSCB, bu kez Rusya Federasyonu olarak güçlü bir biçimde, ABD'nin karşısına dikilmektedir. Bu devletlerin AB ile bütünleşme süreci kör topal sürerken, AB musluklarının görece az "refah pompalaması", ABD ile bu devletlerin bağımlılığını arttırırken, Rusya Federasyonu karşısında bu devletlere, tam bir "ava giderken avlanma" yanılmasıyla geri dönmektedir. Soğuk savaş döneminin, "kafa sayısına göre" niceliksel çokluğa dayanan güç mücadelesi, günümüzde niteliksel nüfuz siyasetine dönüşmüştür. Bu yolda eski ayak bağları olan, Bulgaristan- Arnavutluk- eski Yugoslavya'nın bazı parçalarının, bakım- yeniden üretimini AB'ye devreden Rusya, ekonomik baş ağrılarından kurtulmuş ve daha güçlü bir biçimde, ABD'nin varlığını, bu sefer salt bölgesel değil, küresel olarak da tehdit eder hale gelmiştir. Rusya Federasyonu, her ne kadar Çin'in tersine uyguladığı siyasal özgürleşme- yenilenme politikasından başarılı olmasa da, dünyanın birincil tedarikçisi, "ABD" karşısında, son Ukrayna savaşında gözlemlendiği üzere, kömür- doğal gaz tedarik zincirinde, çok ciddi bir "belirteç" olma noktasını üsleniyor. Böylelikle, Kafkas- Asya hinterlandının, ABD'nin kapsama alanı üzerindeki etki kırılcılığını ispatlamıştır. Kendisine uygulanan sözde ekonomik" boykotu, adeta "tiye alan" Rus yönetimi, kış ayları yaklaşırken boykot kırılcılığını sağlamakla kalmıyor, "rubleyle ticaret" üzerinden direkt doların egemenliğinde işleyen, "Pax Amerikana"yı temelinden sarsıyor.

Küresel sermayeyi ve ulus-devletleri tedirgin eden bu durumu, daha barışçıl yeni bir önekle somutlaştırmak gerekirse, üretim maliyetini azaltmak için iPhone'ları yıllardır Çin'de üreten Apple, Çin'in ekonomik bir dev haline gelip, dünyanın tedarik merkezine dönüşmesiyle, daha doğrusu ABD için kalıcı iktisadi tehdit haline gelmesiyle, Trump tarafından ikaz edilmişti. Apple şirketi, Donald Trump tarafından 2018 yılında uyarılarak, şirketin, Çin'deki üretimlerini tekrar ABD'ye taşıması gerektiği, aksi takdirde, Çin'den ithal edilen ürünlere uygulanacak, yüksek gümrük vergisi tariflerinden, Amerikan kökenli bir küresel şirket olmasına karşın, Apple'ı da etkileyeceği belirtilmiştir. Bir süre sonra Trump, basına yansımayan bir nedenle Çin ile ABD arasındaki ticaret savaşlarından, Apple'ın etkilenmeyeceğine dair güvence vermiştir (Yıldırım, 2018). Beck, hiçbir ulusun küresel sorunları tek başına çözemeyeceğini, bu nedenle sivil toplumlar aracılığı ile kozmopolitikleşen devletlerin kuracakları işbirliklerinin, küreselleşme krizine son vereceğini iddia eder. Beck'in belirttiği gibi, küreselleşmeyle birlikte sınıfları temel alan makro-politikaların yerini, Negri ve Hardt'ın kavramıyla çokluklar (etnik kimlikler, LGBT hareketleri, öğrenciler, köylüler, işçiler, göçmenler vb.) alacaktır.

6.ULUS-DEVLETLERİN "VAZGEÇİLMEZLİĞİ"

Bu yeni siyasi öznelerin yarattığı gücü arkasına alarak, onların örgütlü bir mücadeleye dönüşeceği çatı haline gelmesi beklenen STK'lar, kozmopolit devleti yaratarak, ulus sonrası düzenin hayal edilmesine olanak tanıyacaktırlar. Diğer bir ifadeyle modernizmin en büyük anlatısı olacak olan, demokratik küreselleşme halesi, küresel risklerle Kant arasında bir bağ kurulmasına neden olur. Bu bağ da Kant'ın kozmopolitizmine ve dolaylı olarak dünya vatandaşlığı kavramına -pasaportların, devletlere aidiyet bildiren kimliklerin ayırıştırmadığı anlamda bir dünya vatandaşlığı- tekabül eder. Ulus-devletlere yapılan bu çağrının parolası bellidir: "Ya Kant ya felaket! Ya işbirliği yap ya da yok ol!" (Beck: 363)

Giddens'a tekrar dönülecek olunursa, düşünür, ulus-aşırı şirketlerin ellerinde bulundurdukları ekonomik güçle, başka ülkelerin siyasetlerini etkileyebileceklerini kabul eder. Yine de

Giddens, neredeyse her bölgenin, devletlerin yasal düzenlemeleriyle çevrili olduğunu göz ardı etmez. Dolayısıyla ulus-aşırı şirketlerin bu güçlerini kullanabilmeleri için devletlerle rekabet edemeyecekleri alanlarda (toprak bütünlüğü ve meşru şiddet tekeli), onların jeopolitik konumlarından istifade edebilmek için işbirliğini veya asgari düzeyde uzlaşmayı kabullenmeleri gerektiğini ileri sürer. (Giddens, 1998: 72-73) Giddens, ulus-devletlerin henüz edilgenleştirilemediğine örnek olarak, BM'nin şiddet araçlarına başvuramayan bir organizasyon olarak küresel etkisinin, ulus-devletlerin egemenliklerinde, bir azaltma yaratamayacak şekilde işlediğine dikkat çeker. Düşünür, tarihten örnekler vererek, bir zamanların sömürge ülkelerinin, emperyalizme karşı yürüttükleri silahlı direniş ile sömürgecileri topraklarından uzaklaştırabilmelerini gösterir (Giddens:72-74).

Küreselleşmeyi tanımlayan kilit kavramlardan bir diğeri de, “ağ toplumu”dur. Castells'in anlatımında, bireyler artık birbirleriyle bağ(ıntı)lı ağ toplumunda yaşamaktadırlar. Castells, sanalağ üzerinden ağlar öreerek, örgütlenen toplumsal hareketlerin, çağdaş toplumun özerklik kültürünü yaygınlaştırdığını ileri sürer (Castells, 2013:198-199). Ağ toplumunun örgütlenme gücüne, Türkiye özelinde verilebilecek örneklerden biri Gezi Parkı Olayları'dır. Gezi Parkı direnişçileri, fiziki mekânlarda toplantılar düzenleyerek eylem planı oluşturma imkânlarını, polis giderek artan baskısı nedeniyle kaybetmişlerdir. Bu nedenle Twitter üzerinden organize olan eylemciler, polis kontrolünde olan noktaları, sosyal medya üzerinden duyurarak, diğere eylemcilerin polis tarafından etkisiz hale getirilmemesine yardımcı olmaya çalışmışlardır. Süreci tamamlayan unsurlarından birisi, hiç kuşkusuz “flaash mobs (anlık flash çeteleri)un”, rastlantısal ulaşım hareketliliğidir (Gümüş, 2010).

Bu yeni örgütlenme şeklinin boyutlarını, Gezi Parkı Olayları'nın yaşandığı dönemdeki istatistiki bilgiler ışığında net şekilde görmek olasıdır. Gezi Parkı Olayları'nın yaşandığı günlerin başlangıcı olan 29 Mayıs'ta Twitter kullanan kişi sayısı 1,8 milyon iken, 10 Haziran itibariyle aktif kullanıcı sayısı 10 milyona ulaşmıştır. Ağ toplumunu tanımlayan iletişim ve haberleşme olanaklarının gelişmesi, “şimdinin” her yerde aynı anda yaşanmasını beraberinde getirmiştir. Bu eşzamanlılık, McLuhan'ın, küreselleşmeyi dünyayı küresel bir köye çevirdiği iddiasını destekler niteliktedir (Kaya, 2009: 11). Aynı zamanda Gezi Olayları'nın gösterdiği bir başka husus, olayların başında asla birarada bulunamayacakları eylemcilerin üzerinde tasallut kurup, onları kendi eylemlerinin parçası olmaya çağırarak radikal terör örgütlerinin, ilk dört gün sonrasına, önce geri çekildikleri ardından birer ikişer çadırla parkta zar zor temsil edilebildikleridir. Böylece Grup Yorum'un, “Yeni Baştan” klibinin Gezi'ye uyarlandığının tam da aksine, sadece devlet değil, yağmadan pay kapmaya çalışan radikal terör unsurlarının da, bazı dogmalarını, “yeni baştan” düşünmeye itilmiş olmalarıdır. Böylelikle, iki üç gün AKM'yi fethetme, Atatürk anıtına DHKP-C veya PKK'yı andıran flamalar, Dev-Genç afişleri örtme küstahlığında bulunan radikal solun, yerini yasal sola usu usul terk etme mecburiyetinde kalması, yani afişe edilmesi sorunu çözülmüş oldu. Ayrıca hem eylemciler arasında yasalın yasadışına, kuralın teröre karşı olumlu bir neticesi alındı. Böylece tutumları, demokrasi karşıtı olarak nitelenen devlete bağlı kolluk güçleriyle, devleti eleştiren terör örgütlerinin demokratik haklar karşısında ayniyetleri, “devlet terörüyle”, “marjinal terörün” bir diğere önsellenemeyeceği sahnelendi. Durum, hiç kuşkusuz, Gezi'den demokrasi adına çıkarılabilecek, en olumlu sonuçtu.

Bauman'a göre neo-liberalizmle birlikte devletlerin siyasi egemenlik sahaları içindeki güçleri giderek azalmış ve zamanla siyasal olarak hiçbir zaman kontrol edemeyecekleri kurumların, icra memurları haline gelmişlerdir. Ulusal ekonomiler küreselleşme karşısında iflas etmekte ve yersiz yurtsuz hale gelen sermaye, piyasaların hayatın tüm alanına totaliler şekilde

müdahale etmesiyle sonumlanmıştır (Bauman: 70). Bauman'a göre devletlerin bu baskı karşısında direnecek ne öz kaynakları, ne de çözüm üretecek özgürlükleri vardır. Bu çaresizliğin devletleri yıkıma sürüklemesi an meselesidir. Bauman devletlerin küreselleşmenin tahakkümü karşısındaki konumlarını, şu şekilde ifade etmektedir:

7.TARİHİN SAHNESİNDE STRİPTİZ

“Küreselleşme sahnesine çıktığında devlet striptiz yapmaya başlar, gösterisinin sonunda üzerinde yalnızca çıplak acil ihtiyaçları, yani baskı güçleri kalır. Maddi temeli tahrip olmuş, egemenliği ve bağımsızlığı iptal edilmiş, politik sıfatı silinip kaybolmuş ulus devlet, mega şirketlerin basit bir güvenlik birimi haline gelir... Dünyanın yeni efendilerinin doğrudan yönetmeye ihtiyacı yoktur. Ulusal hükümetler onlar adına işleri yoluna koyma görevini üstlenmiştir” (Bauman:71).

Küreselleşme kuramları irdelenirken Fukuyama- Huntington'un tezlerinin ele alınması, ulus-devlet yapılarının küreselleşme ile olan imtihanının, nasıl değerlendirildiğinin anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Fukuyama, Hegel'den devşirdiği kuramı, “Tarihin Sonu” önermesiyle, SSCB'nin dağılmasıyla oluşan tek kutuplu dünyada, liberal demokratik düzene karşı ciddi bir rakibin kalmadığını anlatmaktadır. Fukuyama'ya göre, daha iyi bir düzene geçiş için gerekli olan büyük çelişkiler artık yoktur. Liberal demokrasilerin mustarip olduğu bütçe açıkları, enflasyon- stagflasyon (düşünür bu savından kısa süre içinde vaz geçti), suçluluk ve uyuşturucu gibi herkesin ortak kabulü olan sorunlara işaret etmek, sistemi alaşağı edebilecek, birer tehdit unsuru olmak açısından yeterli değildir. Zira bir problemin çelişkiye dönüşebilmesi için, ona sadece mevcut sistemin içinde çözüm getirememeye yeterli değildir; aynı zamanda sistemi ayakta tutan meşruiyeti, yine sistemin kendi ağırlığı altında ezilecek kadar, zayıf düşürebilecek mahiyette olması gerekir. Böylesine ciddi bir sorun, ancak tarihin tetikleyicisi olabilir (Fukuyama, 2012:185).

Düşünüre göre, liberal demokrasinin yurttaşları genel olarak hayatlarından memnunsalar ve yüzyıllar sonunda liberalizmin karşısında başka seçenekler yaşamıyorsa; tarih filozoflarının, liberalizmin son ideoloji olarak üstünlüğünü kabul etmekten başka, seçenekleri yoktur. Fukuyama ileri sürdüğü iddialarını gerekçelendirebilmek için şu soruyu, tarihin pratiğine yöneltir: “Liberal demokrasilerin ‘çelişkisiz’ olduğu yolundaki teşhisimiz bir yanılısma olmadığından ve zamanla insan gelişmesinin yeni bir aşamasını başlatacak yeni çelişkilerin ortaya çıkmayacağından nasıl emin olabiliriz?” (Fukuyama:186-187) Düşünüre göre, bu olmadan, sosyal barış ortamının insan arzularını gerçekten tatmin edip etmediğini veya barış ortamının, devletin baskı aygıtlarının yarattığı sahte bir huzur ortamı mı, yoksa devrimci bir fırtına öncesinin sakinliği mi olduğunu asla bilemeyiz. Örneğin, feministlerin bir bölümü yaşanan tüm toplumsal çatışmaların nedenini ataerkil düzen olarak görmektedirler. Bu nedenle anaerkil sistemin egemen olması halinde, eril hegemonyanın yarattığı kaotik düzenin son bulacağına inanırlar. Fukuyama'ya göre günümüzde anaerkil toplumlar olmadığından, bu iddia deneysel (ampirik) olarak kanıtlanamaz. Eğer ileride bir gün feministlerin fikirlerinin doğruluğu ispatlanırsa da, bu durum, henüz tarihin sonunun gelmediğini gösterecektir (Fukuyama:187-188).

8.FUKUYAMA'DAN HUNTINGTON'A: ÇAĞCIL OYUN TEORİLERİ

Görüldüğü üzere Fukuyama'nın tezleri yanlışlanabilirlikten “azadedir”ler. Fukuyama liberalizmi ideolojilerin sonu olarak kabul etse de, “Devletin İnşası” adlı eserinde, ulus-devletleri meşru şiddetin cisimleştiği yapılar olarak tanımlayarak, devletlerin kanunların

uygulatılması noktasındaki yetkilerinin görmezden gelinemeyeceğini belirtir: “Günümüz küreselleşen dünyasında bile egemen ulus-devletlere özgü olan tek güç kanun uygulatma gücüdür. Her ne kadar varolan uluslararası kanun ve örgütler, uluslararası toplumun iradesini tam olarak yansıtıyor olsa da kanunları uygulatma genel olarak ulus-devletlerin alanına girer. Avrupa kaynaklı ulusal ve uluslararası kanunların pek çoğu, tamamen uygulanamaz olan sosyal politika temenni listelerinden ibarettir” (Fukuyama, 2005:136-137). Dolayısıyla Fukuyama’dan hareketle; SSCB’nin çöküşüyle reel kapitalizm, reel sosyalizme karşı zafer kazanarak kendisini ebedi ilan etse de, küresel sermayenin ve uluslararası kuruluş- güç odaklarının, yasal yaptırım gücünü elinde tutan devletlere ihtiyaçları devam etmektedir. Küreselleşme tartışmalarında yer alan bir diğer önemli isim ise Fukuyama’nın görüşlerine getirdiği eleştirilerle, medeniyetlerin küresel dengeyi belirleyeceğini savunan Huntington’dır. "Medeniyetler Çatışması" adlı eserinde Huntington, okurlarına, aşağıdaki gibi seslenecektir:

“Dünya siyaseti yeni bir safhaya giriyor ve entelektüeller daha başkalarıyla birlikte bu durum karşısında, Tarihin Sonu, ulus devletlerarasında geleneksel rekabetin geri dönüşü, globalizm ve tribalizm pistonlarının çekişmesi yüzünden milli devletlerin gerilemesi türünden görüşlerin her biri doğmakta olan realitenin muhtelif yönlerini yakalıyor. Bununla beraber, onların tamamı, muhtemelen gelecek yıllarda global politikanın alacağı vaziyetin hayati ve gerçekten merkezi bir yönünü gözden kaçırıyorlar”(Huntington, 2020:21).

Huntington, yeni dünyadaki mücadelelerin belirleyicilerinin ideolojik ve ekonomik kökenli olaylar olmayacağını belirtir. Yeni çatışmaların kaynağı kültürel olacaktır. Huntington da tıpkı Fukuyama gibi, milli devletlerin küresel sorunlar karşısında önemli aktörler olarak kalmaya devam edeceğini, küresel mücadelelerinin farklı medeniyetlerin temsilcisi olan devletlerarasında çekişmelerde varlık sahalarını sürdüreceğini düşünür. Diğer bir ifadeyle, medeniyetler arasındaki çatışmanın dünyaya hâkim olacağını belirtir. (Huntington:14). Düşünün, ABD’deki Hispanik- beyaz, siyah- beyaz çatışmasını sözde engellemek için beyazların dışında kalan tüm etnik topluluklara yaptığı aşağıdaki çağrı, hem düşünürün beyaz ırkın medeniyetler çağının mutlak galibi olacağı, hem de beyaz ırkı berkitmek hususunda, ne denli tavizsiz olduğunu ortaya serer niteliktedir:

9. AMERİKAN RÜYASININ DÜNÜ BUGÜNÜ

“Bu kültürün ana unsurları İngiliz dili, Hıristiyanlık, dini bağlılık; bireylerin hakları ve yönetenlerin sorumluluğunu içine alan hukukun üstünlüğü şeklindeki İngiliz kavramları; bireycilik konusunda muhalif Protestan değerler, iş ahlakı ve insanların yeryüzünde bir cennet, ‘tepenin üzerinde kurulan bir şehir’ yaratma kabiliyetine sahip olduğu ve bunun insanların görevi olduğu inancıdır. ...Bir Americano rüyası yoktur. Sadece Anglo-Sakson Protestan bir toplumca yaratılmış Amerikan rüyası vardır. Meksikalı Amerikalılar bu rüyadan ve bu toplumdan ancak İngilizce rüya görürlerse pay alacaklardır.” (Huntington,2005: 126-129)

Görünen o ki, gelişmiş dünyanın “*barbarlarına*”, yani bu anlam haritasının içinde yaşayan az gelişmiş devletlerin yurttaşlarına sunulan seçenek, çok-kültürcü toplumsal tanınmışlıklardan ötürü, bu kesimlerin kendi aralarında bir bütünlük kurmaksızın ve dolayısıyla da içlerinde yaşadıkları gelişmiş devletlerin başına bir sorun açmaksızın, hapsedikleri “*kafesleri*”nden gelişmiş dünyayı algılayıp- “*şükretmeye*” çalışmalarıdır. Eğer bu alt-kültürler hâkim kültüre karşı birleşik ve kitlesel bir eyleme girişebilseler bile, elde edecekleri yegâne sonuç uygar hâkim kültürün saldırgan ve “*barbar*” alt-kültürlere oranla, ne denli gelişmiş olduğunu kanıtlayacak, birer turnusol kağıdı işlevi görmekten öteye geçemeyecekleridir. Aynı eylem

hâkim kültürün, sınıfsal-statüsel tüm farklılıkları aşarak, kusursuz bir iç-bütünlük sağlamasına da hizmet edecektir (Dural, 2018).

Huntington'dan hareketle, gelecekte insanların ait oldukları medeniyetlerin, kimlik ve pasaport kartlarının yerini alacağı tahayyül edilmektedir. Düşünür, dünyayı sekiz tane medeniyetin (Batı, Konfüçyüs, Japon, İslam, Hint, Slav-Ortodoks, Latin Amerika ve Afrika medeniyetleri) şekillendireceğini belirtmiştir. Huntington, Türkiye'yi İslam medeniyeti içinde değerlendirmeye eğilimli olsa da, genelde "kararsız" bir ülke olarak nitelendirir. Türkiye'nin bu kararsızlığı, nedeni kadim bir geçmişe sahip olan bir medeniyetin temsilcisi olmasına rağmen, ülkedeki iktidarlar, siyasi elitler tarafından, başka ülkelere tabii olmak üzere, mobilize edilmeye çalışılmasıdır (Huntington: 2020, 252-526). Türkiye'nin hem siyasi hem de toplumsal olarak Doğu- Batı arasındaki sıkışmışlığına gönderme yapan Huntington'dan yola çıkılarak, 1980-1990'larda siyasi İslam'ın politikaya daha güçlü bir şekilde giriş yaptığı Türkiye'nin, 28 Şubat sürecinde askeri- sivil klasik devlet ricalince, yeniden eski çizgisine döndürülme çabası gösterilebilir. 15 Temmuz Darbe Girişimi'nde ABD ve onun ülke içindeki işbirlikçileri, Türkiye'nin kararsızlığını netleştirmesini kolaylaştırmış ve Avrasyacı hareketler bir alternatif olarak belirlemeye başlamıştır.

10. SONUÇ: COVID 19'UN ARDINDAN

Bilindiği gibi Covid-19 krizi, otoriter rejimlerin, toplum üzerindeki güçlerini perçinlemesiyle neticelenmiştir. Böylelikle küreselleşmeyle ulus-devletlerin etkisizleştiği iddiasına şüphe ile yaklaşılması gerektiği kanısında, azımsanmayacak oranda artış gözlenmiştir. Bu bağlamda Covid-19 salgını, tüm dünyada, liberal demokrasilerle yönetilen ülkelerin mi, yoksa otoriter rejimlerin mi salgın, vb. gibi küresel krizleri daha iyi yönettiğinin sorgulanmasına açık kapı bırakmıştır. Küreselleşmenin 21.yy'da yıkılan duvarlardan (1989 Berlin Duvarı) dikilen duvarlara (Meksika Duvarı) doğru seyrettiği, elbette bir sır değildir. Trump'ın "Olağanüstü uzun bir merdiven olmadıkça bu duvar aşılamaz" (Koyuncu, 2020), olarak tarif ettiği Meksika Duvarı, küreselleşmenin canlandığı, mikro-milliyetçiliğe ve çok-kültürlü toplum yapısına karşı, cephe almayı ifade etmekteydi. Hatırlanacağı üzere Trump, duvarı desteklemek gayesiyle yaptığı konuşmasında, "Dünyanın en güçlü duvarı, Covid-19'u durdurdu, her şeyi durdurdu. Dünyanın en güçlü duvarı, inanılmaz bir teknolojiye dayanıyor. Covid-19'u durdurdu, her şeyi durdurdu. Örneğin, Kaliforniya'da Meksika tarafında çok virüslü bölgeler var. Duvara sahip olmasaydık, durum bizim için de felaket olurdu" (Koyuncu, 2020) diye konuşmuştu. Bir dünya devi liderinin ağzından çıkan bu açıklamalar, Meksika Duvarı projesinin, Trump'ın karşıtçıları (Demokratların başını çektiği topluluklar) aracılığıyla, "utanç duvarı" tipi benzetmelerle nitelendirilmesi, bu nitelemenin genel- geçer popülerlik kazanmasını tehlikesini de, bir süreliğine ötelemişti. Ancak Biden yönetimi, "ABD- Meksika sınırının Laredo bölgesindeki iki sınır duvarı sözleşmesini de iptal ederek, duvarın bu bölümlerinin 'herhangi bir yaşam, güvenlik ve çevre iyileştirmesi için gerekli olmadığı' yönünde açıklama yapmıştı" (AA, 2021).

Sonuç olarak ABD'de, Trump ile birlikte yükselen popülist milliyetçilik "Amerika Beyazlarıdır" düşüncesinin, tekrar hâkim olduğuna işaret eden gelişmeleri, zulasında taşımıştır. Trumpizm'in dışlayıcı halk anlayışı ve "Önce Amerika" vurgusu, beyaz Amerika'nın ulusal değerlerinin, küresel değerler karşısında, tehdit altında olduğuna yönelik bir serzeniş ifade etmektedir. Beyaz Amerika'da yurt severliğini kaybetmiş Müslümanlar, siyahiler ve LGBT hareketlerine yönelik, bir iç temizlik operasyonu başlatılması gerekmektedir. Aksi halde Trump'ın nazarında, "tecavüzcü" ve "madde bağımlısı" olan

Meksikalılar ile potansiyel “terörist” olan Müslümanlar (belli bir dinin mensuplarının 11 Eylül’ün toplumsal hafızadaki yerinin verili bir Batı toplumu içerisinde kullanıma sokulması), anayurda karşı komplo içerisindeydiler. Bu tehdit algısı neo-Nazilerin, ırkçıların, Evangelistler’in ve bireysel silahlanmayı destekleyenlerin Trump’ın yanında yer almasını sağlamıştır. Dolayısıyla Trump’la birlikte, çok-kültürlü, liberal ve kozmopolit Amerika, özellikle aşırı sağ gruplar için bir rüyanın son bulmasından başka bir şey değildi. Trumpizm, bu siyasi, sosyal ve kültürel atmosferde, “Amerika’yı yeniden büyük yapalım” çağrısıyla birlikte, ABD eski Başkanı’nın, popülist kanat için bir “Mesih” olarak algılanmasına yol açmıştır (Kurtbağ, 2020:157-158).

11. KAYNAKÇA

- Aktel, C. (2001). "Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları", *SDÜ İİBF Dergisi*, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/195121>, ET: 10.08.2021.
- Bauman, Z. (2020). *Küreselleşme*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Baykan, D. (2021). “Biden, Meksika Duvarında Ordunun Fonladığı Duvar Projelerini İptal Etti”, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/biden-meksika-sinirinda-ordunun-fonladigi-duvar-projelerini-iptal-etti-2226215>, ET: 10.10.2022.
- Beck, U. (2011). *Risk Toplumu- Başka Bir Modernliğe Doğru*, İthaki, İstanbul.
- Castells, M. (2013). *İsyan ve Umut Ağları-İnternet Çağında Toplumsal Hareketler*, Koç Üniversitesi, İstanbul.
- Dumanlı-Kürkçü, D. (2013), “Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar”, TOJDAC Cilt:3, Sayı:2, İstanbul.
- Dural, A. B. (2018), *Batıda ve Türkiye’de Kuramsal Milliyetçilik*, Bilge Kültür, İstanbul.
- Elçin, A. B. (2012). Küreselleşmenin Tarihçesi, <http://www.meritymm.com/wp-content/uploads/2013/05/kuresellesme.pdf>, Ankara.
- Gümüş, B. (2020). "De- Kemalisation from above in 'New Turkey'", *Kemalism as a Fixed Variable in the Republic of Turkey. History, Society, Politics*, Ergon, Baden-Baden.
- Gümüş, B. (2010), “Bilişimin Siyasal Riskleri”, https://www.researchgate.net/publication/316884846_Bilisimin_Siyasal_Riskleri, ET: 03. 08. 2021.
- Fukuyama, F. (2012). *Tarihin Sonu ve Son İnsan*, Profil, İstanbul.
- Fukuyama, F. (2005). *Devletin İnşası*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Giddens, A. (1998). *Modernliğin Sonuçları*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Harvey, D. (2019). *Postmodernliğin Durumu*, Metis, İstanbul
- Huntington, S. (2020). *Medeniyetler Çatışması*, Vadi Yayınları, İstanbul.
- Huntington, S. (2005). “İspanik Meydan Okuma”, *Çokkültürlülük ve Türkiyelilik* (Tek İletişimci (2010). "Robertson ve Küreselleşmenin Evrensel Aşamaları", <https://www.kitapyurdu.com/kitap/kuresellesme-amp-toplum-kurami-ve-kuresel-kultur/68662.html> (arka kapak yazısı), ET: 08.09.2022.

- Kaya, M. (2009). “Küreselleşme Yaklaşımları”, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 13, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Kazgan, G. (2004). “Sanayi Devriminden Günümüze Siyasal, Ekonomik ve Teknolojik Boyutlarıyla Küreselleşme”, *Etkinlikler-Voyvoda Caddesi Toplantıları*, <https://www.archives.saltresarch.org.com>, E.T:27.05.2022.
- Koyuncu, H. (2020). "Trump'tan Meksika Duvarına Övgü: 'Dünyanın En Güçlü Duvarı Covid- 19'u Bile Durdurdu'", <https://tr.euronews.com/2020/06/24/trump-tan-meksika-duvar-na-ovgu-dunyan-n-en-guclu-duvar-covid-19-u-bile-durdurdu>, ET: 06.10.2022.
- Kurtbağ, Ö. (2020). “ABD’de Yükselen Popülist Dalga ve Trumpizm: Neoliberal Küreselleşme, Ekonomik Kriz, Siyasetin İşlevsizleşmesi ve Elitzme Karşı Bir Geri Tepki mi?”, *Akademik Bakış Dergisi*, Cilt:13, Sayı:26, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Oran, B. (2000), “Kaçınıcı Küreselleşme”, *Perşembe Konferansları*, <https://www.rekabet.gov.tr>, E.T. 27.05.2022.
- Robertson, R. (1999). *Küreselleşme: Toplum Kuramı ve Küresel Kültür*, Bilim ve Sanat, Ankara.
- Wallerstein, I. (2021). *Amerikan Gücünün Gerileyişi*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Zakaria, F (2014). *Post- Amerikan Dünya*, Kırmızı, İstanbul.
- _____ (2021). "ABD Senatosu, Meksika Sınır Bölgesi'ndeki Duvar Projesinin İptaline Karşı Sunulan Tasarıyı Reddetti", <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-senatosu-meksika-sinirindaki-duvar-projesinin-iptaline-karsi-sunulan-tasariyi-reddetti/2324963>, ET: 04.10.2022.

DOT AS A PERMANENT FRINGE THEATER
DOT YA DA ALMAŞIK TİYATRO ALANINDA KALICI OLMAK

Doç. Dr. A. Baran DURAL

**TC Trakya Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Merkez/
Edirne, ORCID: 0000-0003-2126-3419,**

ÖZET

“Alternatif – fringe (almaşık kenar) tiyatrolar” 1970’li yıllarda başta Avrupa olmak üzere, kısa zaman içinde dünyanın dört bir yanına dağılan yapılması nispeten ucuz ve kolay ama sürekliliği tartışmalı yeni bir sanat yapma biçimi olarak hayli tutulmaya başlanmıştı. Klasik tiyatroların dışında, onlara meydan okuyarak kendisine yer edinen ve hâlihazırdaki tiyatro yapma biçimlerine almaşık olmayı vadeden toplulukları akla getirmektedir. Türkiye’nin en başarılı ve uzun soluklu almaşık- kenar (alternatif) tiyatro topluluklarından birisi olan DOT, sitesinde kendisini, “Kültür- sanat alanına eleştirel yaklaşım, tansiyonlu tiyatroyu katmayı amaçlayan, güncel oyunları İstanbul seyircisiyle buluşturmayı hedefleyen” bir kurum olarak tanımlamaktadır. Genelde İngiliz oyun yazarlarının eserlerine yer veren DOT’un, tamamıyla, “suratına tiyatro ekolü” gibi tanımlanmak yerine, bu türü, özellikle de İngiltere geleneği içerisindeki örnekler üzerinden, en çok izleyici beğenisine sunan ekip olarak adlandırılması daha gerçekçi olur. Bu bildiride DOT’un, bir “yeraltı” tiyatrosu olarak, katettiği sanatsal ivme tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: DOT, almaşık tiyatro, kenar tiyatro, ana- akım tiyatro, suratına tiyatro.

ABSTRACT

The alternativ fringe theatres has drawn attention first in Europe, after 1970’s. Begining from Anglo- Saxon countries, alternative theatres claim themselves as alternatives of main-stream theatres which poses on the masses nothing than the general values of burgeoise culture. As theatres putting low- limited cost plays, the alternative fringe theatres, argue their plays are much more easy to reach comparing with the big theatre companies playing in 200-400 seated places. They rather play in small theatres with usually 30-50 seats capacity. The DOT which is the most known fringe theatre of Turkey, will be discussed in this paper. The group, identifying itself by stating, “Playing new modern texts to theatre- lovers of Istanbul, texts which have critics against the main- stream theatres of burgeoise life style, the group choses plays with tension to trigger the mood of its audience.” As a fringe theatre company the DOT, often play The British text writers products, as well as the texts belonging to the will- known Turkish enderground authors, like Hakan Günday.

Keywords: DOT, alternative theatre, fringe theatres, main- stream theatre, into the face.

1.GİRİŞ: ALMAŞIK TİYATRO NEDİR?

“Alternatif – fringe (almaşık kenar) tiyatrolar”, 1970’li yıllarda başta Avrupa, kısa zaman içindeyse dünyanın dört bir yanına dağılan, yapılması nispeten ucuz ve kolay ama sürekliliği tartışmalı, yeni bir sanat yapma biçimi olarak adından söz ettirmeye başlanmıştı. Almaşık

tiyatro, klasik tiyatroların dışında, onlara meydan okuyarak kendisine yer edinen ve hâlihazırdaki tiyatro yapma biçemlerine, alması olmayı vadeden toplulukları akla getirmektedir. Klasik ya da ana-akım tiyatroların aksine, oyuncularına maaş- haftalık ödenmeyen veya oyun başına cüzi bir ücret verilen, “amatör ruhlu” topluluklardır. Mekânsal olarak alması kenar tiyatrolar, genelde 200- 400 kişi izleyici kitlesine hitap eden ana-akım tiyatroların aksine, sıklıkla, 30- 50 kişilik “salonlarda”, bir apartman dairesi veya onun salonuna sıkışmış bir yapıyı akıllara gelmektedir.

2. FARKLILIKLARIN İFADE KANALI

Sevinç Sokullu'nun, “Amerika'da 'Subculture', Avrupa'da 'anti-culture', ‘working class culture’ kavramlarıyla çağdaş kültür politikasına karşı çıkan yeni bir kuşak, yığınları yüzyıllardır sanat üretiminin dışında bırakan ~ kültür politikasına bir alternatif istemekteydiler. Daha başka bir deyişle kültür, sadece yönetici ve kentsoylu sınıfın yapı ve araçlarının ifadesi olarak kalmamalı, yığınların yapı ve araçlarını da ifadeye yönelmeliydi. Alternatif~ yığınların yapı ve araçlarını da ifadeye yönelmeliydi. Alternatif kültürün belli bu histeri sağanağı karşısında, alması tiyatroların söylem kavramlarından biri de ‘iletişim araçlarının özgürleştirici yolda kullanımıydı” (Sokullu,1988:53) şeklinde tanımladığı alması tiyatroların, sergiledikleri değişim ihtiyacını, tarzıyla, tiyatro-severlerin beğenisine sunduklarını aktarmaktadır.

2.1 Burjuva Tiyatrosunun Yeknesak Söylemi

Sanatları ve muhalifleri karşısında takındığı tutuma göre alt- kültürlerin kendilerini ifade tarzı, basiret (sağgörü), kamuoyu baskısı, çoğunluğun zorbalığı gibi toplumsal uzlaşma noktalarında önemli bir eşik oluşturan alması kenar tiyatrolar, ayrıksılık odaklarından ziyade, toplumu ezilenler yanında buluşturma mekânları gibi algılanmalıdır.

Marjinal kültürlerin veya dezavantajlı grupların seslerinin duyurulabilmesi açısından, toplumda yıkıcılıkla ilintisiz, bir çığlık olmayı amaçlayan veya kurumsal varlıklarını böylesi bir zorlama karşısında bulan alması tiyatrolar, aslında azınlığın savunmasının sanatla, dostane bir edimsellikte dışavurumunu imlemektedirler. Böylelikle de toplumsal çatışma ortamında doğan, karşıt- söylemlerle toplumsal iletişimin, barışçıl hitap kanallarını oluştururlar. Oyunlarında kullandıkları dil her ne kadar sert bir üsluba sahip olursa olsun, kamuoyunun çoğunluğun rızası üzerine koyduğu ambargo, o denli şiddet yüklüdür ki, bu şiddetle kıyaslandığında alması tiyatroların tepkisi, mesajı her daim aşağıdan alır niteliktedir. Kısacası kamusalığın muhafazakâr dilinin olumlanması için düzenlenen “ayinlere”, alt-kültürlerin şahsı müdafaa çığlıklarıdır, alması tiyatro eserleri.

2.2 Gezi Olayları ve Sonrası

Örneğin 2013 Gezi Olayları sırasında bir açıklama yapan dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, “Onlara göre biz sanattan anlamayız, mimariden, edebiyattan, estetikten anlamayız. ... Biz bunlara göre zenciyiz” (Radikal:2013) çıkışından sonra, Kültür Bakanlığı kanalınca 2014 sanat yılı, bazı özel tiyatroların, “cezalandırıldığı” yıl olarak hafızalara kazınmıştır. Bu sezonla birlikte başta Dostlar Tiyatrosu, Ortaoyuncular, Oyun Atölyesi ve Altıdan Sonra Tiyatro'nun aralarında bulunduğu, pek çok özel tiyatroya, hükümet karşıtı olduğu düşünülen, Gezi Olaylarına destek verdikleri için devlet yardımı yapılmamıştı. Bu karara karşı daha radikal bir tepki örneği sergileyen DOT ve Tiyatro Kumpanyası, her türlü devlet desteğini kabul edemeyeceklerini (Verstaete, 2016:7-8) , zira Bakanlığın özel tiyatronun fonlanması için “tuhaf ölçütler” getirildiğini açıklamışlardır. Bu ölçütleri; Türk örf

ve adetlerine aykırı davranmama, genel ahlak kurallarına uyma (müstehcen içeriğe sahip olmama) olarak açıklayan her iki tiyatro, sanatın özüyle bağdaşmayan bu kuralları, devletçe ihlal ettiği düşünülen topluluklara, 15 gün içerisinde desteği iade etme zorunluluğu getirildiğine değinmişlerdir. (Today's Zaman, 2014) DOT, muhalif kimliğini başka olaylar ve oyun seçimi noktasında sürdürecektir.

Bu noktada bildirinin ana konusunu oluşturan ve Türkiye'nin en kemikleşmiş alması tiyatrolarından birisi olan DOT'a eğilmek yerinde olacaktır. Seyircinin siyasal olsun olmasın, güncel olaylar karşısındaki farkındalık eşliğini yükseltmek ve izleyicisini, toplumsal sosyal sorunlar karşısında aktif kılma mücadelesi veren DOT, sitesinde kendisini, "Kültür- sanat alanına eleştirel yaklaşım, tansiyonlu tiyatroyu katmayı amaçlayan, güncel oyunları İstanbul seyircisiyle buluşturmayı hedefleyen" bir kurum olarak tanımlamaktadır. Yukarıdaki ifadelerin tümünde, alması kenar tiyatroların öğelerini bulmak mümkündür. Sanat yönetmenliği, mekân üretimi ve yapımcılık temel faaliyet alanlarında hizmet veren topluluk (DOT:2022), Erkan'ın tanımlamasına göre, burjuvazi ve üst yaşam koşullarını hedef alan, verili bir hayat stilini benimsemiş izleyiciyi oyunlarına çekmekte zorlanmamaktadır. 2005 senesinde ilk kurulduğu Mısır apartmanında, diğer alması tiyatrolar gibi nispeten düşük bütçeli, kıyıda kenarda kalmış başarılı oyuncularla izleyicisinin karşısına çıkan DOT'un bilet fiyatları, dönemin diğer alması tiyatrolarından en ünlüleriyle düşümdeşen, bir grafik izliyordu.

3. DOT: AMAÇ- TEMEL HEDEFLER

Yurtdışı ve yurtiçi kurumsal ortaklık projelerine de imza atan topluluğu, genelde toplumun dışında kalmış dezavantajlı bireyleri ya da kanunsuz kişileri, göz kamaştırıcı bir başarıyla sunan, Murat Daltaban, Özlem Daltaban ve Süha Bilal kurmuştur. Üçlü, ilk seçtikleri oyunlar itibarıyla, alması tiyatro dünyasına çok sert bir giriş yapmıştı. Tıpkı diğer Anglo- Sakson ülkelerin tiyatroları gibi son 20-30 dakika içerisinde, "son dakika" bileti alanlara ek bir indirim sağlayarak, Türk tiyatrosuna yeni bir satış tekniği kazandırmıştı.

DOT ile ilgili bir yüksek lisans tezinde "In-yer/face" biçiminde yanlış olarak ifade edilen alması kurum, aslında "into the face" veya "in your face" olarak bilinen, tamamı yabancı kelimelerden oluşan, "suratına/ surata karşı tiyatro" tekniğini uygulamaktadır. Terim, mesajın izleyicinin suratına, deyim yerindeyse adeta bir tokat gibi çarpmasını ifade etmektedir. Oyuncu- mesaj ikilisini çok başarılı şekilde birleştiren DOT, oyunlarında; LGBT, ensest, şiddet konularını işlemekle sınırlı kalmaz. Adı geçen konuların yansıması, bir kadının zihninde canlanan anıları- günlük ilişkilerin girdabında boğulan bireylerin sorunlarını, perdelemeksizin, en yalın haliyle ortaya sermeye çalışsan, önemli çağcıl eserlere de sahnesini açar. Ailenin değeri, değergamlık gibi genellikle muhafazakâr yazının sıkı sıkıya sarıldığı değerleri tartışmaya açan repertuarıyla (oyun dizini), uzun yıllar kendisinde oynayan oyuncuların tamamına yakınına, "DOT" kimliğiyle şöhret sahibi yapan Daltaban, kimi oyunlarında da bilinen, tecrübeli oyuncuların faydalanarak, hem daha geniş kesimlere ulaşabilmekte, hem de mesajının daha rahat duyulmasını sağlayabilmektedir.

3.1 Kurucularının Dilinden DOT'un Serüveni

2017 senesinde, "DOT'un başlangıç noktası yerel olmamak. Evrensel olan hepimize dokunur. Şehir dinamikleri de evrensel olanı anlamakta çok önemli. Bireyin kendi içinde, sosyal yapı içinde ve diğer evrensel ve uluslar arası dinamiklerle ilişkisini yakalamaya çalışıyoruz" diyerek DOT'un kültürel ivmesini tanımlayan Daltaban'dan yola çıkan Aslan, Mısır

Apartmanı'ndaki mekanda izleyicinin, oyuncuların soluklarını duyacak derecede sahneye yakınlıklarını anımsatır. Aslan, kendisini bir "suratına tiyatro" grubu olarak tanımlamayıp, kalıpların üzerinde farklı tarzlara değiniler sergilediklerini sergileyen DOT'un, yine de, en fazla "suratına tiyatro" örneği oynayan grup olduğunun altını çizmeden geçemez. (Aslan, 2017: 30-31)

Genelde İngiliz oyun yazarlarının eserlerine yer veren DOT'un, tamamıyla, "suratına tiyatro okulu" gibi tanımlanmak yerine, bu türü, özellikle de İngiltere geleneği içerisindeki örnekler üzerinden, en çok izleyici beğenisine sunan ekip olarak adlandırılması daha gerçekçi olur. British Council desteğiyle 2008-2009 sezonunda, "İngiliz Yazarlar DOT'a Konuşuyor" panel serisinde, İngiliz "suratına tiyatro" yazarlarını Türk izleyicisiyle bir araya getiren topluluk; Kürklü Merkür'ün yazarı Philip Ridley'in yanısıra, "Vur/ Yağmala/ Yeniden" ile "Alışveriş ve S****'i kaleme alan Mark Ravenhil'i, 14 Mart 2009'da Türkiye'ye davet etmiştir. "Suratına Tiyatro" yazarı Sierz, "Pornografi" metnini kaleme alan Stephens ise 2010 yılı 28 Mart'ında, ülkede söyleşi yapma fırsatı bulmuşlardır. (Aslan: 32-33)

ODTÜ Maden Mühendisliği Bölümü'nü, üçüncü sınıftan terk eden Daltaban, daha sonra iki önemli bölümü daha kazanmasına karşın, üniversite tarihini Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü mezunu olarak noktılıyor. Ankara Devlet Tiyatrosu ve Gencay Gürün döneminde İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oyunculuk kariyeri başlayan Daltaban, özellikle Şehir Tiyatroları'nda, 13 sene boyunca çok ses getiren eserlerinde kaydettiği, başarılı grafiğiyle kendisinden söz ettirdi. Tiyatronun pek görünür olmadığı, tiyatro oyunculuğuna "ezik bie tebessümle" yaklaşıldığı zorluk yıllarında, kendi istedikleri tiyatro stilini koruyarak, kuruluşundan bir- kaç yıl sonra, çok eskiden beri varlığını sürdürmüş bir kurum hüviyetini kazandıklarına dikkati çeken Daltaban, "Frozen/ Donmuş" oyunuyla çok sert giriş yaptıkları tiyatro dünyasında önce, küçük mekân kullanmanın avantajlarından sonuna dek yararlandıklarını, zamanla asıl sorunun küçük mekânlarla sığınmak olmadığını keşfettiklerini vurguluyor. Daltaban, koleksiyon oyunu olan Festen'de orta ölçekli bir tiyatro topluluğunun sahnesi büyüklüğünde, yüksek seyirci toplayan bir "çadırda" izleyiciye seslendiklerini aktarıyor.

Daha büyük sahnelerde izleyiciye dokunma başarısı sağladıklarını bildiren Murat Daltaban'ı doğrulayan eşi Özlem Daltaban da, enerjisi yüksek, o güne dek geleneksel tiyatro seyircisinin pek aşına olmadığı sertlikte oyunlarıyla, DOT'un, dönemin kültürel hayatında ve basın kuruluşlarında ciddi farkındalık yarattığını kaydediyor.(Erol, 2017)

3.2 İzleyicinin Kimyasını Harekete Geçirmek

"Genelde bunu severiz, seyirciyi heyecanlandırmak, şaşırtmak, zihnini açmak, kimyasını harekete geçirmek isteriz. Seyircinin oyundan çıktıktan sonra üzerine düşünmesini ve cebinde oyunu taşımasını isteriz" diyen Daltaban, (Erol: 2017), Mısır Apartmanı'nda hayli minimalist eserlerle başladıkları tiyatro anlatısına, daha sonra hareketli sahnelerle Bilsar, DOT Koleksiyon, Maçka G-Mall önce küçük ardından ana salonda devam etiklerini söyleyen Özlem Daltaban (Erol: 2017), Kanyon Alışveriş Merkezi'nin en üst salonunda oynadıklarını, böylelikle belli mekân olmasına rağmen, kent göçebesi gibi oradan oraya taşındıklarını belirtiyor. Maddi zorluklar sebebiyle Kanyon'da sürdürülebilirlik konusunda sıkıntı yaşayan DOT, bir süre izleyicisini şaşırtan bir biçimde, farklı sahnelerde temsilini verse de, bu sezon oyunlarının beklendiği kadar dolmaması yüzünden DOT Ormanda projesini başlatarak, yeni yerleşik sahnesini Kemerburgaz'da orman içinde kurdu. Bu aralar sadık DOT seyircisi,

ekibin kış sezonu oyunlarını sergileyeceği, yeni- daha rahat erişilebilir bir mekâna kavuşmasını bekliyor.

DOT'un en başarılı üçlemeyi sahnelediği sezon, 2009- 2010 sezonudur. Bu tarih aynı zamanda Mısır Apartmanı'ndan G-Mall'a geçilirken, arada Bilsar'ın da uğrak noktası yapıldığı, farklı mekânlarda oynama açısından, hayli verimli bir sezondur. Ünlü İngiliz "suratına tiyatro" senaristi Simon Stephens tarafından yazılan "Punk Rock" ve "Pornografi" isimli oyunların yanısıra, "Alışveriş ve S***ş" adlı eserle izleyicisi karşısına çıkan DOT, belki de en sert sezonlarından birisini yaşıyordu. Her üç oyunda da müstehcenliğin oldukça zeki bir biçimde kullanıldığı söz konusu oyunlardan "Pornografi", Ayşegül Arslan, İpek Bilgin, Emre Yetim, Berrak Kuş, Cemil Büyükdöğeri ve Hakan Meriçliler gibi ünlü oyuncularından oluşan, kalabalık bir kadroyu barındırıyordu. Üstelik oyun oynanırken Hatice Arslan, o yılın Türkiye'den gösterilen "Oskar Adayı"ydı ve Hakan Meriçliler, İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda önemli oyunların, "ses getiren oyuncusu" olarak kendisinden söz ettirmektedir. "Pronografi" oyunu ve DOT hakkında bir yüksek lisans tezi hazırlayan Yücel, oyunun ana temasını, şu şekilde özetler:

3.3 2009-2010 Sezonu

"Hikayenin arka planında, 2005 yılının Temmuz ayında geçen bir hafta anlatılır. Bu günler içerisinde dört büyük olay yaşanmıştır. 2 Temmuz'da İngiltere'de başlayan Live 8 konserlerini, İskoçya, Gleneagles'ta düzenlenen ve tüm dünya liderlerinin katıldığı G-8 zirvesi takip eder, ardından 6 Temmuz'da 2012 Olimpiyatlarının yapılacağı şehrin Londra olduğu açıklanır ve kutlamalar başlar, sonraki gün 7 Temmuz'da Londra'da bombalamalar yaşanır. Pornografi'deki karakterler de tam da bu günleri yaşarlar" (Yücel, 2012: 10)

Farklı gelir grupları, meslek ve yaşlara dağılı karakterler, parçalara bölünmüş eserde sıra kendilerine geldiğinde, pornografinin aslında sadece cinsellik ve müstehcenlikle sınırlı olmadığını, şiddet/ vahşeti yer yer komik anlatılarla izleyicinin, "suratına" aşkederler. Pornografi, talep edildiğinde bütünüyle yakalanabilen, gasp edilen veya teslim alınan obje-duygu yoğunluğudur. Bu anlamda anlatılanın, dolayimsız biçimde direkt gösterildiği oyunda, kadın değil, ama erkek bedeninin çıplaklığının daha fazla öne çıkarıldığı tecavüz sahnelerinde ve müstehcen söz kullanımında, "İnsanın içinde duran sakin bir hal ve devinim vardır. Belli görüntüler, olaylar bu sakin hali dalgalandırır, bozar, bulandırır. İşte tüm bu görüntüler pornografidir. Sadece şiddet ve seks içeren değil, her türlü insanın görmek istemediği, görmesinin kendisinde içgüdüsel bir hareket başlatacağı düşünülen olgu pornografidir" (Yücel: 11) denilmektedir.

Ahlak- şiddet- yalnızlık duyguları üzerinden modern sanatın çok iyi kurgulanmış bir trajedisi olan "Pornografi" gibi, "suratına tiyatro" nun aynı yazarın elinden çıkma bir başka metni, "Punk Rock" da, aynı mahallenin kalburüstü ailelerinden gelen, yedi gencin kimlik arayışı ekseninde gelişmektedir. Gençler bir yandan kendi tikel varlıklarını anlamlandırmak isterken, diğer yandan içinde buldukları arkadaş çevresi içerisinde, kendilerini ezdirmeden hiyerarşik bir bütünlük sergilemektedirler. Tiyatronun imgelem gücünün yanısıra önemli Punk Rock şarkılarının da seslendirildiği ve yarı- konser edasında geçen "Punk Rock"ta, aynı okulu paylaşan gençler, karakterini oturma mücadelesi veren gençlerin şiddetle ve dolayısıyla da hayatla içiçe geçmiş yaşantılarında, sosyal konumlarından beklenmeyecek bir acımasızlık girdabında savrulmaktadırlar. O zamanın genç ve deneyimsiz ama şimdinin oldukça başarılı oyuncularının biraraya geldikleri, oyunun yönetmeni Rıza Kocaoğlu'nun da ilk kez yönetmen koltuğuna geçtiği (Gazete Vatan, 2010), "Punck Rock", oyunu izleyen her izleyicinin

kafasında soru işaretleriyle salondan ayrılmasına neden olmuştur. Ünlü TV- dizi oyuncusu Kocaoğlu, anımsanacağı gibi DOT'un, "Vur- Yağmala- Yeniden" ile "Kürklü Merkür" isimli oyunlarında da, oldukça güçlü bir oyunculuk sergilemişti.

Sadece yabancı yazarların metinlerini sahnelemekle yetinmeyen DOT, az da olsa yerli yazara da kapısını açan bir repertuara sahip, Topluluğun 2010 sezonunun sonunda oynamaya başladığı "Malafa", Türk yeraltı edebiyatının duayenlerinden Hakan Günday'a ait bir başyapıtı. DOT'un ünlü oyuncusu Rıza Kocaoğlu'nun yanısıra, "Alışveriş ve S***ş" oyunuyla birlikte yıldızını iyice parlatan Tuğrul Tülek'in de göz doldurduğu "Malafa", Antalya şehrindeki bir AVM'de faaliyet gösteren Topaz Jewellery Center'da, mücevher satıcılarıyla müşteriler arasında geçen satma ve satın alma savaşı, müşterisi genellikle turistler olan dört katlı mekânın, her bir milimetresindeki, ayrıntılar gösterilerek resmedilir. "Suratına tiyatro" örneğinden ziyade bir mekân tiyatrosu örneği olan Malafa, turizmin insanların, masum yolculuğundan çıkarak, paranın yolculuğuna dönüşümünü, bu dönüşümün şeytani doğasını da kapsayan, bir kapitalizm eleştirisi eşliğinde haykırır.

4. FARKLI TİYATRO ÖRNEKLERİNİ SEERGİLEMEK: DOT OYUNLARI

Kimi zaman "Overspill" gibi iddialı oyunların yanısıra izleyicisinin karşısına, "Altın Ejderha" gibi sıradan burjuva tiyatrosu örnekleriyle de çıkan DOT, sanki 2012 sonundan itibaren, kendi hedef kitlesinin dışına açılma çabası güder gibidir. DOT'un eski keskinliğinin bazı oyunlarda sürdürüldüğü 2015- 2016 sezonunda, öğrenci- marjinal gruplar, yeraltı tiyatrosu izleyicisinden uzaklaşma başlar. Giderek cebinde parası olan- üst gelir grubu marjinal topluluklar- gençler- almalı tiyatro- severlerin yanısıra, orta burjuvazinin kişiselliği yoksunluk sarmalı içinde anlamlandırmak isteyen, "sanat tüketicileri" hedef kitle yapılmışa benzer. Aynı yıllarda çocuk tiyatrosu örneklerine de repertuarında yer veren DOT, bu yılların hemen öncesinde kısa oyunların birleştirildiği; "Makas Oyunları I-II"serisinde hem komedi tiyatrosunun, ilginç örneklerini sahneye koymuş, hem de "Tiyatro Uncut" akımını Türkiye'ye taşımıştı. Kısa oyunlarında, yine İngiltere kökenli "Tiyatro Uncut" akımının bir özelliği olan, kısa politik oyunlarla hem tiyatronun eğlendiricilik vasfına sağlam bir giriş yapılmış, hem de eleştirel farkındalık yaratan çalışmalar, DOT sahnesinden de kendisini göstermeye başlamıştı.

4.1 Ödüle Doymayan Topluluk

2016'daysa 2010'lu yıllardan beri DOT'un başarılı isimlerinden birisi olan, özellikle "Öksüzler" başlıklı oyunda üst düzey performans sergileyen İbrahim Selim'in, "Bunu Ben de Yaparım" çalışması geldi. Bir sergide güvenlik görevlisi olarak çalışan Dave'in, sokaklardaki milyonlarla benzeri gibi, olduğundan farklı bir kimliğe bürünerek daha farklı, belki eğlenceli belki de statüsü yüksek bir kimse olmak ister. 38 yaşına gelen Dave, sıradan bir insanın gözünden yoksunluk olgusunu, büyük bir başarıyla canlandırıyor. İçerisinde birden fazla mesaj taşıyan "BUNU Ben De Yaparım", "Afife Jale 2016 En İyi Erkek Oyuncu" ödülünü İbrahim Selim'e kazandırıyor ve DOT Tuğrul Tülek'ten sonra, bir oyuncusuna daha şöhret basamaklarını tırmandırıyor. Ancak, "Bunu Ben de Yaparım"ın kerameti, DOT'un sayısız ödülllerinden birini almasında değil, tür itibarıyla "arada" bir çalışma olmasından kaynaklanıyor. Zira topluluk, "Dövüş Kulübü", Murat Daltaban'ın da sahne aldığı, "Nefesinizi Nasıl Tutarsınız?" dışında, beş sene önce, kesinlikle repertuarına almayacağı oyunlarla, sahnede şansını aradı. Gerçi sahnelenen oyunlar, "yeraltı tiyatrosu" örneklerindendi ama bu sefer deyim yerindeyse izleyicisinin beklediği, "yeterince sert içeriğe" sahip değildiler. Ancak topluluk, "Prudencia Hart ve Bir Tuhaf Dibe Vurma Öyküsü" adlı oyunuyla, adeta yeniden klasik kimliğine büründü.

2018- 2019/2020 sezonunda Covid- 19 salgınından hemen önce Kanyon’da oynanan oyun, tipik bir hikaye anlatımı (story telling) tiyatrosu. Seyirciyi kapıda karşılayıp eline bir bira tutuşturularak İskoç pubları tadında döşenmiş mekâna alan DOT görevlileri, sizleri, neşeli-heyecanlı ve görmesiniz de iliklerinize dek hissettiğiniz, karlar altında bembeyaz bir geceye itiveriyorlar. Soğuk bir akademisyen olan kadın karakter Prudencia Hart, İskoç sınır balatlarını araştırmaktadır. 21 Aralık gecesi, çağrıldığı konferansa güçbela ulaşan, çıkışta da, İskoçya’yı karlar altında bırakan beyaz örtüyü aşamayacağını farkedenden Hart, geceyi geçirmek için otel aramaya başlar. Sonuçta kalacak bir yer bulan Hart, aslında kendisine hayranlıkla bakan, şeytanın evine girdiğinden habersizdir.

4.2 Prudencia Hart: DOT’un Geri Dönüşü

Şeytanın aşkından kurtulmak isterken bilinçsizce şeytana âşık olan Hart, artı tipik bir “av-avcı” hikayesine dönen oyunda, iyilik ve kötülüğün eğlenceli zıtlığı içerisinde, bir yandan kendisini bulmaya çabalarırken, diğer yandan da şeytanın zaafı içinde kendi dokunulmamış benliğiyle yüzleşecektir. Kimi klasik DOT severlerin ekşisözlükte, “DOT’un kimliğini kaybettiğini ve hüsrana uğradıkları”nı (Ng2k, 2019) belirttikleri “Prudencia Hart ve Bir Tuhaf Dibe Vurma Öyküsü” , tiyatro eleştirmenleri tarafından yılın mutlaka izlenmesi gereken 11 oyunundan biri olarak duyurulur ki (İçen, 2018), aslında adı geçen oyun, DOT’un, gerçek kimliğine, yani kinik şiddetine döndüğü oyun olarak da adlandırılabilir. Bu “in your face”siz bir karşılaşma oyunudur.

5.SONUÇ: “YERALTINDA” KALICILIK

DOT’un salgından sonra sergilemeye başladığı, “İçimdeki Bal Porsuğu” da eğlenceli ve hızlı başlayan temposunun, aynı hızla, sert hayat koşullarına çarpıp marjinalleşirken, trajikleşen hayli sert içeriğe bürünen yapımlardan. Özlem Daltaban’ın yönettiği, Elvin Aydoğdu’nun yazıp oynadığı oyun, 2021- 2022 sezonunun en iyi almaşık tiyatro oyunu olmaya aday. Daha önce DOT’un, “Festen”- “Malafa” oyunlarından anımsanan Aydoğdu, DOT’un genç- farklılık yaratan ve yerli oyunlarına, sahnesini açma geleneğinin tipik bir örneği.

Almaşık kenar tiyatro ya da “yeraltı tiyatrosu” alanında tartışmasız olarak Türkiye’nin en sanatsal, temposu yüksek ve sürdürülebilirlik sağlayan DOT oyunlarında, tür değişse de değişmeyen üç özellikten bahsetmek mümkün. Bunlardan ilki izleyicinin ödediği bilet parasının karşılığını alacağına emin olarak DOT performanslarındaki yerini alması, diğerleriyse sanat temposu yüksek bir oyun izleyeceği ve oyundan çıkışta kendisiyle ya/ ya da toplumla yüzleşeceği soru işaretleriyle mekândan ayrılacağı. Görünen o ki, almaşık tiyatro türü var oldukça, DOT ve oyunları konuşulmaya devam edecek.

6.KAYNAKÇA:

- Aslan, Derya (2017), “Türkiye’de Çağdaş Bir Tiyatro Örneği: DOT”, Haliç Üniversitesi SOBE Tiyatro Ana Sanat Dalı Tiyatro Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniv. Sobe, İstanbul)
- Erol, Pınar (2017), “Tiyatro Tarihine Not Düşülsün: DOT, Dünya Tiyatrosu’na Girdi Bile”, go-dot-org.stage.dottheatre.org/wp-content/uploads/20170527tiyatrodergisicomtr1.html, ET: 30.05:2022. Öz ettiriyordu.
- Erkan, Tamer Can (2015), “Alternatif Tiyatrolar ve Sürdürülebilirlik Sorunu”, *Kadir Has Üniversitesi SOBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kadir Has, İstanbul.

- İçen, Simge (2018), “Bu Sezon İstanbul’da Mutlaka İzlemeniz Gereken 11 Tiyatro Oyunu”, <https://listelist.com/istanbul-tiyatro-oyunu/>, 06.06.2022.
- Ng2k (2019), “Prudencia Hart ve Bir Tuhaf Dibe Vurma Öyküsü”, <https://eksisozluk.com/prudencia-hart-ve-bir-tuhaf-dibe-vurma-oykusu--5812389>, ET: 06.06.2022.
- Sokullu, Sevinç (1988), “Alternatif Tiyatronun Serüveni”, https://doi.org/10.1501/TAD_0000000184, ET: 31.05.2022.
- Vestraete, Pieter (2016), “Türkiye’de Sembolik Siyaset ve Protesto Kültürü: Gezi’den Sonra Yeni Bir Performativite mi?”, <https://www.acarindex.com/praksis/turkiyede-sembolik-siyaset-ve-protesto-kulturu-geziden-sonra-yeni-bir-performativite-mi-1-348113>, ET: 07.06.2022.
- Yücel, Nurcihan (2012), “Simon Stephens’ın ‘Pornografi’ Oyunu Adlı Oyununun ve Oyundaki Bir Karakterin İncelenmesi” TC Bahçeşehir Üniversitesi SOBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir SOBE, İstanbul.
- _____ (2010), “Sezonun Dikkat Çeken Oyunu: Punk Rock”, <https://www.gazetevatan.com/arsiv/sezonun-dikkat-ceken-oyunu-punk-rock-731022>, ET: 26.05.2022.
- _____ (2022), “DOT”, <https://go-dot.org/dot-2/>, ET: 01.06.2022.
- _____ (2013), “Başbakan Erdoğan: İlegal paçavralar astılar”, <http://www.radikal.com.tr/politika/basbakan-erdogan-illegal-pacavralar-astilar-1137142>, ET: 09.06.2022.
- _____ (2014), “Ministry of Culture and Tourism Loses Theater Fund Lawsuit”, <https://www.cihan.com.tr/en/ministry-of-culture-and-tourism-loses-theater-fund-lawsuit-1507496.html>, ET: 10.10.2022.

**TAHVİL İHRAÇ DUYURULARININ HİSSE GETİRİLERİNE ETKİSİ;
BİST’TE BİR UYGULAMA
EFFECT OF BOND ISSUANCE ANNOUNCEMENTS ON STOCK RETURN;
AN APPLICATION ON BIST**

Nevzat ÇALIŞ

**Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi,
Finans, 0000-0002-5604-0728**

Özet

Tahvil yatırımcısına sabit gelir sağlayan uzun vadeli bir menkul değer türüdür. Tahviller sabit getirili bir menkul kıymet olup şirketler, devletler, kamu kuruluşları ve mahalli idareler tarafından ihraç edilen bir sermaye piyasası aracıdır. Anonim ortaklıklar özkaynakları yeterli olmadığında yabancı kaynaklara da başvururlar. Yabancı kaynaklar finans kurumlarından kredi kullanmak şeklinde sağlanabileceği gibi menkul kıymet ihraç ederek de sağlanabilir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı BİST’te faaliyet gösteren şirketlerin tahvil ihracı ile ilgili duyurularının hisse senedi getirilerine etkisini incelemektir. Çalışmada 3 şirketin (Mavi Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş., Gübre Fabrikaları T.A.Ş ve AG Anadolu Grubu Holding A.Ş) tahvil ihraç duyurularının hisse getirilerine etkisi Event Study (olay çalışması) yöntemi yardımıyla incelenmiştir. Çalışmada olay tarihi (Event Date) olarak Sermaye Piyasası Kurulunun Tahvil ihraç onayı verdiği gün olan 27.10.2022 tarihi dikkate alınmıştır. Olay penceresi (Event Window) olarak olay öncesi ve sonrası 10 gün dikkate alınmıştır. Tahmin penceresi (Estimation Window) olarak olay penceresinden önceki 252 günlük süre dikkate alınmıştır. Çalışma sonucunda MAVİ şirketinde olay tarihinden sonraki birinci günde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler elde edilirken, GUBRF şirketinde ise olay tarihinden sonraki sekizinci günde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir. Son olarak incelenen AGHOL şirketinde ise olay tarihinden önceki onuncu ve sekizinci günlerde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle piyasanın yarı güçlü formda etkin olmadığı, yani tüm bilgilerin fiyatlara yansımadağı için anormal getiriler elde edildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tahvil İhracı, Anormal Getiri, Olay Çalışması

Abstract

A bond is a type of long-term security that provides fixed income to the investor. Bonds are a fixed income security and a capital market instrument issued by companies, governments, public organizations and local administrations. Joint stock companies also resort to foreign sources when their equity is not enough. Foreign resources can be provided in the form of loans from financial institutions, as well as by issuing securities. In this context, the aim of this study is to examine the effect of bond issuance announcements of companies operating in BIST on stock returns. In the study, the effect of the bond issuance announcements of 3 companies (Mavi Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş., Gübre Fabrikaları T.A.Ş and AG Anadolu Grubu Holding A.Ş) on the stock returns was examined with the help of the Event Study

method. In this research, October 27, 2022, the day on which the Capital Markets Board approves the issue of bonds, has been considered the event date. The event window is regarded to be 10 days before and after the event. The 252-day period before the event window is considered as the Estimation Window. As a result of the study, statistically significant abnormal returns were obtained in MAVI company on the first day after the event date, while statistically significant abnormal returns were detected in GUBRF company on the eighth day after the event date. Finally, statistically significant abnormal returns were detected in the examined AGHOL company on the tenth and eighth days before the event date. From this point of view, it is seen that the market is inactive in a semi-strong form, that is, abnormal returns are obtained because all information is not reflected in prices.

Keywords: Bond Issue, Abnormal Return, Case Study

1. GİRİŞ

Şirketler finansman ihtiyacını karşılayabilmek için farklı kaynaklara yönelmektedirler. Gelişmekte olan birçok ülkede şirketler kaynak bulmak için bankalardan borç almaya çalışmaktadırlar. Bununla birlikte, bankaların faiz oranı ücretleri nispeten yüksektir ve genellikle bankalar uzun vadelerle kredi verme konusunda isteksizdirler. Kredi maliyetlerinin yüksekliği şirketleri alternatif kanallara yöneltmektedir. Bu bağlamda şirketler tahvil ihraç ederek kaynak sağlamaya çalışmaktadırlar. Şirketler düşük faiz oranları üzerinden uzun vadeli tahvil ihraç edebilir ve faiz ödemelerini işletme gideri olarak düşebilirler. Tahvil anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleri olarak tanımlanır. Tahviller şirketlerin uzun vadeli fon ihtiyacını karşılarken, tahvil yatırımcılarına anapara ve faiz alacağı hakkı verir. Tahvillerin vadesi 1 yıldan az olmamak üzere serbestçe belirlenebilir (Aydın vd., 2017: 201). Tahvil ihracı konusunun araştırılması kurumsal finansman araştırmalarında ilgi çekici bir alan haline gelmiştir. Çünkü tahviller gün geçtikçe önemli bir kurumsal finansman alternatifi haline gelmektedirler. Tahvil ihraç eden şirketlerin yatırımcılarının çıkarılan bu borçlanma senetlerine ne tepki vereceği merak konusu olmuş ve çalışmanın motivasyonunu oluşturmuştur. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı tahvil ihraç duyurularının BİST'te faaliyet gösteren şirketlerin hisse senedi getirilerine etkisini incelemektir.

Çalışma beş bölüm olarak planlanmıştır. Birinci bölümde girişe yer verilirken ikinci bölümde ise çalışmanın literatür taramasına yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde çalışmanın yöntemi ve kapsamı ile ilgili bilgiler sunulmuş, dördüncü bölümde ise yapılan analiz sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Son bölümde ise çalışmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde tahvil duyuruları ve şirketleri ilgilendiren diğer olaylarla ilgili duyuruların şirketlerin hisse senedi getirilerine etkisine yönelik yapılan ulusal ve uluslararası çalışmaların özetlerine yer verilmiştir.

Castillo (2004) yapmış olduğu çalışmasında Şili finans piyasasında 1993-2002 dönemleri arasında tahvil ve hisse senedi ihraç duyurularının hisse senedi getirileri üzerine etkisini incelemiştir. Çalışmada 172 adet menkul kıymet ihraç duyurusu olay çalışması yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda Şili yetkili kurumu tarafından verilen tahvil ihraç izninin hisse senedi getirileri üzerinde önemli bir değişiklik oluşturmadığı buna karşın verilen hisse senedi ihraç yetkisinin ise önemli ve negatif bir anormal getiri sağladığı tespit edilmiştir.

Ayrıca, negatif anormal getirinin büyüklüğünün doğrudan hisse senedi ihracının görece büyüklüğü ile ilişkili olduğu da tespit edilmiştir.

Ashhari vd. (2009) yapmış oldukları çalışmalarında İslami tahvil ve konvansiyonel tahvil duyurusunun hissedar refahı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Veriler, 2001-2006 dönemi için Bursa Malezya'da listelenen firmalardan elde edilmiştir. Çalışmada Blume yöntemini kullanan beta iyileştirmeli standart bir olay çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda İslami tahvil ihraç duyurularının hissedar refahına etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çıkarılan tahvillerin büyüklüğünün kümülatif anormal getiri üzerinde az da olsa olumsuz bir etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Chin ve Abdullah (2012) yapmış oldukları çalışmalarında tahvil ihracı duyurularının etkisini araştırmayı ve bu etkiyi etkileyebilecek şirket özelliklerini belirlemeyi amaçlamaktadırlar. Çalışmada 2000-2007 dönemleri arasında elde edilen 100 adet örneklem olay çalışması yöntemi ile incelenmiştir. Çalışma sonucunda tahvil ihraçlarından sonra pozitif kümülatif ortalama anormal getiriler elde edildiği görülmüştür. Bununla birlikte yapılan kesitsel regresyon analizi sonucunda şirket karlılığı, büyüme fırsatları, duran varlıklar, varlıkların büyüklüğü ve yönetsel mülkiyetin, kümülatif anormal getiriler arasında istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki tespit edilmiştir.

Şahin ve Doğukanlı (2015) yapmış oldukları çalışmalarında banka birleşme ve satın alma duyurularının bankaların hisse senedi getirileri üzerine etkisini incelemişlerdir. Çalışmada 2002-2012 dönemleri arasında 13 bankanın birleşme ve satın alma duyurularının hisse senedi getirilerine etkisi olay çalışması yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda birleşme ve satın alma duyuru tarihleri (olay tarihi) ve olay penceresinde anormal getiriler tespit edilmiştir.

Küçüksille ve Mizrahi (2015) yapmış oldukları çalışmalarında şirketlerin bedelli sermaye arttırım duyurularının ilgili şirketlerin hisse senedi getirilerine etkisini incelemişlerdir. Çalışmada 2010-2014 dönemleri arasında bedelli sermaye arttırım duyuru yapan şirketlerin hisse getirilerine etkisi olay çalışması yöntemi yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda olay tarihi ve çevresinde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir.

Eyüboğlu ve Bulut (2016) yapmış oldukları çalışmalarında şirkete özgü haberlerin şirketlerin hisse senedi getirilerine etkisini incelemişlerdir. Çalışmada 2003-2012 dönemleri arasında BİST-30 da işlem gören şirketlere has 2143 haberin şirketlerin hisse getirilerine etkisi olay çalışması yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda olay öncesi ve sonrasında istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir.

Erol ve Aytekin (2018) yapmış oldukları çalışmalarında bedelsiz sermaye arttırım duyurularının hisse senedi getirileri üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmada BİST'te 2016 ve 2017 yıllarında bedelsiz sermaye arttırımında bulunan şirketlerin bedelsiz sermaye arttırım duyurularının hisse getirilerine etkisi olay çalışması yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda incelenen yıllar itibarıyla olay tarihi ve çevresindeki bazı günlerde anormal getiri tespit edilmiştir.

Çağlak vd. (2018) yapmış oldukları çalışmalarında kredi derecelendirme kuruluşlarının kredi not kararlarının BİST'teki 14 sektör endeks getirileri üzerine etkisini incelemişlerdir. Çalışmada 1992-2018 dönemleri arasında açıklanmış olan kredi notlarının sektör endeksleri üzerindeki etkisi olay çalışması yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda kredi

kuruluşları tarafından açıklanan notların seçilen sektör endeksleri üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kredi kuruluşları arasında bu etkinin değişmediği görülmüştür.

Sağlam ve Yavuz (2020) yapmış oldukları çalışmalarında sendikasyon kredisi kullanımının BİST’te faaliyet gösteren bankaların hisse getirilerine etkisini incelemişlerdir. Çalışmada 2009-2018 dönemleri arasında sendikasyon kredisi kullanan ve bu durumu yatırımcılara duyuran 13 bankaya ait 160 bildirim olay çalışması yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda sendikasyon kredisi kullanım duyuruları ile bankaların hisse senedi getirileri arasında anormal getiri tespit edilememiştir.

Bumin ve Demir (2021) yapmış oldukları çalışmalarında sürdürülebilirlik açıklamalarının şirketlerin hisse senedi getirilerine etkisini araştırmışlardır. Çalışmada BİST sürdürülebilirlik endeksinde yer alan 9 bankanın 2018-2021 yılları arasındaki 27 adet sürdürülebilirlik açıklamasının ilgili bankaların hisse senedi getirilerine etkisi olay çalışması yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda sürdürülebilirlik açıklamalarının bankaların hisse senedi getirilerine etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışma ile ilgili özetlenen ulusal ve uluslararası literatür genel olarak değerlendirildiğinde şirketleri ilgilendiren birçok olay duyurusunun şirketlerin hisse senedi getirilerini etkileyip etkilemediği tespit edilmeye yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Özetlenen çalışmalarda ilgili duyuruların genel olarak şirketlerin hisse senedi getirilerine etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Ulusal literatürde yapılan çalışmalarda piyasanın yarı formda etkin olmadığı ve anormal getiriler elde edilebileceği görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada da tahvil duyurularının tahvil ihraç eden şirketlerin hisse getirilerine etkisi incelenmiş ve Borsa İstanbul piyasasının etkinliği test edilmiştir. Bu çalışmanın ulusal literatürde tahvil ihraç duyurularının hisse getirilerine etkisini inceleyen ilk çalışma olması sebebiyle de literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ VE KAPSAMI

Bu çalışmada BİST’te faaliyet gösteren şirketlerin tahvil ihraç duyurularının hisse senedi getirilerine etkisi olay çalışması (Event Study) yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmada şirketlerin tahvil ihraç başvurularına SPK tarafından onay verildiği gün (27.10.2022) olay tarihi olarak ele alınmıştır. 27 Ekim 2022 tarihinde SPK tarafından ihracına onay verilen borçlanma araçları Tablo 1’de sunulmuştur. Bunlardan koyu olarak işaretlenen Mavi Giyim, Gübre Fabrikaları ve AG Anadolu grubu Holding çalışma kapsamına dahil edilirken diğer firmaların hisse senetleri halka açık fiyatlanmamasından dolayı çalışma kapsamından çıkarılmıştır.

Tablo 1. İhraç Belgesi Onaylanan Borçlanma Araçları

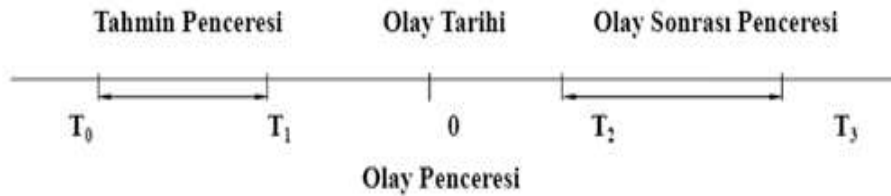
İhraççı	Türü	Nominal İhraç Tavanı
Birlik Varlık Yönetim A.Ş	Tahvil/Finansman Bonosu	500.000.000
Mavi Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş	Tahvil/Finansman Bonosu	5.000.000.000
Koç Fiat Kredi Finansman A.Ş	Tahvil/Finansman Bonosu	450.000.000
Gübre Fabrikaları T.A.Ş	Tahvil/Finansman Bonosu	3.000.000.000

AG Anadolu Grubu Holding A.Ş	Tahvil/Finansman Bonosu	2.500.000.000
Kent Finans Faktoring A.Ş	Tahvil/Finansman Bonosu	165.000.000
Yapı Kredi Yatırım Menkul Değerler A.Ş	Tahvil/Finansman Bonosu	3.000.000.000
Tam Finans Faktoring A.Ş	Tahvil/Finansman Bonosu	288.000.000

Tablo 1’de sunulan Mavi Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş 5 milyar TL’lik bir tahvil ihracında bulunurken Gübre Fabrikaları T.A.Ş ise 3 milyar TL’lik bir tahvil ihracında bulunmuştur. Çalışma kapsamında incelenen son firma olan AG Anadolu Grubu Holding A.Ş ise 2,5 milyar TL’lik bir tahvil ihracında bulunmuştur.

1. Olay Çalışması (Event Study)

Olay çalışması, Dolley tarafından 1993 yılında geliştirilen ve belirli bir olayın etkisini analiz etmek için kullanılan bir yöntemdir. Yönteminin uygulanabilmesi için öncelikle olayın, olay zamanının ve olay penceresinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada olay penceresi olarak olay gününün öncesindeki on gün (t-10: t0), olay günü (t0) ve olaydan sonraki on gün (t0: t+10) belirlenmiştir. Olay günü Sermaye Piyasası Kurulunun tahvil ihracına onay verdiğini ilan ettiği gün olan 27.10.2022 tarihi seçilmiştir. Tahmin penceresi olarak ise olaydan önceki 252 gün alınmıştır. Şekil 1’de olay çalışmasının işleyişine yönelik zaman çizelgesi sunulmuştur.

Şekil 1: Olay Çalışması Zaman Çizelgesi

Çalışmanın analiz kısmının uygulanması Microsoft Excel programı yardımıyla yapılmıştır. Ayrıca olay çalışması yönteminin uygulanabilmesi için beklenen getirilerin hesaplanması gerekmektedir. Beklenen getirileri hesaplamaya yönelik literatürde birçok yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden en yaygın olarak kullanılan model hisse senedi getirilerinin ve piyasa endeksi getirilerinin bir regresyonu olan piyasa modelidir. Bu çalışmada da birçok çalışmada kullanıldığı gibi (Campbell vd., 2010: 3079; Sakarya ve Çalış, 2021: 225-227 ve Beninga, 2008: 373) piyasa modeli kullanılmıştır. Beklenen getirilerin hesaplanmasında piyasayı temsilen BIST100 endeksi kullanılmıştır. Olay çalışması yönteminin aşamaları kısaca aşağıda özetlenmiştir (Beninga, 2008: 373-374; Brown ve Warner, 1985: 1-31; Sakarya ve Çalış, 2021: 225-227).

İlk olarak ilgili şirketlerin hisse senetlerine ait günlük getiriler denklem 1 yardımıyla hesaplanmıştır.

$$R_{it} = [D + (P_{it} - P_{it-1})] / P_{it-1} \quad (1)$$

Denklem 1’de ifade edilen; R_{it} =“İ” hisse senedi için t gününde elde edilen getiriyi, P_{it} = Hisse senetlerinin t gününde gerçekleşen kapanış fiyatını, P_{it-1} = Hisse senedinin bir önceki günlük kapanış fiyatını, D = hisse senedi için (t) gününde ödenen temettüyü simgelemektedir.

Bu aşamadan sonra pazar getiri oranı ise aşağıdaki denklem 2 yardımıyla hesaplanmıştır.

$$R_{mt}=(I_t-I_{t-1})/I_{t-1} \quad (2)$$

Denklem 2’de ifade edilen; R_{mt} = Pazarın günlük getirisini, I_t = BİST 100 endeksinin t günündeki kapanış değerini, I_{t-1} = BİST 100 endeksinin t gününden önceki kapanış değerini ifade etmektedir. Yukarıda ifade edilen hesaplamalar yapıldıktan sonra, tahmin aralığındaki söz konusu hisse senedi ile ilgili günlük getiriler kullanılarak en küçük kareler yöntemi (EKK) ile β katsayısı (eğim) ve α (sabit terim) hesaplanır. Denklem 3’te hesaplamada kullanılacak piyasa modeli gösterilmektedir:

$$R_{it}= \alpha +\beta_t * R_{m,t} \quad (3)$$

Denklem 3’te ifade edilen; R_{it} = T gününde elde edilen getiriyi, R_{mt} = T gününde elde edilen piyasa getirisini, β_t = Sistemik riski, α = Sabit terimi göstermektedir. Getiriler (R_1) değeri ise t ve t-1 dönemi kapanış fiyat farkının t-1 fiyatına bölünmesi ile bulunur.

Bu aşamadan sonra denklem 4’te olay penceresinde ortaya çıkan her bir gün için beklenen getirilerin, denklem 5’te anormal getirilerin, denklem 6’da ortalama anormal getirilerin ve denklem 7’de ise kümülatif anormal getirilerin nasıl hesaplandığına yönelik formüllere yer verilmiştir.

$$E(R)_t= \alpha_t +\beta_t * R_{m,t} \quad (4)$$

Denklem 4’te ifade edilen; $E(R)_t$ = t gününde beklenen getiriyi, β_t = Tahmin penceresinde hesaplanan eğimi, α_t = Tahmin penceresinde hesaplanan sabit terimi, R_{mt} = t günündeki piyasa getirisini göstermektedir.

$$AR_t= R_t-E(R)_t \quad (5)$$

Denklem 5’te ifade edilen; AR_t = Anormal getiriyi, R_t = T günündeki cari getiriyi, $E(R)_t$ =Beklenen getiriyi göstermektedir.

Denklem 6’da gösterilen formülde (AAR_t) anormal getirilerin ortalamasını ifade etmekte ve olay penceresi çevresindeki anormal getirilerin aritmetik ortalaması alınarak hesaplanmaktadır. Buna ek olarak (AAR_t) değeri olay çevresindeki her bir gün için şirketlerin (AR_t) değerlerinin ortalaması olarak da gösterilmektedir.

$$AAR_t = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N AR_t \quad (6)$$

Denklem 7’de (CAR) kümülatif anormal getiri hesaplanmıştır. CAR bir olayın olay çerçevesindeki toplam etkisini ifade etmektedir. CAR, normal dönemdeki anormal getiri ile önceki dönemde oluşan kümülatif anormal getiri toplamına eşittir. Kümülatif anormal getiri ayrıca endekste değişim meydana gelmesine neden olan belirsizliği tespit etmek ve piyasanın karşılaşılan şoklara nasıl tepki vereceğini belirlemeye yönelik olarak da değerlendirilmektedir. Buna ilaveten (CAR_t) değeri olay çerçevesindeki her bir gün için şirketlerin (AR_t) tutarlarının kümülatif toplamı anlamına gelmektedir. Birinci günün hesaplanmasında CAR değeri olarak ilk günün anormal getirisi dikkate alınmaktadır.

$$CAR_t = AR_t + CAR_{t-1} \quad (7)$$

Denklem 8’de t istatistiğinin hesaplanmasına yönelik eşitlik verilmektedir. Yapılan t istatistiği sonucunda elde edilen değer eğer, -1,96 ve + 1,96 aralığında yer alıyorsa %5 olasılık seviyesinde; eğer, -1,64 ve + 1,64 aralığında yer alıyorsa %10 olasılık seviyesinde istatistiki olarak anlamlı kabul edilecektir. Hipotez testinin ölçülmesi için ayrıca kümülatif anormal getiri için de aynı şekilde t istatistiği hesaplanacaktır.

$$t = AR_t / \sigma \quad (8)$$

Denklem 8’de ifade edilen standart hata (σ), her bir şirketin getirisi için tahmini pazar değerinin gerçekleşen olayın 252 günlük tahmin penceresindeki standart hatasını vermektedir. Aşağıda denklem 9’da standart hatanın hesaplanmasına yönelik formül verilmiştir.

$$\sigma = \sqrt{\frac{1}{n-2} \left[\sum (y - \bar{y})^2 - \frac{[(\sum x)(\sum y)]^2}{(\sum x)^2} \right]} \quad (9)$$

Eğer kümülatif anormal getiriler (CAR) 0’dan farklılık gösteriyorsa, Sermaye Piyasası tarafından verilen tahvil ihracı onaylarının ilgili şirketlerin yatırımcılarının davranışlarını etkilediği ve piyasada anormal getiriler elde edilebildiği şeklinde yorumlanmaktadır. Piyasada böyle bir durumun oluşması ise piyasanın yarı güçlü formda etkin olmadığını bir göstergesidir. Diğer taraftan hesaplanan kümülatif anormal getirilerin (CAR) 0’a eşit olması ya da 0’a çok yakın olması durumunda ise SPK tarafından verilen tahvil ihraç izin duyurusunun hisse senedi getirilerini etkilemediği ve sonuç olarak da piyasanın yarı güçlü formda etkin bir piyasa olduğunun göstergesidir.

Bu çalışmanın hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

H0: Tahvil ihraç duyurularının şirketlerin hisse getirilerine etkisi yoktur,

Yani, H0 = $(CAR_t) = 0$ şeklinde ifade edilebilir.

Bu durumda tahvil ihracı izinlerinin ilan edilmesi ile hisse senedi yatırımlarından anormal bir getiri elde edilemez ve böyle bir durumda piyasa “yarı güçlü formda etkindir.

H1: Tahvil ihraç duyurularının şirketlerin hisse getirilerine etkisi vardır,

Yani, H1 = $(CAR_t) > 0$ şeklinde ifade edilebilir.

Böyle bir durumda tahvil ihracı izinlerinin ilan edilmesi ile hisse senedi yatırımlarından anormal bir getiri sağlanabilir. Bu durumda piyasa “yarı güçlü formda etkin” değildir.

4. ÇALIŞMANIN BULGULARI

Bu bölümde olay çalışması yöntemi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Tablo 2’de çalışmaya konu olan şirketlerin anormal getirileri (AR) ve T Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2: Çalışmaya konu olan Şirketlerin (AR) ve (T-Test) Sonuçları

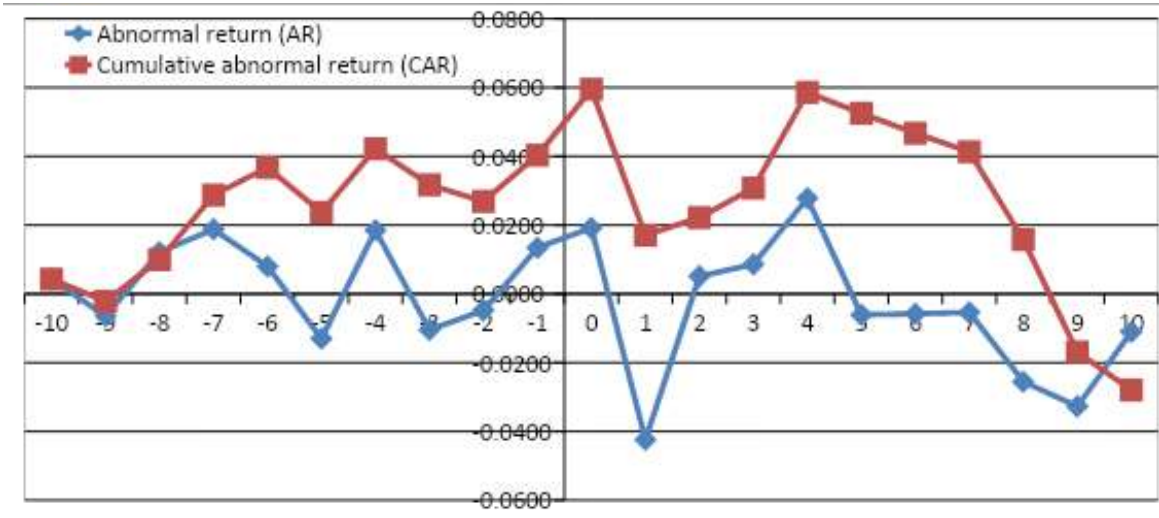
	Mavi Giyim		Gübre Fabrikaları		Anadolu Grubu	
Olay tarihi	(AR)	AR t-test	(AR)	AR t-test	(AR)	AR t-test
-10	0,004	0,203	-0,030	-1,274	0,052	1,871*

-9	-0,006	-0,305	-0,009	-0,387	0,027	0,965
-8	0,012	0,575	-0,016	-0,689	-0,058	-2,071**
-7	0,019	0,890	-0,008	-0,318	-0,041	-1,469
-6	0,008	0,380	-0,034	-1,436	0,016	0,571
-5	-0,013	-0,619	0,019	0,798	-0,032	-1,143
-4	0,019	0,878	0,003	0,135	-0,021	-0,761
-3	-0,010	-0,498	-0,003	-0,138	0,025	0,899
-2	-0,005	-0,228	-0,011	-0,471	-0,026	-0,926
-1	0,013	0,637	-0,005	-0,216	-0,021	-0,766
0	0,019	0,909	0,002	0,077	0,001	0,037
1	-0,042	-2,013**	0,037	1,541	0,000	0,008
2	0,005	0,242	-0,007	-0,298	-0,012	-0,429
3	0,009	0,407	-0,017	-0,732	-0,024	-0,857
4	0,028	1,319	-0,020	-0,836	-0,022	-0,785
5	-0,006	-0,288	0,021	0,887	0,036	1,280
6	-0,006	-0,275	-0,030	-1,284	-0,003	-0,094
7	-0,005	-0,256	-0,021	-0,886	0,029	1,047
8	-0,026	-1,210	0,088	3,726**	-0,042	-1,491
9	-0,033	-1,551	-0,025	-1,051	0,014	0,499
10	-0,011	-0,524	-0,028	-1,187	0,007	0,264

* 0,10 seviyesinde,** 0,5 seviyesinde anlamlıdır.

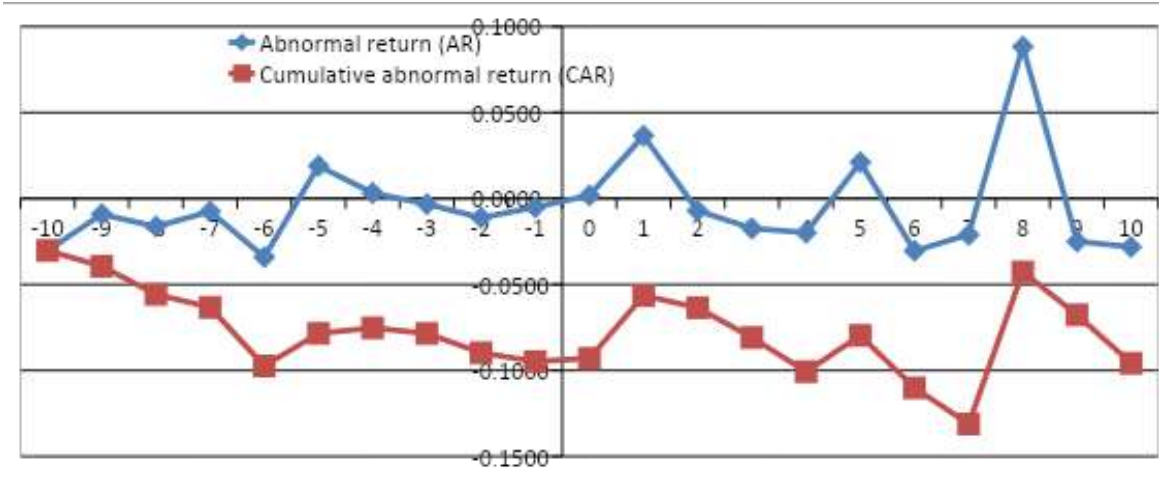
Çalışma kapsamında incelenen Mavi Giyim şirketine ait yapılan analiz sonucunda olay tarihinden bir gün sonra 0,5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir. Gübre Fabrikaları şirketine bakıldığı zaman olaydan sonraki sekizinci günde 0,5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir. Son olarak incelenen Anadolu Grubu şirketine bakıldığında ise olay tarihinden önceki onuncu günde 0,10 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler görülürken, olaydan önceki sekizinci günde ise 0,5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın boş hipotezi olan H0 hipotezi reddedilip alternatif hipotez olan H1 hipotezi kabul edilmiştir. Tahvil ihraç

duyurularının şirketlerin hisse getirilerine etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu durumda etkinliği test edilen piyasanın yarı güçlü formda etkin olmadığı anlamını taşımaktadır. Şekil 2’de yapılan analiz sonucunda elde edilen Mavi Giyim şirketine ait anormal getiri (AR) ve kümülatif anormal getiri (CAR) değerlerinin gösterildiği grafiğe yer verilmiştir.

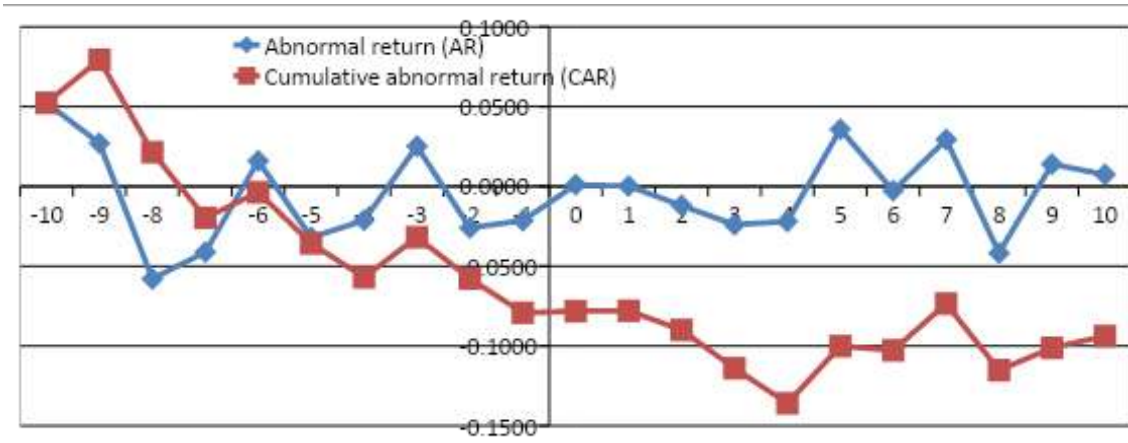
Şekil 2. Mavi Giyim Firmasının Olay Tarihi ve Çevresinde AR ve CAR Değerleri

Şekil 2 incelendiğinde olay tarihinden sonraki birinci günde anormal getiri grafiğinin negatif yönlü sıfır noktasından uzaklaştığı görülmektedir. Bu noktada anormal getiri elde edildiği görülmektedir. Tablo 2’de de ifade edildiği üzere anormal getirilerin anlamlılığını belirlemeye yönelik yapılan T Testi sonucunda da olay tarihinden sonraki birinci günde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir. Bu durum da hisse getirilerinde negatif yönlü bir anormal getiri durumu söz konusu olmuştur. Bu olayın sebebinin ise tahvil ihracı yapan şirketin yatırımcılarının bu olaya olumsuz tepki vermesinin sonucu ortaya çıkabileceği tahmin edilmektedir. Şekil 3’te yapılan analiz sonucunda elde edilen Gübre Fabrikaları şirketine ait anormal getiri (AR) ve kümülatif anormal getiri (CAR) değerlerine gösteren grafiğe yer verilmiştir.

Şekil 3. Gübre Fabrikaları Firmasının Olay Tarihi ve Çevresinde AR ve CAR değerleri

Şekil 3'te gübre fabrikaları ile ilgili verilen anormal getiri (AR) ve kümülatif anormal getiri (CAR) değerlerine bakıldığında olay tarihinden sonraki sekizinci günde (AR) grafiğinin sıfırdan uzaklaştığı görülmektedir. Bu durum bu tarihte anormal getirilerin elde edildiğini göstermektedir. Olay tarihinden sonraki sekizinci günde görülen bu anormal getirinin Tablo 2'de sunulan T Testi sonuçlarına göre 0,5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Şekil 4'te Anadolu Grubu Holding'e ait anormal getiriler (AR) ve kümülatif anormal getirilere (CAR) yer verilmiştir.

Şekil 4. Anadolu Grubu Holding'in Olay Tarihi ve Çevresinde AR ve CAR değerleri

Anadolu Grubu Holding'in anormal getiri (AR) ve kümülatif anormal getiri (CAR) değerlerine ait Şekil 4'te verilen grafik incelendiğinde olay tarihinden önceki onuncu ve sekizinci günde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler elde edildiği görülmektedir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada tahvil ihraç duyurularının şirketlerin hisse getirilerine etkisi olay çalışması yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada olay tarihi olarak sermaye piyasası Kurulu tarafından şirketlerin tahvil ihraç izinlerinin verildiği gün (27.10.22) seçilmiştir. Bu tarihin seçilmesinin sebebi tahvil ihracı ile ilgili haberin piyasaya duyurulduğu ilk tarih olmasıdır. Çalışma kapsamında üç şirket incelenmiş olup yapılan olay çalışması analizi sonucu aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Mavi Giyim şirketine ait yapılan analiz sonucunda olay tarihinden bir gün sonra 0,5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler elde edildiği tespit edilmiştir.
- Gübre Fabrikaları şirketine bakıldığı zaman olaydan sonraki sekizinci günde 0,5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir.
- Son olarak incelenen Anadolu Grubu şirketine bakıldığında ise olay tarihinden önceki onuncu günde 0,10 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler görülürken, olaydan önceki sekizinci günde ise 0,5 anlamlılık seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı anormal getiriler tespit edilmiştir.

Bu noktadan hareketle bu çalışmanın boş hipotezi olan H0 hipotezi reddedilip alternatif hipotez olan H1 hipotezi kabul edilmiştir. Yani tahvil ihraç duyurularının şirketlerin hisse getirilerine etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu durum da etkinliği test edilen piyasanın yarı güçlü formda etkin olmadığı anlamını taşımaktadır. Yani piyasada tüm bilgilerin fiyatlara yansımadağı ve sonuç olarak anormal getiriler elde edildiği görülmektedir. Çalışmada elde edilen sonuçlar Castillo (2004) ve Chin ve Abdullah (2012) çalışmalarında elde edilen sonuçları destekler niteliktedir. Ayrıca bu çalışmada piyasanın yarı güçlü formda etkin olmadığı sonucunu elde eden Küçüksille ve Mizrahi (2015); Erol ve Aytekin (2018); Şahin ve Doğukanlı (2015) ve Eyüboğlu ve Bulut (2016) çalışmaları ile özdeş sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışma kapsamında belirlenen bir olay tarihinde ilan edilen tahvil duyurularının hisse getirilerine etkisi incelenmiştir. Çalışmanın açısından kısıtlı olduğu gelecek araştırmacılar tarafından daha kapsamlı bir örneklem seçilerek elde edilen sonuçların geliştirilebileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak yatırımcıların tahvil ihracına verdiği tepkilerin farklı yöntem ve teknikler kullanılarak da tespit edilebileceği öngörülmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Ashhari, Z. M., Chun, L. S., & Nassir, A. M. (2009). Conventional and Islamic Bond Announcements: The Effects On Shareholders' Wealth. *International Journal of Business and Management*, 4(6), 105-111.
- Aydın, N., Başar, M., ve Coşkun, M. (2017). *Finansal Yönetim*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Benninga, S. (2008). *Financial Modeling*, Third Edition, London: The MIT Press.
- Brown, S. J. ve Warner, J. B. (1985). Using Daily Stock Returns: The Case Of Event Studies. *Journal of financial economics*, 14 (1): 3-31.
- Bumin, M., & Demir, Y. (2021). *Sürdürülebilirlik Açıklamalarının Hisse Senedi Getirilerine Etkisi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir İnceleme*. 24. Finans Sempozyumu, Sakarya.
- Campbell, C. J., Cowan, A. R., & Salotti, V. (2010). Multi-Country Event-Study Methods. *Journal of Banking & Finance*, 34(12), 3078-3090.
- Castillo, A. (2004). The Announcement Effect of Bond and Equity Issues: Evidence From Chile. *Estudios de Economía*, 31(2), 177-205.
- Chin, S. K., & Abdullah, N. A. (2013). Announcements effect of corporate bond issuance and its determinants. *Contemporary Economics*, 7(1), 5-18.

- Çağlak, E., Küçükşahin, H., & Kahraman, İ. K. (2018). Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının kredi not kararlarının Türkiye finansal piyasalarına etkisi: Borsa İstanbul sektör endeksleri üzerine bir uygulama. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(4), 41-63.
- Erol, A. ve AYTEKİN, S. (2018). Borsa İstanbul Pay Piyasası Şirketlerinin Bedelsiz Sermaye Artırımı Duyurularının Hisse Senedi Getirileri Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 898-912.
- Eyüboğlu, K., & Bulut, H. (2016). Şirketlere Özgü Haberlerin Hisse Performansına Etkisi: BIST-30 Şirketleri Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (16), 113-138.
- Küçüksille, E., & Mizrahi, R. (2015). Bedelli Sermaye Artırımı Duyurularının Halka Açık İşletmelerin Hisse Senedi Performanslarına Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17(29), 63.
- Sağlam, A., & Yavuz, A. E. (2019). Sendikasyon Kredisi Kullanımının BİST'te İşlem Gören Bankaların Hisse Senedi Getirilerine Etkisinin Olay Yöntemi (Event Study) ile Analizi. *Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 106-125.
- Sakarya, Ş. ve Çalış, N. (2021). *Pandemi (Covid-19) Sürecinde Kamu Bankaları Tarafından Verilen Kredilerin Banka Hisse Senedi Getirilerine Etkisi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Şahin, A., & Doğukanlı, H. (2015). Banka Birleşme ve Satın Alma Duyurularının Hedef Banka Hisse Senedi Fiyatları Üzerine Etkileri. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (600), 9-25.

**THE RIGHT OF THE VICTIM TO RECEIVE LEGAL AID FROM A LAWYER
WITHIN THE CONTEXT OF THE RIGHT TO A FAIR HEARING**

**ADİL YARGILANMA HAKKI BAĞLAMINDA
MAĞDURUN HUKUKİ YARDIM ALMA HAKKI**

Zeynep Büşra KORKMAZ¹

**¹Öğr.Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku,
<https://orcid.org/0000-0002-4244-406X>**

Özet

Ceza muhakemesinin temel amacı, hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak maddi gerçeğin araştırılıp ortaya çıkarılmasıdır. Hukuk devletlerinde toplumsal barışın ve adaletin sağlanabilmesi için verilecek olan cezanın adil bir yargılama sonunda verilmesi gerekir. Yani adaletin gerçekleşmesi hukuk devletinin en temel unsuru olan adil yargılanmaya ve yargılamanın vazgeçilmez unsuru olan savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına bağlıdır. Adil yargılamanın gerçekleşebilmesi için ceza muhakemesinde savunmaya ve savunma makamına gereken önem verilmeli, savunma hakkı etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Aksi takdirde Faruk Erem'in de dediği gibi "*Savunmaya imkan tanınmazsa iddia hüküm olur*". Savunma hakkı, devlet dahil herkese karşı ileri sürülebilen, bireylerin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez mutlak bir haktır. Savunma hakkı bu denli önemli olması sebebiyle uluslararası insan hakları belgelerinde ve anayasalarda yerini almıştır. Hiç savunma yapılmaması veya savunma hakkının etkin olarak kullanılmaması, ceza muhakemesinin amacı olan maddi gerçeğe ulaşmanın, toplumsal barışın ve adaletin sağlanabilmesinin önünde büyük bir engel oluşturacak, toplumun huzur ve sükununu bozarak vicdanları rahatsız edecektir. Adil yargılama hem şüpheli/sanık hem de mağdur için oldukça önemlidir. Bu sebeple adil bir yargılanmanın gerçekleşmesi için Ceza Muhakemesi Kanunu, şüpheliyi/sanığı bazı haklarla donattığı kadar mağduru da birtakım haklarla donatmalıdır. Her ne kadar ceza muhakemesi hukukunda mağdur genellikle unutulmuş, şüpheli ve sanığın gerisinde kalmış olsa da adil yargılanmanın yapılabilmesi için silahların eşitliği şarttır. Hukuki yardım alma hakkının sanık için daha önemli olduğu düşüncesi ortaya çıkmış ve bu düşünce mağdurun ceza muhakemesinde yalnız ve güvencesiz kalmasına sebep olmuştur. Bu durum silahların eşitliği ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Adil bir yargılanmanın gerçekleşmesi, ceza muhakemesinde yer alan sujelerin kendini savunma imkanına sahip olabilmelerini ve benzer haklarla donatılmasını gerektirmektedir. Bu sebeple kendini ifade etmek ve avukatın hukuki yardımından yararlanmak sanığın olduğu kadar mağdurun da en önemli haklarından. Savunma hakkı, mağdurun avukatın hukuki yardımından yararlanma ve yararlanma hakkının korunması anlamında devlete ciddi sorumluluklar ve görevler yüklemektedir. Devlet bu sorumluluklarını bağımsız ve tarafsız yargı organları aracılığıyla yerine getirmeli, mağdura kendini temsil edebilme hakkını tanımalıdır. Uzun süre ihmal edilmiş olan mağdur hakları, son yıllarda hem ulusal hem de uluslararası hukukta düzenlenmekte ve geliştirilmektedir. Bu bağlamda Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 234. ve 239. maddelerinde, mağdura hukuki bilgi ve tecrübesinden yararlanacak bir kişiden hukuki yardım alma hakkı açıkça düzenlenmiştir. Bu çalışmada mağdurun hukuki yardım alma hakkı

ile ihtiyari ve zorunlu hukuki yardım alma çeşitlerinden bahsedilmiştir. Çalışmanın sonunda mağdurun, avukatın hukuki yardımından yararlanma hakkı konusundaki yasal eksiklikler tespit edilerek, çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Mağdur, Hukuki Yardım Alma, Adil Yargılanma, İhtiyari Hukuki Yardım, Zorunlu Hukuki Yardım.

Abstract

The main purpose of the criminal procedure is to investigate and reveal the material truth as a requirement of the rule of law. In order to ensure social peace and justice in states of law, the punishment to be given must be given at the end of a fair trial. In other words, the realization of justice depends on a fair trial, which is the most basic element of the rule of law, and the effective use of the right to defense, which is an indispensable element of the trial. In order for a fair trial to take place, the defense and the defense should be given due importance in the criminal procedure, and the right of defense should be used effectively. Otherwise, as Faruk Erem said, "*If defense is not allowed, the claim becomes a verdict*". The right to defense is an inviolable, inalienable, inalienable absolute right that can be asserted against everyone, including the state, and is dependent on the personality of individuals. Because the right to defense is so important, it has taken its place in international human rights documents and constitutions. Failure to make a defense or to use the right of defense effectively will create a major obstacle to reaching the material truth, which is the aim of criminal procedure, to ensure social peace and justice, and will disturb the consciences by disturbing the peace and tranquility of the society. Fair trial is very important for both the suspect/defendant and the victim. For this reason, in order for a fair trial to take place, the Criminal Procedure Code should equip the victim with some rights as well as the suspect/defendant. Although the victim is often forgotten, the suspect and the accused are left behind in the criminal procedure law, equality of arms is essential for a fair trial. The idea that the right to receive legal aid is more important for the accused has emerged and this thought has caused the victim to be alone and insecure in the criminal procedure. This situation violates the principle of equality of arms. The realization of a fair trial requires that the subjects involved in the criminal procedure have the opportunity to defend themselves and be equipped with similar rights. For this reason, expressing oneself and benefiting from the legal assistance of a lawyer are the most important rights of the victim as well as the accused. The right of defense imposes serious responsibilities and duties on the state in terms of protecting the victim's right to benefit from and benefit from the legal assistance of a lawyer. The state should fulfill these responsibilities through independent and impartial judicial organs, and should give the victim the right to represent himself. The rights of victims, which have been neglected for a long time, have been regulated and developed in both national and international law in recent years. In this context, in Articles 234 and 239 of the Criminal Procedure Code, the right of the victim to receive legal assistance from a person who will benefit from his/her legal knowledge and experience is clearly regulated. In this study, the right of the victim to receive legal assistance of the lawyer and the types of voluntary and compulsory legal assistance of the lawyer are mentioned, and at the end of the study, legal deficiencies about the right of the victim to benefit from the legal assistance of the lawyer were determined and solutions were offered.

Keywords: Victim, Getting legal assistance of the lawyer, Fair Trial, Optional legal assistance of the lawyer, Compulsory legal assistance of the lawyer.

**TEKNOKENT TERCİHİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE TEKNOKENTLERE
YÖNELİK DÜŞÜNCELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: CUMHURİYET
TEKNOKENT ÖRNEĞİ**

**A RESEARCH ON THE FACTORS AFFECTING TEKNOKENT PREFERENCE
AND ITS OPINIONS ON TEKNOKENT: THE CASE OF CUMHURİYET
TEKNOKENT**

Engin ERKAN¹, Mehmet DEMİR²

¹ Bilim Uzmanı, Sivas Bilim ve Tek. Ü, ORCID: 0000-0001-7633-0258

² Prof. Dr., Sivas CÜ, İİBF, ORCID: 0000-0003-1796-7974

ÖZET

Günümüzde ülkelerin gelişmişlik seviyesine doğrudan etki eden bir konumda yer alan üniversiteler ile sanayinin gerçekleştirdiği iş birliğinin önemi giderek artmaktadır. Geliştirilen iş birliği sonucunda ortaya çıkan yenilikçi ürünler sayesinde ülkelerin diğer ülkeler yanında rekabet gücü artmış, ekonomik anlamda da güçlenmeleri sağlamıştır. Bu kapsamda gelişmiş birçok devlet bilimin beşiği olan üniversiteler ile sermaye ve işgücüne sahip sanayicileri bir araya getirebilmek için belirli alanlarda teknokent ve benzeri isimlerle adlandırılan özel bölgeler kurmuş ve bu bölgelerde yer alan girişimcilere bazı avantajlar sağlamıştır. Teknokentler, bütün devletler için oldukça kıymetli yapılar haline gelmiştir. Zira bu yapılar, üretimi, değeri yüksek ileri teknolojik alana taşımaktadırlar. Ayrıca sundukları hizmetler ve bünyesindeki girişimcilere sağladığı faydalar ile Ar-Ge yapan girişimcileri aynı kampüs/bölge içerisinde toplamakta ve bu sayede Ar-Ge ekosisteminin ortaya çıkmasına temel oluşturmaktadırlar.

Bu çalışmada hem teknokentlerin işleyişi hem de işletmelere ve ekonomiye katkılarının teknokent bünyesinde yer alan işletmeler üzerindeki etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için düzenlenen anket 01.01.2021-31.01.2021 tarihleri arasında Cumhuriyet teknokent işletmelerinde çalışan 101 katılımcıya uygulanmıştır. Veriler SPSS 25 programıyla analiz edilmiştir. Bu analizde çeşitli istatistikî yöntemler kullanılmıştır. Anketin cronbach alfa katsayısı 0,86 olarak hesaplanmış ve veri kümesinin "yüksek düzeyde güvenilir" olduğu saptanmıştır. Analiz sonucunda, teknokent bölgesinde yer alan firmalara sağlanan desteklerin artırılması, firmalara daha fazla akademik destek sağlanması, projelerinin ticarileşmesi durumunda destek olunması gerektiği değerlendirilmiştir. Ayrıca bilim ve teknoloji alanında çalışma yapma isteği, iş imkânları açısından sağladığı avantajlar ve teknokentlere sağlanan vergisel avantajlar teknokent seçiminde öne çıkan etkenler olmuştur.

Anahtar Sözcükler: Teknokent, Ar-Ge, Üniversite Sanayi İş Birliği.

ABSTRACT

Today, the cooperation between universities and the industry is becoming increasingly important as it directly affects the development level of countries. Thanks to the innovative products that emerged as a result of the collaboration, competitiveness of countries increased

along with other countries, and economic strengthening has also been achieved. To join together universities, the cradle of advanced state science, and industrialists with capital and labor power, the government established special regions in certain areas called techno-cities and so on, and provided some advantages to the entrepreneurs in these regions. Techno-cities have become very valuable structures for all states. Because these structures carry the production to the high value-added and advanced technological field. In addition, the services they provide and the benefits they provide to the entrepreneurs within its structure form the basis for the formation of the R&D ecosystem by bringing together the entrepreneurs engaged in R&D in the same campus/region.

This study aims to investigate the impact of techno-cities on their functioning and their contributions to businesses and the economy on the businesses operating within techno-city. The survey prepared to achieve this goal was applied to 101 participants who worked in Cumhuriyet Teknocity establishments between January 1, 2021 and January 31, 2021. Data analyzed with SPSS 25 program. Various statistical methods are used in this analysis. The cronbach alpha coefficient of the survey was calculated as 0.86 and the data set was found to be "highly reliable." As a result of the analysis, it has been evaluated that the support provided to the companies in the techno-city region should be increased, more academic support should be provided to the companies, and support should be provided in case their projects are commercialized. In addition, the desire to work in the field of science and technology, the advantages it provides in terms of job opportunities, and the tax advantages provided to techno-city have been the prominent factors in the selection of techno-city.

Keywords: Techno-city, R&D, University Industry Cooperation,

1. GİRİŞ

Ülkelerin, hem vatandaşlarının refahını daha yükseklerle çıkarma hem de dünyada söz sahibi olma istekleri her geçen gün artmaktadır. Bu ikisinin birlikte olması amacına hizmet edecek birçok faaliyet, uygulama, sistem vb. bulunmaktadır. Bunlardan birisi de önemi her geçen gün artan teknokent sistemlerinin, yapılarının, alanlarının ihdas edilmesidir. Bu kapsamda ülkemizde, üniversitelerin öncülüğünde sayıları 100'e yaklaşan teknokentlerin kurulmuştur ve bu sayı yakın gelecekte daha da artacaktır. Böylece, ekonomik katkı sağlayan ve teknolojik yenilik getiren birçok düşünce ticari hayata geçirilmiş ve insanlığın hizmetine sunulmuştur. Diğer taraftan yıllardır dile getirilen ancak yaygın bir şekilde uygulanamayan üniversite-sanayi işbirliği konsepti de yaygın olarak fiiliyata geçmiş bulunmaktadır.

Bu çalışmada, teknokentte faaliyette bulunan işletmeler açısından teknokent seçimini etkileyen faktörleri ve teknokentlerin işleyişi ve buralarda sunulan imkânların yeterlilik düzeylerini belirlemek amaç edinilmiştir. Bu amaca ulaşmak için de Cumhuriyet Teknokent örneğinden yararlanılmıştır.

2. ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞ BİRLİĞİNİN ÖNEMİ

Gelişmiş ve ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkeler açısından üniversite-sanayi iş birliği çok önemli bir olgudur. Gelişmiş ülkeler dünya üzerindeki hükümler ve etkinliklerini devam ettirmek isterken, ekonomik ve teknolojik açıdan gelişmiş ülkelere bağımlı olan gelişmekte olan ülkeler ise bu bağımlılıktan kurtulma mücadelesi vermektedir (Küçükçirkin, 1990: 23)

Üniversiteler, bir yandan işletmelerin ihtiyacı olan insan kaynağını yetiştirirken bir yandan da işletmelerin bilim ve teknoloji sistemi ya da kısaca Ar-Ge üretimine katkıda bulunmaktadır.

Üniversite-sanayi iş birliğinin odağında yer alan, uzun süreyi, maliyeti ve riski içerdiği için mutlaka üniversite bünyesinde ve önderliğinde yapılması gereken Ar-Ge faaliyetleri rekabet gücünün elde edilmesinde ve kârın gerçekleşmesinde vazgeçilmezdir (Özüğurlu, 2005: 84).

Üniversiteler; bilim, kültür ve teknolojinin asli kaynağı olan teknik bilgiyi üreterek toplumların kültürel, bilimsel ve teknolojik anlamda gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Sanayi, gelişerek ilerlemesini, üniversitelerin bilgi birikiminden yararlanarak sağlayacağı gibi, üniversiteler de bu konudaki ilerleme ve gelişmeyi sanayinin katkı sağlamasıyla daha işlevsel bir hale getirebilir. Birbirlerine ihtiyaç duyma, gelişmenin ve ilerlemenin temel öğeleri olan üniversite ve sanayiye iş birliğini zorunlu kılmaktadır. İş birliği; tarafların, yeni şeyler öğrenmesine, bilimsel yahut teknolojik becerilerinin geliştirilmesine ve üretme kapasitelerinin artmasına yani öğrenen organizasyonlara dönüşmesine sebebiyet verebilecektir (Çağlar, 1999: 32-33)

Üniversite-sanayi iş birliği çerçevesinde, bilginin uygulamaya geçmesi ile katma değeri yüksek, yenilikçi ve teknoloji yönelimli ürün veya hizmet üretmeye yönelik bir süreç başlatılarak, bilginin ticarileşmesi ve küresel piyasada işletmelerin rekabet gücünün artırılması sağlanacaktır (Memiş, 2000: 2)

Ulusal çıkarlar gözetildiğinde üniversite-sanayi iş birliğinin toplumsal öneme de sahip olduğu görülecektir. Üniversitelerin ve Ar-Ge kurumlarının ürettiği, geliştirdiği yeni teknolojileri uygulama durumuna getirecek olan taraf girişimciler ve/veya sanayicilerdir. Tatbik edilmeyen/edilemeyen teknolojiler, yalnızca ülkenin bilimsel yayın sayısını artıracığından üniversiteler uygulamaya dönük çalışmalarda bulunmalıdır. Şayet sanayi teknolojik yeniliklerden istifade etmekte/yararlanmakta ilgili olmaz ve/veya başarısız olursa yürütülen Ar-Ge faaliyetleri zamanla yavaşlar ve durur. Zira bu konunun muhatabı olan tarafın yani girişimci ve/veya sanayicinin ihtiyaç ve talepleri üniversitenin çalışmalarına kılavuzluk edecektir. Bu bağlamda her iki tarafın da çalışmalarını bunun bilincine vararak devam ettirmesi gerekmektedir (Keleş, 2007: 57; Akçi, 2004: 36).

3. ÜNİVERSİTE-SANAYİ İŞ BİRLİĞİNDE TARAFLARIN BEKLENTİ VE TALEPLERİ

Üniversitelerin üniversite-sanayi iş birliğinden beklentilerinin bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kılıç, 2004: 54):

- Araştırma Fonları ile Teknoloji Sağlamak: Araştırma fonları ile sanayinin ihtiyacı olan teknolojiyi ve bilgi birikimini oluşturma olanakları sağlanabilir. Böylelikle üniversite-sanayi iş birliği ile teknoloji ve bilgi üretiminin üst düzeye gelmesinde büyük yararlar bulunmaktadır.
- Bilgi Bankaları ve Teknoloji Merkezleri Tesis Etmek: Üniversite-sanayi iş birliği, bilgi bankaları ve teknoloji değerlendirme merkezlerinin kurulmasına yardımcı olacaktır.
- Finansal ve Aynı Katkılar: Eğitim ve araştırma faaliyetleri oldukça pahalı faaliyetler olup, kaliteli bir eğitim yapılabilmesi için gerekli fiziki koşulların oluşturulmasında devletin olanaklarının ne derecede yetersiz olduğu bilinmektedir. Bu sebeple, üniversitelerin de devlet dışında birtakım kaynaklara başvurma zorunluluğu bulunmaktadır. Nitekim birçok ülkede, üniversitelerin sponsorları sanayi ve iş hayatındaki başarılı yönetici ve iş insanlarından oluşmaktadır. Bu katkılar, araştırma projelerini doğrudan destekleme, bağışlar ve burslar, gibi finansal katkı şeklinde olabileceği gibi, arazi, bina tahsis, inşaa ve restorasyon veya mobilya,

donanım, öğretime yardımcı araç-gereç, kitap gibi mal katkısı yani aynı yardım şeklinde de olabilir.

- Laboratuvarların Etkin Kullanımı: Sanayiden gelecek taleple birlikte üniversitelerin araştırma laboratuvarları daha etkin kullanılacak, teknoloji ve bilgi üretirken, döner sermayeye gelir ve katkı sağlayacaktır.
- Üreten Bilgi ve Teknikleri Uyarlamak: Üniversite-sanayi iş birliği ile üniversiteler ürettikleri bilgileri uygulama ve test etme imkânı bulabilecekler ve bilgi birikimini uygulamaya dönüştürerek sanayi ve toplumun yararına sunabileceklerdir.

Bu süreçte üniversitelerin talepleri ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kiper, 2010: 38):

- Buluşların patent belgelerinin alınarak kamuya açılması,
- Ortak araştırma sonuçlarının yayım hakları,
- Prestij,
- Sanayi ile sonraki aşamalarda da iş birliği,
- Ticari başarının paylaşımı,
- Ticari sorumluluklardan arınma (tazminat vb.),
- Uzun dönemli araştırma fonları.

Üniversitelerin üniversite-sanayi iş birliğinden bazı istek ve beklentileri olmakla beraber, sanayinin kurulan bu iş birliğinden bazı beklentileri olmaktadır. Bu beklentilerden bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kılıç, 2004: 53):

- Araştırma Geliştirme: Üniversite-sanayi iş birliği ile üniversiteler, sanayinin Ar-Ge fonksiyonunu üstlenebilir, iş hayatının istediği araştırmaları yaparak, verimliliklerinin ve gelirlerinin artmasına yardımcı olabilirler.
- Eğitim: Firmaların mevcut personeli ve yöneticilerinin günümüz koşullarına ayak uydurabilmesi, bilgi ve deneyimlerini geliştirebilmeleri ve teknolojik gelişmelere uyum gösterebilmesi için, yenileme eğitimlerinden geçirilmesi, yeni ve modern yönetim teknikleri konularında bilgilendirilmeleri sağlanabilir.
- Pazar Araştırmaları: Piyasanın rekabet gücünü belirlemek, ürün geliştirmek ve potansiyel pazarları belirlemek amacıyla yapılacak, her türlü pazar, fiyat ve reklam araştırmalarında üniversite tarafsız olarak yardımcı olabilecektir.
- Yetişmiş İnsan Gücünden Yararlanma: Üniversite-sanayi iş birliği ile sanayici yetişmiş, bilgi ve teknoloji ile donatılmış insan gücünü, kendi bünyesinde istihdam etmeden yararlanma imkânını elde edecektir. Bu iş birliği sayesinde özel sektör ihtiyaç duyduğu insan gücünün uygulama içinde yetiştirilmesini de sağlamış olacaktır.

Sanayinin talepleri ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kiper, 2010: 38):

- Ar-Ge faaliyetlerinin yönlendirilmesinde kontrol,
- En ileri teknoloji üretenler ile bağlantı kurma,
- Fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunması,
- Kendi teknoloji tabanını meydana getirmek,

- Rekabet gücü,
- Riskin tanınması ve paylaşımı,
- Taraflar arasında belirlenmiş uygun zamana bağlı ve sonuç almaya yönelik çalışma ilişkileri,
- Yatırımlarının geri dönüşlerinin sağlanması,
- Yeni teknolojiler konusunda görüş açısı kazanmak.

4. TEKNOKENT KAVRAMI

Teknokent kavramı, sosyal gelişimin meydana gelmesi için teknolojik ve bilimsel çalışmaların öneminin bir hayli arttığı 1950'li yılların ABD'sinde baş göstermiş ve Avrupa'daki ülkeler başta olmak üzere bütün dünyada dikkatleri üzerine çekmiştir.

Uluslararası Bilim Parkları Derneği teknokentleri, temel hedefi yapısındaki bilgi tabanlı şirketlerin yenilikçilik ve inovasyon kültürlerini desteklemek yoluyla ve buna dikkat çekerek toplumsal zenginliği artırmak olan, uzman seviyede ve profesyoneller tarafından idare edilen bir girişim olarak tanımlamaktadır. Üniversitelerin çevresinde kurulan teknokentler; toplumun ve bilginin gelişmesini sağlayan, sanayinin ve bilimin birlikte olduğu, Ar-Ge çalışmalarının daha verimli ve yenilikçi bir biçimde yapılmasının amaçlandığı bölgelerdir. Başka bir şekilde ifade edilecek olursak teknokentler; araştırma kurumlarının, sanayi kuruluşlarının ve üniversitelerin aynı platform içinde Ar-Ge ve yenilik çalışmalarını gerçekleştirdikleri; bilgi ve teknoloji konularında iş birliği içerisinde oldukları; toplumsal, ekonomik ve akademik yapıların beraber araştırma yaptıkları iş merkezleridir.

Teknokentler; dünya genelinde Araştırma Parkı, Bilim Parkı, Girişim Merkezi ve Teknoloji Kenti gibi birçok farklı şekilde adlandırılmakta iken Türkiye'de ise 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nda, teknokentler için "Teknoloji Geliştirme Bölgesi" ismi kullanılmaktadır.

Kurulduğu ülkenin teknoloji politikası, sanayi yapısı, coğrafyası, üniversite imkânları ve teknolojik gelişmişlik seviyelerine göre farklı uygulama şekilleri ve tanımlar yapılabilir ancak teknokent için yapılmış farklı tanımların birbirini bütünleştirdiği de söylenebilir. Birbirinden farklı uygulamalar neticesinde oluşan farklı tanımlar olsa dahi teknokentlerin; yeni ürünler ile yeni buluşlar arasındaki zaman farkını azaltarak teknoloji aktarımını hızlandırmak ve çevresinin refahını ve istihdamını artırmak amacıyla yoğun teknoloji kullanımına dayalı sanayi kurulumunu teşvik edecek mekanizmalar geliştirmek olmak üzere iki deyişmez asli amacı bulunmaktadır (Huseynli, 2019: 2)

4.1. Teknokentlerin Amaçları

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin asli amaçları 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun 1. Maddesinde şöyle belirtilmiştir:

"Üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, ülke sanayinin uluslararası rekabet edebilir ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşturulması maksadıyla teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak,

teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek/ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamaktır".

Ülkenin sahip olduğu bilimsel ve teknolojik kaynakların, özellikle üniversitelerin Ar-Ge kabiliyeti kullanılarak, inovatif ürün ve üretim mantalitesinin yaygın hale getirilmesi, sanayicinin sağlanacak etkili üniversite-sanayi iş birliği ortamlarında rekabet üstünlüğünün geliştirilmesiyle, ekonomik yaşamı yüksek teknoloji fazla mal üretimine kanalize edilebileceği düşünülmektedir. Böylelikle, ileri teknolojiye yönelik çalışan sanayi kuruluşları kuruldukları yerlerde gelişerek güçlenecek, açılan yeni bölgelerde de sanayinin bu yönde gelişimi desteklenecek, inovatif faaliyetler daha organize bir metotla olacak, eğitim ve daha plânlı çalışma koşulları ile verimliliği artırılacak rekabet gücü bölgesel ve uluslararası alanda yükseltilecektir.

Teknokentlerde ileri teknolojiye özgü girişimciliğin özendirilmesi ve desteklenmesi üzerinde durulan bir konudur. Üniversite-sanayi iş birliğinin güçlendirilmesi suretiyle amaçlanan tarafların aralarında bilgi ve teknoloji aktarımını temin ederek Ar-Ge konusunda harcanan mesainin ekonomik bir değere dönüşmesidir. Böylece teknokentin bulunduğu bölgenin ekonomik faaliyetleri gelişerek tüm ülkede katma değer meydana gelmesine yol açacak ve ekonomi güçlenecektir.

Teknokentlerde sunulan imkânlar ile alanında çalışan yeni girişimcilerin ortaya çıkması ve üniversite ile Ar-Ge kuruluşlarındaki pratik bilginin teknoloji kökenli nitelikli girişimciler tarafından kurulan firmalar vasıtasıyla ürün modelinin yapılp ticarileştirilmesi gerçekleştirilmiş olur (Keleş, 2007: 115)

1986 yılında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü'nün organize ettiği "*Science Parks and Technology Complexes in Relation to Regional Development*" başlıklı seminerde sunumu yapılan bildirilerde ise teknokentlerin kuruluş amaçları şu şekilde sıralanmıştır (Özbay, 2000: 4):

- Ar-Ge konusundaki gayretlerin yerel ve bölgesel ekonomide yeniden yapılanma sağlamasına destek vermek,
- Bölgelerarası gelişmişlik farkının azaltılmasına ulaşmak,
- Yerel kaynaklar ile bölgenin araştırma potansiyeli ve yükseköğretim kurumları arasındaki ilişkileri daha verimli ve faal hale getirmek,
- Bölgesel yenilik oluşturma gayretleri için altyapının meydana getirilmesini sağlamak,
- Kurulduğu şehrin çevresinin canlandırılmasını sağlamak,
- Teknolojik gelişme konusunda yerel yönetimleri faal bir duruma getirmek,
- Yeni ürünler oluşmasına zemin hazırlayarak, bölge sanayisinin canlandırılmasını ve yenileştirilmesini özendirmek,
- Yenilik ve uzun dönemli istihdam artışının temeli olarak, teknoloji kökenli faaliyet gösteren küçük işletmelerin oluşmasını sağlamak,
- Yüksek teknoloji kullanılan sektörlerde istihdam artışını sağlamak,
- Yüksek teknolojiye sahip firmaları bölgeye kazandırmak.

4.2. Teknokentlerin Yararları

Teknokentlerin sağlayacağı yararlar; firmalara, üniversitelere ve teknokentlerin bulunmuş olduğu bölgeye ve ülkeye sağladığı yararlar olarak üç başlıkta incelenebilir (Keleş, 2007: 118). Bunlar hakkında bilgi aşağıda yer almaktadır.

4.2.1. Teknokentlerin Firmalara Sağladığı Yararlar

Teknokentler; yenilik ve Ar-Ge çalışmaları icra edecek firmalara ve girişimcilere uygun mekân ve ortam temin ederler. Firmalar, üniversitelerin araştırma altyapısından ve nitelikli, alanlarında yetkin kadrolarından, uygun şartlarla faydalanarak daha etkin bir şekilde üniversite ile Ar-Ge faaliyeti yürütme olanağı bulabilir, üniversiteden danışmanlık hizmetleri alabilir, geliştirdikleri sistem, süreç, mamul ile teknolojilerin ticarileştirilmesinde, finansman, risk sermayesi sağlama, pazarlama, plânlama, yabancı ortaklık yapma ve yönetim problemlerinin giderilmesinde yardım alabilirler. Ayrıca firmalar bilgi ve iletişim ağları, dokümantasyon, kütüphane, laboratuvar vb. gibi çeşitli hizmetlerden de teknokent sayesinde faydalanabilirler.

Teknokent içinde aynı ya da farklı sektörlerdeki firmaların bir yerde toplanmaları, zamanla yakın ilişki kurmalarını ve aralarında bir sinerji meydana gelmesini sağlayacaktır. Firmalar kendi aralarında veya firma ile üniversite arasında birlikte Ar-Ge projeleri üretme ortamı teşekkül edecek, çok sayıda yeni proje meydana gelecek ve uygulamaya geçme şansı elde edecek, taraflar kolaylıkla bilgi alışverişinde bulunabileceklerdir. Doğacak sinerji sayesinde büyük şirketler yaptıkları araştırmanın, projenin belli kısımlarını teknokentte yer alan küçük şirketlere alt yüklenici olarak verebilirler. Üretimlerini bilindik teknolojilerle gerçekleştiren firmalar teknokentler vesilesiyle daha ileri teknolojileri görüp, uluslararası seviyede özgün, yüksek rekabet şansına sahip ve milli ekonomiye katma değeri yüksek ihraç ürünleri meydana getirebilir. Bunların sonucunda ise bilgiyi esas alan yenilikçi ve girişimci firmaların oluşarak desteklenmesine ve teknoloji transferi yapılmasına zemin hazırlanmış olur.

Rekabetin şiddetli bir biçimde görüldüğü piyasada, firmaların rakipleri karşısında rekabet üstünlüğünü sağlaması bir hayli önemli olup bu bağlamda teknokentte bulunmak da firmalar için bir prestijdir. Teknokent firması olmak piyasada firmaya kredibilite sağlamakta, bu kredibilite ile firma daha kolay ve daha çok iş elde etmektedir. Tüm bunlar firmanın entelektüel sermayesine de katkıda bulunabilir. Firma entelektüel sermayesinin güçlenmesiyle teknokent dışındaki rakipleri karşısında rekabet avantajı elde eder.

Bu yararların bilincinde olan firmalar, teknokent bünyesinde yer almayı yeğlemektedirler. Yapılan bir araştırmada firmaların; coğrafi yerleşim, fiziki altyapı, katma değerli hizmetler, ortak hizmetler, potansiyel müşteri, prestij ve üniversite ile olan ilişkiler sebebiyle teknokentte yerleşmeyi seçtikleri ortaya çıkmıştır (Keleş, 2007: 124)

4.2.2. Teknokentlerin Üniversitelere Sağladığı Yararlar

Üniversiteler, sanayi ile daha faydalı bir şekilde iş birliği yapma fırsatını Teknokentler vesilesiyle sağlayabilir.

Teknokent içinde yer alan firmalar ile üniversite ortak uygulamalı araştırma projeleri yapabilir. Böylece üniversite, piyasadaki uzaklaşmaz, piyasanın gereksinimlerini, aktüel çalışma konularını bizzat görerek, bunları eğitime aktarır. Yani teoriyle pratiğin somut bir biçimde örtüşmesi sağlanmış olur. Bu ise öğrencinin daha iyi yetişmesini, piyasayı daha yakından izlemesini ve tanınmasını sağlar. Üniversite araştırma merkezlerinin ve laboratuvarlarının daha verimli çalışması sağlanır. Piyasayla sürekli olarak iç içe

olunacağından üniversitenin sahip olduğu makine, test, kalibrasyon cihazları da piyasanın gereksinimlerini karşılayabilecek bir biçimde tanzim edilir. Tüm bunlara bağlı olarak, bilhassa mühendislik alanında ve teknik konularda yazılacak tezlerin (yüksek lisans, doktora) uygulamaya yönelik, piyasanın gereksinimlerini karşılayabilecek bir biçimde olması, teknokent firmalarınca desteklenmesiyle bir sinerji sağlayacak, elde edilen kazanımlar da tez sahibine ve üniversiteye doğrudan yansımaya olacaktır. Tezlerin firma araştırma faaliyetleri ile uyumlu olması dolaylı olarak ülke ekonomisine de faydalı olacaktır. Böylece firma ihtiyaç duyduğu alandaki çalışmayı kendi başına yapacağından dışa bağımlı olmaktan da kurtulacaktır. Ar-Ge çalışmaları neticesinde üretebileceğimiz teknoloji ve ürünlerin meydana gelmesi söz konusu alanda ithalatı azaltacak, belki de zamanla ithalata konu olan bu ürünler ihraç edilecektir. Kazanılan bu katma değer ise ilk olarak bölgeye ve ardı sıra da ülkeye önemli fayda sağlayacaktır. Tezler (yüksek lisans, doktora) uzun süren zahmetli çalışmalar neticesinde meydana geldiğinden sanayicinin ihtiyacına yönelik yapılırsa; zamandan kazanılacak, somut olarak görülebilecek, akademik çalışma sahibini ve sanayiciyi istiklametirerek farklı çalışmaların da önünü açacaktır. Üniversite yönetimleri de artık bunun önemini kavradıklarından, yazılacak tezlerin piyasanın ve ülkenin gereksinimlerini karşılayacak uygulamaya dönük olmasını istemektedirler. Ayrıca sanayi tezleri projelerinin desteklenmesi kapsamında yapılacak olan tezlere, sanayiciyi de ortak ederek destek verilmektedir.

Teknokent firmaları ile üniversitenin ortak yapacağı projelerde yer alan üniversite öğrencileri sanayinin beklentileri istikametinde yetişecek, pratik yaparak tecrübe kazanacak, mezuniyet sonrasında daha kolay iş bulma şansı yakalayacaktır. Teknokentlerin üniversite öğrencilerine sağlayacakları iş imkânları ile öğrenciler bir gelir elde etmiş olacaklar, daha yoğun şekilde uygulamanın içinde bulunacaklar ve böylelikle, firmalar öğrencileri tanıırken öğrencilerde piyasayı tanıyacaktır. Böyle bir ortamın meydana gelmesinde en ciddi faktör ise teknokentin üniversite yerleşkesinin içinde veya yakınında olmasıdır.

Teknokentlerde, firmalar ile öğretim elemanları, TÜBİTAK ve Avrupa Birliği (AB) projelerine, ortak teklif verebilmektedirler. Böylelikle, akademisyen projenin yalnızca danışmanı değil bir yandan da projenin ortağı olacağından proje fikri akademisyen ve firma ile baştan birlikte gelişmekte, projenin gelişimi tarafların katılımıyla beraber takip edilmekte, böylece proje daha işin başında bilimsel temellere oturmaktadır. Ayrıca, sanayi ile iş birliği içinde araştırma faaliyetleri yürüten, firmalar için danışmanlık hizmeti veren, ortak projeler yapan, akademik bilgisini ticarileştirebilen akademisyenlerin elde edecekleri deneyimleri eğitime yansıtmaları, kendileri ve aynı zamanda da öğrencileri açısından çok yararlı olacaktır.

Teknoloji temelli, Ar-Ge niteliğine haiz projelerin varlığı, mezunlara nitelikli iş, eğitimlerine devam eden öğrencilere de çalışarak gelir elde etme olanağı sunacaktır. Böylelikle meydana gelecek müsait ortam vasıtasıyla yenilikçi firmaların kurulmasını sağlayacak girişimciler yetişecektir.

Üniversiteler teknokentler sayesinde bir gelir de elde etmektedirler. Faaliyet gösteren firmalardan alınan kiralar, aidatlar, üniversite öğrencilerinin ve personelinin alışveriş yaptığı yerlerden firma çalışanlarının da yararlanmasından oluşan devingenlik neticesinde elde edilecek kazançlar gelir kaynaklarına örnek verilebilir. Tüm bu kaynaklar, üniversite nitelikli işgücünün ve araştırma altyapısının geliştirilmesi, eğitim kalitesinin artırılması açısından çok önemlidir. Öğretim elemanlarının firmalarla yaptıkları ortak çalışmaları sonucunda

edinecekleri kar, mesleki memnuniyet ve kazanılan ücretin artması, bilimsel bilgiyi uygulamaya dökme imkânı, Ar-Ge için kaynakların ve bilimsel çalışmalara verilen desteklerin artırılması, girişimcilik ruhunun ve iş ortamının oluşmasıyla yetişmiş insan göçünün azalmasını sağlayacaktır. Ayrıca söz konusu kaynaklar, kaliteli eğitim kadrolarını elde tutabilmek ve kaliteli yeni akademik personel kazanabilmek için gerekli asgari Ar-Ge alanı ve araştırma yapabilmek için gerekli kaynağın bulunmasını da sağlayacaktır (Gümüş vd. 2013: 25)

4.2.3. Teknokentlerin Bölgeye ve Ülkeye Sağladığı Yararlar

Dünya üzerindeki mevcut teknokentlerin; çevreye karşı hassas, temiz, daha yaşanılabilir bir yaşam tarzının meydana getirilmesine, bölgenin toplumsal ve kültürel gelişimine ciddi bir katkı sağladığı, bölgenin ve ülkenin ilmi ve iktisadi ilerlemesini desteklediği görülmektedir.

İnovasyon potansiyeline ve teknolojik ilerlemeye pozitif etkisiyle teknokent firmaları bölge ve ülke ekonomisinin gelişmesinde, kalkınmasında ve rekabetin artmasında ciddi bir görev üstlenmektedir. Uluslararası piyasalarda rekabet gücü elde etmelerini sağlayacak inovatif ürün geliştirme faaliyetleriyle üniversite araştırmalarına talep yaratacak olan teknokent firmaları böylelikle yerleşkesi içinde yer aldığı üniversitenin ya da Ar-Ge firması ile olan iş birlikleriyle, bu alanlardaki uygulamalı araştırmaların ülke ihtiyaçları yönünde olmasına katkıda bulunacaklardır. Teknoloji geliştirme bölgelerinde yürütülecek olan be şekilde olan Ar-Ge çalışmalarının ve projelerin; Teknoloji geliştirme bölgesinin bulunduğu bölgenin ihtiyaçları ve bölgede faaliyet gösteren sanayicinin ihtiyaç duyduğu alanlarda; üstelik bölge altyapısının daha gelişmiş olduğu alanlarda yapılması bölgenin içerisinde bulunan sanayiye büyüyecek, hali hazırdaki kaynaklarının atıl kalmadan değerlendirilmesi sağlanmış olacak ve bölgenin iktisadi açıdan gelişmesi sağlanacaktır. Bununla birlikte o bölgede daha nitelikli işgücü istihdamı sağlanarak, işsizliğin de azalmasına katkı sağlanacaktır. Elde edilen nitelikli işgücü ve teknolojinin artırılmasıyla teknokentin bulunduğu bölge ve yakın çevresi ile birlikte ülkenin refah seviyesi yükselecektir.

Teknokentler vasıtasıyla katma değeri ve kâr getirisi yüksek olan Ar-Ge ile yazılıma dayalı ürün ve hizmetlerin üretiminin artırılmasıyla dışa bağımlılık azalacak, bölgenin ve ülkenin katma değeri artacak, bu sayede ülkedeki gelir ve refah seviyesi artacak, bununla birlikte kişi başına düşen milli gelire de pozitif yönde katkı sağlanacaktır. Bilhassa gelişmekte olan ülkelerin üretmek istedikleri yerli teknolojilerde kuracakları teknokentlerin ülkenin kalkınmasındaki rolü büyüktür. Söz konusu olan ülkelerin kendilerine ait teknolojilerini üretmeleri sayesinde ülke dışına ciddi meblağlar ödeyerek satın aldıkları teknolojik ürünler için ödedikleri kaynak ülke dışına çıkmayacaktır. Ayrıca yerli teknolojinin gelişmesiyle daha düşük maliyetle elde edilen teknolojik ürünlerin bakım ve arızaları çok kısa sürede ve yine düşük maliyetler ile yapılabileceğinden bu işlemler hasebiyle yurtdışına giden kaynak da minimum düzeye indirilir.

Gelişmiş ülkeler ise çok daha önceden kurdukları teknokentlerde Ar-Ge faaliyetleri sonucu ekonomik değeri yüksek ürün, yazılım ve hizmetlerin üretilmesini sağlamaktadır. Böylelikle söz konusu ülkeler, ağır sanayilerini az gelişmiş yahut gelişmekte olan ülkelere taşımakta ve yetişmiş insan gücüne dayanan ve çevre kirliliğine sebep olmayan Ar-Ge ve inovatif ürünlere yoğunlaşmaktadır. Teknokentlerde bu şekilde kendini yetiştirmiş insan gücü ile Ar-Ge sayılan, inovatif ve bilimsel çalışmaların yürütülmesi beyin göçünü hatırı sayılır oranda engelleyecektir. Tüm bunların sonucunda teknokentlerde yürütülen, temelinde bilgi olan, yüksek katma değerli Ar-Ge projeleri ile bilimsel ve teknolojik faaliyetler bir süre sonra

toplumda bilginin öneminin daha iyi anlaşılacak bilgi temelli bir ortam oluşmasını sağlayacaktır.

Ar-Ge veya inovatif bir proje yapmak amacıyla teknokentte bulunan bir ofis kiralayan ya da bu firmalarla ortak yapılacak projelerde yer alan yabancı firmalar bölgeye yabancı sermaye girmesini sağlayacaktır. Tüm bunlar günümüzde küresel rekabetin çok yoğun bir şekilde yaşandığı ülke ekonomisini destek olacak, ülkenin uluslararası piyasalarda rekabet gücünü artıracaktır (Keleş, 2007: 124)

5. ARAŞTIRMA

5.1. Amaç ve Önem

Bu çalışmanın amacı, bilim ve teknolojinin hem ekonomik hem de toplumsal fayda sağlayacak şekilde yenilenme sürecinin gerçekleştiği teknokentlerde faaliyette bulunan işletme yetkililerinin teknokent seçimlerinde etkili olan faktörlere ve teknokentlerin işleyiş ve sundukları imkânlarla yönelik düşüncelerini belirlemektir.

Teknokentlerde, Ar-Ge çalışmaları ile ürün ve üretim yöntemlerinde daima güncel teknolojileri kullanarak katma değeri yüksek ürünler üretmeyi amaçlayan, pek çok yerli ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren şirketler ve girişimciler, üniversitelerin sağladığı akademisyen desteği ve olanakları ile yeni teknolojiler geliştirmeyi hedeflerler. Bu hedeflere ulaşılması sadece teknokentlerde faaliyette bulunan işletmeler için değil aynı zamanda teknokenti bünyesinde bulunduran üniversite, şehir ve ülke açısından da çok önemlidir. Bu doğrultuda 2007 yılında kurulan Cumhuriyet Teknokent'in işleyişinin saptanması, teknokent bünyesinde yer alan firmalara sağlanan imkânlar ile teknokentin ekonomik etkilerinin belirlenmesi bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

5.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmanın amacına ulaşmak için Cumhuriyet Teknokentte faaliyette bulunan işletmeler üzerinde bir anket uygulanmıştır. Anket kapsamına 2021 yılı Ocak ayı itibariyle Cumhuriyet Teknokent'te faaliyet gösteren 57 işletmenin hepsi dâhil edilmiştir. Bu kapsamda Cumhuriyet Teknokent'te faaliyet gösteren 57 işletmenin sahip, yönetici ve çalışanlarından olmak üzere toplam 108 kişi araştırmanın örneklemini içerisinde yer almaktadır. Araştırma kapsamında 2'si firma sahibi, 6'sı yönetici, 84'i firma çalışanı ve 9'u da hem firma sahibi hem de yönetici olan toplam 101 kişiye ulaşılmıştır.

5.3. Veri Toplama Araçları ve Uygulanması

Araştırmada, teknokentlerde faaliyette bulunan işletme yetkililerinin teknokent seçimlerinde etkili olan faktörlere ve teknokentlerin işleyiş ve sundukları imkânlarla yönelik düşüncelerini belirlemek için veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır.

Anket, ilk kaynaktan bilgi edinmek amacıyla düzenlenen sistematik bir soru formudur. Bu yöntemin amacı, araştırma problemine dair çözüm sunmak ve araştırmada yer alan hipotezleri test ederek, bilgileri sistematik bir şekilde toplayıp saklamaktır (İslamoğlu, 2009)

Anket formu oluşturulurken konuyla ilgili literatür taraması yapılarak, teknokent yöneticileri, akademisyenler ve teknokentte faaliyette bulunan işletme çalışanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Bu araştırmalar sonucunda 91 sorunun yer aldığı madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunda yer alan sorular için teknokent yöneticileri ve bu alanda uzman akademisyenlerden değerlendirmelerde bulunmaları istenmiştir. Değerlendirmeler

neticesinde benzer ifadelerle aynı şeyi ölçen ve anketten çıkarılması gereken maddelerin olduğu yönünde yapılan saptamalar ile 40 madde anketten çıkarılmıştır. Daha sonra teknokent işletmelerinin sahip, yönetici ve çalışanlarına anketin ön test uygulaması yapılmış ve bu uygulama sonucunda anketten 12 maddenin daha çıkarılmasına karar verilmiştir. Anket formunda, katılımcıların demografik özelliklerine yönelik genel bilgilerin yer aldığı birinci bölümde 4, "*Teknokent Seçimi Ölçeği*" olarak adlandırılan ikinci bölümde 9 ve "*Teknokentlerin İşleyiş ve İmkânları Ölçeği*" olarak adlandırılan üçüncü bölümde ise 15 olmak üzere toplam 28 ifade yer almaktadır.

Araştırmada, kolayda örnekleme metodu seçilmiştir. Anket uygulaması kapsamında, araştırmanın örnekleminde yer alan Cumhuriyet Teknokent'te faaliyet gösteren işletmelerin sahip, yönetici ve çalışanlarına yüz yüze ulaşılarak, gönüllülük esasına göre anket formunu cevaplamaları istenmiştir.

Ankette çoğu ikili veya çoktan seçmeli ve 5'li Likert tipi ölçekten oluşan kapalı uçlu sorular ile açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Bireylerin teknokent seçimine etkisi olan faktörlere yönelik katılım düzeyini belirlemek için 5'li Likert tipi ölçekte yer alan ifadeler; "kesinlikle etkisi yok (1)", "etkisi yok (2)", "ne etkisi var ne de yok (3)", "etkisi var (4)" ve "kesinlikle etkisi var (5)" şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların teknokent seçimine etkisi olan faktörlere yönelik katılım düzeyleri yorumlanırken, beşli puanlar dörde bölünerek ($4/5=0,80$) şu aralıklara göre yorumlanmıştır (Tekin, 1993; 262):

1,00-1,79 = Kesinlikle etkisi yok

1,80-2,59 = Etkisi yok

2,60-3,39 = Etkisi ne var ne de yok

3,40-4,19 = Etkisi var ve

4,20-5,00 = Kesinlikle etkisi var

Ayrıca katılımcıların, teknokentlerin işleyiş ve imkânlarına yönelik katılım düzeyini belirlemek için 5'li Likert tipi ölçekte yer alan ifadeler; "kesinlikle katılmıyorum (1)", "katılmıyorum (2)", "kararsızım (3)", "katılıyorum (4)" ve "kesinlikle katılıyorum (5)" şeklinde belirlenmiştir. Katılımcıların teknokentlerin işleyiş ve imkânlarına yönelik katılım düzeyleri yorumlanırken, beşli puanlar dörde bölünerek ($4/5=0,80$) şu aralıklara göre yorumlanmıştır (Tekin, 1993; 262):

1,00-1,79 = Kesinlikle katılmıyorum

1,80-2,59 = Katılmıyorum

2,60-3,39 = Kararsızım

3,40-4,19 = Katılıyorum ve

4,20-5,00 = Kesinlikle katılıyorum

5.4. Araştırmada Kullanılan İstatistiksel Yöntemler

Araştırmada birincil kaynaklardan elde edilen anket verilerinin analizi SPSS 25 istatistiksel paket programı ile yapılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımını belirlemek için frekans (f) ve yüzde (%) gibi tanımlayıcı istatistiklerden ve ifadeler için de betimleyici istatistiklerden (ortalama, frekans, yüzde, vb.) faydalanılmıştır. Araştırmada kullanılan

"Teknokent Seçimi" ile "Teknokentlerin İşleyiş ve İmkânları" ölçeklerinin güvenilirliği için literatürde yaygın olarak tercih edilen Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Verilerin analizi için görüşlerin aritmetik ortalama ve standart sapmalarından yararlanılmıştır.

5.5. Araştırma Ölçeklerinin Güvenirliği

Cronbach Alfa katsayısı ile bir ölçekte yer alan maddelerin, belirli gruplar halinde, homojen bir yapıya sahip olup olmadıkları tespit edilmeye çalışılır (Karagöz, 2016:79). Bu çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan ve 9 ifadeden oluşan "Teknokent Seçimi Ölçeği" ile 15 ifadeden oluşan "Teknokentlerin İşleyiş ve İmkânları Ölçeği" kullanılmıştır. Her iki ölçekte 5'li Likert tipinde bir ölçektir. Cronbach Alfa güvenilirlik testi ile alfa (α) katsayısı "Teknokent Seçimi Ölçeği" için 0,86 olarak hesaplanmış ve veri kümesinin "yüksek düzeyde güvenilir" olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre söz konusu 9 ifadenin bir bütün olarak, ölçülmek istenen olguyu ölçmede yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir. "Teknokentlerin İşleyiş ve İmkânları Ölçeği" için α katsayısı 0,856 olarak hesaplanmış ve veri kümesinin "yüksek düzeyde güvenilir" olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre söz konusu 15 ifadenin bir bütün olarak, ölçülmek istenen olguyu ölçmede yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir. Ayrıca bu 24 ifadeye yönelik α katsayısı 0,909 olarak hesaplanmış ve veri kümesinin "yüksek düzeyde güvenilir" olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca göre söz konusu 24 ifadenin bir bütün olarak ölçülmek istenen olguyu ölçmede yüksek düzeyde güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.6. Araştırmanın Bulguları

Araştırmanın bu kısmında, Cumhuriyet Teknokent'te faaliyet gösteren işletmelerin sahip, yönetici ve çalışanlarından oluşan 101 kişinin demografik özellikleri ile bu işletmelerin genel bilgilerine yer verilmiştir. Ayrıca işletmelerin teknokent seçiminde etkili olan faktörleri tespit etmek ve teknokentlerin işleyişine ve imkânlarına yönelik ifadelerle ait katılım düzeylerini belirlemek üzere veriler analiz edilmiştir.

5.6.1. Katılımcıların Demografik Özelliğine ve İşletme Bilgilerine Yönelik Bulgular

Bu kısımda, ankete katılan işletmelerin sahip, yönetici ve çalışanlarının demografik özelliklerine yönelik veriler incelenmiştir. Çeşitli değişkenlere göre bu verilerin frekans (f) ve yüzde (%) gibi tanımlayıcı istatistikî değerleri dikkate alınmıştır. Bunlara ait istatistikî bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik İstatistikleri

Cinsiyet	Frekans (f)	Yüzde (%)
Kadın	35	34,7
Erkek	66	65,3
Toplam	101	100
Yaş		
25 yaş ve altı	42	41,6
26-39 yaş arası	48	47,5

40-54 yaş arası	9	8,9
55 yaş ve üzeri	2	2,0
Toplam	101	100
Eğitim Durumu		
Lise veya öncesi	6	6
Lisans/Önlisans	76	75,2
Lisansüstü	19	18,8
Toplam	101	100
Görev/Pozisyon		
Çalışan	84	83,2
Sahip	2	2,0
Sahip ve Yönetici	9	8,9
Yönetici	6	5,9
Toplam	101	100

Tablo 1'e göre;

- Katılımcıların %65,3'ü erkek olup %34,7'si kadındır.
- Katılımcıların %47,5'inin 26-39 yaş aralığında, %41,6'sının 25 yaş ve altında, %8,9'unun 40-54 yaş aralığında ve %2'sinin de 55 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların %75,2'sinin lise veya ön lisans mezunu olduğu, %18,8'inin lisansüstü ve %6'sının da lise veya öncesi eğitime sahip olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların %83,2'sinin çalışan, %8,9'unun hem işletme sahibi hem de yönetici, %5,9'unun yönetici ve %2'sinin de işletme sahibi olduğu belirlenmiştir.

5.6.2. Teknokent Seçimini Etkileyen Faktörlere Yönelik Bulgular

İşletmelerin teknokenti tercih etmelerinde etkisi olan faktörlere dair anketin ikinci kısmında bulunan ifadelerle yönelik katılımcıların düşünceleri belirlenmiş, verilen cevapların eğilimi analiz edilerek yorumlanmıştır. Elde edilen cevaplarla oluşan istatistiksel sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir. Sıralama, aritmetik ortalaması en yüksekte en aşağıya doğru yapılmıştır.

Tablo 2. Teknokent Seçimini Etkileyen İfadelerin İstatistiksel Sonuçları

M. No	İfade	Art. Ort.	Std. Sapma	(%)	Katılım Düzeyi
3	Bilim ve teknoloji alanında çalışma yapma isteği	4,10	1,054	44,6	Etkisi Var

4	İş imkânları açısından sağladığı avantajlar	3,98	0,928	49,5	Etkisi Var
5	Teknokentlere sağlanan vergisel avantajlar	3,90	1,072	39,6	Etkisi Var
9	Üniversite ile iş birliği imkânı sağlaması	3,88	0,982	50,5	Etkisi Var
8	Teknokent içerisinde faaliyet göstermenin sağladığı itibar	3,85	0,994	35,6	Etkisi Var
6	Teknokentlere sağlanan Ar-Ge destekleri (kira vb.)	3,80	1,020	42,6	Etkisi Var
7	Üniversite tarafından sağlanan akademik destekler	3,71	0,963	36,6	Etkisi Var
1	Benzer Ar-Ge çalışması yapan işletmelerin varlığı	3,56	1,090	42,6	Etkisi Var
2	Yüksek gelir imkânı	3,38	1,008	35,6	Etkisi Ne Var Ne de Yok
Genel		3,8	0,696	Etkisi Var	
Kesinlikle Etkisi Yok (1,00-1,79) Etkisi Yok (1,80-2,59) Etkisi Ne Var Ne de Yok (2,60-3,39) Etkisi Var (3,40-4,19) Kesinlikle Etkisi Var (4,20-5,00)					

Tablo 2’de görüldüğü üzere, katılımcıların teknokentin tercih edilmesine yönelik ifadelerine genel olarak bakıldığında aritmetik ortalamanın 3,8 ve standart sapmanın 0,696 olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, katılımcıların teknokentin tercih edilmesine yönelik genel katılımının (ortalama değer) "**etkisi var**" düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Yani katılımcıların görüşleri doğrultusunda, işletmelerin teknokenti tercih etmesinde bu 9 ifadenin etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca Tablo 2’e göre, teknokentin tercih edilmesine yönelik 9 ifadenin her birine ayrı ayrı bakıldığında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Katılımcıların %44,6’sı 3. Maddeye; %49,5’i 4. Maddeye; %39,6’sı 5. Maddeye; %50,5’i 9. Maddeye; %35,6’sı 8. Maddeye; %42,6’sı 6. Maddeye; %36,6’sı 7. Maddeye ve %42,6’sı da 1. Maddeye "**etkisi var**" şeklinde cevap vermiştir.
- Katılımcıların %35,6’sı 2. Maddeye "**etkisi ne var ne de yok**" şeklinde cevap vermiştir.

Özetle ifade etmek gerekirse katılımcılar;

- Bilim ve teknoloji alanında çalışma yapma isteklerinden,
- İş imkânlarına yönelik sağladığı avantajlardan,
- Teknokentlere sağlanan vergisel avantajlardan,
- Üniversite ile iş birliği imkânı sağlamasından,
- Teknokent içerisinde faaliyet göstermenin sağladığı itibardan,
- Teknokentlere sağlanan Ar-Ge desteklerinden (kira vb.),
- Üniversite tarafından sağlanan akademik desteklerden ve

- Benzer Ar-Ge çalışması yapan işletmelerin varlığından dolayı işletmelerin teknokenti tercih ettiklerini düşünmektedirler.

Buna karşılık katılımcıların yüksek gelir imkânının teknokenti tercihlerine etkisi konusunda kararsız kaldıkları belirlenmiştir.

5.6.3. Teknokentlerin İşleyiş ve İmkânlarına Yönelik Bulgular

Teknokentlerin işleyiş ve imkânlarına dair anketin üçüncü kısmında bulunan ifadelere yönelik katılımcıların düşünceleri belirlenmiş, verilen cevaplar analiz edilerek yorumlanmıştır. Bu 15 ifadeye katılımcıların verdikleri cevapların sonuçları Tablo 3'te verilmiştir. Bu tabloda da sıralama, aritmetik ortalaması en yüksekten en aşağıya doğru yapılmıştır.

Tablo 3. Teknokentlerin İşleyiş ve İmkânlarına Yönelik İfadelerin İstatistiksel Sonuçları

M. No	İfade	Art. Ort.	Std. Sapma	Yüzde (%)	Katılım Düzeyi
15	Üniversite yönetimlerinin desteği teknokentlerin başarısında önemlidir.	4,23	0,811	46,5	Kesinlikle Katılıyorum
3	Teknokentler ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.	4,07	0,919	44,6	Katılıyorum
4	Teknokent kişinin yenilik arama düşüncesini geliştirmektedir.	4,04	0,894	43,6	Katılıyorum
5	Teknokentlerin gelişmesinde vergi vb. avantajların faydası vardır.	4,00	0,959	37,6	Katılıyorum
6	Teknokent aracılığıyla üniversite-sanayi iş birliği daha verimli olmaktadır.	3,93	0,908	47,5	Katılıyorum
2	Teknokent aracılığıyla diğer işletmelerle iş birliğine gidilebilmektedir.	3,86	0,762	64,4	Katılıyorum
1	Teknokentte yapılan çalışmalar bilimsel katkılarla geliştirilmektedir.	3,71	0,792	68,3	Katılıyorum
12	Teknokentlerde fiziki altyapıya (laboratuvar, ofis vb.) önem verilir.	3,51	1,137	35,6	Katılıyorum
9	Teknokentte nitelikli Ar-Ge personel teminini daha kolay olmaktadır.	3,45	1,024	36,6	Katılıyorum
11	Teknokentte proje kabul süresi makul sınırlardadır.	3,36	0,867	42,6	Kararsızım
7	Teknokentteki Ar-Ge projelerine verilen finansal destek azdır.	3,33	1,159	42,6	Kararsızım
14	Teknokentlerdeki danışmanlık/destek hizmetleri yeterlidir.	3,32	1,131	34,7	Kararsızım
13	Teknokentlere yönelik hukuki düzenlemelerde eksiklikler vardır.	3,14	0,917	47,5	Kararsızım
10	Teknokentte ortak kuruluş bulmakta zorluklar yaşanmaktadır.	3,13	0,821	49,5	Kararsızım

8	Teknokentte Ar-Ge projesinin ticarileşmesi aşamasında destek bulmakta zorluklar yaşanmaktadır.	3,03	0,964	46,5	Kararsızım
Genel		3,61	0,544	Katılıyorum	
Kesinlikle Katılmıyorum (1,00-1,79) Katılmıyorum (1,80-2,59) Kararsızım (2,60-3,39) Katılıyorum (3,40-4,19) Kesinlikle Katılıyorum (4,20-5,00)					

Tablo 3'te görüldüğü üzere, katılımcıların teknokentlerin işleyiş ve imkânlarına yönelik ifadelerine genel olarak bakıldığında, aritmetik ortalamanın 3,61 ve standart sapmanın 0,544 olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre, katılımcıların teknokentlerin işleyiş ve imkânlarına yönelik genel katılımının (ortalama değer) "**katılıyorum**" düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Yani katılımcıların teknokentlerin işleyiş ve imkânlarına yönelik bu 15 ifadeye genel olarak katıldığı belirlenmiştir.

Ayrıca Tablo 3'e göre, teknokentlerin işleyiş ve imkânlarına yönelik 15 ifadenin her birine ayrı ayrı bakıldığında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Katılımcıların %46,5'i tarafından 15. Maddeye "**kesinlikle katılıyorum**" şeklinde cevap verilmiştir. Bu maddenin aritmetik ortalaması 4,23 ve standart sapması 0,811'dir.

Bu sonuca göre katılımcıların, üniversite yönetimlerinin sağladığı desteğin teknokentlerin başarısında önemi olduğuna kesinlikle katıldıkları belirlenmiştir.

- Katılımcıların; %44,6'sı 3. Maddeye; %43,6'sı 4. Maddeye; %37,6'sı 5. Maddeye; %47,5'i 6. Maddeye; %64,4'ü 2. Maddeye; %68,3'ü 1. Maddeye; %35,6'sı 12. Maddeye ve %36,6'sı da 9. Maddeye "**katılıyorum**" düzeyinde yaklaşım sergilemişlerdir.

Özetle katılımcılar;

- Teknokentlerin ülke ekonomisine önemli katkılar sağladığı,
- Katılımcıların, teknokentlerin kişinin yenilik arama düşüncesini geliştirdiği,
- Teknokentlerin gelişmesinde vergi vb. avantajların faydası olduğu,
- Katılımcıların, teknokent aracılığıyla üniversite-sanayi iş birliğinin daha verimli olduğu,
- Teknokent aracılığıyla diğer işletmelerle iş birliğine gidilebildiği,
- Teknokentte yapılan çalışmaların bilimsel katkılarla geliştirildiği,
- Teknokentlerde fiziki altyapıya (laboratuvar, ofis vb.) önem verildiği ve
- Teknokentte nitelikli Ar-Ge personel temininin daha kolay olduğu yönündeki ifadelere "katılıyorum" düzeyinde görüş belirtmişlerdir.
- Son olarak katılımcıların %42,6'sı 11. Maddeye; %42,6'sı 7. Maddeye; 34,7'si 14. Maddeye; %47,5'i 13. Maddeye; %49,5'i 10. Maddeye ve %46,5'i de 8. Maddeye "**kararsızım**" düzeyinde yaklaşmışlardır.

Özetle katılımcılar;

- Teknokentte proje kabul süresinin makul sınırlarda olduğu,
- Teknokentteki Ar-Ge projelerine verilen finansal desteğin az olduğu,

- Teknokentlerdeki danışmanlık veya destek hizmetlerinin yeterli olduğu,
- Teknokentlere yönelik hukuki düzenlemelerde eksikliklerin olduğu,
- Teknokentte yer alan işletmelerin ortak kuruluş bulmakta zorluklar yaşadığı ve
- Teknokentteki işletmelerin Ar-Ge projesinin ticarileşmesi aşamasında destek bulmakta zorluklar yaşadığı yönündeki ifadelere **kararsız** kalmışlardır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın temel amacı, bilim ve teknolojinin hem ekonomik hem de toplumsal fayda sağlayacak şekilde yenilenme sürecinin gerçekleştiği teknokentlerde faaliyette bulunan işletme yetkililerinin teknokent seçimlerinde etkili olan faktörleri ve teknokentlerin işleyiş ve sundukları imkânlarla yönelik düşüncelerini belirlemektir.

Araştırma, Cumhuriyet Teknokent'te faaliyet gösteren 57 işletmenin hepsi dâhil edilmiştir. Bu kapsamda Cumhuriyet Teknokent'te faaliyet gösteren 57 işletmenin sahip, yönetici ve çalışanlarından oluşan toplam 108 kişi araştırmanın örnekleme içerisinde yer almaktadır. Araştırmada olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme metodu seçilmiştir. Araştırma kapsamında 2'si firma sahibi, 6'sı yönetici, 84'ü firma çalışanı ve 9'u da hem firma sahibi hem de yönetici olan toplam 101 kişiye ulaşılmıştır. Böylece örnekleme yer alan kişilerin %94'üne ulaşılmıştır. Araştırmada, teknokentlerin işleyiş ve ekonomik etkilerinin teknokent işletmeleri üzerinde incelenmesine yönelik veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır.

Katılımcıların demografik özellikleri ile Cumhuriyet Teknokent'teki firmaların bazı özellikleri incelendiğinde;

- Katılımcıların %65,3'ü erkek olup %34,7'si kadındır.
- Katılımcıların %47,5'inin 26-39 yaş aralığında, %41,6'sının 25 yaş ve altında, %8,9'unun 40-54 yaş aralığında ve %2'sinin de 55 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların %75,2'sinin lise veya ön lisans mezunu olduğu, %18,8'inin lisansüstü ve %6'sının da lise veya öncesi eğitime sahip olduğu belirlenmiştir.
- Katılımcıların %83,2'sinin çalışan, %8,9'unun hem işletme sahibi hem de yönetici, %5,9'unun yönetici ve %2'sinin de işletme sahibi olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların teknokenti tercih edilmesine yönelik anket formunda yer alan ifadelerle verdikleri cevapların sonuçları incelendiğinde:

- Katılımcılar işletmelerin teknokenti tercih etmelerinde: bilim ve teknoloji alanında çalışma yapma isteklerinin, iş imkânlarına yönelik sağladığı avantajların, teknokentlere sağlanan vergisel avantajların, üniversite ile iş birliği imkânı sağlamanın, teknokent içerisinde faaliyet göstermenin sağladığı itibarın, teknokentlere sağlanan Ar-Ge desteklerinin (kira vb.), üniversite tarafından sağlanan akademik desteklerin ve benzer Ar-Ge çalışması yapan işletmelerin varlığının etkisi olduğunu düşünmektedir.
- Katılımcıların, yüksek gelir imkânının işletmelerin teknokenti tercih etmelerinde etkisinin olup olmadığı konusunda kararsız kaldıkları belirlenmiştir.

Teknokentlerin işleyiş ve imkânlarına dair ifadelerle yönelik katılımcıların anket formunda yer alan ifadelerle verdikleri cevapların sonuçları incelendiğinde:

- Katılımcıların, üniversite yönetimlerinin sağladığı desteğin teknokentlerin başarısında önemi olduğuna kesinlikle katıldıkları belirlenmiştir.
- Katılımcıların, teknokentlerin ülke ekonomisine önemli katkılar sağladığına, teknokentlerin kişinin yenilik arama düşüncesini geliştirdiğine, teknokentlerin gelişmesinde vergi vb. avantajların faydası olduğuna, teknokent aracılığıyla üniversite-sanayi iş birliğinin daha verimli olduğuna, teknokent aracılığıyla diğer işletmelerle iş birliğine gidilebildiğine, teknokentte yapılan çalışmaların bilimsel katkılarla geliştirildiğine, teknokentlerde fiziki altyapıya (laboratuvar, ofis vb.) önem verildiğine ve teknokentte nitelikli Ar-Ge personel temininin daha kolay olduğuna katıldıkları belirlenmiştir.
- Katılımcıların, teknokentte proje kabul süresinin makul sınırlarda olduğu, teknokentteki Ar-Ge projelerine verilen finansal desteğin az olduğu, teknokentlerdeki danışmanlık veya destek hizmetlerinin yeterli olduğu, teknokentlere yönelik hukuki düzenlemelerde eksikliklerin olduğu, teknokentte yer alan işletmelerin ortak kuruluş bulmakta zorluklar yaşadığı ve teknokentteki işletmelerin Ar-Ge projesinin ticarileşmesi aşamasında destek bulmakta zorluklar yaşadığı yönündeki ifadelerle kararsız kaldıkları belirlenmiştir.

KAYNAKLAR

- Akçi, Yavuz (2004), Üniversite Sanayi İşbirliği İle İlgili Sanayici Algıları, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri A.B.D. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2004,
- Çağlar, İrfan (1999). “Üniversite-Sanayi İşbirliğinin “Sistem ve Durumsallık Yaklaşımları” Açısından İncelenmesi”, *Ekonomik ve Teknik Dergi Standard*, Yıl:38, Sayı:450, Haziran s.32-33.
- Gümüş, Metin Yükseloğlu S. Müge ve Binark A. Korhan (2013) “Ülkemizde Teknoparkların Gelişimi ve Mühendislik Eğitimindeki Rollerini”. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 17(1), Özel Sayı
- Huseynli, Elnur (2019). *Teknokentlerde Örgütsel Kültür İle Örgütsel Yenilikçilik Arasındaki İlişki: Yıldız Teknik Teknopark Örneği*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,
- İslamoğlu, Hamdi (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı), Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Karagöz, Yalçın (2016), *SPSS 23 ve Amos 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Keleş, Murat Kemal (2007). *Türkiye’de Teknokentler: Bir Ampirik İnceleme*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Isparta,
- Kılıç, Gürkan (2004). *Üniversite Sanayi İşbirliği (Sakarya Örneği)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya,
- Kiper, Mahmut (2010). *Dünyada ve Türkiye’de Üniversite-Sanayi İşbirliği ve Bu Kapsamda Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri Programı (ÜSAMP)*, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Ankara, Mayıs

- Küçükçirkin, Mehmet (1990). *Üniversite-Sanayi İşbirliği Ülke Sanayii ve Ekonomisi Açısından Önemi*, TOBB, Yayın No: Genel 158, Ar-Ge:68, Ankara,
- Memiş, Nursel (2000). *Türkiye’de Üniversite Sanayi İşbirliği ve Teşvikine Yönelik Öneriler*, A.Ü.-KOSGEB Tekmer, Ankara.
- Özbay, Mahmut (2000), “Bilime Dayalı Teknoloji Üretim Merkezleri Veya Teknoparklar”, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt:13, No:4, Ekim.
- Özüğurlu, Metin (2005). “Üniversite-Sanayi İşbirliği Programı Üzerine Bir Eleştiri”, *Elektrik Mühendisliği*, Sayı:425.
- Tekin, H. (1993). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara: Yargı Yayınları, Yedinci Baskı.
- 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, Resmi Gazete Tarihi 26.06.2001, Resmi Gazete Sayısı 24454.

**Outsourcing in Healthcare: Investigating the Risks that May Arise
From Transaction Costs**

**Sağlık Hizmetlerinde Dış Kaynak Kullanımı: İşlem Maliyetlerinden
Doğabilecek Risklerin Araştırılması**

Ali Emin İSLAMOĞLU¹

¹Öğr.Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon, ORCID ID: 0000-0001-5105-7371

Özet

Sağlık alanında işleyişin istenen verimlilikte (düşük maliyetle, yüksek hızla, standart kalitede) sağlanabilmesi amacıyla, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile tanımlanan “hizmet ihaleleri” yöntemi kullanılarak bazı sağlık hizmetleri belirlenen şartnamelere uygun olarak kısmen/tamamen özel sektöre yaptırılmaktadır. Hastanelerde; bilgi yönetim sistemi, bakım-onarım, temizlik, yemek ve güvenlik hizmetlerinde ihale yöntemi uygulanarak dış kaynak kullanımı gerçekleştirildiği gibi; sağlık hizmetlerinde temel yetenek olarak değerlendirilen ameliyathane, görüntüleme, laboratuvar, diyaliz ve klinik hizmetlerinde de ihale yöntemiyle dış kaynak kullanımı stratejisinin uygulandığı görülmektedir. Dış kaynak kullanımıyla amaçlanan; maliyetleri düşürmek, personel yetersizliğini gidermek, değişen koşullar karşısında yönetsel işlevleri etkinleştirerek esneklik oluşturmak ve iç kaynaklarla sunulamayan veya verilmek istenmeyen hizmetleri sözleşme yoluyla sağlamaktır.

Ancak İşlem Maliyetleri Teorisi (İMT) dış kaynakları kullanmanın maliyetleri olduğunu savunmaktadır. Önermesi ‘*işlem maliyetleri yüksek olacaksa kendin yap, düşük olacaksa başkasına yaptır*’ olan teorinin temel odak noktaları, işlemler (alıcı ile satıcı arasındaki değişim) ve bunlardan doğan maliyetlerdir. Sözleşme yapılmadan önceki maliyetler ve sözleşme yapıldıktan sonraki maliyetler olarak gruplandırılan, işlem/değişim ile ilgili beş maliyet; •piyasa araştırmasından doğan maliyetler, •sözleşme süreci ile ilgili maliyetler, •performansın izlenmesi ile ilgili maliyetler, •yasal prosedürlerle ilgili maliyetler, •fırsat maliyetleridir. Üç işlem boyutu ise özel yatırım, belirsizlik, sıklıktır. Yüksek bilgi gereksinimi, başlangıç maliyetleri ve batık maliyetler, ölçek ekonomisine ulaşamama, kamu idaresinin hazırlanma sürecinin ve sürekli izleme ve denetleme zorunluluğunun getireceği yönetsel maliyetler, elde edilmesi beklenen verimlilik kazanımlarını azaltabilecektir. Firmalar önemli gördükleri ihaleleri almak için çok düşük teklifler verebilir, sağlık kurumunu bağımlı kılmak için mevcut kapasitenin yerine geçebilirler. Böylece hem fiyatlar yükselebilir hem de bazı işlem maliyetleri ve boyutlarıyla ilgili birtakım olumsuzluklar meydana gelebilir.

İşlem maliyetleri bakış açısıyla temelinde sözleşmeye dayalı işlemlerden kaynaklanan maliyetlerin önemli olduğu sağlık alanında dış kaynak kullanarak hizmet sunumu üzerine yapılacak olan bu araştırmanın amacı; dış kaynak kullanan hastanelerin bu işlemlerinden doğabilecek sözleşme öncesi ve sonrası maliyetlerinin finansal performansına etkisini, özel yatırım varlıklarının hizmetin aynı firmayla sürdürülmesine ve sözleşme bedellerine etkisini ve hizmeti hastanenin kendisinin sağlayıp sağlamamasının oluşturacağı memnuniyet algısını,

hastane üst yöneticilerinin ve hastaların değerlendirmeleriyle ve hastaneye ilişkin kayıtların incelenmesiyle ortaya çıkarmaktır. Bu çalışmanın alanyazına en önemli *katkısı*; sözleşme, yasal işlem maliyetleri ve özel yatırımlar boyutu açısından sağlık kurumlarının risklerle karşı karşıya olup olmadığını ortaya koymak olacaktır.

Seçilecek hastanelerin (devlet, üniversite, özel) üst yöneticileriyle ve hastalarıyla anket yapılarak gerçekleştirilecek olan araştırmada; finansal performans, yeni sözleşme fiyatları, aynı hastaneye çalışma olasılığı bağımlı değişkenler olarak; sözleşme öncesi ve sonrası maliyetler, güncellenmiş önceki sözleşme fiyatları, özel varlık yatırımına sahip olma, firma hizmetinden duyulan memnuniyet, hastane hizmetinden duyulan memnuniyet ise bağımsız değişkenler olarak kullanılacaktır.

Anahtar kelimeler: Sağlık hizmetleri, Dış kaynak kullanma, Hizmet ihaleleri, İşlem maliyetleri.

Abstract

In order to ensure the desired efficiency (low cost, high speed, standard quality) in the field of health, some health services are partially/fully outsourced to the private sector in accordance with the specified specifications, using the "service tenders" method defined by the Public Procurement Law No. 4734. In hospitals; Information management system, maintenance-repair, cleaning, food and security services are outsourced by applying the tender method; It is seen that the outsourcing strategy with the tender method is applied in the operating room, imaging, laboratory, dialysis and clinical services, which are considered as the basic skills in health services. Intended by outsourcing; to reduce costs, to eliminate personnel shortages, to create flexibility by activating managerial functions in the face of changing conditions, and to provide services that cannot be offered or undesirable with internal resources through contract.

However, Transaction Costs Theory (IMT) argues that outsourcing has costs. The main focus of the theory, whose proposition is 'do it yourself if the transaction costs will be high, have someone else do it if it will be low', is the transactions (exchange between buyer and seller) and the costs arising from them. Five transaction/change-related costs, grouped as costs before contracting and costs after contracting; •costs arising from market research, •costs related to the contracting process, •costs of monitoring performance, •costs related to legal procedures, •opportunity costs. The three transaction dimensions are private investment, uncertainty, and frequency. High information requirement, initial costs and sunk costs, inability to achieve economies of scale, administrative costs of the preparation process of the public administration and the necessity of continuous monitoring and inspection may reduce the expected efficiency gains. Firms may place very low bids to get the tenders they deem important, and they may replace the existing capacity to make the health institution dependent. Thus, both prices may increase and some negativities may occur regarding some transaction costs and dimensions.

The aim of this research (*which will be carried out from the point of view of transaction costs, on the provision of services by using outsourcing in the field of health, where the costs arising from contractual transactions are important*) is to reveal the effect of pre- and post-contractual costs that may arise from these transactions of hospitals using outsourcing on financial performance, the effect of private investment assets on the continuation of the service with the same company and the contract costs, and the perception of satisfaction that

will be created by whether the hospital itself provides the service, with the evaluations of hospital top managers and patients, and by examining the records related to the hospital. The most important *contribution* of this study to the literature is will be to reveal whether health institutions are faced with risks in terms of contract, legal action costs and private investments.

In the research that will be carried out by conducting a survey with the top managers and patients of the selected hospitals (state, university, private); financial performance, new contract prices, probability of working with the same hospital will be used as dependent variables; Pre- and post-contract costs, updated previous contract prices, private asset investment, satisfaction with company service, satisfaction with hospital service will be used as independent variables.

Keywords: Healthcare, Outsourcing, Service tenders, Transaction costs.

Tarım Engel Tanımaz: Özel gereksinimli çocuklarla geleneksel tarım ve doğa uygulamaları

Mehmet Ali Temiz, Hüseyin Koç, Zeynep Temiz³

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Programı,

²Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü,

³Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Temel Eğitim Bölümü

ÖZET

Özel gereksinimli çocuklar bedensel, zihinsel ve duygusal yönden normal gelişim gösteren çocuklara göre oldukça farklı özellikler sergilemektedirler. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği özel gereksinimli çocukları 10 farklı alana ayırmıştır. Özel gereksinim alanları şu şekilde sınıflandırmıştır: zihinsel yetersizliği olan bireyler, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan, dil ve konuşma güçlüğü olan, duygusal ve davranış bozukluğu olan, işitme yetersizliği olan, ortopedik yetersizliği olan, otizmlili, serebral palsili, süregen hastalığı olan ve üstün yetenekli bireyler. Özel gereksinimli bireyler özel gereksinimlerinin niteliğine göre farklı eğitim öğretim ihtiyaçları göstermektedirler. Bu nedenle özel eğitimin amacı özel gereksinimli öğrencilerin toplumda mümkün olduğunca bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlayacak becerileri kazandırmaktır. Sağlanacak eğitimin niceliği ve niteliği ne kadar yüksek olursa, öğrencilerin de bağımsız yaşam becerilerini kazanarak toplumsal yaşama katılmaları o denli kolay olur. Özel gereksinimli bireylerin kendi kendilerine yetebilmelerini (self-help skills) sağlayacak beceriler kazanmaları özel eğitimin temelini oluşturmaktadır. Bu noktadan hareketle özel gereksinimli bireylerin doğa eğitimine katılması onların günlük yaşam becerileri kazanmalarında dolayısıyla kendi kendilerine yetmeyi öğrenmelerinde etkili bir yoldur. Bu projenin amacı özel gereksinimli 10 öğrenci ve 6 öğretmenin 7 gün sürecek doğa ve tarım etkinliklerine katılmasını sağlamaktır.

Katılımcıları belirlemek amacıyla ilk olarak Karaman İlinde lise düzeyinde bulunan Karaman Özel Eğitim Uygulama Merkezi Okulu 3. Kademe ve Karaman Özel Eğitim Meslek Okulu idarecileriyle ön görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda projenin amacı doğrultusunda mesleki beceri edinme için ön koşul becerilerine sahip öğrencilerin bulunduğu Karaman Özel Eğitim Meslek Okulu uygun görülmüştür. Okulla yapılan detaylı görüşmeler sonucunda başta tarım sınıfında bulunun özel gereksinimli öğrenciler olmak üzere yiyecek içecek sınıfı ve el işi sınıflarında yer alan tüm öğrenciler hakkında bilgi toplanmıştır. Bu doğrultuda öğretmen ve idarecilerden de alınan destekle etkinliğe katılabilecek öğrencilerin listesi oluşturularak, hedef öğrencilerle iletişime geçilmiştir. İletişime geçilirken de belirlenen öğrencilerin geçen yılki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları incelenmiş ve bu veriler doğrultusunda özbakım becerilerine sahip, saldırgan tavırları olmayan, alıcı ve ifade edici dil becerilerine sahip, mesleki yaşantıya geçişi uygun olan öğrenciler olmasına dikkat edilmiştir. Bahsedilen kriterleri karşılayan öğrencilerin

tamamı listeye alınarak etkinliğe katılmak isteyen tüm öğrenciler için fırsat eşitliği oluşturulmuştur.

Belirlenen bu kriterler doğrultusunda öğrenci aileleriyle önce okuldaki öğretmenleri yoluyla iletişime geçilmiş, ardından araştırmacılar tarafından velilerle görüşülmüştür. 15 öğrenci ile yürütülmesi planlanan etkinlikler pandemi sebebiyle karantinede olan, ailesinde kronik rahatsızlığı olan, virüsle ilgili korkulardan dolayı öğrencisini göndermek istemeyen veliler sebebiyle 10 katılımcı olumlu dönüt sağlayarak proje yürütülmüştür. Katılımcı öğrencilerin ailelerinde gönüllü katılım onam formu ve demografik bilgi formlarının doldurulması istenmiştir. Böylece ailelerden etkinliklerle ilgili onaylar alınmıştır.

Proje Karaman ilinde Eylül-Ekim ayları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Karaman Toroslara sırtını yaslamış verimli topraklarıyla ekonomisi büyük oranda tarıma dayanan bir ildir. Özellikle küçükbaş hayvancılık, meyvecilik (elma) ve tahıl üretimi yaygın olarak yapılmaktadır. Bitki çeşitliliği bakımından çok geniş bir flora sahabetir. Karaman ilinde yaklaşık 2145 bitki türü yayılım göstermektedir. Bu bitkilerin 545'i Karaman iline endemiktir. Tıbbi ve aromatik bitki bakımından zengin bir platforma sahiptir. Proje kapsamında özel gereksinimli öğrencilerin tarım etkinliklerini yerinde gözlemeleri, aktif olarak katılmaları ve kendi yiyeceklerini üretmeleri sağlanmıştır. Örneğin özel gereksinimli öğrenciler elma bahçesinde elma toplamaya katılmış, elmaları kendi elleriyle toplayıp kasalara doldurmuşlardır. Özel gereksinimli öğrenciler bedensel, zihinsel ve duygusal olarak aktif oldukları bu süreçte bedensel olarak sürekli hareket halinde olduklarından uzanma, gerinme, denge ve kuvvet becerilerini gerektiren hareketler yapmışlardır. Bilişsel olarak elmaların türleri, büyüklükleri, renkleri ve kalitelerine göre sınıflandırıp farkındalıkları artmıştır. Sosyal-duygusal açıdan bir gruba ait olma, grup içinde sorumluluk alma ve başarıya mutluluğunu yaşamışlardır. Duyuşsal olarak da dokundukları elmaların dokusu, ağırlığı, kokusu, tadı, elma bahçesindeki renkler ve sesleri ayırt etmeleri hedeflenmiştir. Öğrencilerin katıldıkları etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

1. Gün: Küçükbaş Hayvan Otlatma ve Süt Sağımı
2. Gün: Aromatik Bitki Yetiştirme
3. Gün: Elma Toplama ve Meyve Kurutma
4. Gün: Buğday Öğütme ve Bulgur Yapımı (Hedik Yapımı)
5. Gün: Ekmek Yapımı
6. Gün: Deri-Tulum Peyniri ve Yoğurt Yapımı
7. Gün: Aromatik Bitki Yağı Çıkarma ve Esans Yapımı

Tüm etkinlikler beceri basamaklarıyla takip edilip, video kayıtlarıyla kayıt altına alınarak ayrıca araştırmacı günlüğü ve öğretmenler ve uzmanın gözlemleriyle araştırmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Tüm etkinliklerin birbirleriyle belli bağlantılarının olmasının da kazandırılan becerilerin tekrar edilmesinde ve kalıcı hale getirilmesinde yardımcı olduğu ifade edilebilir. Bunların yanında katılımcıların büyük kısmının bilimsel bakış açılarında gelişmelerin olduğu, daha meraklı ve ilgili hale geldikleri, bağımsız yaşam becerilerinde de gelişim olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Özel gereksinimli çocuklar, geleneksel tarım uygulamaları, doğa eğitimi, günlük yaşam becerileri

ÖZEL EĞİTİM ANAOKULUNDA ÇALIŞAN OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZEL EĞİTİMDE ÇALIŞMAYA KARŞI GÖRÜŞLERİ

Zeynep Temiz¹, Zeynep Şeyma İnce²

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü

² Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Eğitimi Ana
Bilim Dalı

ÖZET

Özel Eğitim, fiziksel veya zihinsel yeterliliği, sosyal ve iletişim becerileri bakımından akranlarına nazaran bazı güçlüklerle sahip bireyler için uygun ortamlarda uygulanan bir eğitim türüdür. Bu eğitim programı amaçları arasında; söz konusu eğitimi alacak kişilerin kendilerini geliştirmesi, üretken olması, yaşamından memnun olması, kendilerine yetebilecek durumda olması, özel eğitim alması gereken durumu atlatabilmeleri için kendilerine sunulan araç-gereç-materyalleri kullanarak bir üst öğrenme metoduna geçmeleri ve bu eğitimler sonucunda bu kişileri, onları bekleyen hayatlarına hazırlamak yer almaktadır.

Özel eğitim yakın geçmişe kadar ilköğretim, ortaöğretim düzeylerindeki örgün eğitim kurumlarında verilmekteydi. Çocukların okula hazırlık sürecinde günlük ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlamak adına özel eğitim anaokulları adlı yeni bir eğitim basamağı eklenmiştir. Her kademe eğitim kurumlarının beklentilerini karşılayacak öğretmenlik branşı olduğu gibi ilköğretime hazırlık için açılan özel eğitim anaokulları için de okul öncesi öğretmenliği alanında öğretmenler yetiştirilmiş ve bu kurumlarda çalışmalarına imkân verilmiştir. Gerekli eğitimi almış, hedef kitleyle iletişimi sağlayabilecek ve MEB'in anaokullarına personel öğretmen olarak almak istediği başarı puan ve sıralamasına tabi olarak başarı elde etmiş okul öncesi öğretmenliği bu kurumlarda görev yapabilmektedir.

Özel eğitimde, uygulanacak eğitimler kişinin ihtiyacına göre belirlenmektedir. Her sorun kendi çerçevesinde irdelenerek farklı eğitim metotları uygulanmaktadır. İleri derecede otizmlili bir öğrencinin; sosyal ilişkiler, sözlü ya da görsel iletişim ve diğer engeller hakkında eğitim alması gerekir. İleri düzeyde zihinsel engelli olan bir öğrencinin; zihinsel işlevleri ile mantıksal, toplumsal, bakım gibi becerilerindeki sorunlarından yola çıkarak bu sorunlara yönelik bir eğitim verilmektedir. Ortopedik engelleri olan bir birey; geçirdiği hastalıklar, kazalar ve genetik yapısına göre kas, eklem ve iskelet becerilerindeki eksiklikler nedeniyle özel eğitim almaktadır. Görme yetisinde eksiklik olan öğrenci; görme yetisinin kısmen ya da tümüyle zarar görmesi nedeniyle özel eğitim almaktadır. İşitme konusunda sorun yaşayan bir birey; işitme yetisinin kısmen ya da tümüyle zarar görmesi nedeniyle özel eğitim almaktadır. Son olarak özel yetenekli öğrenci durumundaki bir birey; akranlarına kıyasla hızlıca öğrenen, kavrayan, yaratıcılık, sanat ve önderliğe yönelik performansı/kapasitesi yüksek olan, akademik beceriye sahip, soyut düşünceleri anlayan ve bunlara ilgili, bağımsız hareket etmekten çekinmeyen biri olması hasebiyle çeşitli eğitimler almaktadır. Belirtilen bu eğitimlerin birçoğu okul öncesi öğretmenleri tarafından verilmektedir. Bahsi geçen eğitim, yeterlilik ve ihtiyaçlar için okul öncesi öğretmenleri özel eğitim içeren bir kurumda çalıştığının farkında olduğu için diğer öğrencilerin aksine özel eğitime ihtiyaç duyan

öğrenciler için farklı öğretim programları geliştirme beceri ve farkındalığına sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla okul öncesi öğretmeni olmak isteyen bir kişinin bu eğitimi vermek istediğinden gerçekten emin olması gerekmektedir. Çünkü söz konusu eğitimler sabır ve sakinlik gerektirmektedir. Günümüzde üniversite yıllarında verilen eğitimler oldukça başarılı hale gelmiş ve bu okullardan mezun olan öğretmenlerin yetkinlikleri artmıştır.

Özel eğitim anaokullarını tercih eden okul öncesi öğretmenlerinin birçok tercih sebepleri bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerin özel eğitim anaokullarında çalışmaya karşı çok yönlü görüşlerini incelemektir. Çalışmaya İç Anadolu Bölgesinde bulunan bir ildeki özel eğitim anaokulunda çalışan 15 öğretmen ve 3 idareci katılacaktır. Öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilecek ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak veriler analiz edilecektir. Çalışmanın bulgularının özel eğitim politikaları, eğitim projeksiyonları ve programları hazırlanırken faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Özel eğitim, özel anaokulları, okul öncesi eğitim

MUHASEBE ve MUHASEBECİ KAVRAMLARINA İLİŞKİN SOSYAL MEDYA KULLANICILARININ ALGILARI

Ahmet TERZİ, Ayşe Sena ŞAHİN

Doç. Dr., Kayseri Üniversitesi, Develi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Sağlık
Yönetimi Bölümü, ORCID ID:0000-0003-4193-3782

Arş. Gör., Kayseri Üniversitesi, Develi Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Sağlık
Yönetimi Bölümü, ORCID-ID: 0000-0003-3949-8785

Özet

Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olduğu düşünülen, kutsal kitaplarda dahi temel ilkelerine atıflar yapılan ve çift taraflı kayıt tekniği ile başta Werner Sombart, Max Weber, Karl Marx gibi düşünürlerin hayranlıklarını kazanan muhasebenin önemi günümüzde de artarak devam etmektedir. Özellikle küresel rekabetin; askeri, siyasi ve iktisadi çatışmaların yoğunluk kazandığı dönemlerde muhasebe, seçkinler tarafından ideolojik ve politik çekişmeler sebebiyle araçsallaştırılmış olsa da çoğu zaman ticari ilişkilerin kompleks yapısı içerisinde çözüm odaklı uygulamaları sayesinde hak ettiği değeri elde etmeyi başarmıştır. Ancak bilhassa yakın geçmişte “Muhasebe Skandalları” şeklinde kavramsallaştırılan, haberlere, kitaplara ve akademik çalışmalara konu olan vakalar, muhasebe ve muhasebecilere karşı toplumsal önyargıları beslemiş ve halihazırda var olan yanlış kanaatlerin toplum içerisinde hızlı bir biçimde yayılmasına neden olmuştur. Literatürde muhasebeye ve muhasebecilere ilişkin toplumsal önyargıları ya da algıları ölçmeye çalışan birçok çalışma mevcuttur. Fakat bu çalışmalarda kullanılan veri toplama yöntemleri katılımcı üzerinde bir Panoptikon etkisi yaratabilmekte, gözlemcinin varlığından net bir biçimde haberdar olan katılımcı bu etki nedeniyle çoğu zaman kendi düşüncelerini aktarmak yerine beklenen cevapları verebilmektedir. Bu çalışma; anketler, derinlemesine mülakat ya da metaforlar üzerinden yapılan çalışmaların aksine, sosyal medya kullanıcılarının (bu çalışma özelinde “sözlük” olarak isimlendirilen platform kullanıcıları) bir nick (takma isim, lakap, rumuz) kullanarak, yani gerçek kimliklerini gizlemek suretiyle Panoptikon etkisinden kısmen de olsa sıyrılmış olarak, muhasebe ve muhasebeci kavramlarına ilişkin yaptıkları tanımları ve yorumları dikkate almaktadır. Çalışmanın amacı, elde edilen ve gerçeğe en yakın olduğu düşünülen veriler ışığında ulaşılan sonuçları daha önce yapılan çalışmalar ile karşılaştırarak sonuçlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktır. Elde edilen sonuçlara göre Türkiye’deki muhasebe otoritelerine ve meslek mensuplarına, muhasebe ve muhasebecinin toplumsal imajını düzeltebilecek önerilerde bulunmak ve konuya ilişkin gelecekte çalışma yapacak olan araştırmacılara farklı bir bakış açısı sunmak da çalışmanın amaçları arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Muhasebeci, Sosyal Medya, Muhasebe ve Muhasebeci Algısı

Challenges in Quality of Education in Higher Education Institutions (HEIs) of Pakistan

Zohaib Hassan Sain

Faculty of Business & Management Sciences, Superior University, Pakistan

ABSTRACT

The purpose of this study is based on exploratory research to identify “Challenges in Quality of Education in HEIs of Pakistan”. The exploratory research approach is used to achieve the objectives of the study in less time and with inexpensive means. In the last few years, Pakistan is facing a lot of challenges in the education sector such as curriculum, less training institutions, corruption in education, teachers’ behavior, and less research work. Emerging issues in the education sector are fewer training institutions and the trend towards research work which is essential to follow for the growth and strength of any economy. The purpose of this research is to identify the major challenges in the educational sector in Pakistan which the educational sector is suffering for the last few years. The researcher used triangulation in order to carry out the reliability and validity of the data for results. So, to conduct this triangulation the researcher used a polling survey for the students, a questionnaire for the teachers, and interviews with the management. . In this regard primary data was collected from the focused group of students and teachers using a sample of 100 questionnaires for each university were filled by the students of the selected five universities. This attempt of conducting the research will play an important role in the development of Pakistan. The findings highlight the positive relationship of quality education with curriculum, few training institutions, corruption in education, teachers’ behavior, and less research work. These challenges caused restrictions in accomplishing competent teaching and learning with respect to quality education. According to the current situation in Pakistan, the same challenges are being faced.

Keywords: Curriculum, Corruption, Teacher’s Behavior, Research Work.

**Challenges faced to Online Education & Learning in Pakistan during Covid-19
Pandemic**

Zohaib Hassan Sain

Faculty of Business & Management Sciences, Superior University, Pakistan

ABSTRACT

This study required to analyse the challenges/issues teachers and students encountered in the online education & learning process as it was being carried out in Pakistan during the Covid-19 pandemic. The social, economic, and political systems around the world have all experienced COVID-19 as a nightmarish. In Pakistan, one of the most damaged sectors is thought to be education. The developed nations have already switched from traditional classroom settings to online learning environments, while Third World nations like Pakistan were most negatively impacted because they lacked the necessary technology for online learning at any point during the COVID-19 pandemic. There have been several difficulties in getting teachers and students to adopt new technology. In this study, closed-ended questionnaires were used in a mixed-method research design. To improve data collection and analysis, the researcher issued questionnaires to students, teachers, and the management in addition to conducting management interviews. This study offers advice to online teachers in Pakistan on how to overcome their difficulties. The results show a negative attitude toward faculty members using online learning environments for teaching and learning. The difficulties faced by faculty members prevented them from providing effective teaching and learning. Faculty members also needed extensive expertise teaching online and were not provided the right training to deal with the technical difficulties. This study will assist educators in improving the quality of online teaching in Pakistan by identifying the suitable solutions and suggestions by exploring the experiences and difficulties faculty members have with online education and learning.

Keywords: *Online Education & Learning, Pakistan, Covid-19 Pandemic, Online Teaching & Learning Challenges.*

A Comparative Study of Exploring Green Contents in Books of Punjab Text Book Board and Oxford University Press: An Eco-Linguistics Perspective

***Muhammad Tahir Khan, **Dr. Muhammad Safdarbhatti, ***Salman Shakoor**

***Sibling Academy of Quality Education, Bahawalpur-Pakistan**

****Department of Translation Studies, The Islamia University of Bahawalpur-Pakistan**

*****Sibling Academy of Quality Education, Bahawalpur-Pakistan**

ABSTRACT

Linguistic ecology is the study of how languages relate to one another and various social contexts. Language is not a standalone concept and communication doesn't always include specific sound patterns. One of many social activities that make up social life, language is intricately tied to its environment. The fundamental tenet is that languages multiply, interbreed, modify, influence one another, compete, or converge in an eco-linguistic system made up of the behaviors that make up languages on the one hand and their environments on the other. This system communicates with the environment around it. The current research was carried out to analyze the content and assess teachers' perceptions regarding the green content of English textbooks. At the elementary level for grade 8th in the education context under the wave of the increasing reach of the English language in the era of globalization, the linguistic diversity of human society is in crisis and many languages are facing disappearance. This feature and the disappearance of ecological diversity are both imminent issues. The study attempted to analyze the crisis of linguistic diversity using the perspective of ecological linguistics and explore the relationship between linguistic diversity and ecological diversity. With the disappearance of the native language, the knowledge embedded in the language of some indigenous groups also disappeared which is closely related to the ecological destruction of the area where they are located and the cultural aggression encountered by the native society. It also initiates a discussion on ecological and linguistic diversity and how human society should preserve both to get benefited. Furthermore, it analyzed the present situation and the potential challenges in the course of preservation. The outcomes of the research showed that activities of the content related to the environment are more emphasized in the psychomotor domain instead of equally focusing on all domains. On the other hand, teachers' perceptions indicated that more improvement is needed in textbooks about providing opportunities to boost the skills, knowledge, and attitudes among students to protect the environment. For instance, an environmental day can be organized in which awareness, knowledge, and skills related to the environment are provided.

Keywords: Perceptions, Environment, Linguistic diversity, Psychomotor, Green content.

INTRODUCTION AND LITERATURE REVIEW

Eco-linguistics, a fresh approach to linguistic study that takes into account both the natural setting in which societies are rooted and the social context in which language is enmeshed, emerged in the 1990s. Michael Halliday's 1990 book *New Ways of Meaning: The Challenge to Applied Linguistics* is widely recognized as a seminal work that inspired linguists to look into

the ecological context and effects of language. The challenge set forward by Halliday included, among other things, relating linguistics to issues and problems of the twenty-first century, including widespread ecological destruction. In "economic growth," Halliday's main illustration, he showed how the English language's preference for unmarked words like huge, grow, tall, and excellent gives expansion a favorable image despite its negative ecological effects. Since Halliday's first findings, the field of eco-linguistics has advanced tremendously, concentrating mostly on the ecological effects of specific discourses rather than languages generally. The largest online research forum for eco-linguistics, the language & ecology research forum, exemplifies eco-linguistics in this way. Eco-linguistics investigates how language affects the relationships that maintain human existence and those of other living things, other animals, and the environment. Studies have been done on anything from the ability of poetry to inspire care for the natural world to the role that advertising language plays in promoting ecologically hazardous consumerism. A recent area of study in the social sciences called eco-linguistics has implications for all branches of knowledge creation. Since its debut in the field of linguistics in the early 1990s, it has meant different things to different academics, and it still lacks a clear self-definition. Some academics define eco-linguistics as the ongoing interaction between human speech and the natural environment, while others regard it as the study of language ecology. Still, others think it is primarily concerned with the overall decline of linguistic variety. To develop an impression of what eco-linguistics means to diverse eco-linguistics professionals, dr. Arran Stibbe, the convener of the language and ecology forum, undertook an informal 10-year retrospective survey in December 2012 and January 2013. This section will only give a quick summary of the eco-linguists' work, highlighting key results and elements that give a workable "snapshot" of the field's history. Eco-linguists provide extensive evaluations of the field's development. While the field of eco-linguistics was founded by an American linguist named senior Haugen (1972) in 1970 with his talk on "the ecology of language," which opened the door to questioning the interactions between any language and its environment, Alwin Fillmore claims that Edward Sapir and Wilhelm Humboldt were early pioneers of the field (and which subsequently became the title of his classic 1972 book). The terms "eco-critical discourse analysis" and "linguistic ecology" relate to the two primary "eco-linguistics" methodologies.

Ecological Linguistics

Linguistic ecology is the study of how languages relate to one another and various social contexts. Other names for this concept include language ecology and eco-linguistics. The term "language ecology" is a metaphor derived from the study of living things, just like the term "language family." The most crucial of these great languages can be thought of as entities, that can be located in time and space, and that their ecology differs, at least in part, from that of their speakers. The idea that languages can be studied in the same way that organisms interact with and within their environments presupposes unrevealed metaphors and assumptions. The ecological metaphor is action-oriented, in my opinion. It shifts linguists' attention from acting as players in academic language games to advocating for linguistic variety and addressing moral, practical, and other "non-linguistic" concerns.

Language is not a standalone concept and communication doesn't always include specific sound patterns. One of many social activities that make up social life, language is intricately tied to its environment. The fundamental tenet is that languages multiply, interbreed, modify, influence one another, compete, or converge in an eco-linguistic system made up of the behaviors that make up languages on the one hand and their environments on the other. This

system communicates with the environment around it. As a result of ongoing exposure to outside stimuli, language adapts. Regulation is a reaction to the environment, which I will describe as an internal change that tends to counterbalance the effects of an external stimulus. This reaction is essentially the accumulation of individual reactions-variants that, over time, influence the choice of certain shapes and features. In other words, language development is selectively influenced by the environment. The biological analogy may be the most significant. Linguistic ecology is now a recognized field of study rather than just a figure of speech. What dialects are to languages, what and subspecies are to animals? They are indiscriminately in danger from intruders and chainsaws. Eco-linguistics is the study of language that harms the environment and advances the quest for new languages that motivate people to preserve it. Linguistic ecology is the study of languages and how they interact with one another and with various social contexts. Other names for this concept include language ecology and eco-linguistics. The term "language ecology" is a metaphor derived from the study of living things, just like the term "language family." the most crucial of these metaphors and assumptions is that languages can be thought of as things that can be located in time and space and that their ecology differs, at least in part, from that of their speakers. This idea is that languages can be studied in the same way that organisms interact with and within their environments.

The 'Ecology' Of Language

In a paper about native American languages in 1964, Carl F. Voegelin and Florence M. Voegelin coined the phrase "linguistic ecology" about the languages of a certain region, which was the first time ecology was used about language. In 1964, Voegelin noted that "in linguistic ecology, one begins not with a specific language but with a particular area; not with selective attention to a few languages but with complete attention to all the languages in the area," noted Voegelin in 1964. (1964: 2). Einar Haugen, an American linguist of Norwegian heritage (1906–1994), delivered a seminal lecture on "the ecology of language" in August 1970. It was later published as Haugen and reproduced in Fill and Mühlhäusler (2001): 57–66. It is accurate to describe this occasion as "the genesis of language ecology" (Eliasson, 2015). In his theory, which is founded on his notion of "language ecology," Haugen referred to Voegelin's article but also explained how it is "the study of interactions between any particular language and its environment" (1972: 325). Perhaps it is worthwhile to fully quote Haugen's concept of a language's environment and its two components (1972: 325; italics added):

The culture that employs a language as one of its codes is the language's actual environment. Language simply operates to connect its users to win f. Fill, one another, and nature, i.e., their social and natural environments, and it only exists in the minds of those users. Therefore, its contact with other languages in the brains of bilingual and multilingual speakers is a psychological component of its ecosystem. Sociological interactions with the society in which it serves as a communication tool make up another aspect of its ecosystem. Environmental issues in linguistics textbooks ecology are the study of the relationships and interactions among various species, plants, and people (Collins dictionary). A similar idea was also presented in terms of language. The target language learners are also affected in a particular way when a language moves from one nation or culture to another. A language travels and conveys its connotations and social, psychological, and connotational meanings. This idea of ecology is comparable to put out Haugen (1979). According to him, multilingual contexts are better suited for ecological elements. In his article, Haugen responded to Chomsky's claim

that language is a decontextualized, monolithic kind of static energy. According to Fill (2017), Charles Darwin's theory of human evolution and the development of creatures in the 19th century is when the term "ecology" first appeared. According to eco-linguistics, the study of ecology is the study of the interactions between any two given languages and their environment.

Eco-Linguistics and Ecology

Fill (1996:17) noted that whereas some eco-linguists begin at the ecology end and apply ecological principles to language, others begin at the language end and apply linguistics to ecology. As a result, eco-linguistics and ecology are inextricably linked in some way. Unfortunately, eco-linguists face the risk of reifying language in both cases—that is, of seeing it as a physical object with a relationship to its surroundings. But there is a way out of this reification if we move away from the fundamental ideas of ecology and the ecosystem. The ecosystem is made up of a population of creatures that exist in their habitat (environment) and the interactions that exist between the individuals, the environment, and other population members. The variety of species that lives there is one of an ecosystem's most crucial characteristics. The system is stronger the more diverse it is. Now let's look at some of these ecological ideas' verbal equivalents. The linguistic ecosystem, often known as the speech or language community, is an analogous concept in language studies to the environment. People, or a population residing in its region, are 1 to the population of creatures. Behavior and ecological interactions are analogous to language. In other words, from this perspective, language is not an object but rather a network of connections. These interactions may occur between individuals and the outside environment, inside the brain's neural connections, or between language and society. Humboldt's *energeia* (tätigkeit), Eugenic's writings, and Lamb's stratificational grammar, today we as cognitive linguistics, all refer to language interaction implicitly.

In conclusion, all interactionists as opposed to formalists view grammar as a component of language use. These interactions exist in this situation within the context of language. In other words, the globe (with its inhabitants) makes up the natural habitat of language inside this fundamental linguistic ecosystem. When he stated that "language lives solely in the thoughts of its users," Haugen provided a different perspective on the interaction between language and its surroundings. The rationalist school of thought, which includes Chomsky's generative grammar, shares this flaw. In this scenario, language is seen to be a mental reality, and the brain and mind make up the mental set in which language exists. Haugen prefers a third approach to understanding how language and the environment interact (1972: 325). The civilization that employs language as one of its norms, in his words, is the "real environment of language." modern sociolinguistics, of which Haugen was one of the most well-known practitioners, effectively accomplishes this. One of these methods, among others, is discourse analysis. Here, society is the context in which language is used. These three linguistic contexts are similar to the three dimensions of bio-logics (natural), ideo-logics (mental), and socio-logics proposed by Dr. And Bang (1996: 23). (social). The *sprache-welt-system* of Wilhelm Trape and Peter Finke is also relevant. It is also hinted at in Fill's description of eco-linguistics from 1993 (p. 4). Consult Couto for a more in-depth exploration of these linguistic settings (2007a, b, 2009). Given what was recently mentioned, it is crucial to be clear about which environment we mean when we say that eco-linguistics is the study of how language and the environment interact.

As we've seen, language exists at least in its natural, mental, and social settings. In this instance, we do not face the risk of adopting social darwinism or ecologism, as warned by ANaessaess, the father of deep ecology. This kind of view considers language to be a web of connections. According toto fill (1993: 5), "structuralism examines and beschreibt the state of the water beimstaudasynchronizenise) or the development of a well on the fluss (diachronic), kidology views the meal itself." this flow is homologized by eco-linguistics, not by creatures or species. Even when they discuss environmental issues or environmentalism, some researchers choose to ignore ecology. However, most of their studies are implicitly concerned with variety, which is an essential characteristic of ecosystems and includes species, behavior, languages, dialects, cultures, ideologies, etc. In the following, I shall refer to any researcher who recognizes that they are conducting eco-linguistics, employing ecological notions in their linguistic study, or addressing environmental language concerns as an eco-linguist.

Types of Ecology

Eco-Linguistics Today

Let us reiterate: eco-linguistics is now a recognized field, and it is safe to assert that this is so. This is mostly a result of Alwin fill's development work. He is the centrifugal force behind this project. He was the first to write an introduction to the area, as was already mentioned. Beginning with fill, he has coordinated several gatherings and published several group publications (1996). However, the aila ix conference in Salonika (1990), which Verhagen referred to as the "modest early beginnings," is likely the first significant event in the history of our subject. Halliday delivered his groundbreaking speech, "new forms of meaning: the challenge to applied linguistics," during this conference. Fill claims that "during the same conference, a group of enthusiasts centered on FrVerhagenagen first introduced the term "eco-linguistics" into the discussion on language and environment" (aila review, 2000). By the way, fill's work is based on the keynote address he delivered at Naila xii in Tokyo in 1999. 23 articles in honor of Alwin fill are included in DettmannBenz'snz's 2000 edition. The first eco-linguistics reader was published in 2001 (fill and mühlhäusler, eds.). Among many other significant publications, it contains at least three masterpieces in the history of our field, including Sapir's "language and environment" from 1963, Haugen's "the ecology of language" from 1972, and the aforementioned Halliday presentation.

different groupings may, however, be found in other nations. One of them, centered on jrgen dr. And Jorgen ang, may be referred to as the Odense group. They created dialectical linguistics, a distinct branch of eco-linguistics. They don't view language as an abstract system but rather as an interaction or conversation, hence the term. After all, the system is in the communicative relationship, not the other way around, as closer famously said. The band also consists of sunesteffenson, anna lind, jeppebundsgaard, and simonsimonsen, in addition to dr. And bang. There is a groupAdelaideaideaustralia, that includes Joshuanash and peter mühlhäusler, among others. A couple of my students are studying eco-linguistics in brazil. Finally, we may bring up the collective known as terralingua, which focuses mostly on biological and cultural variety. It was founded by LuMaffeiffei. Language variety is a part of the latter. Everywhere in the world, lone researchers are looking into eco-linguistics-related topics. Albert board (among others) resides in Barcelona, and ruiRamos, in addition to Adelaide c. Ferreira residesPortugalugal Louis-jean calvet is a french author well known for his influential work on the ecology of the world's languages (1999). Salikokomuffin, who

lives in Chicago, claims that language is homologized to a parasitic or viral species rather than an organism (muffin, 2001).

the claim that eco-linguistics is a well-established discipline is supported by more evidence. One of these is the fact that instances of linguistic and ecological associations have occurred in nations other than those already listed. Consider the "Ecologicalinguistica" conference held by the Italian society of linguistics (SLI) in Bergamo in 2002. Publications on eco-linguistics are widely available. They include both books and essays, like bang and dr (2007), mühlhäusler (2003), and couto (2009). Last but not least, the topic has been covered in several courses, seminars, and lectures.

Analysis of Punjab textbook of general science in the context of environmental education in 8th grade

regarding the definition of the word "environment" and its historical context, various people have different viewpoints. When the word "environment" is used, we often immediately think of nature and the great outdoors, yet two of the parts of the environment have meanings that go beyond these two things. The French term "environnement," which means "environment," is the source of the English word "environment" (Brennan&withgott, 2007). Igbokwe (2012) asserts that the environment is founded on our surroundings, which include living things (abiotic factors) and non-living things (biotic factors), both of which have an impact on the built environment and cities. The environment is founded on a complex web of political, social, ethical, and economic relationships that shape our everyday lives in a very broad sense. Compared to other types of education, environmental education is unique. It is a highly thorough and prolonged learning process that produces responsible people who examine and categorize various environmental problems, engage in the problem-solving process, and come up with solutions to enhance the environment. As a result, people get a greater understanding and awareness of environmental challenges, and for this reason, they use their valued abilities to make responsible decisions to address the problems (about, 2018).

according to the designer (2005), the concept of environmental education is such a difficult topic that no description exhibits harmony or coherence. There are variations in environmental education concepts and methods from culture to culture, which demonstrate how people relate to their environments differently (Russell, bell &Fawcett, 2000). For instance, some definitions detail the objectives of ee. In line with the Tbilisi declaration, environmental education aims to raise public awareness of the subject while also giving people the chance to develop the information, abilities, attitudes, and values necessary to protect and enhance the environment and create new environmental behavioral models. According to awareness, knowledge, attitudes, skills, and contributions, the statement also categorizes the goals of environmental education (Shalash, 2015). Environmental education, according to the north American association for environmental education (naaee, 2001), is a broad process that results in a person who is aware of the environment and also aids individuals in identifying and resolving environmental problems. Numerous factors contribute to environmental difficulties, but ignorance of, or lack of understanding of, environmental issues is by far the most significant. The majority of individuals are unaware that they are directly causing and contributing to environmental problems (you off, 2018). According to yousoff (2018), the Stockholm conference, which took place in 1972, emphasized the close connection between the environment and society. In this case, education helps to promote new behavioral patterns. A guy uses his abilities to make a beneficial change to the environment

via education. Therefore, environmental education and training are crucial for this goal to raise awareness of the terrible environmental deterioration. According to Hasslof (2015), kids should be made aware of the environment's substances. Students help prevent harmful environmental repercussions by doing this, in addition to other benefits. Additionally, this education needs to emphasize how students can alter their societies and lifestyles to promote sustainable development.

Environmental education is crucial in Pakistan since the country's population is growing and new environmental issues are always appearing. For instance, there was a water shortage. Availability of fresh, clean water is only available to 58% of the population. Overpopulation has increased city traffic, which leads to air and noise pollution. In Pakistan, there is also a lack of environmental protection knowledge, which might be a factor in the country's environmental issues. Environmental education, which increases people's knowledge of the potential effects of our activities, is therefore crucial in this respect. The federal supervision of curricula, textbook maintenance of standards of education act of 1976 provides the ministry of education with the ability to oversee the curriculum and textbooks that are created for academic and social needs. According to society the al creeds10 act, all provinces must incorporate environmental education as a distinct topic to address environmental issues (Ijaz, 2015). In the context of environmental education, models there are several models for environmental education, but the most well-known ones are as follows: a variety of studies, including Palmer (1998), Uzzel (1999), and others, have used the 3-dimensional model, which was recommended by the UK Council of Schools in 1974. Three concepts serve as the foundation of this model: education about the environment, education for the environment, and education in or through the environment. Giolitto et al. introduced the static model in 1997. It is built on the three components of cognition, ethics, and action. Cognitive refers to the advancement of environmental knowledge and awareness. On the other hand, ethical aspects are focused on the formation of values, and the action element is based on pro-environmental conduct and upbeat viewpoints.

Research objectives

Based on the background of the research, the main objectives of the study were:

1. To search how much green content is included in Punjab textbook board books of 8th-grade English.
2. To search how much green content is included in Oxford University Press books of 8th-grade English.
3. To compare the number of green contents included in Punjab textbook board books and Oxford University Press books of 8th grade English.

Research questions

The current study answered the following questions:

1. How much green content is included in Punjab textbook board books of 8th grade English?
2. How much green content is included in Oxford University Press books of 8th grade English?

3. Which publishing company, Punjab textbook board or oxford university press books, includes green content more than the other?

Significance of the study

this study would be beneficial for a variety of stakeholders, including policymakers, publishers, writers, and teachers, in raising awareness about the green content pictures that are being passed on to Pakistan's future generations through textbooks. The study will spur authors and publishers to scrutinize their works for examples of green content and imagery before distributing them to readers. It will make some helpful recommendations for the teachers to use while dealing with texts that have green content in their classes. Finally, the study will warn the audience that their reading materials may portray green topics in a biased manner.

Research Design

The current investigation is both quantitative and descriptive. The information is provided numerically and examined statistically. The researcher compares the green content difference between the two books to gather data to understand how much green content is present in both publisher books and the researcher was able to differentiate the quantity of green content between these two books. The green content in 8th-grade classes has an impact on books that identifies the many sources through their learning capacity. For students to succeed as independent learners in green content books, a variety of teaching and learning approaches, tools, and techniques have been used. These approaches are discussed in both books. The main goal of comparing the two books was to learn about the techniques that students used to help them develop their learning styles. This study aims to understand the green content difference between Punjab textbook boards and oxford university press books.

Research Sample

The researchers gathered information from the 8th grade Punjab textbook board and oxford university press book. The main purpose of this research project is to study the green content differences between the Punjab textbook and the oxford university press book. To compare, the green content from these two books, the first researcher collects data regarding green content from the Punjab textbook and the oxford university press book and then compares the available data to each other.

Research Tool

The researchers used two books from two different publishers one is a Punjab textbook from Pakistan and the second is an oxford university press book. The researcher used the frequency of four levels of ecological education considered when analyzing and describing textbooks:

- **Ecological sensitivity/awareness to ecological problems:** The public understanding of the following important ecological issues is relevant to the current research: pollution, resource depletion, global warming, environment, institutional initiatives, and ethical considerations.
- **Ecological knowledge:** It is related to personal conduct knowledge in the current study, which translates awareness into action, and includes experience, analysis, definition, information, and examples.

- **Ecological skills:** In this study, it is related to students learning by doing, role-playing, using drawings, and creating their materials to help them develop the abilities of problem analysis, thinking, and problem-solving, as well as personal and social skills.
- **Ecological Contribution:** Decision-making, activities, campaigns, tree-planting, photographs/postures, associations, expert discourse, and speeches are all related to how students learn via experience and practice in the current study.

Research Procedure

To complete the research project, the researchers created numerical data. The researchers created numerical data on the frequency of four levels of ecological education. Following receipt of the respondents' responses, the researchers used SPSS software to analyze the data from the numerical data and found out the percentage of every level and also created tables which were then used to interpret the data from the 8th-grade books.

Data Analysis

The Ministry of Education (MoE) or independent publishers create the Punjab textbook boards. Their stages of cognitive development were a factor in the selection of material appropriate for the eighth grade at this time. As children begin to consider moral, logical, and social issues that require abstract reasoning, they are in the Formal Operational Stage, according to Jean Piaget's (1970) theory of cognitive development. Thus, since abstract thought is just starting to develop, approaching language teaching thematically at this stage will be fruitful and abundant. In the current study, conceptual content analysis was used as a tool to determine whether specific themes were present in individual texts or groups of texts. Thus, the researchers determined the presence and frequency of words or phrases that represent global ecological themes (Bowen, 2009). Four levels of ecological education were considered when analyzing and describing textbooks:

- **Ecological sensitivity/awareness to ecological problems:** The public understanding of the following important ecological issues is relevant to the current research: pollution, resource depletion, global warming, environment, institutional initiatives, and ethical considerations.
- **Ecological knowledge** is related to personal conduct knowledge in the current study, which translates awareness into action, and includes experience, analysis, definition, information, and examples.
- **Ecological skills:** In this study, it is related to students learning by doing, role-playing, using drawings, and creating their materials to help them develop the abilities of problem analysis, thinking, and problem-solving, as well as personal and social skills.
- **Ecological Contribution:** Decision-making, activities, campaigns, tree-planting, photographs/postures, associations, expert discourse, and speeches are all related to how students learn via experience and practice in the current study.

Table: Sensitivity and awareness of ecological problems

Sensitivity to environmental problems	Frequency in 8th-grade Punjab textbook board	Percentage in 8th-grade Punjab textbook board
Population growth, pollution, recycles.	3	12

Natural resources depletion and water shortage	6	24
Global warming, energy scarcity, climate change.	4	16
Protecting and preserving the environment.	4	16
Appreciation of the efforts of institutions in protecting the environment.	3	12
Stressing ethical aspects over socio-economic gains.	5	20
Total	25	100%

The goal of ecological sensitivity was to help the students to become aware of the problems that the environment as a whole face. (Jacobs, Goatly, Haig & Lee, 2002) For instance, reading an article about recycling to students could raise their awareness of the issue and the dangers it poses. Table 4.1 demonstrates how 8th-grade EFL curricula did not take into account students' general familiarity with important ecological issues (such as global warming, pollution, water scarcity, etc.). In any case, the Punjab textbook board curricula did not allow for the explicit or implicit demonstration of ecological sensitivity. In the Punjab textbook board, only 12% of the textbook was devoted to discussing ecological issues. Only 3% of the items included "appreciation of the efforts of institutions in protecting the environment" and "Stressing ethical aspects over socio-economic gains." The incorporation of ecological themes into language instruction encourages the development of both language proficiency and content learning (Brown, 1991). We can't say that students are learning English in a way that "naturally lends itself to meaningful language use" if their fluency is lacking in understanding global issues. Discussions in the classroom and language practice are both supported by genuine communication. However, activity knowledge of global issues can improve ecological awareness. We cannot say that learning English naturally facilitates effective language use. Discussions in the classroom and language practice are both supported by genuine communication. However, ecological awareness can be increased through activities that make connections between what students are learning in class and their lives outside of it (Jacobs, 1993).

Table: Ecological knowledge

Knowledge	Frequency in 8th-grade Punjab textbook board	Percentage in 8th-grade Punjab textbook board
Hands-on experiments lessons.	1	4.55
Defines analyzes the eco-system.	20	90.90
Gives information on the eco-balance, renewable and non-renewable natural resources.	0	0
Gives examples of the contamination of the ecosystem such as water, air, and soil pollution.	1	4.55

Total	22	100%
-------	----	------

Table 4.2 demonstrates that only a very little amount of the embedded ecological information, as few as 20 frequencies in EFL courses, was allowed to be exhibited either overtly or implicitly. Understanding the planet and the issues that surround it is necessary for having ecological knowledge. Basic ecological knowledge is one example of this knowledge. Let's assume that a reading comprehension book on pollution contains knowledge that will help students understand the causes of pollution and their most likely causes. According to research (Babcock, 1993; Jacobs, Goatly, Haig & Lee, 2002; Lieberman and Hoody, 1998; UNESCO, 1976), when ecological education is incorporated as cross-curricular instruction because the environment encompasses all subject areas, instruction in foreign languages can be more effective in promoting students' knowledge of and involvement in ecological protection.

Table: Ecological skills

Skills	Frequency in 8th-grade Punjab textbook board	Percentage in 8th-grade Punjab textbook board
Analyzing environmental problems.	4	14.82
Deductive and inductive thinking skills.	5	18.53
Problem-solving skills.	1	3.7
Personal and social skills development.	1	3.7
Ecological projects and reports construction.	7	25.93
Learning by doing	1	3.7
Role-play skills.	3	11.11
Symbolic illustrations (cartoonist) skills.	1	3.7
Handmade materials are relevant to ecology.	3	11.11
Describing skills.	1	3.7
Total	27	100%

However, Table 4.3 often reveals how little ecological education is included in EFL textbooks. This is particularly troublesome since it shows a lack of understanding of the value of developing skills related to environmental protection while communicating it in English. Language skills are also ecological skills, such as analysis, deduction, induction, interpersonal, problem-solving, projects, learning by doing, role-playing, drawing,

handcrafting, and description. Students can use their linguistic skills to develop pamphlets warning other college students about the risks brought on by the depletion of natural resources. The study revealed that as the most prevalent skill included in the 8th grade EFL textbook, "ecological projects and report building" was revealed by the study to be 7 times more prevalent. Rarely do ecological skills applicable to various thinking skills occur? According to Jacobs and Goatly (2000), only 2% of the activities published in English-language textbooks in Indonesian EFL textbooks between 1990 and 2000 featured environmental material.

Discussions

Many individuals are rediscovering the advantages of nature and incorporating "greener" habits and goods into their contemporary lifestyles. Adults are learning how to change their reality to better take care of themselves and the earth, and they are sharing this with their children in various ways, including via books. This includes green design, natural health, green living, and green literature.

Like any other instructional book, "green" novels are crucial for kids. Here are a handful of the numerous causes. Children's "green" books:

1. Assist parents in communicating vital information about protecting the environment. They provide parents with the resources they need to explain difficult concepts to kids.
2. Young children should be exposed to the environment. Children that are exposed to the environment early on will acquire information that they can use as adults.
3. Encourage children's environmental curiosity. "green" books provide a chance to reacquaint kids with nature in a technologically advanced world full of gadgets and machines.
4. Motivate youngsters to take action and involve them. When kids comprehend what they can do to help the environment, they pick it up quickly. After learning, kids want to get involved.
5. Provide a chance for parents to spend quality time with their kids. Parents may spend less time with their kids because of their numerous daily duties. Parents and kids may learn together by reading "green" books together.

children will learn more about the value of protecting the environment no matter which "green" issue a children's book chooses to address. This generation is the first to care for the environment, but they also must teach the next one so that they may in turn do the same for future generations.

Suggestions and recommendations

1. In textbooks for the eighth grade, more chapters containing green material could be added.
2. To improve students' awareness, comprehension, and abilities, more outdoor learning activities may be required in the classroom.
3. Schools should be in charge of organizing community service projects that promote environmental education inside their buildings.
4. Days can be observed to raise awareness of environmental problems and the environment.

5. Higher authorities may issue a directive directing instructors and pupils to work on textbook assignments.
6. Activities based on the methods we offer approachable content-based information may be undertaken in classrooms where students create banners, charts, and posters.
7. To develop the curriculum for teaching about the environment, research might be done at all academic levels, from elementary school to university.
8. Research might be conducted among various society members to examine their knowledge, skills, and attitudes.

References

- Abdullah, m., mehdi, m., &buriro, g. A. (2019). Language textbook development: a study on ecological, syntactical and literary perspectives. *International research journal of arts &humanities (Urijah)*, 47
- Al jumaili, f. A. N. (2013). Gary Snyder's ecological vision: a study of selective poetic works. *Journal of research in humanities and social science*, 1,.
- Al-jamal, d. A., &al-omari, w. (2014). Thinking green: analyzing EFL textbooks in light of ecological education themes. *Thinking*, 5(14),.
- Alqallaf, n. (2016). *Mathematical teachers' perception: mobile learning and constructing 21 st century collaborative cloud-computing environments in elementary public schools in the state of Kuwait*. The university of northern colorado.
- Ashraf, m. A., &ismat, h. I. (2016). Education and development of pakistan: a study of the current situation of education and literacy in pakistan. *Us-china education review b*, 6(11),.
- Athman, j. A., &monroe, m. C. (2001). Elements of effective environmental education programs.
- Azim, m. U., &garcía, m. I. M. (2020). Lexical load of punjab curriculum and textbook board's english 1 and english2. *Bulletin of education and research*, 42(2),.
- Baig, s., javed, f., siddiquah, a., &khanam, a. (2021). A content analysis of the english textbook of punjab textbook board of grade 8 in Pakistan. *Sage open*, 11(2)
- Bang, j. C., &trampe, w. (2014). Aspects of an ecological theory of language. *Language sciences*, 41.
- Barnham, c. (2015). Quantitative and qualitative research: perceptual foundations. *International journal of market research*, 57(6),.
- Bartosh, o., Ferguson, l., Tudor, m., &Taylor, c. (2009). Impact of environment-based teaching on student achievement: a study of Washington state middle schools. *Middle grades research journal*, 4(4).
- Beilin, h., &fireman, g. (1999). The foundation of Piaget's theories: mental and physical activity. *Advances in child development and behavior*, 27,

- Bell, a. C., &russell, c. L. (2000). Beyond human, beyond words: anthropocentrism, critical pedagogy, and the poststructuralist turn. *Canadian journal of education/revue canadienne de l'éducation*,.
- Butt, m., &shahzad, a. (2019). The agency of secondary school English teachers and national curriculum change (2006) in Pakistan: challenges and problems. *Journal of research*, 13(1),.
- Chen, s. (2016). Language and ecology: a content analysis of ecolinguistics as an emerging research field. *Ampersand*, 3(1),.
- Do Couto, h. H. (2014). Ecological approaches in linguistics: a historical overview. *Language sciences*, 41.
- Do Couto, h. H. (2014). Ecological approaches in linguistics: a historical overview. *Language sciences*, 41,
- Döring, m., &zunino, f. (2014). Natureculturesin old and new worlds. Steps towards an ecolinguistic perspective on framing a 'new continent. *Language sciences*, 41,
- Erten, s., şen, c., &yüzüak, a. V. (2015). A critical analysis of 5 th grade elementary science education textbook. *International journal of humanities social sciences and education*, 2(1),.
- Fill, a. F., &penz, h. (2017). Ecolinguisticsin the 21st century: new orientations and future directions. In *the Routledge handbook of ecolinguistics*. Routledge.
- Fill, a., penz, h., &trampe, w. (eds.). (2002). *Colorful green ideas: papers from the conference 30 years of language and ecology (Graz, 2000) and the symposium sprache und ökologie(Passau, 2001)*. Peter lang.
- Günther, m., &duarte, j. Learning regional minority languages through a computer-based learning environment.
- Halliday, m. A. (1992). New ways of meaning: the challenge to applied linguistics. *Thirty years of linguistic evolution*.
- Hammill, m. J., diniz de figueiredo, e. H., &kim, y. J. (2012). Language and globalization. *The encyclopedia of applied linguistics*. Doi, 10, 9781405198431.
- Haq, i. U., &satti, m. H. (2021). Research productivity of Pakistani authors in library and information science; an overview of 2019 publications. *Library philosophy and practice (e-journal)*, 4853.
- Haugen, e. (1971). The ecology of language. *Linguistic reporter*.
- Hult, f. M. (2008). Language ecology and linguistic landscape analysis. In *linguistic landscape* (pp. 96-144). Routledge.
- Igbokwe, a. B. (2012). Environmental literacy assessment: exploring the potential for the assessment of environmental education/programs in ontario schools. *International journal for cross-disciplinary subjects in education*, 3(1),.
- Karama, m. J. (2016). A comparative survey of environmental education goals between the unesco framework and 10th-gradePalestine curriculum. *International journal of curriculum and instruction*, 8(2),.

- Le Donne, s. (2019). Building walls or bridges? An assessment of the duality of English as a tool for the world's language ecology.
- Le foll, e. (2022). Making tea and mistakes: the functions of making in conversational english and textbook dialogues. In *multifunctionality in English* routledge.
- Li, j., steffensen, s. V., &huang, g. (2020). Rethinking ecolinguistics from a distributed language perspective. *Language sciences*, 80, .
- Lytle, m. H. (2007). *The gentle subversive: rachelcarson, silent spring, and the rise of the environmental movement*. Oxford university press.
- Monroe, m. C., andrews, e., &biedenweg, k. (2008). A framework for environmental education strategies. *Applied environmental education &communication*, 6(3-4),.
- Moran, e. F. (2018). *Human adaptability an introduction to ecological anthropology: an introduction to ecological anthropology*. Routledge.
- Rani, r. (2020). An ecological study of english language learning anxiety: a case study of national textile university. *Numl journal of critical inquiry*, 18(1), 64-viii.
- Rickford, j. R., &king, s. (2016). Language and linguistics on trial: hearing racheljeantel (and other vernacular speakers) in the courtroom and beyond. *Language*,.
- Rickinson, m. (2001). Learners and learning in environmental education: a critical review of the evidence. *Environmental education research*, 7(3),.
- Saghafi, k., adel, s. M. R., &zareian, g. (2017). An ecological study of foreign language writing anxiety in english as a foreign language classroom. *Journal of intercultural communication research*, 46(5),.
- Saghafi, k., adel, s. M. R., &zareian, g. (2017). An ecological study of foreign language writing anxiety in english as a foreign language classroom. *Journal of intercultural communication research*, 46(5),
- Salmani, b., hakimzadeh, r., asgari, m., &khaleghinezhad, s. A. (2015). Environmental education in iranian school curriculum, a content analyses of social studies and science textbooks. *International journal of environmental research*, 9(1),.
- Sarmah, s., &bhuyan, s. Analysis of environmental education components in the existing textbooks from class v to vii, developed and adopted.
- Şenel, m. (2013). Yabancıdilolarakingilizceöğretimindekültürel farkındalığınönemi. *Uşaküniversitesisoy albilimlerdergisi*, 6(1),
- Shah, n. H., nazir, n., &arshad, m. (2021). Analysis of punjab textbook of general science in the context of environmental education at 8th grade. *Pakistan journal of educational research*, 4(3).
- Skutnabb-kangas, t., &phillipson, r. (2008). A human rights perspective on language ecology. *Encyclopedia of language and education*, .
- Steffensen, s. V., &fill, a. (2014). Ecolinguistics: the ecology of language and science: special issue of language sciences. *Language sciences*.

- Tarar, i. A., khan rana, a. M., &abbas, f. (2021). Right to education: comparative study of constitutional contours, legislative initiatives and institutional arrangements in india and pakistan. *Ilkogretim online*, 20(5).
- Velupillai, v. (2012). *An introduction to linguistic typology*. John benjamins publishing.
- Voegelin, c. F., &voegelin, f. M. (1964). Languages of the world: native american fascicle one. *Anthropological linguistics*, .
- Wallner, j. (2018). Learning to school. In *learning to school*. University of TorontoPress.
- Weinrich, h. (2001). Economy and ecology in language. *The ecolinguistics reader: language, ecology, and environment*,

Investigating Teachers' Perceptions about Continuous Professional Development Trainings during Pandemic: A Survey

***Dr. Muhammad SafdarBhatti, **Maria Noor**

****Department of Translation Studies, The Islamia University of Bahawalpur-Pakistan**

****Govt. Sadiq College Women University, Bahawalpur-Pakistan**

Abstract

Continuous professional development (CPD) is a term used to describe all the activities in which the teachers are engaged during the course of their career to enhance their work. Teachers' perceptions about CPD should ideally begin with the identification of teachers' competencies, knowledge, skills and attitudes which a teacher should acquire to function as an effective teacher. The aim of CPD is to improve the performance of teachers in the classroom and raise students' achievement. The current study was designed to investigate the teachers' perceptions about the continuous professional development framework and its effectiveness in teacher training program during pandemic in Punjab-Pakistan. Objectives of the study were to investigate the teachers' perception about the effectiveness of continuous professional development in teaching training program at school level and to analyze the master trainers' personality involved in CPD trainings. In order to understand various aspects of the study, related literature was reviewed. This study was delimited to all the government schools located in Bahawalpur-Pakistan. Total sample size was 184 respondents. Questionnaire was used as a research tool to collect the data. The data were analyzed by using statistical techniques; percentage, mean score, t-test, for comparing the views of different groups of respondents. Results showed that school teachers were engaged in all continuous Professional development activities and CPD framework effected their abilities and skills. Majority of the teachers agreed with mentor personality and training method. There was no significant difference in male and female teachers' opinions about effectiveness of CPD framework and impact of trainings. The results showed that CPD needs to be continued to enhance the teachers' abilities and give them updated knowledge. It was suggested that continuous professional development of school teachers must be taken as an ongoing process and make this process effective by well versed mentors.

Keywords: Investigating, Perceptions, CPD, Survey, Effective.

**The Effect of Cognitively and Emotionally Engaging Activities on EFL Learners’
Speaking Anxiety and Willingness to Communicate**

Abbas Ali Zarei

Associate professor, Imam Khomeini International University, Qazvin Iran

Abstract

The present study was an attempt to investigate the effect of emotionally-engaging activities (humor) and cognitively-engaging activities (quiz) on EFL learners’ speaking anxiety and willingness to communicate in the Iranian context. The participants of the study were 60 intermediate male and female EFL learners at Azad University who were selected out of a total number of 81 participants taking a standard PET test. The participants were divided into two experimental groups. They were given questionnaires of speaking anxiety and willingness to communicate as pretests followed by 10 sessions of treatment (via Skype) using humor and quiz. Then, they filled out the same questionnaires as the posttests. The collected data were analyzed using the one-way ANCOVA procedure. The results of the data analysis indicated that both types of activities could reduce the level of EFL learners’ speaking anxiety, while increasing their willingness to communicate. However, emotionally-engaging activities were significantly more effective than cognitively-engaging activities on both speaking anxiety and willingness to communicate. These findings may have theoretical implications for researchers and theoreticians as well as pedagogical implications for language teachers and learners.

Keywords: Emotionally-engaging Activities, Cognitively-engaging Activities, Humor, Quiz, Speaking Anxiety, Willingness to Communicate

Strengthening Students' Mastery of Vocational Skills Through Skill-based Competitions

¹Lediana Longgi, ²Nurika John

**^{1,2}Keningau Vocational College, bakery & pastry department,
Keningau, Sabah, Malaysia**

Abstract

This project focuses in improving the baking skills of students from the bakery and pastry programme at Keningau Vocational College. It is extremely important for vocational students to master the technical skills related to the respective programmes that they study and skill-based competitions can encourage the students to hone their skills. Due to the lack of skill competitions and the high participation cost of any competition on skills, the bakery and pastry students at the college rarely have the chance to partake in any skill-based competitions. Hence, this project aims to organize a series of competitions on baking skills involving bakery and pastry students at the college. This can serve as a platform for them to develop and demonstrate their skills.

Keywords: skill, bakery and pastry, vocational

ANALYSIS OF THE REQUIREMENTS FOR THE DESIGN OF A MEN'S RAINCOAT

Elkina A.P.¹, Kiseleva M.V.²

The Kosygin State University of Russia, Moscow

Abstract

Considered a package of materials and design solutions for a man's raincoat for outdoor activities

Keywords: men's raincoat, materials, functions, requirements.

Introduction

Raincoat- sewing shoulder clothing of the coat assortment, including for protection from precipitation, with sleeves, with a clasp from top to bottom [1]. Usually raincoats are made of three types: raincoat, elongated raincoat, shortened raincoat. The products can be made with a lining, with or without a warming pad [2], it all depends on the weather conditions in which the product will be operated. In the modern world, a raincoat should perform not only a protective, ergonomic, hygienic function, but also an aesthetic one. For further work, a men's demi-season raincoat for outdoor activities was chosen.

The protective function of raincoats is provided by some indicators of the properties of materials, such as: surface density, thermal resistance, water resistance, air permeability and others [3]. These indicators depend on the operating conditions, as well as the type of human activity. The raincoat is intended for use in the autumn-spring period. The average minimum air temperature in Russia during this period is -5°C , the average maximum temperature is kept at $+17^{\circ}\text{C}$. In accordance with the utilitarian requirements, which include protective functions, a man's raincoat should protect a person from adverse atmospheric influences (wind, rain, cold), as well as provide optimal temperature conditions. A raincoat for a certain period becomes an integral part of the wardrobe, which will be used every day, so it should provide comfort in wear and durability in static and dynamics. The air temperature in question is quite comfortable, so the raincoat should have a small insulation in the form of a lining, and be sufficiently voluminous to use it with other layers of clothing. Clothing is a multi-layered system, each layer of which fulfills certain requirements for the materials included in the package of the designed men's raincoat. These requirements are established on the basis of characteristics, both model-design and technological, as well as on the basis of requirements for a certain group of products.

Based on scientific research and life experience, it can be concluded that the upper fabric should have the following important characteristics:

- Wear resistance, strength, resistance to mechanical damage;
- Water-repellent ability;

- High degree of form stability, indelibility, as well as the absence of shrinkage;
- High resistance of the dye after exposure to moisture and precipitation.

Most often, the top materials are treated with a special impregnation, which provides a water-repellent, windproof and dirt-repellent effect. Next, the fabric of the top with impregnation was chosen - the membrane is an improved material that is capable of removing moisture without passing rain, wind, snow inside

Lining fabrics are designed for a beautiful design of the product on the reverse side, as well as for comfortable conditions of use of clothing and protection from abrasion and dirt. Lining fabrics, as well as upper fabrics, have certain requirements that they must meet. The most basic of them are: lining fabrics should match the fabric of the top, that is, they should be suitable in terms of fiber composition, color, as well as the thickness of the surface density. For a comfortable stay of a man in this demi-season raincoat, the lining fabric should be light, but despite this, keep warm and have a sufficiently high coefficient of strength and friction. An important requirement is the resistance of the lining color to sweat and chemical washing.

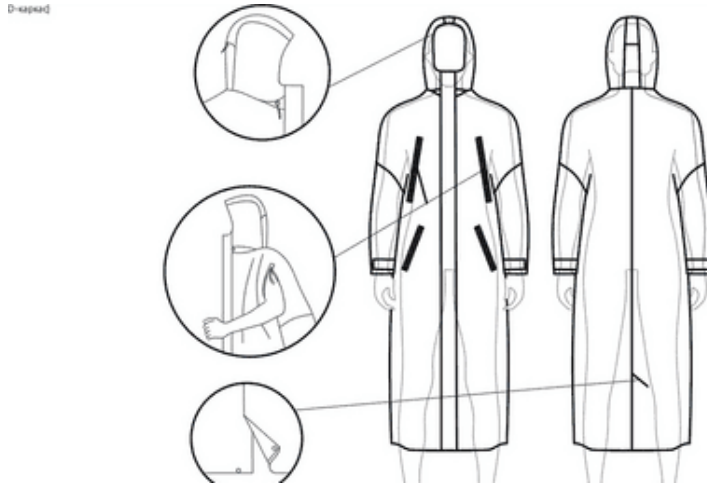
Design, technological and operational requirements are established for the cushioning materials. They should keep the shape of the upper material well, as well as protect sections and some areas of the shoulder girdle from stretching. The main indicators that should be taken into account when choosing adhesive materials are a sufficiently high level of heat resistance, resistance to chemical cleaning, and, accordingly, detergents, also meet hygienic indicators.

When designing outerwear for outdoor activities, special attention is paid to the shoulder belt. Outerwear should be designed with a free volume for a comfortable feeling of a person in dynamics. Pockets are a mandatory and indispensable attribute of clothing for outdoor activities. They can be very diverse, massive or less voluminous, as well as most often the entrance to them is equipped with a protective strap or zipper or velcro fasteners in order to protect against atmospheric moisture and falling objects [5]. An important detail is also the hood, which will be more convenient and practical if it is adjusted in volume and fixed on the mill of the product with a braid, cord or high rack.

Also, a man's raincoat should perform aesthetic functions, i.e. ensure the ability of the product to meet the social needs of a person, compliance with the generally recognized ideal, tastes and preferences of consumers. Moreover, it should include information expressiveness, rationality of forms, integrity of the compositional center, symmetry or asymmetry of individual parts, which will eventually look like a holistic image. A high level of processing and finishing will serve as a wonderful view of the product not only from the outside, but also inside, and will also allow you to preserve all the advantages of the selected materials.

Thus, in the modern world, where fashion is moving towards a healthy and active lifestyle, the comfort and protection of men in such clothes as a raincoat will be provided by a properly selected package of materials, design solutions of the model, as well as processing methods. The design of the developed men's coat model will include a hood with a high stand and a sufficient fit to the head, sleeves with a lowered shoulder and a recessed armhole, close to a one-piece sleeve, two entrances to the "pocket" at the level of the chest line, which ensure the passage of hands through them, two framed pockets at hip level, a slot in the the back seam of the backrest. These design solutions provide convenience in operation. The selected package

of materials provides comfort and coziness in any weather. The developed model of the men's raincoat is shown in picture 2.

Picture 2- The developed model of a man's raincoat

List of sources used

1. GOST GOST R 54393-2011 Sewing and knitting products. Terms and definitions. - M.: Standartinform, 2014- 6s.
2. GOST R 55303-2012 Upper clothing made of raincoat and duplicated materials, artificial leather and suede. General technical conditions - Moscow: Standartinform, 2014 - 3c.
3. GOST 28486-90 Raincoat and jacket fabrics made of synthetic yarns. General technical conditions-M:Standartinform, 1990- 3s.
4. L.M. Tukhbatullina, L.A. Safina Features of designing clothes made of polymer materials for sports and outdoor activities – p. 161

A MULTI-LAYERED IMAGE IS A TREND OF CONSCIOUS FASHION

Kiseleva Marianna Vladimirovna¹, Ryzhova Yulia Ilyinichna²

¹ Senior Lecturer, Russian State University. A.N. Kosygin

(Technologies. Design. Art), Russia, Moscow Modeling and production of clothing

ORCID № 0000-0001-6160-8288

² Student, Russian State University. A.N. Kosygin

(Technologies. Design. Art), Russia, Moscow Modeling and production of clothing

ORCID № 0000-0002-2902-8141

Özet

Şu anda, bilinçli moda ve çevreye karşı bilinçli bir tutum eğilimi var, bu da gardıropta az sayıda şey anlamına geliyor. Bu trend, şeylerden çok şık karışımlar yapmanızı sağlar. Katmanlama, hatırlanan ve tekrar tekrar bakmak istediğiniz akılda kalıcı, muhteşem, ilginç ve şık görüntüler oluşturmanın ana yollarından biridir. Moda endüstrisi aktif olarak hareket ediyor ve dış giyimde katmanlama yönünde ilerlemeye devam edecek. Katmanlama, bir sette çeşitli dış giyim türleri kullanılarak oluşturulur. Modern moda ve kentsel yaşam, yeni bir katmanlama formülü doğurur - zarif ve gösterişli. Katmanlama başlı başına bir trend olmakla birlikte sezonun diğer trendlerine de uyarlanabilir.

Modern moda trendlerinin analizi, üç boyutlu bir şekle sahip unsurlara sahip çok katmanlı bir görüntünün oluşturulduğu temelde gerçekleştirilmiştir. Tüketici tercihleri de dikkate alınır. Çok katmanlı bir görüntü, birkaç giysi unsurundan oluşur. Görüntüyü oluşturma süreci, geometrik şekiller aracılığıyla bir kompozisyon formu arayışı, bir silüet arayışı, ürünün uzunluğunun ve hacminin belirlenmesi, modellerin detaylandırılması ve tasarlanan modelleri en üst düzeyde uygulayan tasarımların geliştirilmesini içeriyordu.

Anahtar kelimeler: çok katmanlı moda, dış giyim, üç boyutlu formlar.

Abstract

At the moment, there is a trend for conscious fashion and conscious attitude to the environment, which implies a small number of things in the wardrobe. This trend allows you to make very stylish mixes out of things. Layering is one of the main ways to build catchy, spectacular, interesting and stylish images that are remembered and that you want to look at again and again. The fashion industry is actively moving and will continue to move in the direction of layering in outerwear. Layering is created by using several types of outerwear in one set. Modern fashion and urban life give birth to a new formula of layering - elegant and ostentatious. Layering is a trend in itself, but it can be adapted to other trends of the season.

The analysis of modern fashion trends has been carried out, on the basis of which a multi-layered image with elements of a three-dimensional shape has been created. Consumer preferences are also taken into account. A multi-layered image consists of several elements of clothing. The process of creating the image included the search for a compositional form through geometric shapes, the search for a silhouette, the determination of the length and volume of the product, the elaboration of models, as well as the development of designs that maximally implement the conceived models.

Keywords: multi-layered fashion, outerwear, three-dimensional forms.

1. INTRODUCTION

At the moment, there is a trend for conscious fashion and conscious attitude to the environment, which implies a small number of things in the wardrobe. This trend allows you to make very stylish mixes out of things. Layering is one of the main ways to build catchy, spectacular, interesting and stylish images that are remembered and that you want to look at again and again. The fashion industry is actively moving and will continue to move in the direction of layering in outerwear. Layering is created by using several types of outerwear in one set. Modern fashion and urban life give birth to a new formula of layering - elegant and ostentatious. Layering is a trend in itself, but it can be adapted to other trends of the season (Elkina, A. P., 2022, 506-508). Different models of coats from strictly cut to relaxed silhouettes and bright colors will be relevant in the new season 2022-2023. Therefore, the main must-have of autumn-winter outerwear will be a coat of a rich fashionable color. Bright green, yellow, pink, orange, crimson, purple, neon novelties of outerwear can become a colorful accent of the image, or part of a stylish multicolored bow, which can be made only with a clear understanding of the correct combination of colors in the kit. Especially relevant in newfangled sets will look bright outerwear in the styles of an elongated trench coat, a coat below the knee, a short puffed jacket. As well as a vest, which has again become a trend of the season. The fashion for vests began with stylish knitted vests. Now vests can completely replace outerwear both in autumn and winter. Long quilted vests, trench vests, leather, wool and tweed models of vests are more relevant than ever. In the images, such outerwear is combined with any clothing, both with an office dress code and casual street style (Kiseleva M. V., 2011, 12-16). The most touching trend of women's fashion is the trend for voluminous sleeves. This item of clothing has been in the trends for more than a year. The trend has not been fixed in the format in which it originated, it continues to change — this interesting element adorns today not only light summer dresses, tops and shirts, but also weighty knitted sweaters, as well as coats. And, apparently, nothing will change in the near future, because the further away, the more voluminous these sleeves become. In the autumn-winter Fendi collection, a flashlight sleeve with a lowered shoulder line became the main accent of the collection, decorating knitted, velvet and satin dresses, soft mohair cardigans, coats and even fur coats. Alexander McQueen has a similar story — the shoulders are also slightly lowered, and the flashlight complements almost every dress in the collection that has a sleeve at all (Ryzhova Y.I., 2022, 556-557).

2. METHOD

Based on modern trends, an image has been developed that corresponds to the current fashion and consumer needs. The image is based on an elongated vest of the basic design and color of the material. A bolero (Ryzhova Y.I., 2022, 450-455) with unusual structural elements and voluminous sleeves is worn on top of the vest, which is a bright contrasting interchangeable

accent of the image. The 1st stage of image creation is the search for a compositional form through geometric shapes (Fig.1). This stage is necessary to determine the silhouette. The vest is based on: a rectangle, creating a straight silhouette; a triangle, combined with the top, creating an hourglass silhouette and emphasizing the waistline; a trapeze, emphasizing the shoulder line. The bolero is based on a circle and an oval, creating a different volume in the composition of the costume. The third composition was chosen as the main one, as the most harmonious and the most responsive to requests and preferences.

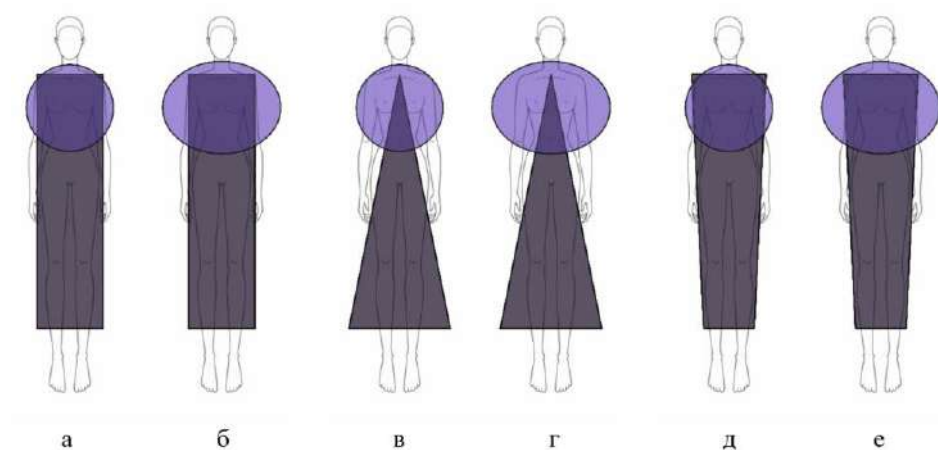

Figure 1 – Composite forms of the costume

The 2nd stage of image creation is the elaboration of models.

The image is based on an elongated vest made of a coat fabric of a solid color of a semi-fitting silhouette, emphasizing the curves of the figure, namely the waistline. With reliefs on the front and back, coming out of the armhole and coming into the bottom line, with a central supate clasp for four swept loops and four buttons, with pockets in the side seams, with a turn-down collar with a cut-off stand and with a flyaway slot (V. V. Getmantseva, 2019, 71-75). The vest is minimalistic, does not contain unnecessary elements, but it is functional, suitable for wear in the autumn-spring period. The technical sketch of the vest is shown in Figure 2.

3. FINDINGS

A bolero made of bright-colored coat fabric is worn over the vest, which makes the image bright, interesting and comfortable. Bolero is an accent element of the image, which can be removed or replaced if desired. The bolero design has articulations coming out of the shoulder seam and coming into the side, which create three-dimensional elements on the mill. The sleeve is one-piece, having a rounded configuration of the middle seam and a curly bottom line. With articulations coming out of the armhole and coming into the bottom line, and vertical pinches at the bottom of the sleeve (V. V. Getmantseva, 2016, 34-57). A technical sketch of the bolero, as well as alternative models of the top, is shown in Figure 2.

Figure 2 – Compositional and technical drawing of the images being developed

4. CONCLUSION, DISCUSSION AND RECOMMENDATIONS

The developed variants of multi-layered images meet modern trends and consumer tastes. Further work consists: in the development of structures that maximally implement the conceived models; in the construction of patterns; in the tailoring of products.

5. RESOURCES

1. Elkina, A. P. Development of a women's blouse of a complex constructive-volumetric form / A. P. Elkina, M. V. Kiseleva // Young scientists - development of the National Technological Initiative (SEARCH). – 2022. – No. 1. – PP. 506-508. – EDN NUDXOP.
2. Kiseleva, M. V. Development of the method to calculate the spatial form of the internal surface of skirt / M. V. Kiseleva, L. O. Galtsova, V. V. Getmantseva // Tekstilna Industrija. – 2011. – Vol. 59. – No 2. – P. 12-16. – EDN VUMDVH.
3. Ryzhova, Y. I. Development of a model with a sleeve of a complex constructive and volumetric shape / Y. I. Ryzhova, M. V. Kiseleva // Young scientists - development of the National Technological Initiative (SEARCH). – 2022. – No. 1. – PP. 556-557. – EDN HANTKZ.
4. Ryzhova Y.I. Development of a model of clothes with a sleeve of a complex constructive and volumetric shape / Ryzhova Y.I., Kiseleva M.V. // ASES INTERNATIONAL HEALTH, ENGINEERING AND SCIENCES CONGRESS: Conference book, Ankara, 07–08 мая 2022 года. – Ankara: ASES PUBLICATIONS, 2022. – P. 450-455.
5. V. V. Getmantseva, E. G. Andreeva, M. V. Kiseleva, F. A. Kolieva / Method of parametric description of a folded surface // Intelligent information systems : Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. In 2 parts, Voronezh, December 11-13, 2019. Volume Part 1. – Voronezh: Voronezh State Technical University, 2019. – pp. 71-75. – EDN BRWPJF.
6. V. V. Getmantseva, E. G. Andreeva, M. V. Kiseleva, I. A. Petrosova / Methods of artistic and constructive design of clothing models in a virtual environment // Scientific research and development in the field of designing sewing products. Volume Book 1. – Moscow : LLC "Publishing House "Sputnik+", 2016. – pp. 34-57. – EDN WGVAPF.

**THE STRUGGLES OF AUDREY AGAINST HER ANXIETY DISORDER IN
THE NOVEL FINDING AUDREY BY SOPHIE KINSELLA**

Hasmi¹, Sandra Dewi Dahlan², Waode Surya Darmadali³

UIN Alauddin Makassar, Indonesia

Abstract

This research discussed the struggles of Audrey against her anxiety disorder in the novel Finding Audrey by Sophie Kinsella. This study aimed to describe the triggers of Audrey's anxiety and to explain the internal and external conflicts reflected in the novel.

This research used psychoanalysis theory by Sigmund Freud and the internal and external conflicts theory by Robert Stanton. This research used qualitative descriptive as its method. The findings showed that Audrey were depressed as the effect of bullying.

She experienced 10 of 15 acts of the action indicators of anxiety disorder. From those actions, the researcher concluded that there are two major disadvantages of having anxiety disorders found and portrayed through the main character of the novel, which are having difficulty in carrying out daily activities and inability to interact normally with others.

Keywords: Anxiety disorder, internal conflicts, psychoanalysis, finding Audrey.

Improving Classroom Teaching with the Use of Wireless and Light LCD Projector

¹Vesandra J, ²Sarah Bibi Abdullah

**^{1,2} Keningau Vocational College, business management department,
Keningau, Sabah, Malaysia**

Abstract

With the rising need to reduce the use of print materials in classroom teaching while maintaining the effectiveness of teachers' delivery, this project aims to introduce and promote wireless liquid-crystal display (LCD) project that can be connected with devices through Wi-Fi or Bluetooth. Alternatively, a flash drive can be used to access documents that need to be displayed. Upon surveying online market on projectors, this project proposed a specific type of such device that can enhance classroom learning while minimizing the usage of papers and print materials in classroom teaching. The target market consists of school teachers and freelance educational trainers. This can eliminate the hassle of printing, photocopying and distributing print materials that might be require more resources, time-consuming and the students likely to misplace or accidentally lose such print materials.

Keywords: Projector, wireless, Wi-Fi, Bluetooth.

THE IMPACT OF TEACHER LEADERSHIP STYLE ON DECISION MAKING CAPITAL IN LOWER SECONDARY SCHOOL

Dr. Anila Bratja¹, Msc Edlira Karaj²

¹Lecturer, Department of Pedagogy, Faculty of Education, Aleksander Moisiu
University, Durres, Albania ORCID numbers: 0000-0003-0149-1983

²Teacher, Hajdar Dushi School, Durrës, Albania

ABSTRACT

This study focuses on the field of educational leadership and aimed to highlight the relationship between leadership styles and decision-making capital among lower secondary school teachers in the city of Durrës. It is therefore hypothesized that leadership styles have a positive relationship with decision-making capital. It was also requested to test the relationship between decision-making capital and demographic factors such as gender and age.

The study population was the teachers of the city of Durrës, from where as participants in the google form platform were engaged 168 teachers, mainly female, and almost half of them belong to the age group 41-50 years. The instrument used in the study is the questionnaire, consisting of two parts; one measures decision-making capital (taken from Fullan), and the other measures leadership styles (according to Bass and Avolio).

The research findings highlighted an important positive relationship between leadership styles and decision-making capital, from which the interactive style is outlined with a higher rank in the effectiveness of decision-making capital. There is also no link between decision-making capital and gender, while there is a significant link between age and professional development. From the research findings it is recommended to use the styles according to the situation, also the reduction of the non-interfering (passive) style and the continuous professional development of the teachers.

Keywords: Leadership, interactive leader, non-intervening leader, transformational leader, decision-making capital.

USE OF ICT IN EDUCATION

MIRANDA ENESI¹, ZENEL SINA²

¹POLYTECHNIC UNIVERSITY OF TIRANA "ALEKSANDER MOISIU"
UNIVERSITY," LINGUISTICS, ORCID 0000-002-9806-5720

²POLYTECHNIC UNIVERSITY OF TIRANA "ALEKSANDER MOISIU"
UNIVERSITY," PEDAGOGY, ORCID 0000-0001-9535-9240

ABSTRACT

The use of ICT in formal educational settings, such as schools, offers a new opportunity to bring knowledge in a variety of forms through materials, resources, experiences and the realization of virtual communities on the network. In this context, the applicability of ICT in practice would create the conditions for the dynamic learning of the mother tongue in a process driven by the goal of equipping students with "competencies for life" and transforming the school into a place where culture is not only transmitted to younger generations, but culture is also produced. This challenge simultaneously requires equipping teachers with technical knowledge in the use of computers and the internet as well as the possession of three typologies of competences: pedagogical-design for the creation of integrated environments in the teaching-learning process, methodological-didactic to be prepared in the direction of simulated and linguistic-expressive educational experiences to produce materials in the specific field of knowledge. The use of ICT in the process of teaching and learning the mother tongue offers great opportunities for the recognition and mastery of language competence through practical training "LEARNING BY DOING" and the realization of an interactive communication and group work that is organized and carried out in the network, surpassing geographical and time constraints.

Keywords: teaching, learning, TIK.

Introduction

In the conditions of many social, economic and political changes in the field of education and teaching technologies, the necessity arose to use different methods and tools that help improve the infrastructure, always with the help of a more creative teaching and effective learning. Technology preceded many changes in school environments and teachers had the need to use technology, along with other didactic materials. There have often been comparable dilemmas as to which methodology is more effective, contrasting the traditional teaching with the modern one, of our times, preceded by technology.

The objectives of our paper are:

- a. Acquaintance with the European framework of the digital competence of teachers.
- b. Evidence of the level of possession of digital competence of teachers.
- c. Development of digital competence in the dimension of teaching and learning.

d. The formation of attitudes and values on the role and importance of integrating technology in the right way in the teaching process to effectively support the learning process of students.

METHODOLOGY

The methodology of the paper is based on a theoretical formulation and descriptions that demonstrate the use of technological tools. In this paper, the integration of technology in the spheres of Bloom's Taxonomy is treated theoretically, entering into debates between groups that support traditional and modern education with today's technological tools. The paper is based on descriptions and qualitative data and comes as a fulfillment of the full theoretical framework of the treatment of such topics.

The theoretical approach

Integrating technology into the domains of Bloom's Taxonomy

- **Cognitive or recall level** - this level includes simple online research, finding information and listing key facts or events related to the given topic
- **Comprehension or Comprehension Level-** Technological tasks belonging to this level are drawing an image of an event, making tables, diagrams and graphs as a result of certain events, ordering and connecting concepts to each other on a map thought (brainstorming, mind map, etc.) or involvement through comments that students can make on a blog, social network or on the online class page.
- **Application or Implementation Level-** Students working at this level can provide solutions to problems on an online mathematical site, can select different pictures, images and visuals to illustrate a concept, can make different model presentations, can conduct interviews and recordings using digital recorders and can download documents (files) and addresses (links) on the class page.
- **Level of analysis or analysis-** Students through technology at this level do research on the given concept, create a Veni Diagram, develop a questionnaire, do a study and create a database to do their analysis.
- **Synthesis or creation level-** Using technology they can create a short film with integrated visuals, audio and video within it, can compose or perform in a musical product, can record a podcast or propose an invention as well as collaborate on a discussion board or wiki.
- **Level of assessment or evaluation** - When students are doing research on the Internet, they need to evaluate its reliability before using it. Technology-based tasks also require evaluation skills to make persuasive arguments or engage in online group discussions, narrow down online search to target results, and provide different critical views of sites (pages) of books or different sites that contain teaching materials.

Research questions

How does the level of his technological knowledge influence the teacher to integrate digital technology in the learning process?

Analysis and discussion

The European framework of digital competence in the field of education (Redecker, Ch. 2017)

1. *Professional involvement*
2. **Digital resources**
3. **Teaching and learning**
4. **Assessment**
5. **Empowerment of students**
6. **Facilitating the digital competence of students**

Professional involvement

- **Organizational communication** – Using digital technologies to improve organizational communication with students, parents and third parties. To contribute to collaboration by developing and improving organizational communication strategies.
- **Professional collaboration** - Using digital technologies to engage in collaboration with colleagues in the sharing and exchange of knowledge and innovative pedagogical experiences.
- **Reflective practice** - Reflecting individually and collectively in the critical assessment and active development of digital pedagogical practices for yourself and the educational community you are a part of.
- **Continuous digital professional development** - Using digital resources for continuous professional development.
- **Digital resources**
- **Selection of digital resources**- to identify and select digital resources for teaching and learning. Consider specific learning objectives, context, pedagogical approaches, student group when selecting digital resources and planning their use.
- **Creation and modification of digital resources** - modify or build upon licensed resources or resources where permitted. Consider the specific learning objective, context, pedagogical approach, group of students when designing digital resources and planning their use.
- **Management, protection and sharing of digital resources** - organizing digital content and making it accessible to students, parents and other teachers. Effectively protect sensitive digital content. To respect digital privacy and copyright rules.
- **Teaching and learning**
- **Teaching** - planning and integration of digital resources and equipment in the teaching process. To experiment and develop new pedagogical forms and methods for learning.
- **Instructional** - To use digital services and technologies to improve interaction with students, individually and collectively, inside and outside the learning session. To use digital technologies, to provide timely guidance, to experiment and develop new forms and formats for providing appropriate support.
- **Collaborative learning** - the use of digital technologies to support and develop collaborative learning. To enable students to use digital technologies as part of collaborative

tasks, as a means to increase communication, collaboration and collaborative knowledge creation.

Self-regulated/directed learning - to use digital technologies to support students' self-directed learning. So it enables students to plan, monitor, reflect on their learning, offers the possibility of progress, knowledge sharing and the arrival of students with effective solutions.

ASSESSMENT

- **Assessment strategies** - use digital technologies for formative and summative assessment. Increase the diversity and adaptability of assessment formats and approaches.

- **Evidence analysis** - to generate, select, analyze and critically interpret digital evidence of learning activities, performance and development in order to inform teaching and learning.

Feedback and planning - to use digital technology to provide timely targeted feedback to students to adapt teaching strategies and provide targeted support, based on data collected from the use of digital technologies. To enable students and parents to understand the data provided by digital technology and their use for decision-making.

Empowerment of students

- **Accessibility and inclusion** - to provide students with activities and access to learning resources for all students, including those with special needs.

- **Differentiation and personalisation** - to use digital technology to address the diverse learning needs of students by allowing them to advance at different levels and speeds, following individual learning paths and objectives.

- **Active engagement of students** - to use digital technology to encourage the active and creative involvement of students in a matter related to the curriculum. To use digital technology through pedagogical strategies that promote students' skills, critical thinking and creative skills. Be open to new learning in real-world contexts that involve the learner in hands-on activities, scientific inquiry, and complex problem solving.

Facilitating the digital competence of students

- **Information and media education** - incorporate learning activities, tasks and assessments that require students to articulate the necessary information, find information and resources in digital environments, organize, process, analyze and interpret information as well as compare and evaluate critically the reliability of the information used and its sources.

- **Digital communication and collaboration**- include learning activities, assignments, and assessments that require students to use technology responsibly and effectively for communication, collaboration, and civic participation.

- **Creation of digital contents** - include learning activities, assignments and assessments that require students to express themselves through digital means and to modify and create digital content in various formats. Teach students how to apply copyright and licenses for digital content as well as how to cite the sources they have used.

- **Responsible use** - to take measures to ensure students' physical, psychological and social well-being while using digital technologies. To empower students to manage risks and use digital technology safely and responsibly.

- **Solving digital problems** - include learning activities, assignments, and assessments that require students to identify and solve technical problems or to creatively transfer technological knowledge to new situations.

Some of the technologies teachers should use:

Computer: It is seen as one of the most necessary technologies in the field of teaching. Until recently it was considered as an innovation, now it is necessary because of the technological orientations that have included teaching.

USB: It is one of the most advanced technologies in terms of storing and transmitting different information, they exist in different sizes and are now an inseparable part of the educational reality.

The Internet: It is the technology that has revolutionized teaching in every corner of the world. For his part, the teacher is no longer the only point of reference, but is the coordinator of new entries into the student's educational culture.

CD/DVD: They are the old ways of transmitting and storing materials, but which are quite fruitful in cases of various presentations.

Multifunction digital cameras. These devices are very important in the field of teaching foreign languages, as they are used to record and present the skills of each student regarding language skills.

Interactive Table: It is a very advanced technology which has not yet been widely introduced in the Albanian educational system, but because of the simplicity, innovations and advantages it presents, it is highly desired for the benefit of the work of every teacher.

Video Projector: It is a technology that is widely found in the Albanian educational system. With its help, the presentation of various works in the didactic and scientific field is carried out. In fact, it is the predecessor of the interactive table, but for the very conditions of our educational system, it remains as the most advanced technology that is used in learning that

Recommendations

From the theoretical framework and discussions above, the paper recommends:

a. **Maintaining and direction of attention**

The computer attracts attention with the help of colors, sounds and interesting pictures. Example: Students who have behavioral problems (hyperactive students, students with learning difficulties) may have longer attention spans in front of the computer.

b. **Pleasure**

The computer is a source of satisfaction, which is an important factor for success. Every task successfully completed, for which the student receives praise, gives him self-confidence and increases his desire to succeed.

c) **AUTONOMY**

The computer allows overcoming some of the failures that the student usually encounters when working with school tools. The student can complete any activity as a whole with minimal participation of the third person.

d) Suitability

The variety of support and technical tools allows the computer tools and content to be adapted to different learners.

d) Suitability

The variety of support and technical tools allows the computer tools and content to be adapted to different learners.

Bibliography

- Ahmedani B.K. (2011). Mental Health Stigma: Society, Individuals, and the Profession. *J Soc Work Values Ethics*. Fall; 8(2): 4-14-16)
- Aiken L.R. (2002) *Attitudes and Related Psychosocial Constructs, Theories, Assessment, and Research*, Sage Publications. Albarracín D., Johnson B.T., Zanna M.P. (2005) *The Handbook of Attitudes*, Psychology Press, New York, London.
- Cologon K. (2013). Inclusion on education towards equality for students with disability. Children and Families Research Centre, Institute of Early Childhood, Macquarie University.
- Crano W.D., Prislín R. (2008) *Attitudes and Attitude Change*, New York. CDC (2019).
- Common Barriers to Participation Experienced by People with Disabilities Council of Ontario Universities (2013).
- Teachers' Knowledge and Attitude towards Inclusive Education: Basis for an Enhanced Professional Development Program. *International Journal of Learning & Development*, Vol. 4, No. 4, Macrothink Institute. Darrow A-A. (2009).
- Barriers to Effective Inclusion and Strategies to Overcome Them. *General Music Today* Volume 22 Number 3. The National Association for Music Education Dyson L.L (2005)
- Kindergarten Children's Understanding of and Attitudes toward People with Disabilities, *Early Childhood Special Education*, Vol.25.e
- Understanding Barriers to Accessibility CSIE (2018).
- UNESCO Convention against discrimination in education. Bristol, UK Dapudong. R.c. (2014).

LANGUAGE AS A PROMOTER OF SOCIAL INTEGRATION

HELENA GRILLO MUKLI¹, LINDITA LUTAJ²

¹"ALEKSANDER MOISIU" UNIVERSITY," ALBANIAN LINGUISTICS,

ORCID 0000-0003-1402-6706

²"ALEKSANDER MOISIU" UNIVERSITY," PEDAGOGY,

ORCID 0000-002-946906-8862

ABSTRACT

Language is the pilot discipline of social studies Science. During the recent years, different problems related to learning and communicating skills, are noticed by teachers of different subjects. The fact of the isolation of population during the pandemic years, especially students, has left consequences in socializing, especially for pre-school education but not only. Students with special needs require not only the education aspect, but also the socialization one. This paper explores the role and contribution of language in the social integration of children of all categories as well as in the best acquisition of their knowledge of basic competences. This paper is not only based on theoretical materials, but also on entertaining and didactic activities for the students to take advantage of the concepts of learning and social development. The various stages and process of socialization of students through language are analysed through the complex methodology of case study and surveys. The results of the paper contribute to the field of education, as well as promote projects and discussions on the best integration of children in pre-university education in the republic of Albania. Moreover, they contribute to the field of citizenship where except for the rules in social environment students are also trained through forms of Expressions. In the paper, an in-depth and exhaustive theoretical analysis of the research in this field was made, by means of a qualitative analysis supported by focus group interviews. The study highlights the extraordinary role of language as a very important element in the social integration of young people. Also, it was noticed that education and civic formation of young people, with the ethical norms of a constantly changing society, is consolidated by giving the appropriate social support. Based on this study, the country and the role of language in promoting the development and social integration of young people should be considered with greater priority.

Key words: Education, language, integration.

1. INTRODUCTION

Language is a social product of communication and a social institution, where the status of the speaker in a speech act in the linguistic and extra-linguistic context takes special importance, from a pragmatic point of view. This aspect is considered one of the most important for the social integration of children in society. The status, social, hierarchical, official, civil, kinship, property, family and moral position of the speaker or the interlocutor, determines the verbal level of the conversation, the meaning level at which communication will be realized in a real

situation, as well as the role and function of the individual in the social reality where he lives. The language we speak is a necessary means of cognition, but at the same time a means of expressing the world. Pragmatics is interested in man as a user of language. Language presents the world in a symbolic way, but at the same time it is a tool for organizing the world of the user, for the social structuring of reality. It records our thoughts, reflects and imprints them, guiding us in our actions. Consequently, language plays the fundamental role in civic education with democratic values and in the social life of the individual, who feels involved in a society through speech acts. Civic education does not start and end at school, but the school lays the foundations of democratic civic education, as it offers opportunities for active citizenship, the culture of dialogue and debate at school, participation and decision making. An important condition for the installation of democracy is the education of moral values, without which civic values cannot be cultivated. Everything related to educational and training institutions is important in education for democratic citizenship. In order that education for democratic citizenship to be part of the daily concern of all citizens and all institutions in a democratic society, it should occupy a primary place in educational and training institutions, especially in schools. The school, through civic education teachers, plays an important role in the education and civic formation of students. By increasing the quality of its work, the whole society benefits, as it becomes possible to prepare new generations capable of assuming their roles and responsibilities in life. On the other hand, civic education is reflected between formal communication, of forms and respect forms, which should be used especially in the formal register, but often, even in ordinary conversations, the inapplicability of ethical codes affects the dysfunction of social relations. Often, due to unqualified use of language, individuals feel excluded and unaccepted by society, or the social group they participate in. "The Integrated Curriculum is a guide for anyone who wants to see more out of the classroom environment, for all those who want to break artificially placed borders and walls, for all those who want to stimulate students' curiosity, inspiration, interest, fantasy, imagination and more" Remaçka(2007:569).

2. Theoretical Framework

LANGUAGE AS A SOCIAL PRODUCTION OF COMMUNICATION

Spoken language is a complex network of knowledge and coordinated movements, although it is often considered a skill. It allows individuals to communicate with each other by speaking and listening. This complexity of the process makes the language intersect in many disciplines. To evaluate how this complex skill is learned, researchers today combine the natural approach with the developmental approach, which still leaves room for question marks, in another stream of language development. This new stream supports the idea that practice, language use, imitation and error correction whenever the child interacts with adults ensure language acquisition in all its components. The studies are based on the knowledge of traditional theories of cognitive development, which are grouped into four categories:

- 1) The nativist approach, which supports the idea that children have an innate cognitive system.
- 2) The behavioral approach, which relies on the mechanisms of association of stimuli.
- 3) The constructivist approach, which is based on the idea of complex mental representations learned through the child's interactions with the world.

4) The interactionist approach, which explains that cognitions develop through the child's interaction with the cultural and linguistic system.

In this paper, we support the cross-researched interactionist approaches, which help us in interpreting the results that promote children in the social environment, based on the constructivist and behavioral approach. School plays a major role in developing academic skills for pupils. The school serves as a place that helps pupils develop an understanding of society and political and civic engagement. In this way, the school helps to foster the knowledge, skills and rules that pupils need to develop in political affairs and the social responsibilities of individuals. According to (Torney-Purta & Vermeer, 2004 cf Homana, Barber(2006)). In addition to the school as an institution, the family, mainly the parents, take the main role in integrating the child into the social world, and encouraging him to become an active citizen in the democratic world. In order to achieve this goal, the school and the family work together as the basic components in the child's education.

CIVIL EDUCATION AS A FACTOR OF SOCIAL INTEGRATION

“The basic concepts of civic education in democracy and the teaching material that elaborates on them with the values it carries, are a good premise for the development of abilities, skills and civic habits or habits. These constitute an important element of the content of the general curriculum and its main goal for the formation of active civic behavior with a predisposition to participate in social life.(Tamo 2006:48).”

The acquisition of theoretical knowledge has been identified as a major challenge in the context of civic education (Eurydice, 2005)“. In four other countries (France, Italy, Latvia and Poland), there are also programs that seek to develop in students the values and skills of citizenship, creating a strong bond between communities. (Vassiliou 2012:65)”.

“Education for democratic citizenship focuses primarily on democratic rights and responsibilities and on active participation in the civic, political, social, economic, legal and cultural spheres of society....”.

” Providing a classroom environment that fosters critical and creative thinking is the teacher's task. The desirable environment is one that fosters psychological safety and intellectual freedom within a structure where individuals respect each other as persons of unconditional worth.” (Klenz, 1987; Marzano et al. , 1988; and Paul, 1985).

“It is clear that in civic education, one of the things that influences is the pupils' notion for a better life. Civic education is in the same "boat" as reading and mathematics, and there is no difference between civic education and other subjects Frimannsson, (2000:14)”.

The institutions of democracy cannot function without the active participation of the people and, in order to prepare individuals as such, they must receive a certain training from school. “The basic level of education focuses on literacy, mathematics, social and health literacy, and the acquisition of knowledge and skills by pupils to be an active part of a democratic, knowledge-based society. (MES 2004-2015)”.

3. METHOD

The study is carried out through a complex methodology of theoretical analysis of the researched case and collects data through the quantitative method, carried out through questionnaires for parents, who are seen as the main factor in the integration of children in society. Quantitative measurements for the other component, the school, have not been carried

out, as it exceeds the limits of this study, but for this integration we remain in the qualitative analysis. In another research, we will proceed with details about the school curriculum and its role in civic education, mainly between the language. The study describes and analyzes the use of language by children and individuals, which are investigated on the way of inclusion and motivation in the social environment.

Some parents of about 60 children of different age groups, mainly of Upper Secondary Education, were randomly selected. The participants in the study were informed about the purpose of this study and it was explained to them that their anonymity will be preserved. The questionnaires were completed electronically. The questionnaires include informative questions about the means and ways of communication that parents use to encourage their children in society. For the realization of this study, some ethical principles were taken into consideration, which helped to avoid misinterpretations, since the subjects expressed their personal attitudes. The participants became part of this research willingly as they were assured of their co-confidentiality.

4. FINDINGS

The purpose of the study is to collect data on the behaviors that parents use to develop their children's language, as well as parents' perceptions of the language development that children display in their daily lives. The study aims to analyze several components:

4.1. Family environment - which refers to environmental conditions suitable for the development of joint reading activity.

4.2. Parental influence – which refers to parents' beliefs and behaviors in favor of shared reading with their preschool children.

4.3. Direct school activity in language development – which refers to the intervention undertaken by providing shared reading to a group of children in the institution. The study is based on empirical knowledge originating from various studies, which have emphasized the importance of speaking and listening in supporting early language development. Researchers have investigated the relationship between reading and language development in the early years of life.

Hypothesis: 1. How does language affect the social integration of the child

2. How does language affect civic education?

5. CONCLUSION, DISCUSSION AND RECOMMENDATIONS

The study of language lies at the core of two research questions: in traditional philosophy and psychology. Therefore, for many reasons, language has had and will have a special significance for the study of human nature. Language is a unique property of the human species and a shared part of our biological heritage, with little variation between human beings. It enters decisively into thought, action and social relations. A human, who speaks a language, has developed a system of cognition, represented in the mind and brain according to certain physical configurations (Chomsky, 2007: 12) The second question, in fact, is not only related to civic education, but also to perception and production, that is, to the way we interpret what we hear or read and what we say and the reason why we say it (Descartes' problem), which makes us better citizens. Descartes and his followers observed that the normal use of language is constantly renewing, seemingly uncontrolled by external stimuli or internal states, coherent and appropriate to situations. In ordinary discourse, the speaker does

not simply repeat what he has heard but produces new linguistic forms (new in terms of personal experience or the history of the language). Such a lecture does not consist of random expressions but is adapted to the situation that has given rise to it. It has often been discussed that abilities and skills turn into habits and rules, so language is a system of habits, or a system of rules to behave in a certain way, in certain circumstances. The speaker produces new linguistic forms in analogy with what he has heard and in the same way understands new forms. Two people who have the same knowledge will be inclined to say quite different things on certain occasions. So, it is difficult to see how knowledge can be identified with ability, much less with the disposition to a certain behavior.

Language is meant to communicate our ideas and that any noun that has meaning is used instead of an idea. Communicating ideas marked by words is not the main and only purpose of language. There are other purposes, such as arousing some passion, inciting or restraining to perform a certain action, creating a particular mood. Not only all thought, but all motor and cognitive activity, from perception and expression to conceptual and reflective thought, rests on the relation of meanings, and all meaning implies a relation between an expression and a signified reality (Berkli, 2002: 49).

The importance of a language defect in the integration of children in society, is given in the examples of children or individuals who speak faster than usual. People who have the habit of speaking quickly have a very hasty process of reflecting, as well as the analytical process of phenomena and things that are reflected in their brain, therefore the reflection is also hasty, which makes the word to be like reflection reaction, accelerated, hurried, unclear.

First, the speaker who suffers from a speech defect must provide logical speech, which must not exclude the individual from the social group, or make him feel prejudiced.

The educational role of the school institution should be seen in the context of common and coordinated influences in the direction of the realization of the goals and objectives defined in the curriculum. Meanwhile, today it is imperative that school institutions are open and ready to base educational activity on pedagogical principles, which create a favorable climate for the maximum appearance and manifestation of cognitive needs and interests in general. The school institution, as the first level of the unique education system, centers and supports its activity in the philosophy of education with the "child at the center", which affirms different ideas from those of traditional education. Through the activities organized in all areas of activities foreseen in the curriculum, the school institution with its environment structured in harmony with the concrete goals and objectives offers multiple opportunities for the development of the general skills of the child, which create favorable conditions for optimal preparation and readiness for learning different skills. The activities, which we are dealing with, and which aim to realize this concrete objective, originate and are supported in the life context of the child in accordance with the fulfillment and encouragement of cognitive interests for the development and deepening of knowledge.

The game as a function of education for the recognition and learning of writing and reading skills creates favorable conditions for a natural preparation in accordance with the special characteristics of the psycho-physical, socio-emotional and intellectual development of school children. Structured didactic environments in various educational fields create favorable circumstances and conditions for the development and education of cognitive interests, skills and habits at this age. There are many different fields of activities in school institutions, such

as: physical and health education, linguistic, mathematical, artistic, cognitive, self and world education, etj.

Research documents a close correlation between these games and language skills. Both fantasy games and language contain symbolic representations. In language, sounds represent objects, actions, attitudes and situations. In play, children use objects and actions as well as language to represent their mental images. Therefore, the connection between language and play is quite acceptable. Based on this fact, the results of many research work show that children who have spent part of their time in school classes in sociodramatic activities have shown higher language skills compared to other children. Verbal communication paves the way for social interactions, which create favorable situations to educate active listening and receiving messages correctly. In this regard, the selection of contents in different fields of activities, aimed at the development of speech and the enrichment of the vocabulary, also create attractive circumstances for a proper learning of the meaning of the entire structure of the sentence, the word and correct and clear pronunciation of the sound. For this purpose, and for cases of the most characteristic deviations from the pronunciation norm, phonetic games especially help, as well as reading condensed texts with the correct use of sounds, which practice the correct and standardized pronunciation of all sounds. Theories of child development vary widely in their scope and content. Thus, psychoanalytic theory focuses on the emotional and motivational aspects of development, while learning theories focus primarily on the effects that the environment has on child behavior, particularly, how adults should behave and control their actions. Piaget's theory focuses on the development of intellectual functions: solving problems and forming concepts. Information processing theory focuses primarily on attention, memory, and problem-solving skills. Although the theories do not differ much in content, they differ among themselves in explaining the basic issues of the nature of child development. (Kamani, 2004). Some of the theories present the child as completely passive towards development. According to them, children only react to environmental stimuli, but do not initiate certain behaviors.

Conclusions

Based on the analysis of the data on the role and density of use of family discussions including children results that, 12% of them include the child rarely, as a result of lack of time, 65% include the child often, 13% include the child always. Parents play a role in inclusion and integration by applying the rules of meeting, but do not keep the same pace of conversation, as the child loses concentration in the lecture. Most parents offer cooperation with children, and this makes them more integrated in conversation and society. Reading plays a role in integrating children into social life, they identify themselves with a character and often build a similar social reality, and parents should be careful in choosing books. Supporting children's thoughts during the conversation makes them more responsible and encourages cooperation. Parents want their children to be good listeners, in order to offer appropriate solutions to social problems. The creation of the best civic models is the result of the cooperation of many factors: Television, reading, playing, school, social games, in which conversations and interactions between children and adults take place, are useful not only for acquiring the necessary skills for recognizing letters, reading and writing, but also help to encourage and motivate the child to develop communication skills. Oral language – Socio-dramatic play occurs when a group of children try to share roles and act out imagined events and situations.

Recommendations

From the research of the phenomena, it is recommended:

- a. Starting up projects to help better parenting.
- b. Recognition of the main importance of language, as a necessary tool not only for the expression of thoughts, but also an important tool in civic education.
- c. Game in function of education for recognition and learning of skills.
- d. Encouraging language acquisition in social environments.
- e. Structured didactic environments in various educational fields create favorable circumstances and conditions for the development and education of cognitive interests, skills and habit.
- f. Activities in school institutions, such as:
physical and health education,
language education,
maths,
artistic, knowledge, self cognition and the world.

6. RESOURCES

Remaçka, L. Pedagogical Journal No. 4, University of Toronto Canada, 2007.

Homana, G., Barber, C., Torney-Purta, J., Background on the school citizenship, Education climate assessment, 2006.

Tamo, A. Civic education in school and outside it, Center for human development, Tirana, 2002. Vassiliou, A., L'educazione alla cittadinanza in Europa, EuryDice, 2012.

EDC Card, Recommendation CM/Rec (2010)7 of the Committee of Ministers, Council of Europe Card on Education for Democratic Citizenship and Human Rights, 2010.

Klenz, 1987; Marzano et al. , 1988; and Paul, 1985.

Guomundur Heioar Frimannsson, (2000), Civic Education in Europe: Some General Principles, f.14.

Ministry of Education and Science, 2004, National Strategy for the Development of Pre-University Education 2004 - 2015, Tirana.

Wasik, B. A., Bond, M. A., & Hindman, A. (2006). 18 Gentner, D., & Loewenstein, J. (2002). Relational Language and Relational Thought: The Development and Consequences. Në E. Amsel, & J. P. Byrnes, Language, Literacy, and Cognitive Development of Symbolic Communication (fv. 81-98).

Elias, G., Hay, I., Homel, R., & Freiberg, K. (2006). Enhancing Parent-Child Book Reading in a Disadvantaged Community. Australian Journal of Early Childhood, 31, 20-25.

Hirsh-Pasek, K., & Golinkoff, R. M. (2002). Language Development. Nė N. J. Salkind, Child Development (fv. 228-232). NY, USA: Macmillan Reference USA., fq. 228 8 Herodoti. (2014).

Stoel-Gammon, C., & Sosa, A. V. (2007). Phonological Development. Nė E. Hoff, & M. Shatz, Blackwell Handbook of Language Development (fv. 238-257). Hong-Kong: Blackwell Publishing., fq. 239 138 O'Neill, T. (2013, Maj 12). Loc.cit.\

Stoel-Gammon, C., & Sosa, A. V. (2007). Loc.cit. 140 Loc.cit. 141 De Temple, J., & Snow, C. E. (2003).

[<http://www.balkanweb.com/forumi/index.php?topic=5367.0>]

Shaffer, D. R., & Kipp, K. (2007). Developmental Psychology: Childhood & Adolescence (bot. i 7). Belmont: Thomson Wadsworth.

De Temple, J., & Snow, C. E. (2003). Learning words from books. Nė A. van Kleeck, S. A. Stahl, & E. B. Bauer, On Reading Books to Children: Parents and Teachers (fv. 15-34). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates., pg. 18

Apendix

This questionnaire is being completed by:

1. The child's mother

2. The child's father

1. Do you discuss everything with your family?

- a) Never
- b) Rarely
- c) Often
- d) Always

2. How do you start talking to your child:

- a. I apply the rules of the assembly
- b. Maintain a conversational rhythm
- c. Use sign language

3. How to get an opinion from your child to include him in a family matter:

- a. Your opinion is very important
- b. We have the solution, but we are listening to you
- c. Do you think there are better solutions if we cooperate?

4. How old was your child when you started reading to him/her?

- b) Less than 6 months
- c) 6 – 12 months
- d) 12 - 18 months
- e) Over 18 months

5. As a parent, do you put "pressure" on the child to have his own independent opinion or to be dependent on the wishes of others?

- a) Never
- b) Rarely
- c) Often
- d) Always

6) Do you support the children's opinions during your conversation?

- a. Yes
- b. No
- c. Sometimes
- d. Usually

7) Do you want your child to be a good listener or express your opinion better? YES/NO and why?

6. Do you use "magic words" in conversation

YES NO

7. In your opinion, what positive impact will independent thinking have on children? On the other hand, what obstacles will independent thought have?

8) In your opinion, what are the best ways to integrate people into society and educate them with civic values.

**THE ROLE OF HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN THE NIGERIAN PUBLIC
AND PRIVATE SECTORS: INSIGHT FROM SELECTED MANUFACTURING FIRMS**

DR. CHUKWUEMEKA G. EME (Ph. D)

*Lecturer, Department of Business Administration, Faculty of Business Administration;
National Open University of Nigeria (NOUN), Jabi – Abuja, Nigeria*

Abstract

Human capital plays a critical role in economic growth and poverty reduction. This study examined the role of human capital development in the Nigerian public and private sector-enterprises with particular reference to selected manufacturing firms. This aim is achieved with respect to measures of human capital development (Talent Development TD; Training & Development-T&D; Knowledge Management-KM; and Career Development-CD on Organizational Performance ((ORGP) and responses from the respondents were collected with the aid of five (5) Likert-scale questionnaire. Survey research design was adopted for this study and the simple random sampling is a method used to cull a smaller sample size from a larger population of the study. A total of ninety-nine (99) questionnaires were administered to the eleven (11) selected manufacturing firms in Lagos State, Nigeria. The questionnaire was analyzed with the aid of excel spreadsheet, the respondents profile was analyzed with manual simple percentage, the research questions was analyzed with the aid of descriptive statistics which comprises of the minimum, mean and standard deviation and correlation matrix. The hypotheses of the study were tested using the multiple regression statistical tools with the aid of SPSS version 23 as the basis of testing hypotheses. The findings revealed that there is significant negative relationship between Talent Development (TD), Training & Development (T&D), Knowledge Management (KM) and Career Development (CD) has a significant relationship with Organizational Performance (ORGP). The study concluded that, human capital development had a significant impact on the organizational performance of the manufacturing firms, thereby recommends that investment profile of the studied organizations being tied to the human development of experienced employees and creation of policies that encourages human capital development including formal education should be part of their strategic plans.

Key Words: *Human Capital Development, Talent Management, Training & Development, Knowledge Management, Career Development and Organizational Performance*

1. Introduction

The concept of human capital refers to the abilities and skills of human resources of a country, while human capital development refers to the process of acquiring and increasing the number of persons who have the skills, education and experience that are critical for economic growth and development of a country's economy (Okojie, 2005). Also, Ejere (2011) posited that human capital refers to the human factor in the production process, and consists of the combined knowledge, skills or competences and abilities of the workforce. Of all factors of production, only human beings are capable of learning, adapting or changing, innovative and

creative. Human capital formation or development, following Harbison (1973), can be seen as the deliberate and continuous process of acquiring requisite knowledge, skills and experiences that are applied to produce economic value, for driving sustainable national development. The significance and the relevance of human capital development in the achievement of meaningful and sustainable economic growth and development have been widely acknowledged in various studies. In the absence of substantial investment in the development of human capital in any country, sustained economic growth and development would only be a mere wish, never a reality. Therefore, the place of human capital development in economic growth cannot be overemphasized. Human capital development is a key prerequisite for a country's socio-economic and political transformation. Among the generally agreed causal factors responsible for the impressive performance of the economy of most of the developed and the newly industrializing countries is an impressive commitment to human capital formation (Adedeji and Bamidele, 2003; World Bank, 1995, Banro, 1991).

Furthermore, it has been stressed that the differences in the level of socio-economic development across nations is attributed not so much to natural resources and endowments and the stock of physical capital but to the quality and quantity of human resources (Dauda, 2010). Oladeji and Adebayo (1996) opined that human resources are a critical variable in the growth process and worthy of development. They are not only means but, more importantly, the needs that must be served to achieve economic progress. In addition, the wealth and prosperity of nations rest ultimately upon the development of people and the effective commitment of their energies and talents. Capital and natural resources are passive agents. The active agents of modernization are human beings, for they alone can accumulate capital, exploit natural resources and build political and social organizations (Samkay, Ismail and Shaari, 2010). Harbinson (1973) aptly summarized the importance of human capital to economic and social development by stating that "human resources constitute the ultimate basis for the wealth of nations. Capital and natural resources are passive factors of production; human beings are the active agents who accumulate capital, exploit natural resources, build social, economic, and political organizations, and carry forward national development. Clearly a country which is unable to develop the skills and knowledge of its people and to utilize them effectively in the national economy will be unable to develop anything else".

Nigeria with a population of approximately 168.8 million spread over an area of about 923,800 sq. kilometers is among the few nations in the world amply blessed with abundant human and natural resources for development. The existence of the rich natural endowment in the country necessitated investment in human capital in order to efficiently harness the resources for economic development.

1. Statement of the Problem

Investment in human capital has been shown to be positively related to economic growth and development of a nation (Gbosi, 1996; Yesufu, 2000; Gupta et al., 2001; Olaniyi & Adam, 2002). It has been argued however that human capital development raise the income of the poor worldwide, the income spread between the poor and the rich which of course is a worldwide objective of macroeconomics. A simplified implication of this is that human capital development promotes equity and reduces poverty besides aid in the efficient allocation and civilization of scale resources. It has also been argued that human capital development is closely tied to the issues of education and economic growth and development. Economic growth and development is largely a function of human capital, which is an

embodiment of good health, education, knowledge, skills, attitudes, expertise and technological know-how (Nwankwo, 1981; Babalola, 2003; Adeyemi & Akpotu 2004). It is on this premise that this study seeks to investigate the role of human capital development in the Nigerian public and private sectors using selected manufacturing firms as case study.

2. Objective of the Study

The broad objective of this study is to examine the role of human capital development on the Nigerian public and private sectors with particular reference to selected manufacturing firms. The specific objectives are to:

- i. examine the relationship between human capital development and economic growth in Nigeria;
- ii. assess the determinants of human capital development in Nigeria;
- iii. determine whether human capital performance in the Nigerian public and private sectors is increasing in Nigeria;
- iv. determine the relationship between human capital development policies and strategies and economic growth in Nigeria, and
- v. proffer some policy recommendations on the government in order to improve on human capital development in Nigeria.

3. Research Questions

- i. What is the relationship between human capital development and economic growth?
- ii. What are the determinants of human capital development?
- iii. Is human capital performance increasing in Nigeria?
- iv. Has human capital development policies and strategies enhance economic growth in Nigeria?

Research Hypotheses

The relationship between human capital development and economic growth will be tested using Nigerian data. Therefore, the following hypotheses will be tested.

Ho1: There is no significant relationship between human capital development and economic growth in Nigeria.

Ho2: There is no significant relationship between the determinants of human capital development and economic growth in Nigeria.

Ho3: There is no significant relationship between human capital development policies and strategies and economic growth in Nigeria.

2. Literature Review

1. Conceptual and Theoretical Framework

Economically, capital is referred to as those factors of production used to create goods or services that are not themselves significantly consumed in the production process' while, the human element takes charge of all economic activities such as production, consumption, and transactions necessary to move the products to the consumers (Boldizzoni, 2008). This

implies that human capital is a key production element that adds value to the production process. In the 1950's, it was discovered that investment on human capital was the primary way to raise an individual's wages making it more effective when compared to other production inputs such as land, financial capital and labor force (Woodhall, 2001). Human capital as a concept can be traced to the classical school of thought in 1776, then as a scientific theory by Fitsimons (1999). Schultz (1961) recognized human capital as the stock of productive knowledge and skills possessed by workers. Human capital can be categorized by "something akin to property" that is, knowledge and skills embedded in an individual (Beach, 2009). Rastogi (2002) conceptualizes the human capital as "knowledge, competency, attitude and behavior embedded in an individual".

Human capital has also been categorized as important in itself but also important is the accumulation process. This perspective stresses on knowledge and skills obtained throughout educational activities (De la Fuente & Cicone, 2002). The third perspective is closely linked to the production-oriented perspective of human capital (Dae-Borg, 2005). Romer (1990) refers to the human capital as "a fundamental source of economic productivity". Rosen (1999) views human capital as "an investment that people make in themselves to increase their productivity". Furthermore, the concept of human capital has also been defined as "an amalgam of factors such as education, experience, training, intelligence, energy, work habits, trustworthiness, and initiative that affect the value of a worker's marginal product" (Frank and Bemanke, 2007). The shift of the focus by the global economy towards more knowledge-based sectors (such as research and development, pharmaceuticals and ICT-based sectors), has encouraged policy makers to attend more critically to skills and human capital development (OECD, 1996).

2. Theoretical Review

Theoretical framework is an assortment of interrelated thoughts dependent on speculations. It is a contemplated set of relational words, which are gotten from and upheld by information or proof. It endeavors to explain the theoretical underpinning of the subject matter. Different authors have come up with theories on human capital development.

The basic human capital theory which is a refinement of the marginal-productivity theory has since become a dominant means of understanding how wages are determined. The theory was largely shaped by Gary S. Becker, an American student of Theodore Schultz. The human capital theory, views schooling and training as an investment in skills and competences (Becker, 1964). It holds that earnings in the labor market are dependent upon the individual's information and skills set. It is further argued that, based on rational expectations of returns on investment, individuals make decisions on the education and training they receive as a way of augmenting their productivity that is, that investments in the human capital depend on the costs of acquiring the skills and the returns that are expected from the investment.

The pioneering work regarding human capital development and economic growth is the growth rate of human capital, which also depends on the amount of time allocated individuals to acquire skills. Rebelo (2011) later extended the model by introducing physical capital as an additional input in the human capital accumulation and function. However, the model of endogenous growth by Romer (1990) assumes that the creation of new ideas is a direct function of human capital which manifest in the form of knowledge. As a result investment in human capital led to growth in physical capital which in turn leads to economic growth. Other studies that supported human capital accumulation as a source of economic growth include:

(Brro & Lee, 1993; Romer, 1991; Benhabib & Spiegel, 1994). Some studies have examined different ways through which human capital can affect economic growth.

2.3 Empirical Review

Several studies both in Nigeria and the diaspora have been carried out to examine the relevance or importance of human capital development in the achievement of economic growth. There seems to be a consensus from most of these studies that, the development of human capital engenders economic growth. A review of some of the empirical literature is provided in this section. Sankay, Ismail an Shaari (2010) investigated the impact of human capital development on economic growth in Nigeria during the period 1970 to 2008. Johansen co-integration technique and vector error correlation analysis were used to ascertain this relationship. The basic macroeconomic variables of concern derived from the literature review are: Real gross domestic product (RGDP), real capital stock (RCS), total school (SCHE), enrolments and labor force (LF) are used to proxy human capital development. The result indicated that human capital development has a significant impact on Nigeria's economic growth. Dauda (2010), using the human capital model of endogenous growth developed by Mankiw, Romer and Weil (1992), examined empirically the role of human capital in Nigeria's economic development. The paper employed a variety of analytical tools. Including unit root tests, co-integration tests and error correction mechanism (ECM)/ Empirical results indicate that there is, indeed a long-run relationship among labor force, physical capital investment proxied by real gross capital formation, human capital formulation, proxied by enrolment in educational institutions and economic growth in Nigeria. Findings show that there is a feedback mechanism between human capital formation and economic growth in Nigeria. Thus, the policy implication of the findings is that government should place a high priority on human capital to achieve the growth which would engender economic development. Most importantly, education should be given prominence in Nigeria's developmental efforts. This would propel the economy to higher level of productivity.

Amassoma and Nwosa (2011) studies the causal nexus between human capital investment and economic growth in Nigeria for sustainable development in Africa at large between 1979 and 2009 using the Vector Error Correlation (VEC) and Pairwise granger causality methodologies.. The findings of the VAR model and pairwise estimate reveal no causality between human capital development and economic growth. The study recommends the need to increase budgetary allocation to the education and health sector and the establishment of sound and well-functioning vocational institute needed to bring about the needed growth in human capital that can stimulate economic growth. Also, the study identified that labor mismatch is an issue that government needs to reckon with in order to accelerate and sustain economic growth. In this regard, policy-makers in conjunction with employers and individuals needs to update information on the real labor market value of different qualifications, in order to help them navigate through the increasingly complex education system and make the optimal kinds of educational investment decisions needed to propel economic growth.

Johnson (2011) evaluates human capital development and economic growth in Nigeria by adopting conceptual analytical framework that employs the theoretical and ordinary least square (OLS) to analyze the relationship using the GDP as proxy for economic growth; total government expenditure on education and health, and the enrolment pattern of tertiary,

secondary and primary schools as proxy for human capital. The analysis confirms that there is strong positive relationship between human capital development and economic growth. Following the findings, it was recommended that stakeholders need to evolve a more pragmatic means of developing the human capabilities, since it is seen as an important tool for economic growth in Nigeria. Also proper institutional framework should be put in place to look into the manpower needs of the various sectors and implement policies that will lead to the overall growth of the economy.

Oluwatobi and Ogunrimola (2011) examined the relationship between human capital development efforts of the Government and economic growth in Nigeria. It seeks to find out the impact of government recruitment and capital expenditures on the public sector and their effect on economic growth. The data used for the study are from secondary sources while the augmented Solow model was also adopted. The dependent variable in the model is the level of real output while the explanatory variables are government capital and recurrent expenditures on the public sector employees, gross fixed capital formation and the labor force. The result shows that there exists a positive relationship between government recurrent expenditure on human capital development and the level of real output, while capital expenditure is negatively related to the level of real output. The study recommends appropriate channeling of the nation's capital expenditure to promote economic growth.

Isola and Alani (2012) evaluated the contribution of different measures of human capital development to economic growth in Nigeria. It used data from Nigeria and adopted the growth account model which specifies the growth of GDP as a function of labor and capital. The model also included a measure of policy reforms. Based on the estimated regression and a descriptive statistical analysis of trends of government commitment to human capital development, it was concluded that there is a positive and significant relationship between human capital development and economic growth in Nigeria.

3. Methodology

In order to appropriately capture the role of human capital development in the Nigerian public and private sectors with particular reference to selected manufacturing firms, this study employed the augmented Solow human capital-growth model adapted from Oluwatobi and Ogunrimola (2011). The augmented Solow human-capital-growth model is an improvement on the Solow growth model. Solow's original model did not explicitly incorporate human capital. To achieve that, Mankiw, Romer, and Weil (1992) came up with the augmented Solow model. The justification for the inclusion of human capital in the model is the fact of non-homogeneity of labor in the production process either within a nation or across different economies.

4.0 Data Analysis and Interpretation

4.1 Stationarity Test

A stationary test was carried out in order not to run a spurious regression. The Augmented Dickey-Fuller (ADF) test was used for this analysis since it adjusts for serial correlation. The test was done with the following hypothesis.

Null hypothesis (H₀): Variable contains unit root and hence is non-stationary.

Alternative hypothesis (H₁): Variable does not contain unit root and hence is stationary.

Decision rule: If the calculated ADF Test statistic is greater than the Mackinnon critical values (both in absolute term) at the chosen level of significance, reject the null hypothesis of non-stationarity and accept that alternative hypothesis of stationarity, otherwise do not the null hypothesis of non-stationarity. The result is summarized in table 1 below.

Table 1: Adf Test Statistics

Variable	Adf Test Statistics	5% critical value	Order of integration
Y	-7.604362	-2.917650	Stationary at second difference
K	-9.122017	-2.917650	Stationary at second difference
hL	-4.168758	-2.916566	Stationary at first difference
GTEE	-8.649019	-2.917650	Stationary at second difference

The result from table 1 reveals that Y, K and GTEE are all integrated at order 2, hL is integrated at order 1. This result implies that second differencing is sufficient in modeling in this study.

4.2 Co-integration Analysis

Economically speaking, two variables will be co-integrated if they have a long-run or an equilibrium relationship between them (Gujarati, 2004: 822). The Johansen (1991) likelihood ratio test statistics, the trace and maximal eigenvalue test statistics, were utilized to determine the number of co-integrating sectors. The decision rule is to reject the null hypothesis if the probability (P value) is less than 5% (0.05). Otherwise, we do not reject. The result is summarized in the tables 2 and 3 below.

Table 2: Johansen Unrestricted Co-integration Rank Test (Trace)

Hypothesized No. of CE(s)	Eiigenvalue	Trace Statistics	0.05 Critical Value
None	0.801513	154.2887	47.85613
At most 1	0.658300	65.35200	29.79707
At most 2	0.100955	6.291777	15.49471
At most 3	0.007942	0.438546	3.841466

- denotes rejection of the hypothesis at the 0.05 level
- MacKinnon-Haug-Michelis (1999) p-values

Table 3: Johansen Unrestricted Co-integration Rank Test (Maximum Eigenvalue)

Hypothesized No. of CE(s)	Eigenvalue	Trace Statistics	0.05 Critical Value	Prob.
None	0.801513	88.93671	27.58434	0.0000
At most 1	0.658300	59.06022	21.13162	0,0000

At most 2	0.100955	5.853230	14.26460	0.6321
At most 3	0.007942	0.438546	3.341466	0.5078

- denotes rejection of the hypothesis at the 0.05 level
- MacKinnon-Haug-Michelis (1999)p-values.

Both the trace statistics (table 2) and Eigenvalue statistics (table 3) reveal the rejection of the first and second null hypotheses at 5% level of significance based on our decision rule. This implies that that there is two co-integrating equations or vectors among the variables of interest. Therefore, there is a long run relationship between the variables. That is, the linear combination of these variables cancels out the stochastic trend in the series. This will prevent the generation of spurious (i.e. non-meaningful) regression results. Therefore, the estimates of the augmented Solow human-capital-growth model are summarized in table 4 below.

**APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE 21ST CENTURY
MANUFACTURING INDUSTRY IN NIGERIA: INSIGHT FROM SELECTED
MANUFACTURING COMPANIES IN ABIA STATE, NIGERIA**

DR. CHUKWUEMEKA G. EME

**Lecturer, Department of Business Administration, Faculty of Management Sciences,
National Open University of Nigeria (NOUN), Jabi – Abuja, Nigeria**

Abstract

Artificial intelligence (AI) is the ability of a digital computer, computer-controlled machine or robot to perform tasks commonly associated with intelligent beings like humans. The study was to investigate the relationship between artificial intelligence application and organizational efficiency in manufacturing sector in Abia State. A descriptive research survey design was used for the study. The sample of the study is six (6) operational managers from each of the twenty six (26) registered manufacturing companies in Abia State by the manufacturing association of Nigeria (MAN) Abia State chapter. The population of the study is twenty six (26) registered manufacturing companies in Abia State. The researcher distributed 156 questionnaires to the respondents. The method of data collection was through questionnaires. Data from the distributed questionnaires was further analysed, using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient. The hypotheses of the study were tested using Pearson's product moment Correlation with aid of the statistical package for social science (SPSS). Findings revealed that, the predictor variable artificial intelligence and its dimensions robotics, and electronic fund transfer have significant relationship with the measures of the criterion variable as innovation cost reduction. Therefore, it was recommended among others that manufacturing sector should adopt the use of robot in their production process to bring about safety of their staff that might be working with hazardous substances and in the high risk sections of an organization.

Key Words: Artificial intelligence, Organization efficiency, scientific Robotics, Electronic fund transfer, Innovation, Cost reduction.

Introduction

Today, artificial intelligence application is a popular subject that is widely discussed in the technology and business world. Many experts and industry analysts argue that artificial intelligence or machine learning is the future, but if we look around, we are convinced that it's not the future, but it is already the present. The technology is in its initial phase and more and more companies are investing their resources in machine learning, indicating a robust growth in artificial intelligence application (AIA) products and apps in the near future (Hauser, 2018). Artificial intelligence application (AIA) is an area of computer science that emphasizes on the creation of intelligent machines that work and react like humans. Some of the activities they do are speech recognition, learning and planning, problem solving, etc.

Artificial intelligence application is a branch of computer science that aims to create intelligent machines. It has become the essential part of the technology in the industry. Machine learning is also a core part of AIA. Artificial intelligence refers to systems designs to interpret data, use it to make decisions, solve problems and identify risk. Artificial intelligence application (AIA) is a branch of computer sciences that emphasizes on the development of intelligence machines, thinking and working like humans e.g. speech recognition, problem-solving, learning and planning, decision-making, visual perception (Smith, 2016). Learning AIA textbooks define the field as the study of “intelligent agents” or any device that perceives its environment and take actions that maximize the chance of successfully achieving its goals. AIA is a machine that mimics cognitive functions that humans, associate with the human mind such as “learning and problem-solving toward organizational efficiency.

Most developed countries have used artificial intelligence to grow every aspect of their economies to become world powers. Although we now live in a time when artificial intelligence (AI) is taking over many jobs, almost everything in Nigeria is done manually (Ugonna, 2020). Unstable supply and demand, inefficiency, and a lack of critical analysis essential for optimal administration pose new challenges to the manufacturing industry (Mustapha, 2017). Despite its relevance and progress in terms of innovation, AI has experienced several difficulties, particularly in developing countries such as Nigeria. Complex algorithms, AI human interface, cultural and religious barriers, software malfunction and a decline in investment are some of the challenges identified by Nkemakolam (2021). AI concerns can be solved systematically by transferring expertise from the manufacturing sector to AI software firms (George, 2018). Some people believe that if Artificial Intelligence (AI) continues to advance unabated, it will threaten humanity. Others believe that, unlike previous technological revolutions, Artificial Intelligence (AI) will increase the risk of mass unemployment. This implies that artificial intelligence is involved in the project of developing machines endowed with human-like cognitive processes and attributes such as reasoning, seeking answers, or learning from previous scenarios (Johnson, 2016).

Similarly, Artificial Intelligence can be used to shape the growth of key sectors in the Nigerian economy, particularly the manufacturing sector. Indeed, the applications of artificial intelligence (AI) technology will be the best technology for boosting core sectors and assisting Nigeria in its rapid digitization (Hassan et al., 2019). According to Yakubu (2018), the employment of artificial intelligence in the manufacturing industry will reduce costs of manufactured goods and services and encourage the growth of indigenous firms. Mgbemere (2021) underlined that numerous opportunities such as digital progression and national development by adopting information and communication technologies are by-products for a nation that imbibes the tenets of artificial intelligence.

Artificial intelligence (AI) has grown dramatically and becomes more and more institutionalized in the 21st century. In this era of interdisciplinary science, of computer science, cybernetics, automation, mathematical logic, and, and linguistics, questions have been raised about the specific concept of artificial intelligence (Arthur, 2018). Actually, as early as the 1940s and 1950s, scientists in the field of Mathematics, Engineering, and Computer Science had explored the possibilities of artificial brains and were trying to define the intelligence, of the machine. In 1950, Turning presented the famous “Turning Test” which defined the concept of “Machine Intelligence”. On this background, the origins of AI can be traced to the workshop held on the campus of Dartmouth College in 1965, in which

McCarthy persuaded participants to accept the concept of “Artificial Intelligence”. It is likewise the beginning of the first “Golden age” of artificial intelligence.

In simple terms, artificial intelligence (AI) aims to extend and augment the capacity and efficiency of mankind in tasks of remaking nature and governing the society through intelligent machines, with the final goal of realizing a society where people and machines coexist harmoniously together (Liu et al., 2017). Due to the historical development, artificial intelligence has been utilized into several major subjects including computer vision, natural language processing, the science of cognition and reasoning, robotics, game theory, and machine learning since the 1980s (Biu, 2019). These subjects developed independently of each other. However, these disciplines basically had already abandoned the logical reasoning and heuristic search-based methods which were proposed 30 years ago. Instead, most of them were based on statistical methods which include modelling and learning.

Studies have already shown the ability of the quantitative analysis to reveal the nature of the specific field and its development over time. On the grounds of science of science, many scientific online systems including AMiner, Google Scholar, and Microsoft Academic Services, have long been developed for beer science. They also provide opportunities for providing direct access to scholarly big data. A significant body of work has concentrated on developing scientometric methods and tools to quantify the impact of publications, researchers, venues, conferences, and others.

1. The Problem

The rise of super-intelligent machines, and technology stirs up recollections of the movie recreation by Mary Shelley’s *Frankenstein*, which in the eyes of many, provoked both the feeling of horror and awe, to a majority of researchers and thinkers, these advances in Artificial Intelligence (AI) innovations sparked off fascinating and exciting possibilities that can only be limited by the imaginations of individuals. These inconsistencies notwithstanding, renewed studies on advances in AI research and technology, indicate that there are rising concerns about the place of man in the presence of these innovations in AI technology and its direct implications and consequences on the existential state of persons who work in manufacturing industries (MIs) for their sustenance and livelihood. With the reality of these artificial intelligence (AI) innovations now existing in smart phones, automated self-driving cars and in most heavy duty machines in the manufacturing industry (MI), one big question that looms man in the face is the question of “whether the benefits of AI outweighs the existential risks it poses to workers in the labour force? Another group of studies conducted by FLI, for instance, all focused on raising serious awareness about what Moshe Vardi in 2015 described as the scary extinction risks.

2. Objectives of the Study

In the light of some of the research questions raised in the above page, this study, among other things, focused on doing the following:

1. Evaluating critically, the existential risks claim and the perceived benefits believed to be associated with rising innovations and automations of human jobs by super-intelligent machines and technology.
2. Attempt a valid inference of the future of mankind in the light of rising innovations and automations in the manufacturing industry.

3. Identify and recommend pathways that should facilitate aligning the goals of super-intelligent technology with those of mankind in the twenty-first century.

3. Hypotheses

To achieve the objectives stated above, the following null hypotheses were tested at 0.05 level of significance:

Ho1: There is no significant relationship between Robotics and innovation in the Manufacturing sector in Abia State.

Ho2: There is no significant relationship between Robotics and Cost Reduction in the Manufacturing sector in Abia State.

Ho3: There is no significant relationship between Electronic Fund Transfer and innovation in the manufacturing sector in Abia State.

Ho4: There is no significant relationship between Electronic Fund Transfer and Cost Reduction in the manufacturing sector in Abia State.

4. Theoretical Foundations and Methodology for the Study

Karl Marx's alienation theory which essentially highlights the various kinds of estrangements that individuals experience from aspects of their essence is adopted for the study. The theory was chosen because it offers basic knowledge and foundations for conducting investigations in the subject areas of the paper. This paper argues that the situation arising from this context creates derogatory relations which makes man feel very helpless in the face of the forces of technology he created himself.

The descriptive research method was considered an appropriate methodology for the study, since it largely relies on the analysis of data from other studies, debates and arguments conducted on the advantages and disadvantages of super-intelligent machines, now fully operational in today's manufacturing industries. Deriders' deconstructive and critical reconstructive analytic method of enquiry in philosophy was adopted for the study because it essentially interrogates the meaning of concepts, arguments and issues in the on-going debates on the pros and cons of innovations in Artificial Intelligence (AI) technology and the existential threats of super-intelligent machines to mankind in the twenty-first (21st) century.

2. Conceptual Framework

2.1 The Concept of Artificial Intelligence

Artificial intelligence (AI) called machine intelligence, is intelligence demonstrated by machines in contrast to natural intelligence displayed by humans and other animals (McCorduck, 2004). This implies that machines can be made to perform tasks commonly associated with intelligent beings like humans and animals. It is an area of computer science with the help of digital electronics that emphasizes the creation of intelligent machines that work and react like humans. The term is frequently applied to the project of developing systems endowed with the intellectual processes and characteristics of humans, such as the ability to reason, discover meaning, generalize, or learn from past experiences.

Since the development of the digital computer in the 1940s, it has been demonstrated that computers can be programmed to carry out very complex tasks like discovering proofs or mathematical theorems and playing chess with great proficiency. Artificial Intelligence (AI) has been studied for decades and is still one of the most challenging subjects in digital computer. However, it is taking the world by storm considering the application of its innovative uses across all industry segments. Indeed, the world is decades away from replacing every human intelligence with AI robots.

AI technology ranges from machines truly capable of thinking to search algorithms used to solve societal problems. In fact, intelligent robots are slowly and gradually in demand and can be considered as an emerging and natural language processing (McGuire, 2006). Using these terminologies, computers can be trained to accomplish specific tasks by processing large amounts of data and recognizing patterns in the data. The overall research goal of artificial intelligence is to create technology that allows computers and machines to function in an intelligent manner. The general problem of simulating (or creating) intelligence has been broken down into sub-problems. These consists of particular traits or capabilities that researchers expect an intelligent system to display. The traits are learning, reasoning, problem-solving, perception, planning and speech recognition. These traits have described to have received the most attention in AI technology.

2.1 The Origin of Artificial Intelligence

Artificial intelligence (AI) as a concept is often referred to as “the general mental capacity to process data intellectually and abstractly, which results in the knowledge of new ways for addressing issues for the benefit of mankind (Sambo et al., 2019). Most researchers ascribe the feature of intelligence to man alone; hence, those in this category tend to reject the idea that such feature of intelligence is replicable in artefacts such as machines. The belief that intelligence is exclusive to man alone is premised on the notion that the feature of intelligence gives man the edge and dominant advantage of reason and resourceful introspection, a feature that makes it possible for them to thrive well and surpass all his contemporaries in all things (Ferdinand, 2018). Any other thing or artefact which seems to possess this similar feature of intelligence can only be regarded as artificial intelligence (AI) and not intelligence as it was.

The idea of inanimate objects coming to life as intelligent beings (Artificial Intelligence) has been around for a long time. It began in antiquity with myths, stories and rumours of artificial beings endowed with intelligence, or consciousness by master craftsmen. In fact, the ancient Greeks had myths about robots, and Chinese and Egyptian engineers built automations.

The beginnings of modern Artificial Intelligence (AI) can be traced to classical philosophers’ attempts to describe human thinking as a systematic system. But the field of AI was not formally founded until 1956, when John McCarthy at an academic conference at Dartmouth College in Hanover, New Hampshire where the term ‘artificial intelligence’ was coined (McGuire, 2006). Massachuset Institute of Technology (MIT) scientist, Marvin Minsky and others who attended the conferences were extremely optimistic about AI’s future. Many of them predicted that a machine as intelligent as a human being would exist in no more than a generation and they were given millions of dollars to make this vision come true. Eventually, it became obvious that they had grossly underestimated the difficulty of the project. But achieving an artificially intelligent being was not so simple. After several reports criticizing the progress in AI, in 1973, in response to the criticism from James Lighthill and on-going pressure from congress, the U.S and British Governments stopped funding undirected

research on artificial intelligence, and the difficult years that followed was later known as an ‘AI winter’.

The applications of big data began to reach into other fields as well, such as training models, in ecology and for various applications in economics (Hampton et al., 2013). Advances in deep learning (particularly deep convolutional neural networks and recurrent neural networks) drove the programs of AI to image, video processing, text analysis, and speech recognition.

2.2 Importance of Artificial Intelligence in Nigeria’s Manufacturing Industry

In Nigeria, almost everything is done manually, despite the fact that we now live in the time where a lot of works are taken over by machines (Artificial Intelligence). Therefore, artificial intelligence has a key role to play in Nigeria, almost all the works are done manually by humans, hence causing several economic dangers due to poor production and poor technology inclination. However, artificial intelligence (AI) technology is efficient enough to reduce human efforts in various areas hence improving production and technology. In developed nations, in order to improve production in various activities in the economy, many of them are using artificial intelligence to create machine slaves that perform various activities on a regular basis. The use of artificial intelligence will assist humans to get the work done faster and with accurate results. Error-free and efficient works are the main motives behind artificial intelligence. In the recent years, many nations have started using AI technology to reduce human efforts, and also to get efficient and faster results, but Nigeria is yet to give the required attention to artificial intelligence (AI).

Though there are quite a lot of benefits in the technology of artificial intelligence (AI), but with every great invention, there are certain amounts of risk. One of such risks is the use of this technology for foolish and selfish activities, especially in the destruction of human lives.

Unfortunately, Nigeria could be a clear victim considering her volatile ethno-religious differences. To control this, there are already a great push for national and international control of its development in order to ensure human safety and peace in the world.

The manufacturing sector is known to be prone to pollution and contamination of the environment through a lack of proper environmental analysis and proper quality checks. Therefore, the manufacturing industry has shown a trend of combining with information technology to provide a means of adequate environmental data collection and efficient material utilization to minimize the effects on the environment (Williams, 2011).

Intelligent manufacturing includes computer amalgamated manufacturing, high adaptability potential, and design fixes, information technology, and more fluid training programmes. Several established and developing countries are speeding up their strategic plans to revitalize their diverse manufacturing sectors by implementing smart and efficient industrial layouts. Most major economies, including the United States, China and the European Union (Bogle, 2017) have said that smart manufacturing is a top priority. The US Smart Manufacturing Leadership Coalition established the Smart Process Manufacturing roadmap, which is a system aimed at implementing intelligent and efficient process manufacturing operations in the twenty first (21st) century to reduce hazardous emissions and pollution of the environment (SLMC, 2011). Germany proposed intelligent manufacturing to complete the Fourth Industrial Revolution. Considering this, China emerged with the Made in China 2025 strategy, as reported by (State Council of the People’s Republic of China (2015), to achieve manufacturing industry development and transformation during the next industrial revolution.

This means that these major economies and corporate bodies agree to achieve the sole objective of smart and sustainable manufacturing. So, artificial intelligence (AI) and Information and Communication

Technology (ICT) applications are being made to better equip global economies through the manufacturing sector. The following are the problems of the manufacturing sector that have been resolved by the incorporation of Artificial Intelligence (AI) and Information and Communication Technology (ICT): safety of consumer products and quality of packaging, management of supply logistics and visibility, duplicate identification, cloud capacity and computational functionality, review of regulations and standards and environmentally conscious products and manufacturing methods (BMCsoftware, 2020).

2.3 Challenges of Artificial Intelligence in Nigeria's Manufacturing Industry

Despite the innovative importance and growth of artificial intelligence technology, it has indeed been faced with some significant challenges especially in developing nation like Nigeria. Nigeria as a nation must endeavour to overcome these challenges in order to improve artificial intelligence. Some of the challenges are seen below.

Computer Algorithms:

The technical side of artificial intelligence (AI) involves some huge data and complex algorithm, sometimes making users not to grasp AI concepts. A lot of researchers in Nigeria are completely unaware of these algorithms and technology, hence finds it difficult to understand the functioning of AI technology. Besides, many Nigerians tend to stay away from some complicated learning.

AI human interface:

The challenge here is the shortage of data science skills within humans to get maximum output from artificial intelligence. There is a clear shortage of advanced skills that will interface between Nigerians and AI technology.

Decline of investment in AI:

Another challenge of artificial intelligence in Nigeria is that not all business owners or managers are willing to invest in it. The funds required to set up and implement Artificial Intelligence is very high, thus not every business owner or organization in Nigeria can invest in it.

Software malfunction:

No technology of humans is perfect. A case of software or hardware crash could be highly frustrating to researchers especially in Nigeria where storage and retrieval systems are poor. Hence, software tasks performed by humans can be difficult to trace. This kind of problem can be frustrating and discouraging.

Cultural and religious barriers:

Cultural affiliation and religious bigotry are the two most common barriers to development in Nigeria; hence AI technology is not spared. Language might not be a much challenge to artificial intelligence progress in Nigeria, but persons of the same tribal affiliation are usually biased in working cooperatively with other tribes especially in knowledge acquisition.

Similarly, there is so much religious intolerance that can seriously militate against AI technology in Nigeria.

2.4 Applications of Artificial Intelligence (AI) in Nigeria

It has been acknowledged of late that machines are performing many smarter activities using cognitive intelligence in contrast to natural intelligence (NI) displayed by humans and other animals. Most of the developed nations have used artificial intelligence to grow every facet of their economy to become world power. Similarly, Artificial Intelligence can be used to play a major role in shaping the growth of core sectors in Nigerian economy. What is paramount is for Nigeria to quickly adopt the AI technology and commence experiments in many new things for a positive outcome and applications. Indeed, the applications of AI technology will be the finest technology to give a boost to core sectors and help Nigeria for a fastest digitization. Meanwhile, below are some of the applications of Artificial Intelligence.

Astronomy:

It has been ascertained that the accuracy of artificial intelligence is immeasurable. Researchers have shown that calculations carried out by artificial intelligence can make more accurate predictions than humans concerning the long-term stability of circumlunar planets. Hence, this technology can be used in understanding our entire universe and how it works. This implementation could give Nigeria the ability to make an attempt into space.

Construction:

AI based applications can widely be used in the construction sectors of the Nigerian economy. AI could give the ideal design for buildings and recommend best safety features to make lives more secure. It understands complex languages and the ability to fixing them. This invariably means that AI technology can make engineers more productive and capable of delivering high quality work in the stipulated time frame. Besides, the technology can be useful in analysing the work and process of the construction industry.

Agriculture:

Agriculture is one of the core sectors of the Nigerian economy and efforts are being made to modify the cultivation process in order to yield more production. AI technology could be of immense help. It can understand a timely planting, getting predictions, using fertilizers, harvesting and climate conditions. Automation of farming activities is possible with the implementation of the AI technology and maximum output from agriculture can be achieved.

Sports:

There has been a huge demand for AI technology in the sports industry as it possesses significant capabilities. This technology can make sports more interesting and help sports men and women to go beyond the capacity to practice and deliver the best out of them.

The implementation of this technology is certainly going to solve many major changes in the sports world of Nigeria by bringing the capacity and competition among sports men and women in the country.

Education:

This is the most important sector in Nigeria that touches every life regardless of the age and location. AI technology can make education system smarter in Nigeria. This can be done by

introducing self-teaching classrooms at every level of the education institution. In this classroom, machines can be used to properly teach and answer on the spot questions in a universally accepted manner. Indeed, the 21st century classrooms can be equipped with emerging technological solutions to deliver the best learning environment to students. It can also collaborate with virtual networks in order to make a perfect learning environment for students as well as teachers.

Healthcare:

The AI technology can certainly cater for greater services in the healthcare sector of the Nigerian economy. The implementation of the AI technology in the health sector can be used to understand medical data and reach the right conclusion without direct human input. It can be applied in diagnosis processes, treatment protocol development, drug development, personalized medicine, and patient monitoring and care.

Banking:

Banks and other financial institutions all over the world have begun adopting the AI technology into their systems and Nigeria cannot be an exclusion. It can create a huge impact on the business and commerce of the banking industry in Nigeria. The implementation of the AI technology in the banking industries can be used in the payment efforts and reduce complex process through simple chatbots conversation to continue the operations without any hassles. The banking industries in Nigeria can also use the AI technology in the field of intelligent virtual assistant to improve their customer services.

2.5 Prospect of AI in the world of technology

Artificial intelligence (AI) has been a fascinating concept of science fiction for decades. This is a type of ‘deep learning’ that allows machines to process information for themselves on a very sophisticated level allowing them to perform complex functions like facial recognition. Scientists have made breakthroughs in ‘machine learning’ using neural networks, which mimic the processes of real neurons. Many researchers thought the world has finally stabilized on the development of AI technology. However, ‘Big data’ is speeding up the AI development process and hence creating more opportunities for future prospect. The followings are some prospect of AI technology.

Automated transportation:

Self-driving cars already exist, though the vehicles are currently required to have a driver present at the wheel for safety. Despite these interesting developments, it will take a while for a public acceptance to bring automated cars into widespread use. But when Google began the testing of a self-driving car in 2012, the U.S. Department of Transportation was forced to release policies to control different levels of automation. It is being believed that other self-driving transportation means like buses and train will soon emerge.

Cyborg technology:

One of the main limitations of being human is simply our own bodies and brains. Researchers have thought that in the future, humans will be able to augment themselves with computers and enhance many of their own natural abilities. Though many of these possible cyborg enhancements would be added for convenience, others might serve as for a more practical purpose. For instance, AI will soon be used for people with amputated limbs, in order to give

patients more control. This kind of cyborg technology would significantly reduce the limitations that amputees deal with on a daily basis.

Taking over dangerous jobs:

Some machines are already taking over some of the most hazardous jobs like bomb defusing. These machines aren't quite robots yet but are technically drones, being used as the physical counterpart for defusing bombs, but required a human to control them, rather than using AI. Whatever their classification, they have been saving thousands of lives by taking over one of the most dangerous jobs in the world. As technology improves, we will likely see more AI integration to help these machines function. Other jobs are also being reconsidered for AI integration. Welding which is well known for producing toxic substances, intense heat, and ear-splitting noise will also be replaced by robots soon in the future.

Robot as friends:

Presently, most robots are still emotionless and it is difficult to picture a robot you could relate to emotionally. However, a company in Japan has made the first big steps toward a robot companion, one that can understand and feel emotions of humans. Developed in 2014 and was called Pepper. About 1000 pieces of Pepper the companion robot were produced and all were sold in the year 2015. The robot was programmed to read human emotions, develop its own emotions and help its human friends, stay happy. More sophisticated friendly robots are sure to be developed soon.

Robots as medical doctors:

Presently, in the medical field, robots are assisted by humans to carry out surgeries or treat patients. However, it is being believed that autonomous surgical robots can be used in the future to perform surgeries on their own without the help of surgeons and medical doctors in the future can be a fully-autonomous robots that can make their own decisions.

Improved house servants:

For many persons, everyday life is a struggle, hence the high demand for house servants all over the world. As a result, hiring house servants to manage their care is becoming scarce and expensive. Artificial intelligence (AI) is at a stage where replacing this need isn't too far off. Home robots could soon replace house servants doing everyday tasks as the owners allow them to stay comfortably in their homes for as long as possible. It will also be replicated to house guards robots who will perform the services of a gate-man or security personnel at homes.

3. Results

1. Analysis of Research Questions

In chapter one of this study, the researcher sought to ascertain the influence of the elements of artificial intelligence applications on the Nigeria's manufacturing sector in Abia State. The descriptive relationships between the components of artificial intelligence application in the manufacturing sector of Abia State are presented in this section. The descriptive statistics is presented to answer the research questions previously raised in chapter one of this study.

Research Question One: To what extent does robotics influence organizational efficiency of the manufacturing sector in Abia State?

Table 1: Respondents' Mean Scores on the extent robotics influences organizational efficiency of the manufacturing sector of Abia State

S/No	STATEMENT	SUM	MEAN	S.D.	REMARK
1.	In manufacturing, robots automate repetitive tasks, reduce margins of error to negligible rates and enable humans to focus on operation in the workplace.	526	3.36	0.74	
2.	Robots in manufacturing allows companies to remain competitive globally, offering an efficient, viable alternative to fulfil the skill gap in the area.	504	3.23	0.89	
3.	Robots can be programmed to operate 24/7 in lights out situations for continuous production without getting tired or bored	443	2.84	0.92	
Grand Mean			3.29	0.81	HE

Table 1 shows respondents' mean and standard deviation value; it was revealed that robots automate repetitive tasks, reduce margins of error to negligible rates and enable humans to focus on operation in the workplace, 3.23 (0.89), robotics in manufacturing allows companies to remain competitive globally, offering an efficient, value alternative to fulfil the skill gap in the area 3.23 (0.89), and robots can be programmed to operate 24/7 in lights out situations for continuous production without getting tired or bored with value 2.84 (0.92). With a grand mean of 3.29 implies that robotics influences organizational efficiency of the manufacturing sector in Abia State to a high extent.

Research Question Two: To what extent does Electronic Fund Transfer influence organizational efficiency of the manufacturing sector in Abia State?

Table 2: Respondents' Mean Scores on the extent Electronic Fund Transfer influences organizational efficiency of the manufacturing sector in Abia State

S/No	STATEMENT	SUM	MEAN	S.D.	REMARK
4.	Electronic Fund transfer can make transactions such as deposit, cash withdrawals, fund transfers, or account information at any time without the direct interaction with bank representative.	410	2.66	0.77	
5.	With electronic Fund transfer, you can do your transaction 24/7 at the comfort of your workplace.	448	2.91	0.81	

6.	The device had completely eliminated the era of carrying bulk of money (physical cash) from one place to another.	447	2.90	0.91	
Grand Mean			2.79	0.79	ME

Table 2 shows respondents' mean and standard deviation value; it was revealed that electronic cash transfer can make transactions such as deposit , cash withdrawals, fund transfers, or account information at any time without the direct interaction with bank representative 2.66 (0.77), electronic cash transfer, workers can do your transactions 24/7 at the comfort of your workplace 2.91 (0.81) and electronic cash transfer had completely eliminated the era of carrying bulk of money (physical cash)from one place to another with value 2.84 (0.92). With a grand mean of 2.79 implies that electronic cash transfer influences organizational efficiency of the manufacturing sector in Abia State.

Test of Hypotheses

Decision Rule

Significant/probability value (Pv) < 0.05 (level of significance = significant relationship)

Significant probability value (Pv) < 0.05 (level of significance = not significant relationship)

H01: There is no significant relationship between robotics and innovation of the manufacturing sector in Abia State.

Table 3: Relationship between Robotics and Innovation of the Manufacturing Sector of Abia State

		Robotics	Cost Reduction
Robotics	Pearson Correlation	1	-.150
	Sig. (2-tailed)		.084
	N	154	154
Cost Reduction	Pearson Correlation	-.150	1
	Sig. (2-tailed)	.064	
	N	154	154

Table 3 shows the result that the correlation between robotics and cost reduction of the manufacturing sector in Abia State is -.150. For two-tailed test, the observed correlation

between robotics and cost reduction has a significant level (sig. 2-tailed) of 0.64 is greater than the chosen Alpha level of 0.05. Therefore, the null hypothesis of no significant relationship between robotics and cost reduction of the manufacturing sector in Abia State is retained. That is, there is indeed no statistical relationship, $r(152) = -0.64, P > 0.05$.

Ho3: There is no significant relationship between Electronic Fund Transfer and innovation of the manufacturing sector in Abia State.

Table 4: Relationship between Electronic Fund Transfer and innovation of the manufacturing sector on Abia State

		EFT	Innovation
EFT	Pearson Correlation	1	.018
	Sig. (2-tailed)		.829
	N	154	154
Innovation	Pearson Correlation	.018	1
	Sig. (2-tailed)	.829	
	N	154	154

(EFT – Electronic Fund Transfer)

Table 4 shows the result that the correlation between electronic fund transfer and innovation of the manufacturing sector in Abia State is .018. For the two-tailed test, the observed correlation between electronic fund transfer and innovation has a significant level (sig, 2-tailed) of .829 is greater than the chosen Alpha level of 0.05. Therefore, the null hypothesis of no significant relationship between electronic fund transfer and innovation of the manufacturing sector in Abia State is retained. That is, there is indeed no statistical relationship, $r(152) = -0.83, P > 0.05$.

Ho4: There is no significant relationship between Electronic Fund Transfer and cost reduction of the manufacturing sector in Abia State.

Table 5: Relationship between Electronic Fund Transfer and Cost Reduction of the Manufacturing Sector in Abia State

		EFT	Cost Reduction
EFT	Pearson Correlation	1	-.009
	Sig. (2-tailed)		.914
	N	154	154
Cost Reduction	Pearson Correlation	-.009	1
	Sig. (2-tailed)	.914	

	N	154	154
--	---	-----	-----

EFT – Electronic Fund Transfer)

Table 5 shows the result that the correlation between electronic fund transfer and cost reduction of the manufacturing sector in Abia State is -.009. For two-tailed test, the observed correlation between electronic fund transfer and production efficiency has a significant level (sig, 2-tailed) of .914 is greater than the chosen Alpha level of 0.05. Therefore, the null hypothesis of no significant relationship between electronic fund transfer and cost reduction of the manufacturing sector in Abia State is retained based on the statistical evidence. That is, there is indeed no statistical relationship, $r(152) = -0.914, P > 0.05$.

4. Discussion of Findings

This study uses descriptive and survey design method in investigating the relationship between artificial intelligence application and organizational efficiency in manufacturing sector in Abia State, as well as the moderating role of technology. The findings revealed there is a positive and significant relationship between artificial intelligence application and organizational efficiency in the manufacturing sector in Abia State, using the Pearson correlation coefficient with point above 0.05 indicating that there is a significant relationship between artificial intelligence and organizational efficiency.

These findings support the idea of Kwantes and Boglarsky (2007) who claim that the application of artificial intelligence in an organization will increase production, cost reduction which will amount to high profitability which will also bring about robust growth in the industry. Many experts and industrialists argued that AI is the further that they are expecting because of the huge benefit (Hintze, 2016). The study also revealed that artificial intelligence is categorized into weak and strong artificial intelligence. The weak artificial intelligence is the one that handled specific task, while strong artificial intelligence is the one that will handle multiple tasks, which is yet to come into existence. For now it is a fiction.

From research finding one, this is in agreement with the study conducted by Davidow and Malone (2014) that robot performs job that are traditionally done by human being and carry out repetitive tasks and it should be used in manufacturing sector and in an environment that is hazardous to human. Robot is also equipped with the sense of vision, touch, and ability to sense temperature; even some of the robots today are taking simple decision in an unstructured environment. Within the industry today robot had introduced the idea of using machine to increase productivity and reduce the cost of production.

The study also makes us to realize that there are three principles that guide the behaviour of robots and smart machines. These principles are what guided robots in its operations. Therefore robotics will bring about organizational efficiency in the manufacturing sector of Abia State.

Research finding two: This is concerned with electronic fund transfer, which according to research by Howcroft (2002) is the electronic way of transferring of funds from one bank account directly to another bank account without any paper money changing hands. This is supported by the work of Balarchandler, Santha, Norhazlinand Rajendra 92001) which made us understand that electronic fund transfer had done so much good to the manufacturing sector and the entire society at large. Looking back to the era when workers were also paid by hand in cash from their various organizations and companies, how workers were attacked by

arm-robbers during end of months and also those that are carrying money in bulk for business purposes. All these set of people mentioned above were all robbed during the period mentioned and other times of the season. And during this robbery time, lives were also wasted by the criminals to enable them go away with the cash, but the good news is that you can stay at the comfort of your home or workplace and do your financial transaction without the presence of any bank representative, no stress or to endanger yourself. Workers are now receiving their salary even sleeping in the comfort of their bed and also perform any type of financial transaction at their comfort because of electronic fund transfer, it is a welcome development.

5. Conclusion

It was concluded that artificial intelligence had become the way forward for manufacturing sector in Abia State, because its application had enhanced efficiency in the organization and will lead to high productivity and cost reduction which shall amount to high productivity. The study concluded that robotics does not only increase productivity, but also save humans from working in temperate region like the production plant, which can cause injury to humans.

6. Recommendations

Based on the findings of the study, the following recommendations are made by the researcher.

- i. Manufacturing sector should adopt the use of robot in their production process to bring about safety of their staff that might be working on hazardous substances and in high risk section of an organization.
- ii. Electronic Fund Transfer is an innovation that reduce cost. Therefore, manufacturing sector in Abia State should begin to use it to ensure security of personal and financial resources.

References

- Alai, M., (2004).** AI, scientific discovery and realism, *Minds and Machines, Journal of Innovative Studies* 14 (1), 21 – 42.
- Balanchndher, K. G., Santha, V., Norhazlin, I, & Rajendra, P. (2001).** Electronic Banking in Malaysia: A Note on Evolution of Services and Customer Relations.
- Bostrom, N. (2014).** Super-intelligence: Paths, dangers, strategies. Oxford University Press.
- Chalmers, D., (2010).** ‘‘The singularity: Philosophical Analysis’’. *Journal of Consciousness Studies*, 1 (7), 7 – 65.
- Committee on Technology (2016).** Subcommittee on Machine Learning and Artificial Intelligence, ‘‘Preparing for the future of artificial intelligence,’’ Washington, DC. Office of Science and Technology Policy.
- Davidow, P., (2017).** Automation could kill 73 million U.S. jobs by 2030,’’ *USA Today*.
- Franz, M. R. (2003).** ‘‘The Electrical Restitution Curve Revisited: Steep on Flat Slope – Which is Better? *Journal of cardiovascular electro-physiology*, 12 (10), 140 – S147.
- Future of Life Institute (2018).** Benefits & risks of artificial intelligence. Retrieved from: <http://futureoflife.org/background/benefits-risks-ofartificialintelligence/>.

- Greenhouse, S., (2016).** Autonomous vehicles could cost America 5 million jobs. What should we do about it? Los Angeles Time. Retrieved from 20160922-snapstory.html.
- Hartnell, C. A., Ou, A. Y. & Kinicki, A. (2011).** Organizational culture and organizational effectiveness. A meta-Analytical investigation of competing values framework is theoretical suppositions. Journal of Hpploid psychology, 96 (4), 677 – 94.
- Hintze, A. (2016).** Understanding the four types of AI, from reactive robots to self-aware beings.’’ The Conversation.
- Jim Steine (2017).** Artificial intelligence for marketing practical applications: publisher; qiley.

**DIGITALIZATION OF THE ECONOMIES –BENEFITS AND OPPORTUNITIES IN
THE WESTERN BALKAN COUNTRIES**

Ceneta Telak Durmishi

International Balkan University, Faculty of Economics and Social Sciences

ABSTRACT

The Digitalization of the economies for the countries of the Western Balkans is supposed to support the transition of the region into a digital economy and bring the benefits of digital transformation, such as faster economic growth, more jobs, and better services. This process of digitalization is covering all six western Balkan partners in a parallel line; Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Montenegro, North Macedonia and Serbia.

Digital technologies provide opportunities for inclusive and sustainable economic growth in all sectors of the economy and society. The Western Balkan countries are seeing the process of digitalization as the main driver of competitiveness, economic development and employment growth. In this region it should be carried out through the economic growth by increasing the efficiency, productivity and competitiveness of the use of digital technologies, which implies the digital transformation of economic sectors in each country separately, areas of activity, as well as new competitive qualities and properties.

In my research I will use a deduction method to determine global trends in the digitalization in comparison to the Western Balkan trends , an institutional analysis to identify the objects of regulation of public life digitalization and evidence in relevant institutions, as well as analysis of the economic and social benefits of the users in terms of business efficiency, relying on the results obtained from the research carried out in the countries of the Western Balkans.

Keywords: Digital economy, Western Balkans, social benefits, economic benefits

The identity of an organization as a form of communication with employees

Senior Lecturer Florentina Popa, PhD

Faculty of Communication and International Relations Danubius University of Galati

ABSTRACT

A brand is mainly known by its visual identity, characterized by the name, color code used, logo and slogan, but this is part of the company's identity. Environmental design, as a set of techniques that create the specific atmosphere of the brand through the arrangement of work spaces or commercial spaces, as well as the architecture of buildings, is an important part of the company's internal and external communication. The arrangement of the working spaces and the form of communication and motivation of its own employees, and the quality of life of the employees is reflected in their productivity.

Many times entrepreneurs lose sight of this aspect and focus their attention on arranging the spaces that come into contact with customers, and the organization of the spaces where the employees work are less important. However, the arrangement of the internal spaces reflects the values that the management of the organization has in relation to its own employees. A company cannot have different values in communication with customers and with its own employees. An employer brand is interested in the quality of communication it has with employees to benefit from this very important resource, but also because of how this relationship is then reflected in communication with customers, especially for service brands.

Romanian companies have understood the importance of visual identity, which allows them to differentiate themselves from the competition, but there is not yet a clearly defined culture of the design of work spaces where employees work, and this is due to a legacy from the socialist period in which the organizational culture and internal communication were not considered important in the production process or in services.

The paper aims to analyze how the design of the working environment influences the employees' activity, what are the meanings they give to the style of furniture, the colors used, the location and importance of common spaces, the internal circulation plan. To what extent employee motivation depends on environmental design.

The research is qualitative and represents the processing of the opinions of employees from 100 organizations about how the work is influenced by the layout of the offices and the flow of internal communication.

Keywords: Environmental design, employee motivation, visual identity, employer brand, organizational culture.

ENHANCING ACADEMIC READING SKILLS THROUGH PROJECT-BASED LEARNING

Marija Stevkovska

English language teaching and linguistics, International Balkan University,
Skopje, North Macedonia, ORCID: 0000-0003-2305-4573

Abstract

This article investigates the use of Project-based learning (PBL) in EAP and ESP courses in higher education in order to improve students' academic reading skills in English. These courses aim to develop students' critical thinking skills and prepare them to use English in an academic setting. Students lack motivation to read, which prevents them from enhancing their reading skills despite their high language proficiency. The study tries to answer the following questions: Can Project-based learning enhance academic reading skills in ESP and EAP courses? And What type of activities are most suitable for developing academic reading skills? The hypothesis tested was that PBL significantly improves students' academic reading skills in comparison to traditional teaching methods. An experimental research design was used to analyze and compare the data of the experimental and control group. The results of the independent and dependent t-tests confirm the hypothesis (experimental group pre-test $M=19,77$ and post-test $M=22,62$, $p=,000$; control group pre-test $M=19,95$ and post-test $M=19,3$, $p=,139$). Reading activities include materials related to students' field of study taken from ESP courses, course books students use in the profession-related courses, and online resources. Project assignments motivate EFL learners to read materials they find useful and interesting.

Keywords: Reading skills, English for academic purposes, Project-based learning, English for specific purposes

**THE RESEARCH OF THE EFFECT OF TASK-BASED LANGUAGE TEACHING
APPROACH ON 4TH GRADE ENGLISH LISTENING SKILLS**
**GÖREV TEMELLİ DİL ÖĞRETİM YAKLAŞIMININ 4. SINIF İNGİLİZCE DERSİ
DİNLEME BECERİSİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

Emin Tamer YENEN, Arif OKCAN

Doçent Doktor , Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, 0000-0003-2359-3518

Yüksek Lisans Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, 0000-0001-7966-5539

ÖZET

Dinleme becerisi, derslerde ve İngilizce dil öğretiminde göz ardı edilen bir alan olmuştur. İletişim kurmanın ilk adımı ve en kolay yollarından biri olan dinleme alanı yabancı dil öğrenen açısından da en temelde geliştirilmesi gereken dil beceri alanının başında gelmektedir. Dinleme becerisinde dikkat, motivasyon ve ilgi temel hususlar arasındadır. Birçok dilbilimci ve İngilizce öğretmenleri tarafından İngilizce dil öğretiminde Görev Temelli Dil Öğretimi yaklaşımının yabancı dil öğreniminde olumlu katkılarının olduğu savunulmuştur. Bu doğrultuda bu çalışmada dinleme becerisinin gelişimi görev ve iletişim bazında ele alınmıştır. Çalışmanın amacı 4. Sınıf İngilizce dersinde Görev Temelli Öğretim yönteminin dinleme becerisinin geliştirilmesine olan etkisinin belirlenmesidir. Bu çalışmada dinleme-odak, dinleme-motivasyon ve dinleme becerisi-iletişim ilişkisi açıklanmış olup dinleme becerisinin gelişiminin Görev Temelli Dil öğretimine göre nasıl gerçekleşeceği örnek dersler oluşturularak uygulanmıştır. 4. Sınıf konusu olan ve farklı kazanımlardan olmak üzere dört farklı uygulama örneği Görev Temelli Öğretim Yaklaşımının ilkeleri esas alınarak planlanmış ve öğrenci düzeyine göre hazırlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Yozgat'a bağlı Sorgun ilçesindeki bir ilkokulun 4. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrenciler 16 kız ve 14'ü erkek olmak üzere 30 kişiden oluşmaktadır. Çalışma yarı deneysel desende tasarlanmıştır. Çalışmada araştırmacılar tarafından tasarlanan üç seçenekli, doğru-yanlış ve boşluk doldurmalı bir başarı testi ön-test ve son test şeklinde uygulanmıştır. Son test sonuçları görev temelli dil öğretiminin deney grubundaki öğrencilerin İngilizce dinleme becerilerini anlamlı derecede geliştirdiğini göstermiştir. Aynı zamanda öğrencilerin ders esnasında ve sonrasında daha aktif, daha motive oldukları ve iletişim becerilerini geliştirdiği saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Görev Temelli Dil Öğretim Yaklaşımı, İngilizce Dil Öğretimi, Dinleme Becerisi

ABSTRACT

Listening skill has been an overlooked area in lessons and English language teaching. Listening, which is the first step and one of the easiest ways to communicate, is one of the most basic language skills that need to be developed for foreign language learners. Attention, motivation and interest are among the basic issues in listening skill. It has been argued by many linguists and English teachers that the Task-Based Language Teaching approach in English language teaching has positive contributions to foreign language learning. In this way

, in this study, the development of listening skills is discussed on the basis of task and communication. The aim of the study is to determine the effect of Task-Based Teaching method on the development of listening skills in the 4th grade English lesson. In this study, the relationship between listening-focus, listening-motivation and listening skill-communication has been explained and how the development of listening skill will be realized according to Task-Based Language teaching has been applied by creating sample lessons. Four different application examples, which are the subject of the 4th grade and from different acquisitions, were planned on the basis of the principles of the Task-Based Instruction Approach and prepared according to the level of the student. The study group of the research consists of 4th grade students of a primary school in Sorgun, Yozgat. The students consist of 30 students, 16 girls and 14 boys. The study was designed in a quasi-experimental design. In the study, an achievement test with three options, true-false and fill-in-the-blank, designed by the researchers, was applied in the form of pre-test and post-test. The post-test results showed that task-based language teaching significantly improved the English listening skills of the students in the experimental group. At the same time, it was determined that students were more active, more motivated and improved their communication skills during and after the lesson.

Keywords: Task-Based Language Teaching Approach, English Language Teaching, Listening Skill

A NEGATIVE REFLECTION OF SOCIAL CAPITAL ON THE MIGRATION
PROCESS: GHETTOIZATION OF SYRIAN MIGRANTS
SOSYAL SERMAYENİN GÖÇ SÜRECİNE OLUMSUZ BİR YANSIMASI: SURİYELİ
GÖÇMEN GETTOLAŞMASI

Gökhan BODUROĞLU¹

¹Doktora Öğrencisi, Yalova Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet
ABD, ORCID: 0000-0002-6424-6478

Özet

Amaç ve Kapsam: Çalışmanın amacı Türkiye'ye göç eden Suriyeli göçmenlerin sosyal sermayelerini kullanarak Türkiye içerisinde farklı illerde oluşturduğu göçmen gettolaşmalarına dikkat çekmektir. Bu bağlamda, öncelikle göçmenlerin ilişki ağları, sosyal sermayeleri, gettolaşma parametreleri ile Suriyeli göçmenleri konu edinen literatür çalışmalarından yola çıkılarak olgular arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma Türkiye'de sosyal sermayenin olumsuz yansımalarının bir ürünü olarak Suriyeli göçmen gettolaşmasının uyum sürecine olumsuz yansımalarını okuma çabasının bir ürünüdür.

Kavramsal Çerçeve: Sosyal sermaye; güven, ilişkiler ağı, işbirliği, tanışıklık, aidiyet, normlar gibi kavramları bünyesinde toplayan bir kavramdır. Suriyeli göçmenler göç sürecinde, aile, akraba, hemşeri, komşu, arkadaş vb. ilişki ağlarından oluşan öncü göçmen ağlarını kullanarak kendilerini güvende hissettikleri kendi normlarını sürdürebildikleri yerleşim yerlerine göç etmiştir. Türkiye'ye göç ettikten sonra barınma, istihdam, ekonomik geçim, bilgi akışı vb. gibi konularda göç sürecine dâhil olan tüm faktörlerden etkilenecek gerçekleştirdikleri şehirlerarası, ilçeler arası ve mahalleler arasında iç göç hareketlilikleri farklı yerleşim yerlerinde Suriyeli göçmen gettolaşmasının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Getto kavramı sosyal, kültürel, dini, hemşerilik vb. nedenlerden dolayı yerleşim yerlerinde ortaya çıkan homojen nüfus yoğunluğunun sosyal ve mekânsal olarak ayrışarak kendine özgü yaşam koşullarının oluşturduğu yerleşim alanlarını ifade etmektedir.

Literatürde yapılan araştırmalarda Suriyeli göçmen nüfusun yoğun olarak yaşadığı İstanbul ili Fatih ilçesi Akşemsettin Mahallesi; Sultanbeyli ilçesi Zübeyde Hanım Mahallesi; Ankara ili Altındağ ilçesi Önder Mahallesi, Kayseri ili Melikgazi ilçesi Eskişehirbağlar Mahallesi gibi yerleşim yerlerinin getto tanımına uygun yerleşim yerleri olduğuna ulaşılmıştır. Bu gettolar Suriyeli göçmenlerin yerel halkla etkileşimin en az düzeyde olduğu, genel olarak sosyal ve kültürel farklılıklarını devam ettirerek kendi aralarındaki iletişim ve etkileşimin kuvvetli olduğu yerleşim alanlarıdır.

Sonuç: Suriyeli göçmenlerin, göç sürecinde kullandıkları sosyal sermayelerin olumsuz yansımaları olarak ortaya çıkan gettolar göçmenlerin barınma, istihdam, eğitim, sağlık, bilgi alışverişi, maddi yardım gibi konularda ihtiyaçlarının giderilmesi açısından olumlu katkı sağlasa da göç edilen yerleşim yerinde soyutlanarak kendi norm ve sosyal ilişkilerini sürdürebildikleri gettoları ortaya çıkarmaktadır. Türkiye içerisinde Suriyeli gettolarının ortaya çıkması Suriyeli göçmenlerin yerel halktan kopuk bir yaşam sürdürmesine, eğitimde

başarısızlığı ve marjinal grupların ortaya çıkarak topluma zarar veren davranışların kolaylaştırmasına; Suriyeli göçmenlerin göç edilen toplumsal yapı içerisinde soyutlanarak uyum sürecine olumsuz etki yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sosyal Sermaye, Gettolaşma

Abstract

Purpose and Scope: The aim of the study is to draw attention to the migrant ghettoization created in different provinces in Turkey by using the social capital of Syrian immigrants who immigrated to Turkey. In this context, first of all, the relationship between the immigrants' relationship networks, social capital, ghettoization parameters and the literature studies on Syrian immigrants has been tried to be revealed. The study is a product of the effort to read the negative reflections of the Syrian immigrant ghettoization on the adaptation process as a product of the negative reflection of social capital in Turkey.

Conceptual Framework: Social capital; It is a concept that incorporates concepts such as trust, network of relations, cooperation, acquaintance, belonging, and norms. During the migration process, Syrian immigrants, family, relatives, compatriots, neighbors, friends, etc. have migrated to settlements where they feel safe and can maintain their own norms by using pioneering immigrant networks consisting of relationship networks. Housing, employment, economic livelihood, information flow, etc. after migrating to Turkey. Influenced by all the factors involved in the migration process, the internal migration movements between cities, between districts and between neighborhoods have led to the emergence of ghettoization of Syrian immigrants in different settlements. The concept of ghetto is social, cultural, religious, civic, etc. It refers to the settlement areas where the homogeneous population density that arises in the settlements due to reasons, socially and spatially decomposes and creates unique living conditions.

According to the researches in the literature, Akşemsettin Mahallesi in Fatih district of Istanbul, where the Syrian immigrant population is densely populated; Zübeyde Hanım District of Sultanbeyli District; It has been found that settlements such as Önder District in Altındağ district of Ankara province, Eskişehirbağlar District of Melikgazi district in Kayseri province are suitable settlements for the definition of ghetto. These ghettos are settlements where the interaction of Syrian immigrants with the local people is minimal, and where communication and interaction among themselves is strong by maintaining their social and cultural differences in general.

Conclusion: Although the ghettos, which emerged as a negative reflection of the social capital they used during the migration process, contributed positively to meeting the needs of the immigrants in terms of housing, employment, education, health, information exchange, and financial aid, they were able to maintain their own norms and social relations by being isolated in the migrated settlement reveals ghettos. The emergence of Syrian ghettos in Turkey causes Syrian immigrants to lead a life disconnected from the local people, their failure in education and the emergence of marginalized groups facilitate behaviors that harm society; It has a negative impact on the integration process of Syrian immigrants by isolating them from the social structure.

Keywords: Migration, Social Capital, Ghettoization

**EDUCATIONAL PROBLEMS AND SOLUTIONS OF SYRIAN MIGRANT
CHILDREN IN TURKEY**

**TÜRKİYE'DE SURİYELİ GÖÇMEN ÇOCUKLARIN EĞİTİM SORUNLARI VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

Gökhan BODUROĞLU¹

**¹Doktora Öğrencisi, Yalova Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet
ABD, ORCID: 0000-0002-6424-6478**

Özet

Türkiye, son yıllarda tarihin büyük göç hareketlerinin hedefinde yer alarak dünyada en fazla uluslararası göçmen barındıran ülke durumuna gelmiştir. Yaklaşık dört milyona yakın Suriyeli göçmeni barındıran Türkiye'de göçmenlerin büyük kısmını (%49,39) çocuklar olmaktadır. Göçmen çocukların göç sonrası uyum sürecinde en önemli konulardan birisi eğitimidir. Eğitim, nerede yaşadıklarına bakılmaksızın tüm çocuklara sağlanması gereken temel bir hak. Eğitim süreci travmatik deneyimleriyle baş ederek yaşamlarına devam etmek durumundaki göçmen çocukların ve ergenlerin tecrübe etmekte oldukları mekânsal ve toplumsal değişime uyum sağlama süreçlerinde önemli rol oynamaktadır.

Çocukluk çağında Suriye'den Türkiye'ye göç eden ya da Türkiye'de doğan Suriyeli çocukların eğitim-öğretim haklarına erişimlerinin sağlanması ve biyopsikososyal açıdan gelişimlerinin eğitim sürecinde desteklenerek eğitim alanında fırsat eşitliği yaratılması sağlıklı ve başarılı bir uyum sürecinin geçirilmesi açısından önemlidir. Ancak Suriyeli göçmen çocuklar eğitim hizmetlerine erişim konusunda birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye'de eğitim hizmetlerine erişim sürecinde Suriyeli göçmen çocuklar Türkçe dil öğrenim düzeyinin yeterli olmaması, okul kurallarına uyum sağlayamama, eğitim ihtiyaçlarını karşılayamama, eğitim sürecinde göç sürecinin ortaya çıkardığı psikososyal sorunların devam etmesi, akran ilişkilerindeki kültürel farklılıklar nedeniyle akran zorbalığına uğrama, düşük akademik başarı, göçmen çocuklara yönelik eğitim verebilecek yeterli sayıda kalifiye öğretmenin bulunmaması gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Türkiye'de Suriyeli göçmen çocuklara yönelik mevcut eğitim ekosisteminde yaşanan sorunların çözülmesi hem Suriyeli çocukların hem de Suriyeli ailelerin uyum sürecine önemli katkı sağlayacaktır. Bu nedenle Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunlarının çözümü amacıyla dil bariyerinin ortadan kaldırılması için zorunlu Türkçe dil kursları verilmeli, öğretmenlerin göçmen çocuklarla çalışma kabiliyetleri artırılmalı, göç sonrası travma ve stresi ortadan kaldırmak amacıyla gerekli psikososyal destek hizmetleri sağlanmalı, çocukların akran zorbalığına maruz kalmasının önüne geçilmeli, çocuklara yönelik sportif, kültürel ve dini kurs sayıları artırılmalı, çocuk işliğı ve çocuk evlilikleri gibi nedenlerle eğitim sürecine dâhil olamayan çocuklar eğitim hayatına kazandırılmalı ve bu çocukların devamlılıklarını sağlamak amacıyla eğitim ihtiyaçları (kıyafet, kırtasiye vb.) karşılanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Eğitim, Çocuk

Abstract

In recent years, Turkey has been the target of great migration movements in history and has become the country with the highest number of international immigrants in the world. In Turkey, which hosts nearly four million Syrian immigrants, the majority of the immigrants (49.39%) are children. One of the most important issues in the post-migration adaptation process of immigrant children is education. Education is a fundamental right that should be provided to all children, regardless of where they live. The education process plays an important role in the adaptation processes of immigrant children and adolescents, who have to cope with their traumatic experiences and continue their lives, to the spatial and social change they are experiencing.

Ensuring that Syrian children who migrated from Syria to Turkey or born in Turkey in childhood have access to education and training rights and creating equal opportunities in the field of education by supporting their biopsychosocial development in the education process are important for a healthy and successful adaptation process. However, Syrian migrant children face many problems in accessing education services. In the process of accessing education services in Turkey, Syrian migrant children do not have sufficient Turkish language learning level, cannot adapt to school rules, cannot meet their educational needs, continue psychosocial problems caused by the migration process in the education process, are bullied due to cultural differences in peer relations, low academic achievement, It is faced with problems such as the lack of sufficient number of qualified teachers to provide education for migrant children.

Solving the problems experienced in the existing education ecosystem for Syrian migrant children in Turkey will contribute significantly to the adaptation process of both Syrian children and Syrian families. For this reason, compulsory Turkish language courses should be given to eliminate the language barrier in order to solve the educational problems of Syrian migrant children, the ability of teachers to work with migrant children should be increased, necessary psychosocial support services should be provided to eliminate post-migration trauma and stress, children should be prevented from being exposed to peer bullying, The number of sports, cultural and religious courses for children should be increased.

Keywords: Migration, Education, Child

KAMU İLKOKULLARINDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN KOLEKTİF YETERLİKLERİ

Burcu AKKAYA¹

¹Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni,

ORCID: 0000-0002-4571-9065

Özet

Bu araştırmada kamu ilkokullarında görev yapan öğretmenlerin kolektif yeterliklerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda; kamu ilkokullarında görev yapan öğretmenlerin kolektif yeterliklerinin öğrenci disiplini ve öğretim stratejileri boyutlarındaki düzeyinin ne olduğu, kamu ilkokullarında görev yapan öğretmenlerin kolektif yeterlik düzeyleri arasında; cinsiyete, yaşa, öğrenim durumuna, mesleki kıdeme ve çalıştığı okuldaki görev süresine göre anlamlı farklılık olup olmadığı sorularına yanıt aranmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak yapılandırılmıştır. Bunun yanında araştırma, tarama modeli olan “nedensel karşılaştırma” modeli kullanılarak desenlenmiştir. Araştırmada kişisel değişkenlerine göre, öğretmenlerin kolektif yeterlik düzeyleri arasındaki değişkenlik sınaması nedensel karşılaştırma modeli ile yapılmıştır. Araştırmanın hedef evrenini Eskişehir ili merkez ilçelerine bağlı kamu ilkokullarında görev yapan 1600 öğretmen; örneklemini ise kolay örnekleme tekniğiyle seçkisiz olarak belirlenen 316 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın verileri iki bölümden oluşan bir form aracılığıyla toplanmıştır. Formun ilk bölümünde demografik bilgilere ilişkin sorular, ikinci bölümünde ise Tschannen-Moran ve Barr (2004) tarafından geliştirilen Erdoğan ve Dönmez (2015) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Kolektif Öğretmen Yeterliği Ölçeği” (Collective Teacher Efficacy Scale) maddeleri yer almıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde SPSS 21.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizi aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi, tek yönlü varyans analiziyle yapılmıştır. Araştırma sonucunda kamu ilkokullarında görev yapan öğretmenlerin, ölçeğin her iki alt boyutunda da kolektif yeterlikleri yüksek bulunmuştur. Bunun yanında öğretmenlerin kolektif yeterliğe ilişkin görüşleri alt boyutlarda ve ölçek bütününde cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Kadın öğretmenlerin kolektif yeterlikleri erkek öğretmenlere göre görece daha yüksektir. Öğretmenlerin kolektif yeterlik becerilerine ilişkin görüşleri alt boyutlarda ve ölçek bütününde öğrenim durumu, yaş, çalışılan okuldaki görev süresi değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir. Bu araştırma kamu ilkokullarında görev yapan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır. Bu nedenle farklı kademelerde karşılaştırmalı alan araştırmaları yapılması alana katkı sağlayacaktır. Öğretmenlerin kolektif yeterliklerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşma nedenleri nitel araştırma teknikleriyle derinlemesine irdelenebilir. Ayrıca erkek öğretmenlerin kolektif yeterliklerinin görece daha düşük olmasının olası nedenleri incelenerek kolektif yeterlik becerilerini güçlendirecek bireysel ve örgütsel düzenlemelerle öğretmenlere destek sağlanabilir.

Anahtar kelimeler: Kolektif yeterlik, kolektif öğretmen yeterliği, kamu ilkokulları.

DEVELOPMENT OF SELF-REGULATION SKILLS IN EARLY CHILDHOOD ERKEN ÇOCUKLUKTA ÖZ DÜZENLEME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ

Burcu GEZER ŞEN*

*Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0003-3782-2377

Özet

Erken çocuklukta öz düzenlemenin gelişimi, genellikle daha sonraki yaşam başarıları için erken yaşam belirteci olarak kabul edilir. Öz düzenleme, motor, fiziksel, sosyal, duygusal, bilişsel, davranışsal ve motivasyonel olmak üzere çeşitli işlev düzeylerinde, en geniş anlamıyla bireyin davranışlarını uyarlanabilir bir amaç için gönüllü olarak planlama ve gerektiğinde modüle etme yeteneğini temsil eder. Öz düzenleme, çocukların gelişimsel süreçlerinde çeşitli işlevleri kullanma, bütünleştirme ve yönetme becerileriyle birlikte, işlev seviyelerindeki birçok sürecin koordinasyonu ile ilişkilidir. Araştırmalar, çocukların erken çocukluk döneminde sergiledikleri öz düzenleme becerileri düzeyinde geniş bir çeşitlilik olduğunu ve okula hazır bulunuşluk, ilkokulda akademik başarı, eğitim kazanımı, duyguları yönetme gibi çok sayıda kısa ve uzun vadeli sonucu tutarlı bir şekilde öngördüğünü göstermektedir. Öğrenmeye ilişkin mevcut teorik açıklamalar, öğrencileri aktif bilgi arayanlar ve işlemciler olarak görmektedir. Öğrencilerin bilişleri, başarı davranışlarının teşvik edilmesini, yönlendirilmesini ve kalıcılığını etkileyebilir. Öz düzenleme veya öz düzenlemeli öğrenme, öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşmaya yönelik sistematik olarak yönlendirilmiş kendi oluşturdukları düşünce ve davranışlarından kaynaklanan öğrenmeyi ifade etmektedir. Öz düzenlemeli öğrenme, öğrencilerin teşvik ettiği, değiştirdiği ve sürdürdüğü amaca yönelik öğretime katılma, bilgiyi işleme ve yeni öğrenmeyi önceki bilgilerle ilişkilendirme gibi etkinlikleri içerir. Öz düzenlemeli öğrenme, üretken sosyal ilişkiler ve çalışma ortamlarının oluşturulmasını sağlar. Öz düzenlemeli öğrenme, öğrencilerin pasif bilgi alıcıları olması yerine, öğrenme hedeflerine aktif olarak katkıda buldukları ve hedeflere ulaşma üzerinde kontrol sağladıkları fikrini destekler. Bu çalışmada erken çocuklukta öz düzenleme becerilerinin gelişiminin farklı boyutlarıyla incelenmesi hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Erken çocukluk eğitimi, çocuk gelişimi, öz düzenleme becerileri.

Abstract

The development of self-regulation in early childhood is often considered an early life marker for later life achievement. Self-regulation, in its broadest sense, represents the ability of an individual to voluntarily plan and, where necessary, modulate their behavior for an adaptive purpose, at various levels of functioning, including motor, physical, social, emotional, cognitive, behavioral and motivational. Self-regulation is associated with the coordination of many processes at functional levels, along with the ability to use, integrate and manage various functions in children's developmental processes. Studies show that there is wide variation in the level of self-regulation skills children display in early childhood and consistently predict many short- and long-term outcomes such as school readiness, academic achievement in primary school, educational attainment, and managing emotions. Current

theoretical explanations for learning see students as active knowledge seekers and processors. Students' cognitions can affect the encouragement, orientation, and persistence of achievement behaviors. Self-regulation or self-regulated learning refers to learning that results from students' self-created thoughts and behaviors that are systematically directed towards achieving learning goals. Self-regulated learning includes activities such as participating in purposeful instruction, processing information, and associating new learning with prior knowledge that students encourage, change, and maintain. Self-regulated learning enables the creation of productive social relationships and work environments. Self-regulated learning supports the idea that students actively contribute to and gain control over achievement of learning goals, rather than passive recipients of information. In this study, it is aimed to examine the development of self-regulation skills in early childhood with different dimensions.

Key words: Early childhood education, child development, self-regulation skills.

Giriş

İnsan sosyal bir varlık olarak çevresiyle sürekli etkileşim ve iletişim halindedir. Öz-düzenleme kavramı, birey yaşamının her aşamasında önem kazanan ve bireylerin içinde buldukları çevrenin içine doğduklarında gelişen ve yaygınlaşan bir olgudur. Bireylerin kendilerini ve çevrelerini tanımaları ve amaçlarına ulaşmak için çevreleriyle etkileşim yöntemlerini belirlemeleri ile gelişen sosyal bir süreçtir (Liman & Tepeli, 2019).

Öz-düzenleme, hem biyolojik hem de sosyal süreçlerden etkilenen karmaşık bir süreçtir. Bireyin başarılı sosyal, duygusal, bilişsel ve akademik gelişimini teşvik edecek şekilde duygusal, bilişsel ve motive edici uyarılmalarını kontrol etme yeteneğini ifade eder. En basit haliyle, öz düzenleme bir eylem dürtüsüne rağmen bir davranışı engelleme yeteneği ve yapmama arzusuna rağmen bir eylemde bulunma yeteneği olarak kavramsallaştırılabilir. Bu beceriler hem sosyal hem de bilişsel koşullarda gereklidir ve bilişsel düzenlemenin duygusal düzenlemeyi etkilemesi ve tersi şekilde düzenli olarak etkileşime girer. Bir bütün olarak öz düzenleme, okul başarısı da dahil olmak üzere çok sayıda gelişimsel alanda başarılı sonuçlarla defalarca ilişkilendirilmiştir (Willis & Dinehart, 2014).

Öz düzenleme becerileri, erken yaşlardan yetişkinliğe kadar gelişen temel becerilerdir. Bu beceriler sosyal yeterlilik ve uyumsuzluğun birçok yönünü belirler. Bu nedenle öz düzenleme, hem normatif gelişime hem de işleyişin çeşitli yönlerinde bireysel farklılıklara katkıda bulunan süreçleri anlamak için önemli bir yapıdır (Eisenberg & Sulik, 2012).

Öz Düzenleme Becerileri

Öz düzenleme, duyguların, motivasyonun, bilişin, sosyal etkileşimlerin ve fiziksel davranışın düzenlenmesinde yer alan süreçleri içeren karmaşık bir kavramdır (Liebermann et al., 2007). Öz-düzenleme tanımları, öncelikle dış davranışların kontrolüne, yani uyum ve uyumluluğa odaklanandan, daha çok bilişsel sistemlerin kontrolüne, yani dikkat kontrolü, izlenen düşünme, problem çözme ve bağımsız öğrenme üzerine odaklanana kadar değişmektedir. Öz düzenleme, bir talebe uyma, durumsal taleplere göre faaliyetleri başlatma ve durdurma, sosyal ve eğitimsel ortamlarda sözel ve motor eylemlerin yoğunluğunu, sıklığını ve süresini ayarlama yeteneğidir (Post et al., 2006).

Öz-düzenleme, bireyin çevresel taleplerle etkili bir şekilde başa çıkmak için dikkatini odaklama, duyguları yönetme ve davranışları kontrol etme becerisi olarak

kavramsallaştırılabilir. Erken çocukluk döneminde, etkinliklere katılma, duyguları yönetme, yetişkin taleplerine ve direktiflerine uyma, belirli etkinliklere katılımı geciktirme ve amaca yönelik davranışlarda bulunma becerilerini önemli ölçüde artırır. Okul öncesi dönemde, özellikle duygu, davranış ve biliş alanlarında, çocukların öz düzenlemelerinin hem önemli ölçüde gelişmesi hem de artan beklentilerin varlığı ön plandadır. Duygu düzenleme süreçleri, uyarlanabilir sosyal ve sosyal olmayan tepkileri destekleyecek şekilde duygusal uyarılmayı yönetmeye, düzenlemeye, engellemeye ve geliştirmeye hizmet eden beceri ve stratejilerdir. Davranış düzenleme, kişinin kendi davranışını yönetme veya kontrol etme yeteneğidir ve yetişkin taleplerine ve direktiflerine uymayı ve dürtüsel tepkileri kontrol etme, belirli faaliyetlere katılımı geciktirme ve kendi davranışını izleme becerisini içerir. Bilişsel kontrol veya yürütme işlevi olarak adlandırılan bilişsel düzenleme, işleyen bellek (bilgiyi zihinsel olarak tutma ve manipüle etme yeteneği) ve engelleyici kontrol (bir şey yapma cazibesine direnme yeteneği) dahil olmak üzere bir dizi bilişsel faktörü kapsar (Williford et al., 2013).

Öz-düzenleme, davranışı izleme, bir ölçütle karşılaştırma ve gerekirse düzeltmeler yapma olarak tanımlanmaktadır. Öz düzenleme kaygı, öğrenme stratejileri ve öz yeterlik gibi çeşitli değişkenlerle ilişkilidir. Öz yeterlik, insanların bir görevi başarılı bir şekilde yerine getirme yeteneklerine olan inançları olarak tanımlanır (Uzuntiryaki-Kondakçı & Çapa-Aydın, 2013).

Öz-düzenleme, çocukların olumlu ve olumsuz duyguları yönetme, dikkatlerini değiştirme ve odaklama, davranışlarını engelleme veya kontrol etme becerilerini içerir (Fuhs et al., 2013). Öz-düzenleme, okula hazırbulunmuşluk, akademik başarı ve sosyal uyum dahil olmak üzere pek çok olumlu sonucu öngördüğü için çocuğun sosyo-duygusal esenliğinin önemli bir yönünü temsil eder (Savina, 2014).

Öz düzenleme, hem çocukların hem de yetişkinlerin dikkatli, kasıtlı ve düşünceli davranışlarda bulunmalarını sağlayan derin, içsel bir mekanizmadır. Öz düzenlemenin iki yönü vardır: Birincisi, kişinin dürtülerini kontrol etme ve gerekirse bir şeyi yapmayı bırakma becerisini içerir - örneğin, bir çocuk, öğretmen başka bir çocuğa bir soru sorduğunda, cevabı ağzından kaçırma eğilimine karşı koyabilir. İkincisi, özdenetim, bir şeyi (kişi yapmak istemese bile) gerekli olduğu için yapma kapasitesini içerir, örneğin sırasını beklemek veya elini kaldırmak gibi. Öz-düzenlemeli çocuklar, eylemlerinin olası sonuçlarını önceden düşünecek veya daha uygun olabilecek alternatif eylemleri değerlendirecek kadar hazzı erteleyebilir ve anlık dürtülerini yeterince bastırabilir. Çoğu çocuk, kavga etmek yerine “sözlerini kullanmaları” gerektiğini bilse de, yalnızca belirli bir düzeyde özdenetim elde etmiş çocuklar bu sözcükleri fiilen kullanabilirler (Bodrova & Leong, 2008).

Öz düzenleme, bireyin içsel durumlarını veya tepkilerini değiştirmek için bilinçli veya bilinçsiz çabalarını ifade eder. Öz-düzenleme, gelişim yoluyla bütünleşik hale gelen fizyolojik, dikkat, duygusal ve davranışsal süreçlerin kullanımını içerebilen kontrol çabalarına sahip çok düzeyli bir yapıdır (Graziano et al., 2010).

Öz-düzenleme, yaşamın her aşamasında uyumlu gelişimsel görevlerin başarılı bir şekilde yerine getirilmesi için temeldir. Öz-düzenlemenin, fiziksel hastalık veya engellerden kurtulma dahil olmak üzere çeşitli sağlık davranışlarıyla ilişkili olduğu gösterilmiştir (McClelland et al., 2017).

Harekete geçmeden önce planlama, odaklanma ve dikkati sürdürme, yönergeleri hatırlama ve takip etme, duyguları tanıma ve anlama ve dürtüleri kontrol edebilme gibi öz düzenleme becerilerinin yaşamın sonraki yıllarında önemli olduğunu vurgulayan çeşitli araştırmalar

mevcuttur. Ayrıca, öz düzenleme düzeyi yüksek olan bireylerin uyuşturucu kullanımı, antisosyal davranış, anormal beslenme alışkanlıkları ve obezite riski daha düşüktür (Liman & Tepeli, 2019).

Öz düzenleme, akademik hedeflere ulaşmak için bireylerin sürekli olarak düşüncelerini, duygularını, davranışlarını ve çevrelerini organize ettiği ve yönettiği proaktif bir süreçtir. Öğrenciler, hedefler belirleyerek, stratejileri seçip kullanarak, performansız izleyerek ve uzun bir süre boyunca öğrenme çıktıları üzerinde tekrar tekrar düşünerek öz düzenleyici hale gelirler (Ramdass & Zimmerman, 2011).

Öz-düzenleme becerileri, öğrencilerin bilişsel becerilerini aktif olarak kullanmalarını, öğrenme hedeflerine ulaşmak için çaba göstermelerini, gerektiğinde arkadaşlarından, öğretmenlerinden veya ailelerinden yardım almalarını ve en önemlisi kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almalarını gerektirir. Bu nedenle biçimlendirici değerlendirmenin doğası gereği öğrenenlerin öğrenmesine dayalı ve öğrenme eksikliklerini gidermeye yönelik uygulamalar öğrencilerin öz düzenleme becerileri ile yakından ilgilidir. Ancak uygun ve tutarlı yaklaşımlarla öz düzenleme becerilerinin uzun bir süreçte geliştirilebileceği şeklinde yorumlanabilir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ile alan yazındaki sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde biçimlendirici değerlendirme uygulamalarının öğrencilerin öz düzenleme becerilerini artırdığı ancak anlamlı düzeyde etkilemediği belirlenmiştir (Ozan & Kıncal, 2018).

Erken Çocuklukta Öz Düzenleme Becerileri

Çocuklar, kültürel ve sosyal modellerin desteğiyle öğrenme fırsatlarına dayalı olarak davranışları başlatma, durdurma ve değiştirme potansiyeline sahiptir (Post et al., 2006). Çocukların öz düzenleme becerileri eğitim yoluyla geliştirilebilir ve desteklenebilir. Çalışmalar bireyin öğrenmesi, gelişmesi ve sosyal hayata katılımı ile bütünleşen öz düzenlemenin erken çocukluk döneminde sistemli ve planlı programlarla desteklenebileceğini ve desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Erken yaşta kazanılan öz düzenleme becerisinin çocukların davranışlarının ve geleceklerinin şekillenmesinde etkili olduğu vurgulanmaktadır (Liman & Tepeli, 2019).

Okul öncesi yıllarda, birkaç temel kapasitedeki ilerlemeler çocukların davranışlarını ve duygularını dönüştürür. Bunlardan duygusal öz düzenleme en önemlilerinden biridir. Hedeflere ulaşmak ve uyarılmayı yönetmek için duygusal olarak yüklü durumlarda davranışsal ve duygusal değişiklikleri başlatma yeteneğini yansıtır ve şimdiki ve sonraki uyumu tahmin eder. Erken çocukluk döneminde, zorluklar sırasında ısrar, hayal kırıklığına tolerans ve bakıcı taleplerine uyum, başarılı duygusal öz düzenlemenin ayırt edici özellikleridir (Dennis, 2006).

Araştırmalar, öz düzenleme süreçlerinin, hem bir bütün olarak hem de bireysel bileşenler olarak, çocukların özgün okul ortamlarında öğrendikleri araçlar için kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir. Genellikle esnek dikkat, çalışma belleği ve ketleyici kontrol dahil olmak üzere üç becerinin entegrasyonu olarak tanımlanan öz düzenleme, acil okuryazarlık, kelime dağarcığı ve matematik becerileri dahil olmak üzere kritik akademik becerilerle olumlu bir şekilde ilişkilendirilmiştir (Willis & Dinehart, 2014).

Okul özdenetim konusunda birçok talepte bulunur. Örneğin, öğrenciler bağırarak cevap verme dürtüsünü engellemeli, sıralarını beklemeli ve davranışlarını sınıf kurallarına göre düzeltmelidir. Öz-düzenlemenin sınıf davranışı üzerinde önemli etkileri vardır. Öğretmenler,

anaokuluna başladıklarında öz düzenlemeleri iyi olan öğrencileri okul yılının ilerleyen dönemlerinde daha iyi çalışma alışkanlıklarına sahip olarak algırlar. İyi düzenlenmiş öğrenciler daha az davranış sorunu gösterdiğinden, daha fazla öğretim süresinden yararlanabilirler. Uygun sınıf davranışı, öğrencilerin öğretmenlerle olan ilişkilerini etkiler ve bu ilişkiler yoluyla öğrenmeyi daha da ilerletir. Olumlu öğretmen-öğrenci ilişkileri, öğrencinin öz düzenleme konusundaki eksikliklerini telafi edebilir. Öz düzenlemesi iyi olan öğrenciler, öğretmenleriyle olan ilişkilerine bakılmaksızın iyi performans gösterirken, öz düzenlemesi zayıf olan öğrenciler, destekleyici bir öğretmenle eşleştirildiklerinde, öz düzenleme sorunu olmayan akranları kadar iyi performans göstermektedir. Öte yandan zayıf öz düzenleme, öğretmenlerle çatışmalı ilişkilerle ilişkilidir. Ayrıca okul öncesi dönemde öz düzenlemesi zayıf olan çocukların birinci ve üçüncü sınıflarda davranış sorunları yaşadıkları görülmüştür (Savina, 2021).

Sosyal-duygusal düzenlemenin, çocuğun toplumsal davranış kurallarını içselleştirmesine, kendi eylem ve davranışlarını izlemesine ve kendisine hatırlatılmadan bu kuralları uygulamasına olanak sağladığını düşünülmektedir. Kendi kendini düzenleyen çocuklar, eylemlerinin olası sonuçlarını düşündükleri, alternatif tepkileri değerlendirdikleri ve en uygun eylemi seçtikleri için anlık dürtülerinin tatminini geciktirme becerisini gösterirler. Bu becerilerin gelişimi doğası gereği karmaşık ve hiyerarşiktir, öyle ki, meta-biliş ve öz-yansıtma gibi daha yüksek öz düzenleme seviyeleri, daha erken yaşlarda daha temel öz düzenleme becerilerinin başarılı bir şekilde geliştirilmesine bağlıdır (Willis & Dinehart, 2014).

Öz düzenlemeli öğrenme için gerekli olan ilk unsur, çocukların kendi öğrenmeleri için sorumluluk üstlenmelerini önerir. Yani, öz düzenlemeli öğrenenler, becerilerini geliştirmek için bir dizi stratejiyi başlatma ve başarılı bir şekilde kullanma yeteneğine sahip oldukları için, hedeflerine ulaşmış ulaşılmamalarında araçsal bir rol oynadıklarına inanırlar. Çocukların öz düzenlemeli öğrenenler olmaya motive olup olmadığı, algılanan etkinlik seçimine, sonuçlara veya etkinliğe verdikleri öneme bağlı olabilir (Petlichkoff, 2004).

Okul öncesi çağda oyunun önemi göz önüne alındığında, öz düzenleme becerilerini geliştirmek için çocuklar için doğal, eğlenceli ve kolay uygulanabilir bir müdahale olabilir. Zevk verici ve spontane olmakla birlikte oyun, çocuğun öz düzenlemesinin gelişimi için çok önemli bir bağlamdır; bu nedenle, çocuklara gelişimsel olarak önemli becerileri eğlenceli ve doğal bir şekilde kazanmaları için birçok fırsat sunulmalıdır. Öğretmenler, rol yapma oyunu ve kurallı oyunlar yoluyla çocukların öz düzenlemelerini nasıl kolaylaştıracakları konusunda eğitilmelidir (Savina, 2014).

Erken çocukluk döneminin en büyük kazanımlarından biri olan öz düzenleme, çocukların kendi uyarılma, duygu ve davranışlarını düzenleme becerisini giderek daha fazla kazandıkları süreci ifade eder. Daha spesifik olarak, yaşamın ilk beş yılı boyunca nörofizyolojik, bilişsel ve davranışsal süreçlerin gelişimi ve entegrasyonu, çocukların bebekler ve yeni yürümeye başlayan çocuklar olarak birincil olarak (ebeveynler tarafından) "başkalarını-düzenleyen" olmaktan, okul öncesi çocuklar olarak giderek daha fazla "öz düzenleyen" olmaya geçişlerine yardımcı olur. Kendini düzenleyen duygu, davranış ve biliş, okula başarılı geçiş için gerekli olan sosyal ve akademik taleplerin temelini oluşturur. (Willoughby et al., 2011).

Sonuç

Araştırmalar, erken çocukluk eğitimindeki öz düzenleme becerilerinin okula hazırbulunuşluğa ve uzun vadeli akademik başarıya önemli bir katkı sağladığını göstermektedir. Bu bağlantı,

erken çocukluk sınıflarında bu gelişimi kolaylaştıran daha fazla program uygulamak için bilimsel araştırma ve sınıf uygulamaları arasındaki boşluğu doldurma ihtiyacını ortaya koymaktadır. Öz-düzenleme becerilerinin gelişimi, özellikle dikkatli olma, odaklanmış dikkati sağlama ve sosyal-duygusal davranışların artan farkındalığı ile ilişkili olarak tartışılır ve incelenir (Willis & Dinehart, 2014).

Zaman yönetimi, hedef belirleme, zor görevleri tamamlamada çaba ve sebat ve kişinin performansını kendi kendini izleme gibi öz düzenleme becerileri, yalnızca akademik başarı için önemli değil, aynı zamanda başarılı profesyonellerin yaşamlarının da temel bileşenleridir. Eğitimciler öğrenmede öz düzenleme becerilerinin önemini farkındadır. İlk sınıflarda öğretmenler, hedefler belirleyerek, görevler üzerindeki zamanlarını yöneterek ve sınıfta tamamlanan ödevler için çaba ve beklentiler aşılıyarak öğrencilerin öğrenmelerini düzenlemede önemli bir rol oynarlar (Ramdass & Zimmerman, 2011).

Öğrencilerin önemli bilgilere dikkat etmelerine, talimatları hatırlamalarına, görevlerinde kalmalarına ve gerekli bilgileri işlemelerine izin verdiği için öz düzenleme öğrenme için gereklidir. Çeşitli çalışmalar öz düzenleme ve akademik performans arasında pozitif ilişkiler bulmuştur. Daha spesifik olarak, öz düzenleme becerileri, anaokulunda okuma, matematik ve kelime dağarcığındaki kazanımları öngörmüştür. Ayrıca, iyi bir özdenetim, akademik becerileri zayıf olan öğrencilerin daha gelişmiş becerilere sahip akranlarını yakalamasına olanak tanır. Erken akademik becerileri düşük olan öğrencilerin, daha iyi öz düzenlemeye sahip olmaları durumunda daha büyük akademik kazanımlar gösterdikleri bulunmuştur (Savina, 2021).

Kaynakça

- Bodrova, E., & Leong, D. J. (2008). *Developing Self-Regulation in Kindergarten*.
www.journal.naeyc.org/about/permissions.asp.
- Dennis, T. (2006). Emotional self-regulation in preschoolers: The interplay of child approach reactivity, parenting, and control capacities. *Developmental Psychology*, 42(1), 84–97.
<https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.1.84>
- Eisenberg, N., & Sulik, M. J. (2012). Emotion-Related Self-Regulation in Children. *Teaching of Psychology*, 39(1), 77–83. <https://doi.org/10.1177/0098628311430172>
- Fuhs, M. W., Farran, D. C., & Nesbitt, K. T. (2013). Preschool classroom processes as predictors of children's cognitive self-regulation skills development. *School Psychology Quarterly*, 28(4), 347–359. <https://doi.org/10.1037/spq0000031>
- Graziano, P. A., Calkins, S. D., & Keane, S. P. (2010). Toddler self-regulation skills predict risk for pediatric obesity. *International Journal of Obesity*, 34(4), 633–641.
<https://doi.org/10.1038/ijo.2009.288>
- Liebermann, D., Giesbrecht, G. F., & Müller, U. (2007). Cognitive and emotional aspects of self-regulation in preschoolers. *Cognitive Development*, 22(4), 511–529.
<https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2007.08.005>
- Liman, B., & Tepeli, K. (2019). Educational Research and Reviews A study on the effects of self-regulation skills education program on self-regulation skills of six-year-old children. *Educational Research and Reviews*, 14(18), 647–654.
<https://doi.org/10.5897/ERR2019.3853>

- McClelland, M., Geldhof, J., Morrison, F., Gestsdóttir, S., Cameron, C., Bowers, E., Duckworth, A., Little, T., & Grammer, J. (2017). Self-regulation. In *Handbook of Life Course Health Development* (pp. 275–298). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-47143-3_12
- Ozan, C., & Kıncal, R. Y. (2018). The effects of formative assessment on academic achievement, attitudes toward the lesson, and self-regulation skills. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 18(1), 85–118. <https://doi.org/10.12738/estp.2018.1.0216>
- Petlichkoff, L. M. (2004). Self-regulation skills for children and adolescents. *Developmental Sport and Exercise Psychology*, 269–288. <https://www.researchgate.net/publication/288941092>
- Post, Y., Boyer, W., & Brett, L. (2006). A historical examination of self-regulation: Helping children now and in the future. *Early Childhood Education Journal*, 34(1), 5–14. <https://doi.org/10.1007/s10643-006-0107-x>
- Ramdass, D., & Zimmerman, B. J. (2011). Developing Self-Regulation Skills: The Important Role of Homework. *Journal of Advanced Academics*, 22, 194–218.
- Savina, E. (2014). Does play promote self-regulation in children? *Early Child Development and Care*, 184(11), 1692–1705. <https://doi.org/10.1080/03004430.2013.875541>
- Savina, E. (2021). Self-regulation in Preschool and Early Elementary Classrooms: Why It Is Important and How to Promote It. *Early Childhood Education Journal*, 49(3), 493–501. <https://doi.org/10.1007/s10643-020-01094-w>
- Uzuntiryaki-Kondakçı, E., & Çapa-Aydın, Y. (2013). Predicting Critical Thinking Skills of University Students through Metacognitive Self-Regulation Skills and Chemistry Self-Efficacy. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(1), 666–670. www.edam.com.tr/estp
- Williford, A. P., Vick Whittaker, J. E., Vitiello, V. E., & Downer, J. T. (2013). Children's Engagement Within the Preschool Classroom and Their Development of Self-Regulation. *Early Education and Development*, 24(2), 162–187. <https://doi.org/10.1080/10409289.2011.628270>
- Willis, E., & Dinehart, L. H. (2014). Contemplative practices in early childhood: Implications for self-regulation skills and school readiness. *Early Child Development and Care*, 184(4), 487–499. <https://doi.org/10.1080/03004430.2013.804069>
- Willoughby, M., Kupersmidt, J., Voegler-Lee, M., & Bryant, D. (2011). Contributions of hot and cool self-regulation to preschool disruptive behavior and academic achievement. *Developmental Neuropsychology*, 36(2), 162–180. <https://doi.org/10.1080/87565641.2010.549980>

KAVRAMSAL SANATIN SEMATİK TEMSİL VE EBRU SANATI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF CONCEPTUAL ART IN THE CONTEXT OF SEMATIC REPRESENTATION AND EBRU ART

Tahsin BOZDAĞ

Öğretim Görevlisi, İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Geleneksel
Türk Sanatları, ORCID: 0000-0001-7412-9323

ÖZET

Bireyin ruhsal ve zihinsel algısı olarak bir resim, onu yorumladığı her şey olabilir. Her insanın kendi iç metaforunda duyumsadığı bir iz vardır. Bu izler olayların, nesnelere önceki deneyimleri ve dünya görüşleri nedeniyle yorumlanması bu nedenle resmin herkes için ne olduğunu kesin olarak bilemeyiz, çünkü evrensel, belirlenmiş bir cevap değildir. Sanatçı, özellikle sanatçının bir figür olarak rolünün, dolayısıyla bunun bir resim olduğunu söylediğinde, sanat arayışı ya da sanatın bir arayış olduğunun idrakinde olmayan birey arayışın olmayacağı fikrine yorum yapmamaktadır. Bunu anlayabilmek, tasavvuf düşüncesinin arayışa katkı sağlaması, beklemede olan "arayış nedir?" sorusunu akla getiriyor. Geleneksel Türk ebru sanatı da bu noktada daha da anlamlı hale geliyor. Kavramsal sanat, izleyicinin işi tamamlamasına ihtiyaç duyarak izleyicinin rolünü değiştirdiğinden, ebru sanatında ortak bir izdüşümü olarak bireyi sanatın ne olduğu konusunda kendi sonucunuzu çıkarmaya zorluyor; kişisel, içe dönük bir yanıt olarak gerekli arayışa kapı aralıyor.

Anahtar Kelime: Ebru, Gelenek, Kavramsal, Sanat.

ABSTRACT

A picture as an individual's spiritual and mental perception can be anything he interprets it. Every person has a trace that he feels in his inner metaphor. These traces are interpreted due to previous experiences and worldviews of events, objects, so we cannot know for sure what the picture is for everyone, because it is not a universal, determined answer. The artist, especially when he says that the role of the artist as a figure, and therefore that it is a painting, cannot comment on the idea that there is no search for art or the individual who is not aware that art is a quest. Being able to understand this, the contribution of the thought of mysticism to the search, the pending "what is the search?" begs the question. The traditional Turkish marbling art becomes even more meaningful at this point. Since conceptual art changes the role of the viewer by needing the viewer to complete the work, as a common projection in the art of marbling, it forces the individual to draw his own conclusions about what art is; It opens the door to the necessary search as a personal, introverted response.

Keywords: Marbling, Conceptual, Tradition, Art

1.GİRİŞ

Sanat tarihi sürecinde pek az sanat veya sanatsal hareket, kavramsal sanat kadar çok tartışma ve tartışma çekmiştir. Geleneksel Türk ebru sanatı doğası gereği kavramsal sanat ile bir arada

düşünülebilir veya düşünülmesi güç algılamanın ötesinde bir bağlamda, sanatçıda yoğun ve hatta belki de aşırı tepkiler uyandırma eğilimindedir. Sanat iştirakinde kavramsal sanatı çok canlandırıcı ve yaratım sanrılı, durağan ve bariz bir şekilde emekten yoksun buluyor. Kavramsal sanat ve ebru sanatı bir bağlamda ortak estetik noktada kavranması zor gözükmemektedir. Ağırlıklı olarak kavramsal sanat, sanat alanında verili olarak kabul etmeye eğilimli olduğumuz konusunda bizi sorgulamaya ve sorgulamaya çalıştığı ölçüde aktif olarak tartışmalı olmaya başlar (Binkley:1997).

Şekil.1. Tahsin Bozdağ Arşivi

Geleneksel Türk ebru sanatıysa bu tartışmaların dışında bir süreci temsil eder. Aslında, bu argüman ve tartışmayı uyandırma kapasitesi, kavramsal sanatın yapmayı amaçladığı şeyin tam merkezinde bulunur, yani sadece neyin sanat olarak nitelendirilebileceğine ve sanatçının işlevinin ne olması gerektiğine dair varsayımlarımızı sorgulamamıza, ama aynı zamanda sanatçının neleri içermesi gerektiği hakkında ilham sunar. O halde, kavramsal sanatın hüsrana veya sıkıntıya yol açabilmesi şaşırtıcı olmamalıdır - zor ve hatta bazen can sıkıcı sorular sormak, kavramsal sanatın genel olarak yapmak istediği şeydir. Geleneksel Türk ebru sanatında ise bu soruların cevabı arayışta saklıdır. Kavramsal sanata güçlü bir şekilde tepki verirken, ebru sanatı bu tepkinin sesiz ifadesel biçimi olarak bizi karşılar (Wood:2002).

Şekil.2. Tahsin Bozdağ Arşivi

2.KAVRAMSAL SANATIN KISA TARİHİ

Katı bir tarihsel okumada, 'kavramsal sanat' ifadesi, 1966 ile 1972 arasında zirvesine ulaşan sanatsal hareketi ifade eder (Lippard 1973). İlk aşamasındaki en ünlü taraftarları arasında Joseph Kosuth, Robert Morris, Joseph Beuys, Adrian Piper gibi sanatçıları buluyoruz. Bu dönemin kavramsal sanatını birleştiren şey, Dadaizm, Sürrealizm, Süprematizm, Soyut Dışavurumculuk ve Fluxus grubu gibi diğer yirminci yüzyıl sanat akımlarından öğrenilen derslerin özümsemesi ve bir kez ve herkes için 'özgür' sanat tutkusudur. Modernist paradigmanın Belki de en önemlisi, 1960'ların ve 70'lerin kavramsal sanatı, sanatın temel amacının güzel veya estetik olarak hoş bir şey üretmek olduğu bir zeminin üstesinden gelmeye çalıştı. Sanat, erken dönem kavramsal sanatçılarına göre, eğer bizi düşündürmezse gereksizdir.

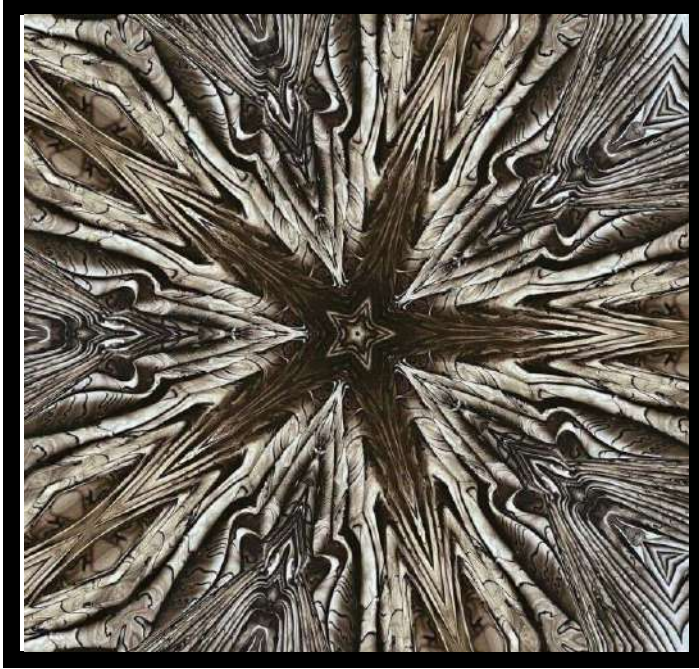

Şekil.3. Tahsin Bozdağ Arşivi

En saf haliyle kavramsal sanat, tartışmalı bir şekilde, yarım yüzyıl önceki bu beş ya da altı yıl boyunca üretilmiş eserlerle sınırlı olsa da, araştırmamızı yalnızca o dönemde üretilen eserlerle sınırlamak - kesinlikle felsefi bir perspektiften - aşırı dar görünüyor (Levinson:1979). Bu süre zarfında yaratılan yapıt, genel olarak sonraki kavramsal sanattan daha doğrudan düzen karşıtı ve tüketim karşıtı olarak algılanabilse de, erken kavramsal sanatın ruhu, yirminci yüzyılın sonlarına ve yirmi birinci yüzyıla kadar nispeten seyreltilmemiş gibi görünüyor (Cray:2009). Tracey Emin'in *Dağınık Yatağı* , Damian Hirst'ün *Ölümün Fiziksel İmkansızlığı*, Yaşayan Birinin Zihninde Ölümün Fiziksel İmkansızlığı ve Ai Weiwei'nin *Gözetleme Kamerası* gibi eserlerin tanık olduğu gibi .

3.KAVRAMSAL SANAT VE BİREY

Kavramsal sanatın bizi katılmaya teşvik ettiği entelektüel keşfin oldukça bireyselleştirilmiş karakteri, sanata, sanat yapımına ve genel olarak topluma bu genel vizyon ve yaklaşım dışında belirli bir ortak payda belirlemeye yönelik herhangi bir girişimin her zaman yakalamakta başarısız olacağı şekilde olmuştur (Blake:1999). Sanatsal ifade araçlarının sonsuz olduğu ve sorgulama ve tartışmaya açık konuların sınırsız olduğu ifade eder.

Şekil.4. Tahsin Bozdağ Arşivi

O halde zor ve kaygan olmak, kavramsal sanatın doğasına aittir. *Kavramsal sanatçılar, her alanda sanatsal özgünlük ve temsil peşinde olmanın ötesinde bir tutum sergiler.* Bu nedenle, kavramsal sanatın ne kadar çok kavramsal sanatçı varsa o kadar çok tanımı olduğu şeklindeki biraz ulvi klişeyi, daha da uç bir versiyonuyla, yani o kadar çok tanım olduğu iddiasıyla değiştirmek zorunda kalınabilir. Kavramsal sanat eserleri olduğu gibi kavramsal sanatın bununla birlikte, kavramsal sanatın doğası hakkında kasıtlı olarak üretilen bu belirsizliğin ortasında, bir avuç özellik ve genel amaç tekrar ortaya çıkıyor gibi görünüyor ve kavramsal sanat için tam anlamıyla kriterler olarak görülmemeleri gerekse de, temel ilkeler olarak kabul edilebilirler (Carrol:1992).

4.GELENEKSEL TÜRK EBRU SANATI

Ebru sanatının hangi tarihten itibaren bilindiğini hangi tarihten itibaren yapıldığını söylemek imkansızdır. Çok eski tarihli kitap ciltlerinde yan kağıdı olarak kullanılmıştır. Yine eski bir murakka'nın (albüm) içindeki yazı kıtalarının pervazlarına yapıştırılmış ebru kağıtları görülmektedir.

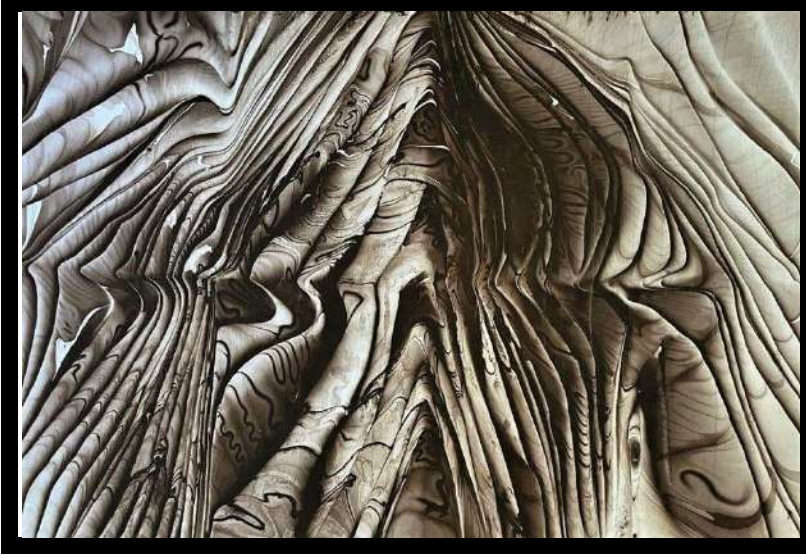

Şekil.5. Tahsin Bozdağ Arşivi

Ancak, bu eserlerin yazıldıkları tarih bilinse de ebrunun tarihi hakkında bu yapıtlar bize kaynak oluşturmaz. Çünkü böyle eski yazmalar, zaman içerisinde tamir görüp yenilenmektedir. Bu ebrulu kağıtlarında yenilenme sırasında konulmuş olma ihtimali yüksektir, yani kitabın tarihinde çok çok sonraya ait olabileceği ihtimali vardır. Ancak üzerinde yazıldığı tarih belirtilmiş olan ebru üzerindeki hat bize ebrunun tarihi hakkında bilgi verebilir. Görebildiklerimiz içinde tarihi olan en eski ebru 1554 yılına ait olan Malik-i Deylemi yazısıdır (Derman: 1977). Kağıtçılık üzerine engin bilgiye sahip olan Mehmet Ali Kağıtçı'nın İsviçre'de çıkan Palette isimli bir dergiye yazdığı makalede 1447 tarihli ebrulu bir kağıdı Topkapı Sarayı'nda gördüğünü bildirmiştir. Fakat makalede ebrunun kayıt numarası verilmediği için bu ebru bulunamamıştır (Elhan: 2004).

5.KAVRAMSAL SANAT YARATIMI VE GELENEKSEL TÜRK EBRU SANATI

Her şeyden önce, kavramsal sanat, neyin sanat sayılabileceğine ve sanatçının ne yaptığına ilişkin sezgilerimize meydan okur. Geleneksel Türk ebru sanatı ise neyin sorusundan ziyade arayış metaforunun bireydeki idraki sorusunu cevaplandırmayı arzular. Kavramsal sanat bunu, bir yandan, giderek daha karmaşık nesnelere 'sanat eseri' statüsüne aday olarak öne sürerek ve diğer yandan, sanatçının görevini sanatsal malzemeyi fiilen yapmak ve manipüle etmekten uzaklaştırarak yapar. Geleneksel Türk ebru sanatı ise nesnelere sadeleştirerek figüratif bir süreci sembolize etmenin ötesinde sadeleştirme çabasıdır.

Şekil.6. Tahsin Bozdağ Arşivi

Kavramsal sanatın sanat eserinin sınırlarını keşfetmesinin karakteristik bir yolu, sanatsal alanın nerede bittiği ve fayda alanının nerede başladığını sorgulama sürecidir. Ebru sanatına eserden çok eserin süreci ve manevi hazırlığı önem arz eder. Sürdürerek, bir sanat nesnesinin neyden yapılması ve neye benzemesi gerektiğine dair geleneksel anlayışlarımızı sağlamlaştırmak için yola çıkıyor. Sanat eseri, *maddi bir şeyden* ziyade bir *süreçtir* ve bu nedenle, artık sadece o sürecin nihai ürününü görerek, duyarak veya dokunarak kavranabilecek bir şey değildir. Pek çok durumda, 'sanat yapma' ve 'sanat eseri' bir araya gelir, çünkü aranan şey, sanat eseri kavramının sanatçının kavramsal etkinliğiyle özdeşleştirilmesidir. Sanatsal etkinliklerin ürünleri ve sanatın amacı hakkında sorular sorarak hem sanatsal hem de sosyal irdelemeler gelenekli sanatların kavramsal sanatlar ile özdeş en temel yargılarını sorgular. Kavramsal sanatın en temelde gözden geçirici özelliği, kendisini duylardan ziyade zihnin sanatı olarak ilan etmesidir: geleneksel sanat medyasını reddeder çünkü sanat eserini *nesnelere* yerine *fikirler düzeyinde konumlandırır*. Ebru sanatı da bu noktada fikirlerin ötesinde iç dünyanın loğusalığının dışa yansması olarak karşılar bizi (Arıtan:2002). Kavramsal sanat fiziksel materyalden ziyade yaratıcı sürece daha fazla ağırlık verilme eğiliminde olduğundan ve sanatın güzellik ve estetik zevkten (geleneksel olarak kavrandığı gibi) ziyade entelektüel araştırma ve yansıtma ile ilgili olması gerektiğinden, sanat eserinin kimliğinin şu anki fikirde yattığı söylenir. Bu yaklaşım genel itibariyle ebru sanatıyla özdeşleşmektedir.

Şekil.7. Tahsin Bozdağ Arşivi

Kosuth'un sözleriyle, "gerçek sanat eserleri fikirlerdir" (Lippard 1973, 25). Kavramsal sanat için 'fikir veya kavram, işin en önemli yönüdür' (LeWitt 1967, 166). Sanat 'maddesizleştirilir' ve bu anlamda herhangi bir nesnede somutlaşmasından önce olduğu kabul edilir.

6.SONUÇ

Kavramsal sanat felsefesini kuşatan en baskın kaygılardan biri, sanat felsefesinde aktif olarak birleşik hesaplar peşinde koşmanın gerekip gerekmediği ve eğer öyleyse neden olmasıdır. Geleneksel Türk ebru sanatında maddeden manaya koşmanın felsefesini idrakte sunar. Sanatçı bu araştırmadan, başlangıçtan daha geniş -belki de daha belirsiz- bir kavram ve araç kümesini kucaklayarak mı çıkıyor, yoksa çok özel sanat, sanatçı ve sanatsal deneyim teorileri dışında herhangi bir şeyden umudunu kesmek zorunda olduğunu düşünüyor mu bu sorunun cevabı teknede gizli olsa gerek (Alberto:2006). Kavramsal sanat bizi bu konularda nerede durduğumuzu düşünmeye zorlar. O halde kavramsal sanat hakkında felsefe yapmak, yalnızca belirli bir sanat formu hakkında felsefe yapmak değildir. Ebru sanatında olan bu felsefi yaklaşımlar kavramsal sanat bağlamında olduğu gibi tek başına adlandırmada yetersiz kalmaktadır. Geleneksel veya kavramsal sanat türü hakkında felsefe yapıyor olmak, kendi görevini doğası gereği derinden felsefi olarak görünse de arayışın ilk adımına kavuşturuyor.

KAYNAKLAR

- Alberro, A. (2006). *Art after Conceptual Art*, Cambridge, MA & Vienna: MIT Press/General Foundation.
- Arıtan, A. S. (2002). Türk ebru san'atı. *Türkler ansiklopedisi içinde* (c. 12, ss.328-340). Ankara: Yeni Türkiye
- Blake, S . (1999). *Conceptual Art: A Critical Anthology*, Cambridge, MA: MIT Press
- Binkley, T. (1977). 'Piece: Contra Aesthetics', *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 35: 265-277.

- Carroll, N. (1992). 'Art, Intention, and Conversation', *Intention and Interpretation*, G. Iseminger (ed.), Philadelphia: Temple University Press, pp. 97–131.
- Cray, W.(2014). 'Conceptual Art, Ideas and Ontology', *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 72: 265–277.
- Derman, M. U. (1977). *Türk sanatında ebru*. İstanbul: Ak.
- Elhan, S. (2004). *Yapım yöntemleriyle ebru sanatı*. Ankara: İnkansa
- Goldman, A. (1990). 'Interpreting Art and Literature', *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 48: 205–14.
- Levinson, J. (1979). 'Defining Art Historically', *British Journal of Aesthetics*, 19: 232–250.
- Wood, P. (2002). *Conceptual Art*, London: Tate Publishing. Series: Movements in Modern Art.

**GELENEKSEL TÜRK EBRU SANATINDA KAVRAMSAL ALGILAMA
DENEMELERİ ÜZERİNE YORUMLAMALAR**
**INTERPRETATIONS ON CONCEPTUAL PERCEPTION ATTEMPTS IN
TRADITIONAL TURKISH EBRU ART**

Tahsin BOZDAĞ

**Öğretim Görevlisi, İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Geleneksel
Türk Sanatları, ORCID: 0000-0001-7412-9323**

ÖZET

Sanat kesinlikle insan doğasının görünen ve görünmeyen yetilerinin dışı vurumunun incelemelerine yardımcı olacak bir araç olarak kullanılabilir epistemik ilişkileriyle ilgili temel varsayımları sorgulamanın eleştirel bilinç ideasını destekler. Sanatın, algılanan bir gerçekliği yeniden sunarak daha iyi anlama fırsatı sunduğunu, bunun da yeniden anlama ve anlamlandırma adına sanatta kuramsal alanlar sağladığı sanatın öz arayışını destekler. Sanatta kavramsal arayışlar her zaman hegemonik olmasa da sanat tipik olarak ortak bir sanat ideasının yeniden yaratılmasını arar, bu da bir bireyin kavramsal öğrenim ilerleyişinin farklı bir biçimi olabilir. Sanatın alt dallarının ve gelenekli sanatların sanat bazen özellikle sanatçının güçlü kendi benlik ironisinin ilişkisel tutumları hakkında düşünme ve kendi varlığının sorunsalını okumasına ve hegemonik varsayımlara direnmesine yardımcı olması adına sorgulanabilir. Bireyin eleştirel bilinç için bir sanat eğitimi biçimi olduğu kadar bir eleştirel irdesel pedagoji biçimi de olabilir.

Sanatta ve gelenekli sanatlarda kavramsal sorgulamaların bireyin sanat yetilerindeki varoluşsal usları harekete geçirmesi ve yeni tanımlamaların sorunsalının farkındalığı adına bu çalışma başlığı önem arz etmektedir.

Anahtar Kelime: Ebru, Gelenek, Kavramsal, Sanat.

ABSTRACT

Art certainly supports the idea of critical consciousness to question basic assumptions about epistemic relations of human nature that can be used as a tool to assist in the study of the manifestation of its visible and invisible faculties. It supports the search for the essence of art, which provides the opportunity to better understand a perceived reality by re-presenting it, which provides theoretical spaces in art for re-understanding and meaning. While conceptual pursuits in art are not always hegemonic, art typically seeks to recreate a common artistic idea, which may be a different form of an individual's conceptual learning progression. Sub-branches of the arts and traditional arts can sometimes be questioned, especially in terms of helping the artist think about the relational attitudes of strong self-irony and read the problematic of his own existence and resist hegemonic assumptions. It can be a form of critical intellectual pedagogy as well as a form of art education for the individual's critical consciousness.

This study title is important for conceptual inquiries in art and traditional arts to activate the existential minds of the individual's artistic abilities and to be aware of the problematic of new definitions.

Keywords: Marbiling, Concaptual, Tradition, Art

1.GİRİŞ

Sanat, çevremizdeki dünya hakkında anlam yaratmaya yardımcı olur. Dünyamız basitçe geri yansıtılmaz, aynı zamanda sürekli olarak meşgul olduğumuz temsil sistemleri aracılığıyla anlaşılır. Anlam üreten temsiller olan imgelerle bir ilişki bağlamında yorumlamalar sunulmakta. Sanatla Sorgulanmayan görüntüler, semboller ve gelenekli motifler, hegemonya ideolojisinin bir parçası olarak ne kadar sanatı benimsetir. Gelenekli sanatlarda da sunulanı sorgulamayı öğrenmek ise eleştirel bilincin gelişiminin bir parçası ve kültürün devamının bir bağlamı olarak devam etmektedir (Goldman:2009). Sanatın ve gelenekli sanatların kadim görüntüler sergilemesi aynı zamanda kültürel bilinç için bir eğitim girişimi olabilir. Geçmişin gelecekle ve sanatla yaptığının “pedagojik menteşesinin dışarıdakini sanat veya kültürel alan olarak ve bireyin zihninin içindekini ilişkilendirmeye ilgili olduğunu yüzyıllar ile öne sürülebilir. Geleneksel sanatların her disiplini sistemlerinin (dil ve sanat dahil görüntüler) nasıl kültürel özümsemesini anlamak, bunu daha fazla açıklayabilir (Bud:1995).

Şekil.1. Tahsin Bozdağ Arşivi

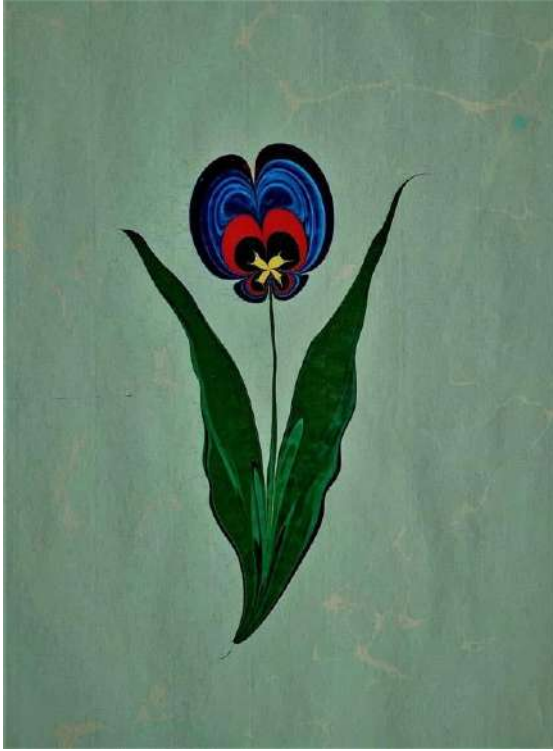
Bu kültürel etkileşime maruz kalan toplumda, neredeyse içsel olarak anlamlar yorumluyor ve özümser. Kültürel bağlamın ve sanatın kurallarının, zamana karşı sürekli değişim içinde olmalarına rağmen, köklerine olan bağlılığı özden kopmayışının anlamları belirlediğini öne sürülebilir.

Bu fikri görsel kültürle ilişkilendiren bir sanat ise ebru sanatı aracı göstergedir ve iki kısımdan oluşur: gösteren (bir görüntü, bir motif, bir renk) ve gösterilen (o gösteren tarafından uyandırılan kavram; Gösterilen ve göstergeden gösteren birlikte, sosyo-tarihsel ve kültürel bir bağlam içinde ebru sanatında var olurlar. Bu nedenle, ebru sanatını yorumlamak, geleneksel sanatlara duyarlı bir bilincin gelişim sürecinin bir parçası olan varsayımlarımızı ve inançlarımızı ve bir meydan okuma alanı yaratmak için sanat olarak eğitmeye çalışan bazı sanatçıların nelerden yararlandığını incelememize yardımcı olur. Anlam, sanat eserinin

yaratılışında belirli bir bağlam içinde kodlanır ve daha bireyler kültür bağlamında idrak şuuruna vakıf olur.

2.KAVRAMSAL SANAT

Tanımlanması çok zor olsa da, kavramsal sanat (burada resmi bir tarihsel harekete bağlı belirli bir sanat eserinden ziyade, bazı tanımlanabilir özelliklere sahip bir sanat türü olarak anlaşılmıştır) bilişsel sinirbilimin tersi gibi görünebilir (Hanso:2015). Fiziksel dünya. “Sanat” varsayılan olarak aynı malzeme olarak anlaşılırken, kavramsal sanat genellikle bir fikir sanatı olarak nitelendirilir. Kavramsal sanatı tespit etmek zordur. Kavramsal sanatı daha geleneksel sanat biçimlerinden ayırmak için bir dizi etik sınır sağlar. Genel olarak, kavramsal sanatın kendini yansıtıcı ve ironik olduğunu anlarlar. Kavramsal sanat, güzellik ve ortam standartlarına şakacı bir şekilde meydan okuyarak, bir kavramsal sanat eserini oluşturan şeylerin çoğunun fikrin kendisi olduğu noktasına kadar sıklıkla sanatın ne olduğuna dair geleneksel fikirleri sorgular (Batur:1995).

Şekil.2. Tahsin Bozdağ Arşivi

Kavramsal sanat olarak adlandırılan bir harekette “fikirlerin” kritik bir rol oynaması şaşırtıcı olmasa da, bu tür sanatların temelde maddi olmayan olarak nitelendirilmesi yanıltıcı olabilir. Gelenekli sanatlar ve kavramsal sanatın ortak noktalarından uzaklaştırabilir. Geleneksel Türk ebru sanatı ve hem de kavramsal sanat, “disiplinler arasında köprü kurar”. Ebru, teori ve bilişsel sanattan elde edilen verileri (genellikle soyut, görselleştirilmiş) birbeden ve bireyin ruh açıklamasıyla birleştirirken, kavramsal sanat, sanat teorisi ve pratiği arasında (genellikle soyut, görselleştirilmiş) bir yeni sanat eseri arasında köprü kurar. Bu perspektiften, kavramsal sanat, daha az kaydılaştırılmış bir sanat biçimi ve daha çok materyalize edilmiş bir sanat teorisi biçimidir. Geleneksel Türk ebru sanatı bunların yanında sanatçının manevi arayışında destekler bir dil sunar. Kavramsal sanatçıların çalışmaları

genellikle geniş psikolojik ve felsefi soruları ele alır. Ebru sanatkârı bunların yanında bu sorgulamaları teknede çözümlene adına eserlerde bu arayışı devam ettirebilir. Kavramsal sanattaki çalışmaların hızlı bir incelemesi, tipik bir bilişsel temeli olsa da ebru sanatında bunu söylemek oldukça zordur. Sanatın temel kavramları ve soyut alanlar (dil, uzay ve nesnelik gibi) ve insan deneyiminin nispeten somut görsel kategorileri (kelimeler, yüzler ve renkler) kavramsal sanatın temelinde yer alırken ebru sanatının temelinde birliğe giden arayış hâkimdir.

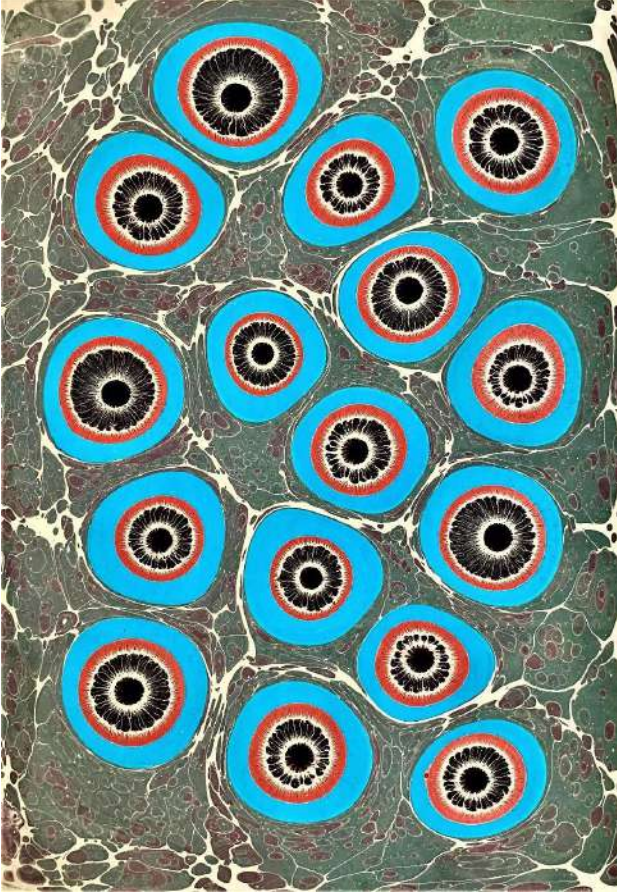

Şekil.3. Tahsin Bozdağ Arşivi

Bu paylaşılan iki sanat kavramı, daha derin, paylaşılan kültürel, dinsel, tinsel, us, felsefi, ontolojik ve epistemolojik kaygıları yansıtır. Her iki sanat alanının da kavramların sanatçının ifadesel olarak nasıl hissettiği veya edildiğiyle ilgilenir ve farklı entelektüel tarihlere atıfta bulunarak, kavramsal sanat ve ebru sanatı her biri, temel zihin ve deneyim kategorileri hakkındaki gerçekleri tanımlamaya, soyutlamaya ve görselleştirmeye girişir. Geleneksel Türk ebru sanatı ve kavramsal sanat, düşünceyi ve ruhu görünür kılar.

3.SANAT VE KAVRAMSAL SANAT

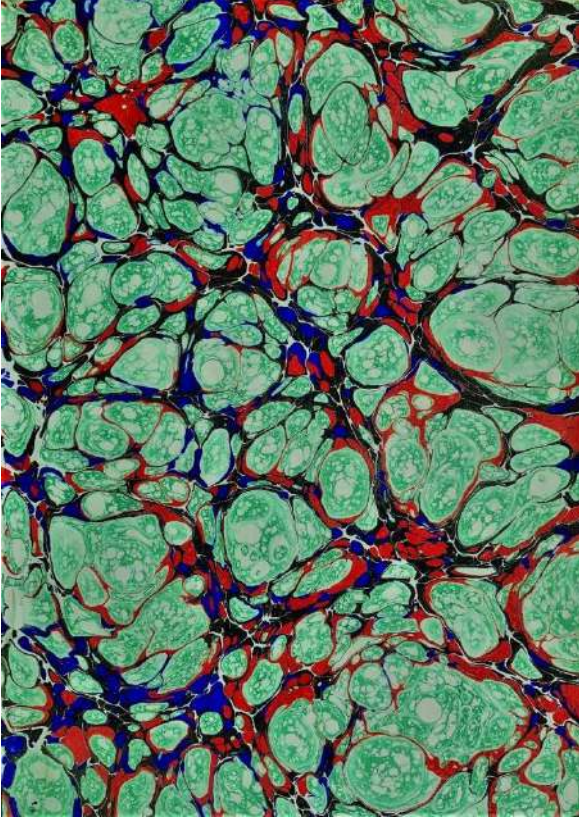
Güzelliğin ötesinde, estetik kaygının sorabileceği daha temel bir soru şudur: " Bireydeki sanat nedir ?" Bireyin sanata veya sanatsal olana nasıl tepki verdiğini anlamak, büyük ölçüde göz ardı edilen önemli bir sorudur. Bir nesnenin veya görüntünün sanat olarak takdir edilmesi için "güzel" olarak değerlendirilmesi gerekmez. Aynı şekilde güzel şeyler de her zaman sanat değildir.

Şekil.4. Tahsin Bozdağ Arşivi

Kavramsal sanatın “kavramsal karmaşıklık”. Bu dört nitelikle ilgili olarak, karmaşık bir kavramsal sanat eseri, problem çözme, hafıza ve kategorizasyonla ilgili çeşitli disiplinleri bir araya getirebilir (Albero:2006). Belirli kavramsal sanat eserleriyle kişisel karşılaşmaların çoğu, anlam arayışı bireyin kendi arayışı sürecine üzerinde bir derin etkiye sahip olacaktır. Bağlam, duygu ve bireysel bilgi ya da tercihin hepsinin bu tür herhangi bir arayışı etmesi beklenir. Sanat gelenekli sanatları ve kavramsal sanatı arayış bağlamında çoğunlukla görmezden gelmiştir, çünkü geleneksel yaklaşımlar genellikle birçok bireysel çalışmayı tanımlayan karmaşık niyet ve referans katmanlarını açmak için pek uygun gibi algılanamamaktadır.

Genel olarak, sanat sınırlıdır. Kavramsal sanat bir model olarak kullanılırken ebru sanattaki anlamın indirgemeci bir şekilde arayışı mümkün olabilir (Goldie:2007). Ve değişmeceli düşünme, ebru sanatındaki kullanımının ötesinde kullanıldığından Kavramsal sanatın ampirik yaklaşımların daha az karmaşık, nesne yönelimli kavramsal sanata odaklanması estetik araştırmaya dahil olma eğiliminde olan nesnelere kapsamını genişletmesi sanat dışı nesnelere dahil bir bütünsel bağlamda arayışıyla mümkündür (Atakan:1988). Geleneksel Türk ebru sanatı ve kavramsal sanatla ilişkili sanatın ilham verici ampirik araştırmaları için iyi bir giriş noktası sağlar.

Şekil.5. Tahsin Bozdağ Arşivi

4.GELENEKSEL TÜRK EBRU SANATI

Ebru sanatının hangi tarihten itibaren bilindiğini hangi tarihten itibaren yapıldığını söylemek imkansızdır. Çok eski tarihli kitap ciltlerinde yan kağıdı olarak kullanılmıştır. Yine eski bir murakka'nın (albüm) içindeki yazı kıtalarının pervazlarına yapıştırılmış ebru kağıtları görülmektedir. Ancak, bu eserlerin yazıldıkları tarih bilinse de ebrunun tarihi hakkında bu yapıtlar bize kaynak oluşturmaz. Çünkü böyle eski yazmalar, zaman içerisinde tamir görüp yenilenmektedir. Bu ebrulu kağıtlarında yenilenme sırasında konulmuş olma ihtimali yüksektir, yani kitabın tarihinde çok çok sonraya ait olabileceği ihtimali vardır. Ancak üzerinde yazıldığı tarih belirtilmiş olan ebru üzerindeki hat bize ebrunun tarihi hakkında bilgi verebilir. Görebildiklerimiz içinde tarihi olan en eski ebru 1554 yılına ait olan Malik-i Deylemi yazısıdır (Derman: 1977). Kağıtçılık üzerine engin bilgiye sahip olan Mehmet Ali Kağıtçı'nın İsviçre'de çıkan Palette isimli bir dergiye yazdığı makalede 1447 tarihli ebrulu bir kağıdı Topkapı Sarayı'nda gördüğünü bildirmiştir. Fakat makalede ebrunun kayıt numarası verilmediği için bu ebru bulunamamıştır (Elhan: 2004).

Şekil.6. Tahsin Bozdağ Arşivi

5.SONUÇ

Geleneksel Türk ebru sanatı ve kavramsal sanat bir nesnenin insan zihninde şekil, desen, renk gibi biçimsel niteliklerin ötesinde sanat olarak algılanması için ne gerekir? Ayrım, bir sanatçının beden, ruh veya arayış gibi belirli bir tinsel, işlevsel veya sosyal bağlamdaki sanata duyarlı tepki verirken aldığı belirli bir duruşun ifade biteviye olarak ne sunar (Young:2001). Özel bir “sanat nesnesi” ile sıradan veya “sıradan bir nesne” arasındaki farkın içsel düzeyde ne ölçüde anlamlı olduğunu keşfedebilir. Spesifik olarak, sanatsal niyeti kavramsallaştırmak ve sanatsal özellikleri algılamak için geleneksel temellerin sanat eserinin yaratımı sırasında ayrılıp ayrılmayacağı idraki ile mümkün kılınır. Sanatta adlandırma, biçim ve işlev açısından "normal" sanat eseri hakkında çok şey bilinmektedir. Geleneksel Türk ebru sanatı, kavramsal sanata yakın olmayı gerektirmeyecek veya modern ve çağdaş yüksek sanat dünyasının bağlamıyla sınırlı kalmayacaktı (Derman:1977). Sanat arayışı insanlık tarihine yayılmış ve bireyin arayışında konumlanmaktadır. Sanattaki bu süreç boyunca sanat nesnelere, daha yaygın, faydacı nesnelere yanında yaratılmışlığın ötesinde bir arayışı veya arayışlara kapı aralayacaktır. “Sanat” ile sıradan maddi nesnelere arasındaki farkı ebru sanatı anlamlandırmanın ötesine taşımaktadır. Belki bir sanat nesnesini şekillendirmek, bir şeyi gündelik bağlamından çıkarmayı ve bir şekilde onu özel kılmayı içerir. Sanat geleneksel olarak hayatta kalmak için kritik olan nesnelere “özel kılar” bu özel kılan ise kültürün yüklediği değerlerin birleşimidir.

KAYNAKÇA

Alberro, A. (2006). *Art after Conceptual Art*, Cambridge, MA & Vienna: MIT Press/General Foundation

- Atakan, N. (1998). *Arayışlar- Resim ve Heykelde Alternatif Akımlar*, 1. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Batur, E. (1995). “Avant-garde 1945-1995 / Kavramsal Sanat”, *Sanat dünyamız Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı 59, Bahar, s. 81-83.
- Budd, M (1995). *Values of Art: Painting, Poetry, and Music*, London: Penguin.
- Cray, W. (2014). ‘Conceptual Art, Ideas and Ontology’, *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 72: 265–277.
- Derman, M. U. (1977). *Türk sanatında ebru*. İstanbul: Ak.
- Goldie, E.(2007). *Philosophy and Conceptual Art*, Oxford: Oxford University Press.
- Goldman, G. (1990). ‘Interpreting Art and Literature’, *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 48: 205–14.
- Hanson, L. (2015). “Conceptual Art and the Acquaintance Principle.” *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 73(3): 247–258.
- Irvin, J. (2017). ‘In Advance of the Broken Theory: Philosophy and Contemporary Art’, *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 75(4): 375–386.
- Young, (2001). *Art and Knowledge*, London: Routledge.
- Weitz, M. (1956). ‘The Role of Theory in Aesthetics’, *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 15: 27–35.

**EVALUATION OF THE SUPPORT TRAINING ROOM THE PRIMARY SCHOOL
TURKISH ACTIVITY BOOK FOR GIFTED IN THE CONTEXT OF THE UPDATED
BLOOM TACSONOMY OF**

**ÖZEL YETENEKLİLER İÇİN HAZIRLANAN DESTEK EĞİTİM ODASI İLKOKUL
TÜRKÇE ETKİNLİK KİTABININ YENİLENMİŞ BLOOM TAKSONOMİSİ
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Abdulkadir SAĞLAM¹, Serkan ÇİFTÇİ², Ömer ERBASAN³

¹Dr., Edremit Bilim ve Sanat Merkezi- Edremit/Van, Eğitim Bilimleri,

ORCID: 0000-0003-3023-5751

² Dr., Yusuf Gökçenay Bilim ve Sanat Merkezi- İpekyolu/Van, Eğitim Bilimleri,

ORCID: 0000-0003-0949-1267

³Dr., Çalışlar İlkokulu- İsehisar/Afyonkarahisar, Eğitim Bilimleri,

ORCID: 0000-0001-7852-2747

Özet

Ülkemizde genelinde özel yetenekli öğrenciler için destek hizmetleri kapsamında kurulan çok sayıda bilim ve sanat merkezi bulunmaktadır. Bu özel yetenekli öğrenciler bilim ve sanat merkezleri dışında, öğrenim gördükleri okullarda, destek eğitim odasından da faydalanma hakkına sahiptirler. Milli Eğitim Bakanlığı da 04/11/2022 tarihinde farklı branşlarda 9 adet Özel Yetenekli Öğrenciler için Destek Eğitim Odası Etkinlik kitabı yayınlamıştır. Bu çalışmada da Özel Yetenekli Öğrenciler için Destek Eğitim Odası Türkçe 2. 3. ve 4.sınıf etkinlikleri kitabında yer alan kazanımların yenilenmiş Bloom Taksonomisinin bilişsel alan basamakları bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada 2-3 ve 4. sınıf düzeylerinde bulunan kazanımlar alan yazında derlenen anahtar kelimeler kullanılarak analiz edilmiş ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nde hangi basamağa denk geldiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği ile gerçekleştirilen çalışmada 2.sınıf düzeyinde 40, 3.sınıf düzeyinde 37 ve 4.sınıf düzeyinde 45 kazanım olmak üzere toplamda 122 kazanım değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda 2.sınıf kazanımlarının % 10'unun hatırlama, % 15'inin anlama , % 42,5'inin uygulama, % 5'inin analiz ve % 27,5'inin yaratma basamağında olduğu tespit edilmiştir. Yine 3.sınıf kazanımlarının %8,1'inin hatırlama, % 16,2'sinin anlama , % 43,2'sinin uygulama, % 8,1'inin analiz, % 2,7'sinin değerlendirme ve % 21,6'sinin yaratma basamağında olduğu görülmüştür. Son olarak 4.sınıf kazanımlarının % 6,6'sının hatırlama, % 17,7'sinin anlama , % 35,5'inin uygulama, % 8,8'inin analiz, % 8,8'inin değerlendirme ve % 22,2'sinin yaratma basamağıyla ilişkilendirilebileceği bulgularına ulaşılmıştır. Bu bulgulardan hareketle Özel Yetenekliler için Destek Eğitim Odası Türkçe etkinlik kitabının 2.3. ve 4. sınıf seviyesinde kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisi bilişsel alan basamaklarından en fazla uygulama ve yaratma basamağına denk geldiği, değerlendirme basamağının ise en az yer verilen basamak olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Özel yetenekliler, destek eğitim odası etkinlik kitabı, yenilenmiş Bloom Taksonomisi.

Abstract

There are many science and art centers established throughout our country within the scope of support services for gifted students. These gifted students have the right to benefit from the support training room in the schools where they study, apart from the science and art centers. On 04/11/2022, the Ministry of National Education published 9 Training Room Activity books for gifted students in different branches. In this study, it is aimed to evaluate the achievements contained in the Support Training Room for Gifted Students Turkish 2. 3. and 4. classroom activities book in the context of the cognitive domain steps of the updated Bloom Taxonomy. In the study, the achievements found at the 2. 3. and 4. grade levels were analyzed using keywords compiled in the literature and it was tried to determine which step corresponds to the updated Bloom Taxonomy. In the study carried out with document analysis technique, one of the qualitative research methods, a total of 122 achievements, including 40 at 2 grade levels, 37 at 3 grade levels and 45 at 4 grade levels, were evaluated. As a result of the study, it was determined that 10% of the 2nd grade achievements were in the recall, 15% in comprehension, 42.5% in practice, 5% in analysis and 27.5% in creation. Also, it was seen that 8.1% of the 3rd grade achievements were in the recall, 16.2% in comprehension, 43.2% in the application, 8.1% in analysis, 2.7% in evaluation and 21.6% in the creation stage. Finally, it was found that 6.6% of the 4 grade level achievements can be associated with recall, 17.7% with understanding, 35.5% with application, 8.8% with analysis, 8.8% with evaluation and 22.2% with the creation step. Based on these findings, it can be said that the achievements at the 2, 3 and 4 grade levels of the Support Training Room for the Gifted Turkish activity book correspond to the most application and creation steps from the Updated Bloom Taxonomy cognitive field steps, while the evaluation step is the least included.

Keywords: Gifted, support training room activity book, updated Bloom Taxonomy.

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR AKTARIM
ARAÇLARI: MAKALE VE TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME**
**CULTURAL TRANSFER TOOLS IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN
LANGUAGE: A REVIEW ON ARTICLES AND THESIS**

Ahmet DEMİREL¹

**¹Arş. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi, <https://orcid.org/0000-0003-2249-565X>**

Özet

Bu araştırmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım araçları ile ilgili makale ve tezlerin incelenerek bu çalışmalarda kültür aktarımında başvurulan araçları toplu bir biçimde ortaya koymak ve böylece başka hangi araçlardan yararlanılabileceğine yönelik çıkarımlar yapmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda nitel araştırma yaklaşımı benimsenen araştırmada doküman incelemesine başvurularak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım araçlarını ele alan makale ve tezler incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda bu makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı aracı olarak ele alınan araçlar toplu bir biçimde ortaya konmuştur. Daha sonra bu araçlardan hareketle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı bağlamında başka hangi araçlardan yararlanılabileceğine ilişkin çıkarımlarda bulunulmuştur. Araştırma bulgularına göre incelenen makale ve lisansüstü tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak en sık ele alınan araçlar kitaplar ve metinlerdir. Bununla birlikte bulgulara göre incelenen makale ve tezlerde filmler gibi görsel işitsel araçların, atasözleri ve deyimler gibi kalıplaşmış sözlerin, gezi gözlem etkinlikleri ve kültür günleri gibi çeşitli etkinliklerin, fıkra ve türkü gibi edebî ürünlerin, müzeler ve tarihî mekânlar gibi farklı ortamların ve dijital öyküleme gibi uygulamaların da kültür aktarım aracı olarak ele alındığı görülmüştür. Bu bulgular yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak anı, roman, biyografi, günlük gibi edebî ürünlerden, tiyatro ve seyirlik oyunlar gibi seyirciler önünde gerçekleştirilen oyunlardan, kültür turları ve film günleri gibi etkinliklerden, diziler ve belgeseller gibi görsel işitsel araçlardan da yararlanılabileceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla bu gibi araçlardan da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı bağlamında nasıl yararlanılabileceğini ele alan araştırmaların yapılması alana katkı sunacaktır.

Anahtar kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, kültür aktarımı, kültür aktarım araçları

Abstract

In this research, it is aimed to examine the articles and theses related to cultural transfer tools in teaching Turkish as a foreign language, to reveal the tools used in cultural transfer in these studies, and thus to make inferences about which other tools can be used. In this direction, in this research, which adopts a qualitative research approach, articles and theses that deal with cultural transfer tools in teaching Turkish as a foreign language were examined by applying document analysis. As a result of the examinations, the tools that are considered as a cultural

transfer tool in teaching Turkish as a foreign language in these articles and theses have been put forward collectively. Then, based on these tools, inferences were made about which other tools could be used in the context of cultural transfer in teaching Turkish as a foreign language. In the articles and theses examined according to the research findings, the most frequently mentioned tools as a cultural transfer tool in teaching Turkish as a foreign language are books and texts. In addition, mentioned tools as culture transfer tools in the articles and theses examined according to the findings are as follows: Audio visual aids such as films, formulaic expression such as proverbs and idioms, various activities such as travel-observation and culture days, literary products such as anecdotes and folk songs, different environments such as museums and historical places, and applications such as digital storytelling. These findings indicate that the following can also be used as a cultural transfer tool in teaching Turkish as a foreign language: Literary products such as memoir, novel, biography, diary; plays such as theatre and theatrical plays; events such as cultural tours and movie days; audio visual aids such as series and documentaries. Therefore, conducting research on how such tools can be used in the context of cultural transfer in teaching Turkish as a foreign language will contribute to the field.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, cultural transfer, cultural transfer tools

1. GİRİŞ

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öncelikle dil öğretimi ön plana çıkmaktadır ancak öğretim sürecine dâhil olan farklı bileşenler de bulunmaktadır. Bu bileşenlerden biri de kültürdür (Moralı ve Göçer, 2019). Dil ve kültür birbirinin ayrılmaz parçasıdır. Dil kültürü, kültür de dili etkilemektedir. Bir dili konuşanların kültürü o dili konuşanların duygularını ve düşüncelerini etkileyecektir. Bunlar ise o dili konuşanların söz varlığına, diline yansıtacaktır. Dolayısıyla bir dili öğrenirken o dili konuşanların kültürünü bilmek o dili konuşanların hissettiklerinin ve düşündüklerinin farkına varılmasına yardımcı olabilir. Bu ise o dilin daha kolay bir biçimde öğrenilmesine ve daha doğru bir biçimde kullanılmasına katkı sağlayacaktır. Nitekim İşcan (2017) bir yabancı dili öğrenenlerin dilini öğrendikleri ülkenin kültürel özelliklerini de öğrenmelerinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Memiş (2016) ise dil ve toplumun birlikte gelişerek şekillendiğini belirterek yabancı bir dili tam olarak öğrenmenin hedef dili kullanan toplum gibi düşünemeyi gerektirdiğini, bununsa kültürün öğrenilmesi ile mümkün olduğunu belirtmiştir. Aksi hâlde kültür öğretimine gereken önem verilmediğinde öğrenenlerin dil becerilerini geliştirmek ve onların öğretilen dili tam olarak doğru bir biçimde kullanabilmelerini sağlamak mümkün olmayabilir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı üzerinde durulması gereken önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültür aktarımı, bir millete ait kültürel özelliklerin yeni nesillere anlatılması, kavratılması ve benimsetilmesidir (Melanlıoğlu, 2008). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan araçlar kültür aktarımında başarıyı etkileyen önemli unsurlardır. Kültür aktarımında başarı yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin Türk kültürünü daha iyi tanımalarına yardımcı olacaktır. Bu durum ise Türkçenin daha kolay bir şekilde öğrenilmesini ve daha doğru bir biçimde kullanılmasını sağlayabilir. Nitekim Boylu (2014) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür öğretiminin üzerinde önemle durulan bir konu olduğuna vurgu yaparak “dil kültürüyle birlikte öğrenilir” ifadesinin kültürün dilden ayrılamayacağını ve dil öğretiminde kültürün önemini açıkça ifade ettiğini vurgulamıştır. Kalenderoğlu (2015) ise yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde seviyeler göz önünde bulundurularak Türk kültürüne ait unsurların verilmesinin hem dil öğrenme sürecini hızlandırabileceğini hem de dil öğrenenlerin içinde bulunduğu ortama alışmalarını sağlayabileceğini belirtmiştir. Tüm bunlar

yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür boyutunun göz ardı edilmemesi gerektiğinin göstergeleridir. Dolayısıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültür boyutunda işe koşulabilecek araç ve gereçlerin bilinmesi ve bu araç gereçlerden nasıl yararlanılabileceğine ilişkin araştırmaların yapılması son derece önem arz etmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültür aktarımı boyutunda farklı araç ve gereçlerin işe koşulduğu veya önerildiği birçok çalışma (ör. Barcın, 2018; Çelik, 2021; İşcan, 2017; Özdemir, 2013; Tanrikulu ve Çelik, 2019; Yavuzel, 2020; Yeşilyurt, 2019; Yigit, 2020) gerçekleştirilmiştir. Örneğin Özdemir (2013) yabancılara Türkçe ve Türk kültürü öğretimi sürecinde folklor malzemelerinden yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Öte yandan İşcan (2017) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak Türk filmlerinden yararlanılabileceğini dile getirmiştir. Ancak alanyazın incelendiğinde gerçekleştirilen çalışmalardan hareketle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı amacıyla kullanılabilecek araçların toplu bir biçimde ortaya konduğu bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmada makalelerden ve lisansüstü tezlerden hareketle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı bağlamında kullanılan veya önerilen araç-gereçlerin toplu bir biçimde ortaya konması amaçlanmıştır. Böylece söz konusu bağlamda başka ne tür araçlara başvurulabileceğine ilişkin çıkarımların da yapılması hedeflenmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Nitel araştırma yaklaşımı benimsenen bu araştırmada doküman analizine başvurulmuştur. Doküman analizi yöntemi araştırma verilerinin kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanmasını, gözden geçirilmesini ve sorgulanmasını içeren bilimsel araştırma yöntemidir. Bu yöntem diğer araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı olarak kullanılabileceği gibi aynı zamanda tek başına bir yöntem olarak kullanılabilir (Sak, vd., 2021). Doküman analizi, araştırılan konu ile ilgili dokümanların bilimsel esaslara uygun bir biçimde incelenmesi anlamına gelir (Kıral, 2020).

2.2. Veri Seti

Bu araştırmanın veri setini yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım araçlarını ele alan makale ve lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Söz konusu tezlere YÖK tez merkezinden erişilirken makalelere Google akademik tarama motoru aracılığı ile gerçekleştirilen taramalarla erişim sağlanmıştır. Gerçekleştirilen taramalar sonucunda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültür boyutuyla ilgili 18 lisansüstü tez ile 19 makaleye erişilmiştir. Ancak bunların içerisinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı amacı ile başvurulabilecek farklı araçları ele alan on iki (12) lisansüstü tez ve on dört (14) makale araştırmanın kapsamına uygun bulunarak veri setine dâhil edilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri seti içerisinde yer alan tezlere YÖK tez merkezinden “yabancı dil olarak Türkçe öğretimi”, “yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür” ve “yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı” anahtar kelimeleri ile tarama yapılarak ulaşılmıştır. Makalelere ise Google akademik tarama motorunda aynı anahtar sözcüklerle yapılan tarama ile ulaşılmıştır. Tarama sonucunda elde edilen bütün tez ve makaleler öncelikle bir klasörde toplanmıştır. Daha sonra bütün bu makale ve tezler tek tek incelenerek içerisinde yabancı dil

olarak Türkçe öğretiminde başvurulabilecek farklı kültür aktarım araçlarını ele alanlar veri setine alınmıştır. Verilerin analizinde ise içerik analizine başvurulmuştur. İçerik analizinde yapılan temel işlem birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucuların anlayabileceği bir şekilde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada elde edilen veriler temalar çerçevesinde bir araya getirilerek sunulmuştur.

3. BULGULAR

Elde edilen bulgular incelenen makale ve tezlerde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçların kitaplar (f=8), metinler (f=5), atasözleri/deyimler/kalıp sözler (f=3), edebî ve sanatsal ürünler (f=3), filmler (f=3), etkinlikler (f=2), ortamlar/uygulamalar (f=2) olmak üzere altı başlık hâlinde toplanabileceğini göstermiştir. Aşağıda yer alan Tablo 1’de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak kitapları ele alan makale ve tezlere yer verilmiştir:

Tablo 1

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak kitapları ele alan çalışmalar

Araç	Alt araç	Kaynak
	Ders kitapları	Ertuğrul, M. (2015). <i>Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan kitaplarda kültür aktarımı</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
	Ders kitapları	İşcan, A., & Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi İklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 düzeyi). <i>Aydın TÖMER Dil Dergisi</i> , 3(1), 47-66.
	Ders kitapları	Özgat Tatan, O. (2018). <i>Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi İklim Türkçe öğretim seti örneği (A1-A2 düzeyi)</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
	Ders kitapları	Sayid Açıkgöz, E. (2018). <i>Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe ders kitabı: (A1-A2 Düzeyi)</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
Kitaplar	Ders kitapları	Sever, P. (2019). <i>Yeni Hitit dil öğretim seti ile Yedi İklim dil öğretim setinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür aktarımı açısından karşılaştırılması</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
	Ders kitaplarındaki görseller	Kaplan, K. (2021). Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti (Temel Seviye A1) Ders Kitabında Kullanılan Görsellerle Sağlanan Kültür Aktarımının Değerlendirilmesi. <i>Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi</i> , 4(1), 78-92.
	Ders kitaplarındaki atasözü ve deyimler	Demirtaş, İ. (2021). <i>Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki atasözü ve deyimlerin kültür aktarımına katkısı</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
	Broşürler	Tanrıkulu, L., & Çelik, S. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde broşürlerin kültür aktarımında kullanımı. <i>Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları</i>

Tablo 1 incelendiğinde makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak sıklıkla ele alınan kitapların ders kitapları olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda ders kitaplarındaki görsellerin veya atasözü ve deyimlerin de kültür aktarım aracı olarak ele alındığı çalışmalar görülmektedir. Bunların dışında broşürlerin de kültür aktarım aracı olarak ele alındığı bir çalışma olduğu görülmektedir. İncelenen makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak sıklıkla ele alınan araçlardan biri de metinlerdir. Kültür aktarım aracı olarak metinlerin ele alındığı araştırmalar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak metinleri ele alan çalışmalar

Araç	Alt araç	Kaynak
	Metinler	Bölükbaş, F. ve Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. <i>Turkish Studies</i> , 5(4), 221-235.
	Efsane türündeki metinler	Dağdeviren, İ. (2019). <i>Yabancılarla Türkçe öğretiminde efsane türü metinlerden hareketle kültür aktarımının değerlendirilmesi</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.
Metinler	Yazınsal metinler	Keskin, F. (2010). <i>Yetişkinlere yönelik yabancı dil olarak Türkçe derslerinde yazınsal metinlerle kültür aktarımı</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
	Anadolu hikâyeleri adlı metinler	Sancar, E. S. (2021). <i>Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Anadolu Hikâyeleri adlı metinlerin kültür aktarımı açısından değerlendirilmesi</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
	Şiirler	Polat, Ö. S., & Dilidüzgün, Ş. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şiir etkinliklerinin kültürel işlevi. <i>Turkish Studies (Elektronik)</i> , 10(7), 815-834.

Tablo 2 incelendiğinde makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak efsane, hikâye ve şiir türlerindeki metinlerin ve yazınsal metinlerin ele alındığı görülmektedir. İncelenen makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan biri de atasözleri/deyimler/kalıp sözlerdir. Kültür aktarım aracı olarak atasözleri/deyimler/kalıp sözlerin ele alındığı makaleler ve lisansüstü tezler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak atasözleri/deyimleri/kalıp sözleri ele alan çalışmalar

Araç	Alt araç	Kaynak
Atasözleri/Deyimler/	Atasözleri ve deyimler	Barçın, S. (2018). Türk soylulara Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak atasözleri ve deyimlerin kullanımı: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Altın Köprü Türkçe Öğretimi ders kitabı (B1

Kalıp sözler	seviyesi). <i>Aydın TÖMER Dil Dergisi</i> , 3(2), 1-16.
Divânü Lugâti't-Türk'te yer alan atasözleri	Öztürk, A. G. (2015). <i>Divânü Lugâti't-Türk'te yer alan atasözlerinin yabancılara Türkçe öğretiminde kültür aktarımına katkısı üzerine bir değerlendirme</i> (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi.
Kalıp sözler	Bayraktar, S. (2019). <i>Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir kültür aktarım aracı olarak kalıp sözler</i> (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.

Tablo 3 incelendiğinde araştırma kapsamında incelenen makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak atasözlerinin, deyimlerin ve kalıp sözlerin ele alındığı görülmektedir. İncelenen makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan bir diğeri de filmlerdir. Kültür aktarım aracı olarak filmlerin ele alındığı çalışmalar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Kültür aktarım aracı olarak filmlerin ele alındığı çalışmalar

Araç	Alt araç	Kaynak
Filmler	Filmler	İşcan, A. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak filmlerden yararlanma. <i>Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi</i> , 58, 437-452.
	Türk filmleri	Kalenderoğlu, İ. ve Çekici, Y. E. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde B2 Düzeyinde Türk Filmleriyle Kültür Aktarımı: Neşeli Günler Örneği. <i>Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi</i> , 2(2), 47-57.
	Reklam filmleri	Mutlu H. H. & Süğümlü Ü. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde reklam filmlerinin farklı beceri ve seviyelerde kullanımı. <i>Turkish Studies (Elektronik)</i> , 13(27), 1039-1053.

Tablo 4'te yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak filmlerin ele alındığı çalışmalar yer almaktadır. Tablo incelendiğinde üç farklı makalede filmlerin ele alındığı bu makalelerden birinde Neşeli günler filmi örneğinden diğeri ise reklam filmlerinden hareket edildiği görülmektedir. İncelenen makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan bir diğeri de etkinliklerdir. Kültür aktarım aracı olarak etkinliklerin ele alındığı çalışmalar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Kültür aktarım aracı olarak etkinliklerin ele alındığı çalışmalar

Araç	Alt araç	Kaynak
Etkinlikler	Gezi-gözlem etkinlikleri	Çelik, H. & Genç, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir motivasyon ve kültür aktarım aracı: Gezi-gözlem etkinlikleri. <i>Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi</i> , 4 (1), 42-53.

Kültür günleri Yazıcı, E., & Göktentürk, T. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yeni bir model: Kültür Günleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 48-77.

Tablo 5 incelendiğinde makale ve tezlerde gezi gözlem etkinliklerinin ve kültür günlerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan etkinlikler olduğu görülmektedir.

İncelenen makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan biri de edebî ve sanatsal ürünlerdir. Kültür aktarım aracı olarak bu ürünlerinin ele alındığı çalışmalar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Kültür aktarım aracı olarak edebî ve sanatsal ürünlerin ele alındığı çalışmalar

Araç	Alt araç	Kaynak
Edebî ve sanatsal ürünler	Fıkralar	Yeşilyurt, E. T. (2019). <i>Yabancılar Türkçe öğretiminde kültür aktarımında Nasreddin Hoca fıkralarının B2 seviyesinde değerlendirilmesi</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
	Türküler	Yavuzel, T. S. (2020). <i>Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel aktarım açısından türkülerin önemi</i> (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi.
	Şarkılar	Keskin, F. (2011). Using Songs as Audio Materials in Teaching Turkish as a Foreign Language. <i>Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET</i> , 10(4), 378-383.

Tablo 6 incelendiğinde makale ve tezlerde fıkraların, türkülerin ve şarkıların yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan edebî ve sanatsal ürünler olduğu görülmektedir.

İncelenen makale ve tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan biri de ortamlar ve uygulamalardır. Kültür aktarım aracı olarak ortamların ve uygulamaların ele alındığı makaleler ve lisansüstü tezler Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7

Kültür aktarım aracı olarak ortamların ve uygulamaların ele alındığı çalışmalar

Araç	Alt araç	Kaynak
Ortam ve Uygulamalar	Müzeler	Gün, M. & Çeri N. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımında müzelerin kullanılması. <i>Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature</i> , 7(4), 1275-1291.
	Dijital öyküleme	Türkben, T., & Alptekin, E. (2022). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Dijital Öyküleme Aracılığıyla Kültürel Öğelerin Aktarımı. <i>Aydın TÖMER Dil Dergisi</i> , 7(1), 23-58.

Tablo 7' ye göz önüne alındığında bir makalede müzelerin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak kullanılabilir ortamlar olarak ele alındığı görülmektedir. Bununla birlikte başka bir makalede ise yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak dijital öykülemenin ele alındığı görülmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada elde edilen bulgular yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili makale ve lisansüstü tezlerde kültür aktarımı amacıyla birçok farklı aracın ele alındığını göstermiştir. Bulgular makale ve tezlerde kültür aktarımı bağlamında ele alınan bu araçların kitaplar, metinler, atasözleri/deyimler/kalıp sözler, filmler, etkinlikler, edebî ve sanatsal ürünler, ortamlar ve uygulamalar olmak üzere altı başlık hâlinde toplanabileceğini göstermiştir. Morali ve Göçer (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada elde edilen bulgular yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretmenlerin kültür paylaşımı amacı ile ders kitapları, geleneksel eşyalar, resim, video gibi birçok farklı araçtan yararlandığına işaret etmektedir. Tüm bunlar yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı aracı ile çok çeşitli araçlardan yararlanılabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı amacıyla hangi araçların daha etkili olduğunu ve başka ne gibi araçlara başvurulabileceğini araştıran çalışmaların gerçekleştirilmesi alana katkı sunacaktır.

Elde edilen bulgulara göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili makale ve lisansüstü tezlerde kültür aktarım aracı olarak en sık ele alınan materyaller ders kitapları ve metinlerdir. İşcan ve Yassıtaş (2018) yabancı dil ders kitaplarının o dili konuşanların özelliklerini yansıttığını ve o dile ait kültürün taşıyıcılığını yaptığını belirtmiştir. Ayrıca Okur (2013) millî kültürün ve folklorun aktarımında Türkçe ders kitaplarının işlevsel olarak kullanılması gereken araçlar olduğuna işaret etmiştir. Morali ve Göçer (2019) ise yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür paylaşımına yönelik öğretmen görüşleri üzerine gerçekleştirdiği araştırmada öğretmenlerin kültür paylaşım aracı olarak ders kitaplarını önemstediklerini ve metinleri kullandıklarını belirtmiştir. Tüm bunlar göz önüne alındığında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ders kitaplarının işlevsel olarak hazırlanması ve ders kitapları ile birlikte bu kitaplarda kullanılacak metinlerin seçimine de önem verilmesi gerektiği söylenebilir. Bu noktada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanılacak ders kitaplarının ve metinlerin Türk kültürünü doğru bir biçimde yansıtacak nitelikte olmasına özen gösterilmelidir.

Elde edilen bulgulara göre yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ile ilgili makale ve lisansüstü tezlerde ders kitapları ve metinler dışında kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan biri de atasözleri, deyimler gibi kalıp sözlerdir. Barçın (2018) yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde kültür aktarımı bağlamında kültüre dair izler taşıyan atasözleri ve deyimlerin yararlanılabilecek önemli araçlar olduğunu belirtmiştir. Öztürk (2015) ise atasözleri ve deyimlerin Türk kültürünü ve bilgi birikimini yansıtan kalıp sözler olduğunu vurgulayarak yabancılara Türkçe öğretiminde bu araçlardan yararlanılabileceğini vurgulamıştır. Atasözleri ve deyimlerimiz Türk milletinin binlerce yıllık deneyimine ve gözlemine dayanarak söylenmiş sözlerdir. Dolayısıyla Türk kültüründen ve deneyimlerinden izler taşımaktadır. Bu yönüyle kültür aktarımında başvurulabilecek araçlar içerisinde yer almaktadır. Tüm bunlar göz önüne alındığında gerek ders kitaplarında gerek ders kitapları dışında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde atasözü ve deyimlere başvurulabilir. Ancak öğretim sürecinde atasözü ve deyimlerin düzenli bir biçimde, sistematik olarak ele alınması Türk kültürünün aktarımı açısından daha yararlı olabilir. Örneğin kültür boyutunda Türk misafirperverliği konusu ele

alınacaksa o konuyla ilgili atasözlerinin ve deyimlerin listeleri hazırlanarak bu listelerdeki atasözleri ve deyimler derste sistemli bir şekilde ele alınabilir.

Bulgulara göre makale ve lisansüstü tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan biri de Türk filmleridir. Kraiser (2011) filmlerin bir dili konuşanların kıyafetleri, kırsal ve kentsel konutları gibi kültüründen izler taşıyan unsurlar hakkında fikir verebileceğini, bu nedenle öğrenenlerin başka bir kültürü tanıması için kullanılabileceğini belirtmiştir. İşcan (2017) ise Türk filmlerinin pek çok bakımdan Türk kültürünü yansıtan araçlar olduğunu vurgulayarak bu araçlardan yararlanılabileceğini belirtmiştir. Öte yandan Kalenderoğlu ve Çekici (2017) gerçekleştirdikleri çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde filmlerin kültür aktarım işlevini yerine getirebileceğini “Neşeli günler” filmi üzerinden göstermiştir. Benzer şekilde Mutlu ve Süğümlü (2018) gerçekleştirdikleri çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel unsurların öğretilmesi amacı ile reklam filmlerinden yararlanılabileceğini belirtmiştir. Tüm bunlar yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde filmlerin kültür aktarımı amacına hizmet edebileceğini göstermektedir. Öte yandan tüm bunlar dizilerden ve belgesellerden de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanılabileceğine işaret etmektedir. Ancak kullanılacak filmlerin, dizilerin veya belgesellerin niteliği ve seçimi burada önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Türk kültürünü doğru bir biçimde yansıtmayan filmler, diziler veya belgeseller tam tersi bir amaca hizmet ederek Türk kültürünün yanlış bir biçimde öğrenilmesine yol açabilir.

Bulgulara göre makale ve lisansüstü tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan bir diğeri etkinliklerdir. Çelik ve Genç (2019) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak gezi-gözlem etkinliklerinden yararlanılabileceğini belirtmiştir. Öte yandan Yazıcı ve Göktentürk (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın bulguları yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı bağlamında kültür günlerinden yararlanılabileceğine işaret etmektedir. Bunlar göz önüne alındığında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel paylaşımın sağlanması amacıyla kültür turları, tarihi geziler, anma etkinlikleri gibi çeşitli etkinliklerden yararlanılabileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecinde kültür paylaşımı aracı olarak başka hangi etkinliklerin düzenlenebileceğini ortaya koyan araştırmaların gerçekleştirilmesi adına katkı sunabilir. Bulgulara göre makale ve lisansüstü tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan bir diğeri edebî ve sanatsal ürünlerdir. Yeşilyurt (2019) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı bağlamında fıkralardan yararlanılabileceğine işaret etmiştir. Öte yandan Yavuzel (2020) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak türkülerden yararlanılabileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde Keskin (2011) de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şarkıların kullanılabileceğini dile getirmiştir. Ayrıca yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin kültür aktarımı boyutunda Yigit (2020) gölge oyunlarından, Çelik (2021) fütüvvetnâmelerden yararlanılabileceğine işaret etmiştir. Tüm bunlar Türk kültürünü yansıtan edebî ve sanatsal eserlerden yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür paylaşımı amacıyla yararlanılabileceğine işaret etmektedir. Bu noktada Türk kültürü hakkında fikir veren resimlerden, müziklerden, tiyatro, roman gibi eserlerinden de yararlanılabilir. Bu nedenle hangi seviyelerde hangi eserlerden yararlanılabileceğini ele alan araştırmaların gerçekleştirilmesi alanyazına katkı sunacaktır. Bulgulara göre makale ve lisansüstü tezlerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak ele alınan araçlardan bir diğeri de Türk kültürünü yansıtan, Türk kültürü hakkında fikir veren ortam ve uygulamalardır.

Gün ve Çeri (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışma bir milletin kültürüne ait izleri bünyesinde barındıran müzelerden yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı amacıyla yararlanılabileceğine işaret etmektedir. Öte yandan Türkben ve Alptekin (2022) kültür aktarım sürecinde dijital öyküleme uygulamasından yararlanılabileceğine işaret etmiştir. Bunlar yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sergiler ve tarihi mekânlar gibi Türk kültürü hakkında fikir verebilecek ortamlardan da yararlanılabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde başka ne gibi ortamlardan veya uygulamalardan yararlanılabileceğinin araştırılması önem kazanmaktadır.

5. KAYNAKLAR

- Barcın, S. (2018). Türk soylulara Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak atasözleri ve deyimlerin kullanımı: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Altın Köprü Türkçe Öğretimi ders kitabı (B1 seviyesi). *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Bayraktar, S. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir kültür aktarım aracı olarak kalıp sözler* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Bölükbaş, F. ve Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies*, 5(4), 221-235.
- Boylu, E. (2014). Dil-kültür ilişkisi ve İran'da Türkçe öğretimine etkisi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(4), 19-28.
- Çelik, H. & Genç, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir motivasyon ve kültür aktarım aracı: Gezi-gözlem etkinlikleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 4 (1), 42-53.
- Çelik, H. (2021). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım kaynakları/fütüvvetnâmeler*. Uluslararası Prof. Dr. A. Halûk Dursun Türk Kültürü Sempozyumu, 40-46. Ankara.
- Dağdeviren, İ. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde efsane türü metinlerden hareketle kültür aktarımının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Demirtaş, İ. (2021). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki atasözü ve deyimlerin kültür aktarımına katkısı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Ertuğrul, M. (2015). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan kitaplarda kültür aktarımı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Gün, M. & Çeri N. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımında müzelerin kullanılması. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 7(4), 1275-1291.
- İşcan, A. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak filmlerden yararlanma. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 58, 437-452.
- İşcan, A., & Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi iklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 düzeyi). *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 3(1), 47-66.

- Kalenderoğlu, İ. (2015). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Temel Düzey (A1, A2) Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(12).
- Kalenderoğlu, İ. ve Çekici, Y. E. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde B2 Düzeyinde Türk Filmleriyle Kültür Aktarımı: Neşeli Günler Örneği. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 2(2), 47-57.
- Kaplan, K. (2021). Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti (Temel Seviye A1) Ders Kitabında Kullanılan Görsellerle Sağlanan Kültür Aktarımının Değerlendirilmesi. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 4(1), 78-92.
- Keskin, F. (2010). *Yetişkinlere yönelik yabancı dil olarak Türkçe derslerinde yazınsal metinlerle kültür aktarımı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Keskin, F. (2011). Using Songs as Audio Materials in Teaching Turkish as a Foreign Language. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 10(4), 378-383.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 170-189.
- Kaiser, M. (2011). New approaches to exploiting film in the foreign language classroom. *L2 Journal*, 3(2), 232-249.
- Melanlıoğlu, D. (2008). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretim programları. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 64-73.
- Memiş, M. R. (2016). Yabancı dil öğretiminde eğitim ortamı ve kültür aktarımı. *Turkish Studies*, 11(9), 605-616.
- Moralı, G., & Göçer, A. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür paylaşımına yönelik öğretmen görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 1115-1129.
- Mutlu H. H. & Süğümlü Ü. (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde reklam filmlerinin farklı beceri ve seviyelerde kullanımı. *Turkish Studies (Elektronik)*, 13(27), 1039-1053.
- Okur, A. (2013). Millî kültür ve folklorun Türkçe ders kitapları aracılığıyla aktarımı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 11, 878- 904.
- Özdemir, C. (2013). Dil-kültür ilişkisi: Folklor ürünlerinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yeri ve işlevi. *Millî Folklor*, 25 (97), 157-166.
- Özgat Tatan, O. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi İklim Türkçe öğretim seti örneği (A1-A2 düzeyi)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Öztürk, A. G. (2015). *Divânü Lugâti't-Türk'te yer alan atasözlerinin yabancılarla Türkçe öğretiminde kültür aktarımına katkısı üzerine bir değerlendirme* (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi.

- Polat, Ö. S., & Dilidüzgün, Ş. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şiir etkinliklerinin kültürel işlevi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 10(7), 815-834.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <http://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Sancar, E. S. (2021). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Anadolu Hikâyeleri adlı metinlerin kültür aktarımı açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Sayid Açıkgoz, E. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe ders kitabı: (A1-A2 Düzeyi)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Sever, P. (2019). *Yeni Hitit dil öğretim seti ile Yedi İklim dil öğretim setinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür aktarımı açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Tanrikulu, L., & Çelik, S. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde broşürlerin kültür aktarımında kullanımı. *Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 62-73.
- Türkben, T., & Alptekin, E. (2022). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Dijital Öyküleme Aracılığıyla Kültürel Öğelerin Aktarımı. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 7(1), 23-58.
- Yavuzel, T. S. (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel aktarım açısından türkülerin önemi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi.
- Yazıcı, E., & Göktentürk, T. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yeni bir model: Kültür Günleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 48-77.
- Yeşilyurt, E. T. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kültür aktarımında Nasreddin Hoca fıkralarının B2 seviyesinde değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Yigit, M. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde gölge oyunları ile kültür aktarımı: Karagöz örneği. İçinde Y. Demirel (ed.), *Eğitim Bilimleri*, 197-219. İksad Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. baskı). Seçkin Yayıncılık.

**TEACHERS' OPINIONS ON UNETHICAL PRO-ORGANIZATIONAL
BEHAVIORS ENCOUNTERED IN SCHOOLS**

**Okullarda Karşılaşılan Örgüt Yanlısı Etik Olmayan Davranışlar
Hakkında Öğretmen Görüşleri**

Mukadder Boydak ÖZAN¹, Ahmet Alper KARAGÖZOĞLU², Murat DEMİRKOL³

¹ Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, 0000-0001-5690-6985

²Dr. Öğretmen, MEB, Gazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Eğitim Yönetimi,
0000-0002-5416-7274

³Dr. Öğretim Görevlisi, Fırat Üniversitesi, Kovancılar M.Y.O., Eğitim Yönetimi,
0000-0003-3108-3219, 0 505 5600395

Özet

Bu araştırma eğitim kurumu olan okullarda yönetici olarak çalışan okul yöneticilerinin sergiledikleri örgüt yanlısı olmayan davranışları hakkında birlikte görev yaptıkları öğretmenlerin görüşleri incelenmiştir. Araştırma süreci içerisinde okul yöneticilerinin örgüt yanlısı etik olmayan davranışların neler olduğu ve nasıl sergiledikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu davranışların kendi kurumlarına sağladığı fayda ve zararlar öğretmenlerin görüşleri ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin eğitim kurumlarında yönetici olarak olmaları durumunda örgüt yanlısı olan etik dışı davranışları ne düzeyde sergileyebilecekleri belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca okul yöneticilerinin sergiledikleri örgüt yanlısı olan etik dışı davranışların hukuksal boyutu hakkında öğretmenlerin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenolojik) deseniyle yürütülmüştür. Çalışmada katılımcılar olasılıklı örnekleme desenlerinden ölçüt (kriter) örnekleme yöntemi kullanılarak tespit edilmiştir. Nitel araştırmalarda kullanılan ölçüt örneklemede, katılımcılar araştırmacı tarafından hazırlanan önem ölçütlerine göre belirlenebilir. Çalışmanın katılımcıları 2021-2022 yılında Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapan 38 öğretmenden oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan soruları içeren yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmış ve yüz yüze görüşmeler yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanmıştır. Çalışmanın amacına yönelik sorular hazırlanmış ve bu soruların son şekli için uzman görüşü alındıktan sonra dört soruya indirgenerek uygulanmıştır. Elde edilen veriler içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; katılımcıların etik ilkeler konusunda hassas olduğu görülmektedir. Okul müdürünün örgüt yararına sergilediği etik dışı davranışların örgütün; işleyişini bozabileceğini, kültürüne ve imajına zarar vereceğini, itibar yitimine uğratacağı ifade edilmektedir. Araştırmada elde edilen son bulgular, katılımcıların; örgüt yararına etik

olmayan davranışların örgüte büyük zarar vereceğini hukuki sorunlarla karşı karşıya kalınabileceği algısına sahip oldukları göstermektedir. Bu araştırma sonucunda ulaşılan bulgulara genel olarak bakıldığında katılımcıların kıdem, cinsiyet ve branşa göre etik anlayışında farklı bir bakış açısı olmadığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Örgüt yanlısı, Etik olmayan Davranışlar, Öğretmen Görüşleri.

Abstract

In this research, the opinions of the teachers they work with about the non-organizational behaviors of school administrators working as administrators in schools with educational institutions were examined. During the research process, it was tried to determine what the unethical pro-organizational behaviors of school administrators were and how they exhibited. The benefits and harms of these behaviors to their institutions have been tried to be determined with the opinions of the teachers. It has been tried to determine to what extent teachers can exhibit unethical behaviors that are pro-organization if they are administrators in educational institutions. In addition, it was tried to determine the opinions of teachers about the legal dimension of the unethical behaviors that are pro-organization by school administrators. This research was carried out with the phenomenological pattern, which is one of the qualitative research methods. In the study, the participants were determined by using the criterion sampling method, one of the probabilistic sampling designs. In criterion sampling used in qualitative research, participants can be determined according to the importance criteria prepared by the researcher. The participants of the study consisted of 38 teachers who completed a non-thesis master's degree in the field of Educational Management at the Fırat University Institute of Educational Sciences in 2021-2022. In the study, semi-structured interview forms containing questions prepared by the researchers were prepared as a data collection tool, and semi-structured interview forms were applied by making face-to-face interviews. Questions for the purpose of the study were prepared and after receiving expert opinion for the final form of these questions, they were reduced to four questions and applied. The obtained data were analyzed by content analysis method. According to the results of the research; It is seen that the participants are sensitive about ethical principles. The unethical behavior of the school principal for the benefit of the organization; It is stated that it may disrupt its functioning, damage its culture and image, and cause loss of reputation. The latest findings obtained in the research, the participants; It shows that they have the perception that unethical behaviors for the benefit of the organization will cause great harm to the organization and that they may face legal problems. When the findings obtained as a result of this research are examined in general, it is seen that the participants do not have a different perspective in their understanding of ethics according to seniority, gender and branch.

Keywords: Pro-Organization, Unethical Behaviors, Teachers' Opinions.

**SİCİLL-İ AHVAL DEFTERLERİNE GÖRE II. ABDÜLHAMİD DEVRİ MÂBEYN
MÜTERCİMLERİ**

**MABEYN TRANSLATORS IN THE PERIOD OF ABDULHAMID II ACCORDING
TO THE BOOKS OF SICILLI-I AHVAL**

Mustafa İsmail DÖNMEZ

Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Arapça Mütercim ve Tercümanlık ABD,

0000-0002-0315-7615

ÖZET

19. asrın sonu, iletişimin ve haberleşmenin büyük bir ivme kazandığı bir devir olmuştur. Telgrafın yayımlanması, devletlerarası ilişkileri hızlandırmış; mecmua ve gazeteler haberleşmenin ve dünya siyasetin yoğun olarak takip edildiği ve aynı zamanda propaganda aracına dönüştüğü bir mecraya dönüşmüştü. Matbaaların çoğalmasıyla yayımlanan kitap sayısı artmıştı. Dış işlerine büyük önem veren Sultan II. Abdülhamid Han döneminde Mâbeyn'de Tahrirât-ı Ecnebiye Kalemi ve Mâbeyn Mütercimleri Dairesi aktif faaliyet göstermiştir. Yabancı dilde yayımlanan kitap, mecmua, gazete, resmî ve özel mektuplar ve evrakları tercüme eden Mütercimlik Dairesi zamanla önemli bir fonksiyona sahip olmuştur. Burada istihdam edilen mütercimler, gazetelerdeki haberleri, mecmualardaki makaleleri ve yeni çıkan kitapları takip ederek padişaha bildirirdi. Avrupa matbuatını günü gününe takip eden mütercimler, mühim kitapları yayımlandıkları yıl tercüme edip padişaha okurdu. İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, İspanyolca, Arapça ve Farsça dillerinden tercüme yapan mütercimler Sultan İkinci Abdülhamid Han'ın dünya siyasetine yön vermesinde ve Osmanlı kültür hayatının şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Bu birimdeki mütercimlerin kimlikleri ve sicilleri bir araştırma konusu olarak dikkat çekicidir. Alan yazında Mâbeyn Mütercimleri hakkında derli toplu bir çalışma bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada Osmanlı Arşivi'nde bulunan ve devlet memurlarının özlük dosyası niteliğinde olan Sicill-i Ahval defterleri ve diğer arşiv belgeleri incelenerek bu mütercimlere dair tespitler yapılacaktır. Mütercimlik Dairesi'nde maaşlı olarak çalışan bazı mütercimler şu şekilde tespit edilmiştir: Abdullah Bey, Abdullah Sıddık, Ahmed Nermi, Ancelo, Bogos, Corci, Doktor Louis Sabuncu, Hikmet Bey, İbrahim Hakkı, Malyakas, Mehmed İzzet Bey, Mehmed Said Bey, Memduh Bey, Rasim Bey, Safer Efendi, Rıza Bey, Nişan Saferyan Efendi, Macid Bey, Ohannes Efendi, Veli Bey.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilim, Çeviri Tarihi, Yıldız Sarayı, Mâbeyn-i Hümâyûn, Mütercimler Dairesi, Tercüme

Abstract

The end of the 19th century was a period in which communication and information gained great momentum. The spread of the telegram accelerated interstate relations, and magazines and newspapers turned into media where communication and world politics were followed intensively and at the same time turned into propaganda tools. With the proliferation of the printing presses, the number of books published increased. During the reign of Sultan

Abdulhamid II, who attached great importance to foreign affairs, the Office of Tahrirât-ı Ecnebiye (Foreign Articles) Registry and the Mabeyn Translation Office operated actively in Mabeyn (Chamberlain's Office). The Translation Office, which translated books, magazines, newspapers, official and private letters and documents published in foreign languages, had an important function over time. The translators employed there would follow the news in the newspapers, articles in the magazines as well as newly released books and report them to the Sultan. The translators, who followed the European press day by day, translated the prominent books in the year they were published and read them to the sultan. The translators translating from English, French, German, Russian, Spanish, Arabic and Persian languages played an important role in Sultan Abdulhamid Han's giving direction to the world politics and shaping the Ottoman cultural life. The identities and records of the translators employed in this unit are noteworthy as a research topic. It has been determined that there is no tidy study about Mabeyn Translators in the literature. In this study, Sicill-i Ahval (Registers of Curriculum Vitae) books and other archive documents in the Ottoman Archives, which were the personal files of civil servants, will be examined and observations will be made about these translators. Some of the salaried translators working in the Translation Office have been identified as follows: Abdullah Bey, Abdullah Sıddık, Ahmed Nermi, Ancelo, Bogos, Corci, Doctor Louis Sabuncu, Hikmet Bey, İbrahim Hakkı, Malyakas, Mehmed Izzet Bey, Mehmed Said Bey, Memduh Bey, Rasim Bey, Safer Efendi, Rıza Bey, Nişan Saferyan Efendi, Macid Bey, Ohannes Efendi and Veli Bey.

Keywords: Translation Studies, Translation History, Mabeyn-i Humayun, Translation Office, Translation

Giriş

Osmanlı Devleti'nin başşehri olan İstanbul'da, Topkapı Sarayı ve Dolmabahçe'den sonra yönetim merkezi olarak kullanılan Yıldız Sarayı, hususiyile 19. asrın son çeyreğinde dünya siyasi tarihinde çok mühim bir rol üstlenmiştir. Sultan II. Abdülhamid devrinde (1876-1908), faal olarak kullanılan Yıldız Sarayı'nın merkezi birçok daireden müteşekkil Büyük Mâbeyn Köşküydü. Mâbeyn Köşkü, Hamidiye Camii'nin karşısında olup Saray'ın ana girişinden geçilince sağda kalan zarif bir yapıdır. Sarayın en ihtişamlı köşkü olan Mâbeyn, bodrum, zemin ve bunların üzerindeki iki kattan oluşmaktadır. Bodrum katta, kahve ocağı ile Mâbeyn hademelerinin odası bulunurdu. Zemin katta, Mâbeyn müdürleri, mâbeynciler, Ceyb-i Hümâyûn çantacılarının odaları ile esvab, küçük kasa odaları vardı. Birinci katta, Birinci ve İkinci mâbeyncilerin, Mâbeyn Müşirinin, Erkân-ı Harbiye ile vükelanın odaları bulunurdu. En üst kat tamamen Padişaha aitti. Ortasında yemek davetlerinin verildiği "Büyük Salon" da bu bölümdeydi. Başka büyük bir salon birinci katta da vardı.

Mâbeyn için "Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne" ifadesi kullanılırdı. Mâbeyn-i Hümâyûnun işleyişinde belirleyici rol ve etkileri olan mâbeynciler sarayla dış daireler arasındaki irtibatı sağlarlar; huzura kabule edilecek yerli ve yabancı devlet adamlarının sarayda karşılanması ve ağırlanması işleri ile ilgilenirdi. Mâbeynci yerine "yakın" anlamına gelen "karîn", başmâbeynci yerine de "serkurena" ifadesi kullanılırdı. Karîn kelimesinin çoğulu olan kurenâ ise "mâbeynciler" yerine geçirdi.

Mâbeyn-i Hümâyûn, Sultan II. Abdülhamid devrinde, iş ve personel hacmi yönünden büyük bir değişim yaşamış, ülke yönetiminde çok mühim bir konuma yükselmiş ve bu yapısını, Padişahın tahttan indirilmesine kadar sürdürmüştür. Kurum, görevlilerinin sayısının

artmasıyla, belli bir hiyerarşi ve nizâmname dâhilinde hareket etmeleriyle en az Bâbîâlî kadar güçlenmiştir.

Yıldız Sarayı'nda biri resmî, diğeri hususi mahiyette olmak üzere iki tür teşkilat vardı. Resmî teşkilat doğrudan doğruya haberleşme ve resmî muamelelerle uğraşan dairelerden oluşur, hususi teşkilat da sadece padişahın özel işlerine bakan dairelerden meydana gelirdi. Hususi teşkilatı oluşturan daireler; esvapçıbaşılık, seccadecibaşılık, ibrikarbaşılık, kitapçıbaşılık gibi işlerdi. Bunlar padişahın hususi işleriyle alakadar olan dairelerdi. Bu dairelerde hizmet görenler, padişahın şehzadeligi zamanından beri maiyetinde bulunmuş ve uzun tecrübelerle itimat kazanmış kimselerdi. Bunun yanında sarayda devlet işlerinin görüldüğü resmî daireler de vardı. Bir nevi danışman olan bu resmî vazifeliler, padişahın bilgilerinden ve tecrübelerinden her istediği zaman yararlandığı kişilerdi. Bu daireler şunlardı: Mâbeyn Müşirliği Dairesi, Başkıtabet Dairesi, Mâbeynci Beyler Dairesi, Teşrifat Nazırlığı Dairesi, Teftiş-i Askerî Komisyonu, Maiyet-i Seniyye Erkân-ı Harbiyesi Yaverler Dairesi, İzzet Paşa Dairesi, Derviş Paşa Dairesi, Şakir Paşa Dairesi, Kamphofner Paşa Dairesi, Alexandre Karatodori Paşa Dairesi, Mütercim Nişan Efendi Dairesi, Hususi Şifre Dairesi, Mâbeyn Mütercimleri Dairesi. Bu daireler ülke idaresiyle ilgili mühim kararların alınmasında etkin bir vazife üstlenmiştir.

Sultan II. Abdülhamid, hariciyeye çok ehemmiyet verdiği için Mâbeyn-i Hümayun'da Tahrirât-ı Ecnebiye Kalemi ile Mütercimler Dairesini kurmuş, bu birimler vasıtasıyla dış dünyayla iletişim sağlamış, basın yayın ve kültür dünyasını yakından takip etmiştir. Zaman içinde Mâbeyn Mütercimleri Dairesi daha aktif hâle getirilmiş, yabancı dilde yayınlanan kitap, mecmua ve gazeteler, resmî ve özel mektup ve evraklar burada tercüme edilmeye başlamıştır. Avrupa matbuatını günü gününe takip eden mütercimler, mühim kitapları yayınladıkları aynı yıl tercüme edip padişaha okurlardı. İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, İspanyolca, Arapça ve Farsçadan tercüme yapan mütercimler, Sultan II. Abdülhamid Han'ın dünya siyasetine yön vermesinde ve Osmanlı kültür hayatının şekillenmesinde çok aktif rol oynamıştır.

Mütercimlik Dairesi'nde birçok mütehassis mütercim vazife almıştır: Mütercim-i evvel ve mütercim-i sani olarak çalışan Alexandre Karatodori Paşa, Nişan Safer Efendi, Hamayan Safer Efendi, Louis Sabuncu, Bogos Efendi, Hikmet Bey, Mehmed İzzet Bey, Ahmed Nermî Bey, Memduh Bey, Hüseyin Târik Bey, Örikağasızade Hasan Sırrı Bey, İbrahim Hakkı Bey, Mehmed Said Bey, Malyake Efendi, Louis Sabuncu, Ancelo Efendi, Abdülhamid Hamdi Baban Bey, Rıza Bey, Abdullah Sıddık Bey, Ahmed Rasim Bey, Veli Bey ve Şefik el-Müeyyed, Corci Efendi, Maliyakas Efendi, Rasim Bey, Macid Bey, Ohannes Efendi

Araştırmanın Amacı ve Yöntem

Bu çalışmada birincil kaynak niteliğindeki sicilli ahval defterleri ve arşiv belgeleri incelenerek Mütercimlik Dairesi'ndeki önemli mütercimler, hayat hikâyeleri, aile kökenleri, eğitim bilgileri, çok dilli olup olmadıkları, istihdamlarında etkili olan dinamikler, maaş durumları ile mesleki kariyerleri gibi farklı yönlerden incelenmiştir. Bu çalışma bu birimin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

1. MÂBEYN-İ HÜMAYUN MÜTERCİMLERİNİN BİYOGRAFİLERİ

Bu başlık altında Mâbeyn-i Hümayun mütercimlerinin biyografileri sicill-i ahval defterleri ve arşiv belgeleri kullanılarak incelenecektir. İkinci bölümde mütercimler ve tercüme faaliyetleri detaylı bir şekilde değerlendirilecektir.

1.1. Alexandre Karatodori Paşa

Alexandre Karatodori Paşa, 1834'te Dersaadet'te doğmuştur. Babası Mekteb-i Mülkiye-i Şahane muallimliğinde ve Saray-ı Hümayun-ı Mülûkane tababetinde bulunmuş ve rütbe-i saniye sınıf-ı mütemayizini ihraz etmiş olan İstefanaki Karatodori Efendi'dir.

Mebadi-i fününu pederinden okuduktan sonra Paris'te edebiyat ve fünun şadadnameleriyle hukuk doktorluğu diploması almıştır. Fransa kanun-ı medeniyetinden bazı mesail-i hukukiyeye dair matbu iki kıta eseri vardır. On yedi yaşında bâ-irade-i seniyye mülazemetle Bâbîâli Tercüme Odası'na dâhil ve iki sene müdavemetden sonra liecli't-tahsil Paris'e azimet ve birkaç sene mürurunda Dersaadet'e avdet ederek 1278 (1861/1862) tarihinde 1200 kuruş maaşla Meclis-i Vâlâ Tanzimat Dairesi kitabetine ve 22 Zilhicce 1282'de (8 Mayıs 1866) rütbe-i saniye sınıf-ı sanisi ve 5000 kuruş maaşla Mahkeme-i Ticaret-i Bahriye riyasetine ve 1 Şaban 1284'te (28 Kasım 1867) riyaset-i mezkure kemakân uhdesinde bulunmak üzere rütbe-i ula sınıf-ı evveli ve 15000 maaşla Girid Vilayeti müşavirliğine ve 1 Safer 1285'te (24 Mayıs 1868) 7500 kuruş maaşla Ticaret ve 9 Recep 1289'da (12 Eylül 1872) 19000 kuruş aylık ile Hariciye Nezaret-i celileri müsteşarlığına memur olmuştur. 19 Rebiülevvel 1290'da (17 Mayıs 1873) uhdesine rütbe-i bâlâ tevcih buyrulmuştur. 14 Muharrem 1291'de (3 Mart 1874) orta elçilik ünvanı ve 300 lira maaş ve 600 lira harcırah ile Roma Sefaret-i seniyesine ve 30 Cemaziyevvel 1293'te (23 Haziran 1876) 17500 kuruş maaşla sâniyen Hariciye Müsteşarlığı'na ve 8 Cemaziyelâhir 1295'te (9 Haziran 1878) rütbe-i sâniye-i vezaret ve 20000 kuruş maaşla Nafia Nezaret-i celilesine tayin olunarak o esnada 700 lira harcırahla Berlin Kongresi'ne murahhas-ı evvel olup 23 Zilkade 1295'te (18 Kasım 1878) 25 bin kuruş maaşla Girid Valiliği ve 9 Zilhicce 1295'te (4 Aralık 1878) 40000 kuruş maaşla Hariciye Nezaret-i celilesi tevcih ve 1296 senesi reebü'l-ferdi evahirinde (10-20 Temmuz 1876) munfasıl olarak 16 Şevval 1296'da (3 Ekim 1879) 7500 kuruş mazuliyet maaşı tahsis olunduğu halde 1297 sene-i hicriyesinde (1880) maaşı mezkur 5400 kuruşa tenzil ve 1 Cemaziyelâhir 1300'de (9 Nisan 1883) yine 7500 kuruşa iblağ edilmiş ve 6 Muharrem 1301'de (7 Kasım 1883) 10000 kuruş maaşla Nafia Komisyonu azasına ilhak ve 9 Şaban 1302'de (24 Mayıs 1885) 15500 kuruş aylık ile Sisam Beyliği'ne tayin olunmuştur.

6 Zilhicce 1286'da (9 Mart 1870) Girid madalyası ve 1288'de (1871-1872) ikinci ve Rebiülevvel 1291'de (Mayıs 1871) birinci rütbelerden Mecidî ve 14 Rebiülâhir 1294'te (28 Nisan 1877) ikinci, 12 Muharrem 1296 (6 Ocak 1879) birinci rütbelerden Osmanî nişan-ı zîşanları ve İsvaç Devleti'yle Papalık canibinden rütbe-i mezkureden Puyus necm-i şimalî ve Puyus nişanları ve İran Devlet-i aliyyesiyle Yunan hükümeti tarafından ikinci rütbeden Şîr-i Hurşid ve Sen Soder nişanları ita olunmuştur.

Berminval-i muharrer bulunduğu memuriyetlerden tahvil ve terfi suretleriyle ve hasbe'l-icab infikak ederek umur-ı memuresinden dolayı müttehem olmamış ve taht-ı muhakemeye alınmamıştır, 21 Zilkade 1305 (30 Temmuz 1888). Müşarunileyhe 1 Safer 1315'te (2 Temmuz 1897) murassa Mecidî Nişanı ihsan buyrulmuştur. Müşarun ileyh 6 Cemaziyelâhir 1312'de (5 Aralık 1894) istifaen infisal eylemiştir. 25 Recep 1312'de (22 Ocak 1895) irade-i seniyye ile 150 lira mazuliyet maaşı tahsis buyrulmuştur. 6 Ramazan 1312'de (3 Mart 1895) 30000 kuruş maaşla Girid Vilayeti valiliğine tayin edilmiştir. 6 Zilkade 1312'de (1 Mayıs 1895) maaşı 39000 kuruşa iblağ edilmiştir. 20 Ramazan 1313'te (5 Mart 1896) istifaen infisal eylemiştir. 15 Şevval 1313'te (30 Mart 1896) 15000 kuruş mazuliyet maaşı tahsis buyrulmuştur. 23 Rebiulahir 1314'te (1 Ekim 1896) maiyyet-i seniyye mütercim-i evvelliğine tayin buyrulmuştur. 18 Şaban 1314'te (22 Ocak 1897) Şura-yı Devlet-i Mülkiye Dairesi

azalığına tayin buyrulmuştur. Maaşı 13000 kuruşa tenzil edilmiştir. Mâbeyn-i Hümayun-ı Cenab-ı Mülûkâne Mütercim-i Evvelliğine 18 Eylül 1312 (30 Eylül 1896) tarihinde 10000 kuruş maaş tayin kılınarak 9 Şevval 1314'te (13 Mart 1897) maaşı 8000 kuruşa tenzil edilmiştir. 26 Ocak 1906 Cuma günü Kuruçeşme'deki yalısında vefat etmiştir. 26 Ocak Pazar günü Yeniköy Rum Kilisesi'nde icra edilen emrasimin ardından Rum mezalığına defnedilmiştir.

1.2. Kazanlı Nureddin Efendizade Ahmed Nermi Efendi

Rusya'da vâki Kazan şehri ahalisinden ve ulemadan müteveffâ Nureddin Efendi'nin mahdûmudur. Hicri 1278'de (sene-i mâliye 1277) (1872) tevellüd eylediği ve Kazan şehri muhâcirlerinden idüğü nüfus tezkire-i Osmâniyesinde ve maskat-ı ra'si Rusya'da vâki Moskova şehri idüğü asıl terceme-i hal varakasinda muharrerdir.

Muallim-i mahsûsdan Rusça okumuş ve ba'dehû Mekteb-i Mülkiye-i Şâhâne'de müretteb dersleri tahsil ile mektepçe karîb-i a'lâ mertebesini ihrâz eylediğini müş'ir 16 Şevval 1303 (18 Temmuz 1886) tarihli ve ulûm-i siyâsiyye şehâdetnâmesi almıştır. Türkçe ve Rusça kitâbet ve Fransızca tekellüm ve Türkçeye tercüme eder.

29 Muharrem 1304'te (28 Ekim 1886) 26 yaşında iken 1500 kuruş maaş ile Mekteb-i Fünûn-ı Harbiye-i Şâhâne Rus lisanı muallimliğine ve 17 Rebûlevvel 1304'te (14 Aralık 1886) başkaca 1000 kuruş maaş ile ser-kurena merhum Osman Bey'in vasıtasıyla Ceyb-i Hümayûn-ı Hazret-i Mülûkâne Rusça mütercimliği hizmetine tayin edilmiştir. Haftada beş gün sabahları Mekteb-i Harbiye'deki tedrisini ba'de'l-itmâm her gün muntazaman Mâbeyn-i Hümayûn-ı Mülûkâne tercüme dairesine devam etmekteydi. Maaşına zam vuku bulmamıştır. (Ağustos 1892).

Uhdesine 15 Cemâziyelevvel 1304'te (9 Şubat 1887) rütbe-i sâlise ve 12 Rebûlâhir 1310'da (9 Kasım 1892) rütbe-i sâniye sınıf-ı sâni ve 19 Ramazân 1310'da (6 Nisan 1893) rütbe-i sâniye sınıf-ı mütemâyizi tevcîh ve 29 Cemâziyelâh 1308'de (6 Şubat 1891) dördüncü rütbe nişân-ı zîşân-ı Mecîdî ve 11 Zilhicce 1310'da (26 Haziran 1893) rütbe-i mezkûreden nişân-ı âlî-i Osmânî ihsân buyurulmuştur.

Ceyb-i Hümayûn-ı Mülûkâne baş kitâbetinden yazılan mülâhazada Türkçe ve Rusça kitâbet ve Fransızca tekellüm ve kırâet ve tercüme eylediği ve ser-kurenâ-yı hazret-i şehriyârî cânib-i âlisinden vazîfe-i mevdûasını hüsn-i îfâ etmekte bulunduğu tasdik olunmuştur.

Mekteb-i Harbiye-i Şâhâne Rus lisanı muallimliğine tarih-i tayiniyle maaşı umûm Mekâtib-i Askeriyye-i Şâhâne Nezâretinden Hazîne-i Hâssa Nezâretine yazılan 3 Safer 1311 (16 Ağustos 1893) tarihli tezkireden ve Ceyb-i Hümayûn-ı Mülûkâne mütercimliğine tarih-i me'mûriyet ve kemiyet-i maaşı nezâret-i müşârun ileyhâ sicill-i ahvâl şubesi müdiriyyetinden terceme-i hâl varakasına rabt edilen müzekkireden ve sâniye ve mütemâyiz rütbeleriyle dördüncü rütbe Osmânî nişanının tarih-i tevcîh ve ihsânı Dîvân-ı Hümayûn Teşrifâtçılığından nezâret-i müşârun ileyhâya muharrer iki kıt'a tezkire-i cevâbiyyeden anlaşılmış ve rütbe-i sâlise ruûs-ı hümayûnuyla nüfus tezkire-i Osmâniyyesi ve Mekteb-i Mülkiye şehâdetnâmesi ile Mecîdî nişânı berât-ı âlisinin musaddak sûretleri terceme-i hal varakasıyla mahfûz bulunmuştur. 30 Receb 1311 (6 Şubat 1894).

Mûmâ ileyh 5 Rebûlâhir 1312'de (6 Ekim 1894) tebdîlen üçüncü rütbeden Mecîdî nişân-ı zîşânı ve 24 Recep 1315'te (19 Aralık 1897) Yunan muhârebe madalyası ihsân ve 9 Şevval 1315'te (3 Mart 1898) terfian rütbe-i ûlâ sınıf-ı sâni tevcîh buyurulduğu Hazîne-i hâssa-i

şâhâne nezâretinin 7 Temmuz 1313 (19 Temmuz 1897) tarihli tezkiresinde gösterilmiştir. Mûmâ ileyh Rusya Devleti tarafından ihdâ olunan ikinci rütbeden Sen Stanlas nişanının kabul ve lede'l-îcâb ta'lîki husûsuna 23 Şevval 1315'te (17 Mart 1898) müsâade-i seniyye-i hazret-i pâdişâhî irzân buyurulmuştur. Mûmâ ileyhin maaşı 1 Temmuz 1312'de (13 Temmuz 1896) itibâren Ceyb-i Hümâyûn-ı Mülûkânenen Hazîne-i Hâssa-i şâhâne veznesine nakl edilip 18 Cemaziyelevvel 1315'te (15 Ekim 1897) maaş-ı mezkûrun 1800 kuruşa iblâğ edildiği mezkûr tezkirede gösterilmiştir. Mûmâ ileyhe 26 Cemaziyelevvel 1317'da (2 Ekim 1899) ikinci rütbeden Mecîdî nişân-ı zîşânı ihsân buyurulmuştur.

Mûmâ ileyhin Mekteb-i Fünûn-ı Harbiyye Rus lisanı muallimliği maaşı 9 Şevval 1314'te (13 Mart 1897) aşrı bi't-te'cîl 1350 kuruşa tenzîl olduğu Mekâtib-i Askeriyye Nezâretinden alınan tezkire-i cevâbiyyede beyân olduğu ve mütercimlik maaşı 5 Zilkade 1320'de (3 Şubt 1903) 2500 kuruşa ve 13 Muharrem 1322'de (30 Mart 1904) 3500 kuruşa iblâğ edilerek 6 Rebûlelevvel 1327'de (27 Mart 1909) tebeddül-i saltanat hasebiyle açığa çıkarıldığı Hazîne-i Hâssa Nezâretinin 5 Temmuz 1325 (18 Temmuz 1909) tarihli tezkiresiyle bildirilmiştir.

1.3. Hamayan Safer Efendi

Hamayan Safer Efendi, tüccardan Agop Canik Efendi'nin oğludur. 10 Şevval 1268'de (28 Temmuz 1852) Dersaadet'te dünyaya gelmiştir.

Sıbyan mektebinde ve ba'dehu Mekteb-i Sultanî'de tedrisi müretteb olan dersleri tahsil ve hariçte dahi İngilizce tederrüs eylemiştir. Türkçe, Ermenice ve Fransızca okuyup yazar ve bir miktar Rumca ve İngilizce tekellüm eder.

1 Muharrem 1289'da (11 Mart 1872) 20 yaşında olduğu halde mülazemetle Tahrirat-ı Hariciye Odası'na dâhil ve Muharrem 1291'de (Mart 1874) 335 kuruş maaşa nail oldu. Zilhicce 1292'de (Ocak 1876) maaşı 700 kuruşa iblağ ve akabinde uhdesine rütbe-i salise tevcih edildi. Maaş-ı mezkur Şaban 1296'ya (4 Ağustos 1879) kadar 1500 kuruşa terakki edip kendisi Zilhicce 1296'da (Kasım 1879) 2000 kuruş maaş ile bazı mevadd-ı mühimme ve müstacele-i hariciyeti rüyet ve tesviyesi için müceddeden teşekkül eden kaleme ve 10 Recep 1297'de (18 Haziran 1880) maaş-ı mezkur ile Tahrirat-ı Hariciye Odası mümeyyiz-i saniliğine tahvil-i memuriyet eylemiş ve rütbesi 20 Rebiülahir 1298'de (22 Mart 1881) saniye sınıf-ı mütamayizine terfi ve 25 Ramazan 1298 (21 Ağustos 1881) 3000 kuruş maaş ile mezkur Tahrirat-ı Hariciye Odası mümeyyiz-i evvelliğine tayin olunup müteakiben memuriyet-i fevkalade ile Mısır'a izam buyurulan devletlü Ali Nizami Paşa hazretleri ve müteveffa Ali Fuad Bey maiyetinde kitabet hizmeti ve 200 altın harcırah ile mahall-i mezkura azimet ve avdet ederek ba'dehu Tazminat-ı Harbiye Komisyonu'nda ve diğer bazı muhtelit komisyonlarda bulunarak 18 Cemaziyelahir 1299'da (7 Mayıs 1882) üçüncü rütbeden Mecidî ve 18 Rebiülevvel 1300'de (27 Ocak 1883) rütbe-i mezkureden Osmanî nişanları ihsan ve düvel-i ecnebiye tarafından memurin-i hariciyeye nişanlar ita olduğu sırada mumailiyhe dahi İran Devleti canibinden dördüncü rütbeden Şir-i Hurşid ve İspanya Devleti canibinden kezalik dördüncü rütbeden İzabella Katolik ve Rusya Devleti tarafından ikinci rütbeden Saint Stanlas ve Yunan Devleti tarafından üçüncü rütbeden Sen Söver nişanları ita kılınmıştır.

Hıdmat-ı mezkureden nakil, tahvil ve terakki ve ikmal suretleriyle infikak ederek vezaif-i memuresinden dolayı taht-ı muhakemeye alınmamış ve müttehem olmamıştır. Tahrirat-ı Hariciye Katibi saadetlü Naum Efendi ve Hariciye Nazırı devletlü Asım Paşa hazeratı

taraflarından yazılan mülahazalarda işbu varaka münderecatı tasdik olunmuştur. (3 Zihicce sene 1302 ve fi 1 Eylül sene 1301 / 13 Eylül 1885)

Mumaileyh Safer Efendi'ye 12 Zilkade 1303'de (12 Ağustos 1886) Rusya Devleti taarfından Sent An nişanının ikinci rütbesinden bir kıtası verilmiştir. Efendi-i mumaileyh 15 Receb 1303'te (19 Nisan 1886) Rus imparatoru haşmetlü Üçüncü Aleksander hazretlerinin Livatya'ya vürudundan dolayı taraf-ı eşref-i saltanat-ı seniyyeden resm-i hoş-ı âmediyi ifaya memur olan sadr-ı esbak übbehtlü devletlü Edhem Paşa hazretlerinin maiyyeti ve Fransızca kitabet hidmeti ve 7500 kuruş harcırah ile Livatya'ya azimet ve badehu yine memuriyet-i asliyesine avdet eylemiştir. Efendi-i mumaileyh uhdesine 6 Cemaziyelevvel 1306'da (8 Ocak 1889) terfian rütbe-i ula sınıf-ı sanisi tevcih buyrulmuştur.

Mumaileyh 13 Cemayizelahir 1309'da (14 Ocak 1891) (3 Kanun-ı sani 1307) 4000 kuruş maaşla kalem-i mezkûr Mühimme Müdürlüğüne nakil buyurulup mumaileyh ikdam ve mesaisine mebni 9 Recep 1310'da (27 Ocak 1893) tebdilen ikinci rütbeden mecidî nişan-ı zişanı ihsan buyrulmuştur. Mumaileyhe Japonya hükümeti tarafından üçüncü rütbeden Sole Leon nişanı ita olunarak kabul ve lede'l-icab talikine 12 Recep 1311'de (19 Ocak 1894) müsaade-i seniyye-i hazret-i hilafetpenehi erzan buyrulmuştur. Müşarun ileyh mesai-i hasenesine mebni 21-30 Rebiulevvel 1312'de (22-30 Eylül 1894) terfian rütbe-i ula sınıf-ı ula tevcih kılınmıştır. Müşarun ileyh Ankara Mahkemesi ilamının Fransızcaya tercümesinde mesai-i memduhasına mebni 17 Cemaziyelevvel 1311'de (26 Kasım 1893) gümüş liyakat madalyası ihsan buyrulmuştur. Müşarun ileyh maaşı 18 Zilhicce 1313'te (31 Mayıs 1886) 4500 kuruşa ve 3 Rebiulevvel 1314'te (12 Ağustos 1896) 5000 kuruşa iblağ edilmiştir. Müşarun ileyh maaşı 9 Şevval 1314'te (13 Mart 1897) tensikat-ı umumiye sırasında 4500 kuruşa tenzil edilmiştir. Müşarun ileyh mesai-i memduhası müşahede olunmasına mebni 24 Safer 1315'te (25 Temmuz 1897) ikinci rütbeden nişan-ı âli-i Osmanî ihsan buyrulmuştur. Müşarun ileyh Yunan Muharebesi'ne müteallik muamelat ve muhaberatta ikdam ve mesaisine mebni 5 Cemaziyelahir 1315'te (1 Kasım 1897) Yunan muharebe madalyası ihsan buyrulmuştur. Müşarun ileyh maaşı umur-ı memuresinde müşahede olunan ikdam ve mesaisine mebni 18 Ramazan 1315'te (10 Şubat 1898) 5000 kuruşa iblağ edilmiştir. Müşarun ileyhe umur-ı memuriyetini hüsn-i ifadan dolayı gümüş İmtiyaz madalyası ihsan buyrulmuştur.

21 Cemâziyelâhir 1318'de (16 Ekim 1900) gümüş imtiyaz, 18 Şabanının 1318'de (11 Aralık 1900) birinci rütbeden Mecidî-Osmanî verildi. Yine o sene 28 Zilhicce 1318'de (18 Nisan 1901) aylığı 5800 kuruşa çıkarıldı. Müşarun ileyh mesai-i memduhası cihetiyle sezâvâr-ı atıfet-i seniyye olmasına mebni 6 Cemaziyelahir 1321'de (30 Ağustos 1903) altın liyakat madalyası ihsan buyrulmuştur. Müşarun ileyh uhdesine kıdem ve reviiyyetine ve sezâvâ-ı atıfet-i seniyye olmasına mebni 3 Cemaziyelahir 1323'te (5 Ağustos 1905) terfian rütbe-i bâlâ tevcih buyrulmuştur.

Müşarun ileyh 27 Şaban 1324'te (16 Ekim 1906) Mâbeyn-i Hümayun-ı cenab-ı mülukane mütercim-i saniliği inzimamıyla ve 6500 kuruş maaşla Matbuat-ı Ecnebiye Müdüriyeti'ne tayin buyrulmuştur.

20 Rebiülevvel 1325'te (3 Mayıs 1907) gümüş liyakat madalyası verildi. 1 Eylül 1324 (14 Eylül 1908) tensikatında maaşı 6000, 1 Nisan 1325 (14 Nisan 1909) bütçesiyle 4000 kuruşa indirildi. 25 Ağustos 1325'te (7 Eylül 1909) yapılan ikinci tensikatta istihdamı caiz olan memurlar arasında kadro haricinde kaldı. Tensik kanunu haklarına göre bağlanan 1350 kuruş mazuliyet aylığı 9 Mayıs 1326 (22 Mayıs 1910) tarihli tensik kanunu zeyli mucibince 2025

kuruşa çıkarıldı. 14 Temmuz 1327'de (27 Temmuz 1911) 5000 kuruş maaşla Şura-yı Devlet Maliye, Nafia, Maarif azalığına tayin olundu.

1.4. Sakızlı Ohannes Paşa

Artin Efendi'nin oğludur. Hicrî 1257 (1841/1842)'de İstanbul'da doğdu. Ermeni Mektebinde ilk tahsilini yaptıktan sonra Paris'te ve Venedik Ermeni Katolik Ruhban Mektebinde 7,5 sene okudu. Lise şehâdetnamesi aldı. Zilkade 1272'de (Temmuz 1856) 500 kuruş maaşla Bâb-ı Âli Tercüme Odası'nda devama başladı. Tedricen maaşı 750 kuruşa yükseldi. Hicrî 1280'den (1863) başkaca 250 kuruş maaşla ve memuriyetine ilave sûretiyle Matbuat Müdürlüğü'ne tayin olundu. 1285'te (1868/1869) 5000 kuruş aylıkla Şurâ-yı Devlet Adliye Dairesi başmuavinliğine ve yine o sene 7500 kuruş maaşla Şurâ-yı Devlet azalığına tayin edildi. Maaşı 1 Teşrîn- i evvel 1287'de (13 Ekim 1871) 7125 kuruşa indirildi. 15 Kanûn-u sâni 1287'de (27 Ocak 1872) 10.000 kuruş aylıklı, Altıncı Daire-i Belediye Reisliğine, 13 Mayıs 1288'de (25 Mayıs 1872) 8500 kuruş maaşla Eshâm-ı Cedîde İdaresine, yine o sene 3 Haziran 1288'de (15 Haziran 1872) 10.000 kuruş aylıkla Ticaret Nezareti Müsteşarlığına tayin olundu. 1 Temmuz 1291'de (13 Temmuz 1875) 6500 kuruşa indirilen aylığı yine 1 Eylül 1291'de (13 Eylül 1875) 10.000 kuruşa çıkarıldı. 1 Kanûn-u sâni 1291'de (13 Ocak 1876) 6000 kuruş maaşla İstinaf Mahkemesi Ticaret kısmı reisliğine, 24 Kanûn-u sâni 1292'de (5 Şubat 1877) 7500 kuruş aylıkla Maarif Müsteşarlığı'na tayin edildi. Maaşı, 1 Şubat 1292'de (13 Şubat 1877) 10.000 kuruşa çıkarıldı. 9 Temmuz 1293'te (21 Temmuz 1877) müsteşarlığın lâğvına binaen açıkta kaldı. Yine o sene 21 Teşrîn-i evvel 1293'te (2 Kasım 1877) 9.000 kuruş maaşla Mülkiye Mektebi İlm-i Servet ve Ahvâl-i İdare muallimliğine tayin edildi. Muallimlik uhdesinde olduğu halde 15 Mart 1294'te (1878) 8000 kuruş maaşla Deavi-i hariciye kitabetine yine o sene, 14 Haziran 1294'te (27 Haziran 1878) 5500 kuruş aylıkla, ikinci defa, Şurâ-yı Devlet azalığına tayin olundu. Maaşı 14 Teşrîn- i evvel 1294'te (26 Ekim 1878) 6000 kuruşa iblâğ edilmişse de yine o tarihte 7500 kuruş aylıkla Islahat-ı Mâliye Komisyonu azalığına nakledildi. Eylül 1295 (Eylül 1879) tenkisinde maaşı 6750 kuruşa indirildi. Yine o sene, 25 Teşrîn-i evvel 1295'te (6 Kasım 1879) muvakkaten komisyona devam etmek üzere, 7500 kuruş maaşla Divan-ı Muhâsebât Müdde-i Umumiliği'ne tayin olundu. 1 Mart 1296'daki (13 Mart 1880) tenkisatta Müdde-i umumiliğin maaşı 5000, Mülkiye'deki muallimlik aylığı da 2400 kuruşa indirildi. 1 Teşrîn-i sâni 1299'dan (13 Ekim 1883) 30 Ağustos 1308'e (11 Eylül 1892) kadar başkaca 1500 kuruş maaşla Lisan Mektebi usûl-i tercüme muallimliğinde bulundu. 18 Kanûn-u sâni 1312'de (30 Ocak 1897) aylığıyla tekrar Şurâ-yı Devlet Mülki-ye Dairesi azalığına nakil ve 1313 Temmuz'u (Temmuz 1897) tenkisinde maaşı 4500 kuruşa tenzil olundu. 7 Teşrîn-i sâni 1313'te (19 Kasım 1897) Ohannes Efendi 20.000 kuruş maaşla Hazine-i Hassa Nazırı oldu. 26 Ramazan 1326'da (22 Ekim 1908) 10.000 kuruş maaşla Mâbeyn Mütercimliğine tayin olundu. Tercüme-i hâline Divan-ı Muhâsebât Reisliğinden "Umûr-ı Dâhiliye ve Maliye ve Hâriciyeye vâkıf zûfûnûn ve Maarif ve bilhassa mukdim ve lefif-i bendegân-ı saltanat-ı seniyyeden olduğu" meşruhatının verildiği sicilinde yazılıdır.

Rebiülevvel 1283'te (Ağustos 1866) sâniye ile başlayan rütbesi, ertesi sene mütemayizliğe, 1285 Şubat'ında (Mart 1870) ûlâ-saniliğine, 4 Ramazan 1300'de (9 Temmuz 1883) ûlâ-evvel, 26 Cemâziyelevvel 1316'da (812 Ekim 1898) bâlâ, 3 Zilkade 1325'te (8 Aralık 1907) de sadakat ve kıyasetine mebni vezir oldu. Şevval 1296'da (Eylül 1879) üçüncü, 4 Safer 1298'de (6 Ocak 1881) ikinci Mecidî, der-telif ve atabe-i ulyaya takdim eylediği eserden dolayı 21 Receb 1308'de (2 Mart 1891) üçüncü, "İfa-yı vazife-i memuriyetinde mesâi-i temeyyüzânesine mebni" 20 Rebiülâhire 1311'de (1 Kasım 1893) tebdilen ikinci Osmanî

nişanı aldı. “Hidemat-ı cemile-i sâdikânesine mebni” 8 Zilhicce 1315’te (30 Nisan 1898) tebdilen birinci rütbe Mecidî Nişanı ile altun liyakat madalyası aldı. “Hidemat-ı mahsûsa-i rev-temeyyüzesine mebni” 2 Muharrem 1319’da (21 Nisan 1901) murassa Osmanî, 29 Ramazan 1321’de (19 Aralık 1903) murassa Mecidî, 20 Rebiülâhir 1324’te (13 Haziran 1906) de murassa Osmanî nişanı verildi. 1908 Temmuz İnkılâbı üzerine ayan azalığına tayin edilmişse de kabul etmeyerek inzivaya çekildi.

Türkçeyi, Fransızca ve İngilizceyi mükemmel söyler ve yazardı. *İlm-i Servet ve Sanayi-i Neñise Tarihine Medhâl* isimli eserleri hem kendisinin kuvvetini hem de Türkçe yazmaktaki kudretini gösterir. En ince estetik bahisleri gayet şeffaf bir dille ve kudretli bir ihata ile anlatan iki eseri bugün bile istifade edilecek kitaplardandır. Diller ve iştikaklar meselesinde de uğraşmış, gençliğinde resme de çalışarak pek mükemmel tablolar da meydana getirmiştir.

1.5. Nişan Safer Efendi

Tüccardan Agop Canik Ağa’nın oğludur. 4 Temmuz 1848’de Dersaadet’te tevellüd etmiştir. Muallimin-i mahsusadan Arabî ve Farisî taallüm ederek Rum, Fransız ve İngiliz mekteplerinde Ermenice, Rumca, Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca, Tarih, Coğrafya ile sair riyaziyatı tahsil eylemiş olduğu şehadetnemeler muhterik olmuştur. (William) Chambers’ın *Tarih-i Umumisi*’ni, *İlm-i Tedbir-i Servet ve Mecmua-i Fünun*’un bazı münderecatı misillü âsâr-ı matbuanın tercümesine muavenet etmiştir.

1 Rebiulahir 1280’de (15 Eylül 1863) on altı yaşında mülazemetle Tahrirat-ı Hariciye Odası’na dahil ve 1280 Şabanında (Ocak 1764) 50 kuruş maaşa nail olarak 1281 senesi Recebinde (Aralık 1864) 50 kuruş, 1282 senesi Şevvalinde (Mart 1866) 150 kuruş, 1283 senesi Zilkadesinde (Mart 1867) 250 kuruş, 1285 senesi Zilhiccesinde (Mart 1869) 250 kuruş zamâyım ile maaşı 750 kuruşa iblağ ve 1289 (1872/1873) senesinde tensikat-ı umumiye sırasında 683 buçuk kuruşa tenzil olunup 1289 senesi Cemaziyelevvelinde (Nisan 1881) 109 kuruşa, sene-i merkume şehr-i Ramazan-ı şerifinin beşinde (1 Temmuz 1872) 2500 kuruş maaşla mezkur odaya mümeyyiz olmuştur. 1292 senesi Muharreminde (Şubat 1875) maaşı 3500 kuruşa terakki ve Rebiülevvelinde (Nisan 1875) maaş-ı mezkur müceddeden rütbe-i saniye sınıf-ı mütamayizi ile Umur-ı Şehbenderi Müdüriyeti’ne tahvil-i memuriyet ederek maaşına 500 daha zam ile 4000 kuruşa baliğ olmuşsa da tebeddül-i nezaret üzerine zilkadenin onunda (8 Aralık 1875) infisal edip 1293 senesi şehr-i receb-i şerifinin 22’sinde (13 Ağustos 1876) 4000 kuruş maaşla Tahrirat-ı Hariciye Mühimme Müdüriyeti’ne ve 1296 (1879) senesinde memuriyet-i fevkalade ile Mısır’a izam buyurulan Ali Fuad Bey merhumun hizmet-i kitabetiyle maiyetine tayin ve avdeti akabinde yani sene-i merkume Şevvalinin altısında (23 Eylül 1879) rütbe-i ula sınıf-ı sanisiyle taltif olunarak şehr-i Zilhiccede (Kasım 1879) 5000 kuruş maaşla Daire-i Hariciyede müceddeden teşekkül eden Kalem-i Mahsus Müdüriyeti’ne memur edilip maaşı 1297 senesi rebiulahirinin ikisinde (14 Mart 1880) 4000 kuruşa tenzil ve sene-i merkume cemaziyelahirinde (Mayıs 1880) memuriyetine vekaleten Tahrirat-ı Hariciye Kitabeti ilave olunmuş ve 1298 senesi cemaziyelevveli guresinde (1 Nisan 1881) rütbe-i ula sınıf-ı ula ve 7500 kuruş maaşla kitabet-i mezkureye asalet-i memuriyeti icra kılınmış ve 1300 senesi recebinin üçünde (10 Mayıs 1883) infisal ederek 1304 senesi şevvalinin 14’ünde (6 Temmuz 1887) 5000 kuruş maaşla Şura-yı Devlet azalığına tayin buyurulmuştur. Hizmet-i saltanat-ı seniyyeye bidayet-i duhulünden beri zabıt kitabetiyle yirmiye müteceviz muhtelif komisyonlarda bulunarak 3 Muharrem 1289’da (13 Mart 1872) dördüncü ve 27 Zilhicce 1294’te (2 Ocak 1878) tebdilen üçüncü rütbeden Mecidî nişan-ı zişanına nail olmuştur. Bazı münasebat-ı mahsusa üzerine düvel-i ecnebiye taraflarından memurin-i hariciyeye bermutat

nişanlar verildiği sırada Avusturya Devleti tarafından Fransuva Joseph nişanının üçüncü ve İtalya Devleti tarafından Koron Dinali nişanının dördüncü ve muahharan üçüncü ve İspanya Devleti tarafından İzabella Katolik nişanının ikinci ve Fransa hükümeti tarafından Karyon Donör nişanının üçüncü ve Yunan Devleti tarafından Sen Söver nişanının ve Japonya hükümeti tarafından Şems-i Tali nişanının ikinci rütbeleri ita olunmuştur.

Hidemat-ı mezkureden nakil ve tahvil ve terakki suretleriyle ve hitam-ı memuriyet ve tebeddül-i nezaret sebepleriyle infikak ederek vezaif-i memuresinden dolayı taht-ı muhakemeye alınmamış ve müttehem olmamıştır. Hariciye Nezaretinden yazılan mülâhazada müşarun ileyhine Tahrirat-ı Hariciye Kitabeti'nde bulunduğu tasdik olunur, denilmiştir. Efendi-i mumailiye 30 Ramazan 1307'de (20 Mayıs 1890) tebdilen ikinci rütbeden mecidi nişan-ı zîşanı ihsan buyrulmuştur.

Matbuat-ı Ecnebiye Müdürü Nişan Saferyan Efendi, 7 Eylül 1906 Cuma günü Beşiktaş'tan Mesarburnu'ndaki yazlığına dönerken vapurda fenalaşmış, evine doğru yürürken kalp krizinden vefat etmiştir. 9 Eylül 1906 Pazar günü Beyoğlu Balıkpazarı'ndaki Ermeni kilisesinde icra edilen cenaze merasiminin ardından Üsküdar Bağlarbaşı Ermeni Mezarlığı'na defnedilmiştir.

1.6. Abdullah Macid Paşa

Keçecizâde Abdullah Macid Paşa, küttâbdan Reşâd Efendi'nin oğludur. 10 Muharrem 1257'de (4 Mart 1841) Kütahya'da doğdu. Sıbyan ve Bayezid Rüşdiyesi'nde okuduktan sonra 1269 senesi Temmuzunun 27'sinde (8 Ağustos 1853) Harbiye Mektebi İdadisi'ne girip 20 Kanûn-ı Sâni 1273 (1 Şubat 1858) senesine kadar 4,5 sene tahsilden sonra Hicri 1274 senesi başlarında (Eylül/Ekim 1857) Paris'e gönderilerek orada da evvela Mekteb-i Osmânî'de, sonra Lafelsi şehrindeki Britanemanen'deki Askerî İdâdisinde, sonra da Paris'te Lui Loran Mektebi'nde ve en nihayet 6 ay kadar da Ekol Politeknik'te okudu. 18 Şaban 1279'da (8 Şubat 1863) Paris'te tahsilde iken 400 kuruş maaş ve tayinat ile uhdesine, yüzbaşılık ve 10 Rebiülevvel 1281'de (13 Ağustos 1864) tahsilini bitirerek İstanbul'a avdetle 800 kuruş maaş ve tayinat-ı mahsûs ile kolağalık rütbeleri tevcih ve Harbiye Mektebi Ders Nazırlığı'na tayin olundu. 9 Receb 1281'de (8 Aralık 1864) mülazimlikle Bâb-ı Âli Terceme Odası hulefası silkine girdi. Bu sırada askerî rütbesi sâniye sınıf-ı sâniligine tahvil olundu. 29 Cemaziyelûla 1282 (1865)'de yeniden teşkil olunan Hazain Ser-Mütercimliğine tayin edildi. 8 ay hizmetten sonra inhâ olunan 2000 kuruş maaşla iradesi çıkmadan meclis lağvedildiğinden Terceme Odasına döndü. 22 Cemaziyelahire 1284'te (20 Ekim 1867) mütemayiz rütbesi ve 2500 kuruş aylıkla Divân-ı Hümayun mütercim-i evvelliğine tayin olundu. 18 Safer 1285'te (10 Haziran 1868) dördüncü rütbeden Mecidi nişanı verildi. Yine o sene Şabanının 19'unda (5 Aralık 1868) ûlâ saniliği rütbesi ve 5000 kuruş maaşla Matbuât Müdürlüğü'ne tayin kılındı. Yine o sene Zilkadesinin 15'inde (27 Şubat 1869) 2500 kuruş zamlı maaşı 7500 kuruşa çıkarıldı. 21 Safer 1287'den (23 Mayıs 1870) itibaren 3 ay kadar da fahrî olarak Hâriciye Kitabeti vekâleti yaptı. 29 Zilhicce 1288'de (10 Mart 1872) maaşıyla Divân-ı Ahkâm-ı Adliye Hukuk Dairesi âzâliğine tayin olundu. 8 ay sonra, 21 Cemaziyelahire 1289'da (26 Ağustos 1872) maaşıyla devlet daireleriyle eşhâs arasındaki davaların rûyeti için yeniden teşkil olunan Mahkeme-i İbtidaiye âzâliğine memur oldu. 4 Cemaziyelahire 1291'de (19 Temmuz 1874) 9000 kuruş maaşla Hâriciye Kâtibi oldu.

8 Safer 1293'te (5 Mart 1876) 11000 kuruş maaş ve Tuna'nın Avrupa komisyon riyaseti inzımasıyla Tulca mutasarrıflığına tayin olundu. 7 ay sonra istifâ etti. 5 ay mazûl kalarak 4 Safer 1294'te (18 Mart 1877) 7500 kuruş maaşla, ikinci defa matbuât müdürlüğüne tayin

olundu. İki sene sonra ayrıldı. 21 Cemâziyelevvel 1296 (13 Mayıs 1879)'da Rumeli Beylerbeyi payesi ve 10000 kuruş maaşla Gümülceine Sancağı mutasarrıflığına tayin edildi. 17 ay sonra munfasıl oldu. 5 Safer 1298 (7 Ocak 1881)'de 7200 kuruş maaşla Rodos Sancağı mutasarrıflığına nasb edildi. Yine 17 ay mürûrunda infisâl ederek 5000 kuruş mazûliyet maaşı bağlandı. Bir müddet sonra Müşâvir-i Şehriyârî Safvet Paşa'nın maiyetinde bulunmak üzere Mâbeyn Gazeteler Mütercimliği'ne tayin edildi.

6 Muharrem 1301'de (7 Kasım 1883) üçüncü rütbeden Osmânî nişanı verildi. Yine o sene 5000 kuruş maaşla Matbûat-ı Ecnebiye Kalemî Müdürlüğü'ne tayin olundu. Gurre-i Rebiülevvel 1303'te (8 Aralık 1885) İmtiyâz nişanının gümüş madalyası verildi. Yine o sene Rebiülâhîrinin 21'inde (28 Aralık 1885) 300 altın harcırahla Sırbistan ile Bulgaristan arasında mütareke ve mükâleme müzâkerelerine memûren Bükreş'e gönderildi.

5 Şevval 1304'te (27 Haziran 1887) tebdilen ikinci rütbeden Mecîdi nişanı verildi. 22 Zilhicce 1307'de (9 Ağustos 1890) bâlâ rütbesi ve 10000 kuruş maaşla Altıncı Daire Müdürlüğü'ne tayin olundu. “Şehremini Rıdvan Paşa ile arasında bir vakitten beri ihtilaf ve tezdad zuhura gelerek, bunun bilahere muamelete de dahi tesir edeceği hasebiyle” devâm-ı memûriyeti câiz olamayacağından 6 Şaban 1310'da (23 Şubat 1893) Şûra-yı Devlet azalığına naklolundu. “Atifete şâyetse kudema-i ricâl-i devletten olmasına mebni” Altıncı Daire-i Belediye Müdürlüğü'nden infisâli tarihinden itibaren Matbûat-ı Ecnebiye Müdürlüğü'ne mahsûs olarak 5000 kuruş, Şûrâ-yı Devlet azalığı için de 5000 ki, cem'an 10000 kuruş maaş tahsisine 22 Ramazan (9 Nisan 1893) da irâde çıktı.

“İstanbul'da ecnebi lisanla neşrolunan gazeteler bir müddetten beri devlete münâfi neşriyatta bulunmakta olduklarından buna karşı bir tedbir almak için Hâriciye Nezaretine merbût olan Matbûat-ı Ecnebiye Müdüriyetinin Hariciye'den irtibatının fekkine, Dâhiliye Nezaretine nakil ve ilhâkı ile müdüriyetin Şûrâ-yı Devlet âzâsından Nişan Efendi'ye ihalesi rey-i sadr olan irade iktizasından olmakla” 28 Zilhicce 1310 (13 Temmuz 1893) da Matbûat-ı Ecnebiye Müdürlüğü'nden ayrıldı. 5000 kuruş aylıktan 3000 kuruşu Nişan Efendi'ye verilerek 2000 kuruş kendisinde bırakıldı. 11 Şaban 1314'te (15 Ocak 1897) “Şûrâ-yı Devlet'in teşkilâta âhiresi mücebince” yeniden kurulan Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi âzâlığına tayin olundu. Yine o sene Şevvâlinin 4'ünde (8 Mart 1897) birinci rütbeden Osmanî nişanı verildi. 1 Mart 1313 (13 Mart 1897) tensikâtında maaşı 4300 kuruşa indirildi. Aylığı 26 Rebiülâhîr 1317'de (3 Eylül 1899) 10050 kuruşa çıkarıldı. “Maaşından 1000 kuruşun mahdumuna tahsisi istidasında bulunmasına mebni” çıkan irâde ile 17 Cemaziyelahire 1318'de (12 Ekim 1900) 9050 kuruşa indirilen aylığı 7 Şaban 1321'de (29 Ekim 1903) 14000 kuruşa yükseldi.

6 Şaban 1326'daki (3 Eylül 1908) tensikâta 10000 kuruş maaşla Şûrâ-yı Devlet Maarif ve Nâfia Dairesi reis-i sâniligine tayin, yine o sene Zilkadesinin 29'unda (2 Aralık 1908) maaşıyla Mülkiye Dairesi ikinci reisliğine nakledildi. 1335 Cemâziyelevvelinde (Mart 1918) öldü. 1296'da (1879) Rumeli Beylerbeyi rütbesine terfii üzerine “Paşası denildiği ve mutasarrıflıklarla Matbûat-ı Ecnebiye Müdürlüğünü bu unvanla gördüğü halde 22 Zilhicce 1307'de (9 Ağustos 1890) bâlâlığa yükselmesi üzerine bu rütbe icâbı olarak tekrar bey denilmeye başlanmış, ondan sonra ölümüne kadar bu sûretle anılmıştır.

İlim ve irfânıyla, doğruluğu ile hassaten Fransızca bilgisiyle tanınmış idi. Kemal Paşazâde Said Bey (ölümü 1921) ölümü münasebetiyle yazdığı yazıda diyor ki: “En kadim rûfeka-ı âcizanemden olup bu kere irtihal eden ve irtihali abd-i âcizce bâis-i kemâl-i melâl olan Macid Bey'in derece-i iktidâr-ı edebîsini bilenler pek azdır. Bu cihetle kadrini muasırlarımıza bildirmek bence vecibe-i uhuvvet-i kadîmedir. Pek çok tetebbûatıyla bir hazine-i maarif

kesilmiş olan merhûm, bilhassa Fransızca kitabetiyle cümlemizin mümtâzı idi. Türkler içinde merhûmdan ziyade Fransızca'ya âşinâ kimse yok idi. Servet ve sâman ve ihrâz-ı şâşâ-yı şân indinde hiç hükmünde olup, kendisinin yegâne iştigâli şahsiyet-i maneviyesini ilâya mâtuf ve ehass-ı âmâli maarifimizi tevsiya mazruf bulunduğundan menâfi-i maddiye nazar-ı feylesofanesinde muhakkir idi. Cümle-i fezâilinden biri de umûr-ı memûresinde ikrâm-ı ikmâl-i istikâmet olup hiçbir yerde hiçbir sûretle eğrilmemiştir. Çünkü hakikaten asîl ve necîb bir âileye mensûb olduğundan irtikâb ve irtişa kendisince tenezzül olunmamış şeylerden idi. Hülâsa-i kelâm olarak derim ki: Müşarün-ileyhin vefatı hayâliyat-ı maneviyemiz üzerine rûyet ve ehliyete örnek olmak üzere Saîd Bey'in *Galetât-ı Terceme* adlı eseri münasebetiyle yazdığı bir yazıyı da yazısına ilave eylemiştir. *Sergüzeşt-i Adelin* adıyla bir roman tercüme ve tabına teşebbüs etmiş ise de ikmâl edemediği Türkçe ve Fransızca bazı siyasi ve edebî makaleler, fenn-i ziraat ve lisan tahsiline dair Türkçe ve Fransızca bazı âsâr ve tıbbiyede ulûmun Fransızca tedrisi lüzumuna dair Fransızca La Turkî Gazetesiyle birlikte neşrettiği sicilinde yazılıdır. *Iberistân-ı Almânî* adlı bir eseri de vardır.

1.7. Çelebizade Abdullah Sıddık Bey

Abdullah Bey, Suriye hanedan-ı kadiminden Kiler-i Hac Emîni müteveffa Mehmed Çelebi Efendi'nin torunu ve eski Humus Kaymakamı Mahmud Bey'in oğludur. Hicri 1282'de (1281/1865) Şam'da doğdu. Sıbyan mektebinden sonra Mekteb-i Sultanî'de (Galatasaray) okudu. 11 Ramazan 1302'te (24 Haziran 1885) serkurena-yı Hazret-i pâdişâhî Hacı Ali Bey ile Beşiktaş muhafızı Hasan Paşa'nın delaletleriyle 800 kuruş maaşla, hizmet-i mûcübü'l-mefharet-i hazret-i pâdişâhiye mütercimlik vazifesiyle Mâbeyn Mütercimliğine kabul buyruldu. Mütercim Abdullah Sıddık, Fransızca tercüme eden ve konuşan biridir. Aynı zamanda Arapça da konuşmaktadır. 7 Muharrem 1306'da (13 1888) ayrıca, 350 kuruş aylıkla, Mekteb-i Sultanî lisan-ı Osmanî muallimi oldu. O sene Cemâziyelâhiresinin yedisinde (27 Kânunusani 1304/1889) mütercimlik maaşı 1.500'e, 2 Şaban 1308'de (13 Mart 1891) muallimlik aylığı 420 kuruşa yükseldi. Mekteb-i Sultani lisan-ı Türkî muallimliğinin ders zamanı olan takriben senede yedi sekiz ay haftada sabahleyin birer saat olmak üzere dört defa gitmekte ve kusur zamanda Mâbeyn-i Hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkaneye devam etmekteydi (10 Ağustos 1892). 9 Şevval 1314 (13 Mart 1897) tenkihatında 1.425 kuruşa indirilen mütercimlik maaşı 15 Safer 1317'de (25 Haziran 1899) 2.593 kuruşa çıkarıldı. Tercümanlık aylığı 17 Rebiülevvel 1317'de (26 Temmuz 1899) 3.100, 24 Muharrem 1320'de (3 Mayıs 1902) 4.600, 24 Rebiülâhir 1322'de (8 Temmuz 1904) 5.100, 5 Cemâziyelevvel 1325'te (16 Haziran 1907) 6.100 kuruşa yükseldi.

1324 Temmuz İnkılâbından sonra Hazine-i Hassaca 9 Şevval 1326'daki (4 Kasım 1908) tensikatta maaşının 1650 kuruşu çiraklık veçhile ilga edilerek açığa çıkarıldı. 6 Rebiülâhir 1327'de (27 Nisan 1909) saltanat değişikliği sebebiyle çiraklık maaşı kesildi.

4 Şevval 1307'de (24 Mayıs 1890) salise ile başlayan rütbesi 10 Cemâziyelevvel 1310'da (30 Kasım 1892) saniye sınıf-ı sânilliğine 9 Zilhicce 1311 (13 Haziran 1894)'de mütemayizliğe, selh-i Ramazan 1314'te (4 Mart 1897) ûla sânilliğine, 28 Ramazan 1317'de (30 Ocak 1900) ûla evvelliğine, 8 Recep 1325'te (17 Ağustos 1907) de balalığa yükseldi. 11 Zilhicce 1310'da (26 Haziran 1893) dördüncü rütbeden Osmanî, selh-i Ramazan 1321'de (20 Aralık 1904) birinci rütbeden Mecidî nişanı verildi.

1.8. İbrahim Hakkı Paşa

İbrahim Hakkı Bey, Şehremaneti Meclisi reisi Mehmed Remzi Efendi'nin oğludur. 28 Şevval 1279'da (18 Nisan 1863) İstanbul'da doğdu. Sıbyan mektebinden sonra, Beşiktaş Rüştiyesi'ne girdi. 1293'te (1876) sınıfının birincisi olarak çıktı. Bir sene Mahrec-i Aklam'a devam etti. Sonra da ilk talebesi arasında yeni açılan mekteb-i mülkiyeye girip, 12 Şevval 1299'da (27 Ağustos 1882) aliyülâlâ (pekiyi) derece ile ve birincilikle şهادetname almıştır. Yine o sene Şevvalinin 29'unda (13 Eylül 1882) maaşsız olarak mülazimlikle tahrirat-i hariciye kalemine devama başladı. On bir ay kaldığı bu kalemde, salise rütbesine nail oldu.

Mekteb-i Mülkiye mezunlarından birinin Mâbeyn mütercimliğine alınması hakkındaki irade üzerine Hariciye Nezareti'nce seçilerek Zilkade 1300'de (Eylül 1883) Mâbeyn Mütercimliği'ne kabul edilmiştir. Mütercimliğe kabul edildiğini ser-kurenâ Osman Bey tarafından kendisine bildirilmiştir. Mütercimlerin en kıdemlisidir. 25 Rebiulevvel 1304'te (22 Aralık 1886) ilaveten mekteb-i hukuk tarih, bir müddet sonra yine ilaveten hukuk-i siyasiye, hukuk-i idare-i mülkiyye, hukuk-i düvel, 16 Zilhicce 1306'da (13 Ağustos 1889) Hamidiye ticaret mektebi ilm-i servet ve hukuk-i ticaret muallimliklerine tayin edildi.

1305'te (1888) Alman İmparatoru İkinci Vilhelm'in İstanbul'u ilk ziyaretinde maiyetine verildi. Bilgisiyle nazar-i dikkati çekti. İmparator, Sultan Hamid'e “*Her şeyi bilen bir genç*” dedi. Bu şهادet, padişah nezdindeki kadir ve itibarının bir kat daha artmasına sebep oldu. Bu münasebetle, İmparator tarafından üçüncü rütbe Enmal Roz nişanı verildi.

Sarayda bulunduğu senelerde kendisine verilen memuriyetleri iyi bir şekilde yapması sayesinde, şahsî meziyeti ile yüksek derecedeki ilmî müktesebatını göstermiş oldu. Yine bu arada vazife ile İtalya'ya, Yunanistan'a gönderildiği gibi, İstanbul'u ziyaret eden Siyam prensinin kardeşi Prens Damberya'nın mihmandarlığını yaptı. Prens huzura kabulünde tercümanlık etti. Bu münasebetle, imtiyaz nişanının altın ve gümüş madalyalarıyla, Siyam'ın Elfan Belan nişanına nail oldu.

1309'da (1892) Amerika'nın Şikago sergisine birinci komiserlikle gönderildi. Bu münasebetle Amerika'ya iki defa gidip geldi. Salise ile başlayan rütbesi derece derece terakki ederek 1310 senesi Şabanında (Mart 1893) bâlâlîğa yükseldi. Muhtelif tarihlerde üçüncü Osmanî, ikinci Mecidî nişanlarını aldı.

Mabeyn mütercimliğine ilk başladığında maaşı 800 kuruş olup 1303 (1887) senesinde 1500'e, 1305 (1889) senesinde 2500'e, 1307 (1891) senesinde 3000 kuruşa iblağ edilmiştir. 1307 senesinde Nâme-i Hümayun Mütercimliği de uhdesine verilerek maaşına 1000 kuruş zam yapılmıştır. 1304 (1888) senesinden beri Mekteb-i Hukuk'ta idare muallimi olup bundan dolayı Maarif'ten 600 kuruş maaş almaktadır. Mektepteki vazifesi haftada iki saattir. Şikago Sergisi birinci komiserliğine tayin edildiğinden haftada dört gün öğle sonları Ticaret ve Nafia Nezaretine gitmekte, aynı günlerin sabahları Mâbeyn'e devam etmektedir.

1311'de (1893) Rumeli'de müfettişlik vazifesi gördü. 8 Zilhicce 1311'de (12 Haziran 1894) meclis-i sıhhiye azalığına ve Mâbeyn mütercimliği uhdesine kalmak üzere yine o tarihte, 9.028 kuruş maaşla, Babiâli hukuk müşavirliğine tayin olundu. Aylığı zamanla 18.875 kuruşa yükseldi. İstanbul'u ziyaret eden Sırp Kralı Aleksandır'ı gelişinde istikbale, dönüşünde de teşyie memur oldu. Said Paşa altıncı sadaretinde hariciye müsteşarlığına tayinini arz etmiş ise de Sultan II. Abdülhamid kabul etmedi.

1324 (1908) Temmuz İnkılabını müteakip Haşim Paşa'nın istifası üzerine, Said Paşa Kabinesi'ne Maarif Nazırlığı ile girdi. Kâmil Paşa tarafından 9 Recep 1326'da (7 Ağustos 1908) kurulan kabineye, ikinci defa maarif nazırlığı ile girdiği gibi, dâhiliye nazırlığına tayin

olunan Reşid Akif Paşa'nın gelişine kadar dâhiliye nezareti vekâleti de uhdesine verildi. Reşid Akif Paşa'nın dâhiliye nazırlığını kabul etmemesi üzerine, 27 Recep 1326'da (25 Ağustos 1908) vekâlet asalete tahvil ve maarif nezareti de vekâlet suretiyle uhdesine ilave edildi.

1 Ağustos 1324'teki (14 Ağustos 1908) tensikatta aylığı 20.000 kuruşa indirildi. 21 Zilkade 1326'da (15 Aralık 1908), 25.000 kuruş maaş ve 16.000 kuruş tahsisatla Roma sefirliğine tayin edildi. Hüseyin Hilmi Paşa Kabinesi'nin istifası üzerine, 30 Zilhicce 1327'de (12 Ocak 1910) vezaret rütbesi ve 25.000 kuruş maaş ve 5.000 kuruş tahsisat ile sadrazam oldu. Hava tebdili için 27 Temmuz 1326'da (9 Ağustos 1910) Avrupa'ya gitti. Dönüşüne kadar meclis-i vükelaya Şeyhülislam Musa Kazım Efendi riyaset, sadaret işlerine de adliye nazırı Necmeddin Molla vekâlet etti. Selanik, Kosova ve Manastır vilayetlerine vaki olan seyahat-i hümayunda (Sultan Reşad'ın seyahatinde) beraber bulundu. İtalyanların Trablusgarb'ı işgalleri üzerine, 17 Eylül 1327 (30 Eylül 1911)'de istifa etti. Devletin en büyük bir memuru ve Roma'nın eski bir sefiri sıfatıyla İtalya'dan emin olmak lazım geleceği yolundaki sözünün yanlış çıkması, istifasına sebep olmuş idi.

9 Ramazan 1333'te (21 Temmuz 1915), 20.000 kuruş maaş ve 9.000 kuruş tahsisatla Berlin sefirliğine tayin olundu. Tahsisatı bir buçuk sene sonra 31.000 kuruşa çıkarıldı. 17 Rebiulahir 1335'te (10 Şubat 1917), sefaret uhdesinde kalmak üzere, âyan azalığına tayin edildi.

Alman İmparatoru İkinci Vilhelm'in 15 Teşrinievvel 1333'te (15 Ekim 1917) İstanbul'u ziyaretinden birkaç gün evvel İstanbul'a geldi. İmparatorun ziyareti sırasında sefir sıfatıyla merasimde bulundu. 15 Muharrem 1336'da (31 Ekim 1917) âyan ve mebusan meclisleri açılınca, âyanlığı münasebetiyle tahlif edildi. İki gün sonra Berlin'e döndü. Sefareti esnasında Brest Litovsk sulh müzakerelerine iştirak eden Osmanlı murahhasları arasında bulundu.

Bakanlık, büyükelçilik ve sadrazamlık görevlerinde bulunmuş olan İbrahim Hakkı Bey, 20 Şevval 1336'da (29 Temmuz 1918) tutulduğu dizanteriden, öldü. Naaşı İstanbul'a getirilerek, büyük merasimle Yahya Efendi Dergâhındaki mezarlığa gömüldü.

Orta boylu, şişman, kır sakallı, gözlüklü, sevimli idi. İyi konuşur ve yazar, Fransızca ve İngilizceyi iyi bilir. İtalyanca ve Almancaya aşinadır. Tarih ile hukuk bilgisi yüksektir.

1.9. Doktor Louis Sabuncu

Urfalı Yakup oğlu Doktor Luis Sabuncu, Arab, Türk, Süryani, Yunan, İtalyan, Latin, Fransız, İngiliz lisanlarını tahsil etmiştir. Belagat, mantık, hikmet, tarih, kelam, hukuk, tıp fenlerini dahi Roma mekatib-i aliyyesinde 10 sene müddet zarfında bi'l-ikmal şهادetname almıştır. Roma'da Arcadi nâm akademi azalığına tayin kılınmıştır.

Bir müddet sonra seyahate çıkıp dört sene bulunan müddet-i seyahatinde kürre-i arzı geşt ü gûzar etti. Bundan sonra 15 sene Londra şehrinde Zengibar hükümeti maslahatgüzarlığında bulunup Arapça ve İngilizce fennî ve siyâsî resimli gazeteler neşr ve telifat-ı saire ile iştilal ederek Asya Cemiyet-i İlmiyye-i Mülûkanesine dahi aza tayin olunmuştur.

Bundan üç sene evvel müşarunileyh Zengibar hükümdarı vefat ettikten sonra bir İngiliz kumpanyasıyla müştereken Şam ile Halep beyinde işlettirmek üzere şimendifer hattı imtiyazının alınması için İstanbul'a ilk defa gelmiştir. Her nasılsa adı geçen imtiyazın verilmesi yoluna gidilmediğinden 15 Haziran 1307 (27 Haziran 1891) tarihinde 30 lira maaşla irade-i seniyye ile Mâbeyn-i Hümayun tercüme dairesine memur olmuştur. Önceleri Avrupa gazetelerinin okunup Osmanlı Devleti hakkındaki çıkan haber ve yorumlar hakkında

değerlendirmeler yaparak başkâtip vasıtasıyla haftada bir defa padişaha takdim etmesi hakkında irade-i seniyye vardı. Sonra haftada iki gece hususi işler için padişahın huzurunda bulunması emrolunmuştur. Buna ilave olarak her Salı ve Cumartesi Ceyb-i Hümayun Tercüme Dairesi'ne devam etmektedir. Diğer günler devletin menfaati için evinde okuma ve yazma ile meşgul olmaktadır. Uhdesinde bulunan bu vazifeden dolayı ek memuriyet veya ticaretle meşgul olamamaktadır. Ayrıca okuma ve tercüme gibi önemli meşguliyetlerden dolayı ekseriyetle gece yarılarna kadar çalışmaktadır. Şimdiye kadar maaşına zam yapılmamıştır. 8 Eylül 1308 (20 Eylül 1892). Louis Sabuncu işini iyi yaptığı için rütbe-i sâniye sınıf-ı mütemâyizi rütbesinin verilmesini ister. Mütercim Sabuncunun aldığı maaş 1316 (1899) senesinde 6000 kuruşa yükselir.

1.10. Süleymanpaşazade Abdülhamid Hamdi Baban Bey

Süleymanpaşazade Abdülhamid Hamdi Bey, meşhur Baban hânedân-ı kadimindedir. Hariciye Tercüme Odası halifeliğinden neş'et edip 15 Teşrinisani 1300 (27 Kasım 1884) tarihinde ferâşet-i şerife-i hazret-i şehriyâri vekâlet-i celilesiyle mübeccel Seyyid Ahmed Esad Efendi vasıtasıyla 800 kuruş maaşla maiyyet-i seniyye-i hazret-i tâcidâri Arabî ve Farsî mütercimliğine kabul buyurulmuştur.

Nisan 1302'den (Nisan 1886) Haziran 1308 (Haziran 1892) senesine kadar iki defa maaşına zam yapılarak 1800 kuruşa iblağ buyurulmuştur.

650 kuruş maaşla Hariciye Tercüme Kalemi halifeliğinden müstahdem iki ilave memuriyet ile kabul buyurulduğu gibi keyfiyet ol vakit başkitabet-i celileden Bâb-ı Âli cânib-i sâmişine irâde-i seniyye-i cenâb-ı pâdişâhî tebliğ buyurulmuştur.

Pazar ve perşembe günleri, haftada iki gün saat altıdan sonra Mâbeyn-i Hümayûn-ı cenâb-ı mülûkâneden Bâb-ı Âli Tercüme Odasına giderek orada vazifesine devam etmektedir. Diğer günler Mâbeyn-i Hümayûn-ı Mülûkâneye saat ikide gelmektedir.

11. Yanyalı Elmas Meçoza Ahmed Rasim Bey

Ahmed Rasim Bey, Yanya Osmanlı mektepleriyle Rum mekteb-i idadisinden şahadetname aldıktan sonra Atina Darulfünûn'unda fen-i hukuk tahsil etmiştir.

Rumi 1306 (1890) senesinde Atina sefiri esbak Rıza Bey vasıtasıyla ve 1000 kuruş maaşla maiyyet-i seniyye-i hazret-i şehriyâri Rumca mütercimliğine kabul buyurulmuştur.

Şimdiye kadar maaşına bir gûnâ zam vuku bulmamıştır. Hariçte memuriyeti olmadığından Mâbeyn-i Hümayun mütercimliğine muntazaman devam etmektedir. 30 Temmuz 1308 (11 Ağustos 1892).

12. Osman Efendizâde Ali Rıza Bey

Osman Efendi'nin oğludur. Lisan mektebinden neş'etle Şûrâ-yı Devlet Evrak Odası hulefasından iken tercüme ve neşr edip manzûr-ı âli buyrulan romandan dolayı dört sene mukaddem (1888) 800 kuruş maaşla maiyyet-i cihan kıymet-i cenâb-ı tâcidâri mütercimliğine kabul buyurulmuştur. Şûrâ-yı mezkûredeki memûriyet ve maaşını terk ile mütercimlik vazife-i müfthiresiyle iştigâl etmek üzere muntazaman Mâbeyn-i Hümayûn-ı cenâb-ı mülûkâneye devam etmektedir. Rumi 1306 (1890) ve 1307 (1891) senelerinde iki defa maaşına zam icra edilerek 1250 kuruşa iblağ buyurulmuştur. 28 Temmuz 1308 (9 Ağustos 1892).

1.13. Örikağasızade Hasan Sırrı Bey

Hasan Sırrı Bey, Erzurum vilayeti Adliye Müfettişliği'nden emekli Ahmed Nâfiz Paşa'nın oğludur.

Taht-ı himâye-i feyz-vâye-i cenâb-ı pâdişâhîde bulunan Mekteb-i mülkiye-i şahaneden Rumi 1298 (1882) senesinde şahadetnameye nail olmuştur.

On dört ay kadar Tahrirât-ı Hariciye Kalemî hulefalığında bulunduktan sonra Mâbeyn Mütercimliğiyle hizmet-i seniyyeye kabul buyrulmuştur.

Hidmet-i seniyyeye zaman zaman kabulü 21 Kanun-ı evvel 1299'da (1 Ocak 1884) Mekteb-i Mülkiye-i Şahane mezunlarından birinin Mâbeyn-i Hümayun-ı mülükane Mütercimliğine alınması hakkında şeref-sâdır olan irade-i seniyye üzerine müdavimi olduğu Hariciye Nezareti'nce intihab edilmiş ve me'mûriyetinin irâde-i seniyyesi ser-kurena-yı hazret-i şehriyâri Osman bey merhum tarafından tebliğ edilmiştir.

1303 (1887) senesinde maaşı 1500'e ve 1307 (1891) senesinde 2000 kuruşa iblağ buyurulmuştur. Aynı yıl içinde kariha-i ilhâm-sabîha-i hazret-i mülükânenen uhdesine 4500 kuruş maaş ile Maarif Nezareti Mektupçuluğu tevcih ve ihsan buyrulmasına mebni mütercimlikten aldığı maaş bâ-irade-i seniye 1000 kuruşa ve muahharan mektupçuluk maaşı nezaretçe 3000 kuruşa tenzil olunmuştur. Yine aynı sene içinde Nâme-i Hümayun Mütercimliği hizmetinin uhdesine ihalesiyle hizmet-i seniyyeden dolayı olan maaşına 1000 kuruş zam ile tekraren 2000 kuruşa iblağ buyrulmuştur.

1307 (1891) senesinden beri Mekteb-i Hukuk-ı Şahane'de (Muamelat-ı Ecnebiye'ye dair Uhûd ve Nizamât ve Mukavelât) muallimi olup bundan dolayı 500 kuruş maaşı vardır. Mektebce müddet-i iştigâli haftada iki saatten ibarettir. Mektupçuluk vazifesinin meşagil-i kesire ve dairesinden nâşi her gün Maarif nezaretine gitmekte, Cuma ve Pazar günleriyle lede'l-hâce bazı sabahları Mâbeyn-i Hümayun-ı Mülükâneye gelmektedir. 29 Temmuz sene 1308 (10 Ağustos 1892)

Örikağasızâde Hasan Sırrı, ünlü edib Nâhid Sırrı Örik'in babasıdır. Örikağasızâde Hasan Sırrı Bey'in hatıraları yayımlanmıştır. Hatıralarında hem kendi hayatı hem de Abdülhamid devri saray hayatı hakkında geniş bilgi mevcuttur.

1.14. Ancelo Efendi

Ancelo Efendi, aslen İtalyalı olup hadâyık-ı hümayûnda sobacıbaşı bulunan Mösyö Romeo Eskanzabani'nin oğludur.

Rumi 1301'de (1885) pederinin vasıtasıyla Mâbeyn-i Hümayun tercüme kalemine 800 tayin kuruş maaşla tayin buyrulmuştur.

1305 (1889) senesinde 200, 1307 (1890) senesinde 300 kuruş zam edilmiş yani maaşı 1300 kuruşa iblağ olunmuştur.

Beyoğlu'nda kain İtalya mekteplerinde işbu Mart 1308'den itibaren suret-i muvakkatede 900 kuruş maaşla Pazar ve pazartesi günlerinden maada eyyamı sairede mezkûr mekteplerde haftada 14 saat Fransızca dersi vermekte olup başka memûriyeti yoktur. Mâbeyn-i Hümayun tercüme kalemine muntazaman devam etmektedir.

Mütercim Ancelo'nun 1316 senesinde aldığı maaş 5135 kuruşa kadar yükselmiştir. Mütercimin rütbesi de ûlâ evvelidir.

1.15. Bogos Efendi

Bogos Efendi, tüccardan müteveffa Arakil Efendi'nin mahdumudur.

Mukaddemleri muntazam mektepler olmadığı cihetle özel muallimlerden tahsil görerek 1200 kuruş maaşla Matbuat-ı Dâhiliye Kalemî serhalifeliği memurluğunda bulunduğu halde Hazran 1304'te (1888) el'an Hazine-i Hassa Nezareti'nde bulunan Bakayel Efendi ve serkurena merhum Osman Bey vesatet ve marifetiyle aylık 1000 kuruş maaş ile ilave-i memûriyet olarak Mâbeyn-i Hümâyûn mütercimliği hizmetine tayîn olunmuş ve ondan beri maaşına zam vukua bulmamıştır.

Ekser sabahları Mâbeyn-i Hümâyûn Tercüme Dâiresi'nde îfâ-yı hizmetden sonra iş müsâit olduğu halde memûr olduğu kaleme gitmekte ve haftada bir defa gece kalmak üzere akşamları Mâbeyn-i Hümâyûn Tercüme Dairesi'ne muntazaman devam eylemektedir.

1.16. Hüsni Efendizâde Hikmet Bey

Defter-i Hâkânî Taşra Tahsilât memurlarından merhum Hüsni Efendizâde Hikmet Bey.

Daruşşafaka mektebinden neşet ile re'sen şeref-sâdır olub ser-kurenâ-yı hazret-i şehriyârî beyefendi vasıtasıyla tebliğ kılınan irâde-i seniyye üzerine Temmuz 1304'te (1888) 500 kuruş maaşla maiyyet-i cihân-ı kıymet-i hazret-i tâcidârî Mâbeyn-i Hümâyûn mütercimliğine tayin buyurulmuştur.

1306 (1890) senesinde maaşına 200 kuruş 1307 (1891) senesinde 75 ve 140 kuruş zam olunarak maaşı 915 kuruşa baliğ olmuştur.

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkâne mütercimliğine tayin olunduktan sonra maaşının yetmemesinden dolayı ayık 1000 kuruş maaşla ve yalnız sabahları ikişer saat devam etmek üzere Debistan-ı İraniyân isimli mektebde ulûm-ı riyâziye öğretmekte ve her gün iki saat mezkûr mektepte itmâm-ı vazifeden sonra Mâbeyn-i Hümâyûn Tercüme Dairesine muntazaman devam eylemektedir.

1.17. Hüseyin Târik Bey

Hüseyin Târik Bey, Yedinci Ordu-yı Hümayun ser-tâbîbi Mirliva İskender Paşa'nın oğludur.

17 Zilkade 1279'da (5 Mayıs 1863) Üsküdar'da Dolab sokağında doğmuştur.

Sıbyan mektebinde mukaddeme-i ulûm-ı diniyyeyi görüb ve 1292 (1876) senesinde mekteb-i Sultaniyeye dâhil olmuş ve orada beş sene kadar programı mucibince tahsil ettikten sonra şehâdetnâme almaksızın Almanya'da vâki' Brem şehrinde bir pansiyonda tahsilde iken pederinin rahatsızlığına dâir mektup almış olduğundan ikmâl-i müddet etmeksizin Yemen'e dönmeye mecbur olmuştur.

1300 senesi Şabân-ı Şerîfinin evâilinde (7-17 Haziran 1883) yirmi yaşında olduğu hâlde Hâriciye Nezâret-i Celilesi Mektûbî Odasına mülâzemeten dâhil olmuştur. 26 Teşrin-i evvel 1301 (7 Kasım 1885) tarihinde bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i pâdişâhî 800 kuruş maaşla ceyb-i hümâyûn dâiresi kalemine tayin olunmuştur.

1.18. Malyake Efendi

Ferâceci esnafından Malyake Efendi'nin oğludur.

Heybeliada'da kain Rum Ticaret Mektebi'nden neşet edip 1887'de tercümesi üç ay devam etmiş olan Scalieri'nin kitabını tercüme ettikten sonra 1000 kuruş maaşla Mâbeyn-i

Hümayun-ı Cenâb-ı mülükâne Rumca mütercimliğine kabul buyurulmuş, sonradan maaşına zam icra kılınmamıştır.

Mekteb-i Sultani'nin açılışından beri 680 kuruş maaşla Rumca muallimliğinde müstahdem olup bu mektebin gece derslerinden dolayı irade-i seniyye ile nöbetten muaf tutulmuştur.

14 seneden beri 750 kuruş maaşla Fener Rum Milleti lisan muallimliğini ifa etmekte olup haftada dört defa Saray-ı Hümayun-ı cenab-ı mülükâneye Rumca Mütercimi olarak devam etmekte bulunmuştur. 1 Ağustos 1308 (13 Ağustos 1892).

1.19. Hattat Nurizade Mehmed İzzet Bey

Rumi 1304 (1888) senesinde Daruşşafaka'dan neş'etle re'sen şeref-sâdır olup ser-kurenâ-yı hazret-i pâdişâhi Hacı Ali Bey vasıtasıyla tebliğ kılınan irâde ve fermân-ı mülükâne mucibince 500 kuruş maaşla ceyb-i hümâyûn-ı mülükâne tercüme kalemine çerağ buyrulmuştur.

1306 (1890) tarihinde 200 ve 1307 (1891) tarihinde 215 kuruş zamma nail olarak bugün maaşı 915 kuruşa baliğ olmuştur.

Hizmet-i şahâneye bu suretle dâhil olduktan sonra bizzât telif ve tercüme edip hasılatını Daruşşafaka'ya hediye etmiş olduğu *Fenn-i Makine* kitabının eğitimi için haftada yalnız cumartesi günü olmak üzere birer defa fahri olarak Daruşşafaka'ya gitmekte ve sair günler muntazaman kaleme devam etmektedir.

1.20. Mâbeyn-i Hümayun-ı Mülükane Mütercimlerinden Mehmed Said Bey

Mâbeyn-i Hümayun müşiri ve Hazine-i Hassa-i Şahane ve Evkaf ve Bahriye Nazırı iken irtihal eden Hakkı Paşa'nın oğludur. Mekteb-i Sultani'de eğitim görmüştür. [Rumi] 1299 (1883/1884) senesinde ulum ve fünun ve edebiyata mahsus iki kıta diploma ile mezun olmuştur. Beş ay kadar Mahkeme-i Ceza-yı Temyiz kitabesinde müstahdem bulunmuştur. Mâbeyn-i Hümayun-ı cenab-ı mülükânede Mütercimlik hizmeti yapmak üzere Mekteb-Sultani'den mezun bir efendinin mektepçe seçilmesi istendiğinden emrû irade-i seniyye-i hazret-i padişahiden olduğu ser-kurenayı hazret-i şehriyari merhum Osman Bey tarafından tebliğ kılınmakla mektep müdürünün tavsiye eylediği üç arkadaşı ile Teşrinievvel 1299 (Ekim 1883) tarihinde göreve kabul buyurulmuşlardır.

Maaşı 800 kuruş iken 1887'de (1303) 1500'e, 1889'da (1306) 2500 kuruşa çıkarılmış ve bugün o miktardadır.

Mekteb-i Sultani'den mezuniyetinin ardından Adliye'de memur olduğu sırada 450 kuruş maaşla Mekteb-i Sultani Türkçe lisanı muallimliğine tayin edilmiştir. Bilahare Saray-ı Hümayun-ı Mülükâneye duhulünde haftada bir iki gün sabahleyin ifa ettiği işbu muallimlik vazifesi devamına mâni olmadığından istifa etmemiştir. Elyevm haftada iki üç saat olmak üzere 800 kuruş maaşla Mekteb-i Sultani tercüme muallimliğine devam etmektedir. Zabıta Müfettiş muavinliğine tayin edildiği kurenayı cenab-ı padişahiden Emin Bey Efendi tarafından tebliğ edilmiştir. Yine kurenayı cenab-ı padişahiden Emin Bey Efendi tarafından iki ay önce şerefsadır olan emrû ferman-ı hümayun-ı mülükâneye Tevfik-i hareket etmek ve doğrudan doğruya irade ve ferman buyrulan bazı hizmetleri ifa etmek üzere bâb-ı zabtiye ve Beyoğlu mutasarrıflığı dairesine sık sık devamı mecbur bulunduğu günden akşama kadar bulunmak şartıyla sarayı hümayun-ı mülükâneye ancak haftada iki üç defa gelebiliyor ise de zabıtaca vazifesinden dolayı daima ve her saatte gelip gitmektedir. Zabıtaca hizmetine mukabil ayrıca bir maaşı yoktur. 29 Temmuz 1308 (10 Ağustos 1892)

1.21. Ceyb-i Hümayûn Kâtibi Merhûm Fâik Beyzâde Mütercim Memduh Bey

Mekteb-i Sultânî'den neş'et Rumi 1302 (1886) senesinde merhum pederi vâsıtasıyla ve 1000 kuruş maaşla maiyyet-i seniyye-i cenâb-ı pâdîşâhî mütercimliğine kabul buyurulmuştur. Hâricinde hiçbir memuriyeti olmadığından mütercimlik vazifesiyle iştigal etmek üzere her gün devam etmekte bulunmuştur. Tarih-i kabûlü olan altı seneden beri maaşına zam vuku bulmamıştır.

1.22. Şefik el-Müeyyed Bey

Eski Mısır valisi Azmzâdelerden Nasuh Paşazâde Ahmed el-Müeyyed Paşa'nın oğludur. 1857 yılında doğmuştur.

Beyrut Amerikan Darulfünunundan mezun olmuştur.

1878 (1294) senesinden 1890 (1302) senesine kadar Suriye vilayetinde muhtelif memurluklarda ve ez-cümle 2500 kuruş maaşla Suriye vilayeti Defter-i Hakanî Müdürlüğü'nde bulunmuş ve saye-i şahanede o sırada rütbe-i sâniye sınıf-ı sânisini ihraz eylemiştir.

1886 (1302) senesinde bazı özel işlerini görmek için pederi ile İstanbul'a geldiğinde 1000 kuruş maaşla Mâbeyn-i Hümayun-ı cenab-ı mülükane kitabetiyle müşerref buyrulmuş idiye de sonradan münasib bir hizmete taltif buyrulamak üzere muvakkaten 1000 kuruş maaşla Mâbeyn-i Hümayun-ı cenab-ı mülükane tercüme dairesine devam etmesi lüzumu ferman buyrulmuştur.

1888 (1304) senesinde uygun bir memuriyete yerleşene kadar maaşı 3000 kuruşa çıkarılmıştır. Başkaca hizmeti yoktur. 30 Temmuz 1308 (11 Ağustos 1892). Suriye mebusluğu yapmış, 1916 yılında Cemal Paşa tarafından Suriye'de idam edilmiştir.

1.23. Mütercim Bolandzade Veli (Villi) Bey

Tebaa-i Devlet-i Aliyye'den tüccardan Almanyalı Bolandzade Veli (Villi) Bey.

Almanya'da Brem şehrinde (Debe) nâm ticaret mektebinden neşet ile görünen lüzuma mebni 1299 (1883) sene-i maliyesinde merhum serkurena Osman Bey marifetiyle tebliğ buyrulan emr ü irade-i seniyye-i cenab-ı pâdîşâhîye tevfiân 500 kuruş maaş ile maiyyet-i cihan-kıymet-i tâcîdâri Almanca mütercimliğine kabul buyrulmuştur. O zamandan beri başka bir memuriyette bulunmadığından muntazaman devam etmekte bulunmuştur.

1303 (1887) ve 1305 (1889) ve 1306 (1890) senelerinde maaşına zam icra edilerek 2100 kuruşa iblağ buyurulmuştur. 19 Temmuz sene 1308 (31 Temmuz 1892). Üçüncü mecîdî nişanı almıştır. Almanca, Fransızca ve İngilizce tercümeler yapmış ve konuşmuştur. Beş yıl boyunca mütercimlik yapmıştır.

1.25. Diğer Mütercimler

Mâbeyn-i Hümayun'da yukarıda hayatları hakkında bilgi verdiğimiz mütercimler hakkında bilgimizin kısıtlı olduğu muhtelif mütercimler de vardır. Bunlardan bazıları şunlardır. Ali Fehmi Bey, Corci Bey, Mütercim Fuyye, Mütercim Herman Bey, Mütercim Şakir Bey, Mütercim Aram Adil Bey, Ahmed Esad, Eksozidi Efendi, Ermund Efendi, Esad Bey, Feyzullah Bey, Fuad Bey, Mehmed Bey, Mehmed Şakir, Necib Asım Bey, Neşet Efendi, Ragıb Bey, Reşid Bey, Rüşdi Efendi

2. MÂBEYN-İ HÜMAYUN MÜTERCİMLERİNİN EĞİTİMLERİ, TAYİNLERİ, MAAŞLARI VE MUHTELİF DURUMLARI

Babiâli Tercüme Odası ve Sadarete bağlı olan Tahrirât-ı Ecnebiye Müdürlüğü haricinde II. Abdülhamid döneminde Yıldız Sarayı'nda Mâbeyn-i Hümâyûn mütercimliği kurulmuştur. İlk önce Mâbeyn-i Hümâyûn Tahrirât-ı Ecnebiye Kitabeti'ne bağlı olan Mâbeyn mütercimliği zamanla genişleyerek bambaşka bir çehreye bürünmüştür.

Babiâli Tercüme Odası memurlarından Aristidi Efendi'nin Kasım 1879'da Mâbeyn mütercimliğine 3.000 kuruş maaşla atanması ve burada 8 ay kadar çalışması bu memuriyetin en azından Kasım 1879'dan evvel ihdas edildiğini göstermektedir. Bu birimde 1882-1883'te Abdullah Macit, 22 Aralık 1883-13 Eylül 1897 arasında Arapça ve Farsça mütercimi olarak Abdülhamid Hamdi, 1896'dan ölümüne kadar ise Alexander Karateodori Paşa (ö. 1906) çalışmıştır.

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâneye Memûr Mütercim Beylerin Ağustos 1892 tarihinde yapılan listeye göre isimleri ve maaşları şu şekilde belirtilmiştir.

Elyevm Bulunan	Muhassas		
4.000	Hakkı Bey	Hariciyye'den 9.500	Mekteb-i Hukuk'dan 1.500
3.000	Veli Bey	Masraf namıyla 1.200	
2.500	Said Bey	Mûmâileyhin terceme-i hâli defter-i mahsusuna derç edilmemiştir.	Mekteb-i Sultani'den 500
2.000	Sırrı Bey	Maarif'den 600	Mekteb-i Hukuk'dan 2.000
1.800	Hamdi Bey	Hariciyye'den 500	
1.300	Ancelo Bey		
800	Hüseyin Bey	Mekteb-i Sultani'den 400	
1.500	Abdullah Bey		
3.500	Şefik Bey		
1.000	Memduh Bey		
1.000	Ahmed Nermi Bey	Mekteb-i Harbiye'den 1.500	
1.000	Maliyakas Bey	Mekteb-i Sultani'den 1.000	
915	İzzet Bey	Daru'ş-Şafaka'dan	
915	Hikmet Bey	Debistan-ı İrânî'den 10 lira	

1.000	Bogos Efendi	Hariciyye'den 1.200
1.500	Rıza Bey	
1.000	Rasim Bey	
4.320	Sabuncu Efendi	Hane kirası 10 lira
1.000	Feyzullah Bey	

1897 tarihli bir belgede ise Mâbeyn mütercimliğinde çalışanların sayısı 22 kişi olarak verilmektedir. Mâbeyn mütercimlerinin isim ve maaşları aşağıdaki tabloda gösterildiği şekildedir.

İsim	Maaş	Hariçde'deki Memuriyeti ve Muallimliği	Hariçte Bulunan Memuriyet Maaşı
Abdullah Bey	3.100		
Ali Fehmi Bey	1.000	Maarif Encümen-i Teftiş-i Muayene Memuru ve Slavca Gazeteler Sansürü, Mekteb-i Mülkiye Muallimi	1.500 Memuriyet ve Muallimlik maaşı
Ali Haydar Bey	1.500	Üsküdar İdadisi Lisan Muallimi	1.300
Ancelo Efendi	3.135	İtalyan Mektebinde Lisan Muallimi	540
Bogos Efendi	1.600	Matbûat-ı Dahiliye Serhalifesi ve Sansür Memuru	1.300
Feyzullah Bey	2.500		
Foid (Fuyye) Efendi	2.700		
Hakkı Bey	3.200	Babiâli Hukuk Müşaviri ve Mekteb-i Hukuk Muallimi	12.000 Memuriyet ve 1.500 Muallimlik maaşı
Hikmet Bey	915	Cemiyet-i Rüsûmiye Azası	3000
Hüseyin Bey	800		
Malyakas Efendi	1.000	Mekteb-i Sultanî Muallimi	600
Mehmet İzzet	1.925		
Memduh Bey	2.166		
Nermi Bey	1.800	Mekteb-i Harbiye Rusça Muallimi	1.280
Rasim Bey	1.000		

Rıza Bey	3.591		
Sabuncu Efendi	4.104		
Said Bey	800	Sıhhiye Azası, Mekteb-i Sultanî ve Hamidiye Ticaret Mektebi Muallimi	4.000 Memuriyet ve 1.500 Muallimlik
Sırrı Bey	1.600	Maarif Mektupçusu, Mekteb-i Hukuk Muallimi	10.000 Memuriyet ve 1.500 Muallimlik
Şakir Bey	700		
Şefik Bey	800	Düyûn-ı Umumiye Komiseri	15.000
Veli Bey	4.016	Mekteb-i Sultanî Almanca Muallimi	700

1899 tarihli bir belgede ise Mâbeyn mütercimliğinde çalışanların sayısı 22 kişi olarak verilmektedir. Mâbeyn-i Hümayûn-ı Mülûkâneleri Mütercim Kullarının Esâmisi cedveline göre isimleri, maaşları, rütbeleri, idıkları nişanlar ve başka memuriyetleri hakkındaki bilgiler şöyledir.

	Maaş Mikdarı	Rütbe	Nişan	
Abdullah Bey	6.600	Bâlâ	Birinci Mecidi	
Sabuncu Bey	6.000			Hariçte memuriyeti vardır.
Ancelo Bey	5.135	Ulâ evveli	İkinci Mecidi	
Veli Bey	4.016	Ulâ evveli	Üçüncü Mecidi ve Osmânî	
Nermi Bey	3.500	Ulâ evveli	İkinci Mecidi	
Hakkı Bey	3.200	Bâlâ evveli	Birinci Mecidi ve Osmânî	Hariçte memuriyeti vardır.
Foid (Fuyye) Bey	2.700	Ulâ evveli	İkinci Mecidi	Hariçte memuriyeti vardır.
Mehmed İzzet Bey	2.500	Ulâ evveli	Birinci Mecidi	
Memduh Bey	2.000	Bâlâ	Birinci Mecidi	Hariçte memuriyeti vardır.
Malyakas Bey	2.000	Ulâ sânisî	Üçüncü Mecidi	
Ali Fehmi Bey	2.000	Ulâ evveli	İkinci Mecidi	Hariçte memuriyeti vardır.

Sırrı Bey	1.600	Bâlâ	Birinci Mecidi ve Osmânî	Hariçte memuriyeti vardır.
Haydar Bey	1500	Sâlise		
Şakir Bey	2.000	-		
Ohannes Bey	1.500	Sâniye sınıf-1 sânisî	Dördüncü Mecidi	
Herman Bey	1.500	Sâniye sınıf-1 sânisî		
Adil Bey	1.500	Ulâ sânisî	Üçüncü Mecidi	
Hüseyin Bey	1.200	Sâlise	Dördüncü Mecidi	
Râsim Bey	1.000	Sâniye sınıf-1 sânisî	Dördüncü Mecidi	
Corci Bey	1.000	Sâniye sınıf-1 sânisî		
Şefik Bey	800	Bâlâ	İkinci Osmani	Hariçte memuriyeti vardır.
Said Bey	800	Ulâ evveli	Birinci Mecidi	Hariçte memuriyeti vardır.

2.1. Mâbeyn-i Hümâyûn Mütercimlerinin Aile Kökenleri

İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, İspanyolca, Arapça ve Farsça dillerden tercüme yapan Mâbeyn mütercimlerinin aile kökenleri de çok renklidir. Her milletten mütercimi bu dairede görmek mümkündür. Bunlardan Aleksandır Karatodori Paşa'nın babası Mekteb-i Mülkiye-i Şahane muallimliğinde ve Saray-ı Hümayun-ı Mülûkane tababetinde bulunmuş ve rütbe-i saniye sınıf-1 mütemayizini ihraz etmiş olan İstefanaki Karatodori Efendi'dir. Ahmed Nermi Efendi ise Rusya'da vâki Kazan şehri ahalisinden ve ulemadan müteveffâ Nureddin Efendi'nin mahdûmudur. Hamayan Safer Efendi ve Nişan Safer Efendi'nin babası da tüccardan Agop Canik Efendi'dir. Sakızlı Ohannes Paşa, Ermeni Artin Efendi'nin oğludur. Keçecizâde Abdullah Macid Paşa'nın babası, küttâbdan Reşâd Efendi'dir. Bu ve bunun gibi Müslim, gayrimüslim birçok kişi Yıldız Sarayı'nda Mâbeyn mütercimi olarak vazife yapmıştır.

2.2. Mütercimlerin Seçilmeleri ve Tayinleri

Mâbeyn-i Hümâyûn'da vazife alacak mütercimlerin tayininde farklı faktörler etkili olabilirdi. Şahısların kimisinde, kıvrak bir zekâ ararken, kimilerinde ise, bundan ziyade sadakat ve kabiliyet arzu edilirdi. Mâbeyn-i Hümayun'da vazife yapacak kişiler titiz bir araştırmadan sonra alınırdı. Kimin vesilesi ve vasıtasıyla geldiği mutlaka belirtilirdi. Mütercim olarak tavsiye edilen adayların isimleri bir pusulaya yazılır ve seçilmek üzere Padişaha sunulurdu. Mâbeyn-i Hümâyûn'a personel alımları, Padişahın isteğine göre olduğu gibi, alınması düşünülen birimin en üst düzey yöneticisinin veya Mâbeyn'de nüfuz sahibi olan kişilerin

tavsiyeleriyle de olurdu. Personel istihdamında uygulanan usullerden birisi ve sıklıkla olanı, muhtelif mektep mezunlarının Mabeyn mütercimi olarak seçilmesine dair padişah iradesi idi. Mekteb-i Mülkiye ve Mekteb- Sultanî'den mezun olanlardan birkaçının Mabeyn mütercimliğine tayin edilmesi iradesi üzerine İbrahim Hakkı Bey, Örikağasızade Hasan Sırrı Bey ve Bahriye Nazırı Hakkı Paşazade Mehmed Said Bey değişik tarihlerde mütercim olarak göreve başladı. Bir başka uygulama ise yayınlanan bir tercümenin padişah tarafından okunması üzerine işe alma idi. Rıza Bey, Lisan Mektebi'nden mezun olduktan sonra Şura-yı Devlet Evrak Odası hulefalığı yaparken tercüme edip yayınladığı romanın padişahça beğenilmesi üzerine işe alınmıştı. Malyake Efendi, Heybeliada'da Rum Ticaret Mektebi'nden mezun olduktan sonra Scalieri'nin kitabını tercüme etmiş, bu çeviri üzerine Rumca mütercimliğine kabul edilmişti. Bir diğer uygulama ise Osmanlı bürokrasisinde sık karşılaşılan bir yöntem olan sosyal köken ve bağlantıların kullanılması idi. Beyrut Amerikan Darulfünunu'ndan mezun olan Suriyeli Azmzâde Şefik el-Müeyyed, babası ile İstanbul'a gelişinde padişahın iltifatını kazanarak mütercim olmuştu. Baban hanedanından Abdülhamid Hamdi Baban, Feraşet Vekili Ahmed Esad Efendi vasıtasıyla Arabî ve Farişî mütercimliğine kabul edilmişti. Ancelo Efendi, Hadâik-i Hümayun sobacıbaşısının oğlu idi. Tayinlere aracılık edenlerin önde geleni Serkurena Osman Bey'di. Son grup ise Louis Sabuncu gibi "saika-i zaruretle" zararlı işlere girişmemeleri için istihdam edilenlerdi. Paris ve Londra'da *el-İnsaf* gazetesini çıkaran Yusuf Hüsnü'nün Londra sefiri Antopolus Paşa ile yaptığı pazarlık sonucu Mabeyn Mütercimliği'ne tayini gündeme gelmişse de Hazine-i Hassa'da boş kadro bulunmadığı gerekçesiyle Encümen-i Teftiş ve Muayene azalığına tayin edilmişti.

Mütercimler arasından bürokrasinin yüksek kademelerine yükselenler de olmuştur. İbrahim Hakkı Bey ilerleyen yıllarda bakanlık, büyükelçilik ve sadrazamlık görevlerinde bulunmuştur. Ünlü romancı Nahid Sırrı Örik'in babası Örikağasızade Hasan Sırrı Bey, Maarif Nezareti Mektupçuluğu ve Rüşumat Eminliği yapmıştır. Herhangi bir şekilde iş akdi feshedilen Mâbeyn mütercimlerine, geçimlerini temin edebilecekleri bir memuriyet ayarlanması, sık sık tercih edilen bir durumdur.

2.3. Çalışma Mekânları ve Usulleri

Mâbeyn-i Hümayûn Mütercimleri Dairesi, Bâbîâlî'deki Tercüme Odası ve yine Sadâret'e bağlı olan Tahrîrât-ı Ecnebiye Müdürlüğü'nden ayrı olarak, Yıldız Sarayı'nda kuruldu. Daire, kurulurken Mâbeyn-i Hümayûn Tahrîrât-ı Ecnebiye Kitâbeti'ne bağlıydı. Mâbeyn-i Hümayûn Mütercimleri Dairesi, yapılan tercüme çalışmalarını başkaları tarafından görülmemesi için, Ceyb-i Hümayûn Dairesi içerisinde yer alırdı. Mütercimler dairesinde, Padişahın çevrilmesini istediği yabancı dilde yazılmış yazılar tercüme edilir ve ona okunurdu. Sultan II. Abdülhamid döneminde, Mısır ve Kuzey Afrika'da basılanlar hariç, sadece Avrupa'dan, altı yüz civarında günlük dergi ve gazete takip edildi. Böyle olmasının nedeni sadece Padişahın şahsi merakı değildi. Cihan devleti geleneği olan Osmanlı'nın, dünya düzenindeki söz sahipliğini sürdürebilmesi için, dünya kamuoyunu takip etme zorunluluğuydu. Bu sebeple basının yakından takibine büyük ehemmiyet verildi. Dairede başlıca, İngilizce, Almanca, Fransızca, Bulgarca, Rumca, Ermenice, Rusça ve İtalyancadan çeviri yapılırdı. Sultan II. Abdülhamid'in sevdiği Fransız yazarlarından Emile Gaburyo gibi yazarların polisiye eserleri, Avrupa ve Amerika'nın önde gelen süreli yayınları, Padişahın çevrilmesini istediği yabancı dilde kaleme alınan belgelerin hepsi burada tercüme edilirdi. Paşanın, genellikle siyasi muhtevalı raporunu, Mütercimlik Dairesinde görev yapanlar tercüme ederek Padişaha sunarlardı. Burada görev yapan diğer tanınmış kişiler Aristidi Efendi, Aleksandr Karatodori Paşa, Sabuncu Efendi gibi

isimlerdi. Bununla birlikte, Dairede görev yapanların sayısı, 1897 ve 1899 yıllarına ait iki belgeye göre, yirmi iki kişiydi.

Mütercimlik dairesi, devletin iç ve dış-politik hedefleri ve stratejileri geliştirilip olgunlaştırılmasına katkı sağlayan çok önemli bir birimdir. Ayrıca mütercimlik dairesine ilaveten Sultan II. Abdülhamid'in güvendiği ve ona danışmanlık ve aynı zamanda mütercimlik yapan devlet adamlarının da özel dairelerinin bulunduğu yerd. Aleksandır Paşa'nın ve Nişan Efendi'nin özel daireleri buna örnek verilebilir. Mâbeyn mütercimlerinden Karatodori Paşa'nın hususi bir dairesi vardı. Sultan II. Abdülhamid, Berlin Kongresi'ne temsilci olarak katılan Alexandır Karatodori Paşa'yı, siyasete vukufiyeti olduğu inancıyla çok beğenir, çeşitli konularda onun fikrine danışır, bazı önemli Fransızca evrakı ona çevirtirirdi. Tüm bunlar, Paşaya, özel bir daire tahsis etmek için yeterliydi. Kendisi, Haziran 1878 ile Aralık 1878 tarihleri arasında Nâfia Nâzırlığı da yaptı. Bir daire de Mütercim Nişan Efendi'ye verilmişti. Ermeni asıllı olan Mütercim Nişan Efendi, Türkçe ve Fransızca'ya gayet hâkimdi. Sürekli Avrupa gazetelerini takip eden Nişan Efendi hem bu yayınların, hem de ajans telgraflarının tercümelerini, Sultan II. Abdülhamid'e sunardı. Tahsin Paşa hatıralarında bu konulardan da bahsetmektedir.

2.4. Mâbeyn-i Hümâyûn Mütercimlerinin Maaşları ve Görevleri

Mütercimlerin sayısı önce dört iken, Sultan II. Abdülhamid zamanının sonlarında, yirmiden fazla oldu. Aşağıdaki tabloda Mâbeyn Mütercimlerinin 1892, 1897 ve 1899 yıllarına ait mütercimlerin isimleri ve maaşları yer almaktadır:

	1892	1897	1899
İsim	Maaş (kuruş)	Maaş (kuruş)	Maaş (kuruş)
Abdullah Bey	1.500	3.100	6.600
Adil Bey			1.500
Ali Fehmi Bey		1.000	2.000
Ali Haydar Bey		1.500	1.500
Ancelo Bey	1.300	3.135	5.135
Bogos Bey	1.000	1.600	
Corci Efendi			1.000
Feyzullah Bey	1.000	2.500	
Foid (Fuyye) Efendi		2.700	2.700
Hakkı Bey	4.000	3.200	3.200
Hamdi Bey	1.800		
Herman Efendi			1.500

Hikmet Bey	915	915	
Hüseyin Bey	800	800	1.300
Maliyakas Efendi	1.000	1.000	2.000
Mehmet İzzet Bey	915	1.925	2.500
Memduh Bey	1.000	2.166	2.000
Nermi Bey	1.000	1.800	3.500
Ohannes Efendi			1.500
Rasim Bey	1.000	1.000	1.000
Rıza Bey	1.500	3.591	
Sabuncu Efendi	4.320	4.104	6.000
Said Bey	2.500	800	800
Sırrı Bey	2.000	1.600	1.600
Şakir Bey		700	2.000
Şefik Bey	3.500	800	800
Veli (Vıllı) Bey	3.000	4.016	

Mâbeyn mütercimleri maaşlarını aylık olarak almaktaydı. Nişan Efendi'nin maaşını, Osmanlı Bankası tarafından verilmekteydi. Bir aralık, altı aylık maaşının birikmesi sonucunda, konuyla ilgilenilmesi istenmişti. Mâbeyn çalışanlarına ilave olarak verilen memuriyetlere ait maaşlar ise, tayin edildikleri kurumun bütçesine dâhil edilirdi. Mesela, Mâbeyn'de mütercim olarak görev yapan Louis Sabuncu, esas vazifesine "ilâve-i memuriyet olarak 2.000 kuruş maaşla Meclis-i Maarif azalığına tâyin" edildiğinde "tahsisi icab eden maaşın maarif tahsisatına ilâvesi lüzumu mübeyyin" olmuştu. Tabi bu isteği, Nezâret- i Umûr-ı Mâliye hemen kabul etmek istememiş, artık kesinleşmiş olan yıllık bütçeye bu gibi ilaveler yapılmasının yasak olduğunu, üstelik bütçeye bir ek göstergenin yansıtılmasının, ancak karşılık göstermek suretiyle mümkün olabileceğini belirtmişti.

Mâbeyn-i Hümâyûn mütercimleri gerek çalıştıkları esnada gerekse emekli olduktan veya görevden alındıktan sonra, çeşitli problemler yaşamıştır. Bu problemlerin çoğu, bilhassa maaşlarla ilgili olurdu. Bağlanan maaşların ödenmesi, belli bir süre yolunda gitmesine rağmen, bazen kesilebilir ve bu da ilgilileri zor durumda bırakabilirdi. Mâbeyn çalışanlarından kimilerinin içinde buldukları kötü maddî durum, onların, durumlarının iyileştirilmesi yolundaki isteklerini, açıkça yazmalarına neden olurdu. Mesela, Mâbeyn mütercimlerinden Abdullah Sıddık Bey, aldığı "1.500 kuruş maaşının kifayetsizliğinden" bahsetmişti. Onun, yaşadığı maddî sıkıntılarla canının sıkılmasına bir son verilmeliydi. Yine Maaşının yetersizliğini belirtirken, görev yerlerinin değiştirilmesini araya sıkıştıran kişiler de olabiliyordu. Mâbeyn mütercimlerinden Sırrı Bey, yazdığı dilekçede "maaş-ı kemterâne"sinin

yetersizliğinden söz ederken, diğer taraftan da Saray'a yakın olduğundan dolayı, daha iyi hizmet edeceğini düşündüğü ve hâlâ boşta olan Maarif Nâzırlığı Mektupçuluğuna tayinini istemişti. Sınıf-ı sâni rütbesinin bu iş için uygun olduğunu ifade etmişti. Mâbeyn çalışanları zaman zaman, kendi işleri dışında birtakım görevlendirmelere muhatap olurlardı. Bir keresinde bir Mâbeyn mütercimi bu görevi uhdesinde kalmak üzere Maarif Mektupçuluğuna atanmıştı. Yine Mâbeyn mütercimlerinden Hakkı Bey “memuriyet-i hâliyesi uhdesinde kalmak üzere” vefat etmiş olan Mirliva Nuri Paşa'nın yerine “Meclis-i Umûr-ı Sıhhiye âzâlığına” tayin edilmişti. Mâbeyn-i Hümâyûn Mütercim-i sâni ise bu görevine ek olarak Matbuât-ı Ecnebiye Müdürlüğünü uhdesine almıştı. Yine Mâbeyn mütercimlerinden Şefik Efendi esas vazifesi üzerinde kalarak atama yapılmamış olan Dîvân-ı Umûmiye Komiserliğine atanmıştı. Öte yandan, mütercimlerin, yerel yönetimde bir vazifeye atandıkları da olurdu. Mesela bir seferinde, Sultan II. Abdülhamid, verdiği iradesiyle, o sırada Mâbeyn mütercimlerinden olan Hamdi Bey'in, bir vilâyet vali muavinliğine atanmasını istemişti. 14 Ağustos 1313/26 Ağustos 1897. Sadakatiyle göze girmiş olan Mütercim Faik Bey de Konya valiliğine atanmıştı. Sultan II. Abdülhamid, kendisine sunulan arıza, telgraf, jurnal gibi belgeleri, bazen evrakı getiren görevliye, bazen de huzurunda bulunan herhangi birisine okuturdu. Ajans telgraflarıyla gazete tercümelerini ise, sadece mütercimlere okuturdu. Mâbeyn mütercimlerinin asıl vazifesi, Avrupa ve Amerika'dan abonman suretiyle gelen gazetelerden padişaha ve ülkeye dair haberleri, dünya siyaseti ile ilgili bent ve makaleleri günü gününe tercüme ederek takdim etmektir. Mâbeyn'den gönderilen yabancı dildeki mektup, arzuhal, rapor, risale ve kitapları tercüme etmek de görevleri arasında idi. Fransa, İngiltere, İtalya, Almanya, Avusturya, Rusya ve Amerika'dan gelen 600'e yakın periyodik yayın takip edilmekte; Arapça, Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca, Rusça, Bulgarca, Ermenice ve Rumca'dan tercüme yapılmakta idi. Periyodikler içinde bazen doğrudan doğruya padişahın kişiliğine ağır hakaret içerenler olsa da aynen tercüme ve arz edilirdi. Mâbeyn mütercimlerinin çalışma yöntemlerine dair herhangi bir talimatname bulunmamaktadır. Ceyb-i Hümayun Dairesi'nde kendilerine tahsis edilen odada çalışmalarını yürüten mütercimler, çevirilerini başlangıçta birkaç sayfalık boş deftere yazıp takdim etmişlerdir. Sonraları ise “gazete tercümesi” yazılı kapak ile iç sayfada “tercümenin tarihi, numarası, tercüme edilen gazetenin ismi, tercüme edilen kısmın başlığı ve hususi numara” bölümlerinden oluşan bir üstlük ile satır çizgilerinin böldüğü dikdörtgen ebatlı matbu defterler kullanılmaya başlanmıştır. Mütercimler isimleri ve imzalarını ekseriyetle tercümenin sonuna atmışlardır.

Mütercimler, devlet hakkında hususiyle Avrupa'da yayınlanan kitap, dergi ve gazeteleri takip edip önemli gördüklerini tercüme ederdi. Bunlar başlangıçta başmabeynci vasıtasıyla sonraları ise bekçiler tarafından padişaha takdim edilir hale geldi. Avrupa hükümdarları gibi seyahat etmeyen II. Abdülhamid, uluslararası ilişkilerden tercüme aracılığıyla haberdar olur, gazete parçalarından önemli gördüklerini Babıâli'ye gönderir ve gereğinin yapılması için irade çıkarırdı. Bu şekilde mütercimlerin hizmetlerinden faydalı sonuçlar elde edildiği olurdu. II. Abdülhamid politikasında Babıâli yerine Yıldız Sarayı'ndaki komisyon ve dairelerin görüşlerine göre hareket ederdi. Mâbeyn Mütercimleri Dairesi, politika süreçlerine doğrudan etki etme kapasite ve yetkisine sahip değildi. Ancak Osmanlı Devleti bünyesinde bulunan farklı ırk ve dinden milletler ile dış basın ve politikada tercüme duyulan ihtiyaç Mâbeyn mütercimlerinin önemini artıran faktörlerdi. Sıradan yazışmalardan roman tercümesine, basın takibinden bilimsel gelişmelere kadar farklı konuların tercümesi yapıldığı gibi imparatorluğun kaderine etki edecek kararların altyapısı, mütercimlerin elinden çıkan

metinlerden oluşurdu. Bu noktada, mütercimlerden özel olarak araştırılması ya da tercüme edilmesi istenen konuların önemi ortaya çıkmaktadır. Jön Türk Devrimi'nden birkaç ay önce II. Abdülhamid'in Mabeyn mütercimlerine Avrupa devletlerinin anayasalarından çeviriler yaptırması, mütercimlerin ele aldığı konuların değeri hakkında fikir verir niteliktedir. II. Abdülhamid devrinde yönetim gücünün sarayda toplanmasına paralel olarak kadrosu genişleyen saray kurumlarından biri olan Mabeyn Mütercimleri Dairesi, varlığını Jön Türk devrimine kadar sürdürdü. II. Abdülhamid'in yönetim gücünün sınırlandığı II. Meşrutiyet'in ilanından yaklaşık yirmi gün sonra, 10 Ağustos 1908 tarihinde Mabeyn Mütercimliği lağvedilerek faaliyetine son verildi.

2.5. Mâbeyn-i Hümayûn Mütercimlerinin Çevirdiği Kitaplar

Mâbeyn mütercimleri, gazetelerdeki haberler ve yeni çıkan kitapları takip ederek padişaha takdim ederlerdi. II. Abdülhamid yeni yayınları yakından takip ederdi. Birçok kitap okur, okutur dinlerdi. Birçok kitap tercüme ettirmiştir. Bazen dış temsilciliklere, bazı yazarların eserlerini toplayıp gönderme görevini verirdi. Londra elçisi Musurus Paşa, Abdülhamid'in isteğiyle Arthur Conan Doyle'un polisiye hikâyeleri ve romanlarını toplayıp göndermiş, bunlar Türkçeye çevrilip padişaha sunulmuştur. II. Abdülhamid Han, cinayet romanlarına meraklıydı. Sultan odasına gidince kendisine kitap okunmasını isterdi. Yatak odasına gittikten sonra bazen bir koltuğa oturur bazen de karyolasına girerdi. Bir paravan arkasında, güvenilir bir emektar veya musahip tarafından kendisine tarih ve cinayet romanları okunurdu. Okuma padişahın uykusu gelinceye kadar devam ederdi. Sultan "kâfi" deyince musahip sessizce dışarıya çıkardı. Kitap okuyan gittikten sonra burada bulunan kalfa, padişahın yatağının olduğu yerin kapı tarafında yatarı. Ancak uyumayıp sabaha kadar beklerdi. Hünkâr sofasında yedi-sekiz kalfa daha nöbet tutarlardı. Bu görevi padişahın güvenini kazanmış olan gidiş müdürü Sansar Hacı Mahmud Efendi yapardı. Bunun dışında sultan uykusuz kaldığı günlerde Esvapçıbaşı İsmet Bey de bu görevi yapmaktaydı. Önemli olan kitapları, Mâbeynci Emin Bey gündüzleri okutup hazırlardı. Emin Bey, sultan çalıştığı anda yanında bulunurdu. Daha sonra Doktor İzzet Beyle şifre kâtibi Asım Bey de bu göreve alınmıştır. İkinci esvapçı İlyas, nedimlerinden Lûtfi Ağa da bazen bu hizmeti yapardı. Mâbeyn-i Hümayun Mütercimlerinin en önemli vazifelerinden biri de yabancı ülkelerdeki önemli polisiye romanları tercüme etmektir. Bazen bu romanları çevirmeye bir mütercim yetmediği için iki mütercim sabahtan akşama kadar bir eseri çevirirdi. Mütercimlere parayla kitaplar tercüme ettirilmiştir. Mesela, *Senyör Oteli*, adlı eserin tercümesini Kitapçı Karabet yapmıştır. Bu romanın 90, 91'inci sayfasının ücreti 160 kuruş ve 98-103 sayfasına kadar yani 6 sayfanın ücreti de 460 kuruş olarak kendisine verilmiştir. Sultanın en tercih ettiği Fransız yazarlar şunlardır: Emil, Rişbor, Fesaviye, Montepen, Döteril, Ponson, Gabriyor, Julmari. Bu yazarların hemen hemen bütün eserlerini tercüme ettirmiştir. Uykusu gelmediği günlerde bu romanları dinlerdi. Abdülhamid'in en çok sevdiği kitaplar polisiye romanlar, seyahatnameler ve cinayet romanlarıdır. Polisiye romanına daha çok merak sarması dedektiflere duyulan ihtiyaçla izah edilmektedir. Osman Nuri, padişahın kitap ile ilgili yönünü şöyle ifade etmektedir: "Abdülhamid öğle yemeğinden sonra kütüphanelerini ziyaret ederdi. Abdülhamid'in dört kütüphanesi vardır. Bunlardan bir tanesi Devlet-i Osmaniye hakkında el-sine-i muhtelif üzere yazılmış eser ile mâlâmaldır. Bu eser meyanında el yazısı birçok kitaplarda mevcut olup hak telifi verilerek mubayaa ve tab' ve neşri men edilmiş olduğundan bu kitaplar Yıldız Kütüphanesinden başka hiçbir yerde bulunmaz. Türkçe ve Arapça yazılmış eser oldukça muntazam surette tertip edilmiş ve numrolu gözlere yatırılmış olarak dizilmiştir. Abdülhamid'in kitapçıları Türkçe ve Arapçadan başka lisana vakıf olmadıklarından el-sine-i

ecnebiye üzere intişar etmiş eser muntazam bir tasnif görmemiştir. Kütüphanelerin en büyüğü kısmen kârgir, kısmen ahşap olarak bina edilmiştir. Burada bulunan eserin mecmuı on bin kadardır. Bunların birçoğu musavver ve gayet zarif surette teclid edilmiştir. Kütüphanelerde müteaddid kitapçılar ve otuz kadar memur hademe müstahdem idi. Abdülhamid kütüphanede hergün iki üç saat kadar oturur, burasını o kadar severdi ki huzura girecek vükelâyı ve saray memurlarını bile bazen burada kabul ederdi. Öğleden bir saat sonra haremdeki odasına çekilir. Bir buçuk saat kadar uyur. En sadık musahiplerinden biri bu esnada kapının önünde beklerdi. İşte Abdülhamid'in rahat rahat uyuduğu uyku hemen bundan ibarettir. Çünkü geceleri geç vakte kadar çalışır, ondan sonra da uykusu pek nadir gelirdi. Bu bir buçuk saatlik rahat ve emin uykudan sonra mesâlih devletle bila fazla iştigale başlar. Bu meşguliyet ikindi üzeri başlayıp gece saat sekize kadar devam ederdi".II. Abdülhamid yerli ve yabancı ciddi kaynakları tetkik etmeğe meraklıydı. Vaktinin çoğunu okuyup araştırmakla geçirir ve edebi eserler de yazdırır ve bu konuda gayret edenlere de yardım ederdi. II. Abdülhamid Han'ın, kitaplara ilgisi, dikkat çekici düzeydedir. Çevirttiği eserlerin muhtevâsından bu anlaşılmalıdır. II. Abdülhamid, Arthur Conan Doyle'un eserlerini yakından takip etmiş ve hemen hemen bütün eserlerini okutmuştur. Bunun dışında takip ettiği diğer yazarlar şunlardır: Xavier de Montepin, Marinony, Fortune de Buva Goya, Pierre Zaccone, Nick Carter ve Auguste Teryoye. Cinayet romanlarına meraklı olan Abdülhamid okuduğu romanlardan faydalanmaya çalışmıştır. Bilginin doğruluğu da fotoğraflarla ispatlanacaktır. Birçok kitap mâbeyn dairesindeki mütercimler tarafından tercüme edilirdi. Ardından eser, II. Abdülhamid'e uyumadan önce bir paravan arkasında okunurdu. Sultan okunan romanı dinleyerek uyurdu. Bir gün yazarı İngiliz olan bir roman okunuyordu. O romanda cinayeti işleyen suçlunun başparmağının işaret parmağındaki boğumu geçtiği ve uzun olduğu anlatılmakta idi. Abdülhamid hemen kalkarak bu konuda emir verdi. Hapishanedeki katillerin ellerinin fotoğrafları çekilecek ve bu fotoğraflar kendisine getirilecekti. Fotoğraflar gelince hepsine göz gezdirmiştir. Gerçekten de hepsinin başparmağının uzun olduğunu ve hiç kimsenin elinin birbirine benzemediğini bu fotoğraflar sayesinde ortaya çıkartmıştır. Sultan böylece kriminolojinin gelişmesini sağlamıştır. Dönemindeki olayların değerlendirilmesinde bu romanlardan faydalanıldığı anlaşılmalıdır. Gülistan Uçar'ın araştırmalarına nazaran padişahın eserlerini en çok Okuduğu veya okuttuğu müellifler şunlardır: A. Blue (4), A. Arnold (4), Benijer (4), B. Garavli (4), Skokolof (4), E. Gaboriau (4), L. Jacolliot (4), M. Maryol (4), Ponomarof (4), Debu (5), Boselar (6), N. Carter (6), O. Ailers (6), J. Gastyn (7), A. Teryoyel (8), Gorom (8), P. Zaccone (9), A. Bouvier (10), Marinony (11), J. Mary (14), F. Buva Goya (15), X. Montepin (20), A.C. Doyle (59).

Bu eserleri çevirme düzeyine göre mütercimler ise şunlardır: Herman (2), Kitapçı Karabet (2), Sırrı (2), Wiesenthall (2), Seyfeddin (3), Edhem (4), Teodor Kasab (4), Fuyye (5), Hüseyin Kazım (5), Şemseddin (5), Ancelo (6), Hakkı (6), Adil (8), Baguci (8), Corci (19), Memduh (24), Şakir (33), Bogos (34), Mehmed İzzet (38), Hikmet (64), Rıza (349), Veli (485), Ahmed Nermi (502)

En sık tercüme yapılan diller ise Arapça (1), Farsça (1), İspanyolca (1), Rusça (44), İngilizce (85), Almanca (104), Fransızca (697) lisanıdır.

Mâbeyn mütercimlerinin çeviridikleri eserlerden bazıları aşağıda tabloda gösterilmiştir.

Mütercim	Çevirdiği Eserler
Herman	Y. B., <i>Bir İtiraz</i> , Mütercim Herman, Rik'a, Almanca

	Klavesman, <i>Veznedarın Zevcesi</i> , Mütercim Herman, Rik'a, Almanca
Sırrı	Arnold Arthur, <i>Monte Carlo'da Bir Kati</i> , Mütercim Sırrı, Rik'a, Fransızca Beaubein Paul Leroy, <i>Japonya ve Muharebe-i Hazıradaki Menabii</i> , Mütercim Sırrı, Rik'a
Foid (Fuyye)	Louis Leon Theodore Gosselin, <i>Meşhûr Haydûd Monöz'un (Moneuse) Tercüme-i Hâli</i> , Mütercim Fuyye, Rik'a, 1908 Jan Bruno, <i>Parisli Bir Yılan</i> , Mütercim Fuyye, Rik'a, Fransızca
Ancelo	Kostan Garol, <i>İntikali Bir Leke</i> , Mütercim Ancelo, Rik'a, Fransızca Arthur Amold, <i>İntikamcılar</i> , Mütercim Ancelo, Rik'a, Fransızca Astapilo, <i>Klamel Davası</i> , Mütercim Ancelo, C. I-II, Rik'a, Fransızca Rone de Bojest, <i>Şeytanın Mirası</i> , Mütercim Ancelo, Rik'a, Fransızca Rene de Pon Janet, <i>Tabib Peleme'nin Vaka-i Garibesi</i> , Mütercim Ancelo, C. I-II, Rik'a, Fransızca Ernest Dude, <i>Yüzbaşının Cinayeti</i> , Mütercim Ancelo, Rik'a, Fransızca
Hakkı	Pierre Zaccone, <i>Bister Tımarhanesi Esrarı</i> , Mütercim Hakkı, Rik'a Y. B., <i>Madam Puvas ve Kumpanyası</i> , Mütercim Hakkı, Rik'a Y. B., <i>Sırlı Anılar ve Diğer Hikâyeler</i> , Mütercim Hakkı, Rik'a Y. B., <i>Yevm-i Milad Cinayeti</i> , Mütercim Hakkı, Rik'a Victor Tisu, <i>Prusya Zabıta-i Hafiyesi</i> , Mütercim Hakkı, Rik'a Y. B., <i>Dava-yı Meşhure 1904-1905</i> , Mütercim Hakkı, Rik'a 1783.
Adil	Le Koy, <i>Kabahatli midir?</i> , Mütercim Adil, Rik'a, İngilizce Pere Paul Feval, <i>Kanlı Gerdanlık</i> , Mütercim Adil, C. I-X, Rik'a, Fransızca, 1908 Y. B., <i>Kaptan Kettle'nin Son İcraat-ı Harikuladesi</i> , Mütercim Adil, Rik'a Arthur Conan Doyle, <i>Kapudan Şarkıye</i> , Mütercim Adil, Rik'a, Fransızca Arthur Conan Doyle, <i>Kurt Avcısı</i> , Mütercim Adil, Rik'a, Fransızca George Maldag, <i>Mecnuneler Kan Bataklığı</i> , Mütercim Adil, Rik'a Jean de la Hire (1876-1956), <i>İki Çocuğun Devr-i Alem Seyahati</i> , Mütercim Adil, C. I-XXI, XXIII-XXIV, XXXI-XXXII, Rik'a, Fransızca Fiekit Perişar, <i>Akbaba Avdet Etmiş</i> , Mütercim Adil, Rik'a, 27 Mayıs 1324/R. 9 Haziran 1908/M.
Corci	Batu, <i>Esrarengiz Meşgale</i> , Mütercim Corci, Rik'a Noel Pokaniz, <i>Şeytanın Doları</i> , Mütercim Corci, Rik'a George Loafer, <i>Bir Casusun Hatıraları</i> , Mütercim Corci, C. I-III, Rik'a, İngilizce Arthur Conan Doyle, <i>Cani Ahabım</i> , Mütercim Corci, Rik'a, Fransızca Jorj Lofer, <i>Erkân-ı Harbiye Dairesi Hafıye Memuru Olan Madam</i> , Mütercim Corci, Rik'a Rolan Mares, <i>Güvercin Sokağı Cinayeti</i> , Mütercim Corci, Rik'a, Fransızca Y. B., <i>Hafı Develer</i> , Mütercim Corci, Rik'a Arthur Conan Doyle, <i>Harabuk Cefsun'un Ahvali</i> , Mütercim Corci, Rik'a, Fransızca

	<p>George Gladini, <i>İspanya Haydutları</i>, Mütercim Corci, Rik'a, İspanyolca</p> <p>Nat Pinkerton, <i>Korkunç Hane</i>, Mütercim Corci, Rik'a</p> <p>Arthur Conan Doyle, <i>Mâi Adam Su Bendi Kâtilleri</i>, Mütercim Corci, Rik'a, İngilizce</p> <p>Y. B., <i>Mösyö Galyeşo Meselesi</i>, Mütercim Corci, Rik'a</p> <p>J. Dolsin, <i>Nâbedid Adam</i>, Mütercim Corci, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>On Dokuz Bin İngiliz Lirasının Taharrisi</i>, Mütercim Corci, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Paris Haydutları</i>, Mütercim Corci, Rik'a, Fransızca</p> <p>George Espiçmuler, <i>Valhisun Cinayeti</i>, Mütercim Corci, C. I, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Yabancı Bir Ölü 3-6</i>, Mütercim Corci, Rik'a</p> <p>Jan de Bofski, <i>Çad Gölünde Jan de Bofski'nin Seferi</i>, Mütercim Corci, Rik'a</p>
Memduh	<p>Jules Mary, <i>Bihaber Katil</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Piyer Gor, <i>Cani Hemşireler</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Arkaşon Cinayeti</i>, Mütercim Memduh, Rik'a, Fransızca - Y. B., <i>Arkaşon Cinayeti</i>, Mütercim Memduh, Rik'a, Fransızca</p> <p>Robert de Lavilherove, <i>Bir Maktulün Teessüratı</i>, Mütercim Memduh, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Bir Milyonerin Katli</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Mark Maryo, <i>Cani Avukat</i>, Mütercim Memduh, Rik'a, Fransızca</p> <p>A. Mate, <i>Dez Nevalid Sokağı Cinayeti</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Facialı İzdivaç</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Fevaldenin Katli</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Haydut Mina</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Haydut Şakay</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Paul Lordun, <i>İki Mağdur</i>, Mütercim Memduh, Rik'a, Fransızca</p> <p>Jules Mary, <i>İlkbahar Paris</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Kumbaracı Ravasho'nun Cinayetleri Zeyli</i>, Mütercim Memduh, Rik'a, Fransızca, 1310/H. (1892/M.)</p> <p>Y. B., <i>Mahir Cani</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Malvirinin Cinayeti</i>, Mütercim Memduh, Rik'a, Rusça</p> <p>Y. B., <i>Masume</i>, Mütercim Memduh, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Nemor Köprüsü Cinayeti</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Sara'nın Cinayetleri</i>, C. I-II, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Siyah Esvablular</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Pere Paul Feval, <i>Siyah Esvabluların Esrarı</i>, Mütercim Memduh, C. I-II, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Torine'nin Esrarı</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Vasiyetname Esrarı</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Vikontes Alis</i>, Mütercim Memduh, Rik'a</p>
Şakir	<p>Pierre Zaccone, <i>Bir Polis Hatırası</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca</p>

	<p>Alexis Bouvier, <i>Bir Prangabendin Teehhülü</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca George Mase, <i>Cani Kadınlar</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca Victor Derely, <i>Cinayetle Ceza</i>, Mütercim Şakir, C. I-II, Rik'a Alfred de Bereha, <i>Çelik Kol</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca Piyer Mael, <i>Esrar</i>, Mütercimi Mehmed Şakir, C. I-II, Rik'a Fortune de Buva Goya, <i>Garib</i>, Mütercim Şakir, Rik a, Fransızca Vudu Suze, <i>Gaz Yağı Geceleri</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Louis Jacolliot, <i>Görünmezler</i>, Mütercim Şakir, C. I-IV, Rik'a, Fransızca Xavier de Montepin, <i>Güzel Anjel</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca, 1891 Y. B., <i>Hog Ormanı Cinayeti</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Mazen, <i>Jan Dolakor</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Gorom, <i>Kürek Çiçeği</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca Şarl Merovel, <i>Lanet Şehir</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Brown Loruse, <i>Larvan Usta</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, İngilizce Jules Mary, <i>Meçhul Bir Cinayet</i>, Mütercim Şakir, Rik a, Fransızca Emile Gaboriau, <i>Orsi Cinayeti</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca K.J., <i>Ölü Gözünün Şehadeti</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca Y. B., <i>Para Isıtması</i>, Mütercim Şakir, Rik a, Fransızca Oğar Tervamu, <i>Paris'te (Sen) Mahkeme-i Cinayet Muhakemeleri</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca As Kont, <i>Remade-i Cinai</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Jules Mary, <i>Rol Tabusu</i>, Mütercim Şakir, C. II-IV, Rik'a, Fransızca Daniel Lesuer, <i>Sürür Çiçeği</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca Bertol Garevil, <i>Ya İntikam Ya Memat</i>, Mütercim Şakir, Rik'a, Fransızca Bertol Garevil, <i>Güzel Bir Alem</i>, Mütercim Şakir, Rik a, Fransızca Jroh Kornelmon, <i>Yunan'a Seyahat</i>, Mütercim Şakir, Rik'a A. Fransuva, <i>Yunan Kıtasına Seyahat</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Gabriel Feri, <i>Altın Heveskarlığı</i>, Mütercim Şakir, Rik'a George Loafer, <i>Bir Casusun Hatıraları: Marquiz'in Evrakları</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Maje, <i>Gabriel Fenard</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Rinol, <i>Hortlağın Esrarı</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Honore de Balzac, <i>Maranlar</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Leon Gozlan, <i>Perlaşener Kabristanı Esrarları</i>, Mütercim Şakir, Rik'a Edgar Terdamu, <i>1906 Senesi Davaları</i>, Mütercim Şakir, Rik'a1779.</p>
Bogos	<p>Y. B., <i>Calis Nam Haydudun Hikâyesi</i>, Mütercim Bogos, Rik'a Y. B., <i>Londra Seyahati</i>, Mütercim Bogos, Rik'a Dominyo, <i>Polis Hikâyeleri</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p>

	<p>Y. B., <i>Adliyenin Bir Hatası</i>, Mütercim Bogos, Rik'a.</p> <p>Y. B., <i>Ağreb-i Garaibden Bir Gaybubet Tahkikatı</i>, Mütercim Bogos, Rik'a.</p> <p>Marmontel, <i>Amerika'da İspanyalıların Mezalimi</i>, Mütercim Bogos, Rik a, Amerikan.</p> <p>Y. B., <i>Bila Delil</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Bir Cinayet Hikâyesi</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Bir Cinayet-i Hafîye</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Bir Dağ Esrarı</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Bir Hafîyenin Kızı</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Fortune de Buva Goya, <i>Bir Mesele-i Hafîye</i>, Mütercim Bogos, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Bir Milyoncunun Esrarı</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Ceraim</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Cinayete Dair Fıkralar</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Cinayet Gölgeleleri</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Çingene Hikâyeleri</i>, Mütercim Bogos, Rik'a, İngilizce</p> <p>Y. B., <i>Değirmen Esrarı</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Desise</i>, Mütercim Bogos, Değişik El Yazısı</p> <p>Y. B., <i>Ekspres Cinayeti</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Elmas Hâzineleri</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Esrarâmiz Bir Hane</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Gece Kraliçesi Nam Sefine</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Katil Dimyang</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Kırmızı Saçlı Adam</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Kibar Bir Müfettiş</i>, Mütercim Bogos, El Yazısı Değişik.</p> <p>Y. B., <i>Mecmua-i Fıkran</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Müşkil Bir Mesele</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Polis Hatıraları</i>, Mütercim Bogos, C. I-III, Rik'a, Fransızca, 17 Haziran 1898.</p> <p>Arthur Conan Doyle, <i>Sherlock Holmes Hatıratından Al Renk Tatkikatı</i>, Mütercim Bogos, Rik'a, Fransızca</p> <p>Arthur Conan Doyle, <i>Sherlock Holmes'in Sergüzeştleri</i>, Mütercim Bogos, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Sonunda Derdest Olunan Bir Cani</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Takib Olunan Bir Cani</i>, Mütercim Bogos, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Yirmi Beş Sene İngiliz Siyasi Polisi Hizmetinde Bulunan Henry Lokaronun Hatıraları</i>, Mütercim Bogos, Rik a, İngilizce</p>
Mehmed İzzet	<p>Y. B., <i>White Adası Hafiyeleri</i>, Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Amerika-yı Cenub'da Patagonya da On Altı Ay Seyahat</i>, Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a</p> <p>Hülöp, <i>Cenubi Afrika'da Mazuçeler Memleketinde Yedi Sene</i>, Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, 13 Ekim 1902.</p> <p>Y. B., <i>Kutb-i Cenubi, Cenubi Tunus, Tibet Seyahatnameleri</i>, Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a,</p>

İngilizce
Y. B., <i>Maişet-i Afrika yahud, Afrika'da Üç Kişi</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Parisli Bir Kadının Himalaya Dağlarında Seyahati</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, Fransızca, 26 Şaban 1319/H. (7 Aralık 1901)
Y. B., <i>Atina Oteli Cinayeti</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, Fransızca
Y. B., <i>Bazı Vakayi-i Cinaiyede Tahkikat-ı Adliye</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Bir Cinayetin Hibe-i İrsiyesi</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Bir İngiliz Polis Müfettişinin Otuz Yedi Senelik Tecrübeleri</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Bir Maktulün Dolarları</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Bir Maktulün Muhakemesi</i> , Mütercim Mehmed İzzet, C. I-II, Rik'a, İngilizce, 24 Eylül 1900.
Y. B., <i>Bir Polis Memurunun Defter-i Hatıralarından</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Caniler Ahûdi</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Cehennem Maişeti</i> , Mütercim Mehmed İzzet, C. II-I, Rik'a, Fransızca
Y. B., <i>Cinayet-i Müstahsene</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Cinayet ve Cani</i> , Mütercim Mehmed İzzet, C. I-II, Rik'a, İngilizce
Y. B., <i>Hindistan'da Esrarengiz Bir Cinayet</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Kaptan Şanon</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, İngilizce
Y. B., <i>Kara Göl Cinayeti</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Kara Gün</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, İngilizce
Y. B., <i>Komsbiri Esrarı</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Londra Cinayeti</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Londra Hapishaneleri Esrarı</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Londralı Bir Polis Hafiyesi</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik a
Y. B., <i>Mahrem Bir Memur</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, İngilizce
Y. B., <i>Maktul Bulunmuş</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, İngilizce
Y. B., <i>Maltavern Cinayeti</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Matemzede</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, İngilizce
Y. B., <i>Morg Sokağında Çifte Cinayet</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Müttehem</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, İngilizce
Y. B., <i>Ok ile Yay</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, İngilizce
Y. B., <i>Paris'te Bir Şeb-i Cinayet</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik a, Fransızca
Y. B., <i>Saika-i Vicdan yahut Fidyo Sokağı Cinayeti</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a, Fransızca
Dude Belu, <i>Sapık Hizmetkar</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Vakayi-i Cinaiye</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a
Y. B., <i>Yıldırım ile Örülmüş</i> , Mütercim Mehmed İzzet, Rik'a

Hikmet	
	Y. B., <i>Anarşist Salvan</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Bambuş Keşfiyatı</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Bir Bigünah</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca
	Y. B., <i>Bir Ebe Kadının Cinayeti</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Bir Generalin Muhakemesi</i> , Mütercim Hikmet, C. I-II, Rik'a
	Y. B., <i>Bir Kabristanın Esrarı</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Bir Katilin İstikbali</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Bir Mabudenin Cinayetleri</i> , Mütercim Hikmet, C. I-II, Rik'a, Fransızca
	Y. B., <i>Bir Polisin Taharriyatı yahud, Kül Renginde Şapka</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Bir Sandikkârın Vicdan Azabı</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Bir Suikast</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Paul Dişnur, <i>Cani Kasadar</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca
	Y. B., <i>Cinayet Tariki</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Darağacı Esrarı</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Dehşetli Haydut</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Deniz Faciaları</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Dikişçi Kadın</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Doktor Andre</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca
	Y. B., <i>Dört Kuleli Hane</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Felâketzede Bir Valide</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Firari Bir Masum</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca
	Y. B., <i>Gazete Muhabiri</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Gizli Bir Keder</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>İdama Mahkum General Miranof</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>İngiltere Baş Vekili ile Katib-i Hususisi</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Karın Yarıcı Vaşa Cinayeti</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca
	Y. B., <i>Katil Zevç yahud Kısa Boylu Adam</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Kraliçe Mari</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca
	Y. B., <i>Kudurman</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Mağdelen Lokantası</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Mahkum Loriyo</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Mazlum "Pierre Sirilan"</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca
	Y. B., <i>Mazlum Sandikkâr</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Menhus Kan</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca
	Y. B., <i>Mesruk Gerdanlık Davası</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a
	Y. B., <i>Mösyö Lande</i> , Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca

	<p>Y. B., <i>Mukavelat-ı Normand</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Napolyon Bonapart'ın Meslek ve İdare-i Zabıtası</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, İngilizce</p> <p>Y. B., <i>Neşeli Kaptan</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Otuz Senelik Sergüzeşt</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Paris'de Bir Alman Casusu</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca</p> <p>Jul Lermina, <i>Paris Kurtları</i>, Mütercim Şadi, Hikmet, Rik'a</p> <p>Şarl Merovel, <i>Paris Yağmacıları</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Polis Nazırı Cinayeti</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Roman</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, Almanca</p> <p>Y. B., <i>Rusya'da Bir Cinayet</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Sefirin Eldiveni</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, İngilizce</p> <p>Y. B., <i>Sehv-i Adalet</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, 1316/H. (1898/M.)</p> <p>Y. B., <i>Servet Hırsızı</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Siyah Maskeliler</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Şomun Cinayeti</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Vazife-i Adalet</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Marusya Pati Nam Seyahatname</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Pekin Yedu San Francisco</i>, Mütercim Hikmet Efendi, Rik'a</p> <p>Felix de Buva, <i>Seyahatname Tercemesi: Mahzen-i Esrar-ı Tumbuktov</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Louis Bosenar, <i>Esrâr-ı Jermin</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Mason Forstiyer, <i>Hakimin Heyecanları</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Agahta Web, <i>Maktul Bir Kadın</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Victor Joz, <i>Noveyli Cirtayet-i Müdhişesi</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Pierre Lotti, <i>Seyahatname (Teravankor Kraliyeti) (Hindistan)</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Doktor Anze</i>, Mütercim Hikmet, C. II, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Muayene ve İmtihan Nizamnamesi</i>, Mütercim Hikmet, Rik'a</p>
Rıza	<p>Marie Navery, <i>7 Numaralı Oda</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Fransızca.</p> <p>Yazarı Bulunamadı, <i>189 Numaralı Banknot</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Fransızca.</p> <p>Y. B., <i>Adliye Faciaları</i>, Mütercim Rıza, Rik'a.</p> <p>Y. B., <i>Ah Zengin Olsaydım</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, 1310/R. (1894/M.)</p> <p>Arthur Arnold, <i>Aile Esrarı</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Fransızca.</p> <p>Noel La Blonde, <i>Aile Faciaları</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Fransızca.</p> <p>Poul Vertiyer, <i>Altın İğne</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Fransızca.</p> <p>Y. B., <i>Altın Makas</i>, Mütercim Rıza, Rik'a.</p> <p>Pierre Zaccone, <i>Amele Cemiyeti Esrarı</i>, Mütercim Rıza, Rik a.</p> <p>Nick Carter, <i>Amerikalı Meşhur Hafiyer</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Amerikan</p>

	<p>Nick Carter, <i>Amerikalı Meşhur Tahkik Memuru</i>, Mütercim Rıza, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Amerikalı Polis Hafiyesi Tom'un Sergüzeştleri</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, İngilizce</p> <p>Y. B., <i>Amerika-yı Cenubi Korsanları</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Arthur Raper Meselesi</i>, Mütercim Rıza, Rik a, Fransızca</p> <p>Jules Verne (1828-1905), <i>Antil Adaları Yolcuları</i>, C. I-V, Mütercim Rıza, Rik'a, İngilizce</p> <p>Y. B., <i>Antonya</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Anvers Şehrinde Madam Junyo Davası</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Arşen Lüpenin Hayat-ı Hârükulâdesi II</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, 1323</p> <p>Moris Leplan, <i>Arşen Lüpenin Yeni Sergüzeştleri</i>, Mütercim Rıza, C. I, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Artemis Vapuru Meselesi</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, İngilizce</p> <p>Y. B., <i>Asılmış Adam</i>, Mütercim Rıza, C. I-II, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Baron de Branzi</i>, Mütercim Rıza, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Başpamak Polis Sergüzeşti</i>, Mütercim Rıza, C. I-IV, VII-VIII, Rik'a - Y. B., <i>Başpamak Polis Sergüzeşti</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Cilt. V, 1323 - Y. B., <i>Başpamak Polis Sergüzeşti</i>, Mütercim Rıza, Rik'a, Cilt. VI, 1323.</p> <p>Y. B., <i>Bedahat Mes'alesi</i>, Mütercim Rıza, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Berr-i Elzem</i>, Mütercim Rıza, Rik'a</p>
Veli	<p>Arthur Grift, <i>99 Numaralı Oda</i>, Mütercim Veli, Rik'a, İngilizce.</p> <p>Kont Alfred, <i>6431 Numaralı Arabada Bir Cinayet</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca.</p> <p>Teo von Glankenze, <i>Alçak Bir Bankerin Cinayeti</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Almanca.</p> <p>Kuvil Davis, <i>Amerikalı Dul Bir Kadın</i>, Mütercim Veli, Rik'a, İngilizce</p> <p>Edward Konig, <i>Araba Numara 40</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca</p> <p>Poul Oskar Hofer, <i>Argos Unvanında Bir Tahkikat Şirketi</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. B., <i>Avenü Ormanında Kanlı Bir Cinayet</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca</p> <p>Yohan Leopold Şenir, <i>Baronun Sırrı</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Almanca</p> <p>Y. B., <i>Baskomb Vadisinde Vuku Bulan Cinayet</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Almanca</p> <p>Y. B., <i>Bataklık Cinayeti</i>, Mütercim Veli, Rik'a</p> <p>Y. B., <i>Bazı Meşhur Canilerin Hikâyeleri</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Almanca</p> <p>Polyos Moçkav, <i>Berlin Canileri</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca</p> <p>Paul Lindenberg, <i>Berlin Polisi ve Canileri</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Almanca</p> <p>Teo von Flankenzy, <i>Berlin Şehri Canileri</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca</p> <p>Hans Hayn, <i>Berlin Şehri Canileri</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Almanca</p> <p>Arthur Conan Doyle (1859-1930), <i>Beş Portakal Çekirdeği</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca</p> <p>Y. Kavlbah, <i>Beyaz Karanfil</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Almanca</p> <p>Ferdinand Hıdoz, <i>Bigünah Bir Mahkumun Hatırası</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Almanca</p> <p>Hary Shef, <i>Bir Banka Direktörü</i>, Mütercim Veli, Rik'a</p> <p>Adolf İsterkafus, <i>Bir Baronun Cinayeti</i>, Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca</p>

	Rondoman, <i>Bir Caninin Akıbeti</i> , Mütercim Veli, Rik'a, Almanca Henry Gilmor, <i>Bir Düello Neticesi</i> , Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca Mark Maryo, <i>Bir Hafiyenin Sırrı</i> , Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca A. Garoj, <i>Bir İp Parçası</i> , Mütercim Veli, Rik'a, Almanca Edgard Ştraus, <i>Bir Katil Cemiyeti</i> , Mütercim Veli, Rik'a, Fransızca
Ahmed Nermi	Y. B., <i>Altın Blok</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca. Y. B., <i>Altın İntikamı</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca. Y. B., <i>Anarşistlik ve Anarşistler</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Y. B., <i>Antoni'nin Cani Oğlu</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik a, Fransızca Henry de Bişob, <i>Asayiş Memuru De Bişob'un Hatıraları</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Alexis Bouvier, <i>Asılmış Bir Adam Gölgesi</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Y. B., <i>Axileben Cinayetinin Muhakemesi</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a Y. B., <i>Belediye Dairesi Cinayeti</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Ojen Shaded, <i>Beş Bin Frank Mükafat</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Delkur, <i>Bir Adliye Memurunun Evrak Hafiyesi</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Y. B., <i>Bir Asilzade Cinayeti</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Arthur Conan Doyle, <i>Bir Ayin Kitab-ı Esrarı</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Koven, <i>Bir Büyük Şehir Cinayeti</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Q. Carolin, <i>Bir Câninin İtirafı</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Rusça Debu, <i>Bir Haftalık Cinayet</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Poul Lamber, <i>Bir Hapishane Gardiyanının Hatıraları</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Ojen Rostan, <i>Bir Komiserin Evrak Cüzdanı</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Jan Frolo, <i>Bir Komiserinin Hafayası</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Ferkos Hum, <i>Bir Maskeli Balo Esrarı</i> , Mütercim Ahmed Nermi, C. I-II, Rik'a, Fransızca Arthur Conan Doyle, <i>Bir Mürebbiyenin Sergüzeşti</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Arthur Conan Doyle, <i>Bir Yelek</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Şarpanye, <i>Bir Zabıta Memurunun Meşhudatı</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Y. B., <i>Bir Zabıta Müdürünün Müşahedatı</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Gorom, <i>Bir Zabıta Müdürünün Müzesi</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Y. B., <i>Bir Zabıta Müdürünün Vakıaları</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Marinony, <i>Bologna Cinayeti</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca Arthur Conan Doyle, <i>Boskomb Esrarı</i> , Mütercim Ahmed Nermi, Rik'a, Fransızca

2.6. Mâbeyn-i Hümâyûn Mütercimlerine Verilen Mükâfatlar ve Nişanlar

Mâbeyn çalışanlarına II. Abdülhamid'den aldıkları hediye ve ödüllerin yanında, yabancı ülkelerden de devlet nişanı verilirdi. Bu, onların sahip oldukları konumun ülke içinde olduğu kadar, dış dünyada da saygıdeğer olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Yabancı

devletler tarafından hediye edilen nişanlar kendilerine mahsus isimler taşırdı. Bir belgede, Mütercim-i sâni Ragıp Bey'in, kendisini, "Karîn-i Fahri Hazret-i Şehriyârî" şeklinde nitelenmesinden, tıpkı yâverlikte olduğu gibi mâbeyncilikte de fahrilik unvanının olduğunu anlaşılmaktadır.

Sonuç

II. Abdülhamid Han (1876-1908), yurt dışında çıkan kitap, gazete, dergi ve diğer materyalleri daha yakinen takip etmek için Yıldız Sarayı'nda Mâbeyn Mütercimleri Dairesini daha aktif hâle getirmiştir. Yabancı dilde yayınlanan kitap, mecmua ve gazeteler ile resmî ve özel, mektup ve evrakları tercüme eden Mütercimlik Dairesi zamanla çok mühim bir fonksiyon icra etmeye başlamıştır. İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusça, İspanyolca, Arapça ve Farsça dillerden tercüme yapan mütercimler Sultan İkinci Abdülhamid Han'ın dünya siyasetine yön vermesinde ve Osmanlı kültür hayatının da şekillenmesinde çok aktif rol oynamışlardır. Bu çalışmada Mâbeyn Mütercimlerinin hayatları ve çalışmaları derli toplu bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Bu konuda pek çok arşiv belgesi bulunmakta olup tarafımızdan daha geniş bir çalışma yapılarak incelenmesi düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

BOA, Bâb-1 Âlî Evrak Odası (BEO), 454/33977, 611/45774, 947/70986, 951/71290, 1159/86900, 1196/89695, 1795/134567, 1217/91244, 1469/110114, 1647/123510, 2125/159348, 2223/166706, 3700/277473, 3434/257547.

BOA, Dâhiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye 4. Şube Evrakı (DH.EUM.4.Şb), 9/16.

BOA, Dâhiliye Nezâreti Emniyet-i Umumiye Müdiriyyeti kalem-i Mahsus (DH.EUM.KLU), 8/37.

BOA, Dâhiliye Nezâreti Mektûbî Kalemî (DH.MKT), 1831/29, 2497/113, 400/53, 1635/2.

BOA, Dâhiliye Nezâreti Muhâberât-ı Umumiye Dâiresi (DH.MUİ), 10/85.

BOA, Dâhiliye Nezâreti Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri (DH.SAİD.d), 1/586, 1/588, 18/47, 18/257, 47/249, 71/63, 76/23, 88/1, 136/413, 183/100.

BOA, Fotoğraf (FTG.f), 284, 299, 325, 337, 382, 388, 389, 448, 452, 491, 557, 561, 562, 599, 652.

BOA, Hazine-i Hassa İrade (HH.İ.) 71/43, 125/19, 129/75, 133/69, 138 27, 139/7, 143/57, 153/55, 162/20, 162/39, 178/47, 193/16, 195/29, 225/105, 225/106, 228/32, 115/45, 148/55, 194/1, 234/41.

BOA, Hazine-i Hassa Sicill-i Ahvâl Kalemî (HH.SAİD), 33/67.

BOA, Hazine-i Hassa Sicill-i Ahvâl İdaresi Memurin (HH.SAİD.MEM) 5/2, 12/5.

BOA, Hariciye Nezâreti Hukuk Müşavirliği İstişare Odası (HR.HMŞ.İŞO), 48/20, 48/21.

BOA, Hariciye Nezâreti Sicill-i Ahvâl İdaresi (HR.SAİD), 2/12, 9/18.

BOA, Hariciye Nezâreti Londra Sefareti (HR.SFR.3), 479/8.

BOA, Hariciye Nezâreti Tahrirat-ı Hariciye Odası (HR.TH), 122/40, 193/90.

BOA, Hariciye Nezâreti Tahrirat-ı Hariciye Odası (HR.TH) 193/45.

- BOA, İrade Dâhiliye (İ.DH.), 799/64791, 922/73157, 968/76516, 1027/80944, 1037/81578, 1079/84720, 1088/85344, 1187/92938, 1238/96948, 1358/53.
- BOA, İrade Hariciye (İ.HR), 385/29.
- BOA, İrade Hususi (İ.HUS), 36/76, 53/72.
- BOA, İrade Eyalet-i Mümtaze Yunanistan (İ.MTZ.(01)), 20/910.
- BOA, İrade Eyalet-i Mümtaze Girit (İ.MTZ.GR), 289.
- BOA, İrade Sıhhiye (İ.SH), 1/35, 2/33.
- BOA, İrade Taltifat (İ.TAL), 15/55, 30/22, 190/57, 194/37, 240/12, 247/24, 358/21, 423/6.
- BOA, Maarif Nezareti Tedrisat-ı İbtidaiye Kalemî (MF.İBT), 28/2.
- BOA, Maarif Nezareti Mektubi Kalemî (MF.MKT), 152/76, 247/53, 355/41, 690/24, 696/10, 751/64, 767/34, 1036/69, 1017/74, 1143/2, 1147/60, 1147/71, 1148/70.
- BOA, Maliye Nezareti Emlak-i Emiriyye (ML.EEM), 104/62, 145/34, 145/82, 157/2, 233/3, 233/39, 308/35, 308/38, 313/76, 335/4, 349/1, 362/50, 399/24, 639/27, 655/43, 667/50, 694/66, 694/67, 718/95, 739/75, 783/9.
- BOA, Şûrâ-yı Devlet (ŞD), 146/75, 3068/28, 3193/74.
- BOA, Yıldız Esas Evrakı (Y.EE.), 10/61, 14/195, 143/44, 143/47, 150/12.
- BOA, Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrakı (Y.MTV) 80/162.
- BOA, Yıldız Perakende Arzuhal ve Jurnal Kataloğu (Y.PRK.AZJ), 16/81, 17/63, 21/33, 22/70, 23/60, 23/83, 24/79, 26/2, 26/77, 30/67, 50/65, 53/91, 53/121, 55/52, 55/55, 55/56, 55/90.
- BOA, Yıldız Perakende Evrakı Askeri Maruzatı (Y.PRK.ASK), 135/61.
- BOA, Yıldız Perakende Evrakı Mâbeyn Başkitâbeti Mâruzâtı (Y. RK.BŞK.), 17/93, 21/28, 24/1, 53/112, 59/53.
- BOA, Yıldız Perakende Evrakı Hazine-i Hassa (Y.PRK.HH) 25/71.
- BOA, Yıldız Perakende Evrakı Yâveran ve Maiyyet-i Seniyye Erkân-ı Harbiye Dairesi (Y. PRK. MYD.) 8/59.
- BOA, Yıldız Perakende Evrakı Mâbeyn Erkânı ve Saray Görevlileri Arızaları (Y.PRK.SGE), 4/26, 4/44, 7/15.
- BOA, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Tahrirat-ı Ecnebiye ve Mâbeyn Mütercimliği (Y.PRK. TKM.), 17/46, 18/17, 18/40, 20/44, 21/13, 21/56, 25/35, 26/11, 27/26, 35/13, 37/18, 38/5, 38/80, 43/20, 47/76, 51/42, 52/22.
- BOA, Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Zabtiye (Y.PRK.ZB), 12/38.
- BOA, Zabitiye Nezareti (ZB), 31/91, 445/37, 445/65.

Kitap ve Makale

- AKPINAR, Mahmut, *Bir Tanzimat Bürokrati ve Diplomatı Olarak Aleksandır Karatodori Paşa*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya 2010.

- BALCI, Sezai, *Bâbiâlî Tercüme Odası*, İstanbul 2013.
- ÇETİN, Atilla, *Sultan İkinci Abdülhamid Han, Devlet ve Memleket Görüşlerim*, (Haz. Osman Doğan – Selman Soydemir), İstanbul 2021.
- DOĞAN, Osman – Selman Kılıncı, *Uzakları Görebilen Hükümdar: Sultan İkinci Abdülhamid Han 1*, İstanbul 2010.
- DOĞAN, Osman – Selman Soydemir, *Uzakları Görebilen Hükümdar: Sultan İkinci Abdülhamid Han 2*, İstanbul 2018.
- DOĞAN, Osman, “On Dört Sene Sultana Başkâtiplik Yapan Tahsin Paşa Anlatıyor...: “Yıldız Sarayına Nasıl Alındım?”, *Uzakları Görebilen Hükümdar: Sultan İkinci Abdülhamid Han -2*, Ed. Osman Doğan-Selman Soydemir, İstanbul, 2018, s. 43.
- EFE, Peri, “Bir Osmanlı Bürokrati Aleksandır Karatodori Paşa”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, S 193, İstanbul 2010, s. 83-93.
- ELİTAŞ, Sümeyya, “Sultan Hamid’in Mütercimlerinden Ahmed Nermi Efendi ve Seyahatnameleri”, *II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (CONGIST’19)*, İstanbul, 18 - 20 Eylül 2019, ss. 189-196.
- ENGİN, Vahdettin, “Osmanlı İstanbul’unun Üçüncü Yönetim Merkezi: Yıldız Sarayı”, *Büyük İstanbul Tarihi*, C. 3, İstanbul 2015, s. 169-177.
- GLADNİ, Mösyö, *II. Abdülhamid İçin Hazırlanan Japonya Seyahatnamesi*, çev. mütercim Ahmed Nermi Efendi, haz. Lemi Akın, İstanbul 2019.
- GÖNCÜ, T. Cengiz, “Sultan II. Abdülhamid Döneminde Mâbeyn-i Hümayûn”, *Milli Saraylar Dergisi*, S. 15 (2016), s. 48-61.
- HIZLI, Kasım *Yıldız Sarayı’nda Muhalif Bir Gazeteci Mabeyn Mütercimi Louis Sabuncu (1891-1908)*, Ankara 2022
- HIZLI, Kasım “Yıldız Sarayı Kütüphanesi’nde Çeyrek Asır: Kitapçıbaşı Süleyman Hasbî Efendi (1827-1909)”, *Turcology Research*, 73, (2022) s. 1-9.
- HIZLI, Kasım, *Yıldız Sarayı’nda Muhalif Bir Gazeteci Mabeyn Mütercimi Louis Sabuncu (1891-1908)*, Ankara 2022.
- IŞIK, Mehmet, “Aleksandır Karatodori Paşa”, <https://www.academia.edu/3260959/>
- KANAT, Sedat, *II. Abdülhamid Döneminde Mâbeyn-i Hümayûn ve Görevleri*, İstanbul 2019.
- KANAT, Sedat, “II. Abdülhamid Döneminde Mâbeyn-i Hümayûn’un Çalışma Usulleri ve Kurum Çalışanlarının Genel Özlük Durumları”, *CUJOSS*, C. XLII, S. 2, s. 13-46.
- KURŞUN, Zekeriya, “İbrahim Hakkı Paşa”, *DİA*, C. 21, (İstanbul 2000), s. 311-314.
- NOSİLOV, Konstantin Dmitrievich, *Merv Seyahatnâmesi*, çev., Ahmed Nermî Tercümesi, haz. Mehmet Mahfuz Söylemez, İstanbul 2015.
- ÖRİK, Nahid Sırrı, *İstanbul Yazıları*, haz. Bahriye Çeri, Ankara 2011.
- Örikağasızade Hasan Sırrı, *Sultan Abdülhamid Devri Hatıraları ve Saray İdaresi*, haz. Ali Âdem Yörük, İstanbul 2007.

- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C. II, İstanbul 1983.
- PAKALIN, Mehmed Zeki, *Sicill-i Osmanî Zeyli (Son Devir Osmanlı Meşhurları Ansiklopedisi)*, C. I, Yay. Haz.: Mehmet Metin Hülagü; C. VII, Yay. Haz.: Emine Güldüoğlu; C. XI, Yay. Haz.: Mustafa Keskin; C. XIII, Yay. Haz.: Cengiz Kartın; C. XIV, Yay. Haz.: Mustafa Keskin; C. XVI, Yay. Haz.: Serdar Sakin, Ankara 2008.
- SARIBAL, İsmail, “İkbalden Zevale: Sultan II. Abdülhamid’in Mâbeyn-i Hümâyûnundan Kazanlı Ahmed Nermi Bey”, *Tarih ve Gelecek Dergisi*, Aralık 2020, C. 6, S. 4, s. 1257-1269.
- ŞİRİN, İbrahim, “Gazete, Kitap, Tiyatro Karşısında İmajını Korumaya Çalışan Sultan ve Maiyeti: Sultan II. Abdülhamid ve Ahmed Mermi”, *CIU*, C. 17, S. 66, 2011/2, s.39-55.
- UÇAR, Gülistan, *II. Abdülhamid Han'ın Batı Dillerinden Türkçeye Çevirttiği Eserler*, İstanbul 2021.
- “Alexandre Karatodori Paşa”, *İkdam*, 27 Ocak 1906, nr. 4182.
- “Alexandre Karatodori Paşa”, *İkdam*, 28 Ocak 1906, nr. 4183.
- “Nişan Saferyan Efendi'nin Vefatı”, *İkdam*, 8 Eylül 1906, nr. 4406.
- “Nişan Saferyan Efendi”, *İkdam*, 9 Eylül 1906, nr. 4407.
- “Mabeyn Mütercimliği”, *Tercüman-ı Hakikat*, 13 Receb 1326.
- Serveti Fünun*, S. 334, s. 345.
- Servet-i Fünun*, nr: 672, s. 352.
- Servet-i Fünun*, nr. 771, s. 256.
- Servet-i Fünun*, nr. 805, s. 388.

**MEŞHUR ARAP ŞAİRİ MÜTENEBBİ’NİN MEKTEP MECMUASI’NDA
YAYIMLANAN BİR ŞİİRİNİN TERCÜMESİNİN İNCELENMESİ**
**A STUDY ON THE TRANSLATION OF A POEM BY THE FAMOUS ARAB POET
MUTENEBBI PUBLISHED IN THE MEKTEP JOURNAL**

Mustafa İsmail DÖNMEZ

**Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Arapça Mütercim ve Tercümanlık ABD,
0000-0002-0315-7615**

ÖZET

Osmanlı devrinde Arapça ve Farsçanın Türkçe üzerindeki büyük etkisi sebebiyle bu iki lisanın tahsiline ayrı bir ehemmiyet gösterilmiştir. Özellikle İslam’ın mukaddes kitabı Kur’ân-ı Kerim’in ve hadislerin dilinin Arapça olması, İslam tarihi boyunca ilmî kitapların ekseriyetinin bu dilde kaleme alınması, Arapçaya daha fazla önem verilmesini gerektirmişti. Osmanlı medreselerinde eğitim dili Arapça olduğu gibi âlim, şair ve edipler de çok iyi Arapça bilmek mecburiyetindeydi. Arapçaya bu seviyede önem verilip ilgi gösterilmesi, beraberinde Arap edebiyatının da ciddi bir alakaya mazhar olmasına vesile olmuştur. Osmanlı’nın son devrinde yayınlanan edebî mecmualarda Arap edebiyatından yapılan şiir tercümelerine sık sık tesadüf edilmektedir. Arapçaya verilen ehemmiyetin bir göstergesi olan bu tercüme, daha ziyade Arapça öğrenenlere bu dilin güzellik ve inceliklerini öğretmek amacı taşımakla birlikte bu lisana aşına herkese hitap ediyordu. Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) devrinde yayınlanan dergilerden Mekteb Mecmuası’nda da sayıca az olmakla beraber Arap edebiyatıyla ve Arap edebiyatından yapılan şiir tercümeleleriyle ilgili yazılar bulunmaktadır. Bu çalışmada, büyük Arap şairi Mütenebbi’nin Mesud isimli bir mütercim tarafından tercüme edilerek, Mekteb Mecmuası’nın 10 Ocak 1895 tarihli 22. Sayısında (Üçüncü Sene) yayınlanan bir şiirinin tercümesi incelenecektir. Hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan mütercim, Mütenebbi’ye ait şiirin tercümesi bittikten sonra Emevi ve Abbasi devri şairlerden Hüseyin b. Mutayr el-Esedî’nin Ma’n b. Zâide hakkında yazdığı mersiyesinin 6 beytini de tercüme etmiştir. Mütercimin tercüme usulü üzerinde durulacak, kullandığı teknikler gözden geçirilecek, yaptığı tercümenin olumlu ve olumsuz yönleri ele alınacak ve son olarak şiir tercümelerinin transkripsiyonlarına yer verilecektir. Mütercimin, tercümede serbest bir usul takip ettiği, metne fazla bağlı kalmadan mefhumu okuyucuya geniş bir biçimde aktardığı, bazı kelimeler için dipnotlarda açıklamalar yaptığı ve genel itibarıyla sade olmaktan ziyade külfetli bir dil kullandığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilim, Çeviri Tarihi, Arap Edebiyatı, Mütenebbi, Şiir Tercümesi

Abstract

Due to the great influence of Arabic and Persian on Turkish in the Ottoman period, a special importance was attached to the learning of these two languages. The fact that the language of the Quran, the holy book of Islam, and the hadiths was Arabic, and that the majority of the scientific books were written in this language throughout the history of Islam required more importance to be given to Arabic. Since the language of education in Ottoman madrasahs was

Arabic, scholars, poets and writers were obliged to know Arabic thoroughly. The importance and attention given to Arabic at this level led to a serious interest in Arabic literature as well.

Poetry translations from Arabic literature are frequently encountered in literary journals published in the last period of the Ottoman Empire. These translations, which were an indication of the importance given to Arabic, were intended to teach learners of Arabic the beauty and subtleties of this language, but they also appealed to everyone familiar with this language. In the Mekteb Journal, one of the magazines published during the reign of Sultan Abdulhamid II (1876-1909), there are articles, though few in number, about Arabic literature and poetry translations from Arabic literature. In this study, the translation of a poem by the great Arab poet Mutenebbi, translated by a translator named Mesud and published in the 22nd issue of the Mekteb Journal dated January 10, 1895 (The third Year), will be examined. The same translator, about whom no information is available, also translated an elegy consisting of 6 couplets written by Huseyin b. Mutayr al-Esadi about Ma'n b. Zâide after his translation of Mutenebbi's poem was completed. In this paper, the translator's translation method will be dwelt upon, the techniques he used will be reviewed, the positive and negative aspects of his translation will be discussed, and finally, the transcriptions of his poetry translations will be included. It is seen that the translator follows a free method in translation, conveys the concept extensively to the reader without being too dependent on the text, makes explanations for some words in the footnotes, and in general uses a burdensome language rather than a plain one.

Keywords: Translation Studies, Translation History, Arabic Literature, Mutenebbi, Poetry Translation

Giriş

Gürçağlar (2014) çeviribilimde çeviri tarihi kavramını iki farklı anlamda ele almıştır. Birincisi çeviri etkinliklerinin geçmişi ile ilgili toplanan bilgilerin bütünüdür. Diğeri, çeviri etkinliklerinin geçmişini yazarken kullanılan yöntemler ve tarih üzerine oluşan üstsöylemi inceleyen bir araştırma alanı, yani çeviri tarihi yazımıdır. Gürçağlar'a göre çeviri tarihi, çeviribilim için nihai bir hedef olmaktan çok genel çeviri olgularına ilişkin bir bilgi toplama aracıdır. Anthony Pym, çeviri tarihi alanını üçe ayırır. Bu üç alt alan birbiriyle ilişkili ve bağımlıdır. Çeviri arkeolojisi: kim ne zaman neyi nasıl nerede kimin için çevirdi? Nasıl bir etki doğurdu? sorularının yanıtı olabilecek araştırmalar. Tarihsel eleştiri: çevirinin tarihsel ilerlemeyi nasıl sağladığına ya da engellediğine ilişkin söylemlerdir. Açıklayıcı araştırmalar: Neden? Sorusunun yanıtıdır. (Aktaran Gürçağlar, 2014) Lieven D'hulst'a çeviri tarihçilerinin üzerinde durduğu alanları şu sorularla ortaya koymuştur: Kim? Ne? Nerede? Kimin yardımıyla? Neden? Nasıl? Nasıl bir etkiyle? (akt. Gürçağlar, 2014) Osmanlı odaklı çeviri tarihi çalışmalarında Saliha Parker ve Zehra Toska önemli bir yerde durmaktadır. Parker, Türkiye'de çeviri tarihi araştırmalarına kültürel hafızayı kurcalama, unutulmuş veya silinen olguları hatırlatma işlevi yükler. Ona göre Osmanlı tercüme etkinlikleri pek çok ara formu ve metin türlerini de içerecek geniş bir yelpazede değerlendirilmelidir. Toska'ya göre "telif" sayılan eserler kadar "tercüme" sayılan eserlerin de incelenmesi gereklidir. Çevirmenlerin eserlerinde izledikleri stratejilerin ortaya konması, tercüme eserlerin kültür mirasımızdaki yeri açısından son derece önemlidir. (Demircioğlu, 2016)

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışma, Mektep Mecmuasında Osmanlı Türkçesiyle yayımlanan Arap Edebiyatından yapılan tercüme merkezine alarak Osmanlı odaklı çeviri tarihi çalışmalarına ışık tutmayı amaçlamaktadır. Gelenekteki tercüme türüne dair tespitlerde bulunmaya çalışılacaktır. Mesud tarafından tercüme edilen iki kasidenin Arapça metni, tercüme ve dipnot ekleyerek yaptığı açıklamaların transkripsiyonu “bulgular” kısmında tam olarak verildi. Mütercim ağdalı bir dil kullandığı için Osmanlı Türkçesiyle yapılan tercüme, dil içi çeviri yapılarak çağdaş Türkiye Türkçesiyle parantez içinde italik olarak verildi. Ayrıca Mütenebbi'ye göre daha az bilinen ikinci şair Hüseyin b. Mutayr el-Esedî'nin hayatına dair kısaca bilgi verildi.

Bulgular

Mütercim Mesud bu çalışmadaki makalesinde ünlü Arap şairi Mütenebbi'nin (ö. 354/965) Abbâs bin Ebi'l-İsba'ın oğlu Abdülvâhid'in methi için söylediği kasideyi ve Hüseyin b. Mutayr el-Esedî'nin Ma'n b. Zâide hakkındaki mersiyesinin altı beytini tercüme etmiştir. Mütenebbi divanının tamamı ya da bazı kasideleri oryantalistler tarafından farklı dillere tercüme edilmiştir. (Durmuş, 195-200) Tespit edilebildiği kadarıyla divanındaki bütün şiirler Türkçeye henüz tercüme edilmemiştir. Mütercim Mesud, Osmanlı telif, şerh, haşiye ve tercüme geleneğinde yaygın olduğu üzere tercüme etmek için neden bu iki şairi ya da bu kasidelerini tercih ettiğine dair bir açıklama yapmadan doğrudan tercüme başlamıştır. Çeviri öncesi ve sırasındaki sürece dair bir açıklamada bulunmamıştır. Mersiyesinden bir bölüm tercüme ettiği Hüseyin b. Mutayr el-Esedî hem Emevi hem de Abbasi devrine tanıklık eden muhadram bir şairdir. Kaynaklarda ileri gelen şairlerden biri olarak nitelendirilir. Emevileri ve Abbasileri metheden şiirler söylemiştir. Kufe'den Mekke'ye gidilen güzergahtaki Zübale denen yerde ikamet etmiştir. Giyim kuşamı, konuşma tarzıyla bedevi Araplara benzediği söylenir. Bu durumun şiirlerine de yansıdığı belirtilir. Kasîd ve recez türü şiirleriyle dikkat çekmiştir. Medih ve mersiyesi vardır. Bu çalışmaya konu olan mersiyesi Ma'n b. Zâide hakkındadır. Hicri 170 yılı civarında vefat etmiştir. (Safedî, 13/43; İsfehani, 16/17)

a. Mütenebbi Kasidesinin Tercümesi

Kavm-i necîb-i Arab'ın ser-âmedân-ı küttâbından Abbâs bin Ebi'l-İsba'ın oğlu Abdülvâhid'in medh ü senâsına dâir şâir-i meşhûr Mütenebbî'nin vaktiyle inşâd etmiş olduğu kasîdenin tercümesidir:

(Soylu Arap kavminin önde gelen kâtiplerinden Abbas bin Ebi'l-İsba'ın oğlu Abdülvâhid'in övülmesine dair meşhur şair Mütenebbi'nin vaktiyle söylemiş olduğu kasidenin tercümesidir)

أَرْكَائِبِ الْأَحْبَابِ إِنَّ الْأَدْمَعَا

تَطِسُ الْخُدُودَ كَمَا تَطِسُنَّ الْبِرْمَعَا

Ey, dildâde-i ülfeti olduğum yâr-ı dil-rübâmı benden uzaklaştırmak için zahr-ı iğtirâblarını mahmil eden develer! Siz tesrî'-i zamân-ı müfârakat için hatve-zen-i mübâ'adet oldukça zîr-i pâynızda ezilmekte olan yumuşak Yerma' taşları gibi devâhî-i firâkın çeşm-i hasretimden döktürdüğü seylâbe-i mahzûniyet ruhsârımı hırâşide-i teessür ediyor.

فَاعْرِفْنَ مَنْ حَمَلَتْ عَلَيْكَ التَّوَى

وَأَمْشِينَ هَوْنَا فِي الْأَرْمَةِ خُضْعَا

Dest-i firâkın size tahmîl etmiş olduğu yâr-ı cânımın nezâket-i cismini, ulüvv-i kadr ü şânını ve meşâkk-ı sefere adem-i tahammülünü bilerek kemâl-i huzû‘ ve âhestegî ile yolunuza devam ediniz ki cism-i perniyânı fersûde-i ıztırâb olmasın.

(Ayrılık elinin size yüklemiş olduğu sevgilimin vücudunun nazikliğini, değerinin büyüklüğünü ve sefer meşakkatlerine tahammül edemeyeceğini bilerek yumuşak ve yavaşça yolunuza devam ediniz ki ipek kumaş gibi hassas olan bedeni ıstırap çekip yıpranmasın)

قد كَانَ يَمْنَعُنِي الْحَيَاءُ مِنَ الْبُكَاءِ
فَالْيَوْمَ يَمْنَعُهُ الْبُكَاءُ أَنْ يَمْنَعَا

Bundan evvel şiddet-i hayâ dîde-i mahzûniyetimden sirişk-i telehhüfün seyelânını men‘ eder iken el-yevm lehîb-i hicrân hırmen-i ıstbârımı sûzân ederek mağlûb-ı zucret olduğumdan bilâ-ihityâr fevvâre-i çeşmimden katarât-ı eşk-i hasret tekâtur ediyor.

(Bundan evvel utancımın çokluğu hüzünlü gözlerimden hasret gözyaşlarının dökülmesini men ederdi. Bugün ise ayrılık ateşi sabır harmanımı yakarak sıkıntı ve zarurete mağlup olduğumdan, elimde olmayarak gözlerim iki çeşme olmuş hasret gözyaşlarını akıtıp duruyor)

حتى كَانَ لِكُلِّ عَظْمٍ رَنَّةٌ
في جِلْدِهِ وَلِكُلِّ عِرْقٍ مُدْمَعَا

Tîr-i firâkın gönlümde açtığı zahm-ı tahammül-fersânın te’sîrâtıyla her uzvumdan bir sadâ-yı hazîn işitilmekte, her damarımdan eşk-i hûnîn akmaktadır.

(Ayrılık okunun gönlümde açtığı tahammül bırakmayan yaranın tesiriyle her uzvumdan hazin bir ses işitilmekte, her damarımdan kanlı gözyaşları akmaktadır)

وَكَفَى بَمَنْ فَضَحَ الْجَدَايَةَ فَاضِحًا
لْمُحِبِّهِ وَبِمَصْرَعِي ذَا مَصْرَعَا

Mahbûbe-i dilârâmın cemâl-i âlem-ârâsına karşı âhû-yı deşt-i mehâsin dûcâr-ı rüsvâi olduğuna göre benim gibi bî-nevâ bir âşıkın meftûn-ı hüsn ü ânı olmakla da müftezih ve rüsvâ olması şüphesiz bulunmuş ve darb-ı dest-i hüsnü de beni masra‘-ı fenâyâ atarak nâlân ve şedâid-i aşkın sademât-ı tâkat-güdâzı altında bî-tâb ü tüvân etmiştir.

(Gönül kapan sevgilimin dünyayı süsleyen cemaline karşı güzellik çölünün ahusu (ceylanı) rezil olduğuna göre, benim gibi nasipsiz bir âşığın da onun güzelliğinin meftunu olmak bakımından rezil ü rüsva olması şüphesizdir. Sevgilimin güzellik elinin darbesi de beni yokluk meydanına atarak ağlatıp inletmiş ve aşkın şiddetli sıkıntılarının takat eriten vuruşları altında mecalsiz bırakmıştır.)

سَفَرْتُ وَبَرَقَعَهَا الْحَيَاءُ بِصُفْرَةٍ
سَتَرْتُ مَحَاسِنَهَا وَلَمْ تَكُ بُرْقُعَا

O yâr-ı dilârânın âfâtâb-ı cemâlini setreden şafak-reng nikâbı vech-i nûr-efşânından hengâm-ı kıyâmet-nümûn-ı vedâ‘da keşfetmesi üzerine ruhsâr-ı tâb-nâkine ârız olan nikâb-ı zerrîn-i hayâ, temâşâsına doyulmayacak, nazar-ı meftûniyetin bir câzibe-i şedîdeye uğramış gibi üzerinden ayrılması kâbil olmayacak bir levha-i rûh-efzâ teşkîl etti.

(O gönül kapan sevgilinin güneş gibi parlak cemalini örten şafak rengindeki peçeyi, nur saçan yüzünden –benim için adeta kıyametten bir sahne olan– veda sırasında açması üzerine,

parlak yanaklarında beliren altın renkli hayâ peçesi, seyrine doyulmayacak, meftunluk nazarının şiddetli bir cazibesine uğramış gibi üzerinden ayrılması mümkün olmayacak şekilde ruha tazelik veren bir manzara teşkil etti.)

فَكَأَنَّهَا وَالِدْمَعُ يَقْطُرُ فَوْقَهَا
ذَهَبٌ بِسِمْطِي لَوْلُو قَدْ رُصِّعَا

Rûz-1 ciğer-sûz-1 müfârakatta çeşm-i dilberden dökülen parlak parlak gözyaşları o çehre-i zerrîn-i melâhat üzerine dizilmiş inci dâneleridir ki temâşâ-yı dil-firîbi bütün ihsâsât-ı kalbiyeyi tehyîc eder.

(Acıklı ayrılık gününde sevgilinin gözünden dökülen parlak parlak gözyaşları, o güzel çehre üzerine dizilmiş inci taneleridir ki, onların gönül kapan seyri bütün kalbî hisleri heyecana getirir.)

كَشَفَتْ ثَلَاثَ دَوَائِبٍ مِنْ شَعْرِهَا
فِي لَيْلَةٍ فَأَرَتْ لَيْالِي أَرْبَعَا

Yâr-1 dil-ârâm ile hem-bezm-i üns-â-üns olduğum bir leyle-i vecd-âverde gîsû-yı anber-nisârını levha-i vech-i cemîli üzerine neşretmesiyle güya ki birdenbire ta‘addüd etmiş de ân-ı vâhidde bir araya gelmiş leyâlî-i hayret içinde kaldım.

(Gönül kapan sevgilim ile birlikte bulunduğum heyecan verici bir gecede, amber kokulu uzun saçlarını çözüp güzel yüzüne doğru salıvermesiyle güya birdenbire sayısı çoğalıp da anında bir araya gelmiş hayret verici geceler içinde kaldım.)

وَاسْتَقْبَلْتُ قَمَرَ السَّمَاءِ بَوَجْهِهَا
فَأَرْتِنِّي الْقَمَرَيْنِ فِي وَقْتٍ مَعَا

Kulûb-1 uşşâkı envâr-1 mehâsin-i tabîyesiyile tenvîr etmekte olan yâr-1 cânım mâh-1 münîre doğru yüzünü tevcîh ettiği bir ânda idi ki iki kamer-i melâhat çeşm-i zalâm-ı mahzûniyet-dîdemi tenvîr etti.

(Aşıkların kalplerini tabii güzelliğinin parlaklığıyla aydınlatmakta olan canım sevgilim, ışık saçan aya doğru yüzünü döndürdüğü sırada idi ki, iki güzellik ayı karşı karşıya gelip, karanlık ve mahzun gözlerimi aydınlatıverdiler.)

رُدِّي الْوَصَالَ سَقَى طُلُوكِ عَارِضُ
لَوْ كَانَ وَصْلُكَ مِثْلَهُ مَا أَقْسَعَا

Me'lûfu olduğum visâlini tekrâr ve îade ile ıztırâbât-ı kalbiyeme nihâyet ver. Eğer gonce-i visâlin –vaktiyle tarab-gâh-1 şevk olduğu hâlde müfârakatından dolayı el-yevm şîven-gâh-1 hüzn olarak hiçbir tarâveti kalmamış olan o sünbülîstân-ı muhabbetin hâtırât-ı mâziyesini tezkâr ile sirişk-i hasretini dökmekte olan ebr-pâreler gibi– dâim ve ber-karâr olaydı böyle munkatî‘ ve zâil olarak beni dil-hûn etmezdi.

(Alışık olduğum visalini tekrar bahşederek kalbî ıstıraplarıma son ver. Eğer visal goncan –vaktiyle neşe ve şevk mahalli olduğu halde ayrılığından dolayı bugün matem ve hüzn yeri olarak hiçbir tazeliği ve güzelliği kalmamış olan o muhabbet bahçesinin mazideki hatıralarını anarak hasret gözyaşlarını dökmekte olan bulutlar gibi– devamlı ve kararlı olsaydı, böyle kesilip ortadan kalkarak beni içim kan ağlar halde bırakmazdı.)

رَجُلٌ يُرِيكَ الْجَوَّ نَاراً وَالْمَلَأَ
كَالْبَحْرِ وَاللَّلَعَاتِ رَوْضاً مُمَرَّعاً

Gözlerinden eşk-i mahzûniyet dökmekte olan ebr-i firâk-dîde ihtirâkât-ı kalbiyesine mukâvemet edemeyerek gâyet müdhiş bir sûrette feryâd u figân etmekte ve dehânından şu‘le-i cevvalé-i berkıyye püskürmekte ve gözlerinden de sahârî-i vâsiayı denizlere döndürecek mertebe sirişk-i hasret akarak kâffe-i arâziyi iskâ ile merg-zâr-ı aşk u iştiyâk etmektedir.

(Gözlerinden hüzmün yaşları dökmekte olan ayrılık görmüş bulut, kalbindeki yangınlara direnemeyerek gayet müthiş bir şekilde feryad u figan etmekte, ağzından şimşekler püskürtmekte ve gözlerinden de geniş sahraları denizlere döndürecek derecede hasret gözyaşları akıtarak bütün araziye sulayıp aşk ve muhabbet çayırına çevirmektedir.)

كَبَّانَ عَبْدِ الْوَاحِدِ الْعَيْقِ الَّذِي
أَرْوَى وَأَمَّنْ مَنْ يَشَاءُ وَأَجْزَعاً

Şu ebr-pârenin bârân-ı firâvânı memdûhum Abdülvâhid’in benân-ı semâhatinden akan zülâl-i sehâ pınarı gibidir ki her istediğini irvâ ve iskâ ile ihtiyâcını def‘ ve a‘dâsını da selsebil-i âtîfetini nûş etmekten zecr u men‘ eder.

(Şu bulutun bolca akıttığı yağmur, methinde bulunduğum Abdülvâhid’in cömert parmaklarından akan kerem suyunun pınarı gibidir ki her istediğini sulayarak ihtiyacını giderir, fakat düşmanlarına iyiliğinin çeşmesinden su içme müsaadesi vermez.)

أَلْفَ الْمُرُوءَةِ مُذُنَّشَا فَكَأَنَّهُ
سُقِيَ اللَّيَانَ بِهَا صَبِيئاً مُرْضِعاً

Cenâb-ı memdûh-ı zî-şânım şîr-i şekkerîn-i mürüvvet ve semâhati pistân-ı mâderinden emerek onunla i‘tilâf etmiş ve evân-ı tufûliyetinden beri o mâtde-i latife ile neşv ü nemâ bulmuştur.

(Memduhum şân sahibi Abdülvâhid, insaniyet ve cömertliğin şekerli sütünü annesinden emerek ona ülfet edip almış ve çocukluğundan beri o latîf madde ile büyüyüp yetişmiştir.)

نُظِمْتُ مَوَاهِبُهُ عَلَيْهِ تَمَائِمًا
فَاعْتَادَهَا إِذَا سَقَطْنَ تَفَرُّعًا

Abdülvâhid’in mekârim-i mehâmid evân-ı tufûliyetinden beri gerden-i mürüvvetini tarsî‘ ederek i‘tiyâd etmiş olduğu temâim-i leâlî-i kerem ü atâyâyı –nâzenîn-i mekârim-i ahlâkı giriftâr-ı pençe-i kâbûs-ı havf u hirâsânı olmamak için– gerden-i fütüvvet ve necâbetinden düşürmek muhâl ender-muhâldir.

(Kerem ve iyilik, çocukluğundan beri Abdülvâhid’in boynunu süslemekte olup, takmaya almış olduğu cömertlik ve ihsan incileri kaplı nazar boncuklarını –güzel ahlakının korku kâbusunun pençesine yakalanmaması için– asil ve lütufkâr boynundan çıkarıp düşürmesi kesinlikle imkânsızdır.)

تَرَكَ الصَّنَائِعَ كَالْقَوَاطِعِ بَارِقًا
تِ وَالْمَعَالِيَ كَالْعَوَالِي شَرُّعًا

Abdülvâhid'in seyf ve sinân-ı satveti a'dâ ve hussâdı nezdinde şiddet-i te'sîr ile maruf olduğu gibi atıyyât-ı mütevâliyesi, ulüvv-i şân u kadri dahi o nisbette beyne'n-nâs müştehir ve mevsûf olmuştur.

(Abdülvâhid'in kuvvetinin kılıcı, düşman ve hasetçileri yanında tesirinin şiddetiyle bilindiği gibi, birbirini izleyen ihsanlarıyla şân ve şerefının yüceliği de o nisbette insanlar arasında meşhur olmuştur.)

مُنْبَسِّمًا لِّغَفَاتِهِ عَنِّ وَاصِحِ
تَغْنَسِي لَوَامِعُهُ الْبُرُوقَ الْمُمَعَا

Memdûhum kendisine karşı isti'tâfta bulunanları berk-ı cihân-ârânın levâmî'ini unutturacak bir tebessüm ve beşâset-i sehâ-perverâne ile garîk-ı envâr-ı meserret ederek her sûretle kâm-yâb eder.

(Abdülvâhid, kendisinden yardım isteyenleri cihanı aydınlatan şimşeklerin parıltılarını unutturacak bir tebessüm ve cömertlik kaplı bir güler yüzle karşılayıp, sevinç nurlarına gark ederek her şekilde muratlarına erdirir.)

مُنْتَكِبًا لِّغَدَائِهِ عَنِّ سَطْوَةٍ
لَوْ حَكَ مِنْكِبِهَا السَّمَاءُ لَزَعَزَعَا

Düşmenân-ı bed-hâhına karşı satvet ve savlet-i hizebrânesini bir şiddet-i fevkalâde ile gösterir ki dūş-ı kahr u tedmîri eflâke bile çarpsa yerinden oynatır.

(Abdülvâhid, aslanlar gibi olan kudretini kötü yürekli düşmanlarına karşı öyle şiddetli bir şekilde gösterir ki, kahrının omzu göklere çarpsa onları bile yerinden oynatır.)

الْحَازِمَ الْيَقِظَ الْأَعْرَ الْعَالِمِ الْإِ
فَطِنَ الْأَلْدَّ الْأَرْجِيَّ الْأَرْوَعَا

Memdûh-ı zî-şânım dûr-endîş, kâr-âzmâ, fatîn, zeki, kerîm, sahî, âlim, nebîl, hüsnü's-sûre, şedîdü'l-husûme bir zât-ı meâlî-simâttır.

(Memduhum şanlı Abdülvâhid, ileri görüşlü, tecrübeli, akıllı, zeki, cömert, âlim, faziletli, güzel yüzlü ve düşmanlığı şiddetli pek yüce bir zattır.)

الكَاتِبَ اللَّيْقَ الْخَطِيبَ الْوَاهِبَ
النَّدَسَ اللَّيْبَ الْهَبْرِيَّ الْمِصْنَعَا

Serî'u'l-kalem, kerîmü's-şiyem rezânet-i akıl, fesâhat, asâlet ve fûrûsiyyet gibi sıfât-ı celîle ile muttasıf bir şahs-ı hârikulâde, el-hâsıl bütün meziyyât-ı fâzılayı cem' etmiş bir nâdire-i rûzgârdır.

(Abdülvâhid, hızlı ve güzel yazmak, cömertlik, sağlam görüşlülük, fesahat, asalet, binicilik gibi yüce sıfatlara sahip harikulade bir şahıstır. Hâsılı bütün üstün meziyetleri kendisinde toplamış devrinde eşi bulunmayan bir kimsedir.)

نَفْسٌ لَهَا خُلُقُ الزَّمَانِ لِأَنَّهُ
مُفْنِي النَّفُوسِ مُفَرِّقٌ مَا جَمَعَا

Şedâid-i rûzgâr kâinâtı ifnâ etmekte olduğu gibi Abdülvâhid-i zî-şân dahi a'dâsını kahr u tedmîr ile emvâl-i müctemi'alarını avârif ve in'âmât-ı mütevâliyesine alışmış olan bendegânına bahşederek cümlesini dil-sîr-i ni'am-ı lâ-tuhsâ etmiştir.

(Şiddetli rüzgârların kâinatı yok etmesi gibi şanlı Abdülvâhid de düşmanlarını kahrederek topladıkları mallarını, devam edip duran in'am ve ihsanlarına alışmış olan bendelerine bahşedip tamamını sayılamayacak kadar çok nimetlere nail kılar.)

وَيَذُّ لَهَا كَرَمَ الْعَمَامِ لِأَنَّهُ

يَسْقِي الْعِمَارَةَ وَالْمَكَانَ الْبُلْفَعَا

Bârân-ı sehâb nasıl ki hiçbir yeri istisnâ etmeyerek hâlî ve mamur mahalleri iskâ ediyor ise Abdülvâhid dahi öyle bir dest-i semâhat-peyveste mâliktir ki ganî ve fakîr bi'l-cümle bendegânını bilâ-istisnâ hisse-mend-i âtîfet ü kerem ediyor.

(Bulutlardan dökülen yağmurlar nasıl ki hiçbir yeri istisna etmeyerek boş ve mamur mahalleri suluyorsa, Abdülvâhid de öyle cömert bir ele sahiptir ki, zengin ve fakir bütün bendelerini istisnasız iyilik ve kereminden hissedar ediyor.)

أَبْدَأُ يُصَدِّغُ شَعْبَ وَفِرِّ وَافِرِ

وَيُلْمُ شَعْبَ مَكَارِمِ مُنْصَدِّعَا

Hazâin-i servet ü sâmânını me'lûf-ı ihsânı olanlara her zaman bahş ile mekârim-i ahlâkı, insâniyete müterettib hasâis-i mümtâzeyi cem' u iddihâr etmek şânından olan bir zât-ı bî-müdânîdir.

(Abdülvâhid, servet ve zenginliğinin hazinelerini ihsanına almış olanlara her zaman bahşederek güzel ahlakı ve insaniyete yaraşır mümtaz vasıfları kendisinde toplayan emsalsiz bir zattır.)

يَهْتَرُ لِلْجَدْوَى اهْتِرَارَ مُهَيِّدِ

يَوْمَ الرَّجَاءِ هَزْرَتُهُ يَوْمَ الْوَعَى

Şecere-i cûd u sehâsı –rûz-ı heycâda pertev-bâr-ı satvet ü ihtizâz olmakla dehşet-resân olan şemşîr-i kahr u tedmîri gibi– lutf-dîdegânının nesîm-i suâl ü recâlarıyla ihtizâza gelip semerât-ı atâyâsını nesr ederek ulüvv-i cenâbını âleme teslim ettirmiştir.

(Cömertliğinin ağacı –savaş gününde kudret ve hareket ışıkları saçarak düşmanı dehşete düşüren kahredici kılıcı gibi– lütfundan nasiplenenlerin istek ve ricalarının rüzgarıyla hareketlenip ihsanının meyvelerini saçarak kerem sahibi olduğunu âleme kabul ettirmiştir.)

يَا مُغْنِيًّا أَمَلَ الْفُقَرَاءِ لِقَاؤُهُ

وَدُعَاؤُهُ بَعْدَ الصَّلَاةِ إِذَا دَعَا

Ey ganî ve kerîm olan cenâb-ı Abdülvâhid! Pençe-i fakr u fâkadan tahlîs-i girîbân için dermâdegânın ârzû-yı zindegânîsi ve salât-ı hamsden sonra vird-i zebânı neyyir-i âtîfet ve semâhatinizin ufk-ı cihânı tenvîr ile perde-i zalâm-ı zarûretin inkişâfidir.

(Ey zengin ve cömert Abdülvâhid Hazretleri! Fakirliğin pençesinden yakasını kurtarmak için fukara ve biçarelerin yaşama arzusu ve beş vakit namazdan sonra dillerinin zikri, iyilik ve kerem güneşinizin cihan ufkunu aydınlatması ve böylece yoksulluğun karanlık perdesinin ortadan kalkmasıdır.)

أَقْصِرْ فَلَسْتَ بِمُقْصِرٍ جُرْتَ الْمَدَى
وَبَلَغْتَ حَيْثُ النُّجْمُ تَحْتَكَ فَارْبَعًا

Âfitâb-ı mecd ü şerefîn en âlî menâzile suûd ederek seninle hem-pâye olacak ecrâm-ı semâviyenin hiçbirinde şeref kalmayıp kâffesi ihtifâ-gâh-ı ufûle gitmiş ve tabakât-ı bu'd-i nâ-mütenâhîyi hark ile yorulmak şânından olmayan ukâb-ı himmet-i vâlâ-nehmetleri de âhenîn ecnihaya mâliktir ki zîr-i pây-ı iktidârında bırakmadık hiçbir tabaka-i nebâhet kalmamış olduğuna göre te'âlî-i şân u şükûh yolunda tecvîz-i terâhî ve taksîrde bulunmamışsın.

(Senin azamet ve şeref güneşin, en yüce menzillere yükselerek gök cisimlerinden hiçbirinde seninle aynı derecede olacak şeref kalmamış ve tamamı batıp kaybolmuştur. Sonsuz uzaklık tabakalarını geçen ve yorulmak nedir bilmeyen yüksek himmetinin kartalı da demirden kanatlara sahiptir ki kudretinin ayağı altında bırakmadığı hiçbir şeref tabakası kalmamış olduğuna göre şân ve ululuk yolunda sen asla ihmal ve kusurda bulunmamışsın demektir.)

وَحَلَّلْتَ مِنْ شَرَفِ الْفَعَالِ مَوَاضِعًا
لَمْ يَحْلُلِ النَّقْلَانِ مِنْهَا مَوْضِعًا

Ulüvv-i himmet ve celâlet-i fi'âlin seni öyle bir makâm-ı âlîde bulundurmuştur ki cemiyet-i ins ü cinnin hiçbir ferdi oraya henüz kadem-nihâde olmayıp cümlesi makâmınla nisbet kabul etmeyecek derecede pek âdi bir mevkide bulunuyorlar.

(Himmetinin yüceliği ve işlerinin azameti seni öyle yüksek bir makamda bulundurmuştur ki insan ve cin topluluğunun hiçbir ferdi oraya henüz ayak basmamıştır. Onların tamamı senin makamınla nisbet kabul etmeyecek derecede pek âdi bir mevkide bulunuyorlar.)

وَحَوَيْتَ فَضْلَهُمَا وَمَا طَمِعَ امْرُؤٌ
فِيهِ وَلَا طَمِعَ امْرُؤٌ أَنْ يَطْمَعًا

Cem' etmiş olduğun hazâin-i fezâil-i sekaleyn şânınıza muhtas bir mevhibe-i ilâhiye olduğu için ol vech ile bir hazîne-i mekârimi iddihâr etmek tasavvuru hiçbir kimsenin mir'ât-ı hâtırına aksetmemiş olduğu gibi öyle bir tama'da dahi bulunulmadığına nazaran ma'den-i fezâil ve mekârim itlâkına bi-hakkın sezâvârsın.

(Zatında toplamış olduğun ins ü cinne ait faziletler hazinesi, şânına mahsus ilahi bir mevhibedir. Bundan dolayı o şekilde bir cömertlik hazinesini toplamak düşüncesi hiçbir kimsenin hatırının aynasına yansımamış olduğu gibi öyle bir arzuda dahi bulunulmadığına göre, sen fazilet ve cömertlik madeni denilmeye hakkıyla layıksın.)

نَفَذَ الْقَضَاءُ بِمَا أَرَدْتَ كَأَنَّهُ
لَكَ كَلِمًا أَرْمَعْتَ شَيْئًا أَرْمَعًا

Merâm ettiğin kâffe-i âmâl ve makâsıdın tesrî'-i icrâsı yolundaki evâmirinizi gazanfer-i kazâ bir azm-i müşkil ber-endâzâne ile derhâl infâz etmiştir ki her ârzûnuzun husûlü mecbûriyetinde bulunuyor.

(Arzu ettiğin bütün emel ve maksatların hızla icrası yolundaki emirlerinizi kaza aslanı zorlukları hallaç gibi kaldırıp atan bir azimle derhal yerine getirmiştir ki her isteğinizi meydana getirmek mecburiyetinde bulunuyor.)

وَأَطَاعَكَ الذَّهْرُ الْعَصِيُّ كَأَنَّهُ

عَبْدٌ إِذَا نَادَيْتَ لَبِيَّ مُسْرَعًا

Tâir-i âmâl-i âlemi giriftâr-ı pençe-i kahrı etmekle evc-i a'lâda pervâz olan şahin-i bed-âyîn-i rûzgâr kabza-i teshîr ve memlûkiyetinizde olup her nahcîr-i ârzû ve âmâlinizi sayd u şikâr için evâmîr-i vâkıyanıza karşı bir sür'at-i fevkalâde ile ecniha-güşâ-yı telbiye ve itâattan münfek olamamıştır.

(Âlemin uçan emellerini kahrının pençesine giriftar ederek yüksek doruklarda uçan zamanın şahini zapt ve kulluğunuz altında olup, her arzu ve emelinizi tutup avlamak için emirlerinize karşı fevkalade bir süratle kanat açmakta ve itaatten ayrılmamaktadır.)

أَكَلْتُ مَفَاخِرَ الْمَفَاخِرِ وَأَنْتَنْتُ

عَنْ شَاوَهْنَ مَطِيٍّ وَصَنَفِي ظُلْمًا

Hayret-efzâ-yı ukûl olan celâil-i mefâhiriniz kâffe-i mefâhir ve mehâsini sahîfe-i kâinâtın mahvederek senden başka kimsede bir meziyet kalmadığına göre matâyâ-yı iktidâr ve liyâkatim meydân-ı bî-pâyân-ı evsâfinızda lağzîde-pây-ı acz ü hayret olmuştur.

(Akıllara şaşkınlık veren yüce kahramanlıklarınız, diğer bütün kahramanlık ve güzellikleri kâinat sayfasından silerek sizden başka kimsede bir meziyet kalmadığına göre, iktidar ve liyakat bineklerimin, evsâfinızın sonsuz meydanında hayret ve acizlikle ayağı sürçmüştür.)

وَجَرَيْنَ مَجْرَى الشَّمْسِ فِي أَفْلَاكِهَا

فَقَطَعْنَ مَعْرَبَهَا وَجُزْنَ الْمَطْلَعَا

Neyyir-i a'zam-ı mefâhir ve fezâilin bir sür'at-i hârîka ile kat'-ı menâzil ederek devâir-i felekiyyede sâir ve nâm-ı meâlî-ittisâmın hemîşe elsine-i mehâmid-i âlemde dâirdir.

(Kahramanlık ve fazilet güneşin, harika bir süratle menzilleri kat ederek göklerde gezmekte, yücelikle vasıflanmış nâmın daima övgüyle dillerde dolaşmaktadır.)

لَوْ نَيْطَتِ الدُّنْيَا بِأُخْرَى مِثْلَهَا

لَعَمَمْنَهَا وَخَشِينُ أَنْ لَا تَقْنَعَا

Hazîne-i bedâyi' itlâkına sezâvâr olan şu cihân-ı hayret-bahşâya bir cihân-ı diğer mukârin olsa bile her ikisinin muhtevî olacağı kâffe-i cevâhir-i mehâsini ber-muktezâ-yı ulüvv-i himmet âverde-i dest-i temellük etmekle kanâat etmemek şânından olan mâ-fevka't-tabîa yaratılmış bir zât-ı meâlî-simâtsınız.

(Güzellikler hazinesi denilmeye değer olan şu hayret verici dünyaya, diğer bir dünya daha yanaşsa bile, her ikisinin ihtiva edeceği bütün güzellik cevherlerini yüce himmetinizin gereği mülkünüzü dâhil etmekle kanaat etmeyecek olan tabiatüstü yaratılmış yüce vasıflara sahip bir zatsınız.)

فَمَتَى يُكَدِّبُ مُدَّعٍ لَكَ فَوْقَ ذَا

وَاللَّهِ يَشْهَدُ أَنْ حَقًّا مَا ادَّعَا

Hazâin-i bedâyi' ve fezâili ihtivâ etmek fevkında bir himmet ve iktidâra mâlikiyetinizi iddiâ edenlerin sıdk-ı müdde'âsı Cenâb-ı Hakk'ın şehâdet-i âdilesiyle müeyyed olduğu için şâibe-i tekzîbden berîdir.

(Güzellik ve fazilet hazinelerine sahip olmanın ötesinde bir himmet ve iktidara malik olduğunuzu iddia edenlerin iddialarının doğruluğu, Cenâb-ı Hakk'ın âdil şehadetiyle teyit edilmiş olduğu için tekzip şaibesinden uzaktır.)

ومتى يُؤدَى شَرْحَ حَالِكَ نَاطِقٌ

حَفْظَ الْقَلِيلِ النَّزْرَ مِمَّا ضَيَّعَا

Sıfât-ı celîlenizin bir cüz'ünü sahîfe-i hâtırında nakş ile hıfz edebilmiş benim gibi âciz bir kimse senin gibi nüsha-i kübrâ-yı her fazl ü kemâlin muhteşiyât-ı fevkalâdesini şerh u îzâh edebilecek iktidâra mâlik olmadığından engüşt ber-dehân-ı hayret ve taksîr olmuştur.

(Yüce sıfatlarınızın bir cüzünü hatırının sayfasına nakış ve hıfzedebilmiş benim gibi âciz bir kimse, sizin gibi her fazilet ve kemale sahip olan birinin fevkalade hususiyetlerini izah edebilecek iktidara sahip olmadığından hayret ve kusur içinde şaşakalmıştır.)

إِنْ كَانَ لَا يُدْعَى الْقَتَى إِلَّا كَذَا

رَجُلًا فَسَمَّ النَّاسَ طَرًّا إِيصْبَعَا

Cenâb-ı memdûhun mâlik olduğu mehâsini tabîat ve ulüvv-i himmet ile muttasıf olmadıkça hiçbir kimsenin nev-civân-ı fütüvvetle yâd olunması mümkün olamaz ise sâhire-i gabrâda müctemi' olan cemiyet-i beşeriyye müşârun-ileyhe nisbetle zâid parmak kabilindendir ki fâide-bahş olamaz. Mütenebbî şu beyitle Abdülvâhid'in zâid parmağı olduğundan zi'l-isba' lakabıyla telkîb olunduğuna işâret etmiştir.

(Memduhum Abdülvâhid'in sahip olduğu yaratılış güzellikleri ve yüce himmete nâil olmadıkça hiç kimsenin onun gibi yiğitlik ve cömertlikle yad olunması mümkün değildir. Yeryüzünde toplanmış olan beşer topluluğu ona nisbetle eldeki fazla parmak kabilindendir ki faydalı olamaz. Mütenebbî bu beyitle Abdülvâhid'in fazla parmağı olduğundan zi'l-isba' lakabıyla anıldığına işaret etmiştir.)

إِنْ كَانَ لَا يَسْعَى لَجُودٍ مَاجِدٌ

إِلَّا كَذَا فَالْعَيْثُ أَبْخُلُ مَنْ سَعَى

Şâhid-i dil-ârâ-yı mecd ü şerefi âgûş-ı istihsâlinde bulundurmak için Abdülvâhid'in mücâhedât-ı kâmilâneleri nisbetinde ve tavk-ı beşer hâricinde denilebilecek mertebede mesâi-i lâzime sarf u ibzâl olunmadıkça nebîl ve mâcid olmak kâbil olamaz ise küre-i zemîni dil-sîr-i bârân-ı feyz-â-feyz eden ebr-pâreler dahi henüz bu menâzil-i âliyye urûc etmediğinden ibzâl-i mesâide necâletle mevsûf olması ahrâ ve elyaktır.

(Azamet ve şerefin gönül kapan güzelini kucağında bulundurmak için Abdülvâhid'in kâmilâne uğraşmaları nisbetinde ve insan gücünün haricinde denilebilecek derecede gerekli çabalar harcanmadıkça yüksek meziyet ve azamete sahip olmak mümkün değildir. Yeryüzünü bol ve bereketli yağmurlarla sulayan bulutlar bile henüz bu yüce menzillere çıkmadığından gayret gösterirken soy temizliğiyle mevsuf olmak daha layıktır.)

قَدْ خَلَّفَ الْعَبَّاسُ غُرَّتَكَ ابْنَهُ

مَرَأَى لَنَا وَإِلَى الْقِيَامَةِ مَسْمَعَا

Vâlid-i kesîrû'l-mehâmidin cenâb-ı Abbâs-ı mehâsin-libâs cemâl-i bâ-kemâlinizi müşâhede ile karîrû'l-ayn-ı iftihâr olmak ve sît-i mecd ü şerefinle teşnîf-i mesâmi'-i mübâhât ederek

ebediyyen zikr-i cemîlin elsine-i şükran ve mahmideti tartîb etmek için seni hayru'l-halef olarak ibkâ etmiştir.

(Pek çok methüsenaya layık vasıfları olan baban Abbas Hazretleri, güzel yüzünü müşahede ederek iftiharla sevinmek ve azamet ve şerefının şöhretiyle övünme kulaklarını doldurarak ebediyyen güzel zikrin şükran ve övgü lisanlarında anılmak için seni hayru'l-halefi olarak bırakmıştır.)

b. Hüseyin b. Mutayr el-Esedî'nin Kasidesinin Tercümesi

Fuhûl-i şu'arâ-yı muhaddisinden Hüseyin bin Mutayr bin el-Eşyem el-Esedî'nin –hilm ü kerem husûsunda Hâtem-i Tâî'yi unutturmuş olan Ma'n bin Zâide hakkında– söylemiş olduğu mersiyyenin tercümesidir.

(Muhaddis şairlerin önde gelenlerinden Hüseyin bin Mutayr bin el-Eşyem el-Esedî'nin – yumuşak huyluluk ve cömertlik hususunda Hâtem-i Tâî'yi unutturmuş olan Ma'n bin Zâide hakkında– söylemiş olduğu mersiyyenin tercümesidir.)

أَلَمَّا عَلَى مَعْنٍ وَقَوْلًا لِقَبْرِهِ
سَقَّتْكَ الْغَوَادِي مَرْبَعًا ثُمَّ مَرْبَعًا

Ma'n'ın keff-i cûd u semâhatinden iğtirâf-ı âb-ı zülâl-i mürüvvette izâle-i teşnegî etmiş olan ey hullân-ı bâ-vefâ, geliniz, cevher-i tâbdâr-ı insâniyet ve fütüvveti âgûş-ı zulmetinde setr eden hâk-i fenâ üzerinde vakfe-gîr-i tahassür ve nevha-zen-i teessür olarak dest-i tazarru'unuzu bârigâh-ı Kibriyâ'ya ref' ederek sehâib-i gufrân-ı ilâhînin o medfen-i semâhati her dem iskâ ile bahâristân-ı meserret olması için niyâz-mend olunuz.

(Ma'n'ın cömert avucundan insaniyet suyu alıp içerek susuzluğunu gidermiş olan ey vefalı dostlar! Geliniz, insaniyet, yiğitlik ve cömertliğin parlak cevherini karanlık kucağında örten fena toprağı üzerinde hasretle durarak ve teessürle ağlayarak tazarru' elinizi Cenab-ı Hakk'ın bârigâhına kaldırıp gufrân-ı ilâhî bulutlarının o kerem medfenini her dem sulayarak sevinç baharistanına çevirmesi için niyazda bulununuz.)

فَيَا قَبْرَ مَعْنٍ أَنْتَ أَوَّلَ حُفْرَةٍ
مِنَ الْأَرْضِ حُطَّتْ لِلْسَّمَاحَةِ مَضْجَعًا

Ma'n gibi bir âfitâb-ı sehâyı hâk-i fenâ gibi bir ebr-i kesîf ile setr eden ey muzlim mezâr! Sen en evvel rûy-ı zemînde mazca'-ı semâhat olmak üzere tahtî ve tehiyye edilmiş bir medfensin ki şeb-i deycûr-ı hümûm ü ekdârda envâr-ı avâtıfıyla istizâe olunan o mâh-ı münîri mütevârî-i zulmet edişin henüz emsâli görülmemiş dehşetli bir fâciadır.

(Ma'n gibi bir cömertlik güneşini fena toprağı gibi yoğun bir bulutla örten ey karanlık mezar! Sen yeryüzünde cömertlik mezarı olmak üzere en evvel hazırlanmış bir medfensin ki kederle dolu karanlık gecelerde ihsanlarının nuruyla aydınlanan o parlak ayı karanlıkla gizleyişin henüz emsali görülmemiş dehşetli bir trajedidir.)

وَيَا قَبْرَ مَعْنٍ كَيْفَ وَارَيْتَ جُودَهُ
وَقَدْ كَانَ مِنْهُ الْبُرُّ وَالْبَحْرُ مُتْرَعًا

Ey medfen! Ne kadar bihâr-ı azîme ve sahârî-i cesîme var ise azamet-i hacimleriyle beraber cümlesi Ma'n gibi bir bahr-i zehhâr-ı semâhatin feyzân-ı dâimîsinden müstefiz olduğu halde

öyle bir heykel-i azîm-i cûd u keremi nasıl istî'âb edip de zîr-i hâk-i fenâda setr ü ihfâ edebildin?

(Ey medfen! Ne kadar büyük denizler ve kocaman sahralar varsa hacimce azametleriyle beraber tamamı Ma'n gibi kabarmış bir cömertlik denizinin devamlı coşmasından istifade ettikleri halde, sen öyle bir kerem abidesini nasıl içine alıp da fena toprağının altında gizleyebildin?)

بَلَى قَدْ وَسَّعَتِ الْجُودَ وَالْجُودُ مَيِّتٌ
ولو كان حياً ضِفَّتْ حَتَّى تَصَدَّعَا

Ma'n'ın azamet-i cûd u şânını istî'âba kifâyet edecek hiçbir mahal tasavvur edemeyen şâir-i ni'met-dîdesi evvel emirde mezâr-ı ademe tevcîh-i hitâb ile o timsâl-i mürüvvetin keyfiyet-i ihfâsını makâm-ı ta'accüb ve inkârda istifhâm etti ise de muahharen mevzû'-ı hufre-i fenâ olduğunu görünce, evet o gazanfer-i âhenîn-vücûd-ı semâhat giriftâr-ı pençe-i mevt olmasaydı onun kuvvetine karşı "او هن منه بيت العنكبوت" sıfat-ı kâşifesi olan senin şu köhne kafesin içinde bulunmasına ihtimâl verilmesi şöyle dursun patlayıp pâre pâre olmaklığın mütehakkık idi.

(Ma'n'ın cömertlik ve şânının azametini içine almaya yetecek hiçbir yer tasavvur edemeyen iyiliklerini görmüş şair, evvel emirde yokluk mezarına hitap ederek o insanlık timsalinin gizlenmesi keyfiyetini hayret ve inkâr makamında sorduysa da sonradan yokluk çukuruna konulduğunu görmüştür. Evet, o demir vücutlu cömertlik aslanı ölümün pençesine yakalanmış olmasaydı, onun kuvvetine karşı "örümceğin yuvası ondan daha dayanıksızdır" sıfat-ı kâşifesi olan senin şu köhne kafesin içinde bulunmasına ihtimâl verilmesi şöyle dursun patlayıp parça parça olman muhakkaktı.)

فَنَى عَيْشٍ فِي مَعْرُوفٍ بِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ
كما كان بَعْدَ السَّيْلِ مَجْرَاهُ مَرْتَعَا

Ma'n öyle bir civânmerd-i semâhat idi ki tünd-bâd-ı ecel ile mahv ü nâbûd oldu ise de gelip geçen seyl-âbenin mecrâsı merg-zâr-ı tarâvet olduğu gibi Ma'n'ın tükenmek şânından olmayan cûybâr-ı kerem ü in'âmı da çemen-zâr-ı ıyş ü âmâlimizin tarâvetini hûbûb-ı bâd-ı semûm-ı havâdisten ebediyyen masûn ederek sâyesinde mes'ûdâne bir sûretle yaşıyoruz.

(Ma'n öyle cömert ve asil idi ki, ecelin sert rûzgârı ile ölüp gittiyse de gelip geçen sel sularının aktığı yerler taze çayırılığa döndüğü gibi Ma'n'ın tükenmek bilmeyen kerem ve ihsan ırmağı da yaşayış ve emel çimenliklerimizin tazeliğini, hadiselerin kavurucu rûzgarından ebediyen koruyarak sayesinde mutlu mesut yaşıyoruz.)

ولما مَضَى مَعْرُوفٌ مَضَى الْجُودُ فَانْقَضَى
وَأَصْبَحَ عَزِيْنُ الْمَكَارِمِ أَجْدَعَا

İnsan için en ziyâde mûcib-i şeref ve mefharet olan mekârim-i ahlâkın rûkn-i a'zamı ki cûd-ı semâhattir, Ma'n'ın seciyye-i Hudâ-pesendâne-i sehâsı cihetiyle vâsıl-ı aksa'l-gâye olmuş ve enf-i istikbârı da bir mertebe-i a'lâya yetişmiş olduğu halde Ma'n'ın mütevârî-i hâk-i fenâ olmasıyla o dilber-i dil-ârâ-yı mekârim-i ahlâkın enf-i azameti de kırılarak levha-i cemâli rahne-dâr-ı dest-i rûzgâr olmuştur."

(Güzel ahlakın en büyüğü ve insan için en ziyade şeref ve övünç vesilesi olanı cömertliktir. Ma'n'ın Cenab-ı Hakk'ı memnun edecek şekildeki cömertliği cihetiyle gayelerin en nihayetine ulaşmış ve kibirlenme burnu da yüksek bir mertebeye yetişmiş olduğu halde, Ma'n'ın fena

toprağının altına girmesiyle güzel ahlakın o gönül alan dilberinin (cömertliğin) azamet burnu da kırılarak güzel görünüşü zamanın elinde bozulup hasara uğramıştır.)

Mesud

Sonuç

Mütercim Mesud'un tercümesi Osmanlı telif, tercüme, şerh ve haşiye geleneğini yansıtmaktadır. Mütercimin kimliği, tercüme öncesi ve esnasındaki sürece dair bilgiler verilmemiştir. Mütercim her iki kasideyi de nesir olarak tercüme etmiştir. Ağdalı bir dil kullandığı tespit edilmiştir. Dizelerde geçen bazı kelimelerin anlamını dipnotta vererek açıklama yoluna gitmiştir. Tercümesinde metni genişleterek açıklamaya başvurmuştur. Dipnotlarda: yanlış okunması muhtemel kelimelerin harekelerini/ses birimlerini göstermiştir, eş anlamlı kelimeleri belirtmiştir, kelimelerin çoğul ya da tekil formlarına yer vermiştir, kinayelere açıklık getirmiştir, kelimelerin köklerine dikkat çekmiş ve nereden türetildiklerini belirtmiştir.

Kaynakça

Demircioğlu, Cemal. (2016) Çeviribilimde Tarih ve Tarihyazımı, Boğaziçi Ün. Yayınevi, İstanbul.

Durmuş, İsmail, "Mütenebbî", TDV İslam Ansiklopedisi, 32/195-5200, İstanbul, 2006.

Gürçağlar, Şehnaz Tahir (2014). Çevirinin ABC'si, Say Yayınları, İstanbul.

İsfehânî, el-Eğânî, Dâru'l-kutubi'l-ilmîyye, c. 16, Beyrut, 1971.

Mekteb Mecmuası, 10 Ocak 1895 tarihli 22. Sayısı (Üçüncü Sene)

Safedî, el-Vâfi bi'l-Vefyât, Dâr İhyâi't-türâsi'l-Arabî, c. 13, Beyrut, 2000.

**BÜYÜK SELÇUKLU DÖNEMİ MINAI DEKORLU SERAMİKLERDE GÖRÜLEN
AĞAÇ MOTİFLERİ
TREE MOTIFS SEEN IN MINAI DECORATED CERAMICS DURING
THE GREAT SELJUK PERIOD**

Ezgi GÖKÇE¹

**¹Doçent, Uşak Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları,
0000-0003-3900-1804**

Özet

Büyük Selçuklu sanatının geliştiği alan, genellikle, günümüz İran'ın sınırları içinde kalan bölge olarak kabul edilmektedir; ancak, bugünkü sınırların dışında kalan alanın aslında daha geniş olduğu bilinmektedir. Büyük Selçuklu sanatının kronolojisini siyasi olayların akışı ile ilişkilendirmek de zordur. Tarzların gelişiminde izlenen ritim, hanedanların değişim ritmi ile örtüşmemektedir. Tipik olarak Büyük Selçuklu eserleri 11. yüzyıl başında olduğu kadar 13. yüzyıl başında da görülmektedir. Büyük Selçuklu döneminde seramik üretimi birçok merkezde yapılmıştır. Bu ürünler arasındaki genel benzerliğe bakıldığında ve nerede üretildikleri belirlenemeyen eserler oldukları da düşünüldüğünde, bölgelerdeki gelişimleri ayrı ayrı incelemek yerine, Büyük Selçuklu seramiklerini teknik açıdan incelemenin daha mantıklı olacağı görülmektedir. 12. yüzyıl Büyük Selçuklu dönemi seramiklerinde ortaya çıkan yaratıcılık, sır üstü renklendirme tekniğini de beraberinde getirmiştir. Bu teknikte bazı renkler sır altına, yüksek dereceye dayanıklı olmayan renkler de sır üstüne uygulanmıştır. Beyaz, kırmızı, siyah, sarı gibi renkler de kullanılarak, renk sayısı yedi renge kadar yükselmiştir. Minai dekorlu kaplarda görülen desenler, minyatürleri hatırlatır. Belki de bu kaplar daha çok saray için üretildiğinden, insan figürleri bakımından zengindir. Kanatlı insan, insan başlı hayvan gibi figürler, dönemin diğer sanat dallarında da görüldüğü gibi sevilen ortak motiflerdir. Süvariler, oturan veya ayakta duran figürler, saray ve av sahneleri ve Şehnamelerden alınan hikayelerin baş kahramanları, bu grubun zengin repertuarını teşkil etmektedir. Bu grubun çoğu parçaları Rey atölyelerinde üretilmiştir. Çalışmada yoğun süslemeli, minai dekorlu kaplar seçilmişlerdir. Bu seramiklerdeki ağaç motifleri tasarımcılara, sanatçılara ilham olabilecek çeşitliliktedir. Günümüzde çeşitli motifler, çizimler ve görseller tasarımcıların kullanıma sunulmaktadır. Bu araştırmada, incelenen seramiklerdeki ağaç motifleri derlenmiştir. Böylece geçmişte kullanılmış motiflerin güncel çalışmalarda değerlendirilmesi sağlanabileceği gibi Türk motiflerine de farklı bir bakış açısı getirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Büyük Selçuklu Dönemi seramikleri, minai dekoru, tasarım, ağaç motifi

Abstract

The area where Great Seljuk art developed is generally accepted as the region within the borders of present-day Iran; however, it is known that the area outside today's borders was actually wider. It is also difficult to associate the chronology of Great Seljuk art with the flow

of political events. The rhythm followed in the development of styles does not coincide with the change rhythm of the dynasties. Typically, Great Seljuk works are seen at the beginning of the 11th century as well as the beginning of the 13th century. Ceramic production was carried out in many centers during the Great Seljuk period. Considering the general similarity between these products and considering that they are artifacts whose production cannot be determined, it seems that it would be more logical to examine the Great Seljuk ceramics from a technical point of view, instead of examining the developments in the regions separately. The creativity that emerged in the ceramics of the 12th century Great Seljuk period brought with it the technique of overglaze coloring. In this technique, some colors are applied under the glaze, and colors that are not resistant to high temperatures are applied on the glaze. By using colors such as white, red, black and yellow, the number of colors increased up to seven. Patterns seen on Minai decorated pots remind of miniatures. Perhaps because these vessels were produced mostly for the palace, they are rich in human figures. Figures such as winged humans and human-headed animals are common motifs, as seen in other branches of art of the period. The cavalry, sitting or standing figures, palace and hunting scenes, and the protagonists of the stories taken from the Shahnamehs constitute the rich repertoire of this group. Most parts of this group were produced in Rey workshops. In the study, heavily ornamented and minai decorated vessels were chosen. The tree motifs in these ceramics are in a variety that can inspire designers and artists. Today, various motifs, drawings and images are available to designers. In this research, tree motifs in the examined ceramics were compiled. Thus, it is aimed to bring a different perspective to Turkish motifs as well as to evaluate the motifs used in the past in current studies.

Keywords: Ceramics of the Great Seljuk Period, minai decor, design, tree motif

1. GİRİŞ

10. yüzyıl başlarında Selçukluların Bağdat'ı ele geçirmesiyle İslam toprakları üzerindeki Arap hakimiyeti son bulmuştur. Selçuklularla birlikte siyasi yapıda kökten bir değişim olmuş ve Orta Doğu artık göçebe bir topluluk tarafından yönetilir hale gelmiştir. Selçuklu Türkleri batıya doğru yayılmış ve Akdeniz kıyılarına ulaşıp Anadolu, Suriye, Irak ve İran'ı kontrolleri altına almışlardır. Bu bölgeler göz önüne alındığında, Büyük Selçuklu sanatının geliştiği alanın, Orta Doğu coğrafyasında geniş bir alan olduğu düşünülebilir. Bu alan, sanat tarihçileri tarafından, genellikle, günümüz İran'ın sınırları içinde kalan bölge olarak kabul edilmesine rağmen sınırlarının İran bölgesini aştığı da öne sürülmektedir. Yapılan kaynak araştırmalarında, Büyük Selçuklu dönemi eserlerine ilişkin açıklamalarda, çoğu zaman, eserin bulunduğu yer ve ait olduğu yüzyılın belirtildiği görülmüştür. Bu dönemde birçok merkezde seramik üretimi yapıldığı bilinmektedir; ancak, bu merkezler ticaret yolları üzerinde bulunduğundan, seramiklerin üretildiği yerde mi, yoksa kullanıldığı yerde mi bulunduğu tespit edilememektedir. Bunun yanında, bazı seramik parçalarının üzerinde tarih ve üretenin imzasının bulunması, seramiklerin tanımlanması açısından açıklayıcı olmuştur. Bu dönemde, farklı merkezlerde üretilmiş olmalarına rağmen, seramiklerin çoğu dekor ve form özellikleri açısından birbirine benzemektedir. Bazı sanat tarihçileri, Büyük Selçuklular'ın siyasi otoritesi bittikten sonra da, Büyük Selçuklu dönemine ait seramiklerin üretiminin devam ettiğini ve hatta bu dönemlerde seramik üretiminin en parlak eserlerinin verildiğini belirtmiştir (Örgen, 2007). Araştırmaya konu olan "minai dekoru" Selçuklular döneminde geliştirildiği düşünülen bir tekniktir. Bu teknik ile seramiklerde bir çok renk bir arada kullanılabilir olmuştur. Belki de bu renk çeşitliliğinin yarattığı çalışma ortamı sayesinde seramiklerde minyatürlerdeki benzer kompozisyonlar işlenmiştir. Yoğun süslemelerin görüldüğü bu tarz seramiklerdeki

ağaç motifleri konuyu sınırlandırmak amacı ile seçilmiştir. Bu seramiklerde görülen birçok motif benzer konularda başka çalışmalar yapılarak bir çok sanatçı ve tasarımcıya ilham oluşturacaktır. Günümüzde çeşitli motifler, çizimler ve görseller tasarımcıların kullanıma sunulmaktadır. Bu çalışmada, incelenen seramiklerdeki ağaç motifleri derlenmiştir. Böylece geçmişte kullanılmış motiflerin güncel çalışmalarda değerlendirilmesi sağlanabileceği gibi Türk motiflerine de farklı bir bakış açısı getirilmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Yazılı kaynaklar yanında, Selçuklu döneminde üretilmiş minai dekorlu seramik kaplarda görülen ağaç motifleri ile ilgili görsel kaynaklar incelenmiş ve örneklenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Minai Tekniği

12. yüzyıl Büyük Selçuklu dönemi seramiklerinde ortaya çıkan yaratıcılık, sır üstü renklendirme tekniğini de beraberinde getirmiştir. Bu teknikte bazı renkler sır altına, yüksek dereceye dayanıklı olmayan renkler de sır üstüne uygulanmıştır. Beyaz, kırmızı, siyah, sarı gibi renkler de kullanılarak, renk sayısı yedi renge kadar yükselmiştir. Minai dekorlu kaplarda görülen bu desenler, adeta bir kitap resmi olan minyatürleri hatırlatır. Belki de bu kaplar daha çok saray için üretildiğinden, insan figürleri bakımından zengindir. Kanatlı insan, başlı hayvan gibi figürler, dönemin diğer sanat dallarında da görüldüğü gibi sevilen ortak motiflerdir. Süvariler, oturan veya ayakta duran figürler, saray ve av sahneleri ve Şehnemelerden alınan hikayelerin baş kahramanları, bu grubun zengin repertuarını teşkil etmektedir (Kerametli, 1973:8).Selçuklu seramik sanatında ortaya çıktığı kabul edilen minai tekniğinin “helf renk” şeklindeki diğer adı; süslemede yedi renk boyanın kullanılabilmesinden kaynaklanmaktadır. Dönemin teknik olanakları göz önünde bulundurulduğunda bu renk çeşitliliği devrimsel bir atılım olarak değerlendirilmektedir. Varsayılanın aksine minai; “sıraltı” ve “sırüstü” değil, “sırıçi” ve “sırüstü” uygulamalardan oluşan komplike bir süsleme tekniğidir ve en az iki farklı ısıda gerçekleşen fırınlamalarıyla bile Orta Çağ’ın lüks ürün grubuna dâhil edilebilir. Çok renkli süsleme uygulama zorluğu ile ileri düzeyde teknik beceri gerektirmesinin yanı sıra görsel güzellik bakımından da en üstün estetik talepleri karşılama niteliği taşımaktadır (Avşar, 2020;1844).Minai tekniği ile ilgili kaynaklar incelendiğinde teknik ile ilgili iki farklı yöntem tespit edilmiştir. Bu yöntemlerden bir tanesi ve daha önceki kaynaklarda sıklıkla karşılaşılan; minai tekniğinde görülen renklerin (boyaların) sır altına ve sır üstüne uygulanması. Bir diğer yöntem ise daha güncel kaynaklarda karşımıza çıkan; minai tekniğinde görülen renklerin (boyaların) sır içine ve sır üstüne uygulanmasıdır. Günümüzde bu yöntemler denendiğinde iki şekilde de teknik olumlu sonuç vermektedir.Minai tekniğiyle 12.-13.yüzyıllarda yapılan Selçuklu seramiklerinde, minyatürlerdeki konular hatta üslup görülmeye başlamıştır (Tekin Tömek, 2022:62).

3.2 Minai Dekorlu Seramiklerde Görülen Ağaç Motifleri

Doğa ve doğa elemanları; doğayla iç içe yaşayan Türk topluluklarının tüm sanat dallarında görülmektedir. Minai tekniğindeki seramiklerde ağaç ve bitki motifleri daha çok insan ve hayvan figürleri ile birlikte görülmektedir. İncelenen eserlerde stilize edilmiş kıvrımlı dallar, meyveli-meyvesiz ağaçlar, hayat ağaçları dikkati çekmektedir. Yalnızca kuşla çevrelenmiş hayat ağaçları çok çeşitlilik gösterirler. Hayat ağacı bazen meyveli ve yapraklı dallar halinde

üzerinde kuşlarla tasvir edilir. Bu meyveli dalların cennet ve ebedi hayat simgesi olan nar ağacına ait düşünülmektedir (Tekin Tömek, 2022:93)

Şekil 1. Minai dekorlu seramikte görülen ağaç motifi (URL1)

Şekil 2. Minai dekorlu seramikte görülen ağaç motifi (URL2)

Şekil 3. Minai dekorlu seramikte görülen ağaç motifi (URL3)

Şekil 4. Minai dekorlu seramikte görülen ağaç motifi (URL4)

Şekil 5. Minai dekorlu seramikte görülen ağaç motifi (URL5)

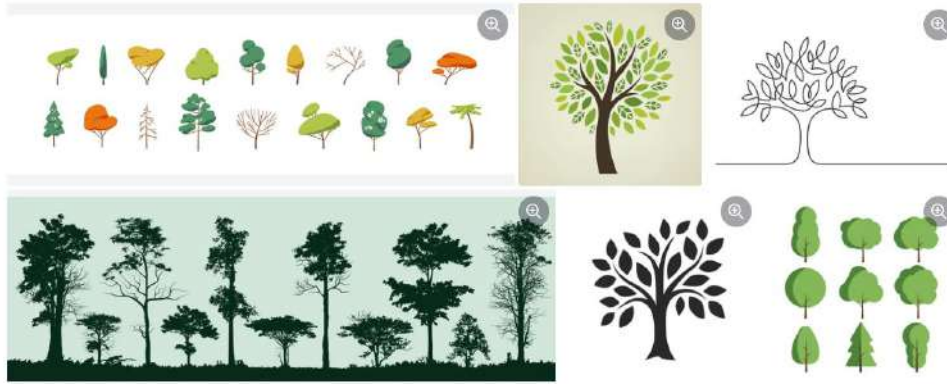
Şekil 6. Minai dekorlu seramikte görülen ağaç motifi (URL6)

Şekil 7. Minai dekorlu seramikte görülen ağaç motifi (URL 7)

Şekil 8. Minai dekorlu seramikte görülen ağaç motifi (URL8)

Şekil 9. Görsel veri deposunda ağaç araması sonucunda çıkan bazı örnekler (URL 9)

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Büyük Selçuklu dönemi seramikleri teknik gelişmeleri, seramik sanatına getirdikleri yenilikleri ile dünya seramik sanatı tarihinde önemli bir yere sahiptir. Minai dekoru bu dönem seramiklerinde görülmüş ve en üst seviyeye getirilmiştir. Minai dekorlu seramikler yedi renk bir arada kullanılabilmiş ve o dönem şartları için bu çok büyük bir yenilik, gelişme sayılmıştır. Özellikle bu seramiklerde işlenen konularda miyatür sanatı ile benzerlik görülmüştür. Süslemelerin yoğun olduğu seramiklerde günümüz sanatçılarına ve tasarımcılarına ilham olabileceği düşünülen ağaç motiflerinden örnekler derlenmiştir. Araştırmada motiflerin anlam ve detaylarına girilmemiş sadece tasarım amaçlı görsellere yer verilmiştir. Bu konuda daha detaylı çalışmalar yapılması planlanmaktadır.

Dünya çapında işletmelere, pazarlama ajanslarına ve medya kuruluşlarına çeşitli içerikler sağlayan, ilham veren görsel depo alanları mevcuttur. Tasarımcılar kullanmak istedikleri konularda görsellere bu tarz yerlerden ulaşabilmektedirler. Bu veriler birçok tasarımda kullanılmaktadır. Ancak tasarım çalışmalarında geçmişin verilerinden beslenerek özgün değerler yaratılabilir. Bu çalışma hem bu konuda yapılacak başka çalışmalara hem de tasarımlara ilham olması amacıyla yapılmıştır. Bu ve benzeri birçok motif, desen, doku geçmiş sanat eserlerinde mevcuttur ve bu konuda çalışma yapmak isteyenler için inceleme ve araştırma alanı sunmaktadır.

5. KAYNAKLAR

Avşar, L. (2020). BAZI SELÇUKLU SERAMİK TEKNİKLERİNİN TEŞEKKÜL VE TASNİF MESELESİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME. İdil Sanat ve Dil Dergisi, 9(76), 1841-1854.

Kerametli, C. (1973). Anadolu Selçuklu Devri Duvar Çinileri. Türkiyemiz Dergisi, S, 10, 2-10.

Örgen, E. (2007). Büyük Selçuklu Dönemi turkuaz sırlı seramiklerinin özellikleri ve turkuaz sırlı yeni seramik tasarımları, yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Tekin Tömek D. (2022) 13.yüzyılda minai tekniğinde uygulanmış seramiklerde minyatür etkileri ve özgün tasarımlar, yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

URL1

<https://data.fitzmuseum.cam.ac.uk/id/object/71947> (08.12.2022).

URL2

<https://data.fitzmuseum.cam.ac.uk/id/object/71947> (09.12.2022).

URL3

https://islamicart.museumwnf.org/database_item.php?id=object;EPM;us;Mus21;35;en&pageT=N (08.12.2022).

URL4

<https://data.fitzmuseum.cam.ac.uk/id/object/71947> (08.12.2022).

URL 5

<https://data.fitzmuseum.cam.ac.uk/id/object/71947> (08.12.2022).

URL 6

<https://data.fitzmuseum.cam.ac.uk/id/object/71947> (08.12.2022).

URL 7

<http://depts.washington.edu/silkroad/museums/bm/bmpremongolceramic.html> (09.12.2022).

URL 8

<https://collections.artsmia.org/art/1085/minai-ware-bowl-iran> (08.12.2022).

URL 9

https://www.shutterstock.com/tr/search/tree?c3apidt=p15864298810&gclid=Cj0KCQiAqOucBhDrARIsAPCQL1Z_nfH1-sVOxR4toMIQu8J2gdrND9DtedxKGfQGt7FBXLzSdegltOkaAj3sEALw_wcB&gclsrc=aw.d&kw=shutterstock (10.12.2022)

İTECİK LALESİ STİLİZASYON ÖRNEKLERİ VE YENİ TASARIMLAR ITECIK TULIP STYLIZATION EXAMPLES AND NEW DESIGNS

Ezgi GÖKÇE¹

¹Doçent, Uşak Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları,
0000-0003-3900-1804

Özet

Uşak'da görülen ve halk arasında "İtecik lalesi" olarak anılan bitki, bir şakayık (Paeonia) türüdür. Paeonia peregrina, ülkemiz florasında yer alan, halk arasında şakayık, ormangülü, ayı gülü, eşek gülü olarak bilinen, tür olarak Paeoniaceae familyasına ait bir bitkidir. Türkiye de bilinen adıyla bocur, aynı zamanda Uşak Yöresine ait endemik bir tür olup, Uşak merkeze bağlı Kayaagıl Köyü'ndeki İtecik Dağı'nın 1200 metre yüksekliğinde kendiliğinden yetişmektedir.

Doğa yüzyıllardır sanata ve sanatçıya ilham kaynağı olmuştur. Doğayla iç içe yaşam süren Türkler, sanatlarında doğa, tabiat ve çiçekleri sıklıkla konu edinmişlerdir. Osmanlılar Dönemi'nde Başkent İstanbul'a gelen Avrupalı elçiler, Osmanlıların çiçeğe olan düşkünlüklerinden söz etmişler ve Türklerin çiçek sevgisini seyahatnamelerinde belirtmişlerdir. Çiçeklerin evrensel dilinden esinlenilerek oluşturulan motifler ve bu motiflerin görüldüğü eserler uzun süre beğeni kazanmıştır. Osmanlı saray bahçesinde yetişen çiçeklerden esinlenilerek ve stilize edilerek yapılan motifler çini ve seramiklerde kullanılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde üretilmiş İznik çinilerinin gördüğü ilgi kullanılan malzeme, renkler ve motiflerdendir.

Doğadan alınan biçimlerin şematikleştirilerek, yalınlaştırılarak, betimlenmesine stilizasyon denir. Biçimin anahatlarının korunarak sanatçının biçim üzerine yaptığı süslemeler, deformasyon veya belli oranda soyutlamalar olabilir.

Çalışmada, Uşak'da yetişen "İtecik Lalesi" incelenmiştir. Çiçek stilize edilmiş ve yeni motifler oluşturulmuştur. Motifler ile oluşturulan kompozisyonlar sıralı fırça dekoru olarak çini ve seramiklere uygulanmışlardır. "İtecik Lalesi"nin stilizasyon örnekleri, yeni motifler ve tasarımlar çalışmada sunulmuş, alanda çalışma ve araştırma yapan kişilere kaynak sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: İtecik lalesi, şakayık, stilizasyon, motif, tasarım.

Abstract

The plant, which is seen in Uşak and known as "İtecik tulip" among the people, is a type of peony (Paeonia). Paeonia peregrina is a plant belonging to the Paeoniaceae family as a species, known as peony, rhododendron, bear rose, donkey rose among the people in our country's flora. Bocur, also known in Turkey, is an endemic species belonging to the Uşak region, and it grows spontaneously at 1200 meters high on the Itecik Mountain in the Kayaagıl Village of the center of Uşak.

Nature has inspired art and artists for centuries. The Turks, who live in harmony with nature, frequently used nature, nature and flowers as subjects in their art. European ambassadors who came to the Capital Istanbul during the Ottoman Period talked about the Ottomans' fondness for flowers and stated the Turks' love of flowers in their travel books. The motifs created by being inspired by the universal language of flowers and the works in which these motifs are seen have gained admiration for a long time. The motifs, inspired by and stylized from the flowers grown in the Ottoman palace garden, were used in tiles and ceramics. The interest in Iznik tiles produced in the Ottoman Period is due to the materials, colors and motifs used.

The schematic, simplification and description of the forms taken from nature is called stylization. There may be decorations, deformations or abstractions made by the artist on the form by preserving the outlines of the form.

In the study, "İtecik Tulip" grown in Uşak was examined. The flower was stylized and new motifs were created. Compositions created with motifs were applied to tiles and ceramics as underglaze brush decor. The stylization examples of the "İtecik Tulip", new motifs and designs are presented in the study, and it is aimed to provide resources for those who work and research in the field.

Keywords: İtecik tulip, peony, stylization, motif, design Keyword, keyword, keyword

1. GİRİŞ

Doğa yüzyıllardır sanatçıya ilham kaynağı olmuştur. Doğayla iç içe yaşam süren Türkler, sanatlarında doğa, tabiat ve çiçekleri sıklıkla konu edinmişlerdir. Türk sanatında stilizasyon (üsluplaştırma) görülmektedir, sanatçı tarzını oluşturmuş ya da kendinden eklemeler yapmıştır.

Stilizasyon doğadaki biçimlerinin şematikleştirilip, yalınlaştırılarak, betimlenmesine denir. Objeler, kendi karakterlerine bağlı kalınarak sadeleştirilebilir. Dekoratif karakterli olan stilizasyon tabiatın süsleyici geometrik şekillere bürünerek ritmik hale gelmesidir. Süsleme sanatında en çok kullanılan yöntemlerden birisidir. Stilizasyonun yapım aşamasına giren nesne gözlemleme sonucunda karakteristik özellikleri bozulmadan ana hatları korunarak biçimlenmektedir. Böylece tasarımı hazırlayan kişinin duygu ve düşüncelerine uygun bir şekilde yalınlaşıp biçimlenerek yeni bir görünüme bürünmektedir (Önder, 2019:18).

Osmanlılar Dönemi'nde Başkent İstanbul'a gelen Avrupalı elçiler, Osmanlıların çiçeğe olan düşkünlüklerinden söz etmişler ve Türklerin çiçek sevgisini seyahatnamelerinde belirtmişlerdir. Çiçeklerin evrensel dilinden esinlenilerek oluşturulan motifler ve bu motiflerin görüldüğü eserler uzun süre beğeni kazanmıştır. Osmanlı saray bahçesinde yetişen çiçeklerden esinlenilerek ve stilize edilerek yapılan motifler çini ve seramiklerde kullanılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde üretilmiş İznik çinilerinin gördüğü ilgi kullanılan malzeme, renkler ve motiflerdendir. İznik seramik/çinilerinde görülen ve beğeni toplayan çiçek motifleri stilize edilmiş lale, karanfil, gül, sümbül ve kır çiçekleridir.

Bu çalışmada, Uşak bölgesinde yetişen "İtecik lalesi" stilize edilmiş ve motifleştirilmiştir. Böylece hem "İtecik lalesi"nin bilinirliğinin artırılması hem de Türk sanatlarında görülen stilize çiçek motiflerine benzer ama yeni bir motif önerisi sunulması amaçlanmıştır. İncelenen yazılı ve görsel kaynaklar doğrultusunda "İtecik lalesi" stilize edilmiştir. Bu çalışmada sunulan yeni motiflerin, tasarımların, önerilerin veya izlenen yolun alanda çalışma yapanlara esin kaynağı olması hedeflenmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Yazılı kaynaklar yanında, “İtecik lalesi” olarak anılan *Paeonia türü* olan bitki ile ilgili görsel kaynaklar incelenmiş ve örneklenmiştir. Daha sonra bu konuda çizimler yapıp çalışmaya eklenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. İtecik Lalesi

Paeonia peregrina, Trakya'nın kuzeyi ve Karadeniz Bölgesi'nde 1000-1200 m yüksekliklerde taşlık, kayalık yamaçlarda ve orman altlarında yetişen çok yıllık bir bitkidir. Alt yaprakları 17-30 adet daralan eliptik segmente bölünmüş, uç uçtaki segmentler kısa üçgensel, testere dişli iri görünümlü, zayıf ince uzun yumuşak tüylüden altta tüysüze doğru bir tüy örtüsü mevcuttur. Çiçekleri 7-13 cm çanak şeklindedir. Petaller kırmızıdır. Nisan ve Mayıs aylarında çiçeklenir (İnceçayır, 2018:11)

Paeonia peregrina, ülkemiz florasında yer alan, halk arasında şakayık, ormangülü, ayıgülü, eşek gülü, bocur olarak bilinen, tür olarak *Paeoniaceae* familyasına ait bir bitkidir. Türkiye florasında 8 tür ve bunlara ait 11 takson ile bu taksonlar içerisinde *Paeonia turcica*, *Paeonia mascula* subsp. *bodurii*, *Paeonia arietina* subsp. *arasicola*, *Paeonia x kayae* endemik olarak yer almaktadır (Özdemir&Bayraktar Döner, 2017:60).

Paeonia peregrina, Türkiye debilinen adıyla bocur, aynı zamanda Uşak Yöresine ait endemik bir tür olup, Uşak merkezbağlı Kayaağlı Köyü'ndeki İtecik Dağı'nın 1200 metre yüksekliğinde kendiliğinden yetişen ve İtecik Lalesi ya da Top lale olarak da adlandırılır (Özdemir&Bayraktar Döner, 2017:61).

Şekil 1. *Paeonia peregrina* (URL1)

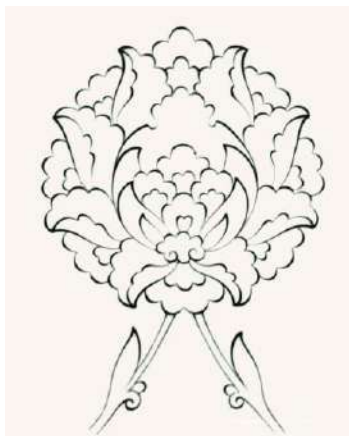
Şekil 2. İtecik lalesi (URL2)

3.2 Stilizasyon ve İtecik Lalesi Stilizasyon Örnekleri

Stilizasyon herhangi bir sanat dalında biçimlerin bazı niteliklerini öne çıkarmak amacıyla vurgulamak, sadeleştirmek ve yinelemekten doğan çok belirgin bir abartma olarak tanımlanabilir. Stilizasyon; bir sanat uygulamasında karakterin, öz halini koruyarak sadeleştirilmesi anlamına gelmektedir. Sanatçılar, nesnelere değerleriyle oynamayı ve aza indirgeyerek anlam katmayı hedefledikleri zaman stilizasyonu kendilerine has bir yöntem olarak kullanmaktadırlar. Sanatın her alanında asıl karakterin korunarak sadeleştirme anlayışı kendine özgü güçlükleri olan ve sanat değerlerinin iyi bir şekilde benimsenmesiyle gerçekleştirilebilecek olan bir olgudur (Önder, 2019:18).

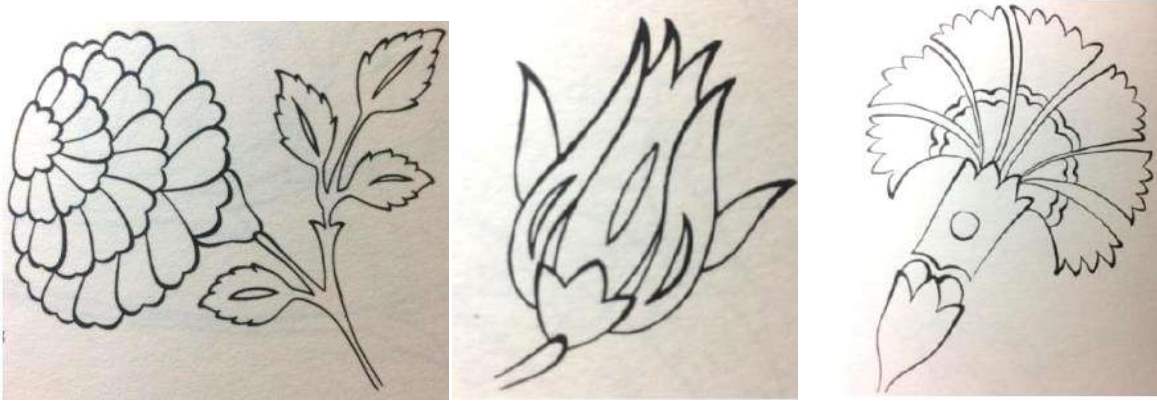
Osmanlı Dönemi'nde tasarımlarda stilize motifler gerçekçi bir bakışla tabiattan alınıp, belirli ana hatları korunup, sanatçının bakış açısı ve zevklerine göre çizmişlerdir. Sanat dünyasının bir dönüm noktası olarak kabul edilen stilizasyon veya üsluplaştırma adı altındaki bu yolda klasik motif ve metodları ortaya çıkarttığı söylenebilmektedir. Böylelikle Türk süsleme sanatlarında; tabiatın izlerini şekil ve desenleri görebilmek mümkün olmaktadır. Eserlere bakıldığı zaman, hem sanatkarı hem de tabiatı izlemek mümkündür.

Doğadaki görünüşleri stilize edilerek çizilen bitki kaynaklı motiflere “hatâyî grubu” denir. Türk süsleme sanatlarında görülen bu motifler çıkış kaynağını koruyacak kadar sade ve küçük boyutta stilize edilmişlerdir. Yaprak motifi, çiçeklerin kuş bakışı görünüşünün stilize edilmesiyle penç (Şekil 4), az gelişmiş ve gelişmiş çiçeklerin dikine kesitinin stilize edilmesiyle elde edilen goncagül ve hatâyî (Şekil 3) bu gruptandır. Bu “stilize çiçek” motiflerin bitkisel kaynaklı olduğu anlaşılrsa da hangi çiçekler olduğu anlaşılmamaktadır. Yarı stilize (yarı üsluplaştırılmış) çiçek motifleri hatâyî grubuna göre daha az stilize edildiğinden karanfil, lâle, gül ve menekşe oldukları anlaşılmakta (Şekil 5) ve kendi isimleri ile anılmaktadırlar (URL3).

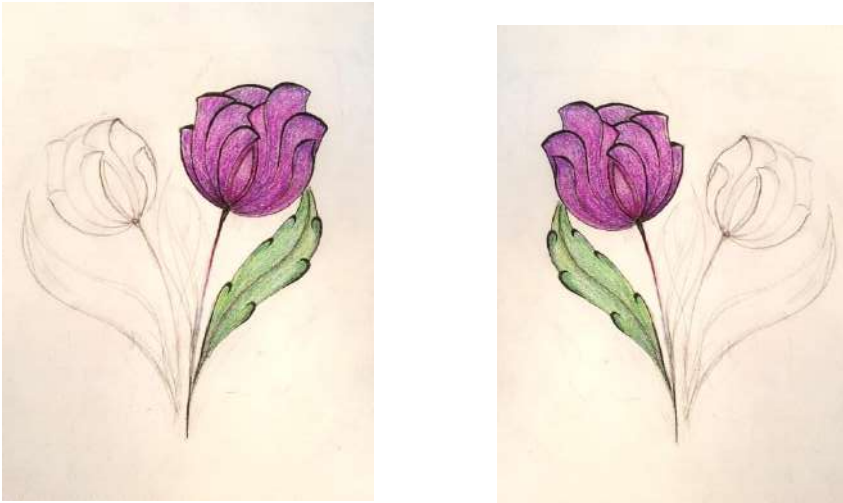
Şekil 3. Hatayî ve Penç motifi (URL 4)

Şekil 4. Penç Motifi (Önder, 2019:31)

Şekil 5. Gül, Lale, Karanfil Motifi (Önder, 2019)

İtecik lalesi özelliklerini kaybetmeyecek şekilde stilize edilmeye çalışılmıştır (Şekil 6-7). Türk sanatında stilize edilmiş çiçekler incelendiğinde bu tarz çizimler yarı stilize edilmiş çiçekler (Şekil 5) grubuna dahil edilebilir. Stilize edilen İtecik laleleri 16. Yy. klasik İznik çini kompozisyonuna yerleştirilerek sıralı fırça dekorlu seramik pano yapılmıştır (Şekil 8).

Şekil 6. Stilize edilmiş İtecik lalesi, Ezgi Gökçe, 2018

Şekil 7. Stilize edilmiş İtecik lalesi, Ezgi Gökçe, 2018

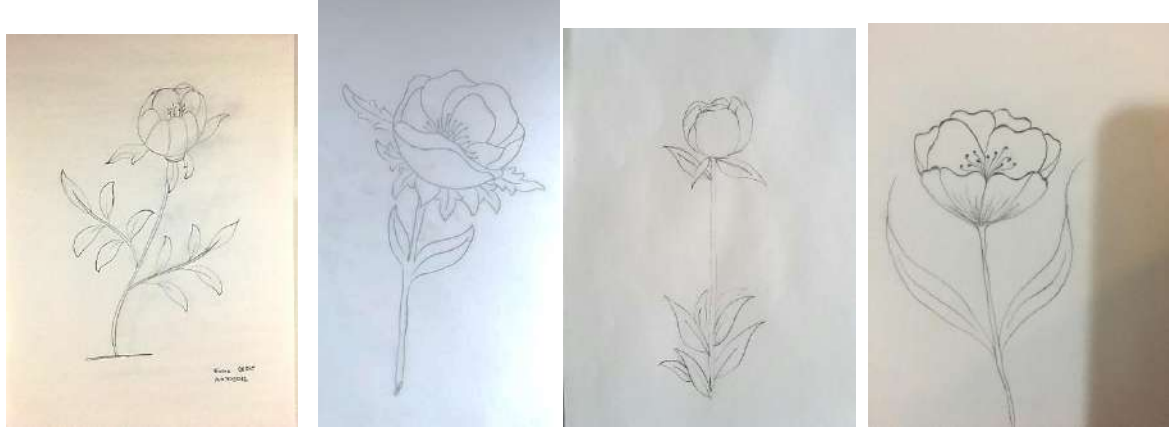

Şekil 8. İtecik Laleleri II, Sır altı fırça dekorlu seramik-çini pano, Ezgi Gökçe, 2019, 40x40 cm

Uşak'da koruma altına alınan İtecik lalesi, Uşak Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları 4. Sınıf öğrencilerinin almış olduğu Çini Tasarımı dersinde etüt edilmiş ve motif çizimleri yapılmıştır (Şekil 9-10).

Şekil 9. Stilize edilmiş İtecik lalesi örnekleri, Elif Kıpırtı, Hüseyin Avcı, Efe Şevki Can, Gözdenur Kandil, 2020-2021

Şekil 10. Stilize edilmiş İtecik lalesi örnekleri, Emine Cerit, Pembe Coşkun, Nesibe Nur Gündüz, Öykü Mercanoğlu, 2020-2021

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İtecik lalesi Uşak'da İtecik dağı'nda yetişen bir şakayık (*Paeonia*) türüdür. Türkiye de bilinen adıyla bocur, aynı zamanda Uşak Yöresine ait endemik bir tür olup, 1200 metre yüksekliğinde kendiliğinden yetişmektedir ve koruma altındadır. Uşak'ta yetişen bu bitki Türk sanatlarında yüzyıllardır görülen tarzda, özellikle Osmanlı dönemi İznik çini ve seramiklerindeki yarı stilize çiçekler incelenerek stilize edilmiştir. Yazar ve yazar yönetiminde olan Uşak Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları 4. sınıf öğrencileri Çini Tasarımı dersinde bu çiçeği stilize etmiş ve yeni tasarımlar oluşturmuşlardır. Oluşturulan yeni motifler ve tasarımlardan örnekler çalışmada sunulmuş, alanda çalışma ve araştırma yapan kişilere kaynak sağlaması hedeflenmiştir. Motifler ile oluşturulan kompozisyonlar sıralı fırça dekoru ile çini ve seramiklere uygulanmışlardır. "İtecik Lalesi Stilizasyon Örnekleri Ve Yeni Tasarımlar" başlıklı bu çalışma ile bu bitkinin tanınırlığının/bilinirliğinin artırılması amaçlanmıştır.

5. KAYNAKLAR

- PALA, İ., (2019). İznik Çinilerinde Kullanılan Serbest Boşluk Doldurma Motifleri Ve Yeni Motif Önerisi Olarak Kelebek. *The Journal of Social Sciences* , vol.35, no.35, 347-357.
- ŞENOL, B. ŞENOL, S. (2018) Akdeniz'in Mis Zambağı *Lilium candidum* ile Bir Motif Denemesi A Flower Illustration of Mediterranean Madonna Lily *Lilium Candidum*, 197-202, 21. Yüzyılda Türk Sanatı: Meseleler Ve Çözüm Önerileri Milletlerarası Sempozyum Bildiri Kitabı.
- Önder, M. (2019) Osmanlı dönemi İznik çini ve seramiklerinde görülen stilize çiçek motiflerinin incelenmesi, seramik form ve yüzeylerde yorumlanması, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak
- Özdemir, A. & Bayraktar Döner, D. (2017). Tıp Tarihinde Fitoterapi ve *Paeonia* (Bocur,Şakayık, İtecik Lalesi) Bitkisine Genel bir Bakış . Uşak Üniversitesi Fen ve

Doğa Bilimleri Dergisi , 1 (1) , 57-64 . Retrieved from
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/usufedbid/issue/37508/433340>

URL1

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paeonia_peregrina_Piwonia_obca_2017-05-21_02.jpg (07.12.2022).

URL2

<https://www.yenisafak.com/foto-galeri/gundem/yilda-bir-kez-aciyor-ender-gorulen-tur-koruma-altina-alindi-2040627?page=2> (07.12.2022).

URL3

İNCİ AYAN BİROL, "TEZHİP", TDV İslâm Ansiklopedisi,
<https://islamansiklopedisi.org.tr/tezhip#1> (07.12.2022).

URL4

<https://istanbultarihi.ist/272-motifler#gallery-1> (07.12.2022).

21. YÜZYILDA DİVAN EDEBİYATI GELENEĞİNİ SÜRDÜREN ÖMER
NECÂTÎ'NİN RUBAİLERİ

THE RUBAIS OF ÖMER NECÂTÎ, CONTINUING THE TRADITION OF DIVAN
LITERATURE IN THE 21st CENTURY

Duygu KAYALIK ŞAHİN

Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Osmanlı Türkçesi ve İslami Türk Edebiyatları
Anabilim Dalı, 0000-0002-9619-633X

Özet

“Şöhret âfettir” hadis-i şerifi muktezâsınca uzleti tercih ederek Ömer Necâtî müstear ismini kullanan ve Necâtî mahlasıyla şiirler yazan müellif, 1960 senesinde Trabzon’un Polathane kasabasında dünyaya gelmiştir. Devrinin âlimlerinden dinî ilimler başta olmak üzere Arapça ve belagat dersleri alan Necâtî, divan edebiyatındaki çeşitli nazım şekillerinde muhtelif eserler telif etmiştir. Kadiriye tarikatının Halisiye koluna intisap eden ve bir kamu kuruluşunda memuriyetle meşgul olan müellifin eserlerinde, dinî ve tasavvufî motifler ön plandadır. Aruz vezniyle yazdığı şiirlerinin yanı sıra serbest ölçüyle yazdığı şiirleri de bulunmaktadır. Muhtelif konularda kaleme aldığı deneme yazıları, araştırma yazıları, makaleleri ve e-kitapları bulunmaktadır. Bu eserlerin pek çoğu müellifin yöneticiliğini yürüttüğü bir web sayfasında okurların istifadesine sunulmaktadır. Müellifin manzumeleri daha önceden ne bir araya getirilmiş ne de bir yerde yayımlanmıştır. Bu manzumeler arasında, İran edebiyatından Türk edebiyatına geçen ve aruzun özel kalıplarıyla yazılan rubailer ön plana çıkmaktadır. Bu bildiride öncelikle velut bir müellif olan Ömer Necâtî’nin hayatı ve eserleri hakkında bilgi verilecektir. Akabinde çalışmamıza konu teşkil eden ve daha önce yayımlanmamış olan rubailerin neşri yapılacak ve bu rubailer vezin, dil, üslup ve muhteva bakımından incelenecektir. Bu çalışma, divan edebiyatı geleneğini günümüzde devam ettiren bir şairin edebiyat tarihine kazandırılması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, rubai, Ömer Necâtî

Abstract

The author, who used the pen name Ömer Necâtî and wrote poems under the pseudonym Necâtî, preferring the seclusion according to the hadith "Fame is a disaster", was born in the town of Polathane, Trabzon in 1960. Necâtî, who took Arabic and rhetoric lessons, especially religious sciences, from the scholars of his time, wrote various works in divan literature in various verse forms. Religious and mystical motifs are in the foreground in the works of the author, who belonged to the Halisiye branch of the Kadiriye sect and was engaged in civil service in a public institution. In addition to his poems written in prosody, there are also poems written in free meter. He has essays, research articles, articles and e-books on various subjects. Many of these works are presented to the readers on a web page managed by the author. The author's verses have neither been put together nor published anywhere before. Among these poems, rubais, which passed from Iranian literature to Turkish literature and were written in special forms of aruz prosody, come to the fore. In this paper, first of all, information about the life and works of Ömer Necâtî, who is a prolific author, will be given. Afterwards, the rubais that are the subject of our study and that have not been published

before will be published and these rubais will be examined in terms of meter, language, style and content. This study is important in terms of bringing a poet who continues the tradition of divan literature to the history of literature.

Keywords: Turkish-Islamic Literature, rubai, Ömer Necâfî.

Giriş

Dörtlü manasına gelen rubai, “Klasik Türk, Fars ve Arap şiirinde, kendine özgü aruz vezni olan, bu vezinlerin haricinde başka bir şekli olmayan, az sözle çok şey ifade etmeyi amaçlayan ve genellikle birinci, ikinci ve dördüncü dizeleri birbirleriyle kâfiyeli dört dizelik nazım biçimidir.”¹

Rubainin kıta, nazm gibi dörder mısralı nazım şekillerinden ayrılması vezin dolayısıyladır (Tahirü'l-Mevlevî, 1994: 126). Hezec bahrinin özel kalıpları ile yazılan rubaiyi diğer nazım şekillerinden ayıran bu kalıplardır. Bu kalıpların sayısı 24'tür. “Mef'ûlü” ile başlayan 12 kalıp ahreb, “mef'ûlün” ile başlayan diğer 12 kalıp ise ahrem olarak adlandırılmıştır. Bütün nazım şekillerinde baştan sona aynı aruz vezni kullanılması zorunlu olduğu hâlde, rubaide her mısra ayrı bir vezinle yazılabilir (İpekten, 2005: 76).

Rubaide kafiye ilk, ikinci ve dördüncü mısralar sonundadır. Yani kafiye düzeni dört mısralık nazmda olduğu gibi “a a x a”dır. Asıl rubai kafiyesi böyle olmakla birlikte daha az sayıda, dört mısralık kıta yani “x a x a” şeklinde kafiyeli rubailer ve bütün mısraları kafiyeli “a a a a” rubailer de yazılmıştır (İpekten, 2005: 75).

Rubai bir düşüncüyü dört mısraya sığdırır. Genellikle ilk üç mısra dile getirilmek istenilen düşüncenin hazırlığı, son mısra ise bunun etkileyici bir şekilde sunumunun yapıldığı, bir tür ana fikrin verildiği mısradır (Saraç, 2007: 94).

Rubailerde mahlas kullanımına nadiren rastlanmaktadır. “Aşk, hatıra, yalnızlık, talihten şikayet, hiciv gibi ferdî; Allah, tasavvuf, rintlik, ölüm gibi dinî ve metafizik; adalet, zulüm, barış gibi toplumsal yahut siyasî, millî, tarihî, felsefî, ahlâkî vb. pek çok konu rubaide dile getirilebilir.” (Albayrak, 2008: 178).

Rubainin kaynağı hakkında kimi araştırmacılar Türk edebiyatı olduğunu iddia ederken kimi araştırmacıarda İran edebiyatı olduğunu savunmuşlardır.² Fuat Köprülü, Türk edebiyatındaki en eski rubai örneklerinin 12. yüzyılda görüldüğünü ifade etmiştir (Köprülü, 2010: 437-441). Bu yüzyıldan günümüze kadar rubai örnekleri devam etmiştir.³ Cumhuriyet dönemi rubai şairlerinden biri de bu çalışmaya konu edilen Ömer Necâfî'dir. Bu çalışmada şair hakkında biyografik bilgiler verildikten sonra, şaire ait olan 23 rubai metni muhteva, şekil ve dil hususiyetleri bakımından incelenecektir.

Ömer Necâfî'nin Hayatı ve Eserleri

Ömer Necâfî'nin kendi kaleminden çıkmış olan tercüme-i ahvâli, şairin hayatına dair bilgilerin yer aldığı tek kaynak olması bakımından önemlidir. Şairin “Sergüzeşt-i Sâil-i Lutf-i Rabbi'l-Gafûr Necâfî Polathânevî” olarak isimlendirdiği bu tercüme-i ahvâl aşağıda verilmiştir:

¹ Rubai türü hakkında geniş bilgi için bk (Çalka, 2015: 1-30).

² Konu hakkında detaylı bilgi için bk. (Çalka, 2015: 7-11), (Albayrak, 2008: 177-178).

³ Cumhuriyet döneminde rubai için bk. (Yerdelen, 1996: 183), (Çetin, 2004).

“Bu fakîr u hakîr, nâtüvân-ı pür taksîr, vilâyet-i Trabzon’un Polathâne nâm kasabasında kadem-nihâde-i âlem-i nâsut olup, mutasavvıf bir ailenin ferdi olarak tahsîlini ikmâl edip Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi’nden mezun olmuştur. Sinn-i sagîrlerinde, tasavvuf ve edebiyata olan iştiyâkiyla Yunus Emre Dîvânı, Eşrefoğlu Abdullah Rûmî Dîvânı gibi Türkçe tasavvufî divanları okumuş, tahsîl hayatına paralel olarak Trabzon’da bulunan müderris-i Osmâniyye’nin ileri gelen hocalarından Farsça ve Arapça öğrenmiştir. Çaykaralı Şevki Efendi’den Arapça sarf, nahiv, belâgat, fıkıh, hadîs, tefsîr ve akâid ilimleri okumakla icâzet-i ilmiyye almıştır. 1985 yılında Abdurrahman Hâlis Kerkükî’nin Farsça ve Türkçe şiirlerinin bulunduğu Dîvân’ını ve Dîvân ile birlikte basılan Kitâbü’l-Meârif fi Şerh-i Mesnevî-i Şerîf adlı eserini bir ilk olarak Türkçeye tercüme etmiştir. Başta Akâidin Temelleri olmak üzere, Fıkıh İlmi Tarihi, Asr-ı Saadetle Tasavvuf, Mevlevî Yolu, Dede Osman Avni Baba Ruhavî gibi pek çok ilmî makale kaleme almıştır. Arapça Emsile, Binâ, Maksûd, Avâmil, İzhâr, Kâfiye gibi dilbilgisi kitaplarını ders notları hâlinde şematik olarak Türkçeye tercüme etmiş olan bu fakîr-i pür-taksîr, “şöhret âfettir” hadîs-i şerîfi muktezâsınca uzleti tercih ederek Necâtî mahlasının mefhûmunun tecellisine râcî olmuş ulûm-i dîniyye ve ulûm-i fenniyyenin bahr-ı nâ-mütenâhisinin gavvâsı olmayı gâye edinmiştir.”

Hâlen bir kamu kurumunda mühendis olarak görev yapmakta olan müellif, başta dinî ve tasavvufî konular olmak üzere muhtelif konularda deneme yazıları, araştırma yazıları, makaleler ve kitaplar kaleme almıştır.⁴ Türkçe, Arapça ve Farsça dillerinde telif ettiği bu eserlerin bir kısmı basılmış bir kısmı ise müellifin yöneticiliğini yürüttüğü bir web sayfasında okurların istifadesine sunulmuştur.⁵ Ömer Necâtî ayrıca aruz vezniyle de çok sayıda manzume kaleme almış fakat hiçbir yerde yayımlamamıştır. Divan geleneğine bağlı olarak yazdığı manzumelerin yanı sıra serbest ölçüyle de şiirler yazan şair, aynı zamanda Kadiriye tarikatına mensup bazı müelliflerin eserlerini Türkçeye tercüme eden bir mütercimdir.

Ömer Necâtî’nin Rubailer

Rubailerin Konusu

Rubai, geleneğin belirlediği şartlar çevresinde yazılmakla birlikte şairin şahsiyeti, düşünce derinliği hakkında fikir edinmemizi sağlayacak bir zemindir (Saraç, 2007: 94). Geleneğin izini süren Ömer Necâtî’nin rubailerinde, tasavvufî mazmun ve motifler öne çıkmaktadır. Tasavvufî söyleyişin hâkim olduğu beyitlere, şairin hayat felsefesi ve dinî şahsiyeti yansımıştır. Rubailerin genelinde Allah aşkının ve tevhidin terennüm edildiği görülmektedir. Sadece Türkçe rubailer kaleme alan Ömer Necâtî, Allah aşkını dile getirirken bir kul olarak acziyetinden ve gaflete düşülmesinden de bahsetmektedir:

Senden gelen îmân ile pür-şevk güller

Senden gelen ümmîd ile hoş bülbüller

Lutfun bize bol bol yağar amma gökten

Hayfâ ki şu gaflet ile suskun diller (6. Rubai)

Rubailerin birçoğunda salih bir kul olmanın öneminden bahseden şair, Allah’a münacat ederek bağışlanmayı dilemektedir:

⁴ Müellif, çok sayıda eser telif etmiştir. Sayısı yüzü aşan bu eserler hakkında, bu bildirinin sınırlarını aşmamak amacıyla detaylı bilgi verilmemiştir.

⁵ İlgili web sayfası için bk. <https://www.halisiyye.com/> [Erişim Tarihi 07.12.2022]

Âsi olarak rûhumu alma ne olur

Sonsuzluğa hasret ile salma ne olur

Geçmiş gelecek her ne günâhım var ise

Sen hepsini sil rûyime çalma ne olur (19. Rubai)

Hayata karşı nasıl bir bakış açısına sahip olduğunu rubailer vasıtasıyla görebildiğimiz şairin, tasavvufî remizlere yer vermeden kaleme aldığı tek rubaide ilim haricinde batıyı taklit edenler eleştirilmektedir:

Taklîd-i Firenkmiş medeniyet şartı

Fen olmasa Efrenc ne kadar ahkârdı

Her şeyde sebep tetkik eder kâmiller

Nâkıs olan, örnek, papağandan aldı (1. Rubai)

Ömer Necâtî'ye göre makbul olan ilim haşyet ile takvanın birleşmesiyle ortaya çıkan ilimdir:

Haşyetle olan ilme denirmiş makbûl

Takvâ ile birleşmelidir her ma'kul

Ey fenleri mahirce bile yek üstâz

Hiç faydası yok, Rabbine olmazsan kul (15. Rubai)

Rubailerin kafiye ve vezin özellikleri

Ömer Necâtî'nin kaleme aldığı rubailerin 20'si aşağıdaki örnekte de görüleceği üzere "a a x a" kafiye düzenindedir:

Mahlûkun en âlâsı Muhammed Muhtâr

Âlemde onun nûr-ı tecellâsı var

Rûmî dedi men hâk-i reh-i muhtârem

Âlem de sizin âşıkınız yâ hünkâr (10. Rubai)

Ömer Necâtî'nin rubailerini arasında, rubai-i musarra olarak da adlandırılan "a a a a" kafiye düzeninde yazılan 3 rubai bulunmaktadır:

Ya Rabbî senin âşıkın olmak ne güzel

Aşkınla yanıp sonsuza dalmak ne güzel

Benden arınıp nûr ile dolmak ne güzel

Kesrette olan vahdeti bulmak ne güzel (4. Rubai)

Ömer Necâtî'ye ait olan 23 rubainin tamamı ahreb kalıbıyla yazılmıştır. Bu rubailerin 17'si mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlün /fâ', 6'sı da mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü /fe'ûl kalıbındadır.

Şairin Anlatım Üslubu

Ömer Necâtî, Allah aşkını dile getirirken okura/tasavvuf yolcularına hitap etmeyi üslup hâline getirmiştir. Hitabet üslubunun ön planda olduğu rubailerde müellifin, didaktik bir üslupla yaklaşarak nasihat ettiği de görülmektedir:

Yâ Hû diyerek zikredelim Mevlâyı
Yâ Hû diyerek terk edelim dünyâyı
Dünyâ denilen şey şu sanal varlıktır
Gel nûş edelim biz ebedî sevdâyı (11. Rubai)

“Ey”, “gel”, “dinle” ve “zikret” gibi emir kelimelerini kullanarak insanlara doğru yolu göstermeye çalıştığı müşahede edilen şairin, dinî meşrebini yansıtan ifadeler, görüşler ve terimler öne çıkmaktadır:

Ey âşık-ı sâdık bu ne âlâ yoldur
Gir durma şu meclîse ki kismet boldur
Seyr eyle bu devrânda ne hikmetler var
Sen Rabbini zikret dile mânâ doldur (17. Rubai)

Ömer Necâtî, Allah’ın emrettiği gibi bir kul olmanın yüceliğini dile getirdiği rubaisinde mahlasını da kullanmıştır. Rubailerde mahlas kullanımının yaygın olmadığı göz önünde bulundurulduğunda bu rubai dikkatleri çekmektedir:

Kullukla geçen ömre bedel var mı aceb
Kulluk iledir ol yüce rıdvâmı talep
Gâfil olacak dem mi Necâtî, ne sebep
Tesbîh ediyor arz u semâ Rabbini hep (18. Rubai)

Rubailerin Neşri

1

[mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlün /fâ’]
Taklîd-i Firenkmiş medeniyet şartı
Fen olmasa Efrenc ne kadar ahkârdı
Her şeyde sebep tetkîk eder kâmiller
Nâkıs olan örnek papağandan aldı

2

[Mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlün /fâ’]
Lutf eyleyerek ‘abdine Rabbim fermân
Gelsin bize gelsin dedi Kâdir Mennân
Gelsin pür-edeb yüz sürerek ravzâma
Peygamber-i zî-şânıma olsun mihmân

3

[Mef’ûlü / mefâ’îlü / mefâ’îlün /fâ’]
Ya Rabbî senin âşıkın olmak ne safâ

Sevginle geçen âna biçilmez ki bahâ
Biz hep sana yaklařmaya esbâb ararız
Bâbın gözetip zikrederiz subh u mesâ

4

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlün /fâ']
Ya Rabbî senin âşıkın olmak ne güzel
Aşkınla yanıp sonsuza dalmak ne güzel
Benden arınıp nûr ile dolmak ne güzel
Kesrette olan vahdeti bulmak ne güzel

5

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlün /fâ']
Tevhîd edelim haşre dek aksın eşk
Ya Hû bizi tevhîd ile âlemden çek
Pervâneye dönsün ne kadar kul varsa
Rahmet okusun melekler gökte tek tek

6

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlün /fâ']
Senden gelen îmân ile pür-şevk güller
Senden gelen ümmîd ile hoş bülbüller
Lutfun bize bol bol yağar amma gökten
Hayfâ ki řu gaflet ile suskun diller

7

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlün /fâ']
İnsân bu çamurdan yaratılmış sâlik
En âdî vasıflarla donanmış balçık
Rûhuyla kılınmış o melekten yüksek
Rûhundan üfürmüş kereminden Hâlık

8

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlün /fâ']
Bîzâr olurum dâr-ı fenâdan er geç
Gönlüm usanırsın bu hevâdan er geç
Dehrin tuzağından nice bin cân geçti
Sen dahi göçersin bu serâdan er geç

9

[Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilün /fâ']
Ey Hâlık-ı Mutlak ulu Yezdân Allah
Ey kullarının derdine dermân Allah
Mazhar-ı füyûzât olalım zikrinle
Vehb et kereminden bize Mennân Allah

10

[Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilün /fâ']
Mahlûkun en âlâsı Muhammed Muhtâr
Âlemde onun nûr-ı tecellâsı var
Rûmî dedi men hâk-i reh-i muhtârem
Âlem de sizin âşıkınız yâ hünkâr

11

[Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilün /fâ']
Yâ Hû diyerek zikredelim Mevlâyı
Yâ Hû diyerek terk edelim dünyâyı
Dünyâ denilen şey şu sanal varlıktır
Gel nûş edelim biz ebedî sevdâyı

12

[Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilün /fâ']
Hayret ki ne hayret kişi arzular hep
Fânî olacak şeyleri her rûz u şeb
Ayrılması imkânsız olan Rabbiyle
Küs oysa odur şahdamarından akreb

13

[Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilün /fâ']
Dîdâra gönül-beste olan dünyâda
Görsem diye bî-hûş olur rü'yâda
Rü'yâ bile aks ettiremez ol mâhı
Mahbûbuna ancak kavuşur ukbâda

14

[Mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilün /fâ']
Deryâya hemân kendini salsın gönlün

Hürmet ile bir katrecik alsın gönlün
Bir sel gibi aksın da zaman âlemde
Hâlâ ona gafletle mi dalsın gönlün

15

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlün /fâ']
Haşyetle olan ilme denirmiş makbûl
Takvâ ile birleşmelidir her makûl
Ey fenleri mâhirce bile yek üstâz
Hiç faydası yok Rabbine olmazsan kul

16

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlün /fâ']
Rabbim bize nâzır bizi hep görmekte
Her dem o güzel lutfunu göndermekte
Âşıklara hem-dem olalım devrânda
Ol Hazret-i Ahmed bize cân vermekte

17

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlün /fâ']
Ey âşık-ı sâdık bu ne âlâ yoldur
Gir durma şu meclîse ki kısmet boldur
Seyr eyle bu devrânda ne hikmetler var
Sen Rabbini zikret dile mânâ doldur

18

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü /fe'ûl]
Kullukla geçen ömre bedel var mı aceb
Kulluk ile dir ol yüce rıdvânı talep
Gâfil olacak dem mi Necâtî ne sebep
Tesbîh ediyor arz u semâ Rabbini hep

19

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü /fe'ûl]
Âsî olarak rûhumu alma ne olur
Sonsuzluğa hasret ile salma ne olur
Geçmiş gelecek her ne günâhım var ise
Sen hepsini sil rûyime çalma ne olur

20

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûl]

Rabbim sana kul olmak kadar şân var mı
Kullukla mükerrem olmayan cân var mı
Her zerrede hüsnünden işâretler var
Âlemde tecellî olmayan ân var mı

21

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûl]

Senden geliyor âleme hep bûy-i vefâ
Zikrinle dolar gönlüme envâr-ı safâ
Meclîs-i ezelden beridir âşıkınız
Göstermelidir kulların ol ahde vefâ

22

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûl]

Ya Rabbi senin âşıkın olmak ne safâ
Sevginle geçen ana biçilmez ki bahâ
Biz hep sana yaklaşımaya esbâb ararız
Bâbın gözetip zikrederiz subh u mesâ

23

[Mef'ûlü / mefâ'îlü / mefâ'îlü / fe'ûl]

Rabbim bana î mân-ı bekâ ihsân et
Kullukla müzeyyen ittikâ ihsân et
Bir rûy-i siyâhım ammâ lutfun bî-had
Vuslat u muhabbetle likâ ihsân et

Sonuç

Bu çalışmada öncelikle, velut bir müellif olan Ömer Necâtî'nin hayatı hakkındaki bilgiler, şairin bizzat kaleme aldığı tercüme-i ahvâl çerçevesinde verilmiştir. Şiirlerinde Necâtî mahlasını kullanan ve Ömer Necâtî müstear ismiyle eserler kaleme alan şairin kaleme aldığı 23 rubai dil, şekil, muhteva ve üslup bakımından incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, müsvedde kağıtlarda bulunan bu rubailer derlenerek araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Kadiriye tarikatının Halisiye koluna mensup olan şair kaleme aldığı rubailerin tamamına yakınında dinî-tasavvufî kelime, remiz ve terimlere yer vermiştir. Rubailerde tasavvuf yolcularına/okura muhtelif konularda nasihat edildiği ve salih kul olmalarının telkin edildiği ifadeler de bulunmaktadır. Dinî muhtevalı rubailerin arasında ilim haricinde batıyı taklit edenlerin eleştirildiği bir rubainin bulunması, şairin düşüncelerini açıkça paylaştığının bir göstergesidir.

Mühendislik mesleğinin yanı sıra çevresinde bulunan âlim ve hocalardan kendi arzusuyla talim ettiği din ve edebiyat dersleriyle kendini geliştirerek ilmî ve edebî eserler kaleme alan Ömer Necâfî, Türk İslam edebiyatı geleneğini günümüzde devam ettiren velut müelliflerden biridir. Bu çalışma, Necâfî mahlasını kullanan müellifin edebiyat tarihine kazandırılması bakımından önem arz etmektedir.

Kaynaklar

- Albayrak, N. (2008). Rubâî (Türk Edebiyatı). Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. (C. 35, 177-178). TDV Yayınları.
- Çalka, M. S. (2015). Divan Şiirinde Rubâî. Kriter Yayınları.
- Çetin, N. (2004). Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Rubâî. Hece Yayınları.
- İpekten, H. (2005). Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz. Dergah Yayınları.
- Köprülü, F. (2010). “Klasik Türk Nazmında ‘Rubâî’ Şeklinin Eskiliği”. Journal of Turkology, (2) 0, 437-441.
- Saraç, Y. (2007). Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye. 3F Yayınevi.
- Tahirü'l-Mevlevî (1994). Edebiyat Lügatı. Haz. Kemal Edib Kürkçüoğlu. Enderun Kitabevi.
- Yerdelen, C. (1996). “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Rubâî”. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (4), 181-191.

KARAALİZÂDE HAYYAT ÖMER EFENDİ'NİN *TERCÜMETÜ MANZÛMETİ'L-ESMÂ'İ'L-HÛSNÂ'SI*

KARAALİZÂDE HAYYAT OMER EFENDI'S *TERCUMETU MANZÛMETI'L-ESMÂ'I'L-HUSNÂ*

Duygu KAYALIK ŞAHİN

Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Osmanlı Türkçesi ve İslami Türk Edebiyatları
Anabilim Dalı, 0000-0002-9619-633X

Özet

İlk örneklerinin Arap edebiyatında verildiği esmâ-i hüsnâlar, Allah'ın güzel isimlerinin sayıldığı eserlerdir. Hadis kaynaklarında Allah'ın güzel isimlerini zikretmenin faziletlerinden bahsedilmesi esmâ-i hüsnâ türündeki telif, tercüme ve şerh örneklerinin yaygınlık kazanmasını sağlamıştır. Arap ve Fars edebiyatlarında olduğu gibi İslamî Türk edebiyatında da manzum ve mensur çok sayıda esmâ-i hüsnâ kaleme alınmıştır. Bu çalışmada, Abdülkâdir Geylânî tarafından Arapça olarak telif edilen 63 beyitlik *Kasîde-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ*'nın 1402/1981-1982 tarihinde Karaalizâde Hayyat Ömer Efendi tarafından Türkçeye yapılan tercümesi ele alınmıştır. Ömer Efendi'nin yaptığı bu tercüme, Geylânî'nin mezkûr kasidesine yapılan tespit edebildiğimiz tek tercüme olması bakımından önemlidir. Çalışmada ilk olarak, Abdülkâdir Geylânî'nin kurucusu olduğu Kadiriye tarikatının Halisiye koluna intisap eden ve Karallî mahlasını kullanan müellifin biyografisi hakkında bilgiler, ailesi ile yapılan görüşmelerden derlenerek verilmiştir. Akabinde, mezkûr tercüme Geylânî'nin eseriyle mukayese edilerek incelenmiştir. Çalışmanın sonunda ise hem Karallî tercümesinin transkripsiyonlu metninin hem de Geylânî'nin telif ettiği kasidenin Arap harfli metninin yer aldığı bir tablo hazırlanarak, okurların iki metni mukayese edebilmesi amaçlanmıştır. Müellif nüshasından hareketle kurulan *Tercümetü Manzûmeti'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ* araştırmacıların istifadesine sunularak, tercüme esmâ-i hüsnâ literatürüne kazandırılmıştır. Bu çalışma, klasik Türk edebiyatı geleneğine bağlı olarak 21. yüzyılda kaleme alınan *Tercümetü Manzûmeti'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ*'nın gün ışığına çıkarılması bakımından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, esmâ-i-hüsnâ, Abdülkâdir Geylânî, Karaalizâde Hayyat Ömer Efendi, tercüme.

Abstract

Works in the genre of esmâ-i hüsnâ, the first examples of which are given in Arabic literature, are the works in which the beautiful names of Allah are counted. Mentioning the virtues of mentioning the beautiful names of Allah in hadith sources has led to widespread use of the examples of esmâ-i hüsnâ. As in Arabic and Persian literature, many poetic and prose esmâ-i hüsnâ have been written in Islamic Turkish literature. In this study, the translation into Turkish by Karaalizâde Hayyat Ömer Efendi in 1402/1981-1982 of 63 couplets of *Kasîde-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ*, which was copyrighted in Arabic by Abdülkâdir Geylânî, is discussed. This translation by Ömer Efendi is important in that it is the only translation we can identify to Geylânî's ode to the aforementioned eulogy. In the study, firstly, information about the

biography of the author, who belonged to the Halisiye branch of the Kadiriye sect, of which Abdülkadir Geylânî was the founder, and who used the pen name Karallî, was compiled from interviews with his family. Subsequently, the aforementioned translation was compared with Geylânî's work. At the end of the study, it is aimed that the readers can compare the two texts by preparing a table that includes both the transcribed text of the Karallî translation and the Arabic letter text of the eulogy written by Geylânî. *Tercümetü Manzûmeti'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ*, which was founded on the basis of the author's copy, was presented to the use of researchers and the translation was brought to the esmâ-i hüsnâ literature. This study is important in terms of bringing to light *Tercümetü Manzûmeti'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ*, which was written in the 21st century depending on the tradition of classical Turkish literature.

Keywords: Turkish-Islamic Literature, esmâ-i-hüsnâ, Abdülkadir Geylânî, Karaalizâde Hayyat Ömer Efendi, eulogy, translation.

GİRİŞ

İslam telif geleneği ile yazılan eserlerin pek çoğu, tevhid ve münâcât bölümleriyle başlamaktadır. Allah'ın varlığı ve birliğinin dile getirildiği, Allah'tan af ve mağfiret dilendiği bu bölümlerde müellifler, Allah'ın güzel isimlerini zikretmişlerdir. Zamanla Allah'ın isimlerinin muhtelif şekillerde dile getirildiği müstakil eserler kaleme alınmıştır ve “esmâ-i hüsnâ” isminde bir tür hâsıl oluşmuştur. En güzel isimler anlamındaki “esmâ-i hüsnâ”, Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde Allah'a nisbet edilen isimleri ifade etmektedir. Bir edebî terim olarak esmâ-i hüsnâ, Allah'ın 99 ismini konu olarak işleyen, bu isimleri açıklayıp izah eden, ezberlenerek okumanın faziletlerini anlatan manzum ya da mensur eserlerdir (Öztürk, 2019: 29). Bu isimlerden ekseriyetle doksan dokuzu, esmâ-i hüsnâ içerisinde öne çıkmaktadır. Bu isimleri alfabetik olarak şöyle sıralayabiliriz: *Allâh, er-Rahmân, er-Rahîm, el-Melik, el-Kuddûs, es-Selâm, el-Mü'min, el-Müheymin, el-'Azîz, el-Cebbâr, el-Mütekebbir, el-Hâlık, el-Bâri, el-Musavvir, el-Gaffâr, el-Kahhâr, el-Vehhâb, er-Rezzâk, el-Fettâh, el-'Alîm, el-Kâbız, el-Bâsıt, el-Hâfid, er-Râfi, el-Mu'izz, el-Müzill, es-Semî, el-Basîr, el-Hakem, el-'Adl, el-Latîf, el-Habîr, el-Halîm, el-'Azîm, el-Gafûr, eş-Şekûr, el-'Aliyy, el-Kebîr, el-Hafîz, el-Mukît, el-Hasîb, el-Celîl, el-Kerîm, er-Rakîb, el-Mücîb, el-Vâsi, el-Hakîm, el-Vedûd, el-Mecîd, el-Bâis, eş-Şehîd, el-Hak, el-Vekîl, el-Kaviyy, el-Metîn, el-Veliyy, el-Hamîd, el-Muhsî, el-Mübdi, el-Mu'id, el-Muhyî, el-Mümît, el-Hayy, el-Kayyûm, el-Vâcid, el-Mâcid, el-Vâhid, es-Samed, el-Kâdir, el-Muktedir, el-Mukaddim, el-Muahhir, el-Evvel, el-Âhir, ez-Zâhir, el-Bâtın, el-Vâlî, el-Müte'âlî, el-Berr, et-Tevvâb, el-Muntekam, el-'Afüvv, er-Raûf, Mâlikü'l-mülk, Zü'l-Celâli ve'l-ikrâm, el-Muksit, el-Câmi, el-Ganiyy, el-Muğnî, el-Mâni, ed-Dârr, en-Nâfi, en-Nûr, el-Hâdî, el-Bedî, el-Bâkî, el-Vâris, er-Reşîd, es-Sabûr (Tirmizi, “Da'avât”, 82, akt. Öztürk 2019: 29). Mensur, manzum ve mensur-manzum biçimlerde kaleme alınan esmâ-hüsnâlardan “kimisi Allah'ın güzel isimlerinin sadece adını vermekle yetinmiştir. Kimisi ise mezkûr isimleri nazma çekerek açıklamış, muamma biçiminde nazmederek bilmece hâline getirmiş, şerh ederek anlamını açmış, tasavvufi birtakım açıklamalarla isimlerin havas ve esrarından bahsetmiştir.” (Yar&Yazıcı&Ceylan, 2020: 248). Esmâ-i hüsnânın ilk müstakil manzumeleri Abbâsilerin son döneminde özellikle Abdülkâdir Geylânî (561.H/6611.M) ile görülmeye başlamıştır (Aboeazz 2017: 3). İlk örneklerinin Arap edebiyatında verildiği esmâ-i hüsnâların Türk edebiyatında da pek çok örneği bulunmaktadır. İsa Saruhanî'nin (ö.967/1559) *Şerhü'l-esmâ'i'l-hüsnâ'sı* (Külekçi 1997; Yılmaz, 1998: 1-34), Şeyhoğlu Mustafa'nın (ö. 817/1414) *Havâss-ı Esmâ-i Hüsnâ'sı* (Öztürk 2015: 188-208), Hâkim Seyyid Mehmed Efendi'nin (ö. 1184/1770) *Manzûm Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ'sı* (Kızılabdullah 2004), Lamiî Çelebi'nin (ö. 938/1532) *Şerh-i Muammeyât Alâ Esmâ-i Hüsnâ'sı* (Baş 1999), Şifâî Mehmed*

Dede'nin (ö.1082/1671-72) *Hediyyetu'l-fukarâ'sı* (Yar&Yazıcı&Ceylan 2020: 247-299), Şirvanlı Hatîboğlu Habîbullâh'ın (ö. 16. yy) *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi* (Ceyhan 2016: 13-54), Abdülmecid b. Nasuh Tosyevî'nin (ö. 996/1588) *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi* (Sakar 2016) ve Abdurrahman Sâmî Saruhanî'nin (ö. 1934) *Esmâ-i Hüsnâ Kasidesi* (Batur 2022: 1852-1869) bunlardan birkaçıdır. Son dönemde, Klasik Türk edebiyatındaki esmâ-i hüsnâlar üzerine araştırmalar yapan İlyas Kayaokay, 19'u manzum, 12'si mensur olmak üzere 31 esmâ-i hüsnâyı tanıtmaktadır (Kayaokay, 2022: 621-626). Literatüre geçmemiş esmâ-i hüsnâlardan biri de Karaalizâde Hayyat Ömer Efendi'nin *Tercümetü Manzûmeti'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ'sıdır*. Çalışmamıza konu edilen bu eser, Abdülkâdir Geylânî'nin¹ (ö. 561/1165-66) 63 beyitlik *Esmâ-i Hüsnâ Kasidesi*'nin Türkçe manzum tercümesidir. Aynı zamanda Geylânî'nin bu kasidesine yapılan tespit edebildiğimiz tek tercümedir. Bu çalışmada, Karaalizâde'nin tercümesi öncelikle dil, şekil, muhteva ve üslup bakımından incelenecektir. Müellif nüshasından hareketle, metin transkript edilerek araştırmacıların istifadesine sunulacaktır. Bu çalışma, Karallî mahlaslı bir şair tarafından 21. yüzyılda klasik Türk edebiyatı geleneğinin devam ettirilerek kaleme alınan *Tercümetü Manzûmeti'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ*'nın literatüre kazandırılması bakımından önem arz etmektedir.

1. KARAALİZÂDE ÖMER EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

Karaalizâde Ömer Efendi, 1909 yılında Trabzon'da dünyaya gelmiştir. Küçük yaşlarda Kur'ân-ı Kerim ezberine başlayan müellif, çevresindeki müderrisîn-i kirâmdan sarf, nahiv, Arap edebiyatı ve tefsir dersleri almıştır. Terzilik mesleğiyle uğraştığı için Hayyat Ömer Efendi olarak tanınan müellif, Erzincan'da medfûn bulunan Hayyat Muhammed Vehbî Erzincânî (ö. 1848), Trabzon'da bulunan Ahi Evran Dede (ö. 1351) ve Hacı Hakkı Baba (ö. 1883) gibi evliyâ-i kirâmın ruhaniyyetlerinden müstefid olarak Kadiriyye yolunun Halisiyye koluna intisap etmiştir. Ömrü boyunca Osmanlı Türkçesiyle yazılan manzum veya mensur dinî muhtevalı edebî ürünleri mütâlaa eden müellif, başta Kâdirî tarikatına mensup şairlerin şiirleri ve muhtelif mevlidler olmak üzere ezberden şiirler okurdu. Aruz vezni tatbikiyle de meşgul olan müellifin bilinen iki eseri bulunmaktadır. Her iki eserinde de Karallî mahlasını kullanmıştır. Bu eserlerden biri 1417/1996 senesinde Arap harfleriyle ve aruzun "fâilâtün/fâilâtün/ fâilün" kalıbıyla mesnevi nazım şeklinde kaleme aldığı 161 beyitten müteşekkil *Behcetü'l-Âbidîn* isimli mevlidi, diğeri de bu çalışmaya konu edilen *Tercümetü Manzûmeti'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ*'dır.² Karaalizâde Ömer Efendi, 1996 yılında Trabzon'un Akçaabat ilçesinde vefat etmiştir.³

2. KARAALİZÂDE ÖMER EFENDİ'NİN *TERCÜMETÜ MANZÛMETİ'L-ESMÂ'İ'L-HÜSNÂ'SI*

Eser, mensur bir sebep-i telif ile başlamaktadır. Abdülkâdir Geylânî'nin Gavsü'l-azam, el-Kutbu'r-Rabbânî, el-Kandilü'n-nûrânî, el-Bâzü'l-eşheb, eş-Şeyh ve es-Seyyid lakaplarını zikrederek eserine başlayan Karallî, sonrasında Allah'a hamd edip Hz. Muhammed'e salavat getirmiştir. Ömer Efendi, Esmâ'ül-hüsnâyı şerh eden pek çok eserden birinin Abdülkâdir Geylânî'nin *Kasîde-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ'sı* olduğunu belirtmiş, bu kasidenin manzum bir Türkçe tercümesini yapmak için gönlünde karşı konulmaz bir muhabbet zuhur ettiğini açıklamıştır. Böyle bir eserin tercümesini yapmanın haddi olmadığını farkında olduğunu, buna rağmen Geylânî'nin himmeti ile bu büyük işe başladığını dile getirmiştir. Bu bölümün sonunda, başarmanın Allah'tan olduğunu da ifade etmiştir: *Allâh Zü'l-celâl ve'l-kemâl hazretleriniñ esmâ'ü'l-hüsnâsını şerh iden pek çok âşârdan birisi de hiç şüphe yok ki sultânu'l-evliyâ 'Abdü'l-kâdir Geylânî hazretlerinin Kaşîde-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ'sıdır. Mezkr*

¹ 470/1078 yılında İran'ın Geylan bölgesinin Nefy kasabasına bağlı Büştir köyünde dünyaya gelen Abdülkâdir Geylânî, yirmili yaşlarının sonunda insanlara vaaz etmeye başlamış ve bu görevi Bağdat'ta kırk yıl boyunca sürdürmüştür. Bağdat'ta 91 yaşındayken vefat eden ve Kâdiriyye tarikatının kurucusu olan Geylânî, fıkıh, tasavvuf, edebiyat gibi muhtelif ilimlerde çok sayıda eser kaleme almıştır. Detaylı bilgi için bk. (Gürer, 2016).

² Bu eser "Bilinen Son Mevlid: Karaalizâde Hayyat Ömer Efendi'nin Behcetü'l- bidîn'i" isimli çalışmamızda incelenmiş ve yayım sürecine alınmıştır.

³ Müellifin hayatı hakkındaki bilgiler, ailesi ile yapılan görüşmelerden derlenmiştir. Bu bilgiler, daha önce neşre hazırladığımız ve yukarıda bahsi geçen "Bilinen Son Mevlid: Karaalizâde Hayyat Ömer Efendi'nin Behcetü'l- bidîn'i" isimli çalışmamızda da benzer ifadelerle yer almaktadır.

kaşideniñ manzûm bir Türkçe tercümesini yapmak için derûnumda karşı konulmaz bir muhabbet zuhûr ittüğünden haddim olmadığını bildiğim hâlde Hazret-i ğavsü'l-a'zam'ın himmeti ile bu emr-i 'azîme şüru' eyledim. et-Tevfîkı minellâhi Subhânehu ve Te'âlâ. (s. 1)

Karaalizâde Ömer Efendi, Geylânî'nin 63 beyitten müteşekkil Arapça *Kasîde-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ*'sını⁴ aynı sayıdaki beyitle tercüme etmiştir. Ömer Efendi, tercümenin sonuna hem mahlası olan Karallî'yi zikrettiği hem de eserin telif tarihini belirttiği bir beyit eklemiştir. Bu beyitte “*Yâ Ğafûru yâ 'Azîz*” lafzıyla tarih düşürdüğünü belirterek telif tarihinin 1402/1981-1982 olduğunu açıklamıştır: Ey **Karallî** himmet-i bâz ile söyle târîhiñ *Yâ Ğafûru yâ 'Azîz* [يا غفور يا عزيز] lafzıyla dön Lem Yezel'e (64) Geylânî'nin mezkûr eseri aruzun “feülün/ mefâilün/ feülün/ mefâilün” kalıbıyla yazılmışken, Karaalizâde Ömer Efendi Türk edebiyatında yaygın olan aruzun “fâilâtün/ fâilâtün/ fâilatün/ fâilün” kalıbını kullanmıştır. Vezni başarıyla tatbik ettiğini söyleyebileceğimiz Karallî'nin, imale, zihaf ve med gibi aruz uygulamalarına başvurduğu görülmüştür. Her iki eser de kaside nazım şeklinde tertip edilmiştir. Ömer Efendi Geylânî'nin kasidesinde yer alan redif ve kafiye koruyarak bir tercüme yapmıştır. Eserde “e” redifi ve “l” revî harfiyle oluşturulan mücerred kafiye bulunmaktadır. Karallî, Geylânî'nin kullandığı aynı kafiye kelimelerini kullanmakla birlikte, Türkçe asıllı kelimelerle de kafiye oluşturmuştur. Kaynak metindeki kelimelerin bazılarını olduğu gibi eserine alan şair, aslına uygun bir çeviri yapmaya çalışmıştır. Kaynak metnin anlamını korumaya çalışırken eserin dilinin ağırlaşmasına sebebiyet vermiştir. Eserin 1-5. beyitlerinde Allah'ın varlığı ve birliği zikredilmiş, Hz. Muhammed'in dünyaya teşrifıyla her şeyin canlandığı dile getirilmiştir. Allah'tan izzet, manevi mertebe ve hazineler isteyen kişilerin onun yüce isimlerini zikretmesi de telkin edilmiştir. 6-55. beyitleri arasında Allah'ın 99 isminin zikredilerek isimlerin manasına paralel olarak yalvarışta bulunulmuştur. 56-61. beyitlerde Allah'ın güzel isimlerini ve büyük ayetleri vesile kılarak münacatta bulunduğunu dile getiren Geylânî, o mübarek isimler ve ayetler hürmetine rahmete ve ihsana vâsıl olmayı dilemiştir. Ailesine ve bu mübarek isimlerle dua edenlere de merhamet dileyen Geylânî, meclislerde Muhyiddin olarak çağrılan ve Kâdir olan Allah'ın kulu manasına gelen Abdülkâdir şeklinde kimliğini zikretmiştir. 62-63. beyitlerde de Hz. Muhammed'e, onun akrabalarına ve arkadaşlarına salat ve selam etmiş, hamdın sadece Allah'a mahsus olduğunu zikrederek kasideyi sonlandırmıştır. Muhtevasından hareketle bir münâcât örneği olarak da kabul edilen bu kasidenin Karallî tarafından yapılan Türkçe tercümesinin tek nüshası, Karaalizâde Efendi'nin ailesinde bulunan Arap harfleriyle yazılı müellif nüshasıdır. Bu nüsha, 5 sayfadan müteşekkildir. Eserin isminin, muhtevasının ve telif sebebinin bahsedildiği ilk sayfa çizgisiz beyaz kağıda harekesiz olarak yazılmıştır. Bu sayfaya basit bir çiçek resmi de çizilmiştir. Manzum metin, çizgili sayfalara çift sütun hâlinde harekeli nesih ile yazılmıştır. Allah'ın güzel isimleri ise kırmızı kalemle yazılarak belirginleştirilmiştir. Sayfaların sağ üst köşesine Arap rakamları ile sayfa numaraları eklenmiş, her bir beyte de Arap rakamları ile numara verilmiştir.

3. METİN

Karallî'nin *Tercümetü Manzûmeti'l-Esmâ'ü'l-Hüsnâ*'sı transkripsiyon alfabesi kullanılarak hazırlanmıştır. Müellif nüshası olması sebebiyle, metnin imlasına sadık kalınmıştır. Çalışmamıza konu edilen eser, Abdülkâdir Geylânî'nin *Kasîde-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ*'sının tercümesi olması sebebiyle her iki eser de aşağıdaki tabloda mukayeseli bir şekilde gösterilmiştir. Karallî'nin tercümesinde yer alan mensur giriş ile telif tarihini belirten beyite de tabloda yer verilmiştir. Geylânî'nin kasidesi bilimsel bir çalışmada teferruatlı bir şekilde ele alınmadığı için çalışmamızda bu eserin, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi

⁴ Bu eserin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 4129 numarada 186-190. sayfalarda kayıtlıdır. Çalışmamızda, bu nüsha esas alınmıştır.

Koleksiyonu 4129 numarada kayıtlı olan yazmanın 186-190. sayfaları arasında yer alan nüshasından yararlanılmıştır.

<i>Tercümetü Manzûmeti'l-Esmâ'ü'l-Hüsnâ</i>	<i>Kasîde-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ</i>
<p>[1]</p> <p>Li'l-ğavsi'l-a'zam el-ķutbi'r-Rabbānī el-ķandīli'n-nūrānī el-maĥbūbī's-Sūbhānī el-bāzī'l-eşheb eş-Şeyḥ es-Seyyid 'Abdü'l-ķādir el-Geylānī ķaddesallāhu sırrahu.</p> <p>Elĥamdülillāhi Rabbi'l-'ālemīn. Ve's-şalātü ve's-selāmu 'alā Resūlinā Muĥammedin ve 'alā ālihi ve şaĥbihi ecma'ın.</p> <p>Allāĥ Zū'l-celāl ve'l-kemāl ĥazretleriniñ esmā'ü'l-ĥüsnāsını şerĥ iden pek çok āsārdan birisi de ĥiç şüphe yok ki sultānu'l-evliyā 'Abdü'l-ķādir Geylānī ĥazretlerinin <i>Ķaşîde-i Esmā'ü'l-Hüsnâ</i>'sıdır. Mezķūr kaşîdeniñ manzûm bir Türkçe tercümesini yapmak için derûnumda karşı konulmaz bir muĥabbet zuĥûr ittüĝiñden ĥaddim olmadıĝını bildiĝim ĥâlde⁵ Ĥazret-i ĝavsü'l-a'zam'ın ĥimmeti ile bu emr-i 'azîme şüru' eyledim. et-Tevfiki minellāhi Subĥānehu ve Te'ālā.</p>	
<p>1. Başıladım tevĥîd-i Ĥaķķ'a ķari'an bi'l-besmele Müntehā olsun niyāzım en mücemmel ĥamd ile</p> <p>2. Ben şehādet eylerim yok ol İlāĥ'dan başka Rab 'Aķl irişmez her fikirten pāk olan mükemmele</p> <p>3. Rāĥ-ı Ĥaķ'la gönderildi ol Muĥammed muķtedā Varlıĝıyla ķā'im oldu cümle eşyā mücmele</p> <p>4. Tā ebed min külli ĥayrin nāsā ta'lim eyledi 'Ālem içre izĥār itdi 'ilm u ĥilm u ĥālele</p> <p>5. İsteyen elĥāf-ı Ĥaķ'dan 'izz ü kenz ü rif'ati Vird-i dā'im eylesin esmā'-i ĥüsnāsın dile</p> <p>6. Baĥr-ı ķurbında arınmış bi'l-fu'ādi'l-münkesir İsterim senden İlāĥi nuşraten mu'accele</p> <p>7. Vā'fu yā Raĥman bi-Ĥaķķ-ı raĥmet-i muĥĥatādīñ Ya Raĥîmu kıl tecelliyātike'l-mücemmele</p>	<p>1. شرعت بتوحيد الاله مبملا سأختم بالذكر الحميد مجملا</p> <p>2. و أشهد أن الله لا رب غيره تنزه عن حصر العقول تكملا</p> <p>3. و أرسل فينا أحمد الحق مقتدى نبياً به قام الوجود و قد خلا</p> <p>4. فعلمنا من كل خير مؤبد و أظهر فينا العلم والحلم و الولا</p> <p>5. فيا طالبا عزا و كنزا و رفعة من الله فادعوه بأسمائه العلا</p> <p>6. فقل بانكسار بعد طهر و قربة فأسألك اللهم نصرا معجلا</p> <p>7. بحقك يا رحمن بالرحمة التي احاطت فكن لي يا رحيم مجملا</p>

8. Kıl muqaddes sırrımı yā <i>Mālik</i> u <i>Ḳuddūs</i> olan Yā <i>Selām</i> kırtar belādan kāfi ol her müşküle	8. ويا ملك قدوس قدس سريرتي و سلم و جودى يا سلام من البلا
9. Vehb idüp emn ü emāni şübhesiz yā <i>Mü'minūn</i> Yā <i>Muheymin</i> kıl müsetter hem cemilen müsbele	9. ويا مؤمن هب لى أمانا محققا و سترا جميلا يا مهيمين مسبلا
10. Nefsimi kırtar zelelden kıl himāye yā <i>'Azīz</i> 'İzzet ü mecdiñle yā <i>Cebbār</i> ref' olsun müdale	10. عزيزا أزل عن نفسى الذل و احمنى بعزك يا جبار من كل معضلا
11. Yā <i>Mütekebbir</i> zelil it cümle a'dā' kadrini <i>Ḥālīk</i> 'im sen cümle şerden ib'ād eyle me'zile	11. و ضع جملة الاعداء يا متكبر ويا خالق خذلى عن الشر معزلا
12. <i>Bāri</i> 'n-na'mā' artdır feyzini nimetleriñ Yā <i>Muşavvir</i> luţfuñı bol eyle ke'l-mücellile	12. ويا بارئ النعماء زد فيض نعمة أفضت علينا يا مصور اوللا
13. Maqbül it tevbemi yā <i>Gaffāru</i> döndüm ben saña Muqtedir <i>Kahhār</i> -ı a'dā' kıl şeyā'tin mehzüle	13. رجوتك يا غفار فاقبل لتوبتى بقهرك يا قهار شيطانى اخذلا
14. Hilm u hikmetiñle yā <i>Vehhābu</i> ol Ḥaqq'ın için Eyle yā <i>Rezzāku</i> luţfen rızqımız müsehhele	14. بحقك يا وهب حلما و حكمة وللرزق يا رزاق كن لى مسهلا
15. Feth-i esrārīñla yā <i>Fettāhu</i> nūr it göñlümüz Yā <i>'Alīmun</i> sen ulaşdır 'ilm ile tefeđdüle	15. و بالفتح يا فتاح نور بصيرتى يا علم تفضلا ويا لعلم نلنى
16. Sen eyā <i>Kābīzu</i> kabz it qalbini mu'annidin Sen eyā <i>Bāsītu</i> bastı it qalbimizi ma'cele	16. ويا قبض اقبض قلب كل معاند ويا باسط ابسطنى بأسرارك العلا
17. Ḥaqq'ın it cümle münāfiq kadrini yā <i>Hāfiđu</i> Revhīñ ile himmet it yā <i>Rāfi'un</i> bu sā' ile	17. ويا خافض اخفض قدر كل منافق ويا رافع ارفعنى بروحك أسالا
18. 'İzzet-i dāreyne vaşl it yā <i>Mu'izzu</i> ehlihi Ya <i>Muđullūn</i> zilletiñ vir zālim-i münekkele [2]	18. سألتك عزا يا معز لأهله مذل فذل الظالمين متكلا
19. Yā <i>Semī'un</i> kāfidir ⁶ 'ilmiñ cemī'u'l-ḥilqate Yā <i>Başīrun</i> hālim işlāḥ it ulaşdır ecmele	19. فعلمك كاف يا سميع فكن إذن بصيرا بحالى مصلحا متقبلا
	20. فيا حكم عدل لطيف بخلقه

⁶ kāfidir: kāfidir, nüsha.

20. Yā Ḥakem ‘ <i>Adlün Laḥfun Rāzıqun</i> bi-ḥalkıhi Yā Ḥabīru küll-i şe’nin ḥāfiyun ve’l-müctele	خبیر بما یخفی وما هو مجتلا
21. Yā Ḥalīmun ḥilm u raḥmīn mesnedim ve maḥṣadım Yā ‘ Aẓīmun cūd u faẓlīn ‘uzmeten mükellele	21. فحلمک قصدی یا حلیم و عمدتی و أنت عظیم عظم جودک قد علا
22. Vā‘fu yā Ġafūru yā settāru külli’l-mūznibi Yā Şekūrun eyleyen aḥbābīnı muvaşşale	22. غفور و ستار علی کل مذنب شکور علی أحبابه و موصلا
23. Sen Alī ‘sin eyle ‘ālī ol ḥabībīn ḳadrını Yā Kebīru şāḥibu’l-cūd ḳıl ‘ibādīn müczele	23. علی و قد أعلى مقام حبیبه کبیر کثیر الخیر والجود مجزلا
24. Yā Ḥafīzun fevt olan bir nesne yok ‘ilmiñ içün Yā Muḳtūin luṭf idersin ‘āliye vü esfele	24. حفیظ فلا شیء یفوت لعلمه مقیب یقیب الخلق أعلى و أسفلا
25. Yā Ḥasībun ḳıl velāyet ḥükmüne rām olmuşum Yā Celīlun ḥūznimi şād ile ḳıl mübādele	25. فحلمک حسبی یا حسیب تولنی و أنت جلیل کن لغمی منکلا
26. Yā Kerīmun ikrām eyle bendene mevāhibi Yā Rakībun ḳıl ‘aduvv-i dīniñi mücendele	26. إلهی کریم أنت فأکرم مواهیبی و کن لعدوی یا رقیب مجندلا
27. Yā Mucībun sen icābet eyleyensin ⁷ dā‘iye Yā Ḳadīmun Vāsi ‘u’l-cūd u keremsin ⁸ fi’l-mele	27. دعوتک یا مولی مجیباً لمن دعی قدیم العطايا واسع الجودفی الملا
28. Yā Ḥakīmun eyle muḥkem bendeniñ meşāhidin Yā Vedūd baḥş eyle muḥabbeti mütenezzele	28. إلهی حکیم انت فأحکم مشاهدی فودک عندی یا ودود تنزلا
29. Yā Mecīdun ḥibe eyle mecd u sa’d u ve’l-velā Ceyş-i naşrıñ ib‘aş it yā Bā’işun bi’l-hervele	29. مجید فهب لی المجد و السعد و الولا ویا باعث باعث نصری جیش مهرولا
30. Yā Şehīdu külli şey’in tayyib it meşāhidim Taḥḳıḳ it ‘abdine yā Ḥaḳ vāridātü’l-menhele	30. شهید علی الأشياء طیب مشاهدی وحقق لی یا حق الموارد منهلا
31. Sen Vekīl ‘sin yā İlāhī ḥācetim eyle ḳazā Sen Kavī ‘sin ḳadr u ‘izziñ kāfidir müvekkile	31. إلهی وکیل أنت فأقض حوائجی ویکفی إذا کان القوی موکلا

⁷ eyleyensin: eyleyensiñ, nüsha.

⁸ eyleyensin: eyleyensiñ, nüsha.

32. Yā <i>Metīnun</i> sen metīn kıl hālīmīn izāfını Yā <i>Velīyyun</i> yardım it hayrān u mütebettile	32. مئین فمتن ضعف حولی و قوتی أغث یا ولی عبدا دعاک تبتلا
33. Yā <i>Ḥamīdun</i> ḥamd ider ‘abdiñ saña muvaḥḥiden Sen kılarısn Rabb u <i>Muḥṣīṭ</i> zelleyi mu‘addele	33. حمدتک یا مولی حمیدا موحد و محصی لزلان الوری معدلا
34. Yā İlāhī <i>Mūbdi</i> ‘ū’l-feth u Hüdā’sın sen baña Yā <i>Mu’īdu</i> külli şey’in āḥīran ve evvele	34. إلهی مبدئ الفتح لی أنت والهدی معید لما فی الكون إن باد أو خلا
35. İsterim senden eyā <i>Muḥyī</i> devāmlı ‘āfiyet Yā <i>Mumū</i> ifnā idüp a‘dālārīñ mu‘accele	35. سألتک یا محیی حیاة هنیئة امت یا ممیت أعداء دینی معجلا
36. Ḳalbimiz iḥyā idüp yā <i>Hayy</i> ‘aşḳ u zıkr ile Ḳıl eyā <i>Ḳayyūmu</i> sen esrārımız muvaṣṣale [3]	36. ویا حی احيی میت قلبی بذكرک القديم فکن قیوم سرى موصلا
37. <i>Vācidu’l-envārı</i> iḥsān it baña meserreti <i>Mācidu’l-envārı</i> geldim sen gibi mu‘avvele	37. ویا واجد الأنوار أوجد مسرتی ویا ماجد الأنوار کن لی معولا
38. <i>Vāḥid</i> u <i>Ḳahhār</i> İlāhī ḡayrı senden yok vüçüd Yā <i>Şamed</i> ref’ oldı ḥılḳat varlığıñla ekmele	38. ویا واحد ما تم إلا وجوده ویا صمد قام الوجود به و علا
39. <i>Ḳādirun</i> Zū’l-Batşı iḥlāk eyleyüp ‘udvānımız Yā <i>Muḳaddir</i> ḳudretiñle ḥāsidi kıl mübtele	39. ویا قادر ذا البطش أهلك عدونا و مقتدر قدر لحسادنا البلا
40. Yā <i>Muḳaddim</i> taḳdīm eyle sırrımı vir ‘āfiyet Her zararđan yā <i>Mū’ehḫir</i> tuḥfe-i mübeccele	40. و قدم لسرى یا مقدم عافنى من الضر فضلا یا مؤخر ذا العلا
41. Baḥş idüp ḥayrātı yā Ḥallāk u <i>Evvel</i> evvelā Soñ nefesde kıl eyā <i>Āḥir</i> bizi mühellile	41. و أسبق لنا الخبرات یا اول أولا ویا آخر اختم لی أموت مهلا
42. Āşikār eyle me‘ārifīñ baña yā <i>Zāhirun</i> Gizlidem yā <i>Bāḫnun</i> ma‘rifet-i mücemmele	42. ویا ظاهر أظهر لی معارفک التی بباطن غیب الغیب یا باطنا ولا
43. <i>Vāliyun</i> sen ehl-i raḥmet vāfīler vir bizlere Yā <i>Müte‘ālun</i> şalāḥ u rüşde kıl muvaṣṣale	43. ویا وال اولی أمرنا کل ناصح ویا متعال أرشد وأصلح له الولا
44. Vehb idüp yā <i>Berru</i> ya Rabbe’l-berāyā raḥmetiñ Eyle yā <i>Tevvāb</i> u ḡāfir tevbeñ müstekbele	44. ویا بر یا رب البرایا و موهب ال عطایا ویا تواب تب و تقبلا

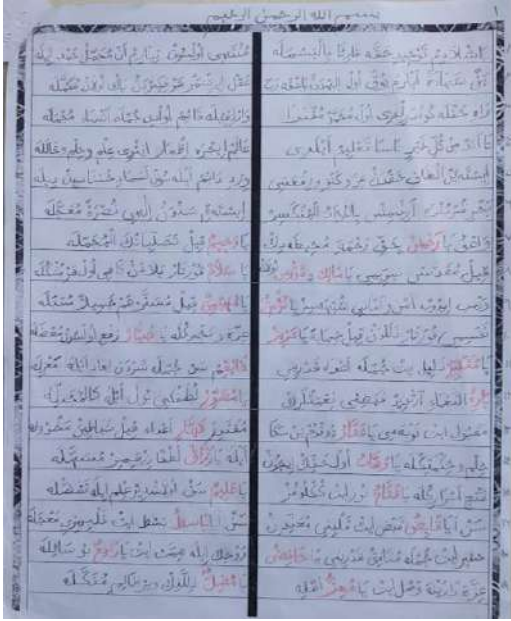
45. Nefsine zâlim olandan <i>Müntekim</i> 'sın yâ İlah Hem ' <i>Afüv</i> 'sün luṭf lâyıḳ şâhib-i tefedḍule	45. ومنتقم من ظالمی نفوسهم لذاک عفو أنت فاعطف تفضلا
46. Yâ 'Aṭūfun yâ <i>Ra'ūfun</i> bi'l-'ibâdi müs'ifun <i>Mâlikü'l-mülk</i> 'iñ katından isteriz bir meşmele	46. عطوف رؤف بالعباد و مسعف لمن قد دعی یا مالک الملك معقلا
47. Ma'nevi ilbâs ile elbis lenâ yâ <i>Zü'l-celâl</i> Cûd u ikrâmîñ devâm itmekde mişl-i muhtile	47. فألبس لنا یا ذا الجلال جلاله فجودک والا کرام مازال مهطلا
48. Mehcetim Ḥaḳ üzere şâbit eyle yâ <i>Muḳşıṭ</i> her ân Luṭf idüp yâ <i>Câmi'un</i> cümle kemâlât fi'l-mele	48. ویا مقسط ثبت علی الحق مهجتی ویا جامع اجمع لی الكمالات فی الملا
49. Yâ İlahî sen <i>Ġanî</i> 'sin iftikârım sen gider <i>Muġni</i> Rabbim sen ġinâ kıl faḳr-ı nefsi-i muhtele	49. إلهی غنی أنت فأذهب لیفا قتی ومغن فأغنی فقر نفسي لما خلا
50. <i>Zenbime</i> mâni' olup yâ <i>Mâni'un</i> vehb it şifâ' Benligim ifsâd iden şol esve' -i te'ammüle	50. ویا مانع امنعنی من الذنب واشفنی عن السوء مما قد جنبت تعملا
51. Ḥâsidîne ol müvebbih yâ <i>Muḍill</i> u <i>Ḍârr</i> olan Faydalandır <i>Nâfi</i> u <i>Ḥaḳ</i> bi-rûḥ-ı muḥaşşale	51. ویا ضار کن للحاسدين موبخا ویا نافع انفعنی بروح محصلا
52. <i>Ḥâliḳ'im Nûr</i> u Münevvir her şey' iñ sen nûrusun <i>Hâdiyun</i> nûruñ içün vehb eyle ḳalb-i müş'ile	52. ویا نور انت النور فی کل ما بدا ویا هادی کن للنور فی القلب مشعلا
53. Yâ <i>Bedî</i> 'u'l-kâ'inâtı feyż u luṭfuñ isterim <i>Bâḳî</i> Rabbim ġayrı senden fânî her şey' mühmele	53. بدیع البرایا ارجو من فیض لطفه ولم یبق إلا أنت باق له الولا
54. Vâriş eyle 'ilmiñe ben 'abdiñi yâ <i>Vârişun</i> Nâ'il eyle yâ <i>Reşîdun</i> rüşde bi't-tecemmüle	54. ویا وارث اجعلنی لعلمك وارثا ورشدا أنلنی یا رشید تجملا
55. Yâ <i>Şabûrun</i> şabrım üzere kıl ḳavî 'azîmetim Baña yâ <i>Settâru</i> vir irâde-i müzemmile	55. صبور و ستار فوثق عزیمتی علی الصبر و اجعل لی اختیار امزملا
56. Ey efendim ilticâ itdüm güzel esmâñ ile Âyet-i 'uzmâñla Rabbim başladım tevessüle	56. بأسمائك الحسنی دعوتك سیدی وآیاتك العظمی ابتهلت توسلا
57. Onlarıñ feyziyle Mevlâ'm isterim senden her ân Luṭf u iḥşânîñla Rabbim ḥaşşatü'l-mükemmele	57. فأسألك اللهم ربی بفضلها فهیء لنا منك الكمال مكملا

<p>[4]</p> <p>58. Kāfi ol Rabbim rızānla maqbūl it du‘ālarım Oldı aḥvāl-i zamāndan benligim muḥavvele</p> <p>59. Qıl meded eyle şifā’ emrāz u dā’i nefsim Qıl hidāyet muşliḥ ol efkār-ı müteḥallele</p> <p>60. Yā İlāhī merḥamet it vālideyn ü iḥvete Hem bu esmānla münācāt eyleyen mürettele</p> <p>61. Ben Hüseynī Kādirī’yim ‘abdiyim ol kādiriñ Çağrılır ismim ‘ulā yerlerde Muḥyi’d-dīn ile</p> <p>62. Qıl selām ceddīm ḥabībullāh olan Muḥammed’e ‘Ālem içre bi’s-selām u ve’ş-şalātī’l-ekmele</p> <p>63. Āline aşhabına cem’an şalāt it dā’imā Vācib oldı ḥamdülillāh hem soña hem evvele</p>	<p>58. و قابل رجائی بالر ضامنك و اكفنى صروف زمان صرت فيه محولا</p> <p>59. أغث و اشفنى من داء نفسى و اهدنى إلى الخير و أصلح ما بعقلى تخللا</p> <p>60. إلهى فار حم و الدى وإخوتى ومن هذه الاسماء يدعو مرتلا</p> <p>61. أنا القادري الحسينى عبد لقادر دعيت بمحى الدين فى روحة العلا</p> <p>62. وصل على جدى الحبيب محمد باحلا سلام فى الوجود و أكمللا</p> <p>63. مع الأل و الأصحاب جمعا مؤيدا و بعد فحمد الله ختما و أولا</p>
<p>64. Ey Karallī himmet-i bāz ile söyle tārīḥiñ Yā Ġaḫūru yā ‘Azīz lafzıyla dön Lem Yezel’e</p>	<p>-</p>

4. SONUÇ

İlk örneklerinin Arap edebiyatında görüldüğü esmâ-i hüsnâlar, Allah’ın güzel isimlerinin ta‘dad edildiği eserlerdir. Müellifler, tevhid ve münacat kabilinden beyitlerde hadislerde yer alan ve diğer isimlere nispetle öne çıkan 99 isimden bazılarını zikretmişler, zamanla bu isimlerin yer aldığı gerek manzum gerek mensur eserler kaleme almışlardır. Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle birlikte telif ve tercüme çok sayıda esmâ-i hüsnâ yazılmıştır. Bu eserlerden biri de 1402/1981-1982 tarihinde Karaalizâde Hayyat Ömer Efendi tarafından Arap harfleriyle kaleme alınan esmâ-i hüsnâdır. Bu eser, Abdülkâdir Geylânî’nin telif ettiği *Kasîde-i Esmâ’ü’l-Hüsnâ*’nın Türkçeye tercümesidir. Ömer Efendi, mezkûr kasideyi tercüme ederken şekle sadık kalmıştır. Geylânî’nin kasidesinde kullanılan yerine ve Türk edebiyatında daha çok tercih edilen aruzun “fâilâtün/ fâilâtün/ fâilatün/ fâilün” kalıbını kullanmıştır. Vezni başarıyla tatbik ettiğini söyleyebileceğimiz Karallî mahlaslı şairin, tercüme yaparken asıl kaynağa bağlı kaldığı görülmektedir. Çalışmanın neticesinde, Ömer Efendi’nin *Tercümetü Manzûmeti’l-Esmâ’i’l-Hüsnâ* ismini verdiği bu tercümenin müellif nüshası transkript edilerek araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Ek 1: *Tercümetü Manzûmeti’l-Esmâ’i’l-Hüsnâ*’nın 2. Sayfası

5. KAYNAKLAR

- Aboelezz, T. I. M. M. (2017). *Arap ve Türk Edebiyatında Manzûm Esmâ-i Hüsnâlar ve İbrâhîm Nûreddîn Efendi'nin Fera'idü'l-Le'alî Adlı Eseri (İnceleme-Metin)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baş, M. K. (1999). *Lamiî Çelebi'nin Şerh-i Muammeyât Alâ Esmâ-i Hüsnâ'sı*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Batur, H. (2022). Abdurrahman Sâmî Saruhanî'nin Esmâ-i Hüsnâ Kasidesi. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, (8) 3, 1852-1869.
- Ceyhan, Â. (2016). Şirvanlı Habîbullâh'ın Esmâ-i Hüsnâ Şerhi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 17, 13-54.
- Gürer, D. (2016). *Abdülkâdir Geylânî*. İnsan Yayınları.
- Kayaokay, İ. (2022). Klâsik Türk Edebiyatında Esmâü'l-Hüsnâ Şerhleri ve Müellifi Bilinmeyen Mensur Bir Örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 30, 619-643.
- Kızılabdullah, Ş. (2004). *Hâkim Seyyid Mehmed Efendi, Hayatı, Eserleri ve Manzum Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ'sı*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Külekcî, N. (1997). *Esmâ-i Hüsnâ Şerhi İbn İsâ Saruhânî*. Akçağ Yayınları.
- Kasîde-i Esmâ'ü'l-Hüsnâ*. Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu, No: 4129.
- Öztürk, A. (2019). İslâmî Türk Edebiyatında Esmâ-i Hüsnâ. *İslami İlimler Dergisi*, (14) 2, 30-37.
- Öztürk, E. C. (2015). Şeyhoğlu'nun Havâss-ı Esmâ-i Hüsnâ. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* (8) 36, 188-208.

- Sakar, E. (2016). *Abdülmecid b. Nasuh Tosyevî ve Matlabü'l-Ala Adlı Esmâ-i Hüsnâ Şerhi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yar, H. & Yazıcı, M. Y. & Ceylan, H. E. (2020). Şifâ Mehmed Dede'nin Hediyyetu'l-fukarâ İsimli Esmâ-i Hüsnâ Şerhi. *Tahkik İslami İlimler Araştırma ve Neşir Dergisi*, (3) 2, 247-299.
- Yılmaz, A. (1998). Türk Edebiyatında Esmâ-i Hüsnâ Şerhleri ve İbn Âsâ-yı Saruhânî'nin Şerhi Esmâ-i Hüsnâsı. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 1-34.

İBNÜ'L-BÂRİZÎ'NİN *NÂSİHU'L-ĞUR'ÂNİ'L- 'AZİZ* ve *MENSÛĦUH* ADLI ESERİ
ÖZELİNDE KLASİK NESİH ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME
AN INVESTIGATION ON THE CLASSICAL UNDERSTANDING OF NASKH
SPECIAL OF IBN AL-BÂRİZÎ'S BOOK *NÂSİKĦ al-ĞUR'ÂN al-'AZİZ wa*
MANSÛĦUH

Musa Öztürk

Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri,
<https://orcid.org/0000-0003-4374-570X>

Özet

İslâm'ın ilk asırlarında Kur'ân-ı Kerîm'de neshin var olduğu anlayışı neredeyse herkes tarafından kabul edilmiştir. Dördüncü yüzyılın ilk çeyreğinde vefat eden Mu'tezilî âlim Ebû Müslim el-İsfahânî'nin (öl. 322/934) buna karşı çıkmasıyla konu tartışılır hale gelmiştir. Neshi kabul edenlere göre nesih, ilâhî şeriatlar arasında olduğu gibi aynı şeriat içinde de gerçekleşebilir; dolayısıyla Kur'ân-ı Kerîm'de de nesih söz konusudur. Bu anlayışa bağlı olarak farklı nesih anlayışları ortaya koyulmuş ve müstakil kitap ve risaleler telif edilmiştir. Nesih konusunda sağlıklı bir yaklaşım benimseyebilmek için geçmişte bu konuyla ilgili dile getirilen hususların bilinmesi büyük önem arz etmektedir. Bu konuyla ilgili müstakil kitap telif eden alimlerden birisi de Şâfiî mezhebine mensup İbnü'l-Bârîzî'dir (öl. 738/1338). Müellif *Nâsihu'l-Ğur'âni'l-'aziz ve mensûĦuh* adlı eserinde önce nesih, nâsih ve mensûĦ kavramlarını tarif etmiş, daha sonra ise nâsih ve mensûĦ çeşitlerinde dair açıklamalarda bulunmuştur. Bu doğrultuda müellif kitabın kitapla neshi, sünnetin kitapla neshi ve sünnetin sünnetle neshinin caiz olduğunu; kitabın sünnetle neshi anlayışı konusunda ise Hanefî ve Şâfiîler arasında ihtilaf bulunduğunu belirtmiş ve bu ihtilafa dair bilgiler vermiştir. Ardından müellif, seyf (Tevbe 9/5) ve savaĦ (Tevbe 9/29) ayetiyle birçok ayetin nesh edildiğini dile getirmiştir. Daha sonra ise Fâtiha'dan Nâs'a kadar her surede kaç tane nâsih ve mensûĦ bulunduğunu zikretmiş; nâsih ayetlerin başına nûn, mensûĦ ayetlerin başına ise mîm harfini koymuştur. Surelerdeki nâsih ve mensûĦ ayetleri zikrederken yer yer kısa açıklamalarda bulunmuştur. Kitabının sonunda ise surelerin Mekkîliği ve Medenîliği konusunda özet mahiyetinde bilgiler vermiştir. Neticede müellif, Kur'ân-ı Kerîm'de yüz sekiz yerde nâsih, iki yüz kırk dokuz yerde ise mensûĦ bulunduğu sonucuna varmıştır. Bu sayının çok fazla olmasının önemli bir sebebi; müellifin tahsîs ve istisnâyı da nesih olarak ele almış ve seyf ayetinin birçok ayeti nesh ettiğini iddia etmiş olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Nesih, İbnü'l-Bârîzî, *Nâsihu'l-Ğur'âni'l-'aziz* ve *mensûĦuh*.

Abstract

The understanding of the existence of naskh in the Qur'ân in the first centuries of Islam was accepted by almost everyone. The issue became controversial when Abû Muslim al-İsfahânî

(d. 322/934) al-Mu‘tazilī, who died in the first quarter of the fourth century, opposed it. According to those who accept naskh, naskh can occur within the same shari‘ah as well as between divine shari‘ahs; Therefore, there is naskh in the Qur’ān. Depending on this understanding, different understandings of naskh have been revealed and special books and booklets have been written on this subject. In order to adopt a correct approach to naskh, it is very important to know what has been said about this issue in the past. One of the scholars who wrote a special book on this subject is Ibn al-Bārizī (d. 738/1338), a member of the Shāfi‘ī sect. In his book *Nāsikh al-Qur’ān al-‘azīz wa mansūkhuh*, the author first described the concepts of naskh, nāsikh and mansūkh, and then made explanations about the types of nāsikh and mansūkh. In this direction, the author of the book; he said that it is possible to naskh the book with the book, the naskh of the sunnah with the book, and the naskh of the sunnah with the sunnah. On the other hand, he stated that there was a difference of opinion between the Ḥanafī and Shāfi‘ī sects about the naskh of the book with the sunnah and gave information about this difference of opinion. Then, the author said that many verses were naskh with the verse of sword (Tawba 9/5) and war (Tawba 9/29). Later, he said how many nāsikh and mansūkh apostles were in each sura from Al-Fātiḥa to An-Nās; he put the letter nūn at the beginning of the nāsikh verses and the letter mīm at the beginning of the mansūkh verses. While saying the nāsikh and mansūkh verses in the suras, he sometimes made brief explanations. At the end of his book, he gave brief information about the come down of the suras in Mecca and Medina. As a result, the author concluded that there are nāsikh in one hundred and eight places and mansūkh in two hundred and forty-nine places in the Qur’ān. An important reason why this number is so high is; the reason is that the author has also considered takhsīs and exception as naskh and claimed that many verses were naskh with the verse of the sword.

Keywords: Naskh, Ibn al-Bārizī, Nāsikh al-Qur’ān al-‘azīz wa mansūkhuh.

ABSTRACT ART AND GLASS

SOYUT SANAT ve CAM

Ayla BİRİNCİ, Tuğrul Emre FEYZOĞLU

¹Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, ORCID: 0000-0002-5812-8491

² Prof, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü, ORCID: 0000-0001-6137-2447

Özet

Resim sanatında çokça örneklerine yer verilen soyut sanatın farklı disiplinlerde de örnekleri mevcuttur. Soyut sanatın biçimlerini ortaya koyan sanat dallarından bir tanesi de camdır. Malzemenin sanatçıya tanıdığı seçeneklerin doğru ve etkili bir biçimde kullanılması ile kendini ifade etme şansını tanımaktadır. Cam sanatı, aslında insanlık tarihindeki ilk varoluşundan bu yana ergonomik kullanımının yanında nesnel gerçekliği ifade eden bir alan olmuştur. Cam sanatında var olan şekillendirme teknikleri ile soyut kavramını öne çıkarmak mümkündür. Sanatçı, cam sanatı ile aktarmak istediği ifadeyi biçim ile ortaya koyabilmektedir. Çağlar boyunca camın, sanatta bir ifade aracı olarak karşımıza çıkması onu diğer sanat disiplinleri arasında farklı bir noktaya taşımıştır. Fiziksel özelliklerindeki benzersizlikler farklı bir noktada var olmasını sağlamaktadır. Işık geçirgenliği, mukavemeti, saydamlığı, renkliliği, duruluğu ve sertliği onun ayırt edici ve soyut sanat adına anlam ifade ettiği özelliklerindedir. Sert bir malzeme oluşu ve bir o kadar da kırılğan oluşu, tehlikeli olmasının yanındaki naif duruşu bambaşka bakış açılarına sahip olunmasını sağlamaktadır. Cama birçok anlam yüklenirken, tekniklerle bu malzemeyi işlemek ve sanat eseri haline getirmek onu eşsiz kılmıştır. Derin düşünceye ve zamansız ya da sonsuz olana atıfta bulunan soyut sanat, çoğu sanatçı kendini ifade edebilme açısından çalışmalarını “Yüce” olarak nitelendirmişlerdir. Kimi sanatçılar içinse sanat eserinin izleyici ile olan etkileşiminin bilinçaltına çekilerek zamansızlaşmasıdır. Genel olarak bakılacak olursa çoğu soyut sanatçı eserlerine zamansızlık kavramını yüklemektedir. Bu kavramdan yola çıkarak eserler oluşturulmuştur. Disiplinler arasında kullanılmış olan bu sanat cam sanatı içi de bir ifade aracı olmuştur. Bu çalışma cam sanatı ile soyut sanat arasındaki ilişkinin üzerinde açıklamalarda ve örneklemelerde bulunarak literatüre katkı sağlamayı amaçlamıştır.

Anahtar Sözcükler: Soyut, Sanat, Soyut Sanat, Cam, Cam Sanatı.

Abstract

Abstract Art and Glass Painting have many examples of abstract art in different Abstract art, which has many examples in the art of painting, also has examples in different disciplines. One of the branches of art that reveals the forms of abstract art is glass. It gives the artist the chance to express himself through the correct and effective use of the options that the material has given to the artist. In fact, since its first existence in human history, glass art has been a field that expresses objective reality besides its ergonomic use. It is possible to highlight the

concept of abstraction with the shaping techniques available in glass art. The artist is able to reveal the expression he wants to convey through glass art with form. The emergence of glass as a means of expression in art throughout the ages has brought it to a different point among other art disciplines. The uniqueness in its physical properties allows it to exist at a different point. Its light transmittance, strength, transparency, colour, clarity and hardness are among its distinctive and meaningful features for abstract art. Being a hard material and being so fragile, its naive stance besides being dangerous allows to have different perspectives. While many meanings are attributed to glass, processing this material with techniques and turning it into a work of art has made it unique. Abstract art, which refers to deep thought and the timeless or eternal, many artists have described their work as "Supreme" in terms of self-expression. For some artists, it is the timelessness of the interaction of the work of art with the audience by being drawn into the subconscious. In general, most abstract artists attribute the concept of timelessness to their works. Based on this concept, works were created. This art, which has been used between disciplines, has also been a means of expression within the art of glass. This study aims to contribute to the literature by making explanations and examples on the relationship between glass art and abstract art.

Keywords: Abstract, Art, Abstract Art, Glass, Glass Art.

1.GİRİŞ

Soyut sanat; modern sanat alanında biçimci olan bir sanat akımıdır. Bu sebeple yeni bir biçim vermeyi baz edinen bir sanat olarak da kabul edilmektedir. Birçok sanat dalında, antik dönemlerden beri kullanılmakta olan “betimleme” ya da “öykünme” gibi yöntemler ile sanatçıya kendi duygu ve düşüncelerini aktarabileceğini düşündürmüş ve sanat yapıtlarına bu durum yansımıştır. 20. Yüzyının başlarında soyut sanat ortaya çıkmış, doğanın sanatı etkilediği savunmuştur. Sanatta bu düşüncelerle figürsüz ve geometrik biçimler ile geometrik soyut kavramı görülmüştür. “Soyut Sanat 20. yüzyılın başında doğdu. Zamanın sanat akımları esas olarak Fovizm, Kübizm ve Figüratif Dışavurumculuktan oluşuyordu. Sanat, renk, formlar ve özellikle de konu ile işaretleniyordu. Öyle ki azar azar figürasyon tamamen dışarıda bırakıldı ve içerik saf form için terk edildi. Bu dönemi tanımlayan şey şüphesi cesaret olmuştur, sanatçılar giderek akademik prangalardan kurtuluyorlardı” (Yılmaz, 2020). Sanat eserini oluşturmak için bilgi ve teknikten farklı olarak ruhun baz alındığı hayata dair bir keşiftir. Deneyimleri yorumlayabilme ve gerçeği kavrama çabası ile sanatçının, bilim adamının ve filozofun ortak yönleridir. Hatta bu ortak yönler, günlük hayatta her bireyin insan olarak çalışmalarında görünen bir durum olmaktadır. Sanat bu sayede profesyonel bir etkinlik olmasının yanı sıra insan zihninin bir uzantısı durumundadır. Farklı disiplinlerde var olan soyut kavramının üzerine çeşitli çalışmalar yapılmış ve İlk çağlardan bu yana soyut kavramı üzerinde insanoğlu örnekler vermiştir. Önemli sanatçı çalışmalarının yer aldığı Soyut Sanat akımı çalışmaları bugün de çağdaş sanat eserleri üzerinde varlığını göstermektedir. Cam Sanatı kronolojik düzende soyut düşünce imgeleri ile birleşmiş ve teknikler bazında kendi ifade gücünü ortaya koymuş bir disiplindir. Soyut düşüncelerin var olmasının yanı sıra figüratif çalışmalarda da kendini ispatlamış bir alan olma özelliğine sahip olan Cam Sanatı malzeme itibarı ile eşsiz etkiler sunmaktadır. Literatürde cam sanatına ilişkin verilerin ve bu verilerin ulaşılabilirliğinin az oluşu bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Soyut sanat ve cam birlikteliği çeşitli şekillendirme teknikleri ile bir ifade aracı olarak antikiteden günümüze kadar uzanan çeşitliliği bol olan bir yolculukla karşımıza çıkmaktadır. İki boyutlu çalışmalar ile daha önde var olmuş soyut sanat üç boyutlu çalışmalarda da varlığını göstermiş ve bu algıyı kırmıştır. Seramik ve cam alanında da birçok çalışmada yer alan bu sanat anlayışı

sanatın birçok döneminde görülmektedir. Disiplinler arası kavram ve teknik birleşimleriyle zenginleşen çağdaş sanat cam sanatının soyut kavramı ile ifadesini zenginleştirmiştir.

1. Kuramsal Çerçeve

Camın geçmişteki serivenü malzeme olarak sadece gündelik hayata değil sanatsal alanda da var olmuştur. Bu konuda yapılan çalışmalar, şekillendirme yöntemlerinin çeşitliliğiyle artmış ve sanatsal kavramlarla bağdaştırılmıştır. Soyut sanat da sanat eserinin, malzemenin iki boyut algısından üç boyut algısına taşınmasında önemli bir yer almıştır. Sanat tarihi boyunca ortaya çıkmış olan örneklemeler ve gelişmelerle endüstriden sanata kadar taşınan bir yol oluşmuştur.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada; elde edilen sonuçlar, araştırmanın yöntemi, kapsamı ve sonuçları açısından ele alınmış ve sonuçlar irdelenmiştir. Camın bir malzeme olarak kullanımı ve sanatsal olarak tasarım sürecine dair olan sanat akımlarından Soyut Sanat ile taşındığı boyut ve ilgili konular anahtar kelimeler girilerek tez merkezi, üniversitelerin kütüphanelerinde bu konuda yapılmış tezler, konu ile ilgili yapılmış makaleler ve internet kaynakları incelenerek çalışmaya dahil edilmiştir

3. BULGULAR

3.1. Soyut Sanat

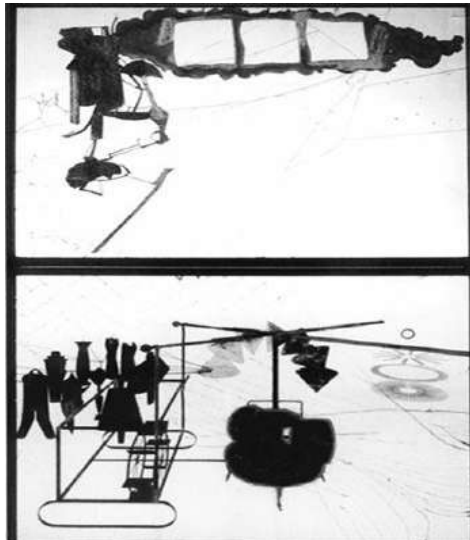
Soyut sanat tanımını daha iyi anlayabilmek için soyut kavramını tanımlamak gerekmektedir. Soyut tanımsal olarak; “renk, çizgi, kütle, ton gibi çeşitli biçimlendirme öğelerinin bilinen nesnelere (nesnel gerçekliğe) benzemeyecek biçimde kullanımı sonucu ortaya çıkan geometrik ya da amorf (biçimsiz) imgelerle oluşturulan düzenlemeler”dir (Erzen, 1997). Turani’ ye göre soyut: “20.yüzyılın resim ve heykel sanatında görülen yeni bir dünya görüşüdür. Bu anlayış eşya, doğa ve canlıların görünüşlerinden faydalanmayı reddedip, resimde renk, çizgi ve düzlemleri düzenleyerek bunlara heyecan verici kompozisyonlara ulaşmayı amaç edinir” (Turani, 2018). Soyut Sanat’ın başlangıcını tespit etmek zordur. Gerçekten de her biri soyutlama tanımına kişisel dokunuşlarını getiren, çeşitli stillerden, farklı ressamın eş zamanlı geçişleri vardır. Soyut sanatın başına bir tarih verilmesi gerekirse 1910 denebilir. Bu tarih Vassily Kandinsky’nin ilk soyut suluboya çalışmalarına karşılık gelir. Doğu Avrupa’daki Avangart hareketin bir parçası olan bu Rus ressam, hiçbir öncü olmaksızın ilk soyut sanata geçen kişi olmuştur. Figüratif sanattan farklı olarak, gerçekliği temsil etmeyen bir sanat olarak, ondan soyutlar. Bu sanat, dış dünyadan alışılmış konulardan veya nesnelere kurtulan renklere, şekillere odaklanır (Yılmaz, 2020). Soyut sanatın bağdaştırıldığı duyar ve dürtülerin olduğu çalışmalara söz konusu olmuş ve bu düşünce ile ilgili sanatçıların öznel düşünceleri var olmuştur. Wilhem Worringer “Sanatsal dürtünün, doğayı yeniden yaratmakla bir ilgisi yoktur. Bu dürtünün hedefi saf soyuttur” ifadesi ile bu düşünceyi desteklemiştir (Rapelli, 1999). Soyut Sanat Akımı deyince akla gelen en önemli isimlerden bir tanesi olan Kandinsky de Soyut Sanat’ta 1909’dan sonraki yapıtların soyuta doğru ilerleyişini 3 evrede katagorize etmiştir. “Doğaçlamalar, İzlenimler ve Kompozisyonlar. Ona göre doğa ve biçimler insan ruhunu yükseltilere çıkaracak yolu tıkayan engellerdir. Bu yüzden biçimler tamamen ortadan kaldırılmalıdır. İnsan ruhu böylece hayal gücünün ses ve renklerle besleyen yaşam akışının mükemmel özgürlüğüne ulaşabilecektir” (Rapelli, 1999). Biçimler, izlenimler ve doğa gibi konuların yanı sıra sanatta güzel olan nedir sorusu önem kazanmıştır. Marcel Ducamp önce Kübist resimler yapmış ardında da avangart bir nitelikte olan Dada hareketi düşünsel faaliyete başlamıştır. Dada anlayışı, 1916 yıllarında

İsviçre ve Amerika’da eş zamanlı olarak, dönemin sanat anlayışının eleştirel bir bakış açısıyla karşısında durmuştur. Duchamp’ın pisuarı, bir sanat eseri olarak isimlendirmesi, imzalaması ve tarih atarak müzeye yerleştirmiş olması pisuarla ilgili hoş olmayan düşünceleri oluşturmuştur. Duchamp’ın farkındalık oluşturmak istediği şey sanatta anlam kavramı ve sadece güzel olan değil de nesneye yüklenen anlamdır.

Görsel. 1. Marcel Ducamp, *Fountain*, 1917

“Sanatçı alışıla gelmiş çizim yöntemlerini bir kenara bırakarak makinelerin devingenliği ile ilgilenmeye başlayarak ölçülere mekan zaman hesaplamalarına dayalı, kişisel bir sistem geliştirmiştir. Matematik ölçümlemeye dayalı olarak üç boyutlu nesnelere kullanmaya ve toplamaya başlamıştı.” (Eczacıbaşı, 2008). Sanatçı bu anlatımında zaman ve matematiğin sanat dalları için ne kadar değerli olduğunu anlatmıştır. Önem arz eden eserlerinin arasında yer alan Büyük Cam eseri üzerinden sanat yapıtına ve izleyici arasında çift taraflı bir dönüşüm bulunmaktadır. Bu çalışmada sanatçı, cam tuvalin yerine geçerek malzemenin şeffaflığı kullanılarak iki cam levha arasındaki imgeleri boşlukta gibi göstermiştir. Bu durum klasik resim anlayışını sarsmıştır. Duchamp’ın yapıtı, Geleneksel Sanat’a ve düşüncesine dair bir izlem üzerine, daha önceliklere eklenen bir çeşitlemedir. Bu izlem aşk ve bilgi olarak iki yönlü kabul edilmekte olup, konusu ise gerçekliğin doğasıdır

Görsel 2. Marcel Duchamp, *Büyük Cam*, 1915-1923

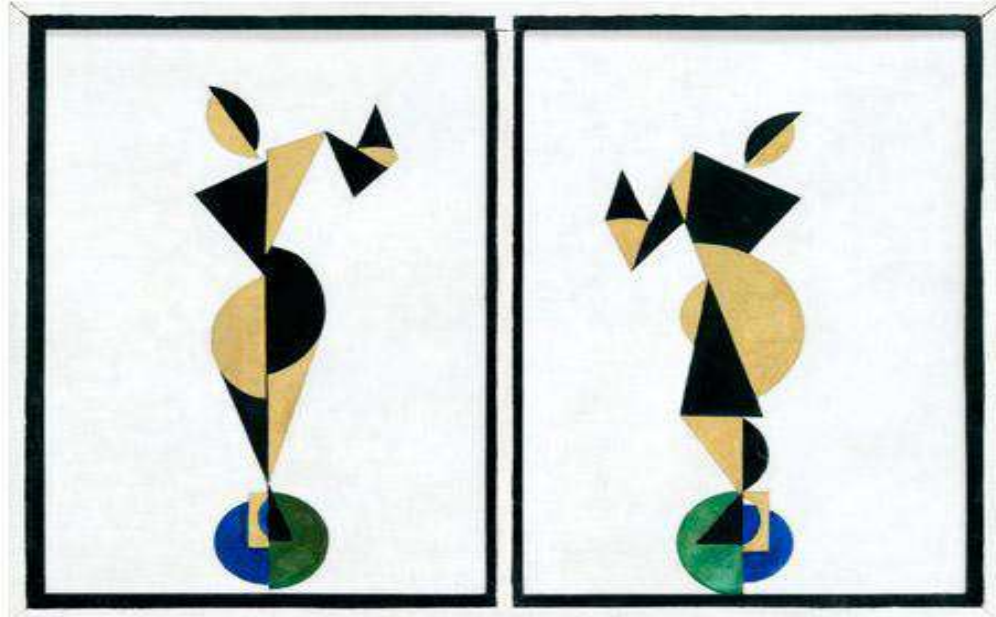
“Duchamp; eserin iki temel elementin bir araya gelmesi sonucu oluştuğunu vurgular; sanat eserinin fiziki durumu (nesnel hali) ve tex (idea) hali. Bu şekilde eser görsel bağlamda göze, düşünsel bağlamda ise zihne hitap etmektedir. Breton’a göre ‘Büyük Cam’ dikkate değer bir sürrealist eser niteliğindedir. ‘Büyük Cam’ ile resim sanatında yeni bir çıkış açılmış ve resmin eski “aptalca” aktivitelerinden tamamen kurtulmasının kapısı aralanmıştı” (Ekim, 2006).

Ducamp ile birlikte hazır nesne kullanımı Kandisky’nin de ilgi alanına girmiş ve bu alanda üretmeye yönelmiştir. “Kandisky soyutun ruhsal ihtiyaçtan doğan biçimler arasındaki karşılıklı ilişkide yattığına inanır. Ayrıca 19. yy realizmi akademik geleneği nasıl şartıysa soyut sanatında 20. yy’ı aynı şekilde etkileyeceğinden emindir (Rapelli, 1999).

Görsel 3. Kandisky’nin Çay Bardağı ve Tabağı Tasarımı 1920-1921

Kandisky’i çizgi çalışmalarında etkilemiştir.yatay,dikey, diagonal hatta yatay ve dikey çizgiler sayesinde değer kazanmıştır. Çizgiyi nokta ile yorumlamış ve onun hareketliliğiyle var olduğunu savunmuştur. “Figüratif sanatlar biçimlerin zenginliğine sahiptir. Bu zenginliği kullanmak ve biçimlerin insanların gözünde anlam kazanmasını sağlamak sanatçıya kalmıştır. Soyut sanatın ‘anarşik’ olduğu doğru değildir. Onun yerine görüntünün sınırlarını aşarak “Sistematik Düzen ve Kural” olarak nitelendirilebilecek soyuta inanmak gerekir. Ressam her çizgide iç dünyayı yansıtır ve izleyiciden gelenekçi kalıpları kırmasını, doğdaki varlığını en üst boyutuna ulaşabilmesin ister. Neo-Plastisizm yeni öneriler ve tartışmalı yaratıcılığıyla, Hollanda’lı sanatçı Theo Van Doesburg’un başlattığı Neo-Plastik Avangard akım 1917’de hayat bulmuştur. Son derece yalın geometrik öğeler birbiriyle içiçe geçmiş yeniden şekillendirilebilir alanlar ve ana renkler bu akımın tanımlayıcı özelliklerini oluşturmuştur” (Rapelli, 1999).

Görsel 4. Theo Van Doesburg Simultaneous Counter Composition, 1929

“Soyut sanat bütünüyle düş ürünü olabileceği gibi doğadaki bir nesnenin biçiminin giderek genelleştirilmesi ve artırılmasıyla da elde edilebilir. Bu durumda ortaya çıkan imge asıl nesneyi çağrıştırabileceği için soyutlamada denilmektedir” (Eczacıbaşı, 2008).

3.2. Soyut Sanat ve Cam

Kendine özgü büyüleyiciliği ile cam, asırlardan beri birçok fonksiyonelliğinin yanı sıra sanat eseri ve çeşitli nesnelerin yapımında kullanılan, yaşamın her alanına girmiş çok özel bir malzemedir. Cam şekillendirme teknikleri ile ihtiyaca yönelik seçimler yapılarak üretim yapmak mümkündür. Sanatsal olarak cam şekillendirme tekniklerinin bir veya birkaçını kullanarak çalışmalar yapılabilir. Tarihi gelişim içerisinde cam şekillendirme teknikleri gelişim göstermiş ve etkisini dünya çapında hissettirmiştir. “18.yüzyıl ortalarında sanayi devriminin başlamasıyla, cam malzemenin işlenmesi alanında yeni tekniklerin çıkması, gelişmesi ve cam füzyon tekniğinin kullanılması ön plana çıkmıştır. Cam malzeme, sanayi devrimi ile çok farklı şekillerde ele alınmıştır. Bunlar; Endüstri Devrimi, Fuarlar ve Özel Sektör Girişimleri, Sergiler, Okullaşma ve Stüdyo Cam Hareketi olarak sıralanabilir. Ek olarak ayrı bir başlık olarak ele alınmasa da Art Nouveau ve Arts and Craft hareketinin çağdaş cam sanatının gelişiminde etkisinin büyük rolü vardır” (Ağatekin, Aydın, 2010). Soyut sanatta bir ifade aracı olarak cam sanatını ön plana çıkarabilen ve Dünya’da bu örneklerle rastlayabileceğimiz birçok cam şekillendirme tekniği ve bunu icra eden pek çok sanatçı mevcuttur. “19. yy’da ortaya çıkan, akıcı, asimetrik konturlar zarif ve açık renkler, doğal ve organik şekiller gösteren sanat akımı olan Art Nouveau, ilk olarak İngiltere’de başlamıştır. John Ruskin, William Morris ve ön Raffaellerin öncülüğünde başlamış ve 1. Dünya Savaşı ile sona ermiştir. Art Nouveau adını, 1896 yılında Paris’te açılan ‘Maison de L’Art Nouveau’ isimli galeriden almıştır. Fransa’da bu akımda eser vermiş olan birçok sanatçı var olmuştur. Amerika’da ise Lois Comfort Tiffany’nin mozaik lambaları ve yanardöner renkli veya sedefli vazoları, kadehleri vs bu alandaki üreticiliğin ne kadar zengin olduğunu ispatlamaya yeterli derecede olmuştur” (Özgümüş, 2013). 1898 yılında İsveç’te bulunan Orrefors Cam Fabrikası ile cam üretimi gündelik kullanım eşyalarından farklı olarak sanatsal obje üretimine ağırlık

vermiştir. Birçok başarılı cam tasarımcısının bulunduğu fabrika Fransız cam işçiliği ile üretilen çalışmalar yapmıştır. “Sanat camı yapımındaki ilk girişimler, Daum ve Gallé gibi o zamanki ünlü Fransız cam işçiliğinin tarzındaydı” (Orrefors’un Kısa Tarihi). Orrefors’da cam sanatının gelişimi adına şekillendirme teknikleri ile ilgili birçok gelişim yaşanmıştır. 1913 yılında Simon Gate ve Edward Half adlı tasarımcılar getirilerek birçok yeni cam üretilmiştir (Newman, 1977). Bunlardan bir tanesi Ariel Glass tekniğidir. Teknik 1936’da geliştirilen, camın duvarlarında havayı hapsederek oluşan figürlerin ön planda olduğu bir tekniktir. “Adını Shakespeare’in The Tempest oyununda bir karakterin adı olan Ariel’den almıştır” (Plath, 1966). Bu teknik Edwin Öhstrom tarafından Orrefors için üretilen bol habbeli kaplama cam olarak tanımlanmaktadır. Bazen figüratif bazen de soyut desenli olarak cam eserlerde kullanılan önemli bir teknik olarak bilinmektedir (Özgümüş, 2013).

Görsel 5. Edwin Öhström’un Orrefors için yapmış olduğu Büyük Bir Ariel Vazo, 7x18 cm, 1939

Orrefors’ta geliştirilen bir diğer teknik olan Graal Glass tekniği de Ariel Glass ile kombine şekilde üretilen ve geliştirilmiş olan bir cam tekniğidir. “Orrefors için 1916 yılında S. Gate, A. Ahlin ve K. Bergquist tarafından geliştirilen bir tür Art Glass’tır. Kaplama cam tekniğine dayanan bu uygulama önce kesme veya yakma dekorlu bir obje üretilir, daha sonra ısıya maruz bırakılarak desenler yumuşatılır. Son olarak da saydam bir cam ile kaplanır. Zaman içinde cidarlar kalınlaşmıştır. Bazen Ariel Glass ile kombinasyon halinde üretilir” (Özgümüş, 2013). Orrefors için üretilen camlardan bir tanesi olan ve sanatsal olarak önemli bir yeri olan teknik Kraka Glass’tır. Kraka Glass Sven Palmquist tarafından üretilen bir tür Art Glass’tır. Erken örnekler iki saydam tabaka arasında ağ biçiminde dizilmiş opak beyaz ipliklerle desenlenmiştir. Geç örnekleri koyu mavi ve altın tonlarından oluşmaktadır (Özgümüş, 2013).

Görsel 6. Sven Palmquist ,10 x 9 x 27.5cm, 1950

Orrefors'ta üretilen bir diğer teknik ise Ravenna Glass'tır. Bir tür Art Glass olan teknik Sven Palmquist tarafından geliştirilmiştir. Ağır formların yapımında kullanılan bir tekniktir. Saydam cama parlak tonlarda soyut modeller applike edilerek teknik uygulanmıştır.

Görsel 7. Ravenna, 13x23 cm, 1956

SONUÇ

Düşünce ve eylemle kendini ifade edebilme aracı olarak kullanılan en önemli araçlardan bir tanesi olan sanat, farklı disiplinlerde tek başına ya da birkaçının bir araya gelmesiyle anlatım gücünü güçlendirmiştir. Kullanılan cam şekillendirme teknikleri ile her sanat dalında olduğu gibi cam sanatında da bir ifade etme amacı söz konusu olmuştur. Bu anlatım figüratif ve nonfigüratif olarak birçok teknikte varlığını göstermiş ve başarılı bir anlatım dili kazanmıştır. İlk çağlardan bu yana sanatın bir anlatım amacı var olmuş ve bu durum sanat disiplinlerinin oluşması ile gelişerek süregelmiştir. Kronolojik olarak sanat akımlarının gelişimi Cam Sanatında da etkili olmuş ve bu gelişim Soyut Sanat ile camın anlatım

gücünün güçlenmesine neden olmuştur. 1900'lü yıllarda Soyut Sanat'ı Cam Sanat'ında işleyerek günümüze kadar gelişmesini sağlayan Orrefors Cam Fabrikası, güncelinde bu tarzın gelişimiyle alakalı tekniklerin ilerlemesi adına lider görev üstlenmiştir. Günümüzde ülkemizde ve Dünya örneklerinde Cam Sanatı'nı soyut biçimler ile ifade etmeye çalışan pek çok sanatçı vardır. Sıcak ve soğuk Cam Şekillendirme Teknikleri ile bu anlatım gücünü yakalamak mümkündür. Eşsiz bir malzeme olan cam, naifliği, kırılabilirliği, sertliği, estetik duruşu ile sanatta farklı bir yere sahip olmuş ve sanatçı aracılığıyla varlığını çeşitli düşüncelerle sürdürmüştür. Düşünsel yapı, soyutlama ve teknikle birleştiğinde ortaya çıkan sanat eserleri ile soyut düşünce kavramının açıklayıcılığı daha anlaşılır hale gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Ağatekin, M. Aydın, M. (2010), Plastik Sanatlarda Cam ve Tarihsel Gelişimi, Camgeran 2010 Uluslararası Katılımlı Uygulamalı Cam Sempozyumu, Eskişehir, s.53.
- Doesburg V.T. (1929) Theo Van Doesburg Simultaneous Counter Composition, (Resim), <https://www.widewalls.ch/artists/theo-van-doesburg>
- Ducamp M. (1917), Marcel Duchamp Fountain, (Resim) <https://www.tate.org.uk/art/artworks/duchamp-fountain-t07573>
- Ducamp M. (1915-1923), Marcel Duchamp, Büyük Cam, (Resim) https://www.researchgate.net/publication/353924626_Histories_of_The_Post_Digital_-_Darko_Fritz_Ekmel_Ertan_Oliver_Grau_Jussi_Parikka/figures?lo=1&utm_source=google&utm_medium=organic
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, (2008), s. 426, 1432
- Ekim D. (2006), "Marcel Duchamp, Sanat Yapıtının Devinimsiz Devinimi", Tay Kültür Sanat ve Çevre Dergisi 58-60
- Erzen J.N. (1997), "Adolph Gottlieb", Eczacıbaşı Ansiklopedisi 2, YEM Yayın, İstanbul.
- Newmann, H. (1977), An Illustrated Dctionary of Glass, Londra, S. 128
- Orrefors'un Kısa Tarihi, [Www.Glassfromsweden.Com](http://www.Glassfromsweden.Com),
- Öhström E. (1939), Edvin Öhström'un Orrefors için yapmış olduğu Büyük Bir Ariel Vazo, (Resim),
- Özturan, M. (2021), <http://fotografya.fotografya.gen.tr/cnd/index.php?id=647,950,0,0,1,0>,
- Özgümüş, Ü. (2013), Çağlar Boyu Cam Tasarımı, Pera Yayınevi, İstanbul, , s.68,70, 71
- Plath, I. (1966), İsveç Dekoratif Sanatlar, Courier Dover Yayınları, s. 107
- Rapelli, P. (1999), Artbook Kandisky, , s.42,58,72,85
- Rapelli, P. (1999), Kandisky'nin Çay Bardağı ve Tabağı Tasarımı, (Resim) Artbook Kandisky, s. 74
- Palmquist, S. (1950), (Resim), <https://freeformsnyc.com/products/blue-glass-kraka-vase-by-sven-palmquist-for-orrefors-n5502>
- Palmquist, S. 1956, Ravenna, (Resim) <http://auktionsverket.se/auction/modern/2015-10-20/275-sven-palmqvist-skal-orrefors-1956-ravenna/>
- Turanı, A. (2018). Sanat Terimleri Sözlüğü: 17. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi, s.134
- Yılmaz G. (2020), Soyut Sanatın Kısa Tarihi, <https://eaomag.com/soyut-sanatin-kisa-tarihcesi/>

**EVALUATION OF SECONDARY SCHOOL 5TH GRADE ENGLISH TEACHING
PROGRAM ACCORDING TO STUFFLEBEAM'S CONTEXT-INPUT-PROCESS-
PRODUCT (CIPP) MODEL**

**ORTAOKUL 5. SINIF İNGİLİZCE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ
STUFFLEBEAM'İN BAĞLAM-GİRDİ-SÜREÇ-ÜRÜN (CIPP) MODELİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Muttalip SOYLU¹, Hasan Hüseyin KILINÇ²

¹Öğretmen, Nevşehir Anadolu İmam Hatip Lisesi, İngilizce öğretmenliği,

0000-0001-5501-0490

**²Doç.Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi/Eğitim Fakültesi/Eğitim Bilimleri
Bölümü/Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı,**

0000-0002-0446-2507

ÖZET

Bu çalışmada, 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ve yürürlüğe konulan İngilizce Dersi Öğretim Programı'nı Stufflebeam'in Bağlam – Girdi – Süreç - Ürün (CIPP) Modeli temel alınarak öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni; 2021-2022 eğitim öğretim yılında Nevşehir ilinde bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda görev yapan 155 İngilizce öğretmeninden oluşmaktadır. Yapılan araştırmada nicel araştırma modeli ,anket tekniği kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “İngilizce Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilme Ölçeği” kullanılmıştır. “İngilizce Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilme Ölçeği”nin KMO değeri .859, Bartlett Testi sonucu 1775,461 Cronbach Alpha Güvenirlilik değeri de .950 olarak bulunmuştur. Beşli Likert tipinde geliştirilen ve 25 maddeden oluşan “İngilizce Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilme Ölçeği” bağlam değerlendirme, girdi değerlendirme, süreç değerlendirme ve ürün değerlendirme olmak üzere dört alt başlıktan oluşmaktadır. Elde edilen nicel veriler IBM SPSS Statics 25.0 adlı paket programından yararlanılarak ve frekans (f) ve yüzde (%) değerleri hesaplanarak analiz edilmiştir. Bu elde edilen veriler; cinsiyet, kıdem yılı, eğitim durumu, çalışılan bölge, öğretmenlerin çalıştığı sınıfların mevcudu, öğretmenlerin program eğitimi alıp almadığına göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda; öğretmenlerin cinsiyet, kıdem yılı, eğitim durumu, çalışılan bölge (köy, kasaba, ilçe, il merkezi), çalışılan sınıf mevcudu (1-10,10-20, 20 ve üzeri) görev alan öğretmenlerin öğretim programı hakkında hizmet içi eğitimi alıp almadığı değişkenlerine göre incelenmiş olup, bu değişkenlere öğretmenlerin İngilizce öğretim programına bakış açısında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: İngilizce öğretmenliği, program geliştirme, CIPP

Abstract

In this study, it is aimed to evaluate the English Language Curriculum published and put into effect by the Ministry of National Education in 2018 in terms of teachers' opinions based on Stufflebeam's Context - Input - Process - Product (CIPP) Model. The universe of the research; It consists of 155 English teachers working in secondary schools in the province of Nevşehir and affiliated with the Ministry of National Education in the 2021-2022 academic year. Quantitative research model and survey technique were used in the research. The "Evaluation Scale of the English Curriculum According to Teachers' Views" developed by the researcher was used as data collection tools. The KMO value of the "English Curriculum Evaluation Scale according to Teachers' Views" was found to be .859, and the Cronbach Alpha reliability value of 1775,461 as a result of the Bartlett Test was found to be .950. Developed in a five-point Likert type and consisting of 25 items, the "Evaluation Scale of the English Curriculum According to Teachers' Views" consists of four sub-titles: context evaluation, input evaluation, process evaluation and product evaluation. The quantitative data obtained were analyzed by using the IBM SPSS Statics 25.0 package program and calculating the frequency (f) and percent (%) values. The data obtained from this; It has been examined whether there is a difference according to gender, seniority, education level, region of employment, the number of classes in which teachers work, and whether the teachers have received program training or not. As a result of the research; variables such as gender, seniority, education level, region of work (village, town, district, city centre), class size (1-10, 10-20, 20 and above) of teachers, whether they have received in-service training on the curriculum or not. and it was determined that these variables did not show a significant difference in the teachers' perspectives on the English curriculum.

Keywords: English teaching, curriculum development, CIPP

**EFFECT OF SECTORAL FDI ON GROWTH AND DOMESTIC INVESTMENT:
EVIDENCE FROM OECD COUNTRIES**

Emre GÖKÇELİ

**Doctoral Researcher, Brunel University, Economics and Finance,
0000-0002-8454-0041**

Abstract

The goal of this study is to assess the impact of inward FDI flows in three sectors - primary, manufacturing, and services - on economic growth and domestic investment in a panel of OECD countries over the 1996-2017 period using a variety of econometric methods such as pooled OLS, fixed-effect panel regression, and the generalised method of moments (GMM). The results indicate that FDI inflows into the manufacturing and service sectors are positively associated with economic growth, with the manufacturing sector generally experiencing a greater growth-promoting effect than the service sector. This finding supports the argument that the manufacturing sector has a broader diversity of linkage activities with local businesses than other sectors so that the majority of the benefits, including the transfer of technology and management expertise, the introduction of new processes, and staff training, are mostly associated with FDI flows into the manufacturing sector. In contrast, FDI in the primary sector does not stimulate the growth of host countries. The insignificant effect is confirmed by the fact that the primary sector uses few local intermediate products and is mostly export-oriented; hence, this sector has the weakest links to domestic companies. In addition, the results reveal a crowding-in effect of FDI flows in the manufacturing and service sectors, but a crowding-out effect is observed in the primary sector.

Keywords: Foreign direct investment, economic growth, domestic investment, crowding in, crowding out, OECD

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF READING PREPARATION SKILLS ON
READING COMPREHENSION OF INDIVIDUALS NEEDING SPECIAL
EDUCATION

ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİM DUYAN BİREYLERDE OKUMAYA HAZIRLIK
BECERİSİNİN OKUDUĞUNU ANLAMAYA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Hacer IRMAK¹, Songül KARABATAK²

¹Öğrt., Milli Eğitim Müdürlüğü, İstiklal Ortaokulu, ORCID: 0000-0003-4472-9365

²Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme,

ORCID: 0000-0002-1303-2429

Özet

Okuma ilk çağlardan beri insan yaşamının önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Her birey için önemli yadsınamayan okuma becerisi özel eğitime gereksinim olan bireyler için de son derece önemlidir. Yapılan çalışma özel eğitime gereksinim duyan bireylerin okuduğunu anlamalarını artırmaya yönelik bir takım etkinliklerin, yetkinliği artırabileceğini ortaya koymuştur. Bu araştırma ile özel eğitime gereksinim duyan bireylerin okumaya hazırlık aşamalarının okuduğunu anlamaya etkisi araştırılmıştır. Okuma öncesinde metinsel farkındalık, kelime bilgisi, çağırışım yapma ve görsel okuma gibi unsurlar ve bireyin okumaya olan içsel motivasyonu artırılarak anlamlandırma sağlanabileceği ortaya konmuştur. Yapılan çalışmada deneysel yöntem kullanılarak tek denekli araştırma deseni kullanılmıştır. Bu desen başlama düzeyi, uygulama düzeyi ve izleme düzeyi olacak şekilde desenlenmiştir. Katılımcılar iki guruba ayrılmış ve bu guruplardan biri kontrol diğeri deney gurubu olarak belirlenmiştir. Araştırmada katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiş ve katılımcıların alıcı ve ifade edici dil becerisine hafif düzey zihin engelli tanısan ve akıcı okuma becerisine sahip olması beklenmiştir. Uygulama sonunda deney grubunda yer alan katılımcılar uygulama düzeyinde ortalama %90 oranında başarı sergilemiş ve kontrol grubuna uygulamada bulunulmamıştır. Kontrol gurubu ortalama %50 başarı ortaya koymuştur. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin okuduğunu anlamaya hazırlık çalışmalarının okuduğunu anlamada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada bir gün sonra izleme düzeyi oturumları yapılmış ve bu sürede bütün dış unsurlar kontrol altına alınmıştır. İzleme düzeyi oturumları sonunda deney grubu ortalama %90'lık bir başarı sergilerken kontrol gurubu izleme oturumlarında ortalama %45 başarı sergilemiştir. Bu durum okumaya hazırlık becerilerinin okuduğunu alama ile birlikte kalıcılığı da olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Anahtar kelimeler: Özel eğitim, okumaya hazırlık, okuduğunu anlama

Abstract

Reading has been an important part of human life since ancient times. The undeniable reading skill, which is important for every individual, is also extremely important for individuals who need special education. The study revealed that a number of activities aimed at increasing the

reading comprehension of individuals in need of special education can increase competence. With this research, the effect of reading preparation stages of individuals in need of special education on reading comprehension was investigated. It has been revealed that meaning can be achieved by increasing the elements such as textual awareness, vocabulary, association, and visual reading, and the individual's intrinsic motivation to read before reading. In the study, a single-subject research design was used by using the experimental method. This pattern is designed as a baseline level, application level, and monitoring level. Participants were divided into two groups and one of these groups was determined as the control group and the other as the experimental group. In the study, the participants were selected by purposive sampling method and they were expected to have receptive and expressive language skills, mild mental retardation, and fluent reading skills. At the end of the application, the participants in the experimental group achieved an average of 90% success at the application level and no application was made to the control group. The control group showed an average of 50% success. It has been revealed that preparatory studies for reading comprehension of individuals who need special education are effective in reading comprehension. In the study, monitoring level sessions were held one day later, and all external factors were taken under control during this time. At the end of the follow-up sessions, the experimental group achieved an average of 90% success, while the control group showed an average of 45% success in the follow-up sessions. This situation revealed that reading preparation skills have a positive effect on permanence as well as reading comprehension.

Keywords: Special education, reading preparation, reading comprehension

GİRİŞ

Okuma ilk çağlardan beri insan yaşamının önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgi ve teknolojinin hızla ilerlediği bu yıllarda okuma bilgiye ulaşmanın en bilindik yoludur. Bu yüzyılda bilgi kaynakları ve bilgi toplulukları hızla artmış ve bilgiye ulaşmak kolaylaşmıştır. Tüm bu kolaylıklara rağmen okuma ve okuduğunu yorumlama becerisi bireylerin en önemli yeterlikleri arasında olmasına neden olmuştur. Bilgiye ulaşma eylemi dışında diğer bütün öğrenme faaliyetleri için gerekli olan okuma becerisi çok yönlü bir dil becerisidir. En genel anlamı ile okuma bir metinden kod çözme yolu ile anlam çıkarma, metni yorumlama olarak tanımlanır. Yaşamın ilk yıllarında öğrenilen okumaya hazırlık becerileri ve okuma becerileri temelde okuduğunu anlamaya hizmet eden becerilerin başında gelmektedir. Tüm bu ön hazırlıklar ile kazanılmış okuduğunu anlama becerisi yaşam boyunca öğrenme ile ilişkilendirilen bütün becerileri etkileyen en önemli unsurdur. Bu durum okuduğunu anlama becerisi yüksek bireylerin öğrenme yaşantılarına olumlu olarak yansırken bu becerinin düşük olduğu becerilerde olumsuz tecrübelerle sonuçlanmasına neden olmaktadır (Bloom, 1995). Bireylerin yaşamlarında ve akademik yetkinliklerinde son derece önemli olan okuduğunu anlama becerisi bireyin akademik gelişim basamaklarını nasıl geçeceğini belirler. bireyin bir metni okuma ve anlamlandırma sürecinde okudukları ile bir yaşantısallık sağlaması gerekmektedir. Bu yaşantısallık ön bilgiler ile ilişkilendirilir yeniden yapılandırılır ve yorumlanır. Okuduğunu anlama becerisi kod çözme, dilsel algılama ve anlamı yapılandırma olarak karşımıza çıkmaktadır (Akgül & Bozkurt, 2021). Bireylerin okuduklarını anlamaya yönelik çalışmalara bakıldığında bu basamakları bir bütün olarak değerlendirmek gerekmektedir (Ülper, 2009).

Ülper (2019), okumanın kullanılan dille ilişkili bir süreç olduğunu, kullanılan dilin özelliklerinin bilinmesi gerektiğini metinsel kodların çözümlenmesinin bununla ilişkili olduğunu ve okuduğunu anlamada sözcükleri ilişkilendirme, kavrama, değerlendirme, çıkarımda bulunma ve tepki geliştirme gibi süreçleri içerdiğini ortaya koymuştur. Okuduğunu anlamlandırma ile ilişkili süreçler aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

1. Ses farkındalığı
2. Kod çözümlenme
3. Sözcük erişimi
4. Sözdizimsel çözümlenme
5. Çözümlenme hızı (akıcılık)
6. Kelime bilgisi
7. Önceki bilgilerle ilişkilendirme
8. Çıkarımda bulunma

Okuduğunu anlama ile ilgili bu süreçlerin başarı ile tamamlanması okumayı anlamlı hale getirmektedir.

Özel eğitim hizmetler yönetmeliği özel eğitime gereksinim duyan bireyi “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey” özel eğitime ihtiyaç duyan bireydir şeklinde açıklamıştır (MEB, 2018; Kargın, 2006). Başka bir tanıma göre özel eğitime gereksinim duyan birey; gelişim özellikleri ve akademik yeterlilikleri bakımından akranlarından belirgin düzeyde geri olan, özel eğitilmiş personeller ve özel düzenlenmiş ortamlar vasıtası ile bireye ve öğretmene destek sunulması yoluyla sunulan eğitime ise özel eğitim denilmektedir (Diken, 2019). Özel eğitime gereksinim duyan bireyler gelişim basamaklarını normal gelişim sergileyen akranları gibi aynı sırayı takip ederek geçerler fakat bu basamakları geçme süreleri bir birinden farklılık göstermektedir (Tomlinson, 2017). Okuma ve okuduğunu anlama stratejilerinde de özel eğitime gereksinim duyan bireylerin geçtiği aşamalar normal gelişim sergileyen akranları gibidir. Okuduğunu anlama için ses farkındalığı, kod çözümlenme, söz dizimsel çözümlenme, akıcılık kelime bilgisi ve önceki bilgilerle ilişkilendirme olarak sıralanabilir. Bu süreçlerin herhangi birinde yaşanacak aksaklık okuma ve okuduğunu anlama noktasında sorunların oluşmasına neden olacaktır.

Okumaya ve okuduğunu anlamaya hazırlık aşamasında yapılan çalışmaların okuma ve okuduğunu anlamaya katkısı yadsınamaz. Bu bağlamda kavram haritaları, okuma stratejileri önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu çalışmada özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sadece okuduğunu anlamayı artırmaya yönelik bir takım etkinliklerin etkinliği araştırılmıştır. Bu noktada bireylere okumaya hazırlık aşamalarının okuduğunu anlamaya etkisi araştırılacaktır. Okuma öncesinde metinsel farkındalık, kelime bilgisi, çağırışım yapma, görsel okuma gibi unsurlar ile bireyin okumaya olan içsel motivasyonu artırılarak anlamlandırma sağlanabilir. Bu bağlamda çalışmada okuduğunu anlamaya yönelik okumaya hazırlık çalışmalarının okuduğunu anlamaya etkisi ne ölçüde olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır. Geliştirilen hazırlık stratejisi şu şekildedir.

1. Metnin görselini incele (görsel okuma),

2. Metnin başlığına bak,
3. Metnin ilk kelimesini göster,
4. Metnin son kelimesini göster,
5. Metinde bildiğin kelimeleri işaretle,
6. Metnin konusu ne olabilir,

Basamakları izlenerek özel eğitime gereksinim duyan bireyin okuma öncesinde yapacağı bu çalışmaların okuduğunu anlama üzerine etkisinin ne olduğu araştırılmaya çalışılacaktır.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin okuduklarını anlama noktasında desteklenmesini sağlayacak çalışmalar bu bireylerin okuduklarını anlama ve akademik farkındalık geliştirmek için çok önemli bir yere sahiptir. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerde okuduğunu anlama noktasında geliştirilecek etkinliklerde oluşturulacak yeni stratejiler bu bireylerin daha verimli ve daha hızlı anlamlandırma sağlamaları noktasında alana katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda araştırmanın şu sorulara yanıt araması beklenmektedir.

1. Belirlenen okumaya hazırlık stratejisinin okuduğunu anlama düzeylerinde deney ve kontrol grubuna dahil olan özel eğitime gereksinim duyan bireylerin arasında farklılık var mıdır?
2. Belirlenen okumaya hazırlık stratejisinin okuduğunu anlama düzeylerinde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin uygulama aşamasından belirli bir süre geçtikten sonra izleme oturumları puanları arasında farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, örneklem, veri toplama araçları verilerin toplanması ve analizde kullanılan yöntemler açıklanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın modeli

Çalışma deneysel bir çalışma olarak yürütülmüştür. Tek denekli deneysel çalışmalardan A-B-A desteni kullanılmıştır. Başlama düzeyi -A, uygulama düzeyi- B, ve tekrar izleme düzeyi -A şeklinde desenlenmiştir. Uygulama için bir deney bir de kontrol grubu oluşturulmuştur. Tek denekli çalışmalar bir ya da daha fazla katılımcının yer aldığı sonuçların ise her bir birey için ayrı ayrı değerlendirildiği bir çalışmadır (Tekin-İftar, 2012). Tek denekli araştırmalar az sayıda katılımcı ile daha kolay ve işlevsel kontrol sağlayarak bilgi toplamayı ön gören bir uygulamadır (Kırcaali- İftar & Tekin, 1997).

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunun problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan seçilmesidir (Marshall & Rossman, 2014; Kuş, 2007).

Araştırma özel eğitim sınıflarında eğitim gören 4 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu öğrenciler seçilirken şu kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Bu öğrencilerin her birinin okumanın çözümleme ve sözdizimsel farkındalığa sahip olması, okuma hızlarının dakikada 50-60 kelime arasında olması, alıcı ve ifade edici dil becerilerinin bulunması ve bu katılımcıların her birinin hafif düzeyde zihinsel yetersizlik tanısı almış olma şartları

aranmıştır. Bu katılımcılar iki deney grubu iki gözlem grubu olmak üzere oluşturulmuştur aşağıda öğrencilerin bilgileri sunulmuştur;

Tablo.1 Katılımcı Bilgileri

	Sınıf düzeyi	Dk okunan kelime sayısı	İfade edici dil becerileri	Yaşı
D1	5	60	Çok iyi	12
D2	6	52	Çok iyi	12
K1	7	56	İyi	14
K2	5	59	Çok iyi	11

Veri toplama araçları

Çalışmanın verileri öğretmen yapımı değerlendirme araçları ile toplanmıştır. Başlama düzeyi verileri için okuma metinleri kullanılmıştır. Bu metinler; Ala geyik, Mavi gökyüzü, şeklinde iki metinden oluşmaktadır. Bu metinlerin her biri için öğretmen yapımı 10 soru hazırlanmıştır. Bu testler her bir öğrenci için ayrı ayrı uygulanmıştır. Araştırmanın başlama düzeyi verileri öğrenciye herhangi bir uygulama yapmadan öğrencinin mevcut performansını belirlemek amacıyla uygulanmıştır. Uygulama esnasında ise gene aynı ölçme aracı kullanılmıştır. İzleme düzeyi verileri ise çalışmadan bir gün sonra gene aynı öğretmen yapımı ölçme aracı ile tespit edilmiştir.

Verilerin analizi

Çalışmanın verileri analiz edilirken deney grubu öğretmen yapımı testler başlama düzeyi, uygulama düzeyi ve izleme düzeyi verileri olacak şekilde toplanmış ve aynı veriler uygulamanın yapılmadığı kontrol grubu içinde toplanmıştır. Çalışmanın sonunda her iki grubunda sonuçları sayısal verilere dönüştürülmüş ve aradaki farklar ortaya konulmuştur.

Uygulama

Araştırma yapılırken başlama düzeyi verileri her hangi bir uygulama yapılmadan deney ve kontrol grubu için aynı şekilde uygulanmış ve herhangi bir uygulama yapılmadan katılımcıların mevcut durumu belirlenmiştir. “Başlama düzeyi verileri alınırken bireylere önündeki metinleri oku.” Yönergesi verilir. Bunun üzerine özel eğitime gereksinim duyan bireylerin metni sesli bir şekilde okuması istenmiş ve okuma işlemi sadece bir kez gerçekleştirilmiştir. Ardından konu ile ilgili öğretmen yapımı ölçme aracının katılımcılar tarafından yanıtlanması istenmiştir ve bu araca yönelik veriler kayıt altına alınmıştır. Uygulama düzeyi ile ilgili çalışmaya geçilirken kullanılan metin değiştirilmiş uygulama ve izleme aşamalarında aynı metin kullanılmıştır.

Uygulama düzeyinde ise deney grubu için her bir metinde;

1. Metnin görselini incele (görsel okuma),
2. Metnin başlığına bak,
3. Metnin ilk kelimesini göster,
4. Metnin son kelimesini göster,

5. Metinde bildiğin kelimeleri işaretle,
6. Metnin konusu ne olabilir,

Uygulama düzeyi için ikinci metin kullanılmıştır. Bu metin deney grubundaki iki katılımcının önüne konulduktan sonra ön hazırlık becerileri sırası ile sunulmuştur. İlk yönerge şu şekilde verilmiştir;

- Önündeki metnin görselini incele
- Metnin başlığına bak ve oku
- Metnin ilk kelimesini göster
- Metnin son kelimesini göster
- Metinde bildiğin kelimeleri işaretle
- Metnin konusu ne olabilir

Ön beceriler yapıldıktan sonra metni okuması istenmiştir. Bu aşamalardan sonra katılımcılara öğretmen yapımı testler uygulanmıştır. Kontrol grubu ise bu aşamalardan hiçbirini yapmadan direk metnin okuması yaptırılmış ve öğretmen yapımı ölçme aracı uygulanmıştır. Bu metinler ile yapılan uygulamadan bir gün sonra her iki guruba da herhangi bir uygulama yapılmadan aynı metinlerin öğretmen yapımı ölçme aracı tekrar uygulanmış ve veriler kayıt altına alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma özel eğitime gereksinim duyan bireylerin okumaya hazırlık becerileri ile okuduğunu onlama düzeyleri arasındaki ilişkiyi anlamlandırmak amacı ile yapılmıştır. Bu bağlamda konu ile ilgili şu sorulara yanıt aranmıştır. Okuduğunu anlama stratejisi ile deney ve kontrol grubuna dahil olan özel eğitime gereksinim duyan bireylerin arasında farklılık var mıdır? Okuduğunu anlama stratejisi ile özel eğitime gereksinim duyan bireylerin uygulama aşamasından belirli bir süre geçtikten sonra izleme oturumları puanları arasında farklılık var mıdır?

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin okumaya hazırlık becerileri ile okuduğunu anlama düzeyleri arasındaki ilişkileri aşağıdaki grafiklerde sunulmuştur.

Grafik.1. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin okumaya hazırlık becerileri ile okuduğunu anlama düzeyleri arasındaki ilişkileri deney grubu.

Grafik.1. de de görüldüğü gibi deney ve kontrol grubunda yer alan bütün katılımcılar metin üzerinde başarı sergileyememişlerdir. Uygulama düzeyinde deney grubuna okuduğunu anlamaya yönelik ön hazırlık becerileri uygulanmış bu beceriler şu sırayla sunulmuştur;

- Önündeki metnin görselini incele
- Metnin başlığına bak ve oku
- Metnin ilk kelimesini göster
- Metnin son kelimesini göster
- Metinde bildiğin kelimeleri işaretle
- Metnin konusu ne olabilir

Bu sunum sonunda metni sesli bir şekilde okuması istenmiştir. Öğretmen yapımı değerlendirme aracı uygulanmış ve bu çalışma sonunda D1 katılımcısı on sorunun tamamını yanıtlayarak %100 başarı sergilemiştir. D2 katılımcısı on sorunun dokuzunu yanıtlanmış ve %90 başarı sergilemiştir.

Kontrol grubu için ise okuma metni katılımcıların önüne konulmuş ve sesli bir şekilde okumaları istenmiştir. Okuma becerisinin ardından öğretmen yapımı değerlendirme aracı uygulanmış ve K1 katılımcısı on sorudan beşini doğru yanıtlanmış ve %50 başarı sergilemiştir. K2 katılımcısı on sorudan altı soruyu doğru yanıtlanmış ve %60 başarı sergilemiştir.

Okuduğunu anlamaya ön hazırlık becerileri ile ilgili aşamalar deney ve kontrol grubuna uygulandıktan sonra metin ile ilgili herhangi bir çalışma yapmadan bir gün beklenmiştir. Bu bir gün içerisinde metinle ya da başka bir metin üzerinde uygulama yapılmamış aile ve yakın çevresi bilgilendirilmiş bir gün sonunda tekrar izleme düzeyi verileri alınmıştır. İzleme düzeyi verileri alınırken metin sadece yüksek sesle okunmuş öğrenciye okutulmamıştır ve öğretmen yapımı test uygulanmış ve sonuçlar şu şekilde ifade edilmiştir. D1 on sorunun tamamını yanıtlayarak %100 bir başarı göstermiştir. D2 on sorudan dokuzunu yapmış ve %90 başarı sergilemiştir. K1 on sorudan 3 tanesini yanıtlanmış ve %30 başarı sergilemiştir. K2 on sorudan dördünü yanıtlanmış ve %40 başarı sergilemiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışma ile özel eğitime gereksinim duyan bireylerin okuduğunu anlamaya yönelik ön hazırlık becerilerinin okuduğunu anlama üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonunda okuduğunu anlamaya hazırlık becerilerinden;

- Önündeki metnin görselini incele
- Metnin başlığına bak ve oku
- Metnin ilk kelimesini göster
- Metnin son kelimesini göster
- Metinde bildiğin kelimeleri işaretle
- Metnin konusu ne olabilir

Aşamalarının okuduğunu anlama becerileri üzerinde etkili olduğu ortaya konulmuştur. Alanyazında yer alan çalışmalara bakıldığında görsel unsurların bulunduğu metinlerin yorumlanmasının okuma ve okuduğunu anlama üzerinde önemli etkilere sahip olduğunu ortaya koymuştur (Akyol, 2016; Başaran, 2013; Özbay, 2011; Yalın, 2010). Çalışmada yer alan metnin görselini incele yönergesi ile metin ile ilgili bir çağırışım yaptırılmış ve katılımcının metni okurken içsel motivasyonu desteklenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada metnin başlığı oku yönergesi ile bireyin resimde şekillendirdiği algılama düzeyinin genişletilmesi ve metinle ilgili ipucu oluşturması sağlanmıştır. Bireylerin metnin başlığı ve metnin konusu üzerinde bağlantı oluşturmasının okunan metnin anlamlandırması üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Maden ve Karadağ, 2013; Yılan 2010). Çalışmada metnin ilk kelimesini ve son kelimesini göstermesi metnin şekilsel sınırlarını belirlemesi ve okunacak metnin hızlı bir şekilde gözden geçirilmesi sağlanmıştır. Özel eğitime gereksinim duyan bireyler ise okuma eylemini gerçekleştirmeden önce okuyacağı metnin sınırlarını belirleyerek okumayı daha güvenli hissedecekleri bir ortama çekmesi sağlanmıştır. Metinde katılımcıların bildiği kelimeleri belirlemesi ile okuma öncesinde metnin konusu okuma eylemi gerçekleşmeden anlaşılacak düzeye taşımaktadır. Sindekli, (2010) yaptığı çalışmada beşinci sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada anlamının bilinen ve bilinmeyen kelimelerin belirlenmesinin akıcı okuma ve okuma hızı ile ilgili olumlu katkıları olduğunu ortaya koymuştur. Akıcı okuma anlamlı okumanın ön koşullarından biri olduğundan bu çalışmada da bilinen kelimelerin belirlenmesi bireylerin okuma hızına katkı sağlamış ve bireylerin metni anlamlandırmasında olumlu etkisi olmuştur. Araştırma (metnin) konusu ile ilgili soru bireylerin metin ile ilgili merak ve motivasyon oluşturmasını sağlamıştır. Metinle ilgili okuma öncesi sorulan soruların metine olan ilgiyi ve motivasyonu artırdığını ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Keleş, 2013; Çelikbaş, 2010).

Araştırma sonunda uygulama oturumlarından bir gün sonra bir izleme oturumu yapılmış ve bu oturumlar esnasında bütün uyaranlar kontrol altına alınmıştır. Her iki gruba da metinle ilişkili öğretmen yapımı değerlendirme aracı uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda okumaya hazırlık becerilerinin aynı zamanda kalıcılığı da olumlu yönde etkilediği ortaya konulmuştur. bu durum okumaya hazırlık becerilerinin kalıcılığı artırdığını ortaya koymuştur.

KAYNAKLAR

- Akgün, Ö. & Bozkurt, Ü. B. (2021). Okuduğunu anlama becerisinde çıkarım yapmaya ilişkin belirlemeler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53(1), 175-204. doi: 10.9779/pauefd.787770
- Akyol, H. (2006). Türkçe öğretim yöntemleri. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Bloom, B. S.(1995). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme. (Çev. D. Ali Özçelik), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Başaran, M. (2013). Türkçe Öğretimi El Kitabı. Abdurrahman Güzel & Halit Karatay. (ed.), Görsel Okuryazarlığı (birinci baskı) içinde (s. 351-378). Ankara. Pegem Akademi Yayınları.
- Cavkaytar, A. (2006). Teacher Training on Special Education in Turkey. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 5(3). 1-5.
- Çelikbaş, K. A. (2010). Anlama/dinleme stratejilerinin kullanımı ile dinlediğini anlama düzeyi arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Diken, H. İ. (2019). Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan öğrenciler. İ. H. Diken (Ed.), Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim (445-480). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Kargın,T.(2006). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi 2004, 5 (2) 1-13
- Keleş, E. (2013). Dinleme öncesi ve dinleme sonrası verilen soruların 5. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama beceri düzeyine etkisi. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale
- Kırcaali- İftar, G., & Tekin, E. (1997). *Tek denekli araştırma yöntemleri*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Kuş, E. (2007). Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri, Ankara : Anı Yayıncılık.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative Research*. New York: Sage.
- MEB, (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete. 22 Ekim 2022 tarihinde http://orgm.meb.gov.tr/www/mevzuat/icerik/88sitesinden_alinmistir.
- Özbay, M. (2011). Türkçe özel öğretim yöntemleri 1 (4. baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Sidekli, S. (2010). Eylem araştırması: İlköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin okuma ve anlama güçlüklerinin giderilmesi. TÜBAR-XXVII-/2010-Bahar.
- Tekin-İftar, E. (2012), Eğitim ve davranış bilimlerinde tek-denekli araştırmalar. Türk Psikologlar Derneği Yayınları: Ankara.
- Tomlinson, S. (2017). *A sociology of special and inclusive education: Exploring the manufacture of inability*. Routledge
- Ülper, H. (2009). Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması [Teaching reading and comprehension skills]. Ankara: Nobel Publishing.
- Yalın, H. İ. (2010). Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

INTERPRETATION OF THE RESULTS OF ONE TEACH-ONE SUPPORT MODEL,
PARALLEL TEACHING MODEL, AND ALTERNATIVE TEACHING MODEL
APPLICATIONS

BİR EĞİTİM YAPAN BİR YARDIMCI MODEL, PARALEL ÖĞRETİM MODELİ VE
ALTERNATİF ÖĞRETİM MODELİ UYGULAMA SONUÇLARININ
YORUMLANMASI

Hacer IRMAK¹, Songül KARABATAK²

¹Öğrt, Milli Eğitim Müdürlüğü, ORCID: 0000-0003-4472-9365

²Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, ORCID: 0000-0002-1303-2429

ÖZET

Özel eğitime gereksinim duyan bireyin içinde yer aldığı genel sınıf ortamında eğitim faaliyetleri sürdürülürken özel eğitime gereksinim duyan bireyin ve sınıf öğretmenin desteklendiği çeşitli öğretim modellerinin sınıf ortamlarında uygulanması gerekmektedir. Bu çalışma sınıf ortamında uygulanacak olan bu modellerin uygulamada ne tür avantajlar sağladığının belirlenmesi ve bu modellerin uygulama esnasında oluşabilecek sorunların belirlenmesi için yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış ve katılımcılar seçilirken kaynaştırma öğrencisi olan üç sınıf öğretmeni ve üç özel eğitim öğretmeni arasından seçilmiştir. Araştırmada eylem araştırması modeli kullanılmış ve veriler betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Araştırmada eylem araştırması modeli kullanılmış ve veriler betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Araştırmanın sonucunda birlikte öğretim yöntemlerinden bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmen modeli, paralel öğretim modeli, ve alternatif öğretim modeli uygulanmış ve bu uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmen modelinin sınıf kontrolüne, bütün öğrencilerin fayda sağlamasına ve öğrenme hızına olumlu katkıları olduğu görülmüştür. Bu modelin otorite sağlama ile ilgili yaşanan problemler, ders öncesi hazırlık ve zamanın verimli kullanılamaması gibi olumsuz yönlerinin de olduğu ortaya çıkmıştır. Paralel öğretim modelinin olumlu yönleri farklı öğrenme deneyimleri ve eğitimcilerin bir birlerini motive etmesi olumsuz yönleri olarak belirlenirken; dikkat dağınıklığı, aşırı planlama ve farklı yöntem ve teknik kullanım gerekliliği de olumsuz yönleri olarak belirlenmiştir. Alternatif öğretim modelinin olumlu yönleri ise kaynaştırma öğrencisine ve farklı etnik gruplardan gelen öğrencilere destek sunması ve bireysel öğretilere olanak sunması olumsuz yönleri ise etiketlenme ve veli tepkisi olarak ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Birlikte eğitim yöntemi, bir eğitim yapan bir yardımcı modeli, paralel öğretim modeli, alternatif öğretim modeli

While the educational activities are carried out in the general classroom environment where the special education individual is involved, various teaching models in which the special education student and the classroom teacher are supported should be implemented in the classroom environment. This study aimed to determine what kind of advantages these models, which will be applied in the classroom environment, provide in practice and what kind of

problems are encountered during the application. For this purpose, purposive sampling method was used and the participants were selected from among three classroom teachers and three special education teachers who were inclusion students. In the study, the action research model was used and the data were interpreted with the descriptive analysis method. As a result of the research, a one teach-one support model, a parallel teaching model, and an alternative teaching model, the types of the co-teaching method, were applied and the positive and negative aspects of these applications were determined. As a result of the research, it was seen that the one teach-one support model had positive contributions to classroom control, benefiting all students, and increasing learning speed. This model also had negative aspects such as problems with authority, requiring pre-lesson preparation, and inefficient use of time. While the positive aspects of the parallel teaching model were determined as having different learning experiences and motivating each other, distraction, excessive planning, and the necessity of using different methods and techniques were determined as the negative aspects. The positive aspects of the alternative teaching model were presented as supporting inclusive students and students from different ethnic groups and providing individual teaching opportunities, while the negative aspects were labeled and parent reaction.

Keywords: Co-education method, one teach-one support model, parallel teaching model, alternative teaching model

GİRİŞ

Ülkelerin kalkınması ve gelişmesinde okul ve eğitim sistemlerinin başarısı çok önemli bir yere sahiptir. Okul ve eğitim sistemlerinin başarısını etkileyen en önemli unsurlardan biri de öğretmenler, yöneticiler ve eğitim destek personellerinin mesleki bilgi, beceri, alanda yetkinlikleri ve eğitsel tutumlarıdır (Alptekin, 2012). Eğitim sisteminin başarısı eğitim sistemi içerisinde yer alan bütün girdilerin yani bütün bireylerin eğitsel imkanlardan eşit ve adil şekilde yararlanmasını gerektirir. Bu durum ülkemizde özel eğitime gereksinim duyan bireyler göz önüne alındığında 2018 yılına kadar devam eden yasal düzenlemelerde kaynaştırma uygulaması ile karşılık buluyorken 2018 ve sonrasında bütünleştirme kavramı ile karşılık bulmaya başlamıştır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2009). Bütünleştirme özel eğitime gereksinim duyan bireylerin genel eğitim ortamlarında akranları ile birlikte eğitim görmelerine imkan sağlayan bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat bütünleştirme yaklaşımında özel eğitime gereksinim duyan bireylerin genel eğitim ortamında eğitsel faaliyetlerden faydalanırken akranlarından ayırıştırılmaması en önemli unsurlardan biridir. Bu durumda özel eğitime gereksinim duyan bireylerin genel eğitim ortamında eğitimlerine devam etmesi esastır (MEB, 2018; Gürgür, 2019; Diken, 2015). Bütünleştirme eğitiminin başarısı özel eğitime gereksinim duyan bireylere sunulan destek hizmetleri ve sınıf öğretmenlerine sunulan destekle doğrudan ilişkilidir (Sucuoğlu & Kargın, 2006).

Bütünleştirilmiş eğitim ortamlarında gerçekleştirilen eğitimin başarısı sınıf öğretmenin mesleki donanım, planlama, uygulama, değerlendirme ve dönüt sağlama noktasında desteklenmesi ile mümkündür. Desteklenmesi gereken bu yetkinliklerin başında sınıfta yer alan bütün bireylerin gerçek performanslarının belirlenmesi, öğrenme açıklarının tespit edilmesi ve öğretimsel amaçların belirlenmesi ile mümkündür. Tüm bu becerileri sınıf öğretmenin özel eğitime gereksinim duyan birey için yapabilmesi her zaman mümkün değildir. Bu noktada sınıf öğretmenin desteklenmesi gerekmektedir (Dayı, 2012; Sucuoğlu & Kargın, 2006).

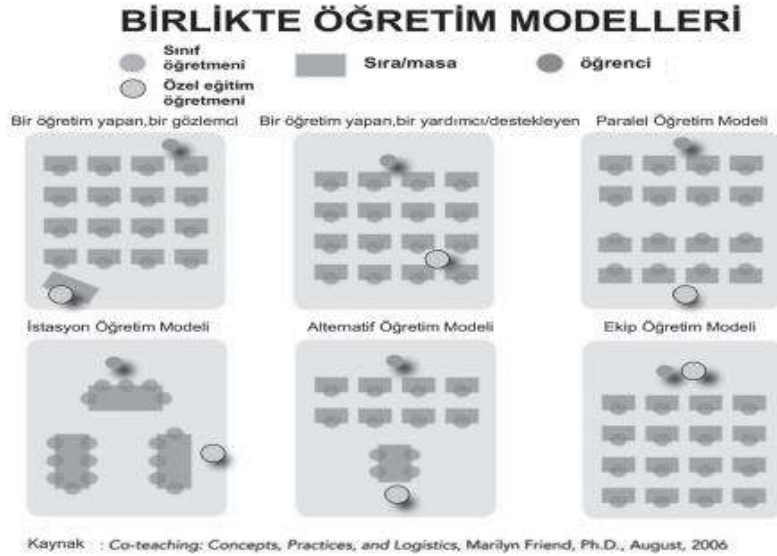
Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin normal gelişim sergileyen akranları ile bütünleştirilmiş eğitim ortamlarında aldıkları eğitim zenginleştirilmiş içerikler ile genel eğitim sınıfı, danışmanlık hizmeti sunulan genel eğitim sınıf, sınıf içi yardım ile genel eğitim sınıfı olmak üzere değerlendirilebilir (Young, 2016). Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimi en az kısıtlayıcı eğitim ilkesine göre yürütülür. En az kısıtlayıcı ortam her birey için ayrı olarak değerlendirilir. Bir birey için zenginleştirilmiş içeriklerle genel eğitim sınıfı olurken başka bir birey için sınıf içi yardımla genel eğitim sınıfı olabilir (Salend, 2005).

Sınıf içi yardımla genel eğitim sınıfı özel eğitime gereksinim duyan bireyin yer aldığı genel eğitim sınıfıdır. Bu sınıfta normal gelişim sergileyen bireylerin eğitimi yanında özel eğitime gereksinim duyan bireyinde eğitimi esastır. Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimi için sınıf öğretmenin yanında özel eğitim öğretmenin de derslere girmesi esastır (Young, 2016).

Sınıf öğretmenlerinin etkili bir öğretim yapabilmeleri için planlama, ders öncesi hazırlıklar, sürece yönelik hazırlıklar ve değerlendirmeye yönelik hazırlıklar gerektirir. Bu hazırlıklar sınıfında özel eğitime gereksinim duyan bir birey bulunan öğretmenler için biraz zorlaşmaktadır. Öğretmenler genellikle sınıfta yerine getirmek zorunda oldukları aşamaları ya bilmemektedirler ya da yeteri kadar tecrübeye sahip değildirler (Babaoğlu & Yılmaz, 2010). Sınıf öğretmenlerine gerektiğinde destek sunabilecek bir personelin olması bütün bu aşamaların sorunsuz ilerlemesi için önemli bir yere sahiptir. Bütün bu unsurlarda sınıf öğretmenine destek sunabilecek bir özel eğitim öğretmenin bulunması özel eğitime gereksinim duyan bireyin eğitsel gelişimini destekleyecek ve genel sınıf ortamında etiketlenmeye neden olmayacaktır.

Tüm bu unsurlar göz önüne alındığında sınıf öğretmenlerine sınıfta destek sunacak özel eğitim öğretmenleri bulunmalıdır. Bu unsurlar özel eğitim öğretmenlerinin sınıf öğretmeni ile birlikte eğitim ortamında olmayı gerektirmektedir. Bu iki uzmanın aynı sınıfta yer almasına olanak sağlayan bir eğitim yaklaşımına gereksinim duyulmaktadır. Bu yaklaşımların en önemlisi birlikte öğretim yaklaşımıdır. Birlikte öğretim yaklaşımlara çok farklı kombinasyonlar içermektedir. Birlikte öğretim yaklaşımının eğitsel modelleri; bir öğretim yapan bir gözlemci, bir öğretim yapan bir yardımcı, Paralel öğretim modeli, istasyon öğretim modeli, alternatif öğretim modeli ve ekip öğretim modelidir. **Bir öğretmen bir gözlemci model;** bu modelde sınıf öğretmeni sınıfta öğretimi gerçekleştirme sorumluluğuna sahiptir. özel eğitim öğretmeni ise sınıfta gözlem yapma ve öğrenciler ile ilgili not alma sorumluluğu bulunmaktadır. **Bir öğretim yapan bir yardımcı modeli;** bir öğretim yapan bir gözlem yapan öğretmene ek olarak sınıfta destek sunmakta eklenmektedir. Bu modelde sınıf öğretmeni öğretim yapma sorumluluğu bulunurken özel eğitim öğretmenin sınıfta özel eğitime gereksinim duyan bireylere destek sunması esastır. **Paralel öğretim modeli;** bu modelde sınıf iki ayrı gruba bölünür ve sınıfta yer alan her iki öğretmen de bu gruplarının eğitiminden sorumludur. Bu gurupların içerisinde özel eğitime gereksinim duyan bireyin bulunduğu gruba daha çok özel eğitim öğretmeni sunum yapar. Her iki gruba da aynı konu farklı öğretmenler tarafından anlatılır. Bu anlatımlar yapılırken her iki öğretmen de aynı konuyu fakat farklı yöntem ve tekniklerle anlatır. **İstasyon modeli;** bu modelde sınıf birden çok istasyona bölünür. Bu istasyonlar belirlenirken öğrencilerin performansları referans alınır. Öğretilecek konular istasyonlara bölünür ve bu istasyonlarda öğretmenler bütün istasyonda görev alırlar. **Alternatif öğretim modeli;** sınıf büyük ve küçük öğretim gruplarına bölünür. Bu sınıfta büyük grup için öğretim yapma sorumluluğu sınıf öğretmenindedir. Küçük grup ise özel eğitim öğretmeni ile öğretime devam eder ve özel eğitime gereksinim duyan birey bu grupta yer

almalıdır. Bu grupta özel eğitime gereksinim duyan birey ile birlikte performans olarak geride olan öğrencilerinde yer alması mümkündür. **Ekip öğretim modeli**; bu modelde öğretmenler sorumluluğu eşit olarak paylaşırlar. Sınıfta anlatılacak konu ikiye bölünür ve öğretmenler bu iki bölümü de birlikte anlatırlar bu uygulama tek akıl iki beden uygulaması hayat bulur (Cook & Friend, 2004; Friend, Cook ve Chamberlain, 2010; Gürgür, 2005; Gürgür ve Uzuner, 2010; Mastropieri, Mc Duffie & Scruggs, 2007; Murawski, 2008).

Şekil 1. Birlikte Eğitim Modelleri

Söz konusu araştırmada Elazığ ilinde kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu bir okulda sınıf öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenleri birlikte eğitim modellerinden bir eğitim yapan bir yardımcı modeli, paralel öğretim modeli ve alternatif öğretim modelini uygulaması sağlanacaktır. Bu çalışma sonunda öğretmenlerden alınacak görüşler neticesinde bu modellerin sınıf öğretmeni ve özel eğitim öğretmenleri gözünde uygulamasının nasıl olduğu yönünde görüşleri belirlenecektir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireyin de içinde yer aldığı genel sınıf ortamında eğitim faaliyetleri sürdürülürken özel eğitime gereksinim duyan bireyin ve sınıf öğretmenin desteklediği öğretim modellerinin sınıf ortamlarında uygulanması gerekmektedir. Sınıf ortamında uygulanacak olan bu modellerin uygulamada ne tür artılar sağladığının belirlenmesi ve bu modellerin uygulama esnasında oluşabilecek sorunların belirlenmesi açısından söz konusu çalışma alanyazına önemli katkı sağlayacaktır. Bu modellerin uygulanması esnasında sınıf öğretmeni ve özel eğitim öğretmenin sınıf ortamında birlikte eğitim sunması noktasında gözlemlendiği aksaklıklar özel eğitime gereksinim duyan bireylerin daha etkin eğitim alması ve normal gelişim sergileyen bireylerin özel eğitime gereksinim duyan bireylerin kabulüne katkılarını artıracaktır. Tüm bu unsurlar göz önüne alındığında üç ayrı sınıfta ve toplamda altı öğretmen ile gerçekleştirilecek olan çalışmada öğretmenlere şu sorulara yanıt aranacaktır.

1. Birlikte eğitim modellerinden bir eğitim yapan bir yardımcı modelin uygulamadaki olumlu yönleri nelerdir?

2. Birlikte eğitim modellerinden bir eğitim yapan bir yardımcı modelin uygulamasında gözlemediğiniz aksaklıklar nelerdir?
3. Birlikte eğitim modellerinden Paralel öğretim modelinin uygulamadaki olumlu yönleri nelerdir?
4. Birlikte eğitim modellerinden paralel öğretim modelinin uygulamasında gözlemediğiniz aksaklıklar nelerdir?
5. Birlikte eğitim modellerinden alternatif öğretim modelinin uygulamadaki olumlu yönleri nelerdir?
6. Birlikte eğitim modellerinden alternatif öğretim modelinin uygulamada gözlemediğiniz aksaklıklar nelerdir?

YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması yöntemi ile yürütülmüştür. Eylem araştırmaları var olan bir problemin tespitinde, çözümün bulunmasında ve çözümün uygulanmasında kullanılan önemli bir yöntemdir. Eylem araştırması eylemin uygulandığı kişilerin fikirlerini belirlemeye ve değiştirmeye olanak sağlayan önemli bir yöntemdir. Eylem araştırması uygulamasında toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Çalışma grubu

Bu araştırmada çalışma grubu oluşturulurken nitel araştırma yöntemlerinden amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmanın katılımcı grubu belirlenirken üç ayrı sınıf ve öğretmenleri belirlenmiştir. Sınıflar belirlenirken her bir sınıfın içerisinde en az bir kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıf ve öğretmeni seçilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

	Kıdem	Eğitim Durumu	Yaş	Birlikte Eğitim Tecrübesi
S1	10	Lisans	45	Yok
S2	8	Yüksek Lisans	29	Yok
S3	3	Doktora	25	Yok
Ö1	9	Lisans	29	Var
Ö2	5	Lisans	27	Yok
Ö3	7	Yüksek Lisans	30	Yok

Ortam

Araştırmanın yapılacağı ortam büyüklükleri ve öğrenci sayıları bir birine yakın üç sınıftan oluşmaktadır. Uygulamanın yapılacağı sınıflar ortalama 30 metrekare alana sahip olması, sınıf mevcudunun 30 öğrenciyi geçmemesi gerekmektedir. Bu sınıflar üçüncü sınıflar arasından

seçilmiştir. Bu sınıfların ışık, sıcaklık ve kaynaştırma öğrencisinin eğitimine olanak veren sadeleştirmelerin yapılması sağlandı.

Araştırma süreci

Araştırmada üçüncü sınıflar ile çalışma yapılmıştır. Üç ayrı üçüncü sınıf ile belirlenen koşullarda çalışma ortamı hazırlanmıştır. Bu çalışma yapılmadan önce sınıf öğretmenleri ile görüşülmüş ve bu sınıfların Türkçe derslerinde müfredatın ilgili haftasında anlatılacak olan konusu belirlenmiştir. Türkçe dersinde birlikte öğretim yöntemi ile anlatılması planlanan konu zıt anlamlı kelimeler olarak belirlenmiştir. Her bir sınıf öğretmenine birlikte çalışacakları özel eğitim öğretmeni tanıtıldı. Uygulama öncesinde tanışma ve oryantasyon toplantıları yapıldı. Zıt anlamlı kelimeler konusu sınıf öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenlerinin birlikte sınıfta işlediği dersler toplamda beş oturum olacak şekilde beş ders saati şeklinde işlenmiştir. Bu derslerin her biri günün ikinci ders saati olacak şekilde belirlenmiştir. Ders programında uygun olmayan saatler ise uygun olan diğer ders saati ile yer değiştirmek sureti ile uygun hale getirilmiştir. Uygulama öncesinde özel eğitim öğretmenleri sınıfa tanıtılmış ve her bir uygulama sınıfı için özel eğitim öğretmenlerinin sınıfta yer alan sorumlulukları anlatılmıştır.

Bir öğretim yapan bir yardımcı modelinin uygulandığı sınıfta sınıf öğretmeni zıt anlamlı kelimeleri anlatırken özel eğitim öğretmeni sınıfın içerisinde yer almış konunun sunumuna katılmamış, özel eğitim öğrencisi ve normal gelişim sergileyen bireylerden gereksinim duyan diğer bireylerin desteklenmesi noktasında oturumları tamamlamıştır.

Paralel öğretim yapan modelin uygulandığı sınıfta sınıf iki gruba ayrılmıştır. Bu gruplar özel eğitim öğrencisinin de içinde bulunacağı şekilde heterojen olarak oluşturulmuştur. Özel eğitime gereksinim duyan bireyin bulunduğu gruba özel eğitim öğretmeni sunum yaparken normal gelişim sergileyen bireylerin bulunduğu gruba ise sınıf öğretmeni sunum yapmıştır. Gene bu sınıfta da uygulama beş oturumda tamamlanmıştır.

Alternatif öğretimin yapıldığı sınıfta ise sınıf özel eğitime gereksinim duyan birey ile ayrılarak sunum yapıldı. Özel eğitime gereksinim duyan bireye özel eğitim öğretmeni zıt anlamlı kelimeleri anlatırken sınıfın geri kalanına sınıf öğretmeni sunum yapmıştır. Bu oturumlarda beş oturum olacak şekilde sonuçlandırılmıştır.

Veri toplama araçları

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formları ile veriler toplanmıştır. Araştırmada görüşme yöntemi kullanılmış ve bu yolla katılımcıların bir birlerini etkilemişinin önüne geçilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler önceden belirlenmiş sorularının katılımcılara sistematik olarak sorulması yolu ile bilgi toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırma soruları için alanyazın taranmış ve bu bilgiler ışığında sorular oluşturulmuş ve anlaşılabilirliğini belirlemek için uzman görüşü alınmış ve son hali verilmiştir.

Verilerin analizi

Araştırmanın verileri betimsel analiz ile yapılmıştır. Betimsel analiz yapabilmek için öncelikle görüşmelerin ses kayıt çözümü yapılmış; bu çalışmanın ardından verilerin analizinde çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye uygun şekilde verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması basamakları sırasıyla takip edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Betimsel analizin en belirgin özelliği olan “doğrudan alıntılara” çalışma içerisinde sıkça yer verilmiştir. Betimsel analiz, araştırmanın kavramsal ve kuramsal yapısına uygun olarak

kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Bu kodlama anahtarı iki uzman tarafından incelenmiş ve uygulamacılar arasında güvenilirlik %82 olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu sınıfta özel eğitim öğretmenleri ve sınıf öğretmenlerinin birlikte çalışmasını ön gören birlikte eğitim modellerinden bir eğitim yapan bir yardımcı, paralel eğitim modeli, alternatif öğretim modellerinin sınıfta uygulanması sonucunda ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesi amacı ile söz konusu çalışma yapılmıştır. Bu amaçla çalışmada her bir sınıf için iki öğretmen olacak şekilde üç grup oluşturulmuştur. Her bir grupta bir sınıf öğretmeni bir özel eğitim öğretmeni olmak koşulu ile oluşturulmuştur. Birlikte eğitim uygulamaları her bir sınıf için beş oturum olacak şekilde uygulanmıştır. Beş oturumun sonunda her bir uygulama grubu için öğretmenlerden aşağıdaki görüşler alınmıştır.

Araştırmanın ilk grubu bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmen ile yapılmıştır. Bu çalışmada ilgili sınıfa Ö1 ve S1 kodlu öğretmenler girmiştir. Bu çalışma için uygulamayı yapan öğretmenlere “a) Birlikte eğitim modellerinden bir eğitim yapan bir yardımcı modelin uygulamadaki olumlu yönleri nelerdir? b) Birlikte eğitim modellerinden bir eğitim yapan bir yardımcı modelin uygulamasında gözlemlediğiniz aksaklıklar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırma bulguları tablo 3.1 de sunulmuştur.

Tablo 3.1. Birlikte öğretim yöntemlerinden bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmen modelinin yorumlanması

Bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmen uygulamasının olumlu yönleri	Katılımcılar
Sınıf kontrolü	S1, Ö1
Bütün öğrencilerin fayda sağlaması	S1
Öğrenme hızı	Ö1, S1
Müfredatın gerisinde kalmama	S1
Bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmen uygulamasının olumsuz yönleri	
Güç, rol (otorite) problemleri	S1,
Çok fazla ön hazırlık (zamanı verimsizleştirme)	Ö1, S1
Çok fazla planlı olma	Ö1, S1

Tablo 3.1 de de görüldüğü gibi katılımcılardan bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmen modeli için olumlu ve olumsuz yönlerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda katılımcılar olumlu yönleri sınıf kontrolü, bütün öğrencilerin fayda sağlaması, öğrenme hızı, müfredatın gerisinde kalmamayı ifade etmektedir. Katılımcılar olumsuz yönleri ise güç (otorite) problemleri, çok fazla ön hazırlık ve zamanı verimsiz kullanma ve çok fazla planlı olma temaları ortaya çıkmıştır. Aşağıda çalışma ile ilgili katılımcı görüşleri sunulmuştur.

“Sınıfta öğrencilerin dikkatini sağlama noktasında çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Yaramazlık yapan öğrencilerin sınıfta bulunan iki öğretmene karşı koymaları biraz zor oluyor ve sınıfın derse adaptasyonu çok iyi oluyor. Bunun yanında kaynaştırma öğrencisi ve Suriyeli öğrencilerde bu öğretmenin varlığından ve yardımlarından fayda sağlıyordu” (**Sınıf kontrolü, Bütün öğrencilerin fayda sağlaması, S1**).

“Normal olarak bir haftalık Türkçe dersinde sunacağımız yani ortalama beş oturumda sunacağımız eğitimi iki ders saatinde sunduk bu çok hoşuma gitti. Kalan oturumlarda da öğrencilere konu ile ilgili test teknikleri ve kalıcılık çalışmaları yapıldı. Böyle hızlı olunca müfredatı yetiştiremeyeceğim müfredatın gerisinde kalma durumları söz konusu olmuyor” (**Öğrenme hızı, Müfredatın gerisinde kalmama, S1**).

“Öğrencilerin gözünde bir sorun oluşturduk sanırım çocuklar ısrarla sınıf öğretmenin dediklerini yaparken özel eğitimi olan arkadaşın soru ve yönergelerinde benim onayımı ve tekrarımı beklediler. Sanırım bu durum bir yetki sorunu oluşturdu.” (**Güç problemleri, S1**).

“İlk oturumdan önce bir araya gelip sınıfta neler yapacağımızı konuştuk ama sınıfa girdiğimizde çok fazla sorun ortaya çıktı. Tahmin etmediğimiz bir sürü sorun hatta bir öğrencim unutmuyorum bu abla sadece A ile mi ilgilenecek demişti bu durumu açıklarken çok zorlanmıştım. Ayrıca benim sorumu hanginiz çözeceksiniz sorusu da gelmişti.” (**Zamanı verimsizleştirme, Çok fazla planlama, Ö1,S1**).

Araştırmanın ikinci grubu paralel öğretim modeli ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada uygulamanın yapılacağı sınıfa Ö2 ve S2 birlikte girmişlerdir. Bu çalışma için uygulamayı yapan öğretmenlere “a) Birlikte eğitim modellerinden Paralel öğretim modelinin uygulamadaki olumlu yönleri nelerdir? b) Birlikte eğitim modellerinden paralel öğretim modelinin uygulamasında gözlemlediğiniz aksaklıklar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırma bulguları tablo 3.2 de sunulmuştur.

Tablo 3.2. Birlikte öğretim yöntemlerinden paralel öğretim modelinin yorumlanması

Paralel öğretim yönteminin olumlu yönleri	Katılımcılar
Farklı öğrenme deneyimleri	Ö2, S2
Öğretmenlerin bir birini çalışmaya motive etmesi	S2
Paralel öğretim yönteminin olumsuz yönleri	
Aşırı dikkat dağınıklığı	Ö2, S2
Aşırı planlama	Ö2
Farklı yöntem ve tekniklerin kullanımı	S1

Tablo 3.2. birlikte öğretim yöntemlerinden paralel öğretim modelinin sınıflardaki uygulamasının değerlendirildiğinde olumlu yönleri için farklı öğrenme deneyimleri, öğretmenlerin bir birini çalışmaya motive etmesi yer alırken olumsuz yönlerinde ise aşırı dikkat dağınıklığı, aşırı planlama, farklı yöntem ve tekniklerin kullanımı kodları ortaya çıkmıştır. Aşağıda çalışma ile ilgili katılımcı görüşleri sunulmuştur.

“Paralel öğretim yönteminde arkadaşım ile birlikte konu için bir öğretim yöntemi belirledik ben açık anlatım kullanırken özel eğitim öğretmeni arkadaşımız oyun temelli yaklaşım kullanarak öğretimi gerçekleştirdi. Bu uygulama öğrencilerin çok hoşuna gitti ertesi gün yapılan derste benim grubumda yer alan öğrenciler diğer arkadaşın grubuna geçmek istedi. Hatta hiç biri benimle ders yapmak istemedi” (farklı öğrenme deneyimleri, Ö2, S2).

“İşin aslı ben özel eğitim öğretmenimizin ders öncesinde bahsettiği konuları araştırmak zorunda kaldım. Tek aşamalı yönerge, çift aşamalı yönerge, beceri listesi gibi birçok konuyu öğrendim bunun yanında eş zamanlı değerlendirme, sabit bekleme süreli öğretime gibi konuları öğrenmek için araştırma yaptım. Faydalı olduğunu düşünüyorum. Ama zaman kaybına neden oluyor” (Çalışmaya motive etme, S2).

“Sınıfta iki farklı grup oluşturduk bu gruplar bir birlerinin derslerine sürekli müdahil olup durdular. Bu da çok fazla davranış sorunun ortaya çıkmasına neden oldu.” (Aşırı dikkat dağınıklığı, Ö2).

“Bu dersler öncesinde sınıf öğretmeni arkadaşla bir araya geldik. Ben öğretim yöntemine karar verirken öğrencilerin başarı düzeyleri ve seviyeleri ile ilgili bilgi aldım bu durum arkadaşımın hoşuna gitmedi acaba yapmasak mı başından bu kadar iş varsa sonunda ne yapacağız dedi.” (Aşırı Planlama, Ö2).

“Her iki gruba da farklı öğretim yöntemi kullanılması sınıfın grupları arasında akademik farkların oluşmasına neden olmuştur. Bu farklılıklar yöntemler farklı olduğu için aşılammıştır.” (Farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması, S2).

Araştırmanın üçüncü bölümü alternatif öğretim modeli ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada uygulamanın yapılacağı sınıfa Ö3 ve S3 birlikte girmişlerdir. Bu çalışma için uygulamayı yapan öğretmenlere “a) Birlikte eğitim modellerinden alternatif öğretim modelinin uygulamadaki olumlu yönleri nelerdir? b) Birlikte eğitim modellerinden alternatif öğretim modelinin uygulamada gözlemlediğiniz aksaklıklar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırma bulguları tablo 3.3 te sunulmuştur.

Tablo 3.3 Birlikte öğretim yöntemlerinden alternatif öğretim modelinin yorumlanması

Alternatif öğretim modelinin olumlu yönleri	Katılımcılar
Kaynaştırma öğrencisine destek sunma	Ö3,S3
Farklı etnik gruplardan gelen öğrencilere destek sunma	Ö3, S3
Bireysel öğretime olanak vermesi	S3
Alternatif öğretim modelinin olumsuz yönleri	
Etiketlenmeye neden olma	Ö3,S3
Öğrenci velilerin tepkisine neden olma	S3

Tablo 3.3. birlikte öğretim yöntemlerinden alternatif öğretim modelini yorumlaması istenmiştir. Bu çalışma sonunda alternatif öğretim yönteminin olumlu yönleri; kaynaştırma öğrencisine destek sunma, farklı etnik gruplardan gelen öğrencilere destek sunma, bireysel

öğretime olanak sunma gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır. Olumsuz yönleri için ise kaynaştırma öğrencisinin etiketlenmesine neden olması ve öğrenci velilerinin tepkisine neden olması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Araştırma ile ilgili katılımcı görüşleri aşağıda sunulmuştur.

“Sınıfta özel eğitim öğretmenin olması kaynaştırma öğrencisi ile ilgilecek profesyonel bir bireyin olmasına olanak sağlamıştır. Bence en önemli katkısı kaynaştırma öğrencisinin öğrenmesine katkı sunmasıdır. (Kaynaştırma öğrencisine destek sunma, S3).

“Benim sınıfımda Suriyeli öğrenciler de var bu öğrenciler okuma yazma bilmiyorlar özel eğitim öğretmeni bu özel grupta bireysel çalışmalar yaparken onlara da okuma yazma öğretebilirler. (Farklı etnik gruplardan gelen öğrencilere destek sunma, S3).

“ Toplamda yaptığımız beş dersten ikisinde kaynaştırma öğrencisi ile birlikte performansı aşağıda olan öğrenciler de varken son derste kaynaştırma öğrencisi ile bire bir çalışıldı. Bu yolla bütün uyarılar kontrol edildi ve öğrencinin daha kolay öğrenmesi sağlandı. (Bireysel öğretime olanak vermesi, S3)

“Kaynaştırma öğrencisini ya da öğrenme açığı olan öğrenciyi bireysel çalışmaya aldığımızda bu çocuklar diğer çocuklar tarafından tembel ve sende özürlü oldun şeklinde etiketliyorlar bu durumda kaygı oranını artırıyor. (Etiketlenmeye neden olma, Ö3)

“İkinci derste bir önceki derse giremeyen öğrenciyi de özel eğitim öğretmeni ile çalışmaya gönderdim fakat ertesi gün verisi okula gerek öğrencinin o öğretmen ile çalışmasını istemediğini dile getirmişlerdir.” (Öğrenci velisinin tepkisi, S3)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Söz konusu araştırmada üç farklı grupla birlikte öğretim yöntemlerinin uygulanması ve bu uygulamaların sonucunda ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. İlk uygulamada bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmen modeli uygulanmıştır. Bu uygulamada sınıf öğretmeni sınıfın asıl sorumlusu iken dersin sunumunu yapar. Özel eğitim öğretmeni ise sınıf içerisinde desteğe gereksinim duyan öğrencilere destek sunar. Bu uygulama birinci grupla yapılmıştır. Uygulamada sınıf kontrolü, öğrenme hızı ve bütün öğrencilere fayda sunması bu uygulamanın olumlu yönleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Cook ve Friend, 1995 bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmenin sınıf öğretmenlerine destek sunduğunu ve kaynaştırma öğrencileri ile ilgili bilgi birikimi sağladığını dile getirmiştir. Çalışmada bir öğretim yapan bir yardımcı öğretmen uygulamasının olumsuz yönleri noktasında otorite problemleri çok fazla hazırlık ve zaman kaybı ortaya çıkmıştır. Katılımcılar iki öğretmenin birlikte çalışmasının mutlaka bir ön hazırlık gerektirdiğini ortaya koymuşlardır. Özel eğitim öğretmenin sınıf içinde dikkat uyandırmayacak şekilde dolaşarak, kaynaştırma öğrencilerine öğretimi aksatmayacak biçimde sınıf içinde destek sağladığı bu modelin başarıyla uygulanması; öğretmenlerin sorumluluklarının, öğrencilere ne zaman ne şekilde destek verileceğinin hazırlık aşamasındaki planlarda açıkça belirtilmesine bağlıdır (Mastropieri, Mc Duffie ve Scruggs, 2007; Kayhan, 2016). Yani çalışma bu çalışmaların aşırı zaman kullanımına neden olduğu ve bireysel gelişimlerini etkilediklerini ortaya koymuştur.

Araştırma birlikte öğretim yöntemlerinden paralel öğretim modelinin uygulanması hakkındaki sonuçları şu şekilde ortaya koymuştur. Paralel öğretim yönteminin olumlu yönlerini; farklı öğrenme deneyimleri ve eğitimcilerin bir birini motive itmesi olarak ortaya koymuştur. Paralel öğretim yönteminin uygulanması esnasında katılımcıların bir birinden etkilendiği ve bu etkinin öğrenen bireyler üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur

(Slieo, 2011). Paralel öğretim yönteminin olumsuz yönleri ise dikkat dağınıklığı, aşırı planlama ve farklı yöntem kullanımı olarak ortaya koymuştur. Sınıfta iki farklı uzmanın bulunması ve farklı yöntem tekniklerden faydalanmasının öğrencilerde bir ikilem yani dikkat eksikliğine neden olabilir. Bunun yanında öğretmenlerin üzerindeki evrak yükünü artırması olumsuz tutumlara neden olabilir (Mastropieri, Mc Duffie ve Scruggs, 2007).

Araştırma birlikte öğretim yöntemlerinden alternatif öğretim yönteminin uygulanması hakkındaki sonuçları şöyle ifade etmiştir. Alternatif öğretim yönteminin olumlu yönlerini kaynaştırma ve farklı etnik gruplardan gelen bireyleri desteklemeye olanak sunması ve bireylerin öğrenme açıkları noktasında bireysel olarak desteklenmesine olanak sunması olarak sıralanabilir. Bu uygulamada özel eğitim öğretmenleri genellikle özel eğitim öğrencisi ve öğrenme problemleri bununa öğrencilerin ön koşullar, tekrar çalışmaları ve konunun sunumu noktasına destek sunabilir. Alternatif öğretim modelinin olumsuz yönleri ise etiketlenme ve veli tepkisi ile sonuçlanabileceğini ortaya koymuştur. Friend & Bursuck, 2009, özel eğitime gereksinim duyan bireylerin sınıf ortamında ayrı bir eğitim alması diğer öğrenciler arasında ötekileştirilmesine neden olabilir.

KAYNAKÇA

- Alptekin, S. (2012). Uygulamadaki ilk günler ve etkili uygulama için hazırlık. Özmen, E. R. (Ed.). Zihinsel engellilerde öğretmenlik uygulaması: Öğrencilikten öğretmenliğe geçiş süreci (sf.36-56). Ankara: Pegem Akademi.
- Babaoğlan E. & Yılmaz Ş., (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimindeki Yeterlikleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2(18), 345-354.
- Cook, B. (2004). Inclusive teachers attitudes towards their Students with disabilities: A
- Cook, L. ve Friend, M. (1995). Co-teaching: guidelines for creating effective practice. Focus on Exceptional Children, 28 (3), 1-16.
- Dayı, E. (2012).Uygulamadaki roller, sorumluluklar ve işbirliği. Özmen, E. R. (Ed.). Zihinsel engellilerde öğretmenlik uygulaması: Öğrencilikten öğretmenliğe geçiş süreci (sf.3-29). Ankara: Pegem Akademi.
- Friend, M. ve Chamberlain, D., H. (2011). Is Co-teaching effective? <http://www.cec.sped.org/AM/Template.cfm?Section=Home&TEMPLATE=/CM/ContentDisplay.cfm&CAT=none&CONTENTID=7504> adresinden elde edildi.
- Kayhan, N. (2016). Birlikte öğretim yaklaşımlarından bir öğretim yapan bir gözlemci modelinin kaynaştırma ortamlarındaki sınıf öğretmenlerinin etkili öğretim becerilerine etkisi, (Yayınlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Mastropieri, M. A., McDuffie, K. A. ve Scruggs T. E. (2007). Co-teaching in inclusive classrooms: a metasynthesis of qualitative research. Exceptional Children, 73 (4), 392
- Murawski, W.W. (2008). Five keys to co teaching in inclusive classrooms. School Administrator, 27.
- MEB.(2009).Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. <http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/> adresinden elde edildi

- Gürgür, H. (2005). Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim sınıfında işbirliği ile öğretim yaklaşımının incelenmesi. (Yayınlanmış doktora tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürgür, H. ve Uzuner, Y. (2010). Kaynaştırma sınıfında iş birliği ile öğretim uygulamalarının fenomenolojik analizi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10(1), 275-333
- Salend, J. S.(2005).Creating Inclusive Classrooms: Effective And Reflective Practices 7. NewJersey: Pearson
- Slieo, J. M. ve van Garderen, D. (2010). Creating optimal opportunities to learn mathematics. Blending co-teaching structures with research-based practices. Teaching Exceptional Children, 42(3),14-21.
- Sucuoğlu, B., ve Kargın, T.(2006). İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları, Yaklaşımlar, yöntemler, teknikler. Ankara: Morpa Yayıncılık.
- Sucuoğlu, H. (2014). İşbirlikli öğrenme ve işbirliği süreci, Acat, B. (Ed). Etkili öğretim yöntemleri: Araştırma temelli uygulama, (ss.352-378), (Sekizinci Basım). Ankara: Nobel Yayınevi
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

**KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ (CRM)
UYGULAMALARININ ÖNEMİ; KIZKALESİ ÖRNEĞİ**

**IMPORTANCE OF CUSTOMER RELATIONS MANAGEMENT (CRM)
PRACTICES IN ACCOMMODATION BUSINESSES; THE SAMPLE OF
KIZKALESİ**

Kürşad SAYIN¹, Abdullah KARAMAN²

**¹Doç. Dr., Post Vocational School of Silifke-Taşucu - Selcuk University, Hotel
Management ORCID: 0000-0003-0988-5186**

**²Prof.Dr.,Tourism Faculty - Selcuk University, Tourism Management,
ORCID: 0000-0001-7934-0451**

ABSTRACT

Customer satisfaction is a mandatory element of success in accommodation businesses, as in all businesses. One of the biggest challenges in hospitality businesses is determining how to ensure customer satisfaction and how to retain them. CRM means obtaining detailed information about customers and providing services and products in accordance with the wishes and needs of customers according to this information. It has been concluded that the majority of the researches conducted on the subject of which the relevant literature has been examined have been conducted on large accommodation establishments and accommodation establishments located in cities, and there is not much research on summer place hotels. In order to eliminate this gap, the research was conducted on accommodation establishments in Kızılkalesi, where there are holiday accommodation establishments in Mersin Province, and it was aimed to determine customer relationship management practices. In the research, the data were collected by questionnaire method, the findings were tabulated with the help of descriptive statistics and the results were interpreted. According to the application results of the study, it was concluded that although the vast majority of hospitality businesses are familiar with the importance of CRM, they do not focus too much on the technology dimension of customer relationship management they apply.

Keywords: Accommodation, customer relationship management, hospitality businesses, hotel,

1. INTRODUCTION

In today's world, where borders are becoming transparent and goods and services can move around more easily, it is quite difficult to get new customers (Çiçekdağı & İnan, 2018: 1071-1072). For this reason, businesses prefer CRM, which is becoming a more intensively preferred marketing strategy every day, in order to keep regular customers and gain their loyalty, rather than finding new customers. Customer relationship management is a mutual process established between the business and the customer, covering all pre-sales and post-sales actions. CRM combines sales, marketing and customer service activities with IT-based systems and ensures that all these activities work in harmony (Magyar, 2011: 3-4; Sağlık and Gürbüz (2016). 343-345). At the same time, CRM is a philosophy that recommends entering

into a close relationship with customers. The main point of this philosophy is the strategy of being able to sense and understand in advance the needs and wishes of potential and existing customers who are waiting for different products and services in many parts of the world (Yereli, 2001, 30-31). This situation, on the other hand, is largely possible with the help of technology to develop customer-oriented strategies (Deaf, 2010: 316) and to ensure customer loyalty (Sigala, 2005: 392-394). The most important competitive advantage that businesses have in this regard is the collection and analysis of information about consumers using the internet (Sunar and Ateş, 2021: 2349) and information technologies to access the customer database and check the customer's history related to past visits, pay details, complaints (Nazir et al, 2015). Examining the wishes, expectations and habits of consumers, estimating which products and services their purchasing behavior is focused on, and making production accordingly is extremely important in strengthening consumers' ties with the business and ensuring their loyalty (Celep, 2011: 473).

Companies that previously tried to win new customers with attractive and simple methods have started to realize the importance of satisfying the consumer with quality, realistic, accurate and satisfying products that meet their needs continuously today (Demir and Kırdar, 2006: 294; Ateş, 2019:57). From this point of view, "Customer Relationship Management" (CRM) is considered by business managers as a competitive weapon, and this concept is of great importance, especially in other service sectors such as the hospitality sector. Accordingly, the number of businesses implementing Customer Relationship Management (CRM) is increasing every day, especially due to its role in increasing customer loyalty (Yolal, 2005: 15).

In today's global hotel market, the supply exceeds the demand and the competition between the hotels is becoming very intense. CRM is extremely important in terms of being able to provide customer satisfaction in a competitive environment, to achieve superiority in the market and to attract more customers (Özilhan, 2010: 19). "Hotel customer information systems" (Oh, 2007: 1243), "data mining", "information technologies" and "management's attitude" are extremely important in CRM in hospitality businesses (Çiçek, 2005: 66-68). CRM, which has started to be used intensively in accommodation establishments in Turkey in recent years, allows accommodation establishments to create a database by collecting detailed information about their customers and classifying customers within certain criteria to create goods and services in this direction. As a result of this situation, customer satisfaction increases and customer loyalty is formed. Tourism businesses that have information that is important for customers and can shape their products and services in this direction are moving to a superior and advantageous position in a dynamic and uncertain competitive environment (Akıncı et al. 2019: 193). At the same time, customers can use social media well today, and satisfied customers are becoming a good promotional tool for hotels through social media. The probability of preferring hotels with good publicity is increasing day by day (Civelek, 2016).

On the subject, Nazir et al (2015:8-10) conducted research on 130 participants in different hotels of Islamabad city, Angamuthu and MPhil (2015) conducted research on 100 hotel customers in Uthagandalam Taluk of Nilgiris District of India. They have reached the results that CRM applications are positively related to customer satisfaction. Wambua and Yahaya (2018:36) conducted a study on 3, 4- and 5-star hotel customers in Nairobi, the capital of Kenya, and came to the conclusion that CRM applications have a positive effect on performance.

In Turkey, Yolal (2005: 21-30) conducted a study on 45 5-star city hotels to determine the level of CRM implementation, and concluded that CRM applications of hotel businesses are most often performed for the purpose of “evaluating customer complaints” (98%). Özaltın and Turker (2010: 99-101) conducted a research on 109 hotels in Izmir in order to determine the “level of application of Customer Relationship Management” and concluded that the importance given to CRM applications has increased in general, but that city hotels pay more attention to their relationships with their customers than coastal hotels. Aksaten and Aktaş (2012:213) conducted semi-structured interviews with the managers of 15 small hospitality businesses in Alaçatı (Çeşme) about CRM applications. They came to the conclusion that managers are aware of the importance and benefits of CRM. In addition, another result of the research is that CRM applications generate customer loyalty and focuses on the service dimension rather than the technology-supported dimension of CRM applied by small hospitality businesses. Civelek (2016) conducted a study on 42 businesses called “The Impact of Customer Relationship Management on Business Performance in Hospitality Businesses” and came to the conclusion that the business performance criteria of businesses that apply CRM are quite high compared to businesses that do not apply CRM.

2. METHOD

When the literature related to the subject was examined, it was concluded that the majority of the researches conducted on the subject of customer relationship management in hospitality businesses have been conducted on large hotels (4 and 5 star) and city hotels. For this reason, the research was conducted on the subject of customer relationship management in hospitality businesses located on Kızılkalesi Beach, which is one of the summer resort areas in Mersin Province, which is developing in terms of tourism on the Eastern Mediterranean coast of Turkey.

Kızılkalesi is a small destination connected to Erdemli District of Mersin Province, where tourism is developing. Kızılkalesi (Korykos Sea Castle) is a castle built on a small islet located within the sea, 600 meters from the beach (Kızılkalesi Beach) in a residential area called Kızılkalesi. There is another castle (Korykos Land Castle) opposite the castle at the end of the beach (Çelebioğlu, 2020). Kızılkalesi was built in 1199 by Leon I, was captured by the “Kingdom of Cyprus” in 1361 then and was used by Mediterranean Pirates for many years during the Roman period later. Kızılkalesi is among the 100 buildings that must be seen in Turkey. It has been included in the temporary heritage list by UNESCO. In addition, Kızılkalesi Public Beach, located opposite the Castle, has the “Blue Flag” award (www.kampyerleri.org., 2021).

The survey method was applied as a data collection tool in the study. In the research conducted a questionnaire form was created by benefiting from the scale used by Türker, A., and Özaltın, G. (2010) in their studies. Field research was conducted in August and September of 2022. The questionnaires were conducted by face-to-face interviews with the managers of hospitality businesses. The obtained data were evaluated with the SPSS program. Descriptive statistics were used in the evaluation of the findings. The obtained findings were explained with the help of tables.

3. FINDINGS AND INTERPRETATION

The findings of the research are shown in Tables, 1, 2,3 and 4.

Table 1: The findings related to the demographic characteristics of the participants

Your Age?	f	%	Education Status?	f	%	Your Duty?	f	%
Under 20	1	2.2	Primary	10	21.7	Manager	26	56.5
21-30 ages	13	28.3	High School	9	19.6	Business Owner	11	23.9
31-40 ages	7	15.2	Voc. School	9	19.6	Head of Department	9	19.5
41-50 ages	12	26.1	College-faculty	18	39.1	Total	46	100
50 age and over	13	28.3	Total	46	100			
Total	46	100						
Your Gender?	f	%	Do you have tourism Education?	f	%	Do you speak a foreign language?	f	%
Male	40	87	Yes	14	30.4	Yes	30	65.2
Female	6	13	No	32	69.6	No	16	34.8
Total	46	100	Total	46	100	Total	46	100
Experience	f	%						
0- 3 years	10	21.7						
4- 6 years	9	19.6						
7-9 years	6	13						
10 years and more	21	45.7						
Total	46	100						

According to Table 1, the majority of the participants are male (87%), 54.4% are 41 years old or older, 58.7% are vocational school or college-faculty graduates, the number of people who

have not received tourism education is 69.6%. Only 1 person is under the age of 20. In addition, according to Table 1, the majority of participants have an experience of 10 years or more (45.7%), the proportion of those who know a foreign language is 65.2%, and the proportion of managers or business owners is 80.4%.

Table 2: Findings for the class of businesses

The class of the business	f	%
1 Star	2	4,3
2 Star	3	6,5
3 Star	8	17,4
4 Star	2	4,3
Motel	6	13,0
Hostel	9	19,6
Apart Hotel	10	21,7
Boutique hotel	6	13,0
Total	46	100

According to Table 2, the vast majority of the hospitality businesses where the research was conducted consist of apart hotels (21.7%), hostels (19.6%), boutique hotels (13%), motels (13%) and 3-star hotels (17.4%).

Table 3: Findings on the characteristics of businesses

Numbers of rooms?			Numbers of beds			Numbers of workers?		
	f	%		f	%		f	%
0 -19	25	54,3	0-49	26	56.5	5 or less	29	63
20-39	14	30,4	50-99	13	28.2	6-10	10	21.7
40-59	4	8.6	100-149	4	8.6	11-15	5	10.9
60-79	•	-	150-199	1	2.1	16-20	-	-
80-99	3	6.5	200 and more	2	4.3	21 and more	2	4.3
Total			Total	46	100	Total	46	100

	46	100				
Operating Period	f	%	Working with a Professional Manager	f	%	
1-5 years	9	19.6	Yes	21	45.7	
6-10 years	8	17.4	No	25	54.3	
11-15 years	6	13	Total	46	100	
16 years and more	23	50				
Total	46	100	Total	46	100	

According to Table 3, the vast majority of accommodation establishments have rooms below 20 rooms (54.3%) and beds below 50 beds (56.5%). According to Table 3, the majority of accommodation businesses (63%) have 5 employees and below, and the duration of operations of the businesses is mostly below 10 years (%37). In addition, the majority of hospitality businesses (54.3) do not work with a professional manager.

Table 4: The results for CRM

	1	2	3	4	5	Mean				
Totally Agree	f	f	f	f	f					
Totally Disagree	%	%	%	%	%	%				
1 Our difference from our competitors is the close relationship we establish with our customers		3	6.5	1	2.2	15	32.6	7	58.7	4,434
2 Customer loyalty is vitally important for our business		1	2.2	12	26.1	16	34.8	17	37	4,043
3 It is extremely important for the business to retain existing customers			3	6.5	23	50	20	43.5	4,065	
4 We follow the reactions and complaints of our customers about our products.		2	4.3	2	4.3	18	39.1	24	52.2	4,391
5 We are actively monitoring the profitability of customer departments in our business in an efficient manner			4	8.7	23	50	19	41.3	4,326	

6	It is important to use a software to track our customers	2	4.3	12	26.1	17	37	15	32.6	3,978
7	Creating a brand and image is one of the important goals of CRM			5	10.9	16		25	54.3	4,434
									34.8	
8	Customer-oriented approaches increase operating profits			1	2.2	21	45.7	24	52.2	4,500
9	Customer-oriented approaches increase competitive advantage					20	43.5	26	56.5	4,565
10	It is extremely important to win back lost customers	1	2.2	7	15.2	18	39.1	20	43.5	4,239
11	Customer-oriented approaches reduce the rate and number of complaints			3	6.5	18	39.1	25	54.3	4,478
12	The behaviour of competitors plays an important role in our investment decision for CRM	2	4.3	15	32.6	20	43.5	9	19.6	3,782
13	After-sales services have an important role in the satisfaction of our customers			1	2.2	20	43.5	25	54.3	4,521
14	Our customer database, which we keep for our customers, is decisive in the goods/services we will offer to them			13	28.3	18	39.1	15	32.6	4,043
15	Updating customer information is important			1	2.2	16	34.8	29	63	4,608
16	It will become difficult for companies that do not pay attention to CRM to compete in the future			1	2.2	18	39.1	27	58.7	4,565
17	The important thing in customer relations is to acquire new customers			10	21.7	16	34.8	20	43.5	4,217
18	Customer-oriented approaches increase the sale of new products to the same customer			2	4.3	20	43.5	24	52.2	4,478

According to the answers to the questions in Table 4, when looking at the arithmetic average of the highest averages it was found that: “updating of customer information is important” is ($\bar{x}= 4,608$), “It will become difficult for companies that do not pay attention to CRM to compete in the future” is ($\bar{x}= 4,565$), “customer-oriented approaches increases competitive advantage” is ($\bar{x}= 4,565$), “it has an important role in customer satisfaction after sales services” is ($\bar{x}= 4,521$), “one of the important goals of CRM is to create and brand image” is ($\bar{x}= 4,500$) and the lowest averages of the findings are “it is important to use a software to monitor our customers” ($\bar{x}= 3.978$), “The behaviour of competitors plays an important role in our investment decision for CRM” is ($\bar{x}= 3.782$).

For the item of “Our customer database, which we keep for our customers, is decisive in the goods/ services we will offer them”, undecided option was the option marked with a high percentage (28.3%).

4.CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

Obtained from the conducted research (Table.4) according to the answers, the undecided option of the item “Our customer database, which we keep for our customers, is decisive in the goods/ services we will offer them” was the option marked with a high percentage (28.3%). *It was found that the highest average are: “updating of customer information is important” ($x= 4,608$), “It will become difficult for companies that do not pay attention to CRM to compete in the future” ($x= 4,565$), “customer-oriented approaches increases competitive advantage” ($x= 4,565$), “it has an important role in customer satisfaction after sales services”($x= 4,521$), “one of the important goals of CRM is to create and brand image” ($x= 4,500$); the lowest averages are “it is important to use a software to monitor our customers” ($x= 3.978$), “The behaviour of competitors plays an important role in our investment decision for CRM” ($x= 3.782$).*

In addition, According to Table 1; Although the majority of the interviewees are educated (vocational college or college-faculty graduate- 58.7%), 45.7% have 10 years or more experience and 65.2% speak a foreign language, CRM applications in hospitality businesses located in Kızılkalesi are focused on the service dimension rather than the technology-supported dimension of hospitality business applications. This situation is in parallel with the results of the research conducted by Aksaten and Aktaş, (2012:213) on CRM applications with the managers of 15 small hospitality businesses in Alaçatı. According to table 1 (interviewees 69.6% have no tourism education, 54.3% do not work with professional managers), this situation is thought to be related to the fact that the participants are not tourism graduates and do not work with professional managers.

The technology element provides intra-business automation that will allow customer information to be tracked from all contact points and to produce quick solutions to different customer requests (Yıldırım et al.2015: 73). Based on the findings obtained, it is recommended that hotel managers receive training from university, public or private educational institutions about tourism and the importance of technology in CRM and technology applications. It is thought that the research carried out will guide the studies to be carried out in the following years.

REFERENCES

- Akıncı, Z., Yurcu, G., & Aybar, D. H. (2019). Otel işletmelerinde önbüro departmanı çalışanlarının müşteri ilişkileri yönetimi uygulamalarındaki rolünün değerlendirilmesi. *Journal of Academic Researches and Studies*, 11(20): 180-195.
- Angamuthu, B, M. (2015). Impact of customer relationship management on customer satisfaction and its role towards customer loyalty and retention practices in the hotel sector. *BVIMSR's Journal of Management Research*, Vol. 7 Issue - 1 : April : 2015:43-52.
- Aksatan, M., & Aktaş, G. (2012). Küçük konaklama işletmelerinde müşteri ilişkileri yönetimi: Alaçatı örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, Güz: 233 – 247.
- Ateş, A. (2019). Havayolu şirketlerinde markalaşmanın iç hat yolcularının havayolu tercihleri üzerinde etkileri: Konya İli araştırması. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 6(1), 56–69.
- Celep, E. (2011). İşletmelerde müşteri ilişkileri yönetimi uygulamalarının tüketicilerin satın alma davranışlarına etkileri: Bankacılık sektöründe bir uygulama. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 467-485.
- Civelek, A. (2016). Konaklama işletmelerinde müşteri ilişkileri yönetiminin işletme performansına etkisi , 5 yıldızlı oteller üzerine bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi Yıl:2016 Cilt:19 Sayı:2 ss.233-253*.
- Çelebioğlu, S. (2020). Korykos Kara Kalesi (Antik Kız Kalesi). www.gezerdoner.com/2020/09/16/korykos-kara-kalesi-antik-kiz-kalesi/
- Çiçek, E. (2005). Müşteri ilişkileri yönetimini uygulama sürecinde başarıyı etkileyen faktörler. *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi Sayı:2 Cilt:5, 60-72*).
- Çiçekdağı, M., & Eken, İnan, Ü.S. (2018). Failure mode and effect analysis to increase the service quality on front offices of hospitality industry. *The Journal of International Social Research* 11(56), 1071-1079.
- Demir, F.O., & Kırdar, Y. (2006). Customer relations management: CRM (Müşteri İlişkileri Yönetimi), *Review of Social, Economic & Business Studies*, Vol.7/8, 293-308.
- Oh, S. (2007). The effect of usage leveş of HIS on requirement of CRM changes in hotels, *Journal of the Kores Academia – Industrial Cooperation Society*, 8(5), 1243-1250.
- Özilhan, D. (2010). Müşteri ilişkileri yönetimi uygulamalarının işletme performansına etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı, 1. 18-30.
- Magyar, M. (2011). Interdependent relationship between hotel animation-entertainment and Guest Relation Management at the international club hotels. https://www.researchgate.net/publication/296165892_Interdependent_relationship_between_hotel_animationentertainment_and_Guest_Relation_Management_at_the_international_club_hotels.
- Sağır, M. (2010). The use and importance of product strategies in the process of strategic management. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 311-321.

- Sağlık, E. & Gürbüz, F. (2016). *Otel İşletmelerinde Müşteri Hizmetleri Yönetimi*. İçinde Otel İşletmeciliği Edit.: Abdullah KARAMAN, Konya, Eğitim yayınevi,343-345
- Nazir,S., Khan, S., Jamil, R.A., & Mehmood.Q.S.(2015). Impact of customer relationship management on customer satisfaction in hoteling industry. *Journal of Management*, 2(2), 8-12.
- Sigala, M. (2005). Integrating customer relationship management in hotel operations: managerial and operational implications. *Hospitality Management*, 391–413.
- Sunar, H., v& Ateş, A. (2021). Konaklama işletmeleri hakkında yapılan çevrimiçi değerlendirmelerin tüketici tutum kararsızlığındaki rolü ve satın alma niyeti üzerine etkisi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 2347–2366.
- Türker, A., & Özaltın, G.(2010). Konaklama işletmelerinde müşteri ilişkileri yönetimi: İzmir ili örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Güz 2010 Sayı 25*, 81-104.
- Wambua, M, S., & Yahaya, Y. (2018). Effect of customer service practices on performance in the hospitality industry: A case study of hotels in Nairobi County. *International Journal of Social Sciences and Information Technology ISSN 2412-0294, Vol IV Issue X*, 362-374.
- www.kampyerleri.org. (2021). Kızkalesi Halk Plajı Özellikleri, Konaklama ve Ulaşım. <https://www.kampyerleri.org/kizkalesi-halk-plaji-ozellikleri-konaklama-ve-ulasim/>
- Yereli, A. N.(2001). Müşteri ilişkileri yönetimi ve günümüz Türkiye’sindeki yeri, *Celal Bayar Üniversitesi . .B.F.Yönetim ve Ekonomi Dergisi7 (1).*, 29-40.
- Yıldırım, H.M., Bucak, T., & Aksu, M. (2015). Küçük ölçekli konaklama işletmelerindeki yöneticilerin müşteri ilişkileri yönetimine ilişkin tutumlarına yönelik bir araştırma: Bozcaada Örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 81-93
- Yolal, M. (2005). Otel işletmelerinde müşteri ilişkileri yönetimi. *DAÜ. Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 14-33.

GENDER OF MURDER IN INTERNET JOURNALISM

Mustafa Yaşar BEŞER^{1*}

^{*1}Social Sciences Institute, Department of Journalism Konya, Turkey

ORCID 0000-0001-9935-405X

ABSTRACT

The concept of media, which is rooted in Latin, is among the indispensable terms of today. In the information age, people desire to reach information in the fastest way; The development and transformation of traditional media are in line with new communication technologies and the rapid spread of information. In this rapidly changing process, the reader of the news can also be the producer. The transformation of traditional journalism into internet journalism; The remarkable dimensions of the news and the desire of journalists to reach more readers may cause ethical principles to be ignored.

Femicide is at the forefront of violence that is on the agenda in Turkey today, and we come across many studies on this subject. A large part of the studies deals with women killed (slaughtered) by men. Gender roles and duties directly affect the experience of violence and violence tendency; It is observed that the privileges granted to men are not a process independent of social conditioning. However, despite being aware of all this, the fact that the word "woman" put before the concept of murder causes sexism seems to be a contradiction. It should be taken into account that every murdered person has the right to live, regardless of whether they are male or female, young or old.

The scope of the study; In journalism, where men are generally portrayed as suspects and accused, there will be media presentations of events in which women are suspects or accused, not as victims. In this context, SmilarWeb's 2021 data is the most visited by readers in Turkey; The news of 30 murders committed by women in each of the Sözcü, Milliyet, and Hürriyet news sites was analyzed. Discourse analysis is a method used in communication studies to analyze the structure of texts and to reveal the relationship between media and power. In this study, in which discourse analysis was used, in murder news involving women as suspects; The title of the news, the flow of the news, and the fiction of the news were examined. As a result of the examination, the media organizations involved in the fiction of murder news in which women are suspected; legitimize the murder incident by putting the reason in the headline with spotlight sentences such as "The Torturer Killed Her Husband", "Woman Who Thinks She Was Cheated on Killed Her Husband", "She Beat Her Disabled Daughter Killed Her Husband".

Keywords: News, Murder News, Gender, Woman, Man, Internet

BEŞ YILDIZLI HELAL OTEL WEB SİTELERİNİN HELAL BİLGİSİ SUNMA KAPSAMINDA İNCELENMESİ: ANTALYA ÖRNEĞİ

FIVE-STAR HALAL HOTEL WEBSITES INVESTIGATION WITHIN THE SCOPE OF PRESENTING HALAL INFO: ANTALYA CASE

Züleyhan BARAN (Birinci Yazar)¹, Şükran KARACA (İkinci Yazar)²

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Akçakoca Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği, 0000 0003 4804 5622

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü, 0000-0002-0268-1810

Özet

Helâl turizm faaliyetleri çerçevesinde otellerin sunmakta oldukları helal turizm unsurları oldukça önemlidir. Teknolojik yeniliklerin bir sonucu olarak ortaya çıkan otel web siteleri otel işletmeleri açısından hem iletişim hem de pazarlama aracı olarak kullanılmaktadır. Helal konseptte hizmet veren otel işletmelerinin web sayfalarını, müşterinin istek ve ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarımları ve sundukları helal hizmet bilgilerini doğru bir şekilde aktarmaları başarının önemli bir anahtarı olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, Antalya’da faaliyet gösteren helal konseptli otel işletmelerinin web sitelerinin içerik analizi yöntemiyle incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda yalnızca beş yıldızlı helâl konseptli otel işletmelerinin web sayfaları araştırma örnekleme olarak seçilmiştir. Söz konusu otel işletmelerinin, araştırma amacına en uygun verileri sağlayacağı düşünülmüştür. Otel web sitelerinden elde edilen bilgiler, sunmuş oldukları helal bilgiler yönüyle değerlendirilmiştir. Çalışmada ele alınan oteller helâl bilgisi sunma kriteri kapsamında değerlendirilmiştir ve otellerin vermekte oldukları helal bilgiler genel bir tablo halinde sunulmuştur. Web sitelerinden elde edilen bilgilere göre otellerde en çok sunulan helal bilgileri; alkollü içecek hizmeti, müslüman çalışanlar ve ibadet alanları hakkındaki bilgiler olurken; en az rastlanan helal bilgileri ise her odada İslami ilkelere uygun televizyon kanalları ve insan figürü resmetmeyen sanat eserleri bilgisi şeklinde sıralanmaktadır. Çalışmanın sonucunda helal otel işletmelerine yönelik helal bilgisi sunma kapsamında çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Helâl turizm, helâl otel, helal bilgisi, içerik analizi

Abstract

Halal tourism factors are very important to present the halal concept of hotels, in the framework of halal tourism activities. Websites are used both as a communication and marketing instrument, which emerged as a result of technological innovations in the hotel business. It is considered to be the most important key to success for hotel businesses that provide halal concept service to design their websites according to the customer's requests and needs and to present the halal information transferred correctly by halal concept providers. Within this context, the aim of the study is to examine the websites through content analysis of the halal concept hotel businesses operating in the province of Antalya. So, for this aim,

only the websites of the five-star halal hotels were chosen as a research sample. It is considered that the mentioned halal hotel businesses will supply the most appropriate data for the research's aim. Halal hotel websites have been evaluated in terms of the information obtained from the halal info provision. The halal hotels debated were appraised within the scope of supplying halal info in the study and the halal info provided is presented in a general table. Based on information obtained from websites of halal hotels; most halal info is presented as alcoholic beverage services, Muslim employers, and temples; the least halal info is presented as television channels appropriate to Islamic principles and does not contain human figures' artwork. As a result, various suggestions were offered about presenting halal info for halal hotels in the conclusion part.

Keywords: Halal tourism, halal hotel, halal info, content analysis

1. GİRİŞ

Seyahat eden Müslümanların sayısı önemli ölçüde artmış ve bundan dolayı dini uygulamalara uygun İslami tesislere ve hizmetlere olan talep katlanarak artmaktadır (Abdrakhmanova & Moghavvemi, 2022). Özellikle gayrimüslim ülkelerde seyahat ederken dinlerinin öğretilerine uymayı seçen Müslümanlar, helal turizm hizmetleri için bir pazar oluşturmaktadır (Bastaman, 2019). Endonezya, Malezya ve Singapur gibi dünyadaki birçok ülke, helal turizm hizmetlerine olan talepteki artıştan yararlanmaktadır (Henderson, 2010, Abdul-Razzaq, 2016).

Turizm sektörü, ekonomi için katalizör olarak tanımlanan bir sektördür. Müslüman turistler tatil yaparken helal yiyecek ve hizmetlere karşı daha bilinçli hale gelmektedirler (Zulkifli, vd., 2013). Helal gıdaya erişim, özellikle seyahat ederken, Müslüman turistler için önemli bir endişe olmaya devam etmektedir (Bon & Hussain, 2010; Hassani & Moghavvemi, 2019), bu da nihayetinde seyahat tercihlerini ve seçimlerini etkiler ve seyahat seçeneklerini özellikle mümkün olan destinasyonlarla sınırlandırır. İslam kanunlarına uygun turizm hizmetlerine olan talebin artması olgusu “helal turizm”, “İslami turizm” veya “Şeriat turizmi” olarak adlandırılmaktadır (Henderson, 2010; Battour ve Ismail, 2016). Battour ve Ismail (2016), Zamani-Farahani ve Henderson (2009), İslami turizm ile Helal turizmin aynı kavramlar olduğunu belirtmiş ve İslami turizmi, kendi kültürleri içinde kalmayı tercih eden Müslümanlar tarafından yapılan turizm olarak tanımlamıştır. Carboni vd. (2014) İslami turizmi, “seyahat ederken kişisel dini alışkanlıklarını sürdürmekle ilgilenen Müslüman inancına sahip insanları içeren, İslam'a uygun turizm” olarak tanımlanmışlardır. Zulkifli vd. (2011), helal turizmin, helal havayolları, helal gıda, helal dostu otel, İslami tur paketleri veya İslami prensiplere uygun herhangi bir faaliyet dahil olmak üzere İslam öğretisi kapsamında izin verilen herhangi bir faaliyet olarak tanımlanabileceğini ifade etmişlerdir.

Helal turizmin bir alt sektörü olan helal otel, Müslüman turistlere helal hizmet sunan otellerden biridir (Bastaman, 2019). Bu otel türü helal yiyecek ve içecek servisi ile sınırlı değildir, aynı zamanda otel genelinde helal yiyecek ve içecek temini, otel tesislerinde alkollü içecek servisi yapılmaması, her odada kible levhası, seccade, Kur'an-ı Kerim sureti, ramazan büfesi gibi ramazan kolaylığı ve ayrıca ramazan boyunca erken kahvaltı (sahur) sağlanması gibi İslami ilkelere göre yönetilmektedir. Helal özellikli otellerin işletilmesine, tasarımına ve otelin finansal durumuna da dikkat edilmelidir. Oteldeki tesisler şeriat ilkelerine göre işletilmelidir. Örneğin spa, spor salonu, yüzme havuzu, misafir ve fonksiyon gibi tesisler kadın ve erkek olarak ayrılmalıdır (Zulkifli, vd., 2013). Bu nedenle Helal standardı, İslam açısından kalite yönetimi – yiyecek ve içecekler, tesisler, finans, sigorta, seyahat paketi, ulaşım/havayolları ve diğer seyahat/konaklama ile ilgili faaliyetler gibi bazı unsurlara göre

sınıflandırılabilir (Bastaman, 2019). 2005'ten itibaren, Türkiye'de Caprice Hotel, Dubai'de Al-Jawhara Hotel, Endonezya'da Hotel Sofyan ve Hotel Tuara Natama ve Malezya'daki DePalma gibi bir dizi otel kendilerini İslami odaklı oteller olarak konumlandırarak, İslami odaklı trend oteller yayılmıştır. İslami konseptler sadece Müslüman misafirlerden değil, aynı zamanda Avrupa, Almanya ve Avustralya'dan gelen otel müşterilerinden de olumlu dönüşler almış ve bu nedenle İslami konsept otellerin sadece Müslüman misafirleri çekeceği algısı reddedilmiştir (Razalli vd., 2013).

Seyahat eden Müslümanların sayısı önemli ölçüde arttı ve dini uygulamalarına uygun İslami tesislere ve hizmetlere olan talep katlanarak artmaktadır. Bu, hem Müslüman hem de gayrimüslim ülkelerdeki hizmet sağlayıcılar için iş fırsatları yaratmaktadır. Bu pazar segmentinin büyümesiyle hareket eden havayolları ve oteller gibi hizmet sağlayıcılar, bu niş talepleri karşılamak için işletmelerinin özelliklerini özelleştirmişlerdir. Fakat hizmet sağlayıcıların Müslüman turistlere ürün ve hizmetler sağlamaya istekli ve hazır olmalarıyla ilgili sınırlı bilgi vardır ve bu da bu konuların araştırılması ihtiyacını doğurmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma ile Antalya'da faaliyet gösteren helal konseptli beş yıldızlı otellerin web sitelerinin helal bilgisi sunma kriterleri kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Konaklama alanında, helal konsept oteller helal sertifikalı yiyecekler, ibadet alanları, erkek-kadın için ayrı eğlence hizmetleri sunmaktadır. Standart olarak odalara kible tabelası, seccade ve Kur'an-ı Kerim yerleştirmektedirler, ayrıca yiyecek-içecek alanında helal yiyecek seçenekleri kapsamında helal mutfak uygulamasına geçmişlerdir (Comcec, 2016). Helal turizm pazarında oluşan potansiyelden yararlanmak isteyen turizm temsilcileri, helal hizmet talep eden turistleri çekebilmek için özelleştirilmiş hizmetler sunma çabasında dırlar (Göral, 2017). Bu kapsamda araştırmanın amacı Antalya'da faaliyet gösteren helal konseptli otel işletmelerinin web sitelerinin içerik analizi yöntemiyle incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın evrenini beş yıldızlı helal konsept oteller oluştururken, Antalya'da yer alan helâl konseptli otel işletmelerinin web sayfaları araştırmanın örneklemini olarak seçilmiştir. Bu kapsamda beş yıldızlı helal otel web sitelerinin sunmuş oldukları helal bilgileri değerlendirilmiştir.

Bu doğrultuda araştırmanın amacına uygun olarak hali hazırda aktif olarak hizmet veren "halalbooking.com, islamihotels.com, islamioteller.de" adreslerinden Antalya'da faaliyet gösteren 10 tane beş yıldızlı helal otel işletmesinin bilgilerine ulaşılmıştır. Otel işletmelerinin tamamı kıyı otelidir. Otel işletmelerinin web sayfalarını değerlendirmek için Pamukçu ve Arpacı'nın (2016) çalışmaları için oluşturmuş oldukları "helal anlayış bilgisi" maddelerinin helal konseptli otel web sitelerinde yer alıp almadığı belirlenmeye çalışılmıştır. "Helal anlayış bilgisi" kapsamında otel web sitelerinde aranan bilgiler;

1. Helal konseptli otel olma bilgisi
2. Helal otel sertifika bilgisi
3. Helal yiyecek-içecek bilgisi
4. İçki satışı, kumar olmaması bilgisi
5. Mescit bilgisi
6. Mahremiyet (bay-bayan ayrı) bilgisi

7. Dini içerikli aktivite bilgisi
8. Çocuklara yönelik dini aktivite bilgisi
9. Otele yakın inanç destinasyonları bilgisi

3. BULGULAR

Çalışma, Aralık 2022’de incelenen 10 adet beş yıldızlı helal konsept otel işletmesinin web sitelerinde sunmuş oldukları helal bilgilerini içermektedir. Halalbooking arama motoru sonucunda ulaşılan beş yıldızlı helal konsept konaklama işletmeleri ve sunmuş oldukları helal anlayış bilgisi kriterleri Tablo 1’de sıralanmıştır. Tablo 1, beş yıldızlı helal konsept konaklama işletmelerinin sunmuş oldukları helal anlayış bilgi kriterlerini içermektedir:

Tablo 1

Helal anlayış bilgisi kriterleri

	Konaklama İşletmesi Adı	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Adenya Beach	√		√	√		√			
2	Adin Beach	√	√	√	√		√	√	√	
3	Altis Resort & Spa	√	√	√	√	√	√			
4	Bera Alanya	√		√	√	√	√			
5	Elvin Deluxe	√		√	√		√			
6	Evon	√		√	√		√			
7	Sea Star Butik	√		√	√		√			
8	Selge Beach Resort & Spa	√		√	√		√			
9	Şahinn Paradise	√		√	√		√			
10	Wome Deluxe	√		√	√		√			
	TOPLAM	10	2	10	9	2	10	1	1	0

Çalışmada helal anlayış bilgisi kriterlerinden otel işletmelerinin web sitelerine hangi kriterleri dahil ettikleri ve bu konuda verdikleri bilgiler kontrol edilmiştir. Bu bilgilerin yer almasının önemi, özellikle çocuklu ve helal konsept hizmet anlayışı talep eden turistler için önemsendiklerini gösteren önemli bir detay olarak değerlendirilmektedir. Özellikle bu hizmeti sunan otellerin müşteri talep ve sadakati oluşturma noktasında diğer helal konsepti otellerden rekabet üstünlüğü elde edeceği düşünülmektedir. Bu kapsamda değerlendirilen konaklama işletmelerinin sunmuş oldukları helal anlayış bilgisi kriterleri Tablo 2’de frekans değerleri olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 2

Helal anlayış bilgisi kriterleri frekans değerleri

	Kriterler	N	n	f
1	Helal konseptli otel olma bilgisi	10	10	100
2	Helal otel sertifika bilgisi	10	2	20
3	Helal yiyecek-içecek bilgisi	10	10	100
4	Alkolsüz içecek bilgisi	10	10	100
5	Mescit bilgisi	10	2	20
6	Mahremiyet (kadın-erkek ayrı) bilgisi	10	10	100
7	Dini içerikli aktivite bilgisi	10	1	10
8	Çocuklara yönelik dini aktivite bilgisi	10	1	10
9	Otele yakın inanç destinasyonları bilgisi	10	0	0

Tablo 2’de verilen bilgiler doğrultusunda helal anlayış bilgisi kriterleri arasında %100 olarak sunulan bilgiler; “helal konseptli otel olma bilgisi”, “helal yiyecek-içecek bilgisi”, “alkolsüz içecek bilgisi” ve “mahremiyet (kadın-erkek ayrı) bilgisi” olarak belirlenmiştir. Diğer yandan helal anlayış bilgisi kriterlerinden “helal otel sertifika bilgisi” ve “mescit bilgisi” %20 oranında iken, “dini içerikli aktivite bilgisi” ve “çocuklara yönelik dini aktivite bilgisi” %10 oranında ortaya çıkmıştır. Tüm bu bilgilerin dışında “otele yakın inanç destinasyonları bilgisi” özelliğinin ise beş yıldızlı helal konsept otellerin web sitelerinde hiç yer verilmediği ortaya çıkmıştır. Bu durumun Antalya’ya tatil amaçlı giden turistlerin böyle bir arayışlarının olmaması fikrinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Diğer yandan genel olarak helal konsept oteller değerlendirildiğinde çoğunlukla helal bilgisi içeriği olarak; konaklama, plaj-havuz, spa-wellness, yiyecek-içecek ve mahremiyet bilgisi üzerine web sitelerini tasarladıkları görülmektedir. Konuyla ilgili dini hassasiyet derecesi yüksek olan bireylere yönelik detaylı bilgilerin yer almadığını söylemek mümkündür.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İslam, birçok Müslüman tarafından bir yaşam biçimi olarak görülmekte ve din, gıda, hijyen ve sosyal faaliyetleri kapsayan günlük davranışlarının en küçük ayrıntılarını yönetmektedir (Hassani & Moghavvemi, 2019). İslam, alkolün içilmesini yasaklar ve taraftarlarının yalnızca helal gıdaları tüketmeleri gerektiğini şart koşar; bu da, Müslümanların uğrak yerlerinde helal gıda ve alkolsüz tesisin tüm pazar segmentini oluşturmaktadır. Artan Müslüman turist sayısı ile birlikte, İslami odaklı otele olan talep yıllar içinde artmıştır. Birçok otel, Müslüman turistlere kısa süreli helal hizmetler ve yiyecekler sunarak Müslüman turistlerin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır.

Bu çalışma, Antalya’da faaliyet gösteren helal konsept otellerinin web sitelerinde yer verilen helal bilgisi kriterlerinin analiz edilmesi ile ilgilidir. Bu kapsamda Antalya’da faaliyet gösteren 10 adet helal konsept otel işletmesinin web siteleri 9 özellik itibarıyla incelenmiştir.

Bu özellikler; helal konseptli otel olma bilgisi, helal yiyecek-içecek bilgisi, mahremiyet (kadın-erkek ayrı) bilgisi, dini içerikli aktivite bilgisi, çocuklara yönelik dini aktivite bilgisi ve otele yakın inanç destinasyonları bilgisi şeklindedir. Bu kapsamda araştırma verileri değerlendirildiğinde; incelenen otellerin web sitelerinde bu bilgilerin tamamının yer aldığı bir otel olmadığı, 4 bilginin (helal bilgisi olma, helal yiyecek-içecek bilgisi, alkolsüz içecek bilgi, mahremiyet bilgisi) bütün otellerin web sitelerinde yer alırken, geriye kalan 5 bilginin ise en fazla 2 otelin web sitesinde yer aldığı görülmüştür.

Diğer yandan araştırmanın en dikkat çekici bulgusu, arama motorlarında yapılan aramalar neticesinde, Antalya gibi turistik çekiciliği yüksek olan bir destinasyonda beş yıldızlı helal konsept otel sayısının yeterli düzeyde olmadığı yönündedir. Aynı zamanda Antalya’da faaliyet gösteren mevcut beş yıldızlı helal konsept otellerin müşteri talep ve beklentilerini karşılayabilecek nitelikte ürün-hizmet sunumu gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri web sitelerinde sunulan bilgilerle sınırlı olduğundan bu durum, bir otelin web sitesinin oldukça iyi tasarlanmış şekilde hazırlanması gerektiğinin önemini ortaya koymaktadır. Özellikle beş yıldızlı otellerin uluslararası hizmet sundukları düşünüldüğünde web sitesi tasarımının birçok farklı dilde ve detaylı açıklamalar ile desteklenerek hazırlanması gerektiğinin önemini daha da artmaktadır. Helal bilgisi kriteri kapsamında web sitelerinin büyük çoğunluğunda temel bilgilere yer verildiği görülürken, diğer yandan temel bilgilerin bile eksik olduğu web sitelerinin olduğu da görülmektedir. Bu durum helal hassasiyeti yüksek düzeyde olan turistlerin ulaşması gereken en temel helal kriteri bilgilerine web sitesinde ulaşamadığı takdirde turistlerin tercihlerini başka helal konsept otel işletmelerinden yana kullanmasına sebep olabilecektir.

Donanımlı bir web sitesi hazırlamak potansiyel turistlerin web sitesine ulaşmasını kolaylaştırıcı önemli bir unsurdur. Helal bilgisi kriterleri kapsamında web sitelerinde yer alan alkolsüz içecek veya helal yiyecek-içecek servis bilgisi sunan bir işletmenin helal konseptli olarak nitelendirilmesi için otellere turistlerin akıllarında oluşabilecek soruları öngörerek cevap verebilecek nitelikte helal gıda kriterini paylaşmaları önerilmektedir. Bu konuda özellikle helal konsept otel işletmelerinin en önemli değerlendirme kriterleri arasında olduğu düşünülen “helal otel sertifika” bilgisi kriterine yönelik web sitelerinde detaylı bilgi verilmesi oldukça önemli bir unsurdur. Helal konseptte yönelik güncel sertifikaların sunulması turist açısından önemli bir şeffaflık göstergesi olacağından, güven duygusu ile birlikte müşteri sadakatinin de oluşmasını sağlayabilecek bir kriter olarak değerlendirilmektedir. Tüm bu bakış açısı çerçevesinde helal konsept otellere web sitelerini hazırlarken, alanında uzman web tasarım firmalarıyla ve helal kriter konusunda uzman firmalarla çalışmaları önerilmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Abdrakhmanova, S., & Moghavvemi, S. (2022). Muslim friendly services in muslim and nonmuslim destinations: Benchmarking. *International Journal of Tourism. Culture and Spirituality*, 5(2), 73-87.
- Abdul-Razzaq, S. (2016). Halal, New Zealand! An Exploratory Study into the halal-friendliness of Accommodation Providers in New Zealand (Master Thesis). Masters of Commerce, Department of Management, Marketing and Entrepreneurship, University of Canterbury.

- Bastaman, A. (2019). Exploratory analysis of halal hotel services: Based on practices of halal hotels in three countries, *Advances in Economics, Business and Management Research*, 100, 69-74.
- Battour, M. and Ismail, M.N. (2015). Halal tourism: Concepts, practices, challenges and future. *Tourism Management Perspectives*. Elsevier Ltd.
- Battour, M., & Ismail, M. N. (2016). Halal tourism: Concepts, practices, challenges, and future. *Tourism Management Perspectives*, 19, 150-154.
- Bon, M., & Hussain, M. (2010). Halal food and tourism: Prospects and challenges. *Bridging Tourism Theory and Practice*, 2, 47-59.
- Carboni, M., Perelli, C. & Sistu, G. (2014). Is islamic tourism a viable option for tunisian tourism? Insights from djerba. *Tourism Management Perspectives*, 11(2014), 1-9.
- Comcec (Committee for Economic and Commercial Cooperation of the Organization of the Islamic Cooperation) (2016). *Muslim friendly tourism: Understanding the Demand and Supply Sides in the OIC Member Countries*.
- Göral, R. (2017). Türkiye'nin Müslüman dostu turizm pazarı potansiyelinin sayısallaştırılmış Swot analizi ile değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 43-55
- Hassani, A. & Moghavvemi, S. (2019). Muslims' travel motivations and travel preferences: The impact of motivational factors on Islamic service, hedonic and product preferences. *Journal of Islamic Marketing*, 11(2), 344-367.
- Henderson, J.C. (2010). Shariah-compliant hotel. *Tourism and Hospitality Research*, 10(3), 246-254.
- Pamukçu, H. & Arpacı, Ö. (2016). Helal konseptli otel işletmelerinin web sitelerinin analizi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 147-160.
- Razalli, M.R., Yusoff, R.Z. & Roslan, M.M.W. (2013). A framework of halal certification practices for hotel industry. *Asian Social Science*, 9(11), 316-326.
- Zamani-Farahani, H. & Henderson, J.C. (2009). Islamic tourism and managing tourism development in Islamic societies: The cases of Iran and Saudi Arabia. *International Journal of Tourism Research*, 12(12), 1-8.
- Zulkifli, W.S.W., Rahman, A.S., Awang, K.M. & Man, Y.B. C. (2011). Developing the framework for halal friendly tourism in Malaysia. *International Business Management*, 5(6), 295-302.

TURİZMDE METAVERSE KONULU ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

BIBLIOMETRICS OF METAVERSE STUDIES ON TOURISM

Şükran KARACA (Birinci Yazar)¹, Züleyhan BARAN (İkinci Yazar)²

¹Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği
Bölümü, 0000-0002-0268-1810

²Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Akçakoca MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği,
0000 0003 4804 5622

Özet

Son yıllarda teknolojilerin gelişmesi neticesinde bireyleri temsil eden üç boyutlu avatarlar vasıtasıyla sanal ortamlara adapte olunması, yeni nesil gerçeklik teknolojileri ile mümkün olmaktadır. Bu kapsamda günümüzde metaverse olarak anılan sanal uzamı, yeni bir yaşam formuna dönüşmesi önemli bir münazara alanı oluşturmaktadır. Özellikle turizm gibi teknolojiye hızla uyum sağlayan ve turist taleplerini ön görerek gelişme gösteren bir endüstride bu teknolojinin nasıl ilerlediğini anlamak önemli bir gündem olarak değerlendirilmektedir. İnsanlar yeni nesil teknolojileri benimsedikçe ve bu teknolojileri kullanım oranı arttıkça, turizm endüstrinin metaverse ortamında gerçekçi turizm deneyimlerini geliştirmeye ve sunmaya yönelik çabalarının da önemi artmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, turizm alanında yapılmış metaverse konulu çalışmaların bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, turizm ve turist üzerindeki yeni nesil teknolojilerin etkilerinin de neler olduğuna dair genel bakış sunulması planlanmaktadır. Çalışma kapsamında 2011-2021 yılları arasında turizm alanında yapılmış olan metaverse ve turizm başlıklarını bir arada içeren ulusal ve uluslararası çalışmalara ulaşılmıştır. Sonuç olarak metaverse ve turizm başlıklı çalışmaların hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çok fazla sayıda yapılmadığı ancak Covid-19 pandemisi sırasında metaverse başlıklı çalışmaların artış gösterdiği ve konuyla ilgili turist farkındalığının ise son birkaç yıldır artmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum, metaverse ve yeni nesil teknolojiler ile ilgili konuların turizm alanında henüz yeni anlaşıldığının bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Diğer yandan metaverse ortamında gerçekleştirilecek yeni nesil turizm alanlarının ortaya çıkacağı öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: Metaverse, turizm, yeni nesil teknoloji

Abstract

Nowadays, the transfer of three-dimensional avatars representing individuals to virtual environments has been made possible by new generation reality technologies, as a result of the development of technologies. This situation has made the transformation of virtual space, known as the Metaverse, into a new life form an important discussion topic. Especially adapts rapidly to technology and develops by anticipating tourist demands in the tourism industry, which is considered an important issue to understand how this concept is examined. New

generation technologies increase adopting as the level of people, the importance of the tourism industry's efforts to develop and offer realistic accommodation and tourism experiences in the metaverse environment is also increasing. Within this context, it is aimed to examine the studies on the Metaverse in the field of tourism as bibliometrics. In addition, it is the plan of this study is to provide an overview of what is the impact of the Metaverse on tourism and tourist. Within the scope of this study, there were examined domestic and international studies about metaverse on tourism from 2011 to 2021 years. In the results of the study, it was revealed that the studies especially increased during the Covid-19 pandemic and the tourist awareness about the metaverse. Consequently, it is predicted that the metaverse issue will develop rapidly in the tourism industry and new-generation tourism areas suitable for the metaverse environment foreseen.

Keywords: Metaverse, tourism, new generation technology

1. GİRİŞ

Metaverse, terim ilk olarak 1992'de Neal Stephenson'ın Snow Crash adlı bir romanında kullanılmıştır. Roman metaverse'yi, interneti ve artırılmış gerçekliği (AR) avatarlar ve yazılım araçları aracılığıyla kullanan bir sanal gerçeklik (VR) alanı olarak tasvir etmiştir (Joshua, 2017). Metaverse, fiziksel ve sanal dünyaların yeni bir entegrasyonu içinde sanal gerçeklik başlıklarını, blockchain teknolojisini ve avatarları kullanan internetin yeni bir yinelemesi olarak tanımlanmaktadır (Lee vd., 2021). Metaverse'nin oluşturulmasını sağlayan teknoloji, kullanıcıların yüksek düzeyde etkileşimi ve sürükleyici deneyimi tam olarak deneyimlemelerini sağlayan VR kulaklıkları, dokunsal eldivenler, sanal gerçeklik (AR) ve Genişletilmiş Gerçeklik (XR) kullanımıyla hızla gelişmektedir (Dwivedi vd., 2022).

Internet 3.0 tarafından etkinleştirilen metaverse, sosyal bağlantılara odaklanan üç boyutlu bir sanal alanı ifade etmektedir. Metaverse, sosyal bağlantıyı geliştirme yeteneğinin ötesinde, bir mevcudiyet duygusu yaratmakta ve bu nedenle konaklama ve turizm endüstrisinde dikkat çekmektedir. Sanal oteller, destinasyonlar ve turlar, insanların konaklama ve destinasyonları seçme, rezervasyon yapma ve hatta konserlere katılma biçimlerini değiştirdiğinden, bunlar gibi metaverse uygulamaları konaklama ve turizm endüstrisinde devrim yaratmaktadır (Gürsoy vd., 2022). Misafirperverlik deneyimi müşteri yolculuğu, ziyaret öncesi, sırası ve sonrasında oluşur (Stylos, 2022). Yolculuk boyunca üretilen bilgi ve medya içeriği, tüketicileri aynı anda içerik oluşturan, dağıtan ve tüketen üretken-tüketiciler haline getirmektedir (Buhalis vd., 2022). Çoğu tüketici, ziyaretten önce araştırma yapmak, iletişim kurmak ve bilgi aramak için zaman harcamaktadır. Turistler rezerve ettikleri ürün ve hizmetleri (ulaşım ve konaklama gibi) ve o anda dinamik olarak seçtikleri bir dizi hizmeti gittiklerinde tüketirler. Bunlar genellikle yiyecek ve içecek kararlarının yanı sıra eğlence veya boş zaman kararlarıdır (Buhalis ve Foerste, 2015). Turistler, ziyaretten sonra eve döndüklerinde deneyimlerini diğer insanlarla paylaşarak multimedya içeriği, incelemeler ve ağızdan ağza iletişim oluştururlar (Arica vd., 2022). Bununla birlikte, içerik yüklemek ve hatta deneyimlerini canlı yayınlamak için ağları ve akıllı cihazları kullandıklarından, giderek daha fazla turist deneyimlerini neredeyse gerçek zamanlı olarak paylaşmaktadırlar. Teknolojinin artması ve gelişmesiyle, ziyaret öncesi, sırası ve sonrasında bilgi paylaşımı, kullanıcı tarafından oluşturulan içerikler ve elektronik ağızdan ağza iletişim üreten birden çok sanal ortam ve platformda yapılabilmektedir (Zhang vd., 2018). Dolayısıyla Metaverse, fiziksel ve sanal dünyaları harmanlayarak konaklama müşterilerinin ve konaklama

organizasyonlarının dönüşümsel deneyimlerin ve değerlerin birlikte yaratılmasını kolaylaştırma biçiminde devrim yaratmaktadır (Buhalis ve Karatay, 2022).

Metaverse gerçek seyahatin yerini alamasa da teknolojideki gelişmeler ve sanal gerçeklik (VR) gözlüklerinin teknolojisindeki gelişmişlik turizm uygulamalarını giderek daha sürükleyici hale getirmektedir. Bu iyileştirmeler teknolojiden anlayan tüketicileri sanal dünya turu yapmaya yönlendirmektedir. Bu nedenle meta evrenin, endüstrinin ayrılmaz bir parçası olacağı ve genel konukseverlik ve turizm deneyimini çeşitli şekillerde artıracığı kesindir (Gürsoy vd., 2022). Müşteriler ve teknolojiler geliştikçe, metaverse uygulamalarının turizm sektöründe daha önemli bir rol oynaması, pazarlamayı, müşteri ilişkilerini, iletişimi, müşteri karar verme süreçlerini ve konuk deneyimlerini geliştirmesi muhtemeldir. Müşteri davranışlarındaki bu olası değişiklikler, özellikle gerekli teknoloji ortaya çıktıkça ve kullanıcı benimsemesi arttıkça, endüstrinin meta evrende gerçekçi konaklama ve turizm deneyimleri geliştirmeye ve sunmaya yönelik çabalarının önemi de artmaktadır. Dolayısıyla turizm sektöründe çok önemli bir yere sahip olan metaverse ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

2. YÖNTEM

Metaverse pratiklerinin turizm alanındaki uygulamalarının ne yönde ilerlediğinin anlaşılması ve geleceğe yönelik vizyon oluşturacak nitelikte münazara alanı oluşturmak çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Google Scholar veri tabanında metaverse ile turizm başlıklarını bir arada içeren makale yayınlarına ulaşılmış ve bibliyometrik olarak analiz edilerek elde edilen veriler yorumlanmıştır. Bu çalışmada temel araştırma yaklaşımlarından olan nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan bibliyometrik analiz tekniğinden faydalanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini Google Scholar veri tabanından elde edilen “metaverse” ve “turizm” başlıklarını bir arada içeren çalışmalar oluşturmaktadır. Bu bağlamda, 2011-2021 yılları arasında yapılan İngilizce yayınları derlemek için "metaverse" and "tourism" anahtar kelimeleri kullanılarak; Türkçe yayınları derlemek için ise "sanal gerçeklik" ve "turizm" anahtar kelimeleri kullanılarak literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Türkçe kaynaklarda metaverse ve turizm kelimelerini bir arada içeren başlık bulunmadığı için bu konuya en yakın olduğu düşünülen sanal gerçeklik kelimesi kullanılmıştır. Google Scholar veri tabanında “metaverse” anahtar kelime başlığı kapsamında 2011-2021 yılları arasında İngilizce olarak yapılan 726 çalışma yer alırken “metaverse” and “tourism” anahtar kelime başlığı kapsamında 2 adet İngilizce çalışmaya ulaşılmıştır. Aynı şekilde Google Scholar veri tabanında “sanal gerçeklik” anahtar kelime başlığı kapsamında 2011-2021 yılları arasında Türkçe olarak yapılan 21 çalışma yer alırken “turizm” ve “sanal gerçeklik” anahtar kelime başlığı kapsamında 5 adet Türkçe makale yayınına ulaşılmıştır.

3. BULGULAR

Google Scholar veri tabanında 2011-2021 yılları arasında “metaverse” and “tourism” başlıklarını bir arada içeren çalışmalar kapsamında 2 adet İngilizce makale ve “sanal gerçeklik” ve “turizm” başlıklarını bir arada içeren çalışmalar kapsamında 5 adet Türkçe makale yer almaktadır.

Literatür taraması sonucunda “metaverse” and “tourism” içerikli ulaşılan 2 adet İngilizce makale yayını Tablo 1’de kronolojik olarak sıralanmıştır. Tablo 1 aşağıdaki gibidir:

Tablo 1

Uluslararası İngilizce makaleler

No	Başlık	Yazar	Yıl
1	Tourism online: a metaverse offers study.	Gomes, Araújo	2012
2	The advent of the metaverse era and the future of cultural tourism	Lee	2021

Yukarıda “İngilizce yayınlar” başlıklı Tablo 1’den anlaşılacağı gibi 2012 ve 2021 yıllarında olmak üzere toplam 2 İngilizce makale yayınına ulaşılmıştır. Bu kapsamda yapılmış olan makale yayınlarının metaverse turizminin tanımlanmasına ve metaverse ortamında sunulabilecek turizm çeşitlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar olduğunu söylemek mümkündür. Yayınların içeriği incelendiğinde;

Gomes ve Araújo (2012) Metaverse’in turizmdeki uygulanabilir alanlarını keşfedici nitel bir yaklaşım ile değerlendirmişlerdir. Özellikle ikincil yaşam (Second Life) alanı olarak avatar etkinliğinin ne derece gerçekçi algılanabileceğine yönelik fikir sunmuşlardır. Sonuç olarak sanal dünyada turizm uygulamalarının olduğunu ve turistik çekicilikle bağlantılı somut-soyut, taşınır-taşınmaz, dayanıklı-bozulabilir, tüketim-sermaye gibi turizm varlıklarının yanı sıra yiyecek, ulaşım, dinlenme, eğlence gibi turizm hizmetlerinin avatarlar vasıtasıyla deneyimlenebildiğini ifade etmişlerdir. Bu durumu Second Life sanal platformu olarak adlandırmışlardır ve turizm endüstrisini oluşturan tüm gerçek unsurların bu platformda yer aldığını ifade etmişlerdir. Turizmin metaverse durumunu, fiziksel bir yer değiştirme olmaksızın seyahat yoluyla deneyim kazanmanın yeni bir yolu ve geleneksel turizme alternatif olduğunu ifade etmişlerdir. Sonuç olarak metaverse turizmin, bazı seyahat türlerinin yerine geçerek veya geleneksel turizmin tamamlayıcısı niteliğinde kullanılabileceği belirtilmiştir.

Lee (2021) metaverse platformunun kültür turizmine uyarlanabilir yönlerini değerlendirmiştir. Bu kapsamda online uygulanan bir anket sonucunda metaverse platformunda yapılacak nitelikteki sanal turların gerçek dünyadaki kültür turizmini teşvik edebilecek nitelikte kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Literatür taraması sonucunda “sanal gerçeklik” ve “turizm” içerikli ulaşılan 5 adet Türkçe makale yayını Tablo 2’de kronolojik olarak sıralanmıştır. Tablo 2 aşağıdaki gibidir:

Tablo 2

Ulusal Türkçe makaleler

No	Başlık	Yazar	Yıl
1	Sanal gerçeklik ve turizm	Arat, Baltacıoğlu	2016
2	Sanal gerçeklik teknolojisinin turizm endüstrisindeki rolü	Ekici, Güven	2017
3	Artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik teknolojisinin turizm sektöründe kullanılabilirliği üzerine bir literatür taraması	Demirezen	2019

4	Sanal gerçeklik uygulamalarının turizm rehberliği bölüm derslerinde kullanımına yönelik bir öneri	Okul, Şimşek	2020
5	Turizm eğitiminde sanal gerçeklik kullanımının öğrenme motivasyonuna etkisi	Aydın	2020

Yukarıda “Türkçe makale yayınları” başlıklı Tablo 2’den anlaşılacağı gibi 2016-2020 yılları arasında toplam 5 makale yayınına ulaşılmıştır. Bu kapsamda yapılmış olan makale yayınlarının sanal gerçeklik teknolojisinin farklı turizm alanlarında kullanılmasına yönelik çalışmalar olduğunu söylemek mümkündür. Yayınların içeriği incelendiğinde;

Arat ve Baltacıoğlu (2016); sanal gerçekliğin teknolojiyle paralellik gösteren gelişimi, kullanılabilirliğinin arttığına dair genel bilgiler ve turizmde nasıl kullanılabilceğine yönelik yenilikçi fikirler sunmuşlardır. Sonuç olarak turistik destinasyonların tanıtımalarında sanal platformları kullanarak ve turizm acentelerinin sanal turlar ile fark oluşturarak başarı elde edilebileceği ifade edilmiştir.

Ekici ve Güven (2017); turizmi desteklemek amacıyla sanal gerçeklik teknolojilerinden seyahat öncesi bilgi ve deneyim kazanması ve turistlerin seyahat kararlarında etkisi noktasında faydalanabilecek bir araç olarak değerlendirmişlerdir. Bu bağlamda sanal gerçeklik teknolojisinin turizm endüstrisindeki rolü, uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Sonuç olarak sanal gerçeklik teknolojisinin turizm sektöründeki uygulamalarının ve ortaya çıkardığı etkilerinin önemli olması sebebiyle turizm sektörüne değer katabileceği ve bu yenilik stratejilerinden faydalanılmasının fark oluşturacağı ifade edilmiştir.

Demirezen (2019); sanal gerçeklik teknolojisinin turizmde kullanımının önemine vurgu yaparak turizmin bu yeniliği benimsemesi gerektiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak, gerçeklik teknolojilerinin turizme sağladığı sürdürülebilir rekabet üstünlüğü sağlaması, hizmet kalitesi, çekiciliği artırması, bilgiye erişimi kolaylaştırması, imaj oluşturmaya, pazarlama-tanıtım-tutundurma-planlama-yönetim faaliyetlerine katkı sağlaması, gelir artışı sağlaması, ulaşılabilirliği artırması, eğitimde etkinlik ve verimlilik sağlaması, görevlerde kolaylık ve profesyonellik sağlaması, güvenliği artırması, yenilikçi olması, memnuniyet sağlaması ve marka sadakati sağlaması olmak üzere on yedi faydasını ortaya çıkarmıştır.

Okul ve Şimşek (2020); turizm rehberliği bölümlerinde verilen alan derslerinin sanal gerçeklik uygulamalarıyla verilmesi durumunda sanal gerçeklik uygulamalarının düşük maliyetle ve yüksek verimle nasıl uygulanabileceğini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Araştırma sonucunda sanal gerçeklik destekli dersler için hazırlanacak içeriğin 360 derece fotoğraflar ile hazırlanması durumunda videoya göre daha düşük maliyetli olduğu ortaya koyulmuştur. Bununla beraber, webde sunulan ücretsiz hazır içeriklerin kullanılması durumunda daha düşük maliyet ve yüksek verim ile derslerde sanal gerçeklik uygulamalarının kullanılabilirliği ifade edilmiştir.

Aydın (2020); gerçeklik teknolojilerinin satın alınmak istenilen hizmet veya ürünler hakkında detaylı bilgi veren bir platform olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda pazarlama aracı olarak konumuna dikkat çekilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; gerçeklik uygulamalarının turizm hizmetinin bir ürün olarak sunulmasında ve pazarlanmasında kullanılması halinde müşteri memnuniyeti ve sadakatini destekleyici bir etkisi olacağı ifade edilmiştir.

Yapılan Türkçe makale yayınlarının tamamı genel olarak değerlendirildiğinde sanal gerçeklik platformlarının ortaya çıkaracağı turizme yönelik olası faydalardan bahsedilmiştir. Bu

kapsamda sanal gerçeklik teknolojilerinin turizme adapte edilmesinin önemine vurgu yapıldığı ortak görüşü sonucu ortaya çıkmaktadır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Metaverse fiziksel olanı sanala aktarabilen diğer bir ifadeyle ikincil bir yaşam formu sunan alan ve proaktif olarak düşünülmesi gereken yeni nesil bir teknoloji ürünüdür. Fiziksel ve dijital gerçekliğin bütünleşmesi olarak ortaya çıkan bu yeni nesil yaşam formunun tam olarak anlaşılması, gerçeğe yakın bir turizm deneyiminin elde edilmesi açısından oldukça önemlidir.

Teknoloji ilerledikçe ve gerçeğe benzer nitelikte eylemler sunuldukça metaverse kullanıcılarının sayısı da artmaktadır. Turizm endüstrisi, yenilikçi fikirlerle hedef kitlelerine mümkün olan en çekici şekilde ulaşmak için dijital turizmi kullanmanın yeni yollarına başvurmaktadırlar. Kullanıcılara sanal olsa bile, etkileşimde bulunabilme fırsatı sunan metaverse sayesinde seyahat kavramı da değişmeye başlamaktadır. Henüz başlangıç aşamasında bile ortaya çıkan sanal platformdaki sanal turların ilgi görmesi Metaverse'in ortaya çıkaracağı fenomenin anlaşılmasında oldukça önemlidir. Dijital teknoloji hızla değişirken, bu değişiklikleri kabul etmek ve uyum sağlamak gerekmektedir. Metaverse'in dijital turizmde nasıl kullanılacağı uygulama alanına göre değişmekle birlikte, Metaverse'i ortaya çıkaran sosyal faktörlerin anlaşılarak uygulama stratejilerinin oluşturulması oldukça önemlidir.

Metaverse teknolojik ilerlemelere hızlı adapte olduğundan, turizm endüstrisinin tüketici talepleri oluşmadan bu teknolojiye entegre olmasını gerektirmektedir. Teknolojinin ilerlemesine paralel sosyal medya uygulamalarındaki kullanıcı sayısının artması metaverse için önemli bir öngörü oluşturmaktadır. Kullanıcıların sanal platformları tercih etmesindeki artış elbette meta evreninin de gün geçtikçe artan sayıda tercih edileceğini göstermektedir. Mark Zuckerberg "Beş yüz milyon kişilik sanal devletin başkanı" başlığı ile yazdığı yazıda bu durumun muhtemelliğine önemli bir gönderme yapmıştır. Bu sanal uzamda rekabet üstünlüğü elde etmek isteyen turizm endüstrisinin gerekli adımları atması, gerçek dünyadaki rekabet kadar büyük önem arz etmektedir.

Çalışma kapsamında ulaşılan metaverse ile ilgili turizm yayınları değerlendirildiğinde, araştırmaların çoğunlukla teorik düzeyde yapıldığı ortaya çıkmıştır. Metaverse araştırmaları için çok fazla potansiyel bulunmaktadır. Teknolojik altyapıyı geliştirme en önemlilerinden bir tanesidir çünkü metaverse için en önemli özelliklerden birisi, gerçeklik algısını oluşturmaktır. Gelecekte sosyal ağların da metaverse platformunda aktif olarak yer alma potansiyeli büyüktür. Hâlihazırda çevrimiçi oyun platformlarında insanlar arası iletişim ve etkileşim unsurları birer bileşen olarak sunulmaktadır. Sosyal ağlardan öncül olarak metaverse evrenine dâhil edilecek olanlar için önemli potansiyeller bulunmaktadır. Bu nedenle gelecekte yapılacak olan metaverse içerikli turizm çalışmalarının özellikle pratik uygulamalara yönelik olması önerilmektedir. Sanal ortamlarda avatarlar eşliğinde gerçekleştirilen sanal turlarda turistlerle fikir alışverişinde bulunmak ve derinlemesine mülakat tekniği ile turist beklentilerini ortaya çıkarmak oldukça önemli bir araştırma konusu olarak değerlendirilmektedir. Böylece gelecekte düzenlenecek yeni nesil sanal turlara yönelik bir Metaverse turizmi bakış açısı oluşturulabilecektir. Bu durum gerçek turizm deneyimi elde etmek isteyen turistlere yönelik bir adım atılmasına olanak sunarak, sanal turistik ürün ve hizmet sunum şekillerinde dikkat çekici unsurların yer almasını sağlayabilecektir.

Metaverse özellikli konaklama süreçleri, tüketiciler ve hizmet sağlayıcılar arasındaki etkileşimde devrim yaratmaktadır. Konaklama işletmeleri, metaverse'in desteğiyle tüketicilerle hem sanal ortamlarda hem de fiziksel ortamlarda sorunsuz bir şekilde etkileşim kurabilir. İşletmeden tüketiciye olan etkileşimlerde konaklama işletmeleri, teknolojinin güçlendirilmesi yoluyla tüketicilerin deneyimlerini birlikte yaratmalarını sağlamalıdır. Konaklama işletmeleri, deneyim oluşumunu geliştirmek için birlikte yaratmayı kolaylaştırırken işlerini tüketicilere daha sürükleyici bir şekilde tanıtılabilir.

Konaklama ve turizm endüstrisi oyuncularının yalnızca bu yeni fenomeni tanınması değil, aynı zamanda bu yeni dünyaya aktif olarak katılmak için stratejiler geliştirmesi ve sürdürülebilir bir rekabet avantajı oluşturmak için bu fırsatı kullanması kritik öneme sahiptir. Meta veri havuzu, gerçek hayattaki konaklama ve turizm deneyimlerinin yerini almayacak olsa da, tüketicilerin konaklama ve turizm ürün ve hizmetlerini tüketme biçimlerini değiştirecektir.

5. KAYNAKLAR

- Arat, T., & Baltacıoğlu, S. (2016). Sanal gerçeklik ve turizm. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 19(1), 103-118.
- Arica, R., Cobanoğlu, C., Cakir, O., Corbaci, A., Hsu, M.J. & Della Corte, V. (2022). Travel experience sharing on social media: Effects of the importance attached to content sharing and what factors inhibit and facilitate it. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 34(4), 1566-1586.
- Aydın, R. (2020). Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojilerinin turizm uygulamaları ve pazarlamadaki yeri. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi (IRTAD)*, 4(2), 9-25.
- Buhalis, D. & Foerste, M. (2015). SoCoMo marketing for travel and tourism: Empowering co-creation of value. *Journal of Destination Marketing and Management*, 4(3), 151-161.
- Buhalis, D. & Karatay, N. (2022). Mixed reality (MR) for generation z in cultural heritage tourism towards metaverse, in Stienmetz, J.L., Ferrer-Rosell, B. and Massimo, D. (Eds), *Information and Communication Technologies in Tourism* (p.16-27), Springer, Cham.
- Buhalis, D., Lin, M. S., & Leung, D. (2022). Metaverse as a driver for customer experience and value co-creation: Implications for hospitality and tourism management and marketing. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-05-2022-0631>
- Demirezen, B. (2019). Artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik teknolojisinin turizm sektöründe kullanılabilirliği üzerine bir literatür taraması. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-26.
- Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Baabdullah, A. M., Ribeiro-Navarrete, S., Giannakis, M., Al-debei, M. M., Dennehy, D., Metri, B., Buhalis, D., Cheung, C. M. K., Conboy, K., Doyle, R., Dubey, R., Dutot, V., Felix, R., Goyal, D. P., Gustafsson, A., Hinsch, C., Jebabli, I., ... Wamba, S. F. (2022). Metaverse beyond the hype: Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 66, [102542]. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2022.102542>

- Ekici, R., & Güven, A. (2017). Sanal Gerçeklik Teknolojisinin Turizm Endüstrisindeki Rolü. *Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi*, 406-408.
- Gomes, D. A., & Araújo, M. C. B. (2012). Tourism online: a metaverse offers study. *Estudios y Perspectivas en Turismo*, 21(4), 876-903.
- Gursoy, D., & Chi, C. G. (2020). Effects of COVID-19 pandemic on hospitality industry: review of the current situations and a research agenda. *Journal of Hospitality Marketing and Management*, 29(5), 527-529.
- Gürsoy, D., Malodia, S., Dhir, A. (2022). The metaverse in the hospitality and tourism industry: an overview of current trends and future research directions. *Journal of Hospitality Marketing & Management*, 31(5), 1-8.
- Joshua, J. (2017). Information Bodies: Computational Anxiety in Neal Stephenson's Snow Crash. *Interdisciplinary Literary Studies*, 19 (1), 17-47.
- Lee, L.H., Braud, T., Zhou, P., Wang, L., Xu, D., Lin, Z., Kumar, A., Bermejo, C., & Hui, P. (2021). All one needs to know about metaverse: A complete survey on technological singularity, Virtual Ecosystem, and Research Agenda. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.11200.05124/8>
- Lee, S. H. (2021). The advent of the metaverse era and the future of cultural tourism. *Korea Tourism Policy*, 84, 68-71.
- Okul, T., & Şimşek, G. (2020). Sanal gerçeklik uygulamalarının turizm rehberliği bölüm derslerinde kullanımına yönelik bir öneri. *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 31-51.
- Stylos, N. (2022). An integrated duality theory framework (IDTF): Marking pathways for consumer decision-making researchers in the hospitality and tourism industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 34(7), 2597-2619.
- Zhang, H., Gordon, S., Buhalis, D. & Ding, X. (2018). Experience value cocreation on destination online platforms. *Journal of Travel Research*, 57(8), 1093-1107.

JOKER KARAKTERİ VE SİNEMADA POSTMODERN KİMLİĞİN YÜKSELİŞİ
THE JOKER CHARACTER AND THE RISE OF THE POSTMODERN IDENTITY
IN CINEMA

Mehmet Ferhat SÖNMEZ¹, Mevlüde BATUR²

¹ Dicle University, Communication studies, 0000-0002-9965-3591

² Fırat University, Communication studies, 0000-0001-5985-9694

Özet

17. yüzyıl Avrupa'sında başlayan ve Aydınlanma Çağı'nın da etkisiyle toplumları düşünsel olarak etkileyen modernizm, dünya için bir ütopya vaat etmiş ancak öngörülemeyen sorunlar nedeniyle zamanla çeşitli tartışmaların odağına yerleşmiştir. Bu tartışmalar ise postmodernizm denilen kopuş sürecinin doğuşuna kapı aralamıştır.

Postmodernizm; 1970'li yıllardan itibaren sanat, edebiyat ve kültür alanlarında modern düşüncenin önermelerine karşı bir başkaldırı olarak tanımlanmaktadır. Modernizmin getirdiği rasyonelleşme, pozitivism ve bireyselleşme gibi ilkeler, postmodernizmle birlikte ciddi eleştirilere uğramış; modern düşüncenin temel kavramları sorgulanır hale gelmiştir.

Postmodern düşüncenin yansımaları, kültür ve sanat ürünlerinin pek çoğunda görülmektedir. Postmodern anlatılarda karmaşık ve anlaşılması zor kurgular sergilenmektedir. Bu durum sinemada da belirgin bir biçimde kendini göstermektedir. Postmodern sinema anlayışı ile oluşturulan kimlik temsilleri, gösterilen mekânlar ve zamansal unsurlar klasik anlatı yapısından farklılaşmaktadır. Hikâyeler neden-sonuç ilişkisinden uzak ve kahramanlar, izleyicinin beklentisinden farklı bir konumdadır. Çünkü postmodern sinema anlayışı, geleneksel karakter-kahraman-anlatı geleneğini bir kenara atmış; hem şaşkıncu hikâyeler ve hem de izleyiciye ilginç gelen karakterler kurgulanmasının önünü açmıştır. Bu anlayışla kurgulanan karakterler ise, -postmodern düşünce biçimiyle örtüşür biçimde- yerleşik kültürel kabullere yabancılaşmış, benliği parçalanmış, kararsız, amaçsız, materyalist ve her türlü hazzı önceleyen bir görünüm sergilemektedir.

Bu çalışma, nitel bir araştırma niteliğinde olup Hollywood yapımı Batman serilerinin kurgusal karakteri olan Joker karakteri üzerinden sergilenen postmodern temsilleri ve durumları analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler: Sinema, postmodernizm, kurgusal karakterler

Abstract

Modernism, which started in Europe in the 17th century and affected societies intellectually with the influence of the Age of Enlightenment, promised a utopia for the world but due to unforeseen problems, it has been the subject of debates with time. These debates give rise to the birth of the breaking away process called postmodernism.

Postmodernism has been defined as a rebellion against the propositions of modern thought in the fields of art, literature, and culture since the 1970s. Principles such as rationalization,

positivism, and individualization brought by modernism have been severely criticized with postmodernism; the basic concepts of modern thought have become questionable.

The reflections of postmodern thought are seen in many cultural and artistic products. In postmodern narratives, fictions, which are complex and difficult to understand, are exhibited. This is evident in the cinema as well. Identity representations, displayed spaces and temporal elements created with the understanding of postmodern cinema differ from the classical narrative structure. The stories are far from the cause-effect relationship and the heroes are in a different position from the expectation of the audience. Because the understanding of postmodern cinema has cast aside the traditional character-hero-narrative tradition; it paved the way for the creation of both surprising stories and interesting characters to the audience. The characters constructed with this understanding, on the other hand, display an appearance that is alienated from established cultural assumptions, fragmented, indecisive, aimless, materialistic and prioritizes all kinds of pleasure, in line with the postmodern way of thinking

This study is a qualitative research and aims to analyze the postmodern representations and situations displayed through the Joker character, the fictional character of the Hollywood-made Batman series.

Keywords: Cinema, postmodernism, fictional characters

1. GİRİŞ

Sinema sanatı; propaganda başta olmak üzere toplumsal yapının dinamiklerini yansıtması, kültürleri birbirine bağlaması, toplumların yaşadığı değişim-dönüşüm süreçlerini ve yaşam tarzlarını temsil edecek sanatsal bir dil geliştirmesi gibi işlevleriyle kitleleri etkilemektedir. Filmlerde ve dizilerde kurgulanan hikâyeler ve karakterler, insanların duygu durumlarını etkileyebilmektedir. Sinemada yapılan çalışmalarda; geleneksel, modern ve postmodern olmak üzere üç anlatı biçiminden söz edilmektedir. Klasik Hollywood filmlerinde sıkça görülen geleneksel anlatı biçiminde öyküler, doğrusal bir süreçte ilerlemektedir. Modern anlatılarda öyküler eğrisel bir süreçte ilerlemektedir ve bu anlatıların izleyici tarafından okunması kolay değildir. Postmodern sinema anlatısı ise karmaşık bir yapıya sahip olup hem geleneksel ve hem de modern anlatı biçiminden izler taşımaktadır (Erdemir, 2011). Postmodern anlatı biçiminin yansımaları ise özellikle 1980’li yıllardan itibaren sinema için çekici hale gelmiştir (Büyükdüvenci & Öztürk, 1997). Bu çalışma sinematografik hikâyelerde kurgulanan karakterler üzerinden betimlenen postmodern temsilleri ve durumları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, postmodern düşüncenin sinema sanatında nasıl temsil edildiğini ve izleyiciye nasıl sunulduğunu ortaya koymasından önemli görülmemekte; alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Postmodernizm

Postmodernizm kavramı, ilk olarak 1870 yılında İngiliz ressam John W. Chapman tarafından kullanılmış olsa da anlam itibariyle pek tatmin edici olmamıştır. 1930’larda Frederico de Onis şiirlerinde bu kavramı kullanmıştır. Ortaya çıktığı dönemde pek yankı bulmayan postmodernizm, 1950’lerde Arnold Toynbee’nin yazdığı “*Study of History*” adlı eserinde Fransa-Prusya arasındaki savaşla başlayan dönemi “*postmodern çağ*” olarak adlandırmasıyla yavaş yavaş entelektüel dünyada tartışılmaya başlamıştır (Anderson, 2002). 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa ve Kuzey Amerika’da ortaya çıkan postmodernizm, üslup ve temsil biçimlerine odaklanmış; edebiyat, sanat ve kültür alanlarından moderniteye karşı bir başkaldırı biçimi olarak ortaya çıkmıştır (Malpas, 2005). David Harvey postmodern anlayışı;

geliş geçicilik, parçalanma, süreksizlik ve kargaşayı bütünüyle benimseyerek değişimin parçalanmış ve kaotik akıntıları içinde yüzmek olarak betimlemektedir (Harvey, 2006). 1960'lı yıllarda New York'taki sanatçı ve eleştirmenlerin tartışmalarıyla ortaya çıkan, 70'lerden itibaren Avrupa'da tartışılabilen bu anlayış, modernlikten sonra neyin geldiğini bildirmektedir. Artık bütüncülük yerine çoğulculuk ve parçalanmışlık konuşulmaktadır ve düşünömsellik, rastlantısallık, parçalılık, alıntılama, pastiş, anarşi, benzetme gibi durumlar postmodern düşöncenin bileşenleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Sarup, 2004). Dolayısıyla postmodernizm, hakikat arayışlarından vazgeçışı, egemen üsluptan ve estetik kaygılardan uzaklaşmayı, bilimsel temellerden ve işlevselliğten vazgeçışı ifade etmektedir ki bütün bu karşı çıkışlar postmodernizme yüksek bir değeri atfetmektedir (Bauman, 2003). Aşağıdaki tabloda postmodern düşöncenin öne çıkan ilkeleri yer almaktadır.

Açıklık/Tolerans	Farklı tarzları ve yaşam biçimlerini önyargısız değerlendirmelerden azade biçimde kabul etme
Hiper-gerçeklik	Sosyal gerçeğin simölasyonlar yoluyla kurulması
Aralıksız şimdiki zaman	Her şeyi (geçmiş ve gelecek dâhil) şimdiki zamanda, "burada ve şimdi" yaşamaya yönelik eğilim
Mantıkdışı birliktelikler	Karşıt, çelişkili ve temelde ilgisiz öğelerin bir araya getirilme pratiği
Parçalanma	Yaşam ve benlik duygusundaki ayırık ve kopuk anların ve deneyimlerin her yerde bulunması
Bağlılık kaybı	Herhangi bir fikre, düşönceye veya büyük anlatıya karşı isteksizlik
Merkezsizleşen özne	Modern geleneğin, özneyi biçimlendiren merkeziliğinden uzaklaşılması
Tüketim ve üretimin tersine çevrilmesi	Değeri üretiminde tüketimin belirleyici konuma yükselişi
Biçime yapılan vurgu	Anlam (lar)ın belirlenişinde içerik yerine tarzın öne alınışı
Düzensizliğin kabulü	Düzen, kriz ve dengesizlikten ziyade ortak varoluş halleri ve nihayetinde bu durumun normal kabul edilmesi

1.2. Postmodernizm ve Sinema

Postmodern sinema anlatısının başlıca özellikleri; nostalji, geçmişe duyulan aşırı özlem, geçmiş ve şimdi arasındaki bulanık sınırlar, cinsellik ve arzunun metalaşması, gerçek ve gerçeğin temsillerine yoğunlaşma, açık bir pornografi, tüketim kültürü ile endişe,

yabancılaşma, öfke ve başkalarından kopuşun tetiklediği yoğun coşkulu yaşantılardır. Ayrıca vurgunun içerikten biçime kayması, klasik anlatının yerini görüntü temelli temsillerin alması, ‘zaman’ın, sürekli bir ‘şimdi’ler dizisi içerisinde hapsolmesi da postmodern sinema anlatısının belirgin özellikleri arasındadır. Postmodern sinema, ekonomik açıdan küreselleşen dünyanın kültürel açıdan da küreselleşmesinin önünü açan bir kavrayışın ürünüdür. Bu yönüyle politik kültürel ve ideolojik bir karakter taşımaktadır ancak bu kavrayışın dışavurumu, ideolojiden ziyade estetik kaygılara ilişkindir (Büyükdüvenci & Öztürk, 1997; Karadoğan, 2005). Bu açıdan bakıldığında, postmodern sinema anlatısıyla birlikte karakterlerin de değişim gösterdiğini; güçlü, savaşçı ve sorun çözen kahraman tipolojisinin yerini kaotik, zayıf iradeli, şizofreniye meyilli ve güvensiz karakterlerin aldığını söylememiz mümkündür. Bu özellikler ise izleyicilerin kahramanla özdeşleşmesini zorlaştırmaktadır (Erdemir, 2011). Dolayısıyla postmodern sinema anlatısının başaktörleri mistik bir fikre saplandıkları için kendi zevkleri ve arzularına boyun eğen, gerçekliği, gerçek olmayandan ayıramayan, bir hayalin ya da bir sırrın esaretine düşen şizofren figürler olarak izleyiciye sunulmaktadır (Şentürk, 2007).

2. YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma kapsamında kurgulanmıştır. Bilindiği gibi nitel araştırmalarda olay veya olgular saptanmakta, bu olay ve olgular izlenerek derinlemesine betimlemeler yapılmakta, bu betimlemeler üzerinden açıklamalar yapılmakta ve nihayetinde bütüncül bir yaklaşım geliştirilmektedir. Ayrıca nitel araştırmalar; nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasını amaçlayan modelleme çalışması olup, olguları bağlı buldukları çerçeve içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana koymaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu çalışmada, doküman incelemesi ile belirlenen analiz birimi, yapısal metin çözümlemesi ile analiz edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu(lar) hakkında bilgi içeren materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman incelemesinde seçilecek dokümanlar, her türden yazılı kaynak olabileceği gibi film, video ve fotoğraf gibi görsel malzemeler ile web siteleri, sohbet odaları, telefon kayıtları gibi dijital ortamdaki unsurlar da doküman kapsamına girmektedir (Love, 2003). Doküman analizinin belli başlı aşamaları ise “*analize konu olan veriden örneklem seçme, kategori geliştirme, analiz birimi saptama ve sayısallaştırma*”dır (Bailey, 1982’den akt. Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu çalışmada, doküman analizinin yukarıda belirtilen aşamalarının izinden gidilmiştir. Bu bağlamda, Joker isimli film, analize konu olacak doküman türü olarak belirlenmiştir. Doküman türü incelenmiş ve araştırmanın amacına uygun olacak şekilde kategoriler ve temalar geliştirilmiştir. Belirlenen doküman türünün analiz birimi olarak ise filmin kurgusal karakteri (Joker) seçilmiştir. Analiz sürecinde sayısallaştırmaya gerek duyulmamış; elde edilen bulgulara ilişkin bütüncül bir yaklaşım geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırma için belirlenen analiz biriminin analiz sürecinde göstergebilime başvurulmuş ve yapısalçı çözümleme yöntemi uygulanmıştır. Araştırma için belirlenen analiz biriminin analiz sürecinde göstergebilime başvurulmuş ve anlatı metinlerinin çözümlenmesi sürecinde kullanılan yapısalçı çözümleme (Barthes, 2009) uygulanmıştır. Göstergebilim, “*insan için dünyanın ve insanın anlamı*” sorunudur (Yücel, 2005) ve gösterge dizgelerini işleyişini bilimsel bir yöntemle inceleyip betimlemektedir. Bu yönüyle göstergebilim; davranışlardan toplumsal geleneklere, alfabeden doğal dillere, siyasal rejimlerden yazılı-sözlü basına, mimariden moda kadar insanı kuşatan anlamlar evrenindeki dizgeleri kavrayabilmek, özümleyebilmek ve yorumlayabilmek için yeniden-yapılandırma modeli sunmaktadır (Rifat, 2009). Peirce’a göre bir gösterge, herhangi bir olgunun/kavramın/nesnenin yerini herhangi bir bakımdan ve(ya) herhangi bir sıfatla tutan bir

şeydir. Bir gösterge, kişinin zihninde eşdeğerli ya da daha gelişmiş bir gösterge yaratmaktadır ki zihin, bir göstergeyi; görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge, simgesel gösterge şeklinde kategorileştirerek yorumlamaktadır (Rifat, 2009). Saussure ise biçim/töz karşıtlığı üzerinde durmuş ve gösteren/gösterilen ilişkine vurgu yapmıştır (Rifat, 2009). Göstergebilimin bir diğer önemli ismi olan Roland Barthes ise Saussure'ün gösteren/gösterilen ilişkisini, düzanlam ve yananlam şeklinde boyutlandırmıştır (Barthes, 1979). Düzanlam, 'gösteren'in belirttiği nesnel sınıfları olup bir birimin mantıksal, bilişsel ve nesnel anlamına karşılık gelmektedir. Yananlam ise birim(ler)in düzanlamına kullanım sırasında katılan ve ikincil kavramlara/imgelere/öznel izlenimlere eşdeğer olan çağrışımsal değerdir. Yananlam, öznel deneyimler sonucu ortaya çıktığı gibi tarihsel, toplumsal ve kültürel özelliklere göre de biçimlenmektedir (Vardar, 2007).

3. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma bulgularına yer verilmektedir. 2019 yapımı Todd Phillips'in yönettiği "Joker" filmi, gerilim ve dram türündedir. Senaristliğini Todd Phillips ve Scott Silver'in üstlendiği filmin oyuncu kadrosunu Joaquin Phoenix, Robert De Niro, Zazie Beetz gibi oyuncular oluşturmaktadır. Filmin kurgusal karakteri, popüler sinemanın bir ögesidir ve farklı bir karakter imajı çizmektedir.

Görsel 1: Film afişi

Filmde genel olarak toplum tarafından dışlanmış bir karakter olarak Arthur Fleck'in Joker'e dönüşme yolculuğu anlatılmaktadır, Joker'in anti kahramana dönüşmesini sağlayan itici güç aslında sistemin zorlamasıdır. Maskesi, makyajı ve sıra dışı kostümüyle Joker postmodern kahramana ait özelliklerin birçoğunu taşımaktadır. Film Joker'in kuliste makyajını yaptığı sahne ile açılmaktadır ve Arthur Fleck olarak tanıdığımız karakter palyaço makyajını yaparken mimikleriyle perdeye yansımıştır. Fleck'in yüzüne yaptığı makyaj aslında postmodern dönemin bireyine atıfta bulunmaktadır, birey bu dönemde farklı kimliklerin arkasındadır ve benliğini unutmuştur. İlk sahnede karakterin yüz ifadeleri yakın çekim ile aktarılmaktadır. Arthur Fleck karakteri öncelikli olarak travmatik bir kişi olarak inşa edilmiştir. Bu durum yaşadığı şehrin kasveti ve havasıyla da desteklenmiştir (çöp yığınları, şehri farelerin basması gibi). Bir ajansta palyaço olarak çalışan Arthur Fleck psikolojik yardım almaktadır. Arthur Fleck'in günlüğü seans sırasında psikoloğu tarafından okunmaktadır ve "ölümüm yaşamımdan daha anlamlı olur umarım" ifadesi Fleck'in ruhsal bunalımını yansıtmaktadır. Ayrıca yine seans sırasında Fleck'in "...artık bu kadar kötü hissetmek istemiyorum" ifadesi karakterin içsel durumunun bir göstergesidir. Filmin ilk sahnelerinde palyaçoluk yapan Fleck birkaç genç tarafından tabelası elinden alınarak dövülmüştür, burada Fleck'in dışlanma duygusu aktarılmaktadır. Ayrıca psikiyatrik rahatsızlığı olan Fleck daha önce hastaneye yatırılmıştır. Farklı ilaçlar kullanan Arthur'un

gülme hastalığı vardır, onu strese sokan durumlar karşısında güler tepki vermektedir, bu durum toplumda onun daha da dışlanmasına sebep olmaktadır.

Görsel 2: Arthur Fleck'in gülme hastalığı ile toplumdan dışlandığı sahne

Arthur Fleck'in olumsuz duygular karşısında verdiği gülme tepkisi toplumda dışlanmasına neden olmaktadır. Terapi seansından sonra otobüsle evine dönen Fleck dalgın ve düşüncelidir. Ön koltukta oturan çocuğun ona bakması ile çocuğu güldürmek için jest ve mimiklerini kullanan Fleck çocuğun annesinin sert ve olumsuz tepkisi ile karşılaşınca ani gülme krizine girmiştir. Bu durum ise, çocuğun annesinin Fleck'i daha fazla dışlamasına sebep olmuştur. Fleck kadına psikolojik rahatsızlığı olduğunu ifade eden kartı uzatmıştır. Fleck'in annesi ile beraber yaşadığı ev de yaşadıkları şehir gibi kasvetlidir. Tüm bunlara rağmen onu mutlu eden şey aynı apartmanda yaşadıkları komşusu ile olan gönül ilişkisidir. Maaşının kesilmesi, annesinin mektubunu okuduğunda, babasının şehrin ileri gelenlerinden biri olduğunu öğrenmesi, annesinin durumunun ağırlaşarak hastaneye kaldırılması gibi birçok olumsuz durum yaşayan Arthur Fleck artık hayal dünyasında yaşamaktadır. Hayal ile gerçeği birbirinden ayırt edemeyen Fleck'in yaşadığı gönül ilişkisi de hayal dünyasından ibarettir. İçinde yaşadığı kaotik durum, annesi başta olmak üzere birçok cinayet işlemesine sebep olmuştur. Bu noktada, Fleck'in cinayetlerinin bile meşrulaştırılmaya çalışılması dikkat çekicidir. Daha sonra art arda işlediği ve özellikle canlı yayında Murray'ı öldürmesi şehirde kargaşa çıkmasına neden olmuş ve Fleck polisler tarafından yakalanmıştır. Joker maskesi ile birçok insana ilham olmuş ve gösterilerde palyaço maskeli insanların görüntüsü aktarılmıştır. Polis aracılığıyla götürülmesi esnasında bile yüzündeki kanlı gülümseme, postmodern çağa karşı konumlanan bireyin durumunu izleyicinin algı dünyasına yerleştirmiştir. Nihayetinde Arthur Fleck'i Joker haline dönüştüren içinde yaşadığı çağ olmuştur.

Görsel 3: Joker'in kanlı gülümsemesi

Filme Joker karakteri, klasik kahraman hikâyelerinden farklı bir noktada görülmektedir. Postmodern dönemde anti kahramanlar öne çıkmaya başlamıştır ve Joker karakteri de bunlardan biridir. Başarısız, yoksul, mutsuz ve içsel sıkıntılarla boğuşan bir karakter olarak Joker'in en büyük hayali ünlü bir komedyen olmaktır. Yaşadığı olumsuz durumlar bedeni

üzerinden de aktarılmıştır. Filmde Arthur Fleck'i zayıf ve şiddete uğramış bir beden ile görmekteyiz. Silik bir benliğin şiddet aracılığıyla kahramana dönüşmesi, Arthur Fleck'in intikam duygusu üzerinden inşa edilmiştir. Geçmişten geleceğe Joker'i anlatan filmde konu ve kurgu yine Joker etrafında örülmüştür. Benliği parçalanmış ve yalnız, toplum tarafından dışlanmış bir karakter olarak Arthur Fleck'in kaotik bir kişiliği vardır. Modern sistem tarafından suçlu olarak nitelendirilebilecek Joker, eylemlerini, neden-sonuç ilişkisine yaslanarak meşrulaştırmış ve Joker karakteri belirli kalıpların dışına çıkarak anti kahraman haline gelmiştir. Postmodern kimlik tasavvuru, genel itibarıyla karakter psikolojisi üzerinden inşa edilmiştir. Filmin başlarında yansıtılan sakin Arthur Fleck imgesinin yerini, ilerleyen sahnelerde intikam ve şiddeti arzulayan bir karakter tipolojisi almıştır. Postmodern dönemin en önemli özelliklerinden biri olarak görecelilik filme de yansımıştır. Arthur Fleck umut dolu karakter olarak karşımıza çıkmaktadır, ancak umudun kökenlerine bakıldığında bunlar bir sanrıdan ibarettir. Arthur Fleck, postmodern dönemin yalnızlaştırılan benliğinin izdüşümüdür. Fleck'in mutlak yalnızlığı onu büyük bir boşluğa itmştir. Toplum içinde dalga geçilen, ezilen ve dışlanan karakterin anlatımı, filme hâkim olan karanlık atmosfer ve müzik kullanımı ile desteklenmiştir. Yine filme bakıldığında postmodern dünyanın eşitsizlik üzerine kurulu yapısının da yansıdığı görülmektedir. Şehirde zenginler ve yoksullar arasında keskin farklılıklar mevcuttur ve bu durum da Joker'in intikam duygusunu daha da güçlendirmektedir. Filmin son sahnelerine doğru Joker'in katıldığı Murray Franklin'in canlı yayın programında şu ifadesi dikkat çekmektedir: *"Hayatım bir komediden ibaret. Komedi görecelidir. Çok şey bilen bu sistemde doğruya yanlışa da siz karar veriyorsunuz. Aynı şekilde komik olana da olmaya da yine siz."* Yine canlı yayında *"Artık herkes korkunç bence. Bu herkesi delirtmeye yeter"* ifadesi de onun sistem karşıtı duruşunu sergilemektedir. Burada karakterin doğrudan sisteme yönelik eleştirisiyle birlikte kitleleri yönlendirecek tarzda konuşması büyük bir tepki yaratmış ve şehirde kaosa neden olmuştur.

Görsel 4: Joker'in dans sahnesi

Joker karakterinin dans sahneleri de dikkat çekmektedir. Kendini müziğin akışına bırakan ve benliğini ortaya çıkaran bu sahnelerde Joker'in vücudu ve mimikleri uyum içerisinde. Yüzündeki ifade ile adeta başka bir dünyada yaşıyormuş gibi bir his uyandırmaktadır.

Filmin son sahnelerinde şiddetin dozu iyiden iyiye artmaktadır. Filmin ilk sahnelerinde Arthur Fleck'in çalıştığı ajanstaki iş arkadaşı Randall'in ona ihaneti film boyunca onun aklında yer etmiş ve sonunda, Randall'i vahşice öldürmesine neden olmuştur. Ardından annesini hastane odasında yastıkla boğarak öldürmüştür. Murray Franklin'in canlı yayın programına katılan Joker onu da öldürmüştür. İşlediği cinayetlerden sonra dans ederek kutlama yapması da, eylemlerinin doğru olduğuna inandığının en büyük göstergesidir çünkü neyin kötü ya da iyi

olduğuna karar vermek artık güçtür. Modern karakter Arthur Fleck'in benimsediği “doğru olan şeyi yap” ilkesi postmodern karakter Joker'de “doğru olan şey, yaptığıdır” ilkesizliğine evrilmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Zygmunt Bauman; modernleşme sürecinde öznenin en büyük kazanımının bireyselleşme olduğunu ve bireyselleşmenin özgürleşmeyi getirdiğini ifade ederken, özgürleşmeyle paralel giden bir başka durumu kalın çizgilerle işaretler: “duyarsızlaşma” (Bauman, 2017). Bu durum, Joker karakterinin kurgulanışında da belirgin biçimde görülmektedir. Joker; hassasiyetlerini önemsemeyen, görmezden gelen ve/veya dışlayan bir toplumsallık karşısında ilk zamanlar direnmiş ancak bunu başaramayınca bu dışlanmışlık durumuna karşı bir tepkisellik olarak duyarsızlaşmıştır. Bu durum, karakterin gerçeklik algısını sarstığı gibi doğru-yanlış kavramlarını da kendi gerçekliğine göre yorumlamasına sebep olmuştur. Karakterin bu dönüşümü, postmodern düşüncenin kimlik tasavvuruyla da örtüşmektedir. Çünkü postmodern birey; kendi gerçekliğini yaratmış, arzu kültürünü özümsemiş, savurgan bir biçimde kendini inkâr etmiş ve bir tür ‘özel özerklik’ yaratmıştır (Rosenau, 1992). Bu yönüyle Joker karakteri, izleyiciler için postmodern anlatının bir örneğini sunmaktadır. İzleyicinin, böylesi bir karakter ile özdeşleşmesi ise pek mümkün görünmemektedir. Çünkü izleyici; silik ve sorunları(nı) çözemeyen, çözemediği için de suça bulaşan ve nihayetinde işlediği suçların doğru olduğu sanısına kapılan bir karakteri değil, her türlü zorluğun üstesinden gelen kahraman imgesini benimseyecektir. Joker karakteri ise, geleneksel kahraman imgesinin zıddı konumundadır ve postmodern anlayışın doğasıyla örtüşür biçimde kendi gerçekliğinin kurlsızlığında yüzmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Anderson, B. (2002). *Postmodernitenin Kökenleri*. (E. Gen, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Barthes, R. (1979). *Göstergebilim İlkeleri*. (B. Vardar, & M. Rifat, Çev.) Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Barthes, R. (2009). *Göstergebilimsel Serüven*. (M. Rifat, & S. Rifat, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bauman, Z. (2003). *Yasa Koyucular ile Yorumcular* (2. b.). (K. Atakay, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Bauman, Z. (2017). *Akışkan Modernite*. (S. O. Çavuş, Çev.) Can Yayınları.
- Büyükdüvenci, S., & Öztürk, S. R. (1997). *Postmodernizm ve Sinema*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Erdemir, F. (2011). POSTMODERN SİNEMADA KAHRAMANIN DÖNÜŞÜMÜ. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(35), 21-40.
- Fırat, F. A., & Shultz, C. J. (1997). From segmentation to fragmentation: Markets and marketing strategy in the postmodern era. *European Journal of Marketing*, 183-201.
- Harvey, D. (2006). *Postmodernliğin Durumu* (4. b.). Ankara: Metis Yayınları.
- Karadoğan, A. (2005). Postmodern Sinema mı Film mi? *İletişim: Araştırmaları Dergisi*, 3(1-2), 133-160.

- Love, P. (2003). Document Analysis. F. K. Stage, & K. Manning içinde, *Research in the College Context: Approaches and Methods* (s. 83-96). New York: Brunner-Routledge.
- Malpas, S. (2005). *THE POSTMODERN*. Taylor & Francis e-Library.
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si* (3. b.). İstanbul: SAY Yayınları.
- Rosenau, P. M. (1992). *Post-Modernism and Social Science*. Princeton University Press.
- Sarup, M. (2004). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*. (A. Güçlü, Çev.) İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şentürk, R. (2007). *Postmodern Kaos ve Sinema*. İstanbul: İz Yayınları.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü* (2. b.). İstanbul: Multilingual.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. b.). Ankara: Seçkin Yay.
- Yücel, T. (2005). *Yapısalcılık*. İstanbul: CAN Yayınları.

TÜRK VE IRAK HUKUKUNDA BOŞANMA DAVASINA İLİŞKİN HÜKÜMLER PROVISIONS REGARDING DIVORCE CASE IN TURKISH AND IRAQI LAW

Mateen Mohamedzaki NOORULDEN

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans
Öğrencisi, ORCID No: 0000-0002-7914-3842

Özet

Çalışmamızda Türk ve Irak hukukunda boşanma davasına ilişkin hükümler ele alınmıştır. Bu çalışmayla Türk aile hukukuna ve Irak aile hukukuna ilişkin bazı kurumların boşanma davalarında hangi esaslarla uygulanmasının uygun olacağını belirlemek amaçlanmıştır. Aile, toplumun temel hücreleridir ve aile reformuna uğradığında, toplum da reformu uğrar. Her sağlıklı toplumun arkasında sağlıklı bir aile vardır. Bu nedenle hem İslam dini hem de dünya hukuku aileyi ve onun istikrarını önemser. Aile, yakın akrabalık ilişkilerine dayanan organize bir yapıyı kapsamaktadır. Aile, gelenek ve görenekler yoluyla toplum tarafından korunur. Ayrıca İslam dini ve dünya hukukunda ailelerin sağlam temel üzerinde kurulması ve aralarındaki refah ile uyumun daim kılınması konusu oldukça önemli bir unsurdur. Eşler arasındaki uyum ve anlaşma ailevi sorunları gidermektedir. Hukuk da eşlerin hak ve hukukunu eşit olarak vermiştir. Aile hukuku birçok kanunu ön plana çıkararak birçok sorunun giderilmesi için önemli adımlar atmıştır. Türk ve Irak hukuklarını aynı çalışmada incelemek büyük bir önem arz etmektedir. Özellikle aile hukuku, hukukta büyük bir yer kapladığı için günümüzde sürekliliğini devam ettirmektedir. Bu gibi çalışmaların yapılması ve bilim dünyasına kazandırılması da oldukça önemlidir. Çalışmamızda önce Türk hukukuna değinilmiş, daha sonra Irak hukukundan bahsedilmiştir. Türk aile hukukunda düzenlenen boşanma sebepleri incelenmiştir. Türk aile hukukuna yön veren üst prensipler incelenmiş ve boşanma davasının hükümlerine ilişkin etkiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Irak hukukunda ise Irak aile hukukunda boşanma sebepleri ve boşanma davasına dair hükümler incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Türk Aile Hukuku, Irak Aile Hukuku, Boşanma Davasına İlişkin Hükümler, Evlilik.

Abstract

In our study, the provisions regarding the divorce case in Turkish and Iraqi law are discussed. With this study, it is aimed to determine on which principles it would be appropriate to apply some institutions related to Turkish family law and Iraqi family law in divorce cases. The family is the basic cell of society, and when the family is reformed, the society is also reformed. Behind every healthy society is a healthy family. For this reason, both Islamic religion and world law care about the family and its stability. The family encompasses an organized structure based on close kinship relations. The family is protected by society through customs and traditions. In addition, the establishment of families on a solid foundation in the religion of Islam and world law and the perpetuation of prosperity and harmony between them is a very important element. The harmony and agreement between spouses resolve family problems. The law also gave equal rights and rights of spouses. Family

law has taken important steps to solve many problems by bringing many laws to the fore. It is of great importance to examine Turkish and Iraqi laws in the same study. Especially family law continues its continuity today as it occupies a large place in law. It is also very important to carry out such studies and bring them to the scientific world. In our study, first Turkish law was mentioned, then Iraqi law was mentioned. The reasons for divorce regulated in Turkish family law have been examined. The upper principles that guide Turkish family law have been examined and the effects on the provisions of the divorce case have been tried to be determined. In Iraqi law, the reasons for divorce in Iraqi family law and the provisions on divorce proceedings have been examined.

Keywords: Turkish Family Law, Iraqi Family Law, Provisions Regarding Divorce Case, Marriage.

GİRİŞ

İlk insandan başlayarak, insanların topluluk halinde yaşamaya başladıkları zamandan günümüze kadar evlenmenin olduğu her yerde boşanmanın da olduğunu ifade etmek mümkündür. Boşanma hukuku tarihsel gelişimi içinde çok çeşitli evreler geçirmiştir ancak bir husus çok belirgindir ki o da boşanmanın eski devirlerde de uygulanmakta olan bir kurum olduğudur.

Toplumun temel yapı taşı olan aile, bireyin toplumsal ilişkilerinin büyük bir kısmının şekillendiği yerdir. Toplumla birey arasındaki ilişkiyi kuran, bir taraftan kişiyi belli bir kalıba sokarken aynı zamanda topluma da belli bir şekil veren bir kurum olan aile içerisinde şekil bulan düşünceler, topluma yansıtıldığı andan itibaren toplumsal bir olgu olmaya başlar. Aile, toplumsal yapıyı birbirine bağlayan bir olgudur. Yapılar arasında çimento ve harcın işlevini toplum ile birey arasında aile yerine getirmektedir. Buna bağlı olarak güçlü bir toplumsal yapının oluşturulmasının temel şartı, sağlam bir aile yapısının bulunmasıdır. Bu nedenle aile, toplumun korunmasında titizlikle ele alınan bir olgudur. Bu olgu, yalnız karı koca olarak değil, çocuklarda dahil edilerek ele alınmalıdır.

Her ne kadar toplumlardaki sosyal, ekonomik ve kültürel değişiklikler, o toplumların aile yapısında değişime sebep oluyorsa da değişimi beraberinde getiren bu sosyal, politik, kültürel akımlar karşısında aile, varlığını güçlü bir şekilde koruyup devam ettirmektedir. Devlet, ailenin bazı işlerini üstlense de ailenin önemini, toplumdaki değerini azaltmamıştır. Aile, insanın tabiatına ve ihtiyacına uygun olduğu için, ortadan kalkması mümkün görülmemektedir. Her ne kadar bu gelişme sürecinde ailenin ortadan kalkacağını ileri süren görüşler olsa da aile her zaman toplumun temel taşı olmaya devam etmektedir.

Boşanma davasının ilkeleri, boşanma olayını kolaylaştırmamış, aksine daraltmıştır. Ailenin temel yapısını ve çocukları korumak için her kim boşanma hakkını kullanmak isterse önüne engeller, sorumluluklar koyup boşanma kararını almadan önce sulhu ve iyice düşünmeyi hedeflemiştir.

1. Türk Hukuku Açısından Boşanma Davasına İlişkin Usul Hükümleri

1.1. Türk Medeni Kanunu'na Göre Boşanma Sebepleri

1.1.2. Boşanma Sebepleri

Medeni kanunda boşanma sebepleri altı madde halinde düzenlenmiştir (MK.m.161-166). Boşanma sebepleri mahiyet ve kapsamı bakımından birbirinden farklıdır. Bu sebepler kendi aralarındaki farklılıklara dayanılarak çeşitli açılardan farklı gruplara ayrılabilir. Boşanma

sebeplerinin içeriklerine göre bir ayırım yapılırsa özel ve genel boşanma sebepleri olarak, bu sebeplerin evlilik birliği üzerindeki etkilerine göre bir ayırım yapılırsa mutlak ve nispi boşanma sebepleri olarak bir gruptandırma yapılabilir. Ancak belirtmek gerekir ki bu ayırımlar kanunda yapılmış ayırımlar değil, doktrinde yapılmış ayırımlardır.

1.1.2.1. Özel Boşanma Sebepleri

Türk medeni kanununa göre özel boşanma sebepleri 5 tanedir. Bunlar;

- a. Zina
- b. Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış
- c. Suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme
- ç. Terk
- d. Akıl Hastalığı

Bu boşanma sebepleri sınırlı sayıda ve kanunda yer almayan özel boşanma sebeplerine dayanılarak boşanma davası açılma

1.1.2.1.1. Zina

Türk Medeni Kanunu'nun 161. maddesine göre; eşlerden biri zina ederse diğer eş boşanma davası açabilir. Bir kimsenin zinasından söz edebilmek ve bu sebebe dayanarak boşanma davası açabilmek için üç şartın bir araya gelmiş olması gereklidir:

- a. Evlilik birliğinin bulunması,
- b. Eşinden bir başkasıyla cinsel ilişkide bulunma,
- c. Zinada bulunan eşin kusurlu olması.

1.1.2.1.1.1. Evlilik Birliğinin Bulunması

Zinadan söz edebilmek için, eşler arasında bir evlilik birliğinin bulunması zorunludur. Evlenmeden önce veya evlenme sona erdikten karı veya kocanın başkalarıyla cinsel ilişkide bulunması zina olarak nitelendirilemez. Butlanla geçersiz evlenmeler sonuçlarını doğuracağı için böyle bir evlilikte de eşlerden birinin evliliğin ortadan kaldırılmasına kadar geçen dönemde eşler arasındaki sadakat yükümüne aykırı olarak, bir başkası ile cinsel ilişki kurması zina sayılacaktır. Yok evliliklerde ise zina söz konusu olamaz.

1.1.2.1.1.2. Eşinden Bir Başkasıyla Cinsel İlişkide Bulunma

Zinanın ikinci unsuru, eşlerden birinin diğer eşten başka bir üçüncü kişi ile cinsel ilişkide bulunması şartıdır. Bu şart zinanın objektif maddi unsurunu oluşturmaktadır.

1.1.2.1.1.3. Zinada Bulunan Eşin Kusurlu Olması

Zinanın varlığından söz edebilmek için, zinada bulunan eşin ne yaptığını bilerek ve bu sonucu isteyerek hareket etmesi yani kusurlu olması gerekir. Buna göre, temyiz kudretine sahip olmayan eşin, başkasıyla cinsel ilişkisinde kusur yoktur.

1.1.2.1.1.4. Zina Nedeniyle Boşanma Davası Açma Hakkının Düşmesi

Zina sebebiyle boşanma davası açma hakkı iki halde düşer:

a. Hak düşürücü sürenin geçmesi: MK m. 161/11/ de davaya hakkı olan eşin, boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak alt ay ve her halde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşeceği düzenlemiştir.

b. Zina yapan eşin affedilmesi: MK m.161/111 hükmünde, affeden tarafın dava hakkının olmadığı düzenlenmiştir. Buna göre, zina sebebine dayanarak dava açmaya hakkı olan eş zina yapan eşi affettiği takdirde dava açma hakkını kaybedecektir.

1.1.2.1.2. Hayata Kast, Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış

Hayata kast ile pek kötü veya onur kırıcı davranış aslında iki ayrı boşanma sebebi olmalarına rağmen Türk Medeni Kanunu'nun 162. maddesinde beraberce tek madde halinde düzenlenmişlerdir. Medeni kanundaki bu hüküm mutlak boşanma sebebi teşkil etmektedir ve kusura dayalı bir boşanma sebebidir.

1.1.2.1.3. Küçük Düşürücü Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme

Türk Medeni Kanunu'nun 163. maddesine göre, eşlerden biri küçük düşürücü suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu sebeplerden ötürü onunla birlikte yaşaması diğer eşten beklenemezse bu eş her zaman boşanma davası açabilir.

1.1.2.1.4. Terk

Terk, eşlerden birinin iradi olarak evlilik birliğinin kendisine yüklediği ödevleri yerine getirmemek amacıyla hukuka aykırı bir biçimde ve devamlı surette ortak hayatı terk etmesi veya haklı bir sebep olmadan devamlı olarak ayrı yaşamasıdır.

Ancak her ortak hayata son vermek amacıyla evden ayrılmak da MK. m. 164 anlamında terk sayılmaz. Terkin boşanma sebebi teşkil edebilmesi için kanunda bazı şartlar öngörülmüştür:

- a. Eşlerden birinin ortak hayatı terk etmesi,
- b. Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri yerine getirmeme maksadının bulunması,
- c. Ayrı yaşamanın en az altı ay sürmüş olması,
- ç. Terk eden eşe ihtarda bulunmuş olması ve eşin buna rağmen ortak konuta dönmemiş olması.

1.1.2.1.5. Akıl Hastalığı

Medeni kanununun 165. maddesinde akıl hastalığının hangi şartlar altında boşanma sebebi teşkil edeceği düzenlenmiştir. Akıl hastalığı halinin boşanma sebebi olabilmesi için üç şartın bir arada bulunması gerekir:

- a. Eşlerden birinin akıl hastası olması,
- b. Hastalığın iyileşmeyeceğinin resmi sağlık kuruluya tespiti,
- c. Akıl hastalığı sebebiyle diğer eş için ortak hayatın çekilmez hale gelmesi.

1.1.2.2. Genel Boşanma Sebepleri

1.1.2.2.2. Evlilik Birliğinin Temelden Sarsılması

Türk Medeni Kanunu madde 166'ya göre evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenemeyecek derecede temelinden sarsılması olursa eşlerden her birisi boşanma davası açabilir.

1.1.2.2.2. Kusur Sorunu

Medeni kanuna göre, davacının kusuru daha ağır ise davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Buna göre, dava açma hakkı taraflara kusursuz olma şartına bağlı olarak tanınmış bir hak değildir.

1.1.2.2.3. Ortak Hayatın Yeniden Kurulamaması ya da Fiili Ayrılık

MK. m.166/1'e göre, boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten başlayarak üç yıl geçmesi halinde her ne sebeple olursa olsun ortak hayat yeniden kurulamamışsa evlilik birliği temelden sarsılmış sayılır ve eşlerden birinin istemi üzerine boşanmaya karar verilir.

1.1.2.2.3.2. Şartlar

Ortak hayatın yeniden kurulaması sebebiyle boşanmaya karar verilebilmesi için gerekli olan şartlar şu şekilde sıralanabilir:

- a. Daha önce herhangi bir boşanma sebebine dayanılarak açılan davanın reddedilmiş olması,
- b. Boşanma talebinin reddi kararının üzerinden üç yıl geçmiş ve bu süre içinde her ne sebeple olursa olsun ortak hayatı kurulamamış olması,
- c. Eşlerden birinin boşanma davası açmış olması.

1.1.2.2.4. Anlaşmalı Boşanma

Genel ve mutlak bir boşanma sebebi niteliğinde haiz anlaşmalı boşanma MK m.166/111'de düzenlenmiştir. Buna göre, evlilik en az bir yıl sürmüştür ise eşlerin birlikte başvurusu ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi halinde, evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu halde boşanma kararı verilebilmesi için hâkim tarafları bizzat dinleyerek iradelerini serbestçe açıkladığına kanaat getirmesi ve boşanmanın mali sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır.

1.1.2.2.4.2. Şartlar

Anlaşmalı boşanmaya karar verilebilmesi için gerekli olan şartlar şu şekilde sıralanabilir:

- a. Evliliğin en az bir yıl sürmüştür olması,
- b. Eşlerin boşanmak üzere birlikte başvurmaları veya bir eşin açtığı davanın diğerinde kabul edilmiş olması,
- c. Hâkim tarafları bizzat dinlemesi,
- ç. Hâkimin tarafların boşanmanın mali sonuçlarına ve çocukların durumuna ilişkin düzenlemelerinin uygun bulması.

1.4. Boşanma Davasının Kabulü Kararının Sonuçları

Aile mahkemesinde açılmış olan bir boşanma davasında davacının belirtmiş olduğu boşanma sebebinin sabit olduğu toplanan deliller ışığında ispatlanır ve hâkim de tarafların tekrar bir araya gelmeyeceklerine kanaat getirirse, hâkim boşanmaya karar verecektir. Boşanma talebinin kabulü kararı, boşanma davasının en kesin sonucudur.

1.4.1. Miras Durumu

Evlenme, boşanma talebinin kabulü kararının kesinleşmesi anından itibaren ortadan kalkacaktır. Bundan sonra ise boşanma hükmünün maddi hukuk alanındaki sonuçları ortaya çıkacaktır. Boşanma kararının kesinleşmesi ile dava sırasında hâkim tarafından alınmış geçici önlemler de ortadan kalkar ve eşler için evlilik birliğinden doğan hak ve yükümlülükler sona erecektir.

1.4.2. Mal Rejiminin Tasfiyesi

Boşanma halinde mal rejiminin tasfiyesine gidilecektir. Tasfiye işlemlerinde eşlerin bağlı olduğu rejime ilişkin hükümler uygulanacaktır (TMK m.179) Burada aile mahkemesi hakiminin uzmanları dışında özellikle eşya değerleri ile ilgili bilirkişiden yardım alınması gerekebilir.

1.4.3. Çocuklar Yönünden Boşanmanın Sonuçları

Türkiye’de tarafların boşanma konusundaki kararlarını etkileyen en önemli nedenlerden birisi, tarafların sahip olduğu müşterek çocuklardır. Zira eşlerin müşterek çocuklarının bulunmuş olması, eşleri evlilik birliğinin devam konusunda daha hassas olmaya iteceği gibi, evlilik birliğinde meydana gelecek sorunları yalnız kendi beklentileri doğrultusunda değil, çocuklarında beklentileri dikkate alınarak bu yönde birlikte karar vermeleri sağlanmaktadır.

1.4.3.1. Velayetin Düzenlenmesi

Velayet genel olarak, ergin olmayan küçüklerin ve ergin kısıtlı çocukların şahsılarının ve mallarının konusunda ana babanın sahip oldukları hak ve yükümlülüklerdir. Ergin olmayan çocuk ana ve babasının velayeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velayet ana ve babadan alınmaz. Kısıtlanan ergin çocuklar dahi hâkim vasi atanmasına lüzum görmedikçe ana ve babanın velayeti altındadır. Evlilikte birlikte kullanırlar.

Ana babanın velayetin tevdi hususunda anlaşmaları, bu anlaşmanın çocuğun yararına olması halinde mümkündür. Yapılan anlaşmayı çocuğun yararına uygun bulmayan hâkim, anlaşmaya müdahale ederek çocuk hakkında onun menfaatine uygun bir düzenleme yapabilir.

1.4.3.2. Kişisel İlişkinin Düzenlenmesi

Velayet hakkı kendisine verilmeyen eşin çocuklarıyla ilişkilerinin nasıl olacağını hâkim boşanma kararında göstermelidir. Zira ana ve babadan her biri velayetini üzerlerine alamadıkları çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahiptir.

1.4.4. İştirak Nafakasının Belirlenmesi

Boşanmanın gerçekleşmesi ile velayet kendisine verilmeyen eş, TMK’nin 182/1. maddesine göre, maddi gücü oranında bir nafaka vermekle yükümlü tutulmuştur. Doktrinde iştirak nafakası olarak ifade edilen bu bakım ve eğitim giderlerine katılma nafakasını hâkim kararında resen yer verir. Bu nafakanın miktarını da çocuğun ihtiyaçları, ana babanın hayat koşulları ve ödeme güçleri ile çocuğun gelirini göz önünde tutarak belirler. Çocuğun geliri kendi ihtiyaçlarını karşılayacak durumda ise, iştirak nafakasına karar verilmez.

2. Irak Hukuku Açısından Boşanma Davasına İlişkin Usul Hükümleri

2.1. Irak Aile Hukukunda Boşanma Sebepleri

Boşanma evlilik sözleşmesini fesheder ve kocanın iradesine göre gerçekleşir. Boşanma olayı bazı sorunlara da yol açmaktadır. Boşanma olaylarıyla ilgili yasal hükümler devlet tarafından belirtilmiştir.

2.1.1. Zorla Evlendirmek

Aile Kanunu'nun 9. maddesine göre erkek veya kadın, hiç kimsenin rızası olmadan herhangi bir kişiyi zorla evlendirmeye hakkı yoktur ve zorunlu evlilik sözleşmesi tamamlanmışsa hükümsüz kabul edilir ve hiçbir akraba, evlenmeye uygun olan bir kişinin evlenmesini engelleme hakkına sahip değildir.

2.1.2. On Sekiz Yaşını Doldurmamış Bireyler

Aile Kanunu'nun 7. maddesine göre evlilikte on sekiz yaşını doldurmak gerekmektedir.

2.1.3. Eşler Arasında Anlaşmazlık

Aile Kanunu'nun 40. maddesine göre eşler arasında anlaşmazlık üç başlık altında verilmiştir bu başlıkları şöyle sıralanmaktadır:

- a. Eşlerden her biri aralarında bir anlaşmazlık çıktığında ayrılık talebinde bulunabilir.
- b. Anlaşmazlığın nedenleri hakkında bir soruşturma yürütmeli ve var olduğu kanıtlanırsa, kadının ailesinden bir hakem ve kocanın ailesinden de bir hakem mahkeme tarafından belirtilir.
- c. Eşler arasındaki anlaşmazlığın devam edilmesi ve aralarındaki uzlaşılmanın sağlanmaması mahkeme tarafından kanıtlanırsa koca boşanmayı reddetse bile mahkeme onları ayırır.

Aile Kanunu'nun 43. maddesine göre kadın, aşağıdaki nedenlerden dolayı ayrılık talep edebilir:

- a. Bir kadın, harcayabileceği parası olsa bile kocası üç yıl veya daha fazla hapis cezasına çarptırılırsa boşanma talebinde bulunabilir.
- b. Koca, karısını meşru bir mazereti olmaksızın iki yıl veya daha fazla bir süre için terk ederse, kadın boşanma talebinde bulunabilir.
- c. Kocanın kısır olması.
- ç. Kocaya altmış günlük bir süre verdikten sonra ve meşru bir mazeret belirtmeksizin karısına harcamayı reddetmesi durumunda da boşanma talebinde bulunabilir.
- d. Evlilik sözleşmesinden sonra kadın, kocasının cüzzam gibi hastalıktan mustarip olduğunu fark ederse boşanma talebinde bulunabilir. Mahkeme hastalığın ortadan kalkmasını ummadığını tespit edip karının da boşanmaya ısrar etmesi durumunda koca boşanmayı reddetse bile mahkeme ayrılığa karar verir.
- e. Mahkemenin izni olmadan kocanın ikinci bir kadınla evlenmesi halinde kadının ayrılık talep etme hakkı vardır.

2.1.5. Yanlış Eş Seçmek

Aileyi optimal bir şekilde inşa etmenin ilk adımı, eşleri seçmektir çünkü çocuk kucağında büyütülecek ve kendini güvende ve rahat hissetmeli, ebeveynlerinin ilkelerinden yetiştirilmeli ve davranışlarından etkilenmelidir.

2.1.6. Evlilik Yetersizliği

Mutlu bir yaşama kavuşmak için, din, eğitim düzeyi, sosyal ve ekonomik gibi önemli konularda eşlerin eşit olması gerekir çünkü bu hususlar evlilik hayatının kalıcılığının bir

nedenidir. Kadın 18 yaşını doldurmadan evlenmişse mahkeme bu durumda kadının boşanmasına karar verme yetkisine sahiptir.

2.1.7. Medya

Gördüğümüz kadarıyla, medyanın evi ve aileyi etkileyen en önemli etkilerden biridir. Medya eşlerin zihnini etkilemektedir. Medya, genel olarak toplumun ahlakını ve geleneklerini etkilediği gibi evlilik ilişkilerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü bize ilkelerimizden uzak bir yaşam biçimi sağlamaktadır.

2.1.8. Ebeveynlerin Eşlerin Hayatlarına Müdahale Etmeleri

Bazı kişiler, eşler arasında yaşanan sorunların karı kocanın aileleriyle hiçbir ilişkisi olmadığını düşünebilir, ancak birçok soruna neden olabilir ve boşanmanın ana sebebi olabilir. Evliliklerde ebeveynlerin rolü önemlidir. Evli çocuklarının karşılaştığı sorunları çözmekte ve onları bir araya getirmekte önemli rol oynamaktadırlar.

2.1.9. Sosyal ve Ekonomik Nedenler

Sosyal etkenler evlilik yaşamında önemli bir rol oynamaktadırlar. Gelenek ve göreneklerin farklı olması da eşler arasında sorun olarak boşanmaya yol açan sebeplerin biri olarak da değerlendirilir. Ekonomik etkenler aile hayatında ve uyumunun sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Hiç şüphe yok ki, bazı durumlarda kadının çalıştığı iş, evlilik hayatındaki istikrarsızlığın nedenlerinden biri olabilir ve sonuçta evlilik hayatının çökmesine yol açabilmektedir.

2.7. Eşlerin Ayrılıkların Sonuçları

2.7.1. Evlilik Ayrılığının Tazminatı

Irak Aile Kanunu'nun 61. maddesine göre, boşanma kararı kocanın yetkisine bağlı olduğu erkek karısına veya çocuklarına haksızlık yapmış olsa bile hâkim kocanın kararına karşmaz. Dolayısıyla bir kadın kocasından ayrılık talebinde bulunursa hâkim kadının talebini yerine getirir. Boşanma veya ayrılık kararından zarar gören taraf hukuk çerçevesinde tazminat talep etme hakkına sahiptir.

2.7.2. Erkeğin Nedensiz Boşanma Kararı ve Tazminat Ödemesi

Aile Kanunu'nun 52. maddesine göre, keyfi boşanmış bir kadın, uğradığı zarar için tazminat alma hakkına sahiptir. Aile Hukuku hükümlerine bakarak yasa koyucunun nedensiz boşanma durumunda tazminat ilkesi kararını tanımaktadır ancak ödenecek tazminatın miktarını belirtmemektedir. Tazminatın hukuki temeli karşı tarafın uğradığı zarara bağlıdır.

2.7.3. Kadının İtaatsizliği Nedeniyle Kocanın Tazminat Talebinde Bulunması

Irak Aile Kanunu'nun 53. maddesine göre kadının itaatsizliği nedeniyle açılan boşanma talebinde erkek kadından tazminat talep edebilir. Hâkim evi terk eden kadının eve dönmeye dair karar vermiş olsa bile bazen kadın verilen bu kararı yerine getirmemektedir. Bu durumda hâkim kadını evi terk etmiş biri olarak değerlendirir.

2.8. Nafakanın Hükümü

Koca, yasaya uygun olarak evlilik bittikten sonra boşanmış kadın ve çocuklarına nafaka vermekle yükümlüdür. Aile Kanunu'nun 78. maddesine göre nafaka şunları içerir: “yiyecek, giyecek, tedavi, barınma ve giderler”

2.8.1. Kadının Nafakası: kadının nafaka alması kocası için bir zorunluktur, Aile Kanunu'nun 80. maddesine göre, kadının mahkeme önünde davanın açıldığı günden itibaren nafaka hakkına sahip olmaktadır.

2.8.2. Çocukların Nafakası: Aile Kanunu'nun 75. maddesine göre, çocukların parası olmadığı sürece baba, nafakalarını vermekle yükümlüdür. Baba, yasal olarak genel mal varlığı olarak belirlenen süre boyunca çocukları için harcama yapmak zorundadır. Erkek 19 yaşına gelince, kız ise evlenince babaları nafakalarını kesebilmektedir. Irak Aile Kanunu'nun 76. maddesine göre, baba çocuklarına nafaka vermesi için maddi durumunun iyi olması şarttır, aksi taktirde nafaka verme zorunda kalmamaktadır.

2.9. Evlilik Eşyaları Hakkında Anlaşmazlıklar

Kanun koyucu, ev eşyalarının mülkiyeti konusundaki anlaşmazlığı çözmek için aşağıdaki davalar arasında ayırım yapmaktadır:

- a. Koca eşyaların sahibi olduğunu iddia ettiyse ve bununla ilgili hiçbir kanıt sunulmadıysa, yemin etmeye yönlendirilir.
- b. Kadın eşyaların sahibi olduğunu iddia ederse ve herhangi bir kanıt sunmazsa yemin etmeye yönlendirilir.
- c. Aile Kanunu'nun 73. Maddesine göre İki eş arasında ortaklaşa kullanılan mal hakkında eşler arasında anlaşmazlık durumu oluştuğunda eşler yemin etmeye yönlendirilir. Buna göre mahkeme mal paylaşımıyla karar verir.
- ç. Kocanın sahip olduğu eşyalar ile karının sahip olduğu eşyalar arasında ayırım yapma konusu, genellikle ve geleneksel olarak, davacıların bulunduğu bölgede bilinen geleneklere dayalı olarak yargıcın takdir yetkisine tabi objektif bir mesele olarak kabul edilir.

2.10. Velayet

Iraklı yasa koyucu velayet hakkını önce anneye sonra babaya vermiştir. Yasa koyucunun, her durumda çocuğun menfaatini dikkate almaktadır. Kanun koyucu, velayet yetkisini ve çocuğun menfaatlerini değerlendirilmeyi hâkimin takdirine bırakmaktadır. Böylelikle kanun koyucusu velayet hakkını önce anneye sonra da babaya vermektedir.

Evlilik sözleşmesinin feshi, velayetin gerektirdiği bir dizi yükümlülükle sonuçlanır. Evlat edinen çocuğun maddi ve manevi ihtiyaçlarını yerine getirmekle mükelleftir. Bir çocuğun haklarından en önemlisi nafaka hakkıdır. Nafaka, bir kişinin temel ihtiyaçlarını karşılamak ve maddi menfaatini elde etmek için özellikle koruyucu çocuk için kanunda öngörülen haklardan yiyecek, giyecek, barınma ve temel hizmetleri kapsamaktadır.

SONUÇ

Evliliği sona erdiren davalardan biri olan boşanma davaları kamu düzenini ilgilendiren ve kamu yararının korunmasını gerektiren bir hukuki müessese olduğundan dolayı farklı özelliklere sahip davalardır. Bu özellikler öncelikli olarak medeni hukukunun üst prensipleri olan ilkelerin uygulanması bakımından kendini göstermekte ve medeni hukukunun gerçeğe ulaşma amacını gerçekleştirebilmek için bazı özel düzenlemelere gerek duymaktadır.

Çözülemeyen ve şiddetli geçimsizlik içeren bir anlaşmazlığı çözmek için bir yolu olarak boşanmanın yasallığı hem Türk hem Irak kanunu tarafından onaylanmıştır. Birlikte yaşam yürütülmesinin karmaşıklığı, uyumsuzluk ve farklı sorunların bulunması evlilik bağının

kopmasına neden olarak boşanmaya yol açmaktadır. Boşanma olayı toplumu ve aileleri ilgilendirdiği için kanun koyucu bu durumu dikkate alıp farklı tarafları da inceleyerek konuyu detaylı bir şekilde ele almalıdır. Hakimler boşanma olaylarıyla ilgili verecekleri kararlara aileni yapısını düşünerek vermelidir. Boşanma davası Türk ve Irak hukukunda her ne kadar birbirinden farklı olsa dahi eşlerin arasında geçimsizlik, sadakatsizlik, şiddet gibi durumlarda zarar gören taraf boşanma talebinde bulunursa hâkim hukuk çerçevesinde boşanma davasını gerçekleştirir.

KAYNAKÇA

- Abdulaziz, Ali, Aile Hukuku, Alfikir Yayınları, Bağdat, 2011.
- Abdullah, Mahmud, Aile Hukuku, Alhikme Yayınları, Bağdat, 2009.
- Abdulrahman, Sabuni, İslamda Boşanma, Mosul, 2013.
- Ahmet, Şakır, İslamda Boşanma, Alhikme Yayınları, Mosul, 2010.
- Akıntürk, Turgut, Yeni Medeni Kanun'a Uyarlanmış Aile Hukuku, Cilt II, Ankara, Beta.
- Alşavi, Abbas, Irak Usul Hukuku, Alhikme Yayınları, 2009.
- Arslan, Ramazan, Medeni Usul Hukukunda Dürüstlük Kuralı, Ankara, S Yayınları, 1989.
- Dural, Mustafa, Aile Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2005.
- Hamdi, Ömer, Aile Hukuku, Alilim Yayınları, Bağdat, 2008.
- Hamzaçebi, Mehmet, "Türk Medeni Kanunu'na Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası" Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt.10, sayı 3-4, 2002.
- Mustafa, Hamdi, Aile Hukuku, Alhuma Yayınları, Mosul, 2014 .
- Nevzat Özdemir, Türk- İsviçre Hukukunda Anlaşmalı Boşanma, Beta İstanbul, 2003.
- Öztan, Bilge, Aile Hukuku, Ankara, Turhan Kitabevi, 5. Baskı, 2004.
- Serozan, Rona, Çocuk Hukuku, 2. Baskı, İstanbul, 2005.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, Türk Medeni Hukuku, Cilt II, Aile Hukuku, İstanbul, Sermet Matbaası, 4. Baskı, 1960.
- Yakup, Eyüp, Irak Aile Hukuku, Alhude Yayınları, Mosul, 2012.
- Yalçınkaya, Namık, Boşanma Hukuku, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara, 1987.
- Zevkliler, Aydın, Medeni Hukuk Giriş Başlangıç Hükümleri- Kişiler Hukuku- Aile Hukuku, Ankara, Savaş Yayınları, 1997.
- Zeynep, Ahmet, İslam'da Boşanma, Alnur Yayınları, Basra, 2012.

REVIEW ON MAGAZINES PUBLISHED IN THE FIELD OF CINEMA IN TURKEY
TÜRKİYE’DE SİNEMA ALANINDA YAYINLANMIŞ DERGİLER ÜZERİNE BİR
İNCELEME

Hatip YURGİDEN¹, Zuhal AKMEŞE DEMİR²

¹Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Bölümü,

ORCID: 0000-0001-8201-1050

¹Doç.Dr., Dicle Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü,

ORCID: 0000-0003-3805-8649

Özet

Türkiye’de sinemanın geçmişi Osmanlı İmparatorluğu’na kadar dayanmaktadır. Başlangıç tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte sinema sanatının ülkemize gelişi 1896 yılında Sigmund Weinberg İstanbul’da gerçekleştirdiği toplu film gösterimi olarak kabul edilir. Lumiere Kardeşler tarafından çekilen “*Bir Trenin Ciotat Garına Gelişi*” adlı filmin gösterimini yapan Weinberg bir anlamda Türkiye’de sinema sanatının başlangıç adımı atmıştır. Sinema sanatının ülkeye gelişi ve sinema filmlerinin gösterilmesi, ardından sinema gösterimlerinin yapıldığı salonların ortaya çıkması bu alanla ilgili haberlerin, değerlendirmelerin ve eleştirilerin de hem gazetelerde hem de süreli yayın olarak tanımlanan dergilerde yer almasını beraberinde getirmiştir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de sinema ortaya çıktığı andan itibaren, sinema sanatıyla ilgili yayınlanan dergilerle ilgili bir değerlendirme yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye topraklarında sinemanın başlangıcı olarak kabul edilen 1896 yılından günümüze kadar geçen sürede sinema alanında yayınlanan dergiler tespit edilmeye çalışılmış ve yayınlanan dergiler içerik doküman analizi yöntemiyle analiz edilerek dergi içerikleri ile ilgili bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sinema, dergi, sinema dergisi, süreli yayın.

Abstract

The history of cinema in Turkey dates back to the Ottoman Empire. Although the exact start date is not known, the arrival of the art of cinema in our country is considered as the collective film screening of Sigmund Weinberg in Istanbul in 1896. Weinberg, who screened the movie "The Arrival of a Train to Ciotat Station", shot by the Lumiere Brothers, in a sense, took the first step of the art of cinema in Turkey. The arrival of the art of cinema in the country and the screening of movies, and the emergence of theaters where cinema screenings are held, brought news, evaluations and criticisms about this field to both newspapers and periodicals.

The aim of this study is to make an evaluation about the magazines published about the art of cinema since the emergence of cinema in Turkey. For this purpose, the magazines published in the field of cinema from 1896, which is accepted as the beginning of cinema in Turkey, until today, were tried to be determined and an evaluation was made about the contents of the magazines by analyzing the published magazines with the document analysis method.

Keywords: Cinema, magazine, cinema magazine, periodicals.

1. GİRİŞ

Sinema ortaya çıktığı ilk andan itibaren insanları etkileyen ve bütün sanat dallarıyla bir etkileşim içerisine bir olan sanat alanıdır. Sinemanın mucizevi bir icat olarak değerlendirilmesi hayatı bütün boyutlarıyla yansıtmaya özelliğinden ileri gelmektedir. Sinema, hayal dünyasına açılan bir kapı, gerçeğin perdedeki izdüşümü, düşüncelerimizi, hayallerimizi paylaşma olanağı bulduğumuz önemli bir platformdur. Duyguları, düşünceleri, tarihsel ve toplumsal olayları etkili bir biçimde anlatma ve bunu izleyiciyle buluşturma olanağı sunması sinemayı ayrıcalıklı kılmaktadır. Sinemada görsel ve işitsel unsurların bir arada kullanımı anlatımın daha güçlü ve etkili olmasını sağlamaktadır. (Akmeşe, 2020: 242). Sinemanın gelişim süreci incelendiğinde ortaya çıktığı andan itibaren toplumun ilgisini çektiği ve kitle iletişim araçları arasındaki yerini aldığı görülmektedir. Lumiere kardeşlerin Sinematograf aletini icat etmesi ve çektikleri ilk hareketli videoları belirli ortamlarda izleyiciyle buluşturmalarıyla başlayan serüven, sinema salonlarının açılması ve birçok teknik gelişmenin sonucunda film endüstrisinin ortaya çıkmasını sağladı. 1985’lerde başlayan serüven günümüzde en etkili kitle iletişim araçlarından biri olarak kabul edilen sinema sanatının başlangıcı kabul edilmektedir. Sinemanın ortaya çıkışı, üretilen filmlerin gösterilmesi ve bu sanatın dünyaya yayılması bu alanla ilgili haberlerin, değerlendirme yazılarının ve süreli yayınların ortaya çıkmasını da beraberinde getirdi.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de yayınlanmış sinema dergilerine yönelik bir değerlendirme yapmaktır. Bu amaçla, 1896 yılında Sigmund Weinberg’in İstanbul’da gerçekleştirdiği toplu film gösterimi tarihini başlangıç noktası kabul ederek 1896’dan günümüze değin yayınlanan ve sinema alanı ile ilgili olan dergiler tespit edilmiş, dergiler içerik analizine tabi tutularak analiz edilmiştir. Sinema dergileri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, sinema dergiciliği ile çok fazla çalışmanın yapılmadığı gözlenmiştir. Bu konu ile ilgili Burçak Evren’in Korsan yayınlarından 1993 yılında çıkan “*Sinema Dergileri*” adlı kitabı ve birkaç makale dışında çalışma olmadığı tespit edilmiştir. Evren’in de belirttiği gibi Türk sineması ile ilgili bibliyografik çalışmaların gerek nicelik gerekse nitelik açısından yeterli ve sağlıklı olmamasının temelinde ilk kaynaklara ulaşma zorluğu, zamansal olanaksızlık (Evren, 1993: 9) ve arşivlerin sağlıklı tutulmaması, ilk kaynakların muhafaza edilmemesi ve dolayısıyla ilk kaynaklara ulaşma noktasında yaşanan zorlukların etkili olduğunu ifade etmek mümkündür. Çalışma kapsamında, 1896’dan günümüze kadar olan süre zarfında yayınlanmış dergiler tespit edilmeye çalışılmış tespit edilen dergilerde sinema sanatının nasıl ele alındığı değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Süreli yayınlar, belirli ve düzenli aralıklarla yayımlanan yayınlar için kullanılan bir ifadedir. Dergiler süreli yayın kapsamında yer almaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde (2022) dergi, “*siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi, vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın, bülten, mecmua*” şeklinde tanımlanmaktadır. Avrupa’da 17. yy’da ortaya çıkan dergiciliğin Türkiye’ye girişi 19. yy’da olmuştur. Bu durum matbaanın ülkeye geç gelmesi ve basın yayın faaliyetlerinin geç başlamış olmasından kaynaklanmaktadır (Yapar Gönenç, 2011: 64). Matbaanın gelişi, gazetecilik faaliyetlerinin başlaması, dergiciliğin de ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Dergiler, toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik alanlardaki gelişim süreçlerinin anlaşılması kısaca toplumun gelişim evrelerinin bütünsel bir bakış açısıyla ele alınması ve anlaşılması açısından önemli yayınlar arasında yer almaktadır. Belirli bir konu veya alanla ilgili

değerlendirmeleri içerdikleri ve bu konu ile ilgili farklı bakış açılarını yansıttıkları için dönemi, koşullarını anlamak açısından önem taşımaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada, Türkiye’de sinema alanında yayınlanmış dergiler incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini Türkiye’de 1986 yılından günümüze kadar yayınlanmış ve sinema alanı ile ilgili haber, reklam, değerlendirme, tanıtım vb. konulara yer vermiş dergiler ve sinema içeriklerine yer veren yayınlar oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında tespit edilen dergilerin içerikleri doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir.

Doküman incelemesi/analizi, “*araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de kullanılabilir*” (Yıldırım, Şimşek, 2013: 217). Çalışma, dergilerin kronolojik olarak tespiti ve tespit edilen dergilerin içeriklerinin analizini hedeflediği için doküman incelemesi yönteminden yararlanılmıştır

3. BULGULAR

Türkiye’de sinema alanında yayınlanmış dergiler ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda; 1914 yılında bir , 1923 yılında iki, 1924 yılında dört, 1927, 1930 yılında birer , 1931 yılında iki, 1932 yılında bir, 1935 yılında iki, 1938, 1939, 1941, 1948, 1949, 1951, 1957, 1959 yıllarında birer, 1960 yılında iki, 1968 yılında iki 1970, 1973, 1977, 1981, 1986, 1989, 1990,1991, 1998, 2001 yıllarında birer, 2003 yılında iki, 2005 ve 2010 yıllarında birer adet olmak üzere toplam 45 dergi tespit edilmiştir. Dergilere ilişkin bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

Türk Sineması Gazetesi (1914)

1914 yılında Türk Sineması adlı salonun organı olarak basılan Türk Sineması Gazetesi, haftada bir Osmanlıca Türkçesi ve Fransızca olmak üzere iki dil ve iki alfabe kullanarak yayın hayatını sürdürmüştür. Her çıkan yeni sayı salonun yeni programının ve filmin içeriğinden oluşmaktadır. Türk Sineması Gazetesi’nin ilk sayısı 7 Mayıs 1914 tarihinde çıkmıştır. Gazetenin ilk üç sayfası Osmanlıca Türkçesi ile yazılırken gösterim programını oluşturan son sayfası Fransızca olarak basılmaktaydı. Türk Sineması, Sirkeci’de Tramvay Caddesinde bulunurken, gazetenin sorumlu müdürü ve imtiyaz sahibinin Raif Mehmet Bey olduğu belirtilmektedir (Odabaşı, 2019: 333-334).

Sinema Haberleri (1914)

Ali Efendi Sinemasının yayın organı olarak bilinen Sinema Haberleri dergisinin düzenli bir şekilde haftada 3 defa çıktığı tahmin edilmektedir. İlk sayısının 15 Temmuz 1914 tarihinde İstanbul Babıali Caddesinde, Keteon Bedrosyan Matbaasında basılan derginin sahibi ve müdürü M. Kemal (Seden) Bey’dir (Yılmaz, 2021: 317).

Ferah (Spacious) Dergisi (1914)

1914 yılında yayımlanmıştır. Osmanlı Devleti’nin I. Dünya Savaşı’na girdiği yıl çekilen *Ayastefanos’taki Rus Abidesinin Yıkılışı* filmiyle aynı zamanlarda çıkmıştır. Türkiye’nin yalnızca sinemayla ilgili ilk süreli yayını olma özelliğini taşımaktadır. Kavakibizade Selahaddin Bey’in sahibi olduğu ve sorumlu yazı işleri müdürlüğünü İbrahim Halid’in yaptığı Ferah dergisi, Bâbüali Caddesi’ndeki Sancakiyan

Matbaasında basılmıştır. Tiyatro, sinematograf ve sanayi-i nefiseden bahseden bu dergi, haftada üç kez çıkmakta olup toplam 57 sayı basılmıştır (TSA/a, 2022).

Sinematograf Ceridesi (1914)

Herhangi bir nüshası henüz görülmemiş olmasına rağmen 1914 yılında Sinematograf Ceridesi'nin ismi, Sinema Haberleri, Sinema ve Ferah dergileri ile birlikte sinema yayını olarak anılmıştır. Sinematograf Ceridesi'ne bir gün rastlanabileceği düşünülse de II. Meşrutiyet basınında oldukça fazla ayrıcalığı olup çıkarılmamış olması da muhtemel görülmektedir (Odabaşı, 2019: 319).

Sinema Postası (*Le Courier du Cinema*) (1923)

Derginin müdürü Nazım Hikmet'in babası olan Hikmet Nazım Bey'dir. Haftalık olarak resimli bir şekilde Osmanlıca ve Fransızca olarak yayımlanmıştır. Dergi içerisinde sinema ile ilgili makalelere, filmlere ve filmlerde oynayan baş rol oyuncularının resimlerine yer verilmiştir. Kağıtçılık ve Matbaacılık Osmanlı Anonim Şirketi tarafından 15 Aralık 1923 tarihinde İstanbul'da basılmıştır (Çakır, 1997: 35-37).

Sinema Yıldızı (1924)

Haftalık olarak Osmanlı Türkçesi ve Fransızca olarak 12 Haziran 1924 yılında yayınlandığı bilinmektedir. Dergi içerisinde sinema teknikleri, film hileleri ve filmlerde oynayan oyuncularının yaşamlarıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca, dergide dünyadaki ve Türkiye'deki güncel olaylara da değinilmiştir. Basım yeri, Amedi Matbaası olan derginin Mazhar Necati, Kemalettin ve Nureddin İbrahim gibi birçok yazarı bulunmaktadır (Yılmaz, 2021: 318-319).

Opera-Sine (Opera-Cine) Dergisi (1924)

Opera Sineması'nın haftalık yayın organı olan Opera Sine Dergisi, haftada bir defa Osmanlıca ve Fransızca olarak çıkarılmıştır. Derginin sahibi ve müdürü Osman Mazhar iken başyazarı Vedat Örfi Bey'dir. Günümüze kadar gelmiş olan derginin sayılarındaki sayfa eksikliklerinden dolayı yazar kadrosu tam olarak belirlenememiştir. Ancak, Vedat Örfi, Baki Bülent, V.F.K. gibi bazı yazarların imzaları dergi yazılarında yer almıştır. Basım yeri Galata'daki L. Bayuk matbaası olan Opera Sine Dergisi, siyah beyaz olarak yayımlanmıştır (Temel, 2015: 782).

Sinema Rehberi (1924)

1924 yılında yayınlandığı bilinen gazetenin sahibi ve sorumlu müdürü hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak, 21 Nisan 1924 tarihli basımda sorumlu müdür olarak Cemal Nadir Bey'in ibaresi bulunmaktadır. Osmanlıca olarak basılan gazetenin haftalık olarak çıkarıldığı tahmin edilse de günlük olarak yayınlandığı görülmüştür. Bab-ı Ali Caddesinde Mâruf Kitaphanesi, Daire-i Mahsus'un basım yeri olarak görüldüğü gazetenin içeriğinde, afiş ve makalelerin yanı sıra resim, haberler, ilanlar, reklamlar da bulunmaktadır (Çimen vd., 2022: 537).

Mudhike Dergisi (1924)

Genel anlamda ilk üç sayısına ulaşılan derginin mesul müdürü ve imtiyaz sahibi bilinmemektedir. Ayrıca derginin yazarları hakkında da herhangi bir bilgi edinilmemiştir. Ancak daha çok tiyatro alanında yayınlanan derginin sinema ve roman alanlarında da içeriklere yer verdiği ifade edilmektedir. Osmanlı Türkçesiyle yazılan ve siyah beyaz olarak

basılan Mudhike Dergisi, 17 Aralık 1924 tarihinde çıkarılmıştır. Derginin elde bulunan sayılarında 15 sayfalık olduğu ve Neşbin Matbaasında basıldığı bilinmektedir (Temel, 2015: 783-784).

Sinema Mihveri (1926)

İlk ve tek sayısı bulunan Sinema Mihveri dergisinin kaç sayı çıktığı bilinmemektedir. 11 Mart 1926 tarihinde İstanbul Metanet Matbaasında basılan derginin sahibi Cevat Rıza Bey müdürü ise Necip Diri Bey'dir. Mevcut sayı 9 sayfa olarak yayımlanmış olup ilk ve son sayfalarında France Dhelia'nın resimleri bulunmaktadır. Derginin ara sayfalarında ise okuyucuları bilinçlendirmek ve sinemayı benimsetmek amacıyla gösterime girecek olan filmler, opera ve tiyatro haberleri, yazarların hayat hikayeleri yer almıştır (Çakır, 1997: 43-44).

Film Mecmuası (*Le Film*) (1926)

Tiyatro ve sinema olaylarını günlük olarak takip eden ve her hafta çarşamba günleri İstanbul'da Matbaa-i Osmaniye'de basılan dergidir. 14 Nisan 1926 tarihinde toplam 8 sayfa Osmanlıca ve Fransızca olarak çıkan derginin sahibi Ali Kemal Bey'dir. Dergide gösterime girecek olan filmlerin yanı sıra sinema tanıtımı ve reklamlarına yer verilmiştir (Çakır, 1997: 45-48).

Artistik-Sine (Artistic-Ciné) Dergisi (1926)

Haftalık olarak yayımlanan derginin amacı, Dünyada ve Türkiye'de sinema ile ilgili olayları okuyuculara bildirmek ve sinema ilgisini arttırmaktır. Bu vesileyle Osmanlı Türkçesi ve Fransızca olarak yayımlanan derginin, kurucu müdürü ve sahibi Pierre Sarıyan'dır. Ayrıca Artistik Sine Dergisinin baş yazarı Antoine Paul, idare memuru Anthony P. Stoll, mütercimi ise Ragıp Rıfki'dir (Yılmaz, 2021: 320-321).

Musavver Türk Sineması (Cine-Turc) Dergisi (1927)

Artistik-Sine dergisinin devamı olan ve Musavver Türk Sineması adını alan derginin, mesul müdürü ve sahibi Ragıp Rıfki, direktörü Anthony Stoll, başyazarı ise Antuan Paul'dür. Haftalık olarak Osmanlıca ve Fransızca yayınlanan derginin, ilk yıl yayımlandığı sayısı bulunmamasına rağmen periyodik olarak yayımlandığı tahmin edilmektedir. Derginin ikinci sayısının 1928 yılında yayımlandığı bilinmektedir. Derginin basım yeri olarak Bâb-ı Âli'de bulunan İkdam Matbaası'nı geçici anlamda kullanıldığı belirtilmektedir (Temel, 2015: 786). Dergide makale ve röportajların yanı sıra resimler, ilanlar, reklamlar da yer almıştır (Çimen vd., 2022: 539).

Artist Dergisi (1930)

Artist Dergisi, 1930'lu yılların başında yazar ve çizer kadrosu olarak o dönemde Peyami Sefa, Necip Fazıl, Ahmet Kutsi Tecer, Elif Naci, Arif Dino, İ. Galip Arcan, Bedia Muvahhit gibi çok çarpıcı isimlerle ortaya çıkmıştır. Derginin sahibi Alaeddin Ömer yayın yönetmeni ise Fikret Adil'dir. Sanat dünyasına yeni bir soluk kazandıran derginin ömrü çok uzun olmamış ve son sayısını 24 Aralık 1931 tarihinde yayımlamıştır (Akçura, 2021).

Holivut Dergisi (1931)

1931-1936 yılları arasında haftalık olarak her çarşamba yayımlanan Holivut Dergisi, o dönemlerde ortaya çıkan en önemli dergidir. 20 yy.'in sonlarına doğru sinemada Holivut (Hollywood) sözcüğün ön plana çıkması genel anlamda hem sinemada hem de günlük

yaşamdaki olaylarda farklılıklar yaşanmasını sağlamıştır. Baş muhabiri Muammer Cahit olan Holivut dergisinin basım yeri İstanbul Holivut Matbaası'dır (Erdem, 2018: 109).

Temaşa Alemi (1931)

Sinema Alemi dergisinin 1931 yılında yayın hayatına son verilmesinin hemen ardından Temaşa Alemi dergisi çıkarılmaya başlanmıştır. Kulüp Sineması tarafından çıkarılan Sinema Alemi dergisi gibi Temaşa Alemi dergisi de aynı şekilde yayımlanmıştır. Sinemanın yanı sıra tiyatro konularını da içerisinde barındıran derginin müdürü, yazarı ve sahibi Nizamettin Hasip'tir. Dergi, haftada iki defa Türkçe ve Fransızca olarak toplam 8 sayfa yayımlanmakta ve Yeni Gün Matbaası'nda basılmaktadır (Mungan Yavuztürk, 2013: 80).

Ankara Sinemaları Dergisi (1932)

Kulüp Sineması içerisinde 01 Aralık 1932 tarihinde haftada iki defa olarak çıkarılmıştır. Basım yeri Ankara'daki Hakimiyet-i Milliye Matbaası olup sahibi ve müdürü daha önce de Sinema Alemi dergisini yayımlayan Ahmet Şevket Bey (Koçin)'dir. Ankara'da yaşayan sinema severleri, izleyecekleri sinema filmleri hakkında bilgilendirmeyi ve özellikle İstanbul'daki sinema hareketlerinden haberdar etmeyi hedeflemiştir. Derginin sinema tanıtım yazıları Naşit Hakkı Bey (Uluğ) tarafından yazılmakta olup 3 Haziran 1935 tarihinde 240. sayısı ile yayın hayatına son verilmiştir (Mungan Yavuztürk, 2013: 80).

Gösteriş Sinema Dergisi (1935)

1935-1937 yılları arasında haftalık olarak yayımlanan Gösteriş Sinema dergisi, ilk sayısını 7 Mart 1935 son sayısını ise 9 Ocak 1937 tarihinde çıkarılmıştır. Derginin sahibi ve neşriyat müdürü S. C. Kutman'dır. Basım yeri, Kütahya İl Basımevi olan derginin toplamda 66 sayısı yayımlanmıştır (Evren, 1993: 34).

Sinema Alemi Dergisi (1935)

Ankara Sinemaları dergisinin kapanmasıyla 14 Eylül 1935 tarihinde içerik ve baskı bakımından bu dergiyle aynı özellikleri taşıyan Sinema Alemi dergisi çıkarılmıştır. Dergi 1929 yılında Kulüp Sineması tarafından çıkarılan Sinema Alemi dergisiyle aynı ismi taşımakta olup Ankaralı sinema severleri sinema hakkında bilgilendirmeyi amaçlamıştır. Dergi, 3 Mart 1937 tarihinde 101. sayısı ile yayın hayatını tamamlamıştır (Mungan Yavuztürk, 2013: 79-81).

Yıldız Dergisi (1938)

1938-1954 yılları arasında ilk başta ayda 2 defa 1950 yılından sonra ise haftalık olarak yayımlanan Yıldız Dergisi, ilk sayısını 1 Kasım 1938 tarihinde çıkarmıştır. Dergide, Hollywood ve yerli sinemadan bilgiler, yerli ve yabancı yıldızların biyografileri, film tanıtım ve tenkitleri, güzellik ve moda alanlarına yer verilmiştir. Derginin ilk etapta sahibi ve neşriyat müdürü Tahsin Demiray, teknik ve yazı işleri sekreteri Cemil Cahit'tir. Daha sonraları ise Cemil Cahit yerine Sezai Solelli gelmiştir. Basım yeri, Türkiye yayınevi olan dergi İstanbul'da çıkarılmıştır. Yıldız dergisi, 17 Nisan 1954 tarihinde yayın hayatını tamamlamıştır (Akın, 2019: 55-57).

Güzel Ankara Dergisi (1939)

Ulus Sineması'nın açılışıyla birlikte yayın hayatına başlayan Güzel Ankara dergisi 20 Ocak 1929 tarihinde çıkmıştır. Dergi ayda 8 defa Türkçe ve Fransızca olarak yayımlanmıştır. Derginin sahibi ve neşriyat müdürü Salih Komuk olurken idare müdürü ve yazarlık görevini

İbrahim Necdet Göker almıştır. Dergi, Ankaralı sinema severlere dünyadaki sinema haberlerini ve sinema programlarını yayınlamayı amaçlamıştır. Derginin ne kadar süre yayında kaldığı tam olarak bilinmemektedir (Mungan Yavuztürk, 2013: 81).

Perde ve Sahne Dergisi (1941)

1941-1945 yılları arasında başlangıçta aylık olarak 7. sayısından itibaren ayda 2 kez yayımlanan Perde ve sahne dergisi, ilk sayısını 1 Nisan 1941 tarihinde çıkarmıştır. Sinema ve tiyatro alanlarında yazılan derginin ilk sayısında sahibi ve neşriyat müdürü Muhsin Ertuğrul olurken ikinci sayısından itibaren Münire Ertuğrul yapmıştır. Ancak, 13 Şubat 1943 tarihinde Münire Ertuğrul'un ölümü üzerine derginin sahibi ve umumi neşriyat müdürü Ömer Fehmi Başkut olmuştur. Basım yeri, İstanbul Cumhuriyet Matbaası olan dergi. Toplamda 86 sayı yayımlanmıştır (Esen, 2012: 72-73).

Yeni Holivut Magazin Dergisi (1948)

Yeni Holivut Magazin Dergisi, ayda 2 kez yayımlanmakta olup sinema, kadın ve moda alanlarında içeriklere yer vermiştir. Derginin ilk sayısı 17 Mart 1948 tarihinde İstanbul, İktisadi Yürüyüş Matbaası ve Neşriyat Yurdu'nda çıkarılmıştır. Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü Mustafa Muammer'dir (Evren, 1993: 45).

Haftalık Resimli Perde Dergisi (1949)

Haftalık olarak yayımlanan Haftalık Resimli Perde dergisinde, sinema, tiyatro, müzik, radyo, aktüalite içeriklerine yer verilmiştir. Derginin başlangıçta yazı işlerini Taceddin Öney idare etmekte olup daha sonra Rüknedin Öney üstlenmiştir. Basım yeri İstanbul, Boşboğaz Matbaası olan dergi toplamda 72 sayı çıkarılmıştır (Evren, 1993: 45).

Sinemagazin Dergisi (1951)

Ankara'da Refia Başar tarafından çıkarılan Sinemagazin dergisinin ilk sayısı 25 Kasım 1951 tarihinde yayımlanmıştır. Ankara'da bir kadın tarafından çıkarılan ilk sinema dergisi olma özelliği taşıyan derginin içeriğinde haberler, röportajlar, anılar şakalar, yerli ve yabancı film tanıtımları, ödüllü sinema bulmacaları, sinema sanatçıların fotoğrafları yer almıştır. Derginin ne kadar süre yayında kaldığı henüz tam olarak bilinmemektedir (Mungan Yavuztürk, 2013: 84).

Cinemascope Dergisi (1957)

Haftalık olarak çıkarılan Cinemascope dergisi, sinema, radyo, aktüalite alanlarında 1957 yılında yayımlanmıştır. Sahibi Eşref Ekicigil olan derginin başyazarı Oğuzhan R. Koraltan'dır. Yazı işlerini fiilen idare eden mesul müdür ise Münir Coşkun'dur. Basım yeri Ekicigil Matbaası olan derginin renkli ve ofset baskısı Apa Ofset Basımevinde çıkarılmaktadır (Çizgi Diyarı, 2022).

Sinema-Tiyatro Dergisi (1959)

Sinema-Tiyatro dergisi, Ankara'da aylık olarak toplamda 9 sayı çıkarılmıştır. Derginin ilk sayısı 15 Mart 1959 tarihinde Ankara, Yeni Desen Ltd. Matbaası'nda basılmıştır. İkinci sayıdan itibaren ise Rüzgarlı Matbaa'da basılmıştır. Derginin sahibi Şahin Tekgündüz iken yazı işleri müdürü Ülker Akçakoca olmuştur (Evren, 1993: 57).

İstanbul Hollywood Sinemagazin Dergisi (1960)

Haftalık olarak çıkarılan İstanbul Hollywood Sinemagazin dergisinin, ilk sayısı 4 Haziran 1960 tarihinde yayımlanmıştır. Basım yeri Türkiye Ticaret Postası Matbaası olan dergi İstanbul'da çıkarılmıştır. Derginin sahibi ve mesul müdürü İsmail H. Tektaş olurken neşriyat müdürü ve teknik sekreteri Turfan Bayraktar olmuştur (TSA/b, 2022).

Yedinci Sanat/Yeni Sinema Dergisi (1960)

Yedinci Sanat/Yeni Sinema dergisi, aylık sinema ve sanat dergisi olarak toplamda 9 sayı çıkarılmıştır. Derginin ilk sayısı 1 Ekim 1960 tarihinde İstanbul, Sönmez Matbaası'nda basılmıştır. İkinci sayıdan itibaren Yenilik Basımevi tarafından çıkarılmıştır. Derginin sahibi ve yazı işleri sorumlu yönetmeni Yılmaz Halkacı iken dergiyi çıkaranlar Tarık Kakinç ve Ali Gevgili olmuştur (Evren, 1993: 59).

Özgür Sinema Dergisi (1968)

Başlangıçta Özgür Sinema olan derginin adı daha sonra Ulusal Sinema dergisi adını almıştır. Düzensiz olarak çıkan derginin ilk sayısı 12 Şubat 1968 tarihinde yayımlanmıştır. Toplam 4 sayı çıkan derginin sahibi Sami Şekeroğlu, yazı işleri sorumlu yönetmeni, Duygu Şekeroğlu, Genel Sekreteri se Bülent Erkmen'dir. Dergi, İstanbul'da Yılmaz Ofset'te basılmaktadır (Evren, 1993: 70).

Genç Sinema Dergisi (1968)

Onat Kutlar öncülüğünde kurulan Türk Sinematek Derneği'nden ayrılan devrimci/sosyalist genç sinemacılar, 1968 yılında Genç Sinema hareketi adıyla bir grup oluştururlar. Daha sonra Genç Sinema ismiyle bir dergi yayımlarlar (Kara, 2013). Başlangıçta aylık olarak yayımlanan dergi 6. sayısından sonra düzensiz çıkmaktadır. Derginin başlangıçta sahibi ve yazı işleri sorumlu müdürü Ömer Pekmez iken daha sonra sırasıyla Veysel Atayman ve T. Kurtarel olmuştur. Dergi, İstanbul'da Gün Matbaası ve sonra Latin Matbaasında basılmıştır (Evren, 1993: 71).

Hey Dergisi (1970)

Milliyet yayın topluluğunca çıkarılan Hey dergisi, 1970'lerin başından 1980'lerin sonuna dek müzik ve gençlik dergisi olup haftalık olarak yayımlanmıştır. Derginin ilk sayısı 18 Kasım 1970 tarihinde çıkmıştır. Derginin editörü Doğan Şener, önemli muhabir-yazarlarından birisi de Yener Süsoy olmuştur. Hey dergisi, her hafta yerli ve yabancı şarkıların listesini yayımlamıştır. 1980'li yıllarda derginin yayın yönetmeni Erdoğan Sevgin iken 1980'li yılların ortalarından kapanana kadar Hulusi Tunca derginin yayın yönetmeni olarak görev yapmıştır (Eskinin Adamı, 2022).

Yedinci Sanat Dergisi (1973)

Aylık sinema dergisi olan Yedinci Sanat dergisinin sahibi Nezih Coş, genel yayın yönetmeni Atilla Dorsay, yazı işleri sorumlusu ise Engin Ayça'dır. Basım yeri İstanbul'daki EKO Matbaası olan derginin içeriğinde yerli ve yabancı filmler, yönetmenler, haberler, okurlardan kesitler, sine-mizah çalışmaları ve yayınlar yer almaktadır (Yedinci Sanat, 1973). Türkiye'deki sinema hareketinin kültür hayatının neresinde olduğunu ve düşünce düzeyi, siyasal işlevi ve ekonomik yapısının niteliğinin ne olduğunu belirleme amacıyla ilk sayısını 1973 yılının mart ayında çıkarmıştır. Derginin toplamda 24 sayı çıkarılarak 1975 yılının haziran ayında yayın hayatı sona ermiştir (Karadoğan, 2016: 158).

Mutlak Fikir Estetiği ve Sinema Dergisi (1977)

Mesut Uçakan, 1976 yılında Türk Sinemasında İdeoloji adlı kitabı telif eden ve daha sonra 1977 yılında Mutlak Fikir Estetiği ve Sinema dergisini çıkarmıştır. Ayrıca 2003 yılında ise Sonsuz Kare adlı sinema dergilerini yayımlamıştır (Gökçek, 2020: 719). İlk sayısı 1 Nisan 1977 tarihinde çıkan Mutlak Fikir Estetiği ve Sinema dergisinin yayın yönetmeni Yaşar Şadoğlu iken yazı işleri müdürü Hüseyin Goncagül olmuştur. Dergide, Türkiye ve dünya sinemacılığında konu, yöntem vd. sorunlara, dair makalelere yer verilmiştir (TSA/c, 2022).

Yeni Dünya Video Magazin Dergisi (1981)

Aylık olarak yayınlanan video, sinema ve magazin dergisi olan Yeni Dünya Video Magazin dergisi, ilk sayısını 1 Ekim 1983 yılında çıkarmıştır. Derginin sahibi ve genel yayın müdürü A. Sinan Akatay iken yazı işleri sorumlu müdürü T. Kemal Akmaral olmuştur. Derginin içerisinde film haberleri, Devlet Tiyatrosu'nda çıkacak oyunlar, ayın filmleri, sine-röportajlara yer verilmiştir (Silo.Tips, 2022).

İFSAK Fotoğraf ve Sinema Dergisi (1986)

İstanbul Fotoğraf ve sinema Amatörleri Derneği (İFSAK) tarafından 1986 yılında İbrahim Akyürek başkanlığında fotoğraf ve sinema dergisi olarak yayımlanmıştır. Daha sonraki yıllarda daha farklı isimlerle basılan dergi, 1990'lı yılların önemli bir kültürel yayını haline dönüşmüştür. 2000 yılında Halil İbrahim Tutak'ın başkanlığında, 2005 yılına kadar farklı yayın ve zengin içeriklerle yayınlanmaya devam etmiştir. 2012 yılında Tanju Akleman'ın başkanlığında farklı biçim değişikliğiyle İFSAK Fotoğraf ve Sinema dergisi yeniden yayımlanmıştır (İSFAK, 2022).

Beyazperde Dergisi (1989)

Aylık olarak çıkarılan Beyazperde dergisinin, ilk sayısı Kasım 1989 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Sinema, Televizyon ve Video dergisi olan Beyazperde dergisinin sahibi ve genel yayın yönetmeni İrfan Demirkol olurken sorumlu yazı işleri müdürü M. İnci Demirkol olmuştur. Dergi Eylül 1990 yılında sekizinci sayısının ardından yayın hayatına son vermiştir (Eski Eserler/a, 2022).

Kinema Dergisi (1990)

Düzensiz aralıklarla toplamda 4 sayı olarak yayımlanan Kinema dergisinin ilk sayısı 1 Nisan 1990 tarihinde çıkmıştır. İlk iki sayısı Şefik Matbaasında, son iki sayısı ise Güney Matbaasında basılmıştır (TSA/d, 2022). Dergi edebiyat ve sinema alanlarında yazılmış olup Yayına hazırlayanlar İbrahim Altınsay, Hasan Aydın, İhsan Kabil ve Sibel Yücel'dir (Eski Eserler/b, 2022).

Antrakt Dergisi (1991)

Aylık olarak çıkarılan İstanbul Antrakt dergisinin, ilk sayısı 1 Kasım 1991 tarihinde yayımlanmıştır. Basım yeri Tayf Basım Yayın olan dergi İstanbul'da çıkarılmıştır. Derginin sahibi Yavuz ve yasalar Ltd. adına Saim Yavuz, genel yayın yönetmeni Turgut Yasalar, yazı işleri müdürü ise Ülkü Karaosmanoğlu'dur. Derginin toplamda 17 sayısı çıkarılarak yayın hayatına son verilmiştir (Evren, 1993: 96).

Sinerama Dergisi (1998)

Aylık sinema dergisi olan Sinerama dergisinin sahibi Aydın Doğan, genel yayın yönetmeni Necati Sönmez, genel müdürü ise Mehmet Yaşın'dır. Hürriyet yayınları bünyesinde aylık olarak çıkan dergi sadece 5 sayı yayımlanarak kapanmıştır. Baskı kalitesi oldukça yüksek olan

ve içerisinde çok fazla renkli fotoğraf barındıran dergi, Fransız ‘‘Premiere’’, İngiliz ‘‘Empire’’ ve ‘‘Total’’ dergilerine çok benzer bir şekilde çıkmıştır (Türkçe Bilgi, 2022).

Altyazı Dergisi (2001)

Boğaziçi Üniversitesi’nde okuyan bir grup arkadaş tarafından 2001 yılında kurulmuş ve 2001 yılının Ekim ayında Geniş Açık dergisinin desteği ile yayın hayatına başlamıştır. 2003 yılından itibaren ise Boğaziçi Üniversitesi’ne bağlı Mithat Alam Film Merkezi içerisinde yayın hayatını sürdürmektedir (Yetimova ve Odabaş, 2018: 396). Derginin imtiyaz sahibi Altyazı Sinema Derneği İktisadi İşletmesi, işletme müdürü Özlem Saadet ve Işıl Güç, sorumlu yazı işleri müdürü ise Ekrem Buğra Bute’dir. Tümöyle özgün içerikler hazırlayarak Türkiye’deki sinema kültürüne hareketlilik kazandırmayı amaçlayan dergi içerisinde vizyona giren filmler, kısa film, belgesel ve deneysel sinema gibi alanlar ile derleme ve çeviri yazılarına yer vermiştir (Altyazı, 2022).

Sonsuz Karesinema Dergisi (2003)

2003 yılında Mesut Uçakan’ın genel yayın yönetmenliğini ve Ayşe Şasa’nın yayın danışmanlığını yaptığı Sonsuz Karesinema dergisi ‘‘Hepimiz sonsuz karelerden oluşan bir filmin içindeyiz’’ başlığıyla yayın hayatına başlamıştır. İlk sayısında ‘‘hedefimiz geleceğe bir taş atmak’’ olarak çıkarılan dergide birçok önemli yazar bulunmaktadır. Bu sinemacıardan bazıları Lütfi Ö. Akad, Halit Refiğ, Yücel Çakmaklı, Nuri Bilge Ceylan, Ersin Pertan’dır. Derginin yayın hayatına 2007 yılında yönetmenin yeni bir filme başlamasıyla son verilmiştir (Üçpınar, 2011).

Hayal Perdesi Dergisi (2003)

2001 yılında Bilim ve Sanat Vakfı bünyesinde olan sinema atölyesine katılan öğrencilerin yazınsal deneyimlerini artırmaları için 2003 yılında fanzin olarak Hayal Perdesi dergisi çıkmaya başlamıştır. Öğrencilerin sadece teorik değil aynı zamanda uygulamalı olarak da çalışmalarını amaçlayan atölyenin ilk yürütücüsü İhsan Kabil’dir. Fanzin günden güne ilerleyerek ilk sayısını isimsiz olarak yayımlar ve sonraki sayısında sinema dergisi adını almaktadır. Fanzin 14. sayısından itibaren Hayal Perdesi sinema dergisine dönüşerek 2015 yılına kadar elektronik olarak yayımlanmıştır. 5 yıllık e-dergi sürecinden sonra 44. sayısından itibaren tekrardan matbu olarak yayımlanmaya başlamıştır (Sevindi, 2020: 750-763).

Sekans Dergisi (2005)

Ankara’da yayımlanan ve konu içerik bakımından çok kapsamlı olan Sekans Dergisinin ilk sayısı 2005 (Şubat-Mart) yılında çıkarılmıştır. Sekans dergisinin yayın yönetmeni Gökhan Erkılıç olup sinema dergilerine olan ihtiyacı karşılamak hedefiyle yayımlanmıştır. Derginin içerisinde Gündem, Vizyon-Eleştiri, Sinestatistik, Tekno-Sinema, Filmografi, Festivaller, Sinema Arkeolojisi, Müzik, Söyleşiler gibi çok geniş alanlara yer verilmiştir (Mungan Yavuztürk, 2013: 91).

Filmarası Dergisi (2010)

Ağustos 2010 yılında yayın hayatına başlayan Film Arası Sinema Dergisi, halen yayınlanmaya devam etmektedir. Film Arası Yapımcılık, Reklamcılık ve Organizasyon Tic. San. ve LTD. ŞTİ. tarafından yayımlanan derginin yayın koordinatörlüğü Rabia Bulut, yayın kurulu Ahmet Deydin, Rabia Bulut ve Halil Şimşek, idari işlerin sorumluluğu ise Recep Meral tarafından yürütülmektedir (Filmarası, 2022).

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Türkiye’de sinema alanında yapılan yayınlarla ilgili inceleme sonucunda, 1914 yılı itibari ile sinema alanındaki faaliyetlerin dergi ve gazetelerde yer bulduğu ve alanla ilgili belirli aralıklarla yayınların ortaya çıktığı görülmektedir. Çalışma kapsamında tespit edilen 45 yayına ait veriler incelendiğinde, 1914-23 yılları arasında sinemaya ait içeriklerin edebiyat, tiyatro gibi konulara ait yayınların yer aldığı yayınların içerisinde kendisine yer bulduğu gözlenmektedir.

İlk yayınlarda sinema, tiyatro ve diğer kültür sanat faaliyetlerinin bir arada değerlendirildiği dikkat çekmektedir. Sinema alanıyla ilgili çıkan yayın ve değerlendirme yazılarının ilk başlarda salonlara ait program ve film içeriklerinden oluştuğu, daha sonraki süreçlerde ise oyuncularla ilgili biyografi ve görsel materyallerin içeriğe dahil edildiği ve benzer tanıtım faaliyetleri ile magazin boyutun ön plana çıkarıldığı gözlenmektedir.

Sinemanın gelişimine paralel olarak süreç içerisinde yazın alanında da içeriğin olgunlaşmaya başladığı ve sinema sanatına dair teorik ve kuramsal içeriklerin yavaş yavaş oluşmaya başladığı yapılan araştırmada tespit edilen bir diğer önemli unsur olarak dikkat çekmektedir. Genel olarak Salon programı, film içeriği, reklam ve tanıtım yazılarının yerini zamanla film teknikleri, filmlere ait değerlendirmeler, yönetmen görüşleri, sinemaya dair derinlemesine analizler, sinema severlere dünya sineması ile ilgili değerlendirme ve bilgilendirmelerin yer aldığı içerikler, sinema sanatına dair teorik, teknik ve gittikçe bilimsel nitelik taşıyan yayınların ortaya çıktığı ve analizlere dayalı bilgilerin verildiği yayınlarında ortaya çıktığı görülmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Akçura, G., ‘‘Fikret Adil Yazıyor Abidin Dino Çiziyor’’, *Atlas Tarih, Pressreader*, 2021, <https://www.pressreader.com/turkey/atlas-tarih/20210401/283210151038988> (Erişim: 29.11.2022).
- Akın, İ., (2019), Yıldız Dergisi (1938-1954) Odağında Sinema Dergiciliği ve Modernleşmeye Bir Bakış, (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul (Türkiye).
- Çakır, H., ‘‘Osmanlıca Olarak Çıkan Sinema Dergileri’’, *İletişim Fakültesi Dergisi*, 1997, 5, ss.35-48.
- Çimen, Ü., Ö. Alanka, vd. ..., ‘‘Osmanlıca Sinema Süretilerinin Tespiti, Arşiv Araştırması ve Dijitalizasyonu’’, *Kesit Akademisi Dergisi*, 2022, 8 (30), ss.528-542.
- Erdem, S., ‘‘Hollywood Dergisi’nin Ön Kapak Tasarımları ve Türk Grafik Tasarımı İçindeki Yeri’’, *STD*, 2018, ss.107-119.
- Esen, A. K., ‘‘Perde ve Sahne Dergisi Çerçevesinde (1941-1945) Erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye’sinde Sinema Algısı’’, *Tarih Okulu Sonbahar-Kış*, 2012, 13, ss.69-88.
- Evren, B., (1993), Başlangıcından Günümüze Türkçe Sinema Dergileri, (1. baskı), Korsan Yayınevi, Ankara.
- Gökçek, Z. Y., ‘‘Türkiye’de Sinema Bölümlerinin İlk 10 Yılı (1982-1992) ve Film Çalışmalarının Yönelimleri’’, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2020, 18 (36), ss.713-732.

- Yapar Gönenç, A. (2011). Türkiye'de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 0 (29), . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22860/244092>
- Karadoğan, A., ‘‘Yedinci Sanat Aylık Sinema Dergisinde Film Eleştirisinin Ana Çizgileri’’, *Kültür ve İletişim Dergisi*, 2016, 19 (37), ss.155-184.
- Mungan Yavuztürk, G., ‘‘Ankara’da Yayımlanmış Sinema Dergilerinin Kısa Tarihiçesi’’, *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 2013, 1 (2), ss.79-92.
- Odabaşı, İ. A., ‘‘Osmanlı’da Sinema Yayıncılığı ve Bilinen İlk Türkçe Sinema Gazetesi: Türk Sineması’’, *Journal of Universal History Studies (JUHIS)*, 2019, 2 (2), ss. 317-350.
- Sevindi, K., ‘‘Hayal Perdesi Sinema Dergisi’ne Tarihsel Bir Bakış’’, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2020, 18 (36), ss.749-772.
- Temel, M., ‘‘Sinemanın Osmanlı’da Yaygınlaşmasında Sinema Dergilerinin Rolü’’, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2015, 8 (10), ss.777-793.
- Üçpınar, M., Sonsuz Kare Deneyimi-Mesut Uçakan, 35. Yıl Bilim ve Sanat Vakfı, 2011, https://www.bisav.org.tr/Bulten/123/949/sonsuz_kare_deneyimi (Erişim: 16.12.2022).
- Yetimova, S., B. Odabaş, ‘‘Sinema Dergilerinin Ulusötesi Temalı Filmlere Yaklaşımı Bağlamında Kültürlerarası Farklılıklar: Positif (Fransa) ve Altyazı (Türkiye) Dergileri Üzerine Bir Karşılaştırma’’, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2018, 30, ss.385-409.
- Yılmaz, A., ‘‘Bir Erken Dönem Sinema Süreli Yayınları Retrospektifi’’, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2021, 19 (37), ss.305-356.
- Altyazı Dergisi, 2022. <https://altyazi.net/hakkimizda/> (Erişim: 09.12.2022).
- Çizgi Diyarı (2022). <https://www.cizgidiyari.com/forum/dergiler-diger/111844-cinemascope-sinema-radyo-aktualite-mecmuasi-9-subat-1957-sayi-3-a.html> (Erişim: 03.12.2022).
- Eski Eserler/a, 2022. <http://www.eskieserler.net/dergidetayi.php?id=275&page=12> (Erişim: 10.12.2022).
- Eski Eserler/b, 2022. <http://www.eskieserler.net/dergidetayi.php?id=441&dergituru=34&page=2> (Erişim: 11.12.2022).
- Eskinin Adamı, 2022. <http://eskininadami.medianewsonline.com/229.html> (Erişim: 11.12.2022).
- Filmarası Sinema Dergisi, 2022. <https://www.filmarasidergisi.com/kategori/haberler/> (Erişim: 10.12.2022).
- İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği (İFSAK), 2022. <https://www.ifsak.org.tr/> (Erişim: 16.12.2022).
- Kara, M. (2013), <https://www.evrensel.net/yazi/53522/sinematik-ve-genc-sinema-hareketi> (Erişim: 11.12.2022).
- Silo.Tips, 2022. https://silo.tips/queue/aylik-vdeosnema-magazn-dergs?&queue_id=-1&v=1671186928&u=MTkzLjE0MC4yNDIuMTk1 (Erişim: 13.12.2022).

- Türk Sineması Araştırmaları (TSA/a), <https://www.tsa.org.tr/tr/dergi/dergigoster/1/ferah> (Erişim: 28.11.2022).
- Türk Sineması Araştırmaları (TSA/b), <https://www.tsa.org.tr/tr/dergi/dergigoster/140/istanbul-hollywood-sinemagazin> (Erişim: 06.12.2022).
- Türk Sineması Araştırmaları (TSA/c), <https://www.tsa.org.tr/tr/dergi/dergigoster/207/mutlak-fikir-estetigi-ve-sinema> (Erişim: 09.12.2022).
- Türk Sineması Araştırmaları (TSA/c), <https://www.tsa.org.tr/tr/dergi/dergigoster/233/kinema> (Erişim: 09.12.2022).
- Türkçe Bilgi, 2022. [https://www.turkcebilgi.com/sinerama_\(dergi\)#post](https://www.turkcebilgi.com/sinerama_(dergi)#post) (Erişim: 11.12.2022).
- Yedinci Sanat, 1973. <http://sinematek.tv/yedinci-sanat-1973-sayi-3/> (Erişim: 16.12.2022).

YENİ MEDYANIN SİYASAL İLETİŞİM ALANINDA KULLANIMINA DAİR BİR İNCELEME

Zuhal AKMEŞE DEMİR¹

¹Doç.Dr., Dicle Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü,
zualakmese@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3805-8649

“Bana vicdansız bir medya temin et; sana bilinçsiz bir halk sunayım.”

Joseph Goebbels

Özet

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler; ekonomi, eğitim ve sağlık gibi toplumsal yaşamın bütün kurumlarının işleyiş pratiklerinde köklü değişimlerin önünü açmış; iletişim alanı da bu değişimden etkilenmiştir. Yeni iletişim teknolojileri, kitle iletişim araçlarını çeşitlendirdiği gibi, bu araçların etki düzeylerini de yükseltmiştir. Bütün bu değişimler ve dönüşümler, siyasal alanda da etkisini göstermiştir. Bilgisayar tabanlı yeni medya platformları; siyasal iletişim süreçlerinin kurulmasında, işletilmesinde, yönetilmesinde ve izlenilmesinde siyasal aktörlere ve seçmenlere kullanışlı alanlar açmaktadır. Siyasal aktörler/kurumlar, yeniden medyanın sunduğu eş-zamansızlık, modülerlik, çift yönlü iletişim, anlık geri bildirim, geniş kitlelere ulaşabilme gibi fırsatlardan istifade etme yoluna gitmişlerdir. Dolayısıyla yeni medya platformları, aday imajının inşası, seçmenlere ulaşılması, reklam ve halkla ilişkiler, propaganda ve kamuoyu oluşturma gibi faaliyetler için siyasal aktörlere oldukça geniş bir hareket serbestisi sunmaktadır. Aynı şekilde seçmenler de yeni medya platformlarını kullanarak aday veya parti programları hakkında bilgi sahibi olabilmekte, güncel siyasal gelişmeleri takip edebilmektedir.

Bu çalışmanın amacı; iletişim teknolojilerinin gelişimiyle birlikte kitle iletişim araçlarının geleneksel medyadan yeni medyaya geçişindeki etkilerini ve bu etkinin siyasal iletişim alanına yansımalarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda geleneksel medya ve yeni medyanın ayırt edici özellikleri incelenmiş, benzerlikleri ve farklılıkları analiz edilmiş, yeni medyanın iletişim alanına yansımaları ortaya konulmuş ve bu yansımaların siyasal iletişim süreçlerine etkilerine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yeni medya, siyasal iletişim, kitle iletişim araçları, yeni teknolojiler.

Abstract

Developments in information and communication technologies; paved the way for fundamental changes in the functioning of all institutions of social life such as economy, education and health; The field of communication has also been affected by this change. New communication technologies have not only diversified the mass media, but also increased the effectiveness of these tools. All these changes and transformations have also shown their effect in the political field. Computer-based new media platforms; It opens up useful areas for political actors and voters in the establishment, operation, management and monitoring of

political communication processes. Political actors/institutions have once again taken advantage of the opportunities offered by the media such as asynchrony, modularity, two-way communication, instant feedback, and reaching large masses. Therefore, new media platforms offer political actors a wide freedom of action for activities such as building the candidate image, reaching voters, advertising and public relations, propaganda and forming public opinion. Likewise, by using new media platforms, voters can have information about candidate or party programs and follow current political developments.

The aim of this study is to reveal the effects of mass media on the transition from traditional media to new media with the development of communication technologies and the reflections of this effect on the field of political communication. In this context, the distinctive features of traditional media and new media were examined, their similarities and differences were analyzed, the reflections of new media on the field of communication were revealed and the effects of these reflections on political communication processes were evaluated.

Keywords: New media, political communication, mass media, new technologies.

1. GİRİŞ

İletişimi; en temel anlamıyla kişilerin birbirleriyle, gruplarla karşılıklı ileti alışverişi olarak tanımlamak mümkündür. İletişim, toplumsal süreçte temel olgulardan biri olmakla birlikte insanın bireysel varlığını ve toplumsal ilişkilerini sürdürdüğü bir kanaldır (Aziz, 2016). İletişim tarihi incelendiğinde insanlık tarihi kadar eski olduğu görülmektedir. Çünkü iletişim, insanın ortaya çıktığı ilk andan itibaren insan hayatında önemli bir yere sahip olmuştur. İnsanlar duygularını, ihtiyaçlarını, fikirlerini, acılarını, sevinçlerini iletişim sayesinde birbirine aktarmaktadır. Dolayısıyla iletişim, toplumsal hayatta olmazsa olmaz unsurlardan biridir. “*Toplumunu anlamak ve yorumlamak için o toplumun iletişim kurma araçlarına ve ortamlarına (medyaya) bakmalıyız; medyayı anlamak ve yorumlamak için ise, topluma bakmak zorundayız*“ (Kejanlıoğlu, 2005). Kejanlıoğlu’nun da ifade ettiği gibi medya ve toplum, karşılıklı olarak birbirini etkileyen ve bu etkileşimler sonucunda birbirini şekillendiren iki yapı olarak karşımızda durmaktadır.

İletişim teknolojilerinin tarihsel süreç içerisindeki gelişimine bakıldığında, yazının icadının önemli bir dönüm noktası olduğu görülmektedir. Yazının icadı, toplumsal alanda önemli değişim ve dönüşümlere kapı aralamıştır (Atabek, 2005). Matbaanın kuruluşu ve her türden basılı eserin kitlelere ulaşması ise, hem toplumsal dönüşümlerin/değişimlerin hızını artırmış ve hem de bu dönüşümlerin/değişimlerin evrensel ölçekte yaygınlaşmasının önünü açmıştır. Nihayetinde bütün kitle iletişim araçlarını bünyesinde barındıran medya kavramını popüler hale getirmiştir.

Matbaanın icadının ardından radyonun icadı da kitleleri etkileme noktasında önemli bir işlev görmüştür. Kısa dalga radyo yayıncılığı, özellikle 2. Dünya Savaşı yıllarında önemli bir propaganda aracı olarak kullanılmış; öyle ki bu dönem “radyolar savaşı” olarak nitelendirilmiştir (Atabek, 2005). Televizyon ise, ses ve görüntüyü birleştirerek yepyeni bir kitle iletişim çağının doğmasına öncülük etmiş ve kitle iletişim araçlarının dünya genelinde yaygınlaşmasının baş aktörü konumuna yükselttiği gibi, kitle iletişim araçlarının etki gücünü de iyiden iyiye artırmıştır. Görüldüğü gibi, icat edilen her kitle iletişim aracı kendi döneminin potansiyel değişim ve dönüşüm aracı olarak işlev görmüş; toplumsal yapının değişim ve dönüşümünde ciddi etkiler yaratmıştır. Elbette ki bu etkilerin niteliği, tarihsel ve toplumsal koşullara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Örneğin gazete, ağırlıklı olarak haber alma

işleviyle öne çıkarken radyo, propaganda aracı olarak işlev görmüş, televizyon ise küreselleşmenin tetikleyici unsuru olmuştur. Bütün bu kitle iletişim araçlarının ortak noktası ise, ortaya çıktıkları andan itibaren kitlelerin yönetimi ve yönlendirilmesinde kullanışlı bir araç olarak işlev görmeleridir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde özellikle son 30 yıllık süreç içerisinde baş döndürücü gelişmeler yaşanmaktadır. İletişim ve bilgi teknolojilerinde yaşanan bu gelişmeler, toplumsal alana bütün boyutlarıyla yansımakta ve geleneksel kitle iletişim yöntemlerinde köklü değişikliklerin yaşanmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. İletişim sürecinde başvurulan teknikler, modeller ve paradigmlar, günümüzün yeni teknolojileri sayesinde şekilsel ve boyutsal değişimlere uğramıştır. Sosyoloji, hukuk, felsefe, ekonomi, tarih, psikoloji, siyaset bilimi ve daha birçok disiplinin kesişme alanında yer aldığı için disiplinlerarası bir alan olarak kabul edilen iletişim alanı, bu dönüşümlerin merkezinde yer almıştır (Uluç, 2003). Gelişen yeni teknolojiler, bireylere, bulunduğu noktadan dünyanın öteki ucunda bulunan başka bir kişi, grup veya kitleye ulaşmasını sağlamakta; fikirlerin, eserlerin ve(ya) tutumların paylaşıldığı etkileşimli bir medya sunmaktadır (Vural & Bat, 2010). Bu durum yeni teknolojilerin dolayısıyla kitle iletişim araçlarının toplumsal yaşamdaki etkisini ve önemini arttırmaktadır. Dolayısıyla medya olarak adlandırılan ve kitle iletişim araçlarını bünyesinde bulunduran yapı toplumsal alanda çok farklı bir konuma yerleşmiş ve etki alanının genişlemesine paralel olarak toplumun bütün yapıları üzerinde etkin bir güç olarak gündemdeki yerini almıştır.

Jaques Ellul, insanların şimdilerde “*la technique*”nin ortasında yaşadığına işaret etmekte; tekniğin tek bir alet ya da makine olmadığı gibi tek bir bilgi ya da üretim yuvası da olmadığını vurgulamakta; aksine tekniğin rasyonel olarak ulaşılmış ve insan faaliyetlerinin her alanında mutlak etkinliği olan bir yöntemler bütünü olduğunu ifade etmektedir (Heath & Potter, 2012). Ellul’un da ifade ettiği gibi tekniğin ve buna paralel olarak gelişen iletişim teknolojilerinin, geçmişten günümüze toplumda meydana gelen bütün değişimlerin belirleyicisi olduğunu söylememiz mümkündür. İletişim açısından bakıldığında her türlü teknik gelişme; bilgi, haber, enformasyon ve hatta sosyalleşme kavramına bile yeni boyutlar kazandırmıştır. Üstelik bütün bu gelişmeler, toplumların kültürel, politik ve ekonomik yapılarına da ciddi zemin kaymaları yaşatmıştır.

Kitle iletişimi; kitlesel olarak üretilen bilgi, düşünce ve tutumların belirlenen hedef kitleye, birtakım teknik araçlarla ulaştırıldığı ve ulaştırılan bu iletilerin kitlesel olarak tüketildiği bir süreçtir (Uluç, 2003). Bu sürecin gerçekleşebilmesi için birtakım araçların varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Kitle iletişimi sürecinde başvurulan bütün araçlar kitle iletişim araçları olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu araçlar ise, iletişim teknolojilerinin ürünleridir ve gündelik hayatta sıkça karşılaştığımız ve kullandığımız sayısız iletişim teknolojisi bulunmaktadır. Teknolojik gelişmelerin son ürünü ise internettir ve internet/internet tabanlı uygulamaların kendine özgü yapısı, geleneksel kitle iletişim araçlarının da yapısını değiştirmiştir. Bir yönüyle kitlesel bir iletişim aracının özelliklerini barındırırken bir yanıyla da kişisel bir iletişim aracı olma özelliği taşıyan internet (Aziz, 2016); bütün kitle iletişim araçlarının sağladığı olanakları bünyesinde barındıran bir platformdur. İnternetin yazı, ses, fotoğraf, video, hareketli görüntü, telefon, fax, e-posta, sohbet, radyo gazete, televizyon gibi bütün iletişim araçlarını bünyesinde barındıran bütünleşmiş yapısı, bu kitle iletişim aracını hem diğerlerinden ayırmakta hem kullanım-etki alanını genişletmekte ve hem de günümüz toplumsal yapısı içerisinde vazgeçilmez bir unsura dönüştürmektedir. 2000’li yıllardan itibaren internet tabanlı sosyal medya uygulamalarının yaygın bir şekilde kullanılmaya

başlanması, farklı sosyo-kültürel kesimlerin internete ilgi duymasını da beraberinde getirmiş ve bu popülerlik, yeni medya (new media) kavramını doğurmuştur.

2. İNTERNET VE SOSYAL MEDYA

İnternet teknolojisi temel olarak bağımsız çok sayıda iletişim şebekesinin birbirine bağlanması ile elde edilen devasa bir iletişim ağıdır (Aziz, 2016). İnternet yeni iletişim teknolojileri arasında en yaygın kullanıma sahip araçlardandır. Özellikle 1990'lı yıllardan sonra kamusal alanda kullanılmaya başlanması ile iletişim teknolojisi alanında bir yenilik olmanın yanı sıra bilim ve teknoloji alanında da önemli bir etki yaratmış ve bu bağlamda toplumsal alanı tüm yönleriyle değişime zorlayan bir boyut kazanmıştır. İnternet ve internet tabanlı sosyal medya günümüzde en yoğun kullanılan platformlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak internet teknolojisinin özellikleri ve sağladığı avantajlar ele alındığında internetin özelliklerini kısaca şu şekilde ifade etmek mümkündür (Aziz, 2016).

- İnternet, iletişim teknolojilerinin bir koleksiyonudur.
- İnternet; yazılı iletişim araçları, telefon, iletişim uyduları, yazılı, sesli ve görüntülü kitle iletişim araçları, kitap, fotoğraf, bilgi kaydetme/ depolama teknikleri gibi tüm iletişim teknolojilerini kullanmaktadır.
- İnternet, bütün medyaların vermiş olduğu hizmetleri yerine getirir.
- İnternet, çeşitli sektörler için ticari fırsatlar yaratmaktadır.
- İnternet etkileşimli (interaktif) olarak iletişim sağlar.

İnternetin özellikleri incelediğinde bütün iletişim teknolojilerini bünyesinde barındırdığı, tüm iletişim teknolojilerinin olanaklarından yararlandığı, tüm medyayı kapsamı içerisine aldığı, kullanıcıya ticari faaliyetlerde bulunma, bilgi aktarımı, belirli bir konuda fikir beyan etme şansı sunduğu görülmektedir. Bu özellikleri sayesinde internet, toplumsal alanda çok önemli bir yere gelmiş ve bütün toplumsal kurumlar, bu teknolojinin olanaklarından yararlanma yoluna gitmişlerdir. İnternet; eğitim, sağlık, diplomasi gibi pek çok alanda faaliyet gösteren aktörler için benzersiz fırsatlar sunmuştur.

İnternetin yaygınlık kazanmasıyla birlikte yerel, ulusal, uluslararası gibi tanımlar sorgulanmaya başlanmış, yaşanan coğrafyanın tanımı yeniden yapılmış ve karmaşıklaşmış bir mekân-uzam düşüncesi yerleşik hale gelmiştir. *Sanal coğrafya* olarak kavramsallaştırılan bu uzamda (Atabek, 2005); dünyanın herhangi bir yerinden izlenebilecek yayınlar yapmak, her türlü medya içeriğine ulaşmak, medya içerikleri üretmek, alışveriş ve bankacılık gibi işlemleri gerçekleştirmek, siyasal faaliyetlerde bulunmak, sivil toplum faaliyetleri düzenlemek gibi eylemler mümkün hale gelmiştir.

İnternet ve internet tabanlı sosyal medya uygulamalarının zaman, mekân kısıtlılığını ortadan kaldırması, interaktif ve çift yönlü iletişime olanak tanınması, sürekli güncellenebilir olması, çoklu kullanım ve sanal paylaşım olanak vermesi interneti etkili bir hale getirmektedir. Günümüzde bankacılık işlemlerinden e- devlet uygulamalarına, alışverişten, fatura ödemeye kadar birçok işlem evden bir bilgisayar ve internet bağlantısı aracılığıyla mümkün olmakta bu durum günümüz toplumunda zaman baskısı yaşayan bireyler için çok büyük bir avantaj sağlamaktadır. Kitlelerin yoğun bir şekilde internet kullanması dolayısıyla kitlelere ulaşmaya çalışan kurum ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, siyasal partiler ve benzeri oluşumların da internetin bu avantajından yararlanmasını kaçınılmaz bir hale getirmektedir. İlgili yapılar internet üzerinden gerçekleştirdikleri faaliyetler aracılığıyla kendi ideolojilerini hedef kitleye

ulaştırarak kitleleri etki altına alma ve yönlendirme yoluna gitmektedir. İnternetin sansürden en az düzeyde etkilenmesi, sınır, zaman ve mekân engellerini ortadan kaldırması, birleşik bir medyum olması, hem senkron (eş anlı) hem de asenkron (başka anlı) bir medya olanağı sunması ve benzer avantajları bünyesinde barındırması hem bireyler hem de kurum, kuruluş ve hedef kitlelere ulaşma çabasında olan oluşumlar için internete yönelme ve kullanma nedenleri arasında yer almaktadır.

Sosyal medya kavramı Web 2.0 teknolojisindeki yeniliklerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Sosyal paylaşım sitelerini, video paylaşım sitelerini, bloglar ve mikroblogları, içerik paylaşım ağlarını, lokasyon tabanlı araçlarını ve sanal dünyaları bünyesinde barındıran sosyal medya; kullanıcılarına daha kolay ve daha hızlı etkileşim olanağı sağlayan, bilgiyi kullanabilme imkânı veren ve paylaşacağı sitelerle kolayca iletişim kurması için uygun ortamlar sağlamaktadır. Bu ağlara dâhil olan bütün siteler Web 2.0 tabanlıdır (Aziz, 2016). Dolayısıyla “*içeriğin kullanıcılar tarafından oluşturulduğu haber, fotoğraf, video ve podcastlerin web siteleri aracılığıyla sunulduğu katılımcı online medyalar*” sosyal medya olarak tanımlanmaktadır (Evans, 2008).

2.1. Yeni Medya ve Siyasal İletişim

21. yüzyılın ilk dönemlerinden itibaren internet ve yeni medya, çok yönlü iletişim sağlayan bir araç olarak evrensel bir nitelik kazanırken aynı zamanda pratiklerin, hiyerarşilerin ve yapıların görünüşüne uyum sağlayarak kendi tarihsel içeriğini oluşturmuştur (Papacharissi, 2015). İnternet ve internet uygulamalarını kapsayan, bilgisayar ve iletişim teknolojileri ile desteklenen, mobilizasyon ile sürekli dolaşımda kalan yeni medya; etkileşimli, iletişimin geleneksel dikey yapısını yıkıp “*indirme kültürü*”nü yaratan ve toplum tarafından hızlıca emilen karakteristiğiyle günümüzde hem toplumsal hem de bireysel hayatın içerisine iyiden iyiye yerleşmiştir (Watson & Hill, 2012). Yeni medya; teknolojik boyutları bir araya getirmiş, kişileri, kişiler arası iletişimi ve kitle iletişim araçlarını aynı platformda birleştirmiş, metin ile görseli buluşturmuş ve böylelikle yeni izleyiciler yaratmıştır (Cardoso, 2006). Dijital, etkileşimli, metinsel, sanal, ağa bağlı ve simüle özellikleriyle yeni medya hem metinlere ilişkin yeni deneyimler ortaya koymuş ve hem de kullanıcılar/tüketiciler için medya teknolojileri arasında yeni ilişki biçimleri düzenlemiştir. Ayrıca yeni organizasyon ve üretim modelleri üreterek kimlik(ler) ve toplum arasındaki ilişkilere yeni boyutlar kazandırmıştır (Lister, Dovey, Giddings, Grant, & Kelly, 2009). Yeni medya ile birlikte tarihte ilk kez insan iletişiminin yazılı, sözlü, görsel-ışitsel biçimlerini aynı sistem içinde bütünleştiren yeni bir dil ortaya çıkmıştır (Castells, 2008).

İnternetin siyasal iletişim alanına sağladığı yenilikler ve kolaylıklar sayesinde siyasal katılımın düzeyi artmış; bu durum demokrasinin gelişimini de hızlandırmıştır. İnternet aracılığıyla daha fazla bilgiye daha kolay ve daha hızlı ulaşan bireyler, siyasetle daha yoğun bir biçimde ilgilenmeye başlamışlardır. Bu açıdan bakıldığında internet, toplum içerisinde çoğulculuk ve çok seslilik konularında farkındalık oluşturmuştur (Karaçor, 2009).

Siyaset ve iletişim alanlarının kesişim alanını ifade eden siyasal iletişim kavramı, dünyada tarihine baktığımızda ikinci dünya savaşı sonrasında, Türkiye’de ise 1980’li yıllarda dışa açılmayla birlikte önem kazanmaya başlamış ve giderek siyaset biliminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir (Demir, 2018). Siyasal iletişim kampanyalarıyla hedef kitleye ulaşmak ve seçmenlerin, adaya ilişkin tutumlarını etkilemek için pek çok farklı faktörden destek alınmaktadır. Bu faktörlerden biri de imaj oluşturmaktır. Çünkü aday imajının önemi, siyasal iletişim süreçlerinde giderek önem kazanmaktadır (Tan, 2002). Bu açıdan bakıldığında

siyasal kampanya yürütücüleri de, adayın karakteristik özellikleri, iletişim kurma becerileri, bilgi ve zekâ düzeyleri, geçmiş tecrübeleri, kamu yönetimindeki deneyimleri, ahlaki olgunlukları, yaptırım ve iş bitirme yetenekleri gibi faktörler üzerinden aday imajı oluşturma çabasına girmektedir (Balci, 2003). Dahası; 1980 sonrası dönemde Türk siyasi hayatında yaşanan dönüşüm süreçleri, ideolojilerin etkisinin zayıflaması, seçmenlerin önceliklerinin değişmesi, kararsız seçmen sayısının artması (Tosun, 2003) gibi nedenlerden ötürü kampanya yürütücüleri, güçlü bir aday imajı oluşturmak için daha fazla çaba sarf etmek durumunda kalmışlardır (Damlapınar & Balci, 2005).

Siyasal iletişim açısından bakıldığında ise internet, kullanıcıların etkileşimli olarak geri dönüşümüne ve içerik üretimine olanak sağlamış; böylelikle siyasal aktörler için daha avantajlı bir ortam oluşturmuştur (Akca, 2014). Çünkü seçmenler tarafından internet kullanımını artmaktadır ve dolayısıyla siyasal aktörler, ağırlıklı olarak web siteleri üzerinden reklamlarını yapmaktadır (Kaid, 2002). Bu bakımdan adaylar, internet ortamında görünürlüklerini sağlamak ve artırmak durumundadır. Seçmenlerin algısında görünürlük düzeyini yükseltmek ve kalıcı hale getirmek için ise görsel unsurlardan faydalanılmaktadır. Bu durum, siyasetin, “*medyatik bir eylem*” halini almasından ve siyasal eylemin “*imaj*” temelli bir çerçevede yürütülmesinden kaynaklanmaktadır (Altun, 2014).

Düşünen insanın (homo-sapiens) yerini gören insan (homo-videns) aldığı için (Sartori, 2006) imgeler, imgeyi yaratanın kendine özgü görüşünün bir parçası olarak düşünülmeğe başlanmıştır (Berger, 2012). Siyasal imaj oluşturma açısından baktığımızda ise görsellik, retorik bir etkiye sahip olabilmekte ve hedef kitleye ikna edici kanıtlar sunabilmektedir. Ayrıca haber kaynaklarına dikkat çekici görüntüler sağlayarak gündemi belirleyebilmekte; süreçleri dramatize ederek duygusal tepkiler üretilmesini sağlayabilmektedir. Bunun yanı sıra yeni medya, adayların, hedef kitleye uygun kimlikler seti oluşturmalarına da yardım etmektedir (Schill, 2012).

İnternetin hızlı gelişimi ve yaygın kullanımı, kitle iletişiminin etki alanını genişletmesi, internet ve uygulamalarının siyasal amaçlı kullanımını da beraberinde getirmiştir. Yeni medya olarak adlandırılan bu dijital ortam, insanların daha büyük kitlelere ulaşmasını olanaklı kıldığı için siyasi aktörler bu alanı önemsemeye başlamış ve çağı yakalamak adına bu alanda faaliyet göstermeye gayret göstermişlerdir. Siyasal aktörler, sosyal medya platformları aracılığıyla hedef kitlelerine en ekonomik şekilde ulaşma imkânı elde ettikleri için bu platformları ciddi anlamda kullanma eğilimine girmiş ve siyasal iletişim süreçlerini bu platformlar üzerinden şekillendirmeyi önceler hale gelmişlerdir.

İnternet tabanlı dijital platformlar ve sosyal medya, günümüzde siyasetin tabana yayılması açısından da önemli bir araç haline gelmiştir. Adaylara veya liderlere ulaşmak, siyasal aktörlerin programlarını takip etmek, parti politikalarını öğrenmek, görüş beyan etmek gibi konularda yeni medya platformları, seçmenler için kullanışlı yöntemler sunarak siyasal iletişim ve etkileşimi güçlendirmektedir. Aynı şekilde siyasal aktörler de, kamuoyu nezdinde kabul gören bir aday imajı çizmek, ait oldukları siyasi partinin misyon ve vizyonunu geniş kitlelere aktarmak, reklam ve tanıtımlarını yapmak için yeni medyaya ihtiyaç duymaktadır.

Siyasal partilerin/adayların reklam ve tanıtım faaliyetlerinin tarihsel serüvenine baktığımızda; geleneksel kitle iletişim araçlarının revaçta olduğu dönemlerde genellikle halka sesleniş, seçim kampanyasında kullanılmak üzere tasarlanmış spotlar, afişler, televizyonda yayına giren bir programa katılım, gazeteye demeç verme, parti çalıştayları, konserler, sempozyumlar, seçim dönemlerinde yapılan miting ve benzeri faaliyetlerle halkla buluşma

çalışmalarının olduğu görülmektedir. Siyasi aktörler, kitleleri etkilemek ve kendi faaliyetlerini kitlelerle paylaşmak adına uzun bir müddet bu şekilde çalışmalarını sürdürse de bütün bu siyasi faaliyetlerin etkisi sınırlı olmuş ve siyasi aktörün/adayın beklentisi nadiren gerçekleşebilmiştir. Oysaki yeni medya ile bu durum bütünüyle değişmiştir. İnternet tabanlı sosyal medya platformlarının ortaya çıkması ve sosyal medyanın hedef kitleye ulaşma potansiyelinin farkına varılmasıyla birlikte, siyasi aktörlerin reklam ve tanıtım faaliyetlerine yönelik stratejileri de değişim göstermiştir. Sosyal medya ve dijital platformların işlevselliğinin farkına varan siyasi aktörler bu mecralarda hem birey hem de parti olarak yerlerini almaya başlamıştır. Siyasi liderler hem kişisel hem de kurumsal olarak sosyal medya hesapları, bloglar, profiller, web sayfası aracılığıyla hedef kitleleri ile bu evrende bir ağ kurmuş; siyasi iletişim faaliyetlerini bu mecralar üzerinden gerçekleştirmeye başlamıştır. Üstelik geleneksel siyasi iletişim anlayışında, sınırlı zaman dilimlerinde gerçekleştirilen reklam ve tanıtım faaliyetleri, bu mecralarda süreklilik arz eden bir görünüm kazanmıştır. Siyasi aktörler günlük rutin içerisinde meydana gelen olaylarla ilgili düşünce ve tepkilerini bu mecralar aracılığıyla sürekli bir biçimde hedef kitle ile paylaşma ve kendini anlatma olanağı bulmuştur. Benzer şekilde hedef kitle de, siyasi aktörleri yakından takip etme, interaktif bir iletişim kurma, duygu ve düşüncelerini siyasi aktörlere aktarma ve geribildirim alma olanağı yakalamıştır. Bu anlamda siyasi iletişim faaliyetlerinin yeni teknolojilerin sağladığı avantajlardan en üst düzeyde yararlandığını ifade etmek mümkündür. Dolayısıyla gerek ulusal düzeyde ve gerekse küresel düzeyde olsun; siyasi aktörlerin yeni medya platformlarını siyasi iletişim çalışmaları için verimli bir biçimde kullandıklarını söylememiz mümkündür.

3. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Teknolojik gelişmelere paralel olarak değişen ve dönüşen kitle iletişim süreçleri, günümüzde ağırlıklı olarak yeni medya olarak tabir edilen internet tabanlı platformlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. İnternet ve internet tabanlı uygulamaların sosyal hayata girmesi ve kullanımının yoğunlaşması toplumun bütün alanlarında değişim ve dönüşümü kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu durum, siyasi iletişim süreçlerinde de kendini göstermektedir. Geleneksel kitle iletişim araçları genellikle seçim dönemlerinde ve özellikle propaganda amaçlı kullanılırken, yeni kitle iletişim araçlarıyla birlikte bu durum bütünüyle değişmiştir.

Siyasi aktörler ve kurumlar; kendi politikalarını yaymak, partilerini tanıtmak, kurumsal çalışmalarını paylaşmak, ideolojilerini hedef kitlelere benimsetmek ve hedef kitleyi etkileyerek siyasi iktidarı ele geçirmek için internet teknolojilerinden özellikle sosyal medya uygulamalarından yararlanmaktadır. Yeni medyanın, siyasi iletişim süreçlerine yaşattığı bu dönüşümün temelinde, yeni teknolojilerin sağladığı avantajlar bulunmaktadır.

Aday imajı kurgulama, güncel politik söylemler üretme, temsil ettiği partinin misyon ve vizyonunu daha geniş kitlelere ulaştırma, parti programlarına katılımı artırma, muhalefet etme gibi siyasi davranış biçimleri, sosyal medya sayesinde kolay, hızlı ve modüler hale gelmiştir. Eş deyişle; yeni medyanın siyasi aktörler için çift yönlü bir bilgi akışı sağlaması, zaman-mekân kavramına dair engelleri asgariye indirmesi, bilgi almak isteyen herkese bilgiyi sunacak uçsuz bucaksız bir platform sunması, siyasi aktörlerin kendini ifade etme, aktif bir şekilde bu alanda varlık gösterme, kendini pazarlama, tanıtma, hedef kitlelerine ulaşma gibi avantajlar barındırması, sosyal medya platformlarını siyasi iletişim alanı için önemli bir mecra haline getirmektedir. Siyasi iletişim süreçlerine böylesine köklü dönüşümler yaşatan yeni medyanın, demokratik süreçlere olan katkısı ise ayrı bir tartışmanın konusudur.

4. KAYNAKLAR

- Akca, E. B. (2014). *Yeni Medya Pratikler ve Olanaklar*. İstanbul: Umuttepe Yayınları.
- Altun, F. (2014). *Akşam Gazetesi*. Aralık 2022 tarihinde Akşam Gazetesi: <https://www.aksam.com.tr/yazarlar/fahrettin-altun/imaj-odakli-siyaset/haber-339611> adresinden alındı
- Atabek, Ü. (2005). Yeni İletişim Teknolojileri ve Yerel Medya İçin Olanaklar. S. Alankuş içinde, *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya* (s. 61-91). İstanbul: IPS İletişim Vakfı.
- Aziz, A. (2016). *İletişime Giriş*. İstanbul : Hiperlink Yayınları.
- Balcı, Ş. (2003). Politik Kampanyalarda İmaj Yönetimi (Genç Parti Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(9), 143-162.
- Berger, J. (2012). *Görme Biçimleri* (18. b.). (Y. Salman, Çev.) İstanbul: Metis.
- Cardoso, G. (2006). *The Media in the Network Society: Browsing, News, Filters and Citizenship*. Lisboa: CIES-Centre for Research and Studies in Sociology.
- Castells, M. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Ağ Toplumunun Yükselişi* (2. b., Cilt 1). (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Damlapınar, Z., & Balcı, Ş. (2005). Seçmenin Zihnindeki Aday İmajını Belirleyen Etkenler: 28 Mart 2004 Yerel Seçimleri Alan Araştırması. *Selçuk İletişim*, 4(1), 58-79.
- Demir, M. İ. (2018). Siyasal İletişim: Kavramsal Bir Derleme. *Uluslararası Sanat Kültür ve İletişim Dergisi*, 1(1), 79-104.
- Evans, D. (2008). *Social Media Marketing An Hour A Day*. Wiley Publising Inc.
- Heath, J., & Potter, A. (2012). *İsyan Pazarlanıyor*. (N. Önoğlu, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.
- Kaid, L. L. (2002). Political Advertising and Information Seeking: Comparing Exposure via Traditional and Internet Channels. *Journal of Advertising*, 31(1), 27-35.
- Karaçor, S. (2009). Yeni İletişim Teknolojileri, Siyasal Katılım, Demokrasi. *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16(2), 121-131.
- Kejanlıoğlu, B. (2005). Medya-Toplum İlişkisi ve Küreselleşmenin Medyaya Sunduğu Olanaklar. S. Alankuş içinde, *Medya ve Toplum* (s. 81-98). İstanbul: IPS İletişim Vakfı.
- Lister, M., Dovey, J., Giddings, S., Grant, I., & Kelly, K. (2009). *New Media: a critical introduction* (2. b.). London and New York: Routledge Taylor & Francis Group.
- Papacharissi, Z. (2015). *Affective Publics: Sentiment, Technology, and Politics*. New York: Oxford University Press.
- Sartori, G. (2006). *Görmenin İktidarı* (2. b.). (G. Batuş, & B. Ulukan, Çev.) İstanbul: Karakutu.
- Schill, D. (2012). The Visual Image and the Political Image: A Review of Visual Communication Research in the Field of Political Communication. *Review of Communication*, 12(2), 118-142. doi:10.1080/15358593.2011.653504
- Tan, A. (2002). *İlke ve Uygulamalarıyla Politik Pazarlama*. İstanbul: Papatya Yaayıncılık.

- Tosun, T. (2003). *Siyasette Yeniden Mevzilenmeler*. İstanbul: Buke Kitapları.
- Uluç, G. (2003). *Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Vural, B. A., & Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 5(20), 3348-3382.
- Watson, J., & Hill, A. (2012). *Dictionary of Media and Communication Studies* (8. b.). New York-London: Bloomsbury Academic.

Effective Ways of modernization and internationalization of Education in Kazakhstan

Aigerim Kosherbayeva¹, Kosherbayev Rinad², Kantarbayev Zuaz³,
Gaziza Kosherbayeva⁴

¹Doctor of pedagogical sciences, professor Abai Kazakh national pedagogical University. Almaty, Kazakhstan.

²Doctoral student. Abai Kazakh national pedagogical University. Almaty,

³master degree. KazArchitectural Academy. Almaty, Kazakhstan.

⁴Doctor of pedagogical sciences, professor University of Business Almaty, Kazakhstan.

Introduction

On the eve of the 30 th anniversary of Independence of the Republic of Kazakhstan we would like to note: in the economic, scientific and technological progress the education, forming the human capital becomes the main driving force behind the development of society and, therefore, a priority of the national policy of the states.

The most important factor determining the long-term development of society in all spheres of life, the main competitive advantage of the state - is the quality of higher education the teachers in particular.

Keywords: education, higher education, modernization, international cooperation, development, relationship

Experimental – The research presented in the paper was carried out through extensive analysis of different higher education policy and planning initiatives towards internationalisation as represented in different official documents.

Results and Discussion – The main results to be presented relate to a) the process of alignment to structural reforms taking place in the European Union or the so-called ‘Bologna Process’, as it has been experienced in Kazakhstan; b) international mobility programs, in particular those aimed at training academic staff and students at universities abroad, such as the prestigious ‘Bolashak’ program, in seeking to prepare them as active and engaged participants in the global world; c) language policy and planning initiatives aiming to construct a trilingual university system and harmonise Kazakh as the national language, Russian as an international language and English as a language of global status.

The education system of Kazakhstan is focused on international cooperation. For the solution of problems are developed 4 strategic direction:

- creation of new system of professional development;

-modernization of the content of professional development on the basis of the best Kazakhstan and international experience;

- development of innovative system of professional development of teachers of pedagogical specialties of higher education institutions and colleges;
- creation of conditions of effective functioning of system of the professional development, providing quality of education.

Conclusions – For emerging nations such as Kazakhstan, the internationalisation of education represents economic, cultural and scientific opportunities, as well as necessity. Through critical analysis of the process underway in Kazakhstan as it is documented in policies and planning initiatives, conclusions and comparisons may be drawn in relation to other national contexts and new prospects may be encountered for.

**IMPLEMENTATION OF MEDIATION IN THE REPUBLIC OF INDONESIA
& COMPARISON WITH ARBITRATION FORUM**

Dr. Wagiman Martedjo

“Universitas 17 Agustus 1945 Jakarta”, Indonesia

ABSTRACT

The application of “Mediation” in civil cases in Indonesia began in 1874, 1927, and 1941. After Indonesia's independence from the Netherlands in 1945, in 2002 the Supreme Court of the Republic of Indonesia issued a regulation concerning the Application of Peaceful Institutions (Mediation) in the Courts of first level. Research problems: (1) How is the dynamics of Mediation in Indonesia after 2002; (2) How does Mediation enter into the criminal realm and what are the criteria; (3) How is the prospect of Mediation in Indonesia compared to Arbitration. The study used normative juridical methods using secondary data. Research Results: (a) The dynamics of Mediation in the Republic of Indonesia after 2002, is not only applied in the realm of litigation, which is mandatory, but also develops into alternative dispute resolution (non-litigation). Settlement of non-litigation mediation shows a higher success trend than mediation in litigation; (2) Mediation enters the realm of criminality through restorative justice and the criteria for non-criminal terrorism, crimes against the state, and achieving peace with the victims; (3) How the prospects for Mediation in Indonesia are far behind compared to Arbitration. Because the regulations of the Republic of Indonesia are dominant in regulating arbitration rather than Mediation. Recommendation: for the Republic of Indonesia, Mediation should be applied in non-litigation only. If mediation fails, the dispute is resolved by litigation.

Keywords: Mediation, Litigation, & Arbitration

The Effect of Partial Usage of Cost Accounting system in African Traditional Healing in South Africa

Dr Makomane Taba¹, Professor Michael Fakoya²

¹**Phd; Department of Financial Management; School of Accountancy; University of Limpopo,**

²**Head, Africa Centre for Sustainability Accounting and Management (ACSAM)
School of Accountancy; University of Limpopo**

Abstract

Whilst there is a lack of academic literature and research on this subject of cost accounting in African traditional healing, several studies have been undertaken on effective implementation of cost accounting in public and private organisation. But none of these studies have attempted to find out whether the non-implementation of cost accounting system in African Traditional healing was due to policies introduced by the previous government in South Africa. The purpose of this paper is therefore to attempt to determine the reasons for Partial Usage of cost accounting system in African Traditional Healing, to determine the level of Partial Usage of Cost Accounting in African Traditional Healing and to determine the strategies of full usage of cost accounting system in African Traditional Healing in South Africa. This research was undertaken with the traditional healers in the Makhuduthamaga Local Municipality. Data were collected through the focus group interview which was conducted with African traditional healers. One focus group interview was conducted with seven African traditional healers consisting of six females and one male participant. This management initiative for integrated African health care service offers a valuable framework to implement measure and improve the efficiency of the services of the African traditional healing. The overall results according to the African traditional practitioners shows that there is a strong relationship between the policies introduced by the previous government played a crucial role in partial usage of cost accounting system in African traditional healing in South Africa.

Key Words; African traditional medicines; African Traditional Healing; Traditional healing practitioners; Cost Accounting Practice, Traditional health practices

Background

Cost accounting has been seen as one of the most effective management tools in strengthening organisational performance through effective decision-making and systematic cost accounting formulation and implementation. Whilst there is a lack of academic literature and research on this subject of cost accounting in African traditional healing, several studies have been undertaken on effective implementation of cost accounting in public and private organisation. But none of these studies have attempted to find out whether the non-implementation of cost accounting system in African Traditional healing was due to policies introduced by the

previous government in South Africa. Mander (1998) found that the demand and supply potential of the medicinal plant trade in South Africa has in the past been largely unknown and consequently poorly developed. He further found that in the past racially-based policies of the South African Government created a narrow perspective of agriculture, nature conservation and health care. Taba (2015) noted that further research and empirical work, as well as the development of conceptual frameworks related to the costing of the products and services of the African traditional healing are needed, and such research is required to be undertaken at a strategic level in the context of strategic cost planning. Taba (2015) also noted that there is a need to develop a framework on the understanding of the practice of African traditional healing on the costing the products and services. African traditional healing fulfil different social and political roles in the community, including divination, healing physical, emotional and spiritual illnesses, directing birth or death rituals, finding lost cattle, protecting warriors, counteracting witches, and narrating the history, cosmology, and myths of their tradition (Chitindingu, George, Gow, 2014; Ibrahim, Mohammed, Isah, Aliyu, 2014). In addition, these few empirical studies are considered only the basic and initial discussions. Taba (2015) also noted that the role of cost accounting in African traditional healing has not been well-discussed in the literature. Much of the focus to date has emphasized African traditional healing as a health care provision without unsubstantiated payments and partial usage of cost accounting practices. He also added that more research that focuses on cost accounting in traditional healing, its practice and what it encompasses is needed since cost accounting should be seen as a high-level management function that has the potential to play a significant role in achieving organizational success in African traditional healing.

The objective of the study

This study will attempts to achieve the following objectives; to determine the reasons for partial usage of cost accounting in African traditional healing in South Africa; to determine the level of partial usage of cost accounting in African traditional healing in South Africa and; to determine the strategies of full usage of cost accounting in African traditional healing.

Literature Review

This section will explore the objectives of cost accounting, partial usage of cost accounting in traditional healing, limitations of cost accounting, African traditional medicines in context and plants of African traditional healing

The objectives of cost accounting Practice

United Nations of Sustainable Development (2001:67), ICA (2012:7) and Alex (2012:7) found that the objectives of cost accounting are:

- To enable the management to ascertain the cost of products, processes and services;
- To enable the minimisation of cost by comparing the actual costs incurred and the costs estimated;
- With the help of marginal costing, the prices of a product can be scientifically determined;
- To enable the management to determine the sales required to make a desired profit;
- To enable the management to maintain costs and revenues in equilibrium;

- To help management to plan for future operations in such a way as to maximise the profits;
- Cost accounting involves the study of various operations in manufacturing a product or service;
- To enable management to collect information regarding raw materials, work in progress and finished goods and lastly,
- To help users to formulate operating policies relating to production, shutting down a unit and replacing machines.

Therefore, the availability of an appropriate and adequate cost accounting practice for traditional healers is likely to facilitate the objectives of accounting by making informed and improved products' and services' pricing decisions.

Partial usage of cost accounting Practice in traditional healing

Mander (1998:56) found that the previous government in South Africa contributed to the development of a narrow perspective of indigenous medicine in academia, formal business and all tiers of government. He discovered that this has contributed to a widespread ignorance within a wide range of institutions and in many cases rejection of indigenous medicine and the associated trade in products. Hence, the lack of the use of strategic management concepts' application, knowledge and the development of traditional healing knowledge. Menke and Wray (1999:47) and Alex (2012:12) were of the view that a cost accounting system should be practical, simple and tailor-made for the business needs of an organisation. Van Der Beck (2010:3) and Miller (2009:11) contend that cost accounting should be able to provide detailed cost information that management needs to control current operations and to plan for the future.

Limitations of cost accounting Practice

Popesko (2009:38) and Alex (2012:9) identified the following limitations or disadvantages of cost accounting:

- It cannot be applied to small business and there is no single method of costing that can be applied to all types of businesses.
- An expense involved in installing a costing system is disproportionate to the benefits received from it.
- It is against financial accounting as it is based on estimates.
- It is generally believed that decisions made and conclusions drawn based on cost accounting are not reliable.
- It is developed because of the limitations of financial accounting as many theories have also been developed in the light of convention and basic principles.
- Cost accounting is not static, but changes with time and circumstances, hence is not an exact science, but an approximate science.
- The procedures and methods of cost accounting followed by different organisations are not uniform and therefore, they provide different results for the same information.

- In cost accounting, some elements of costs like indirect costs are charged on the basis of estimations.

This study, therefore, argues that the effective usage of cost accounting in African traditional healing won't be used without problems, hence the documentation of disadvantages of cost accounting that may affect the products and services pricing of African traditional healing.

African traditional medicines in context

Truter (2007:4) found that traditional medicines are substances used in traditional health practice for treatment or prevention of a physical or mental illness. Moagi (2009:123), regards African traditional medicines as total knowledge and practices, used in the diagnosis, prevention and elimination of physical, mental or societal imbalances and relying exclusively on practical experiences and observation handed down from generation to generation verbally or in writing. The use of traditional medicine, defined as health practices, approaches, knowledge and beliefs incorporating plant, animal and mineral based medicines, spiritual therapies, manual techniques and exercises, to treat, diagnose and prevent illnesses and maintain well-being is widespread in low- and middle-income countries and of considerable economic importance (Nxumalo, Alaba, Harris, Chersich, and Goudge, 2011: 124). Abdullahi (2011:117) discovered that prior to the introduction of the cosmopolitan medicine, traditional medicines used to be the dominant health system available to millions of people in Africa both in rural and urban communities. Furthermore, Romero-Daza (2002:174) observes that traditional healing is the only source of health care for the greater population. At any rate, there are strong indications that traditional health care systems are still in use by the majority of the people in Africa and across the world today (Cook, 2009:3). Richter (2003:10) contend that in Sub-Saharan Africa, the ratio of traditional healers to the population is 1:500 while medical doctors have a 1:40 000 to the rest of the population. Hassim, Heywood, and Berger. (2014:122) explain that the introduction of Western medicine created an unequal power-relation that undermined and stigmatised the traditional health care system in Africa due to the over-riding powers of the Western medicine. Rautenbach (2011: 30) recently discovered that traditional health practice did not receive the same consideration from the South African government as conventional health practices because traditional health practice is regarded as a secret cultural practice which had to be seen as an evil practice within the African community. Furthermore, Nxumalo et al. (2011:4) discovered that given the use of two parallel health-care systems, policy-makers should develop strategies to protect poor South Africans from out-of-pocket payments for health care as utilisation of these systems significantly absorbs expenditure from low-income households. Pinkoane et al. (2008:3) supported that incorporation was seen as a process that needs to be undertaken by both traditional healers and biomedical personnel through communication and government should be responsible for this process through policy formulation, which should clarify terms and conditions for incorporation. Leonard (2001:2) discovered that even with the expansion of modern medicine, healers are still popular and command fees exceeding the average treatment cost of most modern practitioners. This study is undertaken to fulfil those expectations in line with the government's policy to bring quality health care to South Africans. The scarcity of popular plants has led to their under-supply, with considerable increases in products trading for US\$100 per kg or R450 per kg. While there are over 400 species of plants that are marketed in large quantities within SA, the supply of plant products is not only critical for the welfare of approximately 27m consumers, but it is also critical for the welfare of people employed in the industry. The medical plant industry plays a critical role in empowering a

large number of rural women financially (Mander, 1998:3). It is estimated that some 1,500kg of plant material was consumed per annum while the average mass per plant bought in the street markets was 216,5g and 83g in the traders' shops. Furthermore, at the community level, the purchasing power of the user group amounts to some US\$1.02b or R4.6b per year. Using the estimated annual expenditure per household on indigenous medicine of between 4.2% and 8.3% of annual household income, it can be estimated that between US\$42m or R190m and US\$84m or R380m could be spent per annum in KwaZulu-Natal. Using the quantities of plants traded and the average price of raw products bought for R 14/kg, it is possible to estimate the value of expenditure on raw plant products. In KwaZulu-Natal some 1,500kg were traded and this generated an expenditure of US\$4,7m or R21m per annum. In KwaZulu-Natal, the trade of 4,300kg generated an expenditure of US\$13,3m or R60m per annum (Mander, 1998: 31).

Plants of African traditional healing

Mander et al. (2007:194) found that the main sources of medicine for traditional healers are the indigenous plants, with at least 771 plant species recorded in the trade in South Africa. About 20,000kg of indigenous plants are harvested from grasslands, forests, woodlands and thickets in eastern South Africa every year, with 50kg per annum being cultivated. This scarcity is further reflected in plant prices, with common species such as *Scilla natalensis* achieving prices of R53 per kg and scarce species such as *Salacia kraussii* achieving up to R4,800 per kg. The trade in plants from Mozambique and Swaziland to South Africa is vibrant, with many traders in the street markets of Durban and Johannesburg coming from these countries. It is estimated that about 40 kg of the popular useful plants were imported into South Africa while in Mpumalanga, 92% of traditional healers had difficulty in accessing popular plants, while 60% of traditional healers in KwaZulu Natal reporting scarcity of the plants. In addition, several species are extinct in the wild. Importantly, highly valued plants are becoming increasingly inaccessible to the traditional medicine industry and very little is being done to cultivate these plants (Mander et al. 2007:194). Therefore, the availability of an appropriate plant parts used and in a form of a percentage in trade is likely to facilitate cost accounting practice during processing of the products and services by means of roots, bulbs, whole plant, leaves and stems, tubers and mixtures of parts. According to Mander et al. (2007:194) there is a growing interest from local municipalities in KwaZulu Natal, in improving the conditions for informal medicinal plant traders by recognition of the importance of the trade in the informal economy, for sustaining livelihoods and providing health care services. The municipality invested in the installation of plant milling machines and a machine operator and the facility resulted in more than R750,000 being added and R250,000 raw material being processed in a powder and packaged form. The investment into the operation of the milling facility was estimated at R90,000 per annum, with 12% of the additional money earned by the traders through value-added by this facility. The eThekweni municipality has invested in five rural medical plant nurseries and farms in an attempt to begin to promote a more sustainable supply of plants. Therefore the availability of an appropriate cost accounting practice is likely to facilitate these plant harvesters, street traders and traditional healers (herbalists and diviners), as illustrates in figure 2.5 on the total number of traditional healing industry and the average income. Hence, there may be a need to document the partial cost accounting through the formal and informal trading of African traditional healing. The next section explains the limitations of cost accounting that is likely to further suppress the use of cost accounting by the traditional healers.

Methodology

Purposeful sampling was used to select research participants. Data for this study were gathered by means of a focus group interview containing open ended questions. Data were presented using content analyses which was conducted with African traditional healers (Cooper, & Schindler, 2014). The analysis in this present study was based on data collected from seven African traditional healing practitioners who are members of the African traditional healing practitioners in the Makhuduthamaga Local Municipality. The 26-item structured interview questionnaire used in this study was based on identifying the reasons for partial usage of cost accounting in African traditional healing. According Onwuegbuzie, Dickinson, Leech, & Zoran, (2009) and Sapsford, & Jupp, 2006) such in-depth interview questionnaires will present multi-item measures in order to eliminate misunderstandings or misinterpretations.

Findings

The following findings can be made regarding the effect of partial usage of cost accounting system in African traditional healing in South Africa.

Key Findings:

- Traditional healing practitioners are willing do everything in their power to overcome the above technological and security challenges.
- They will use traditional medicine to secure their equipment.
- The traditional healers feel that they will need technological expertise to maintain the equipment.

When the participants in the focus group were asked how those challenges can be tackled, they said they will do everything possible to overcome those challenges. Such challenges will be overcome through the use of security personnel and also to make the place very safe through the application of traditional medicines in order to secure their equipment and other important equipment and documents. *“One way to avoid these challenges is perhaps to have a security guard to protect your belongings and it would also be important for me to be available as well as to check up on my products and services”*, advocated one participant.

Other participants, when asked if they have a plan to overcome those challenges, responded that: *“The only way to resolve these challenges is to make sure that we have security in place, to ensure that our herbs and property are secured; another way would be to have computers in place as well as machines that can help us process our muthis and herbs”*.

Another participant stated that *“One way to overcome these challenges is to ensure that one has security in place to protect the property and herbs and also I must make sure that the whole place is also secured with traditional muthis”*. Findings suggest that traditional healing have a plan to overcome any challenges in order to implement cost accounting in traditional healing. None of the participants suggested that the traditional healers were not capable of solving the challenges that may be encountered. The findings would suggest that there are challenges in the successful implementation of cost accounting in African traditional healing, but these are not beyond their skills or traditional healing skills in order to solve them. The next section will further investigate how the traditional healers account for the processes of products and services of African traditional healing.

Generating relevant cost information for decision-making

Key Findings:

- They have confidence in the cost accounting system to gather enough cost system information.
- The traditional healers feel that the cost accounting will make them to be on par with modern medicines.
- Cost accounting information generated will assist them to be independent and owning they own sites.

Most of the participants during the focus group interview said they were looking forward to using and applying cost accounting in their traditional healing process as cost accounting will enable them to gather enough cost accounting information for decision-making purposes. They believe in the credibility and ability of cost accounting information to make sound decisions on products and services processes. When asked if they were looking to adopt a cost accounting system, some of the participants replied: *“Cost accounting can give us enough information on how to run our own businesses, I personally would like to see myself with my own surgery and being able to determine my own pricing of the products and services with help of the information that I am getting today with regard to costing of the products and services, budgeting and costing”*.

The participants believe that the potential of cost accounting to generate enough relevant information will assist in making sound decisions on their products and services and will assist them to be independent and they perceived their practice to be modernised. *“Eventually, we want to be viewed as modern traditional healers and not as those old traditional doctors that are associated with being witch doctors as this system will assist us and generate enough information and assist in making sound decisions on the products and services”*, claimed one of the participants. One participant responded about owning of their sites: *“This system can help us and give us pride as it will be able to assist us and generate enough information and assist in modernising and making sound decisions on the products and services”*. The study highlights the fact that many of the traditional healers have confidence in cost accounting for gathering enough cost accounting information that will make the traditional healers to be on par with modern medical practitioners. The finding would suggest that cost accounting will assist Africa traditional healers to have an opportunity to own surgeries.

Standardising cost accounting practices through government intervention

Key Findings:

- Traditional healing costing processes can assist policy makers in developing strategies to protect clients.
- Once cost accounting is used by traditional healers, government will be able to assist traditional healers to improve their profitability.
- May help to reduce the unfair competitive advantage of conventional medical practitioners.
- Government can provide necessary training to the traditional healers on the application of costing principles in their practice.

Traditional healing is regarded as a parallel health care system in South Africa where policy makers can develop strategies to protect clients of traditional healers who mostly pay for such services out of pocket. Such strategies may involve recognition of traditional healing practices by Medical Aid groups. The majority of the participants feel that the government and the traditional healers' organisation can use cost accounting to develop strategies that can protect clients in the determination of fair pricing of the products and service charges. *"Yes, if this system is properly applied and practiced by Traditional Health Organisations with the support of the government, we will be able to identify and account for our expenditures, it will also be beneficial to the Traditional Health Organisations for the government to know what and where to give grants to subsidise our practice"*. Participants believe that with the use of cost accounting in traditional healing to determine the true profitability through the correct pricing of the products and services, government health departments will be able to help in product packaging and overall improvements to the services. *"This will also help the government in identifying where we are in need of help and funding, that is because the government does not know where we need assistance and what kind of assistance we need, so this system will help us in creating a budget, this will also help the government in identifying how they can help us and how this can be done, in terms of the kind of funding we may need"*, observed of the participants. The traditional healers feel that Western medical practitioners have been given preferential treatment by government, because they apply cost accounting principles in the production of pharmaceutical products. They hoped that having similar use of cost accounting principles in their system it will diminish the unfair advantage or competitions that the Western medical doctors are presently enjoying. *"This system can be helpful in the sense that right now most traditional healers have given up hope in getting assistance and funding from the government"*, lamented one of the participants. When the participants were asked about how the unfair competitive advantage can be eradicated between the traditional healers and western doctors, they indicated that the introduction and application of cost accounting principles will enable government to get involved to provide the necessary training that will allow identification of the appropriate pricing of the products and services of the African traditional healing. *"If we can get together as the government and traditional healers and discuss such matters, such as budgeting and funding, this could truly be beneficial to all of us especially the traditional doctors"*. Proper application of cost accounting principles will help in the identification of profit, hence it will facilitate the assessment of income tax and formulation of policies regarding the practice. It is evident from this study that policy makers can utilise financial information generated through the application of cost accounting principles by African traditional healing to regulate the profession and practice for the benefit of the South African society. It can also assist in determining the appropriate pricing of products and services of the African traditional healing and profit for the purpose of taxation. The next section discusses what impact the application of a cost accounting principle could have on products and services pricing had they been aware of the potential of cost accounting principles in their processes.

Existence of cost accounting system to determine cost of product and services

Key Findings:

- Traditional healers may have used cost accounting without being aware to determine the cost of products and services.
- Traditional healing products are stored safely for years until they are used.

- Traditional healers would be grateful to have a full costing system to determine travelling costs.

Participants in this focus group interview were particularly happy about the benefits that will accrue to them under cost accounting practice. Many have been using cost accounting without being unaware of it to determine the cost of products and services. *“Yes I believe I use the cost accounting system maybe not as sophisticated as the one you have described. I try to keep track of my spending even though is not so much effective, but yes I am trying to make sure I at least have a budget”*.

The participants mentioned that the products are stored safely for years before they can be used. A member of the group has a different view about the usage of cost accounting in her practice. She had this to say: *‘We do not use accounting in our field because at times we do not have money, but when we do, we try to get most of the herbs we need for the different types of sicknesses. I may need to heal a patient and put the herbs aside for whenever another patient comes as our products can be stored for a long time and are not perishable ‘*.

Participants were of the opinion that some of the benefits that can be achieved under cost accounting practice would promote their cost decision making process. Many of them feel that applying cost accounting principles can assist them to make proper decisions at the right time regarding cost determination especially their travel costs in the provision of their services. *“The way we operate presently is that we would only measure how long the travelling distances is and determine the price from there onwards and also see how much money will be needed in order to get to that particular place, that is our cost system currently”*.

The study reveals that while traditional healers partially use cost accounting (although not formally recognised) in their traditional healing processes, they intend to use cost accounting principles henceforth to determine the cost of the products and services. They believe that the application of cost accounting in their costing process will assist them as they store their products or medical products safely for years until they are utilised. The next sections will concentrate on whether African traditional healing processes can be documented through cost accounting.

Conclusion

There is a need to facilitate decisions in traditional healing through cost accounting principles regarding the appropriate costing of products and services of the traditional healers through the provision of accurate cost accounting information even though there is a small trace of the application of cost accounting. The next section will draw the conclusions to the research. The overall results further indicate that cost accounting system has a significant role to play in the African traditional healing in South Africa. The overall results achieved shows that h cost accounting has a significant role to play in African traditional healing during the costing of the products and services of the African traditional healing in South Africa. The paper contributes to the cost accounting literature since it is the first this paper describes the procedure that will allows African traditional healing as a small business to smoothly switch from traditional way of doing things and non-costing system and consider strategic cost accounting system at a low risk with minimum investment This may influence the understanding of the implementation of cost accounting.

References

- Abdullahi, A.A. 2011. Trends and Challenges of Traditional Medicine in Africa. *African Journal Traditional Complementary Alternative Medicines*: 8 (5): 115–123.
- Alex, K. 2012. *Cost Accounting*. Pearson Education. India
- Cooper, D.R. & Schindler, P.S. 2014. 2nd Ed. *Business Research Methods*. McGraw-Hill Irwin, Pennsylvania State University.
- Dold, A.P. & Cocks, M.L. 2002. The Trade in Medicinal Plants in the Eastern Cape Province, South Africa. *South African Journal of Science*: 98: 589-597.
- Hassim, A, Heywood, M & Berger, J. 2014. *Health and Democracy*. 22th of July, 2014.
- Helwig, D. 2005. *Traditional African Medicine, Gale Encyclopaedia of Alternative Medicine 2005- 2013*. Health line Networks.
- Kang'ethe, M.S. 2009. Traditional healers as caregivers to HIV/AIDS clients and other terminally challenged persons in Kanye community home-based care programme (CHBC). *Journal des Aspects Sociaux du VIH/SIDA*: 6 (2).83-91.
- Leonard, K.L. 2001. *African Traditional Healing: The Economics of Healing*. Department of Economics, Columbia University.
- Mander, M. 1998. *Marketing of Indigenous Medicinal plants in South Africa: A case study in Kwazulu-Natal*. Food and Agriculture Organisation of the United Nations. Rome: 67–71.
- Mander, M, Ntuli, L., Diedrichs, N. & Mavundla, K. 2007. Economics of the traditional medicine trade in South Africa. *Future Works Report for Ezemvelo KZN Wildlife*, South Africa.
- Menke, T.J. & Wray, N.P. 1999. Use of a cost accounting system to Evaluate Costs of VA Special Program; *Medical Care*: 37: 45-53.
- Moagi, L. 2009. Transformation of the South African health care system with regard to African traditional healers: The social effects of inclusion and regulation. *International NGO Journal*: 4 (4):116-126.
- Nxumalo, N, Alaba, O., Harris, B., Chersich, M. & Goudge, J.J. 2011. Utilization of traditional healers in South Africa and costs to patients: findings from a national household survey. *Public Health Policy*: 2011.
- Onwuegbuzie, A.J, Dickinson, W.B, Leech, N.L. & Zoran, A.G. 2009. A qualitative framework for collecting and analyzing data in focus group research, *International Journal of Qualitative Methods*: 8 (3):1-21
- Pinkoane, M.G., Greeff, M. & Koen, M.P. 2008. Policy makers' perceptions and attitudes regarding incorporation of traditional healers into the national health care delivery system. *Curationis*: 31 (4):4-12.
- Pretorius, K. 2004. Institute for traditional medicines. South African Government online. *Big Media Publishers*: 8 April 2004; [ttp://www.southafrica.info/services/health/traditionalmedicine.htm#ixzz2chCGL7KJ](http://www.southafrica.info/services/health/traditionalmedicine.htm#ixzz2chCGL7KJ). [Assessed 15/3/2015]

- Popesko, B. 2009. How to Implement an Accurate and Effective Costing System in Manufacturing Organisations. *European Financial and Accounting Journal*: 4(4):35-49.
- Rautenbach, C. 2011. *Institutionalisation of African traditional medicine in South Africa: Healing powers of the law?* <http://ssrn.com/abstract=1780325>. [Assessed 15/04/ 2015].
- Richter, M. 2003. Traditional Medicines and Traditional Healers in South Africa. *Discussion paper prepared for the Treatment Action Campaign and AIDS Law Project*: 27 November 2003.
- Robins, H. 2009. *Culture and wounds. Wound healing: Southern Africa*. 2009. 2(1): 6-7.
- Romero-Daza, N. 2002. Traditional Medicine in Africa. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*: 583: 173-176.
- Sapsford, R. & Jupp, V. 2006. 2nd Ed. *Data Collection and Analysis*. London: Sage Publications.
- Truter, I. 2007. African Traditional Healers: Cultural and religious beliefs intertwined in a holistic way. *South African Pharmaceutical Journal*: 74(8).56-60
- World Health Organisation (WHO). 2002. *WHO Traditional Medicine Strategy 2002-2005*. Geneva: Switzerland. World Health Organisation.
- World Health Organisation (WHO). 2003. *World Health Organisation*. Factsheet 134, Traditional Medicine. Geneva.
- United Nations of Sustainable Development. 2001. Environmental Management Accounting Procedures and Principles. *Economic and Social affairs, Prepared for the Expert Working Group*. United Nations, New York, 2001.

**BOARDROOM LEADERSHIP IN NIGERIAN BUSINESS ORGANIZATIONS:
THE BOARD OF DIRECTORS AS A SOURCE OF STRATEGIC MANAGEMENT**

DR. CHUKWUEMEKA G. EME (Ph. D)

**Lecturer, Department of Business Administration, Faculty of Management Sciences,
National Open University of Nigeria (NOUN), Jabi – Abuja, Nigeria**

Abstract

The board of directors is the highest administrative body of a company. For that reason, its duties constitute the central axis of corporate governance. The aim of this paper is to bring together some of the foundational and recent literature interlinking corporate governance and the leadership role of the board of directors. Strategic leadership is widely assumed to be a responsibility that defaults to the Chief Executive Officer (CEOs). However, in practice, what most CEOs do is strategic management rather than strategic leadership. While strategic management does share key aspects of strategic leadership CEOs are expected to prioritize the managerial side over the leadership side. This is just one of the situations in which the boardroom assumes the leadership role. This paper discusses how boards of directors conduct the process of strategic leadership in their organizations. In recent years there has been an increasing interest among scholars to understand how boards strategize from a behavioral point of view. This growing interest has resulted in the development of various typologies regarding boards' involvement in the strategic leadership processes.

Key Words: Board of Directors, Corporate governance, Strategic leadership, Agency theory, Principal-agent problems, Stewardship theory, Board typologies

1. Introduction

The board of directors is the highest administrative body of a company. For that reason its duties constitute the central axis of corporate governance (Du Plessis, Hargovan, & Harris, 2018). The board of directors is at the apex of the organization. Their duties include both internal and external functions, such as monitoring senior management and being involved in the strategic direction of the enterprise. As stated by Banzato and Volpp (2016), the board of directors is a small group of people at the top of an organization whose decisions dramatically affect the company's outcomes. The idea of the director board, and corporate governance itself, dates back into several millennia (Evans & Letza, 2017).

According to Pugliese et al. (2009), in the last four decades research on the relationship between boards of directors and strategy has proliferated. For these researchers there is little theoretical and empirical agreement regarding the question of how boards of directors contribute to strategy. Their studies illustrate that research on boards of directors and strategy evolved from normative approaches to behavioral approaches which aimed to analyze the impact of board processes and dynamics on strategy-making. Dimopoulos and Wagner (2018)

builds the case that the power of the board to determine CEO's continuation or turnover is a commonly used device by which the board exercises its authority. There are situations in which governance deviance is considered as a progressive measure – such as when the management is evidently incapable of a badly needed course correction and when a firm is collectively defined in terms of its entrepreneurial identity motives (Aguilera, Judge, & Terjesen, 2018).

Despite gaps in knowledge around the role and nature of the board involvement and strategic development, there is much support for the notion that the strategic role of the board is a vital practice of governance (Demirag, 2018; Ferkins, Shilbury, & McDonald, 2005). Although researchers have previously recognized that a board's involvement in strategy related issues is critical to creating and maintaining shareholder value, relatively few studies have been undertaken in this area. Despite the consensus in the governance literature that boards should play an active role in strategy. Atkinson, Kochetova-Kozloski and Webb (2012) conclude that little research exists documenting the extent to which this is occurring. Boards in corporations with a significant number of individual investors seem to be more concerned about interventions in not just strategic issues but also in tactical and operational management. Institutional investors, on the other hand, employs proxy advisors as the front-end of their change leadership efforts (McCarthy, Sautner, & Starks, 2016).

This paper aims to be a literature review on the way boards conduct the strategic leadership process in their organizations. In what follows the discussion has been organized to address the main concepts of strategic leadership, theories of corporate governance and the main functions of a board of directors as presented by different researchers. In section one it presents much of the theoretical discussion on the degree to which a board of directors should be involved in formulating and implementing strategy. Section two addresses the functions of the board, highlighting the changing expectations. Section three is devoted to elaborating the role of strategic leadership in the functioning of the board. On how the board perceives this role is the focus of section four. Section five elucidates the theoretical typologies of board involvement when it comes to strategizing. This section identifies the central ways by which the boards of directors carry out the strategic function in their organizations. In section six, the ideas presented in the previous sections are integrated to bring home the importance of strategic leadership as a board function and the challenges for the board to do the same. While doing so it points out the increasing disenchantment in the literature, with agency theory as a means to understand boardroom behavior and also the rise of alternatives like stewardship theory.

2. Theoretical Foundations

The various theories of corporate governance serve as a basis to adequately understand the way a board of directors should conduct strategic leadership in an organization. According to the studies by Pugliese et al. (2009), theories such as agency theory, stewardship theory, resource dependency theory, and managerial hegemony theory have ascribed different responsibilities to boards with regard to strategy. Their studies show that scholars have regularly highlighted the disagreement in the empirical research on the relationship between boards and strategy. For them the controversy over the nature of directors' strategic role still seems to be topical after several decades of research (Pugliese et al., 2009). In many emerging markets, the boards were constituted of members nominated by the founders, political parties, governments, etc. Depending on their short-or long-term stakes in the financial performance

of the corporation, they show various levels of interference in strategic management and leadership (Black, De Carvalho, Khanna, Kim, & Yurtoglu, 2018).

According to Ferkins et al. (2005), agency theory is characterized by the situation in which an individual (the principal) engages another person (the agent) to undertake a service for them and in doing so delegates some of the decision-making authority to the agent. The authors state that this theory is mainly concerned with the risks the principal faces: agent opportunism (acts of self-interest at the principal's expense), and adverse selection (agent's lack of ability to meet performance expectations). The authors further argue that the threat of agent opportunism exists because the two parties potentially have divergent interests or goals for the firm (Ferkins et al., 2005).

Agency theory conceptualizes managers as self-interested agents that should be closely monitored and it posits that boards affect strategic choices by preventing managers from acting opportunistically at the expense of shareholders. More recent research indicates that activist owners, securities analysts, and various other external governance forces too may deter managers from acting opportunistically (Shi, Connely, & Hoskisson, 2017). The interest mismatch between employees and owners, although presented as a given, is not true in every organizational context, say, sometimes it could be the result of an informational asymmetry (Omar, Sell, & Rover, 2017).

According to Pugliese et al. (2009) following the agency theory means that boards are not expected to initiate and implement strategies, as it would make boards of directors co-responsible for strategic decisions and it would jeopardize the required distance between board members and managers. Also, even as boards wish to reap the benefits of managerial excellence, it nevertheless does not want to be seen as the cause of a corporate meltdown (Panda & Leepsa, 2017). Board involvement in strategy appears to be in somewhat of a conflict with the agency theory. Pugliese et al. (2009) conclude that according to this theory, boards are expected to contribute to strategy only through ratifying and monitoring strategic decisions.

Stewardship theory is more normative in nature than the agency theory (Subramanian, 2018). It may come closer to an organic process in certain situations such as when only family members are those who manage the corporation (Memili, Fang, & Butner, 2017). In contrast to agency theory, Ferkins et al., (2005) state that stewardship theory considers situations where managers, as stewards, are motivated to act, not out of self-interest, but in the best interests of their principals. According to the authors, stewardship theory negates the so-called agency costs by assuming that a steward's behavior will not depart from the interests of the organization. This theory supports the idea that a steward's behavior is based on co-operation, pro-organizational and collectivistic actions, since this type of behavior is placed as a higher priority than self-serving behavior (Ferkins et al., 2005). The true reflection of board leadership in corporate governance is probably seen in terms of how much of stewardship it exhibits to attaining the corporation's mission (Knapp, 2018).

As stated by Pugliese et al. (2009) the stewardship theory challenges the rationale of agency theory by arguing that the interests of managers and board members do not necessarily collide. In this perspective, the role of boards is to empower managers, also in the strategy-formulating process. The authors further argue that this perspective conceptualizes managers as intrinsically motivated agents acting in the best interest of the firm. Accordingly, boards are defined as organizational bodies that may support empowered managers in strategy

formulation and implementation (Pugliese et al., 2009). Variations of this idea may be found in different cultural contexts – the Jewish Covenantal Theory is one such example (Wesley & Plaskoff, 2017).

Another dominant theory, the resource dependency theory (RDT), suggests that board members are in excellent position to contribute to strategic decision making by providing access to resources upon which firms depend (Hillman, Withers, & Collins, 2009). The original perspective from Pfeffer and Salancik (1977) stressed the ability of directors to provide access to resources otherwise unavailable to the firm, and the potential of board members to create linkages between the firm and its environment. This theory is in a manner complimentary to the resource-based view of the firm (RBV) founded by Edith Penrose. The focus of RBV is on internal organizational resources whereas the focus of RDT is those resources residing in the organizational environment but the organization is uniquely advantaged to leverage them – thanks to the board of directors (Babelyte-Labanauske & Kriauciunas, 2018).

Finally, according to Ferkins et al. (2005), managerial hegemony theory asserts that, while the board has power by legal right, the real responsibility for the organization is assumed by management. The authors argue that this theory is conceptually aligned to the agency theory. In this perspective, the board's most important function is to ensure that management acts in the best interest of shareholders rather than to prevail over it. Even if they wish the CEO and the management dominate the board and this, in practice, creates a passive board (Manna, Sahu, & Gupta, 2019). In other words, ambitious boards should find alternative ways by which to exercise their leadership intent.

3. The Current and Emerging Functions of the Board

Bainbridge (2015) classifies the specific functions of a board of directors into three broad categories: management, oversight and service. For the author, the management function is a required aspect in most organizations worldwide, in that a board of directors is the formally designated body to direct the affairs and businesses of a corporation. To perform this function, the board of directors delegates the ordinary operations to senior management and in doing so, it must perform the oversight and monitoring function. According to Bainbridge (2015), this aspect is derived from the agency theory, according to which, the board of directors has been designated by the shareholders to protect their interests against the actions of senior management, which could, under wrong stimuli, act against those interests. Finally, the author indicates that management operates by facilitating business links with financial institutions and political connections with authorities, and by providing specialized knowledge in complex matters (Bainbridge, 2015).

For Ingley and Van der Walt (2001), the five main functions of the board are: (1) providing strategic direction and values; (2) approval of planning; (3) monitoring and control of performance; (4) ensuring organizational capability; and (5) awareness and compliance with legal responsibility.

In accordance with OECD's principles of corporate governance (2015), the board of directors is primarily responsible for achieving an adequate financial return for the shareholders of the company and for effective management oversight. To accomplish this, the board must conduct an appropriate direction of corporate strategy while preventing conflicts and reconcile the demands of the various stakeholders of the organization.

In the same line of thinking, the Andean Development Corporation (2013) states that the board has as its general functions: (1) strategic definition of the organization; (2) management oversight; (3) governance of the company; and (4) supervision of a series of specific subjects such as control systems, risk management, prevention of conflicts of interest and institutional ethics, among others.

The UK Institute of Directors (2001) points out that the board of directors is essentially a deliberative body, which nevertheless delegates a wide range of authority to management for the fulfillment of the corporate purpose; it holds itself responsible for all actions taken in the company. Therefore, the board of directors must fulfill four main tasks: (1) the establishment of the vision, mission and institutional values; (2) the establishment of the corporate strategy and the organizational structure; (3) the controlled delegation of powers to management; and (4) the exercise of responsibility towards shareholders and other relevant stakeholders.

All the above definitions regarding the responsibilities of the board of directors explicitly require the involvement of the board in the strategic process which is analyzed in the following sections.

4. Strategic Leadership in the Board's Functions

Vera and Crossan (2004) argue that strategic leadership theory refers to the study of leaders at the top of the organization. Yukl (2013) points out that traditional literature about leadership has been concerned with managers and their subordinates as they interact in organizations, but in recent years there has been an increased interest in understanding how top executives can transform their companies to adapt to a complex environment and stay competitive. This new perspective about leadership has been known as strategic leadership (Yukl, 2013).

Lussier and Achua (2010) define strategic leadership as ‘‘a process of providing the direction and inspiration necessary to create and implement the vision, mission and strategies of a company to achieve organizational objectives’’ (p. 418). Quong and Walker (2010) define strategic leadership as ‘‘collaborating with multiple stakeholders to put in place strategies to respond rapidly to complex problems that often require new ways of thinking and understanding of rapidly changing knowledge’’ (p. 23). Yukl (2013) states that strategic leadership is conducted in several ways, including decisions about the competitive strategy, human resources, management programs, systems, and organizational structure. Malewska and Saydak (2014) agree with this perspective by affirming that developing a vision for the future and determining the necessary steps needed to implement that vision are the most critical duties of strategic leadership.

The US Army War College (2010) defines strategic leadership as ‘‘the process to effect the achievement of a desirable vision by influencing the organizational culture, allocating resources, directing through policy and directive, and building consensus within a volatile, uncertain, complex, and ambiguous global environment’’ (p. 2).

In most organizations, strategic leadership is conducted collectively by a small group of people located at the apex of the organization. This assumes that top management is the most entrepreneurial segment in any organization and that the top management knows best (Covin & Slevin, 2017). The decisions of this small group of people at the top of an organization may dramatically affect its outcomes and, given this, the board has a special interest in guiding the process (Banzato & Volpp, 2016).

Research by Ingley and Van de Walt (2001) shows that the first responsibility of the board is to set effectively the organization's strategic direction. The authors affirm that the board of directors is in a unique position to accomplish an appropriate strategic leadership role. In order to fulfill this function, the board performs periodic reviews of mission, vision, and measures progress toward strategic goals and objectives (Ingley & Van der Walt (2001). Additionally, the authors argue that the board must approve and monitor focused plans for management to meet strategic objectives.

The King IV Corporate Governance Report puts additional oversight expectations upon the board: this means, among other things, managements should be incentivized by the board to adhere to ISO 22301, ISO 31000, and the BCI Good Practice Guidelines (Ferguson, 2019). Boards should also be the leading voices to bring social and environmental sustainability practices to the corporation, as is expected (Atwal, Dutler, Mattoo, & Wood, 2019). The 2016 King Committee Report empowered the board in other areas such as devising organizational reporting processes, communication strategies, environmental scanning for new business opportunities, and also in performance driven executive compensation (Institute of Directors SA, 2016; Moloi & Adelowotan, 2016). In this same spirit, the National Association of Corporate Directors, USA, highlights that communication barriers between the board and the senior management is a primary factor in the corporation not being able to leverage the resources available with the directors (Roy, Roy, & Bouchard, 2017).

The Institute of Directors, UK, too have begun reflecting more on changing the cultural assumptions that lead the board's actions. The advocacy is to move beyond the single loop reflexivity stemming from shareholder orientation to the double loop reflexivity needed for responsibility to the broader groups of stakeholders (Veldman & Willmott, 2016). The social capital needed for changing cultural assumptions demands a more diverse composition of the board and the US National Association of Corporate Directors has become a proponent of this (Booth-Bell, 2008). The European Corporate Governance Institute acknowledges that concentrated equity ownership is not the future and that boards' compositions and actions reflect this shift (Rojas, 2017). In other words, while discussing the effectiveness of strategic leadership of the board, the importance of the social-cultural underlying control cannot be neglected. Evans (2014) has offered a thorough review of previous research on cultural dimensions within the boardroom. This author highlights the importance of understanding the history of cultural research as a precondition for applying it to the boardroom environment.

5. Strategizing from the Board's Perspective

Corporate governance codes make recommendations about the board's role in strategy, such as reviewing and guiding corporate strategy (OECD, 2015). However, they fail to specify in what kind of activities of the strategic process should the board be directly involved. Although many corporate governance scholars agree that boards should contribute to strategy, the role of boards in strategy formulation and implementation has remained mostly unexplored in corporate governance literature (Brauer & Schmidt, 2008; Hopt, 2019). As stated in Ingley and Van der Walt (2001), while there is a slowly gathering convergence on the view that boards do have a definite responsibility and a key role play in corporate strategy, there is no consensus on the extent or nature of that role. The authors point out that there is a global call for a strategic contribution by the board. While this may be readily accepted, the key issue relates to how such a contribution can be made (Ingley & Van der Walt, 2001).

As presented by Banzato and Volpp (2016) the board should be involved in the following stages of strategic decision: (1) evaluation of strategic alternatives; (2) evaluation of strategic outcomes; (3) generating strategic alternatives; (4) selecting strategic alternatives; and (5) implementing strategies.

According to Ferguson (2019), the majority of corporate governance literature assigns board members a role in strategy formulation and implementation. The strategy formulating stage consists of multiple tasks, such as internal and external analyses of strengths and weaknesses, as well as strategic gaps, development of strategic options and advising the executive management in the final selection and formulation of a corporate strategy. Brauer and Schmidt (2008) indicate that the outcome of strategy formulation is the firm's intended strategy. In contrast, the authors argue that the role of the boards in strategy implementation has remained largely limited to ensure that the intended corporate strategy is in fact realized. For them, boards should intervene if intended strategy goes off track. The authors conclude that board members' involvement in strategy implementation is a precondition to perform their fiduciary monitoring duties. They can only fulfill legal requirements if they have a clear understanding of how management implements the intended corporate strategy the board had previously approved (Brauer & Schmidt, 2008; Shaukat, Qiu, & Trojanowski, 2016).

Hendry, Kiel and Nicholson (2009) introduced a different approach in the discussion about the board's involvement in the strategic process. For them, strategy is something that people in organizations do rather than something that organizations have. The authors define strategizing practices as "a flow of activities carried out by individuals or groups within traditional organizational processes such as planning, decision-making, resource allocation, and strategic change" (Hendry et al., 2009, p. 4). According to this perspective, boards assume different strategizing practices. If strategy is the emergent outcome of other organizational practices, a question to be discussed further is, whether boards could strategize without becoming a participant in these organizational processes.

Hendry et al (2009) propose two general categories to analyze the way in which boards perform different strategic tasks: (1) procedural strategizing; and (2) interactive strategizing. For the authors procedural strategizing relies on formal administrative activities or events such as strategic plans, planning committees, planning cycles, trend analyses, budgets, forecasts, quarterly reviews and performance targets to influence the development and execution of strategy in organizations. Procedural strategizing focuses strongly on a set of performance indicators to monitor strategic outcomes (Hendry et al., 2009).

On the other hand, for the authors interactive strategizing involves direct, face-to-face interaction between board members and senior management in order to influence the development and execution of strategy in organizations. According to Hendry et al (2009), this practice enables board members and managers to argue for their own interpretations of strategy as well as to negotiate these interpretations with others in the organization. It relies on ongoing social exchanges in which individuals or groups communicate, persuade and negotiates, continuously building shared frameworks of meaning about strategy in order to influence each other's behavior (Hendry et al., 2009).

Based on the above, it could be concluded that procedural strategizing is the preferred practice when the board favors maintaining the current strategy whereas interactive strategizing is preferred when boards favor a change in strategy.

6. Typologies of Board Involvement in Strategy

Based on the criteria presented in the previous section, Hendry et al (2009) developed a typology regarding the way in which boards strategize which is presented as follows:

- a. **Minimalist strategizing:** It represents minor strategic involvement on the part of boards. In this type, the board's strategic stance is neutral or favors the status quo. Neither administrative strategizing, procedures nor face-to-face collaborative mechanisms aimed at generating shared frameworks of meaning about strategy are established to any meaningful degree at board level (Hendry et al., 2009).
- b. **Oversight strategizing:** Strategy typically has a real or perceived history of success and the board favors the status quo. The board focus is on monitoring the execution of the agreed strategy and reacting to management's strategic proposals rather than collaborating strategy development. It is generally accompanied by a power imbalance board and management is limited, formal and episodic.
- c. **Transformational strategizing:** Involves board and management developing, in close collaboration, an entirely new strategic direction or substantive changes to current strategies. The board clearly favors strategic change. It is generally accompanied by a power imbalance in favor of the board (Hendry et al., 2009).
- d. **Continuous strategizing:** Involves board and management working together in close and continuous collaboration to renew or adapt strategic direction and to monitor the implementation of that direction closely. It is characterized by board commitment to extensive and ongoing strategic involvement with management embedded within a formalized, administrative framework that facilitates this involvement. Power distribution is reciprocal (Hendry et al., 2009).

Bailey and Peck (2013) developed another typology regarding the involvement of boards of directors in making strategic decisions, based on two different criteria: procedural rationality and political behavior. They propose four types of boards, which are described as follows:

- a. **Engaged boards:** Members of these boards demonstrate a strong involvement in the strategic decision primarily by the attributes of the process utilized to reach a collective decision. Rather than ceasing board deliberations when there is majority support for a particular position, these boards tend to work issues until all board members are at least comfortable with the final decision of the board. Deliberations around strategic decisions include open discussions, vigorous debates, and analysis of alternatives (Bailey & Peck, 2013).
- b. **Contested boards:** Members of these boards tend to exhibit decision-making characteristics associated with highly political processes, such as behind-the-scenes coalition building, off-line lobbying, withholding of information, attempting to change decision positions through private cooptation, and controlling agendas. Members of these boards are less interested in achieving a consensus on each decision and tend to arrive at an effective board-level strategic decision using a majority vote (Bailey & Peck, 2013).
- c. **Adaptive boards:** While the majority of directors identify with the overall success of the company, a small minority of directors align themselves with narrower interests such as a class of shareholders or employees. Boards tend to bring strategic decisions to closure once it is clear there is majority support amongst the board members for a decision. However, the

majority position is determined through a procedurally rational process, and instead of muting the voice of board members who represent divergent interests (Bailey & Peck, 2013).

d. **Caretaker boards:** These boards are a legal necessity, incapable of exercising decision-making power and therefore not particularly relevant to the strategic decision-making process (Bailey & Peck, 2013).

It may be noted that these typologies may not have ontological values of their own. These are neither exclusive nor mutually exhaustive. However, these typologies will help us understand the key perspectives that inform the origins, processes, and outcomes of strategic leadership exercised by the board of directors.

7. Discussion

The board of directors is a primary source of strategic leadership, whether it is duly recognized or not. Tapping into the intent of the board is very important for the CEO to align the organization in the right direction. Research by Ingley and Van der Walt (2001) highlights the generally held assumption that setting strategic direction has been traditionally the territory of the chief executive officer and the senior management team. According to the authors, in merely approving strategic plans formulated by management and monitoring their execution, to adopting a leadership role in setting the strategic course for the organization along with accountability for its performance (Ingley & Van der Walt, 2001).

Previous literature placed too much emphasis on the supervisory function of the board of directors derived from the preponderance of the agency theory (Ruigrok, Peck, & Keller, 2006); however, the discussion about the role played by the board of directors in strategy formulation is an issue that has been gaining increasing relevance, particularly after the financial crisis of 2008 -2009. Proof of this has been the incorporation into national legislation and voluntary codes of corporate governance of this function as part of the essential tasks of the board of directors.

For instance, in Spain the 2010 law on public traded companies included the determination of the general policies and strategies of the company as a non-delegable function of the board of directors (BOE, 2010). In the amendments made to the law in 2014, a text was included that specifically emphasizes the approval of the strategic plan, its operational plans and budgets (BOE, 2014) as a non-delegable duty of the board. Similarly, in Switzerland the setting of the strategic direction of corporations is a legal responsibility of the board (Ruigrok et al., 2006). Like other countries in Latin America, in Guatemala the banking supervisory board approved in 2016 the corporate governance regulation for banks and financial groups, which included the specific responsibility of the board to approve strategic operations (SIB, 2016).

Ravasi and Zattoni (2006) point out that at the theoretical level there are two approaches to the involvement of the board of directors in strategy. On the one hand, there is the agency theory perspective through which the role of the board of directors in the strategic involvement is limited to prevent decision that may contravene the interests of shareholders. On the other hand, the authors points out, there is a strategic option approach whereby it is emphasized how the members of the board can actively contribute to the strategy. Following this line of thought, Ingley and Van der Walt (2010) propose at least three types of board participation in strategy that could be adopted along a scale of involvement; at one extreme would be the traditional role of approval and monitoring of the strategy prepared by the CEO;

while in the other extreme would be the active leadership of the board in the strategic formulation and its derived plans. The third option would be somewhere in between.

Heracleous (1999) points out that boards of directors in general are not actively involved in strategy formulation, and usually try to avoid confirmation with management regarding strategy. But, as stated by Ingley and Van der Walt (2001) how can directors approve a strategy a strategy as the most appropriate for the company if they have not been involved in its formulation? Thus, strategy is a delicate area, because if the lines are not clearly drawn, the board can overstep its responsibility and interfere with the efficient management of the company. On the other hand, if the board does not participate as an equal partner with management in setting the strategy, it is helping to put that company at risk (Ingley & van der Walt, 2001).

According to Hendry et al (2009), limited board involvement in strategy has frequently been attributed to powerful CEOs exercising a constraining effect over boards. The authors also point out that collaboration between boards and management on strategy has been associated with social ties between the two groups, a two groups, a situation that is likely to be characterized by mutual trust and a reciprocal distribution of power (Hendry et al., 2009).

Several studies have shown that boards have been rather passive and subject to CEOs and executive dominance. On the other hand, scholars have shown that boards are becoming more actively involved in strategy. Boards have affected important elements of strategies, such as the scope of the firm entrepreneurs and innovation (Pugliese et al., 2009).

Ruigrok et al (2006) have found empirical evidence between a good organizational performance and the involvement of the board of directors in the strategic process. In this regard, the authors point out that there are many benefits of active involvement of the board of directors in the strategic process. Given that managers must exercise their functions with diligence, the strategic formulation process allows them to be fully informed of the strategic direction of the organization. It lets them internalize the strategy (Pitelis & Wagner, 2019). In the same way, their active involvement in the strategy is an adequate way to take advantage of their experience and knowledge. Finally, the authors conclude that when there is a high level of involvement of board members in the strategic formulation, executives are much more careful in preparing their strategic proposals while improving the monitoring and evaluation process (Ruigrok et al., 2006).

Research by Atkinson et al (2012) show that the provision of resources by boards in strategy development and execution has a greater potential to impact firm performance than does monitoring the firm's success in achieving its chosen strategy. The authors found a significant positive relation between boards that are more involved in developing and monitoring strategy and firm performance (Atkinson et al., 2012).

In the same line of thought Ingley and Van der Walt (2001) points out that board of directors will evolve into a sort of think tank, with directors who are experts in key areas putting their stamp on aspects of corporate strategy.

8. Conclusion

Recent research indicates that there is a growing demand worldwide for greater involvement of the board of directors in strategy formulation and implementation, particularly after the 2008-2009 global financial crisis (Booth-Bell, 2018; Garg & Eisenhardt, 2017; Shaukat et al.,

2016; Rojas, 2017). Current changes to national legislation and voluntary codes of corporate governance have reinforced the importance of the board being fully involved in the formulation and oversight of the main strategies of the organization, as a fundamental aspect to fulfill its basic duties to the shareholders. Several empirical studies have proven the benefits for companies whose boards have been involved in the process of strategy formulation, beyond their mere formal approval and subsequent monitoring functions (Ferguson, 2019; Hillman et al., 2019; Hopt, 2019; Veldman & Willmott, 2016).

Large corporations have boards filled with highly visionary minds whose ideas, while being contrasted against the charisma of their multimillion-dollar salaried CEOs, are redundant. It is in small corporations the CEOs and the top management needs the leadership of their boards, but the boards are often dysfunctional in such systems (Dady, Mc Dougall, Covin, & Dalton, 2002). The conceptualization of the board as a breeding ground for retired minds, killing time over coffees and small talks, has discouraged more active individuals from serving on boards. The advocacy and activism of the board to provide leadership intent and insights to the CEOs has been a driver of positive change in this regard. It remains to be seen how CEOs with their independent minds who want to make their own individual imprints in their organizations would interpret the boards actively providing leadership lessons. The boards were always expected to provide leadership, but the style used to be leadership by exception: provide guidance only when a clear derailment of purpose is observed.

This paper has highlighted the influence that agency theory has had on the behaviors adopted by the boards for more than four decades. Recent studies show a departure from the theory of agency towards stewardship theory, according to which the role of boards is to actively collaborate with managers in the strategy formulation of two typologies that relate the level of involvement of boards in strategic leadership processes. Despite the theoretical limitations that these typologies may have, these will serve as the basis for new empirical research in corporate governance and strategic leadership.

References

- Atkinson, A., Kochetova-Kozloski, N., & Webb, R. (2012, January 14). Strategic performance information and Canadian board involvement in strategy related issues: A field study. (CAAA Annual Conference 2012 Proceedings)
- Atwal, N., Butler, M., Matto, D., & Wood, M. (2019). Can there be a universal framework of good governance? *Governing Higher Education Today: international Perspectives*, 140 – 147.
- Babelyte,-Labanauske, K., & Kriaciaunas, A. (2018, July). Edith Penrose and Jeffrey Pfeffer and Gerald J. Salancik: Is there room for complementarity? (Academy of Management Proceedings No. 1, p. 15702). Brircliff Manor, NY: Academy of Management.
- Bailey, B., & Peck, S. (2013). Boardroom strategic decision-making style: Understanding the Antecedents. *Corporate Governance: An International Review*, 21(2), 138-146.

- Bainbridge, S. (2015). The board of directors. In J. Gordon, & W. Ringe (Eds.). The Oxford handbook of corporate law and governance. Oxford: Oxford Handbooks Online.
- Banzatto, C., & Volpp, J. (2016). Implications of theory and research on strategic leadership: A critical review. *Revista Ibero-Americana de Estrategia*, 15(3), 119 -131.
- BOE, (2010). Real Decreto Legislativo 1/2010. Ley de Sociedades de Capital España.
Retrieved from: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2010/BOE-A-2010-10544-consolidado>
- Booth-Bell, D. (2018). Social capital as a new board diversity rationale for enhanced corporate governance. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 18(3), 425 – 439.
- Brauer, M., & Schmidt, S. (2008). Defining the role of boards and measuring their effectiveness. *Corporation Governance: The International Journal of Business*, 8(5), 649-660.
- Du Plessis, J. J., Hargrovan, A., & Harris, J. (2018). Principles of contemporary corporate governance. Cambridge: Cambridge University Press.
- Evans, G. L. (2014). A mega review of cultural studies: Linking leadership to corporate governance. *The Poznan University of Economics Review*, 14 (10, 76).
- Ferguson, C. S. (2019). Assessing the KING IV Corporate Governance Report in relation to business continuity and resilience. *Journal of Business Continuity and Emergency Planning*, 13(2), 174-185.
- Hendry, K., Kiel, G., & Nicholson, G. (2009). How boards strategize: A strategy as practice view. *Long Range Planning*, 43(1), 33-56. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.lrp.2009.09.005>
- Heracleous, L. (1999). The board of directors as leaders of the organization. *Corporate Governance. An International Review*, 7(3), 28-29. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/1467-8683.00157>
- Hillman, A. J., Withers, M. C., & Collins, B. J. (2009). Resource dependence theory: A review. *Journal of Management*, 35(6), 1404-1427.
- Hopt, K. J. (2019). Comparative company law 2018. European Corporate Governance Institute-
Law Working Paper, (460), 1-75.

- Ingley, C., & Van der Walt, N. (2010). The strategic board: The changing role of directors in developing and maintaining corporate capability: *Corporate Governance*, 9(3), 15-23.
- Institute of Directors, (2016). King report on corporate governance for South Africa, Johannesburg: IOD.
- Lassier, R., & Achua, C. (2010). *Leadership, theory, applications and skill development* (4th ed.). Mason, OH: South-Western.
- OECD, (2015). *G.20/OECD principles of corporate governance*. Paris: OECD Publishing.
- Panda, B., and Leepsa, N. M. (2017). Agency theory: Review of theory and evidence on problems and perspectives. *Indian Journal of Corporate Governance*, 10(1), 74-95.
- Pugliese, A., Bezemer, P. J., Zattoni, A., Huse, M., Van den Bosch, F. A., & Volberda, H. W. (2009). Boards of directors' contribution to strategy: A literature review and research agenda. *Corporate Governance : An International Review*, 17(3), 292-306.
- Ravasi, d., & Zattoni, A. (2006). Exploring the political side of board involvement in strategy: A Study of mixed-ownership institutions. *Journal of Management Studies*, 43(8), 1671-1702.

MANAGING WORKPLACE DIVERSITY IN THE 21ST CENTURY NIGERIAN ORGANIZATIONS

DR. CHUKWUEMEKA G. EME

Lecturer, Department of Business Administration, Faculty of Management Sciences;
National Open University of Nigeria (NOUN), Jabi – Abuja, Nigeria

ABSTRACT

Management being a social discipline deals with the behavior of people and human insight. Hence, workplace diversity is the biggest challenge and at the same time, the biggest opportunity for the 21st century managers. ‘Diversity management’ is a strategy to promote the perception, acknowledgement and implementation of diversity in organizations. Workplace diversity has significant implications for the management. The managers will be required to shift their approach from treating each group of workers alike to recognizing differences among them and following such policies so as to encourage creativity, improve productivity, reduce labor turnover and avoid any sort of discrimination. Successful diversity management policy and programs will eventually make a huge difference in the communication among employees and the general productivity of the organization. Today’s organization need to recognize and manage workplace diversity effectively. The study is conducted to explore how Nigerian organizations manage workforce diversity and its consequences to the organization’s existence as well as examine how organizations deal with challenges that comes with employees from diverse cultural backgrounds. Is workforce diversity related to organization performance and productivity and its effect on human resource management? The research therefore answers the question ‘Has workplace diversity contributed to organizational success’.

Key Words: Diversity, Management, Productivity, Work force, Employees’ perception of marginalization, conflict management, teamwork

1. INTRODUCTION

Today’s workplace is becoming more and more diverse than ever, owing to the impact of worldwide economic integration, also known as globalization, which has now made the world a global village. Workplace diversity has several dimensions ranging from ethnic to linguistic, national, economic, and organizational cultures. No doubt, globalization is an on-going process that is concretizing the linkages between people, cities, neighboring regions, as well as countries closer together than they have ever been before (UNESCO, 2013). A direct consequence of this development is the intertwining of the lives of people from one part of the world with people from other parts, through various mediums such as clothing, food, music, information, and ideas. The rate at which organizations have become complex and ambiguous, coupled with enormous work pressure, in the wake of strong competition, has necessitated the building of a global culture capable of inspiring and attracting employees from different parts and regions of the world to be suitable for employment in any organization without any feeling of incompatibility (Panda, 2010).

The ability to fit into any organization in any part of the world without any feeling of estrangement is a global corporate culture which thrives under effective diversity management. It is for this reason that diversity management appears to have assumed significant importance in management literature in recent times with various academics from across a wide spectrum of interrelated intellectual disciplines researching and examining the concept term different perspectives. They include Ikeje and Lekan-Akomolafe (2015), Green et al. (2015), Edewor et al. (2014), Wambui et al. (2013), Olsen and Martins (2012), Panda (2010), Henry and Evans (2007), as well as Edewor and Aluko (2007), among others.

A significant number of previous studies investigated diversity management to ascertain its influence on organizational success or effectiveness as well as the challenges workforce diversity. Panda (2010) investigated the influence of cultural diversity management on organizational success. Henry and Evans (2007) reviewed workforce diversity to determine how it influences the success of an organization. "The benefits of diversity" was the focus of Smith and Schonfeld (2003). Ikeje and Lekan-Akomolafe investigated the influence of employee's diversity and inclusion on organizational management. Green et al. (2015) investigated the benefits and constraints of diversity in the workplace and the required tools for managing it. Edewor and Aluko (2007) examined the constraints and prospects in multicultural organizations. Olsen and Martins (2012) focused on "understanding organizational diversity management programs". Shena et al. (2009) investigated "diversity management through human resource management." Wambui et al. (2013) investigated "diversity management in the workplace" from the perspective of Kenya, whereas, Edewor et al. (2014) adopted a national perspective to the study of diversity.

From the numerous studies done by previous researchers, it is evident that not much has been done to ascertain the influence of diversity management on organizational efficiency and performance. Given the preponderance of workplace diversity in contemporary organizations, its influence on organizational efficiency and performance deserves attention as it is crucial to organizational competitiveness. This underscores the essence of this study.

2. Objective of the Study

The main objective of this study is to examine workplace diversity management in the 21st century Nigerian organizations. The specific objectives were:

- i. To explore dimensions of diversity from past literature;
- ii. To examine the extent to which the management of employee perception of marginalization, cultural diversity, and conflict as well as work attitude influence diversity management; and
- iii. To determine the extent to which teamwork and diversity management influence organizational performance.

2. LITERATURE REVIEW

2.0 Conceptual Review

2.1 Evolution of Diversity Management

Diversity management is the business strategy adopted by organizations to recruitment, retention and inclusive development of individuals from a variety of backgrounds (Thomas, 2011). The concept has become increasingly important due to globalization and the migration of people across the globe (Al-Ariss and Sidani, 2016). Roosevelt Thomas has coined the

term diversity management in the year 1990 in the context of the USA and gradually, it dispersed over the world (Kelly and Dobbin, 1998). The history behind the theory of diversity management goes long back when affirmative action (AA) plans and equal employment opportunities (EEO) act were incorporated through Title VII of the Civil Rights Act of 1964 in the USA (Kelly and Dobbin, 1998). Prior to the 1990s, studies were conducted on the topic of affirmative action programs and equal employment opportunity but after the emergence of diversity management, researchers have gradually moved into cross-cultural diversity research (Cox, 1991). The issue of diversity was completely ignored in organizations, however, workplace diversity had become a critical issue in the year 1987 when the Hudson Institute of USA published the report ‘‘Workforce 2000: Work and Workers for the Twenty-First Century;’’ (Jonson and Packer, 1987). To understand the problems of increasing diversity in the organizations’ researchers have defined diversity in different ways and conceptualized the diversity with support of different theories.

2.1.1 Concept of Diversity Management

Different authors have defined diversity, yet there is no single definition accepted globally. Diversity is all about differences and dissimilarities among people. Although an organization claims to be relatively homogenous, yet employees vary along with social identity characteristics such as demographic variables (i.e. age, gender, race and ethnicity), values, beliefs or cultural backgrounds (Weber et al., 2018). According to Williams and O’Reilly (1998, p. 81), diversity is defined as ‘‘any attributes that people use to tell themselves that another person is different.’’ Whereas Jackson et al. (2003) defined diversity as the differences in personal attributes among individual members in the workgroup.

Diversity has been recognized as an immeasurable number of attributes like age, gender, race, etc. based on which individuals may differ from each other. The heterogeneity in diversity research has been explained with the help of underlying theories like social identity (Tajfel and Turner, 1979), similarity attraction (Byrne, 1971), and self-categorization (Turner et al., 1987). These theories have been differentiated based on the perspectives of social and personal identity of individuals. The social identity of an individual depends on group membership, while personal identity is less or more independent of group memberships. The self-categorization theory is referred that an individual engages in a group based on social comparisons like status, income and education to differentiate between their in-groups and others into different relevant groups (Turner et al., 1987). Whereas social identity theory states that individuals’ perceptions classify themselves into social groups based on certain attributes (e.g. age, race and gender) (Tajfel and Turner, 1979). Similarly, attraction theory highlights that as individuals are likely to be attracted toward those who possess similar attributes and attitudes and in contrast, they feel challenging with others who have dissimilar attributes and attitudes, values and experiences (Byrne, 1971). Collectively, these theories offer the conceptual foundation of relational demography theory (Tsui et al., 1992), which proposes that demographic attributes within work units will highly influence an individual’s behavior and attitudes. Conclusively, these theories address the negative perspective of diversity in workplace related to diversity such as race, gender, age, nationality. However, these theories suggest that a homogenous group of people are more productive and have less conflict rather than diverse teams due to attraction toward in-group members with similar characteristics.

2.1.2 Dimensions of Diversity

Understanding the dimensions of diversity helps to determine the dimensions that significantly influence employee behavior at work. This makes the concept important to policy makers, especially strategic managers of organizations, because knowledge of the significant dimensions and the consequences of such dimensions enhance diversity management. Four layers of dimension include “Personality; which includes an individual’s likes and dislikes, values, and beliefs. Internal dimension, which include aspects of diversity that are beyond the control of the individual and which forms the core of many diversity efforts;; (Gardenswartz & Rowe, 1998); external dimensions, which consists of those aspects of diversity that are under our control and organizational dimensions, which focuses on the internal dimensions, major issues of preferential treatment and opportunities for advancement or promotion are influenced by the aspects of external dimensions.” Carnegie Mellon University’s (2014) typology grouped diversity into primary and secondary orientations. Age, race, ethnicity, gender, income, work background, religious beliefs, geographical location, military experience, and relationship status constitute the secondary orientation. University of Washington (2018) identified age, gender and sexual orientation as six dimensions of diversity. Irrespective of the categorization, there are certain factors that are germane to diversity which accompany employees from various backgrounds to their respective organizations, they include the individuals’ personality, gender, race, age, ethnicity and religion.

2.1.4 Challenges of Diversity

Empirical literature indicates that gender discrimination, communication barriers, ethnic marginalization, discrimination, resistance to change, and age are the major challenges of workplace diversity (Finn, 2015; Greenberg, 2015; Lyknis et al., 2014; Wengarzyn, 2015).

2.1.5 Benefits of Diversity

Despite the challenges of diversity, there are conspicuous benefits that can make a diverse workforce yield a positive trade-off. This is what makes a diverse workforce attractive in the contemporary global environment. The benefits of workforce diversity include rapid adaptability, availability of a greater variety of alternative techniques for solving problems, in-service sourcing, and allocation of resources (Duke, 2012; Greenberg, 2015). Other benefits are wider range of service, diverse assemblage of skills/experiences, diverse languages and cultural background (Duke, 2012; Greenberg, 2015), and diverse viewpoints (Greenberg, 2015; Philips, 2014). The diverse assemblage of skills and experiences coupled with the variety of alternative techniques for solving problems leads to efficiency and effectiveness in the execution of organizational projects (Greenberg, 2015).

A broader way to view the benefits of workplace diversity is to conceptualize these benefits into five broad dimensions, viz:

1. High level of Productivity: When management takes the welfare of its workforce at heart by means of offering them proper compensation, health care and employee appraisal, it enables workers to feel they belong to the company irrespective of their cultural background by remaining loyal and hardworking which helps to increase the company’s productivity and profit.
2. Exchange of varieties of ideas and Team work: A single person taking on multiple tasks cannot perform at the same pace as a team could; therefore each team member bring to

the table different ideas and offers a unique perspective during problem solving to effectively arrive at the best solution at the shortest possible time.

3. Learning and growth: Diversity at the workplace creates an opportunity for employee's personal growth. When workers are being exposed to new cultures, ideas and perspectives, it can help each person to intellectually reach out and have a clearer insight of their place in the global environment and hence their own surroundings.

4. Effective Communication: Workplace diversity can immensely strengthen a company's relationship with some specific group of customers by making communication more effective. A customer service personnel or representative can be paired up with customers from their specific area or location, making the customer feel at home with the representative and thus with the company.

5. Diverse Experience: Employee and their co-workers that come from a diverse background bring to the table some amount of unique perceptions and experience during teamwork or group tasks. Pooling the diverse skills and knowledge of culturally distinct employees together can immensely benefit the organization by strengthening the responsiveness and productivity of the team to adapt to the changing conditions.

2.1.6 Managing Diversity

To address diversity issues, certain questions need to be answered:

- What policies, practices, and ways of thinking and within our organizational culture have differential impact on different groups?
- What organizational changes should be made to meet the needs of a diverse workforce as well as to maximize the potential of all workers, so that Nigeria can be positioned for the demands of the 21st century?

Some aspects of business operations and societal life, such as employee supervision, group cohesion, as well as employee and customer service are influenced by workplace diversity. The diverse assemblage of skills and experiences in a diverse workforce increases innovation as well as growth and creativity, which all contribute to business competitiveness in the global economy. Diversity management aims "to create and maintain a passive work environment that values the similarities and the differences of individuals." (Patrick & Kumar, 2012, p. 5)/ It seeks to acquire the knowledge and dynamic skills necessary for efficient and effective management of such work environments. Diversity management enables an organization to work beyond the complexities of diversity and value the differences in people occasioned by diversity (Tenas, 2012) with a view to leveraging the benefits of the widest possible range of views and experiences associated with it. Specifically, diversity management seeks to promote the acceptance and respect for the uniqueness of individuals as well as the recognition of individual differences owing to their uniqueness in the dimensions of diversity. It is the recognition of these diverse differences in an environment through a mutual understanding and a deliberate and common resolve not just to tolerate one another, but to embrace and celebrate the rich and diverse dimensions inherent in each individual. To this end, diversity management seeks to capture the heterogeneity of groups of people and explore the same for the benefit of the group in particular and the society at large. Given the expected benefits of workforce diversity vis-à-vis the associated challenges, diversity management becomes very important because it aims to sufficiently minimize the challenges while

leveraging the benefits associated with a diverse workforce to enhance efficiency and thus maximizing profits. This makes diversity management sacrosanct to the success of organizations with diverse workforces.

2.2 Empirical Review

Kundu and Mor (2017) examined ‘workforce diversity and organizational performance of IT industry in India.’ The purpose was to determine the extent to which employee perceptions of diversity management influence performance as well as find out whether employee perceptions of diversity are related to their backgrounds in the Indian IT industry. They used primary data elicited from 402 respondents. Factor analysis and regression were performed to analyze the data. Results indicated that there was no significant relationship between employees’ background and diversity management, but perceived promotion of gender diversity by employees was found to have a significant positive influence on their performance.

Odita and Egbule (2015) investigated workforce diversity and organizational effectiveness in Nigerian brewing industry with a view to assessing the effects of using selected breweries in Nigeria. They employed the survey design and used stratified random sampling to select respondents. The data elicited were analyzed using linear regression and correlation. They found that workforce diversity an organizational effectiveness were positively related and the relationship was statistically significant. Specifically, cultural diversity was found to be more effective, also team building and group training were found to mediate between workforce diversity and organizational effectiveness.

Guillaume et al. (2014) developed a multilevel model to identify workgroup factors, organizational factors, and societal factors that may influence the effective management of diversity in organizations. They present a model which seeks to lay the foundation for future research and identify possible limitations and practical implications of the model for managing diversity in organizations. Sabharwal (2014) investigated organizational inclusion and its association with performance beyond diversity management. Survey design was employed to elicit data from public managers in Texas agencies. Results showed that diversity management alone is not sufficient to enhance performance in organizations. Goyal and Shrivastava (2013) review models and measurement organizational diversity climate to present a visible picture of an organization’s diversity climate as well as show how diversity management and diversity initiatives and programs contribute to the overall organizational effectiveness of private firms.

Simons and Rowland (2011) investigated diversity and its impact on organizational performance. They employed thematic analyses to the definitions of diversity in management literature to ascertain the extent to which the differentiation as consistent with theoretical or practical discussions of diversity management.

3. METHODOLOGY

This study adopted survey research design. The sample size of 125 employees of 25 food and beverage manufacturing firms were selected using a simple random sampling technique out of a total population of 1,250 employees of these firms (i.e. 10% of the total population). Primary data was employed using structured questionnaire to collect data for the study. One hundred and ten thousand (110) questionnaires were returned representing 91.7% which was

used for the study. Structural Equation Model (SEM) statistics was employed to analyze the data collected for the study.

4. RESULTS

Results of the SEM indicate that management of employees' perception of marginalization (mepm) and management of cultural diversity (mcd) and conflict management (cm) are significant predictors of diversity management; the first latent variable (L1) at 1% level because the asymptotic significant probabilities associated with the tests are less than 1% (.01) the assumed levels of significance. This is shown by the calculated Z and associated asymptotic significant probabilities, which are 2.88 (.004), 3.04 ($p < .001$), and 2.71 (.007) for management of employees' perception of marginalization and management of cultural diversity (mcd) and conflict management, we can conclude, at 99% confidence level, that management of employees' perception of marginalization (mepm), which leads to reduction in marginalization, and management of cultural diversity (mcd) and conflict management (cm) are significant predictors of diversity management. Work attitude was not significant because the associated significant code was not significant because the associated significant probability was .13, which is not less than .05.

Furthermore, diversity management and teamwork are significant predictors of organizational performance, the second latent variable (1.2), because the asymptotic significant probabilities of .039 and .014 are both less than 5% the assumed level of significance but greater than 1%. These are indicated in the calculated Z and associated asymptotic significant probabilities of 1.83 (.039) and 1.93 (.014) for teamwork and diversity management, respectively. Consequently, at the 95% confidence level, we may conclude that teamwork and diversity management significantly influence organizational performance.

Results of the goodness of fit test show that the likelihood ratio test had a calculated chi-square value of 2.69 with an associated significant probability of .312. Thus, we cannot reject the hypothesis that a good fit exist because there was no significant difference between the expected and observed matrices. The implication is that the model is a good fit to the data. Also, the stability analysis of simultaneous equations shows that all the values are inside the unit circle and the stability index is 0, thus indicating that the structural adjustment model satisfies stability condition. The results of the Wald test are consistent with the goodness of fit test, which indicates that the SEM is a good fit to the data, serves to give credence of the findings with respect to the relationships established between diversity management and organizational performance, through the mediating variables.

5. DISCUSSION OF FINDINGS

The results of the study show that the management of employees' perception of marginalization and management of cultural diversity and conflict management have significant positive influences on diversity management. In other words, the higher the management of employee perception of marginalization, conflict and cultural diversity, the more effective the organization's diversity management, and the more effective diversity management and teamwork, the more efficient the organization. Specifically, management of employees' perception of marginalization and management of cultural diversity and conflict management mediate between diversity management and organizational performance. The results are consistent with Kundu and Mor (2017) and Odita and Egbule (2015) as well as Suri and Sharma (2011). Furthermore, diversity management and teamwork positively

influence organizational performance because organizational harmony and teamwork, which are fallouts of diversity management, stimulate organization's competence in finding strategies to produce a cheaper and better ways and better allocation or resources. This is consistent with Duke (2012) and Greenberg (2015). It thus implies that the management of the variables – employee perception of marginalization, conflict and cultural diversity – is subsumed in teamwork. In other words, effective management of employees' perception of marginalization and conflict as well as cultural diversity in organization will reduce friction among workers and thus enhance teamwork. To this end, continuous and effective management of diversity through effective management of employees' perception of marginalization, conflict and cultural diversity gives a feeling of inclusion for employees and enhances teamwork. This will enable the organization to reduce conflicts and pave way for organizational cohesion and ultimately result in efficiency in performance. This is consistent with Kundu and Mor (2017) and Odita and Egbule (2015), Guillaume et al. (2014), as well as Suri and Sharma (2011).

6. CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

The proposed model of diversity management and organizational performance in Nigeria has both practical and theoretical importance. From the theoretical point of view, it gives sufficient insight into the major factors that influence diversity management in Nigerian Food and beverage manufacturing firms by presenting a robust explanation of the predictors of diversity management in Nigeria. It also gives insight into the influence of diversity management on organizational performance through the mediating variables (management of employees' perception of marginalization and cultural diversity as well as conflict management). To this end, it makes a significant contribution to management research in Nigeria. This makes it to be of significant importance to management practitioners, strategic managers, and other management stakeholders. The authors made bold attempts to extend the concept of diversity management along a number of unique dimensions. It is pertinent to note that this study is one of the very first few large-scale empirical studies to have investigated diversity management in this manner in Nigeria. Therefore, it provides deep insight into the key factors that influence diversity management and how diversity management might contribute to organizational performance in the Food and Beverage manufacturing firms in Nigeria. The inclusion of management of employees' perception of marginalization in the proposed model is unique.

The study encountered some methodological imperfections which pose some limitations to the findings. These limitations is that although the proposed model gives insight into the factors that influence diversity management and how diversity management influences organizational performance in Nigeria, there is the need to replicate the proposed model in other countries with a view to ascertaining whether it is sensitive to location or not. This is very important given the fact that some of the respondents are employees of multinational corporations. A successful replication of this study across the borders of Nigeria will help to determine its generalizability. A second reason for future research is to compare the possible significant factors influencing diversity management in such studies with those of this study to know the possible factors not captured in this model. This will help to fully understand the key factors that significantly impact diversity and diversity management as well as the extent to which diversity management influences organizational performance outside Nigeria. Such outcome will also help to present a more general perspective based on the constructs captured in the proposed model. To this end, there is the need for future studies which should use this

model as a yardstick for investigating the factors that predict diversity management and the extent to which diversity management predicts organizational performance in other countries. Finally, there may be other factors that influence diversity management that are not captured in this study or by previous studies. Besides, similar studies in other countries may have employed some instruments that may give some useful insights into possible factors that may significantly influence diversity management. There is the need for further studies to help unravel such relevant factors as well as refine adapted models and investigate the possibility of implementing them in Nigerian organizations.

REFERENCES

- Aubyn, M. S., Pina, A., Garcia, F., & Pais, J. (2018). Study on the efficiency and effectiveness public spending on tertiary education. *European Economy*, 390, 1 – 142. <https://doi.org/10.276.5/30548>
- Carnegie Mellon University, (2014). Primary and secondary dimensions of diversity: <https://www.cmu.edu/hr/eos/forms/DiversityDevelopmentChart.pdf>
- Duke, G. (2012). Top 3 benefits of diversity: <https://www.theafronews.com/top-3-benefits-of-diversity>.
- Edewor, P. A., Aluko, Y. A., & Folarin, S. F. (2014). Managing ethnic and cultural diversity for national integration in Nigeria. *Developing Countries Studies*, 4(6), 70 – 76.
- Farell, M. J. (1957). The measurement of productive efficiency. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A (General)*, 120(3), 253-290.
- Greenberg, J. (2015). Diversity in the workplace: Benefits, challenges and solutions. <https://www.multiculturaladvantage.com/recruit/diversity/diversity-in-the-workplace-benefits-challenges-solutions.asp>
- Henry, O., & Evans, A. I. (2007). Critical review of literature on workplace diversity. *African Journal of Business Management*, 12, 72-76.
- Ikeje, U., & Lekan-Akomolafe, C. (2015). Employee's diversity and inclusion: A paradigm shift in Organizational management. *European Journal of Business Management*, 7(14), 49-54.
- Inegbedion, H. E., & Obadiaru, D. F. (2018). Modeling brand loyalty in the Nigerian Telecommunications industry. *Journal of Business Management and Economics*, 5(2),

- 141-157.
- Suri, S., & Sharma, M. I. (2011). Diversity management and organizational effectiveness in Indian organizations. *International Journal of Research in Commerce and Management*, 2(11), 91-95.
- Wambui, T. W., Wangombe, S. M. (2013). Managing workplace diversity: A Kenyan perspective. *International Journal of Business and Social Sciences*, 4(16), 199-218.

ELECTRONIC HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PRACTICES IN THE INFORMATION TECHNOLOGY WORLD: LITERATURE AND RESEARCH

M. K. GANESHAN¹, Dr. C. VETHIRAJAN², Dr.U.ARUMUGAM³

**¹Ph.D Research Scholar -Management, ICSSR Doctoral Fellowship, Alagappa Institute
of Management, School of Management, Alagappa University India.**

<https://orcid.org/0000-0003-2407-1527>

**²Professor & Head, Department of Corporate Secretaryship, School of Management,
Alagappa University, India**

**³Assistant Professor, Department of Corporate Secretaryship, School of Management,
Alagappa University, India**

Abstract

Electronic Human Resource Management (e-HRM) is spreading throughout businesses in the age of new technologies and worldwide networking. This research article offers a conceptual framework for examining how information technology and electronic human resource management techniques interact. Information technology is crucial in today's demanding environment for opening up new prospects and giving businesses competitive advantages. Technology has significantly changed human resource management procedures during the last few decades. For instance, the World Wide Web in particular has contributed to the modification of numerous HR processes such as human resource planning, recruiting, selection, performance management, workflow, and compensation. In addition to easing the administrative burden in the field, these new platforms have allowed HR professionals to better serve all of their stakeholders, such as candidates, employees, and supervisors. Because of the Covid-19 pandemic, which has compelled the world to go digital, it is more important than ever to follow developments in the field of e-HRM. Although these systems are widely used, there is a surprising lack of theory and research on the subject. A future study might use this conceptual framework as a guide to help identify, realize, and evaluate the advantages of e-HRM deployment. In order to create long-lasting e-HRM systems, emphasis must be placed on practices that improve motivation and abilities. The workforce will begin regularly using this system for tasks like goal planning and performance measurement once they fully comprehend the advantages of e-HRM. The creation of long-term e-HRM systems will boost business performance, particularly in terms of cost management and customer satisfaction. Electronic human resource management literature and research have advanced, new paths for research have been provided, and these systems are more effective in organizations. If organizations want to use electronic human resource management systems for employee welfare and organizational improvement, they must first understand employee attitudes toward them. It incorporates all HR departmental tasks into digitized or electronic form and offers a quicker and more intelligent way to update both the employee and the employer. As a result, E-HRM is the HRM of the future.

Keywords: e-HRM, information technology, internet, organizational performance, HR professionals

**MANAGEMENT OF VILLAGE FUND ALLOCATION IN PKK DEVELOPMENT
ACCORDING TO ISLAMIC PERSPECTIVE**

Riyan Andni

Institut Agama Islam Negeri Kudus, Indonesia

ABSTRACT

The PKK contributes and plays an active role in developing villages through 10 PKK main programs so that each family has a livelihood and life system with sufficient food and clothing charged by village funds so as to improve community welfare, but in reality community development through the PKK is not in line with the purpose of forming the PKK. This study aims to find out how the allocation of village funds in the development of village PKK according to an Islamic perspective, the role of stakeholders and the inhibiting and supporting factors in realizing the allocation of village funds. This type of research is descriptive qualitative research. Data collection techniques were carried out by interview, observation and documentation methods. The research location is in Terangmas Village, Undaan District, Kudus Regency in 2021. Research informants are village heads, village administrative staff, Plt. village secretary, village treasurer, head of the PKK mobilizing team, deputy head of the PKK mobilizing team, PKK secretary and the community. The results of this study are that village funds managed by stakeholders are allocated in accordance with the budget plan through education, skills and cooperative life development programs which in their implementation are based on the basic values of Islamic economics including justice, responsibility and assistance, stakeholders support is important to support the smooth running of the program in an orderly, regular, effective, efficient manner so that it is transparent and accountable, the inhibiting factors are that the community is still paternalistic, the community is not aware of the importance of empowerment development programs and limited funds. Supporting factors are the enthusiasm of the participants to take part in the activity, encouragement by stakeholders, positive responses from the training participants and places to support activities.

Keywords: Village Fund Allocation, PKK Development and Islamic Perspective

NATURE AND MODUS OPERANDI OF CHILD SEXUAL ABUSE CASES IN SRI LANKA; A STUDY BASED ON COURT OF APPEAL JUDGMENTS IN SRI LANKA FROM THE YEAR 2013 TO 2019

Aruni Wijayath¹, Preethika Sakalasooriya²

**¹Faculty of Criminal Justice, General Sir John Kotelawala Defence University,
Sri Lanka,**

²National Child Protection Authority, Sri Lanka

Abstract

Children are considered as one of the most vulnerable groups in society due to their tender age and their dependability. In Sri Lanka Child Sexual abuse cases have been reported daily basis and victimized children are psychologically and physically affected entire their lifetime. The purpose of this research is to explore the attributes of child sexual abuse cases based on 124 judgments of the Court of Appeal in order to examine the liaison of the victim and the offender and to explore the commonest place of sexual abuse in Sri Lanka. Further, this research tries to examine the most vulnerable age and gender category of sexual abuse cases in Sri Lanka and the gravity of the offence of abuse cases. This research is based on mixed-method and both quantitative and qualitative research methods are applied. Through this work it revealed that the majority of offenders of child abuse cases have a close liaison with the victims and girls are seven times susceptible than the boys to be a victim of a sexual abuse case in Sri Lanka. The commonest place of child abuse was the offender's place and the majority of cases were reported as vaginal penetration. Through this work, it suggests and identifies ways and means that can be applied to minimize child sexual abuse and recommendations will be made in this respect.

Keywords: Court of Appeal Judgments, Child sexual abuse, liaison of victim and offenders, Victims of crime

Introduction

Children gain a special position in any community and they are considered as the future of every society. According to the United Nations Child Right Convention (CRC), a child is a person who is below eighteen years of age. Due to the tender age, the children are more vulnerable to abuse and the mental trauma of such incidents may exist as scars in their lifetime. According to the Police Statistics 5891 child abuse cases have been reported in Sri Lanka from the year 2012 to 2020.

In order to protect the child community in Sri Lanka, a number of criminal justice institutions have been established including separate courts to hear and determine the cases in relation to children. But unfortunately, crimes against children have drastically increased, even though there is a proper legal mechanism to protect children from such crimes. Children are becoming the victims of sexual abuse and deplorably, a considerable percentage of child victims have been abused by their close relatives or guardians.

The victims of child abuse will have to grow up with insurmountable hardships as a result of this childhood trauma, which will eventually affect the personal development of the individual as well as the society, and the country at large. Hence it has become a necessity to address this issue effectively, ensuring a safe and secure environment for the children to grow.

To address such offences, sufficient knowledge regarding the nature and gravity of the offence, regarding the *mise-en-scène* and reportage in relation to crimes against children is essential. Through this work, researchers try to achieve those objectives by examining case records of the Court of Appeal, the child sexual abuse pattern in Sri Lanka and the liaison between the victim and the offender.

What is child sexual abuse?

Child sexual abuse formulated by the 1999 World Health Organization Consultation on Child Abuse Prevention (62) which stated that:

“Child sexual abuse is the involvement of a child in sexual activity that he or she does not fully comprehend, is unable to give informed consent to, or for which the child is not developmentally prepared and cannot give consent, or that violates the laws or social taboos of society. Child sexual abuse is evidenced by this activity between a child and an adult or another child who by age or development is in a relationship of responsibility, trust or power, the activity being intended to gratify or satisfy the needs of the other person.

This may include but is not limited to

- (a) the inducement or coercion of a child to engage in any unlawful sexual activity;*
- (b) the exploitative use of a child in prostitution or other unlawful sexual practices;*
- (c) the exploitative use of children in pornographic performance and materials”.*

Research Statement

According to Police Statistics and other official sources, it could be identified that the child abuse cases are reported on a daily basis in Sri Lanka. Every citizen of the society has a responsibility to protect children from such deplorable incidents.

The criminal justice institutions put their full effort to minimize the crimes against children especially child sexual abuse. The institutions and general public should be given a fair awareness on the incidents and related factors of the crime in order to minimize or eradicate crimes against children.

The nature of child sexual abuse cases need to be studied to get a clear idea regarding the crime. Information on the crime scene, the most vulnerable gender group and the age group of victimized children and the liaison between the child victim and offender identification are essential to study the pattern and nature of child abuse cases. Therefore, this research tries to explore the nature and pattern of child sexual abuse in Sri Lanka by retrieving the aforementioned data gathered from the judgments of the Court of Appeal in relation to child sexual abuse cases.

Purpose of the study

The purpose of this research is, examining the pattern of child abuse cases and the researchers try to find the most vulnerable gender category and age category of sexual abuse cases in Sri Lanka. Further, through the information gathered from the Court of Appeal judgments, the

researchers try to explore whether there is a relationship or liaison between the victims and offenders of the abuse cases. This information, would shed light on identification of the nature of child abuse in Sri Lanka.

Objectives of the Study

1. To explore the gender and age groups, most vulnerable to child abuse in Sri Lanka
2. To examine whether there is a liaison or a relationship between the victim of child abuse and the offender and the gravity of the offence
3. To inquire whether the crime scene is a well-known place to victim or not

Research Questions

1. Whether there is a relationship/liaison between the victims of child abuse and the offenders?
2. What is the gender group and age group most vulnerable to child sexual abuse?
3. What are the most hazardous places where children exposure to the risk?

Methodology

This research is based on mixed research method. Both qualitative and quantitative methods are applied in order to interpret and analyze data gathered from the Court of Appeal Judgments. The narrative analysis may be applied to interpret qualitative data gathered from the judgments as the secondary source. Quantitative analysis usually comprises of collecting and converting data into numerical form. The statistical calculations applied to analyze statistical data through the visualizing and graphical interfaces such as charts, tables, and graphs. It will use in improving the readability of the study findings.

Sample of the Study

One of the methods of non-probability sampling, the purposive sampling method is applied in order to collect data. All the data retrieved from the official web site of the Court of Appeal Sri Lanka. All the reported judgments during the year 2013 to the year 2019 period totaling 124 on Child sexual abuse cases were studied.-

Limitation of the study

Self-Exploring Data- This research analyses only the cases reported from 2013 to 2019 available on the Court of Appeal official website. On the website, judgments have been categorized based on the year of appeal and not on the offences. Therefore researchers should examine all the judgments of a particular year and month to select the child abuse cases among all reported. Through that process, researchers may unintentionally omit the judgments due to human error as researchers need to select only child abuse cases among a bundle of reported judgments.

Self-Report Data - The relevant data were collected from the particular judgments by the researchers themselves. While tabulating the data the interpretation errors may be occurred. Further, this self-reporting may contain bias as they were independently verified.

Lack of Prior Studies- From the library search and internet retrieved articles, it was revealed that only a few researchers have discussed the nature and pattern of child sexual offences in Sri Lanka; majority of scholarly articles based on clinical researches.

Literature Review

In their report, the World Health Organization (2014) estimated that 73 million boys and 150 million girls under 18 years of age are experienced some form of sexual violence. According to Abeywardena et al (2004) “prevalence of child sexual abuse in Sri Lanka far exceeds global figure”. As mentioned by Rohanachandra et al (2015) girls have a high prevalence of being victims of sexual abuse cases but according to de Silva (1997) in Sri Lanka, 21% of boys were abused as against 11% of girls. In their work Rohanachandra et al (2015) mentioned that in child sexual abuse cases the majority of victims (57.1%) were girls. Dassanayake et al (2013) mentioned that the majority of victims of child abuse cases were in the school-going age and their education level was very low. Vadysinghe et al (2014) apprised that among sexually assaulted victims, 81% were less than 18 years of age and among them, 43% were in 12-16 years of age. Sathiadas et al (2016) mentioned that the girls were affected more than the boys in child abuse incidents.

According to Stoltenborgh et al (2011) estimated that the global prevalence of child sexual abuse is 11.8 % whereas research conducted by Rohanachandra et al (2015) revealed that it is 21.9% in Sri Lanka. In his work, Glaser (2010) mentioned that the globally majority of child sexual offenders are males and known to the victims. In their research, Rohanachandra et al (2015) mentioned that, in their target sample of the research all the child abuse offenders were male and among them, 83% were known to the victims. Sathiadas et al (2016) mentioned that 86% of offenders known to the victims of child sexual abuse in Northern Sri Lanka. Colombage et al (2005) revealed that 90% of victims mentioned that the offenders was known to them in Sri Lanka. But a different finding has emerged from research conducted by Dias et al (2014) and they disclosed that the most sexual abuse offenders were strangers to the victims in Sri Lanka.

A research conducted in Australia in 2001 by Smallbone, revealed that the commonest place of child sexual abuse was the offender's home. But according to Rohanachandra et al (2015) the most common place of child sexual abuse was victim's place and it was estimated as 43% and offender's place estimated as 31% in Sri Lanka.

According to Sathiadas et al (2016), the 10-14 age range is the most vulnerable age range for child sexual abuse in the Northern part of Sri Lanka. As mentioned by Rohanachandra et al (2015) the commonest age group of victims were between the age group of 12-14 years of age.

Further, Colombage et al (2005) conducted a research in Anuradhapura, Rathnapura and Colombo South and through this research, they revealed that the most vulnerable age group of sexual abuse was 14 -16 ages. In the United Kingdom girls between 15 -17 years of age experienced a higher rate of sexual abuse (NSPCC, 2014).

In their research Rohanachandra et al (2015) examined 36 child sexual abuse cases in Colombo and among these cases, 19% of offenders were neighbour of the victims, 16.6% were fathers of the victims', 10% uncles, 5.5% teachers, 5.5% estimated as the older child of the families, and 41.6% were strangers or unknown to the victims. In the same research, the researchers revealed that among the abuse cases 23% estimated genital penetration and 77% estimated as non-genital penetration such as anal, oral and intra-crural sex.

While studying the previous scholarly works it could be identified that the majority of researchers conducted their research targeting a particular administrative area in Sri Lanka.

Therefore it has a dearth of data to get an idea regarding the characteristics of child sexual abuse in the country as a whole and this could be identified as a research gap. From this piece of work, researchers tried to fill this gap by analyzing the Court of Appeal Judgments as the appeals arrived to this court from every high court jurisdiction of the country.

Results

Information gathered from the sample

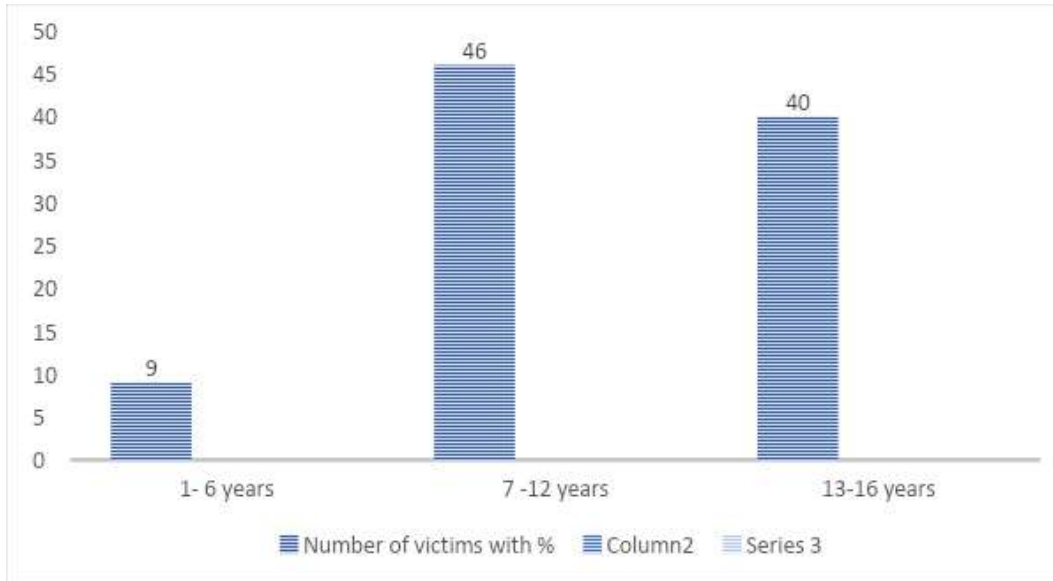

Figure 1- Distribution of the age of the victims

Among the 124 appeal court judgments, 29 cases did not mention the exact age of the abuse victims though they are under the age of 16 years. Therefore from this figure, it mentioned only a sample of 95 cases. Among the sample, 9 victims were in the age range of 1-6 years of age. A number of 46 victims were in the age range of 7-12 years and 40 were in the range of 13-16 years.

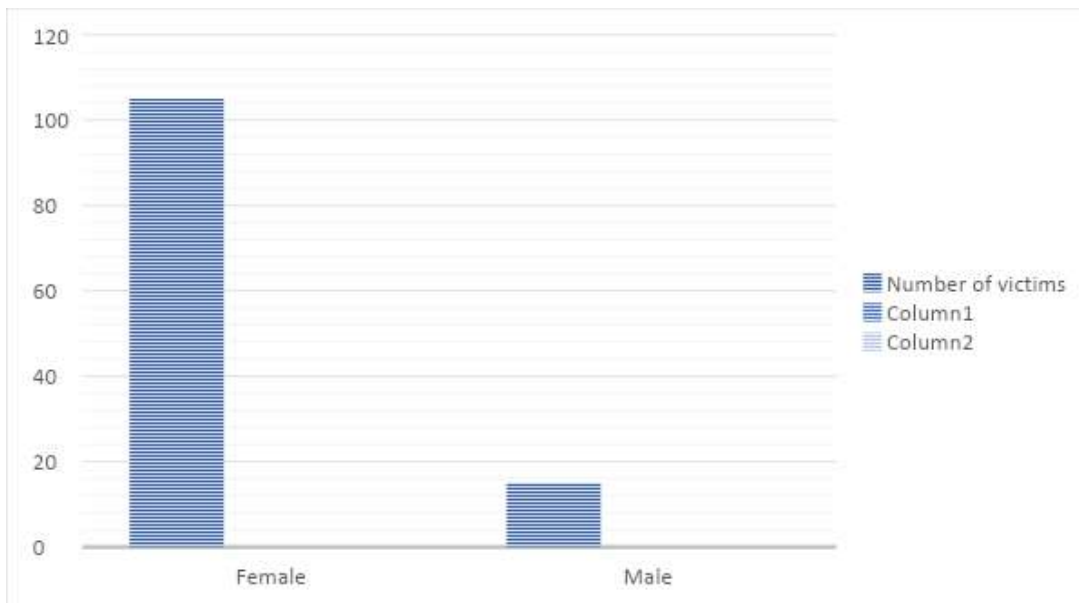

Figure 2 – Distribution of Victims based on their gender

Among the sample, it revealed that 87.5% of victims were girls and through the judgments, 4 victims' gender was not disclosed. Therefore calculation based on 120 judgments only.

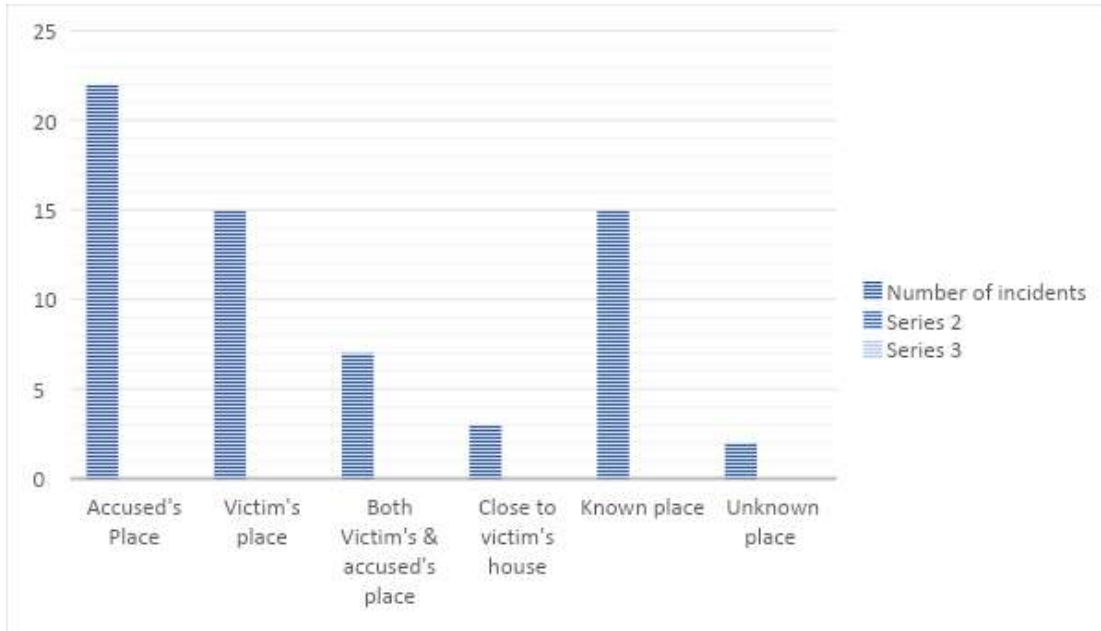

Figure 3 – Place of the abuse

While studying the 124 judgments, 60 cases did not mention the place of the crime. Therefore these statistics based on only 64 judgments. In the 3rd bar, it mentioned the place as both victim's and offender's place. In seven incidents, both the victim and offender lived in the same house and they were close relatives such as father and daughter, stepfather and daughter or brother-in-law and cousin.

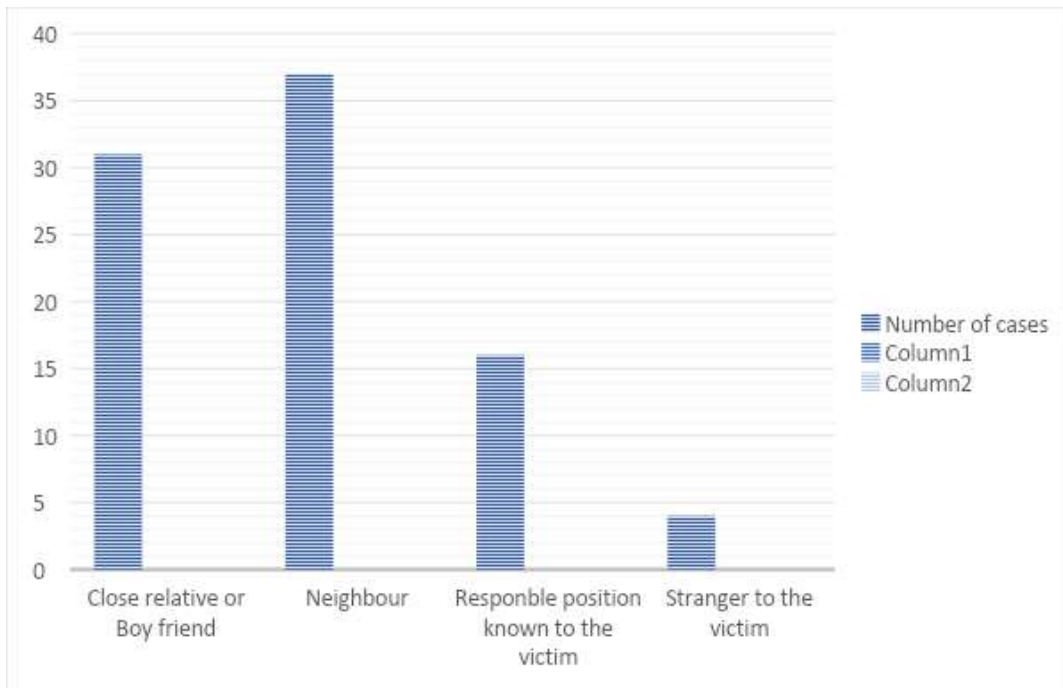

Figure 4 – Relationship of the victim and offender

This chart revealed information in relation to 88 judgments only, as 36 judgments did not disclose the relationship of the offender and the victim. In the 1st bar, it mentioned that 31 incidents connect with the close relative or boyfriend of the victim. Closer relatives were father, step-father, and brother in law, cousin, uncle or grandfather of the victim. In these judgments, there were 7 cases those connect with the amour and the victim and the offender were lovers. In the 3rd bar, it mentioned "the responsible position known to the victim" and they were the government servants and other accountable position in the society. Only 4 incidents were reported that the offender was a stranger to the victim.

Aforementioned pie-chart shows that the 95.5% offenders were known persons to the victim and only 4.5% were unknown to the victim.

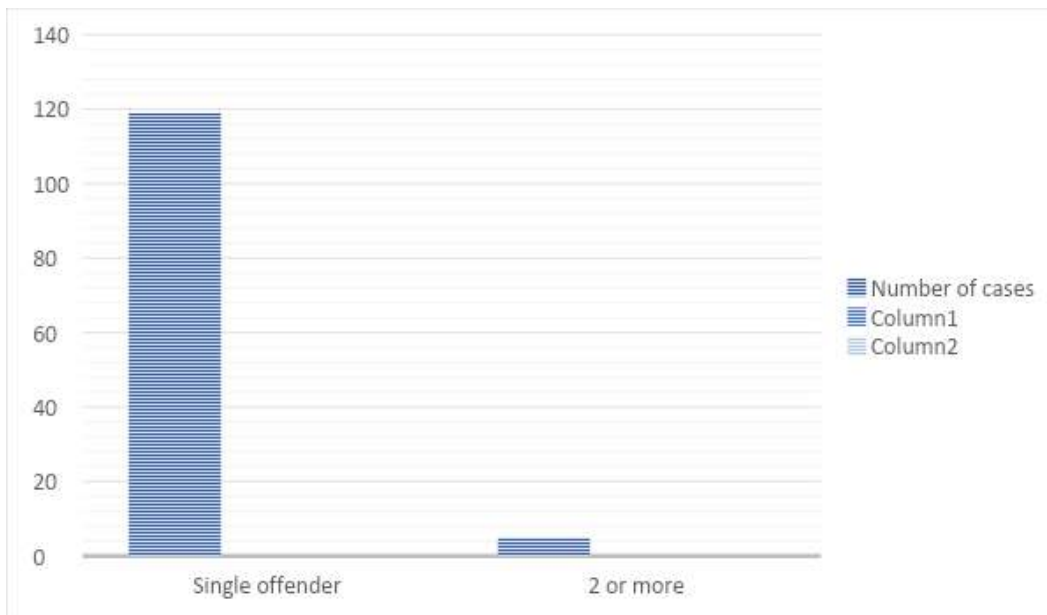
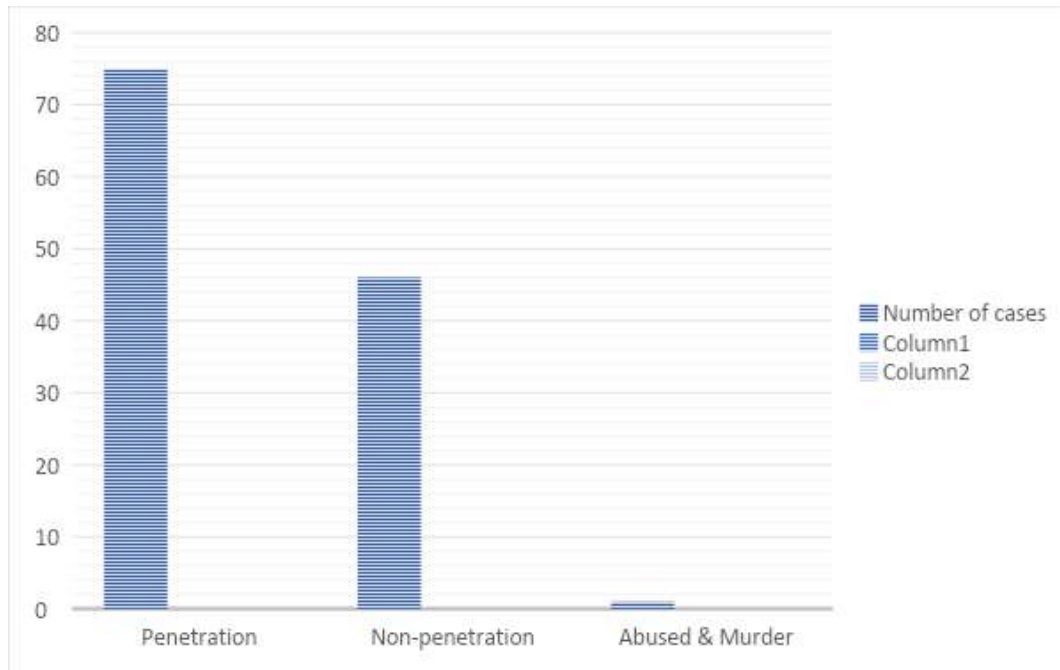

Figure 5 – Number of offenders to the crime

This figure shows that only 5 incidents took place where more than one offender connected to the crime. The majority of incidents were committed by single offender.

Figure 6- Gravity of the offence

This figure shows the gravity of the offence. Among the 124 judgments, only 2 judgments did not specifically mention the offence, therefore this figure based on only 122 judgments. Among the offences, 75 cases were categorized as rape and 46 named as “grave sexual abuse”. Both girls and boys were the victims of this crime but rape is considered a crime against women.

Discussion

From this research, it has revealed that the most vulnerable age range of the children for sexual abuse is 7-12 years of age. When compared this data with the research data of Sathiadas (2006) and Rohanachandra (2015), this age group is very much similar to their findings. In their piece of work Vadysinghe et al (2014) mentioned that among their sample 43% were in the 12-16 year group, 15% were below 10 years and 3.2% below 5 years. Through this research it was revealed that, 9.4% of child victims were in their tender ages (from age 1- 6 years) when they faced this experience and this percentage is considerably high compared with other countries. The youngest victim of this sample was 4 years old girl and she was sexually abused by the school van owner where she used to travel to pre-school. From this work, it was revealed that among the victims of sexual abuse cases 87.5% of victims were girls. In their research, Rohanachandra et al mentioned that 57.1% were girl victims but Vadysinghe et al (2014) emphasized that among 62 samples of sexually abused incidents 96% were female victims. While studying all these researches it could be emphasized that girls are more vulnerable than boys to sexual abuse in Sri Lanka. The

researches on child sexual abuse cases revealed that the commonest places of abuse were the victim's place or offender's place and Rohanachandra mentioned that the victim's place was the commonest place where children abused in Sri Lanka. From this work, it was revealed that the offender's place is the commonest place where abuse took place. It was estimated that 11% of cases took place in both victim's and offender's place as both shared the same house. In these incidents all most all the offender were close relatives of the victims', and majority of them were blood relatives such as father, uncle and grandfather. Some offender were the victim's brother-in-law or step farther. Except 2 incidents, the victims were abused in the places known to them. While examining the relationship between the offender and the victim it was ascertained that only 4.5% of offenders were strangers to the victims. An estimated 35% of offenders were close relatives or lovers of the victims. In the sample there were five offenders less than 18 years of age and the majority of them had ongoing amour with the victim girls. It was estimated that 7 incidents took place due to amour with the offenders and the victims eloped with them. There were 7 under-aged girl victims (6.7% out of the sample) who got pregnant due to the alleged rape. A number of 24 offenders were the close relatives of the victim girls such as father, father-in-law, grandfather, uncle, brother-in-law and cousins. 42% of offenders were neighbours to the victim. Almost all the neighbours lived very close to the victim's place and this group was the most deleterious group to the child victims. The responsible position of the society such as school teachers, government officers, clergy and care-givers of the children were there as the offenders of sixteen child abuse cases in this sample. According to Sathidas and Colomboge around 86-90% of offenders were known to victims. But according to Rohanachandra, 41.6% of offenders were unknown to the victims. In this study 4 out of 88 cases, the offenders were unknown to the victims.

The majority of cases had a single offender and only a few incidents had more than one offender. In the sample, 119 cases (96%) were committed by a single offender and only 5 cases had more than one offender. Through this study, it has identified that among the sample, 61% cases were considered as vaginal penetration (rape). The remaining 38% estimated as grave sexual abuse and under this offence both genders may be the victims. According to Rohanachandra's work in 2015 it was estimated that the commonest sexual abuse cases were non-penetrative contact (49%) and only 23% reported as vaginal penetration. But this work has identified that among the sample 2/3 of cases were genital penetration. This work revealed one murder case the victim was a six years old boy sexually abused and murdered.

Child Sexual abuse under the Penal Code of Sri Lanka

Through Act No 22 of 1995, the offence of "Grave Sexual Abuse" has been introduced to the Penal Code of Sri Lanka. Section 365 B (1) has enunciated the offence of grave sexual abuse and section 365 B (2) (b) has introduced the punishments for the offence of grave sexual abuse. By the 1998 amendments to the Penal Code, it has introduced an age limit for such offences. If any person engage in sexual activity with a person who is under 16 years of age with or without the consent of underage person, shall be punished under the section 365 B (2) (b) of the Penal Code. Section 364(2)(e) has declared that "Whoever commits rape on a woman under eighteen years of age shall be punished with rigorous imprisonment for a term not less than ten years and not exceeding twenty years and with fine and shall be ordered to pay compensation". According to section 363 "rape" could be denoted as "who has sexually intercourse with a woman under circumstances contains in the section". Section 363 (e) has clearly define that "with or without consent when she is under sixteen years of age, unless the woman is his wife who is over twelve years of age and is not judicially separated from the

man". Section 364 (1) has enunciated the punishment for the offence of rape as follows "whoever commits the rape shall be punished with rigorous imprisonment for a term not less than seven years and not exceeding twenty years with fine and compensation". In the explanation (i) of this section clarify that "penetration is sufficient to constitute the sexual intercourse". While studying the section 363 (e), 364 (2) (e) reading with 364(2) it could be identified that if somebody had sexual intercourse with a girl who is less than 16 years of age with or without her consent is considered a serious offence with a minimum mandatory imprisonment of 10 years.

Conclusion

Through this work, it could be identified that the girls are more vulnerable than the boys under the risk of child sexual abuse and the most vulnerable age category was the 7 -12 years range. The commonest place of child sexual abuse was the offender's place and only 3.1% of places were unknown to the victim. The majority of offenders were neighbours of the victim and a considerable percentage of offenders were blood or half-blood relatives of victims whereas only 4.5% offender were strangers to the victims. This sample revealed that 96% of child sexual abuse cases were committed by a single offender and 61% of abuse cases were identified as penetration the most severe offence against the female body.

Recommendations

Awareness programmes and grass-root level education- This work revealed that the majority of offenders of child abuse cases were relatives or people known to the victim and the place of abuse known to the victim. Therefore it could be understood that the majority of child abuse cases are preventable crimes if the general public especially the guardians of the children are on the alert. But, a considerable percentage of offenders of the child abuse cases were known to the victims. Therefore, especially the guardians and teachers of the children should be more cautious and they should be the "watchdogs" of the children. Responsible authorities could conduct awareness programmes at the school level and village level in rural areas targeting both children and their guardians where child abuse cases are highly prevalent. Proper institutional framework- There should be a well-organized institutional mechanism for constant monitoring of the child care. Every child should be monitored especially the children who are in the vulnerable age and gender groups. Proper tracking mechanism for Child sexual offenders- In Sri Lanka, there is no database in relation to child abuse cases and child offenders. In many countries of the world, there are tracking mechanisms for sexual offenders such as global positioning system (GPS). This technology helps to monitor sex offenders in the community. GPS system could be applied to tracking the criminals, mapping the crimes and prepare a web-based data system to investigate the movements of the sex offenders and to provide information to crime prevention mechanism. Child abuse was made a finger printable offence by amending the Prevention of Crime Ordinance in Sri Lanka. But a mechanism to prevent the convicted offenders of child abuse from being/working with children needs, to be developed. Furthermore, Safe, easily accessible, confidential reporting mechanisms and prompt investigation mechanism may offer fair support to minimize the sexual offences against children in Sri Lanka.

Reference

A N Vadysinghe, A. Munasinghe. A Study on Awareness of "Legally accepted age Limits" among school children in Kandy District Sri Lanka. *Sri Lanka Journal of*

Forensic Medicine,(2013) 21-26.

A N Vadysinghe, D P P Senasinghe, U Attygala, Y M G Illabgaratne Bandara, R S Ramanayake, A Study on Modes of Communication in cases of Sexual Assault . *Sri Lanka Journal of Forensic Medicine* (2014) 12 - 16.

A Philips, R. Saxena, R T Abraham. Child Sexual Abuse in Institutionalized Settings . *Institutionalized Children Explorations and Beyond*, (2019) 24- 30.

A S A Abeywardene, S. H. Athukorala . A Study on knowledge and prevalence of Sexaul harassment and abuse among schoolboys in Colombo District. *Sri Lanka Journal of Child Health*, (2004) 9 - 17.

D G H de Silva, Child Abuse in Sri Lanka. *Ceylon Journal of Child Health*, (1997) 20-28.

D. G de Silva, Some Reflections of Child Abuse in Sri Lanka. *Sri Lanka Journal of Child Health*, (2000) 104-06.

D. Glaser, Child Sexual Abuse. London: Wiley-Blackwell.(2010)

M Stoltenborough, M H V Ijzendoorn, E Euser , A global perspective on child sexual abuse: meta-analysis of of prevalence around the world. *Child Maternal*, (2011) 79-101.

M G Sathiadas, S. M. Mayoorathy Child Abuse in Nothern Sri Lanka. *Indian Journal of Pedetrics* (2006).

S M Colombage, P. B. Dassanayake, DL Waidyaratne, A study on Child Abuse in Anuradhapura, Colombo South and Rathnapura. *Sri Lanka Journal of Forensic Medicine Science Law*, (2005) 22.

S M H M K Senanayake, H. A. Karunathilaka. Age and Injury pattern of Female Survivors of different alleged sexual assults examined in the Teaching Hospital, Anuradhapura, Sri Lanka. *Sri Lanka Journal of Forensic Medicine*, (2017) 23 - 32.

S W Smallbone, R. K. Wortley Child Sexual Abuse: Offender Characteristics and modus operandi . *Australian Institute of Criminology*. (2001)

T Dias, A. Kociejowski , S Ratnayake, Sexual Violence against women; a challenge. *Ceylon Medical Journal*, (2014) 107-108.

United Kingdom Statistics, National Society for the prevention of Cruelty to Children, 2014 www.nspcc.org.uk

Y M Rohanachandra, D. M. A Dhahanayake . Characteristics of victims of alleged child sexual abuse referred to a child guidance clinic of a Children's hospital. *Ceylon Meidcal Journal*, (2015) 163 - 164.

World Health Organization, Child Maltreatment, WHO Geneva, (2014) https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/en/ < accessed 4th May 2021>

ACCESS TO PUBLIC HEALTH BY THE TRANSGENDER COMMUNITY IN SRI LANKA; A CASE STUDY

Aruni Wijayath¹, K.G.L.Chamuddika², K.B.N.De Silva³, K.S.Dharmasiri⁴

¹Faculty of Criminal Justice, General Sir John Kotelawala Defence University,
Sri Lanka¹

²Faculty of Criminal Justice, General Sir John Kotelawala Defence University,
Sri Lanka² 0000-0001-7644-7659

³Faculty of Criminal Justice, General Sir John Kotelawala Defence University,
Sri Lanka³

⁴Faculty of Criminal Justice, General Sir John Kotelawala Defence University,
Sri Lanka⁴

ABSTRACT

In Sri Lanka, the people have the right to access freely to public health care without facing any discrimination. But the transgender community in Sri Lanka experiences several challenges while entering public health care yet researchers have limited understanding of their issues. This research mainly focuses the access to public health by the transgender community in Sri Lanka who are discriminated due to their different needing and outer appearance. The main objective of this research was to identify the position of sexual minorities in accessing the public health service in Sri Lanka. The objectives of the research were accomplished by applying secondary data through five case studies reported to the non governmental organisation works for the transgender community named as “Equal Ground Sri Lanka” from the year 2020 to 2021 and content analysis was applied to analyse the data in a qualitative manner. Based on the analysis it emphasized that the transgender persons were physically and verbally harassed and discriminated by the health care workers when they were accessed the public health service. From this research, it was revealed that the Sri Lankan public health sector does not cater safer environment for the transgender community and the health care workers severely discriminate them. Difficult to differentiate requirements of the transgender community compared to the general patients, lack of doctor-patient confidentiality, and no proper HIV prevention and intervention programmes related to reproductive health were identified as the main barriers that have been faced by the transgender community. From this scholarly work, possible recommendations are suggested to ameliorate the position of the transgender community while entering the health care service.

Keywords: Transgender Community, Discrimination, Public Health, Sri Lanka

ANALYSIS OF THE SITUATION IN THE FISHERY SECTOR IN PARTICULAR WITH REGARD TO REGIONAL EMPLOYMENT IN THE BALTIC SEA REGION

Zaiga OZOLINA¹, Biruta SLOKA²

¹Economist, SIA Eiropas dzelzcela linijas, ORCID 0000-0001-5841-1265

²Professor, University of Latvia, Faculty of Business, Management and Economics,
ORCID 0000-0003-2129-053X

Abstract

Inhabitants of the coastal communities have acknowledged the environmental situation of the Baltic Sea region.

Researchers have affirmed that fishery is being affected by the increase of demand of fish products, the reduction of fish stocks, the effects of mixed – climate-induced changes, eutrophication-related pressures, warming waters and other factors.

The opportunity that fisherman by the increase of the value of fishery products (including byproducts) will benefit from the rise of fish product value is most likely to become a reality.

To analyse the importance of fishery in the Baltic Sea region, skilled professionals were invited to answer the questions regarding fishery, mussel farming and industry developing factors.

For data analysis the indicators of descriptive statistics were used; the comparison of the results shown by equality of arithmetic means for two independent groups where t – test was used and the comparison the results shown by equality of arithmetic means for more than two groups where the analysis of variance – ANOVA and correlation analysis were used.

The answers by skilled professional revealed that in the coastal areas the importance of fisheries for the regional employment differs; in Germany and Sweden fishery does not affect regional employment while in Estonia and Latvia it affects regional employment. Skilled elderly (over 65 years) professionals evaluated the importance of fishery in coastal regional employment as less valuable in comparison to other age groups of experts.

Apart the results of analysis of different factors, which might influence the development in the Baltic Sea region, which indicated that all is interlinked – the correlation, according to the answers by skilled professionals' of fishery sector, exists for regional employment in the coastal areas of the Baltic Sea region and marketing events, environmental pollution and formal, also informal education; there is no clear correlation on tax and governmental support with the regional employment in the coastal areas of the Baltic Sea region.

The analysis of the situation with regard to regional employment in the Baltic Sea region revealed the interconnection with marketing events, environmental pollution and education.

Keyword: fishery, regional employment, survey, the Baltic Sea region

**A Criminological Study of Environmental Factors Affecting Urban
Crime (Special Reference to Badulla)**

D.M.P.V. Dissanayake¹, K.S. Dharmasiri²

**Department of Criminology and Criminal Justice, University of Sri Jayewardenepura,
Sri Lanka.¹**

**Faculty of Criminal Justice, General Sir John Kotelawala Defence University,
Sri Lanka²**

Abstract

The city is a large social and physical system that has garnered greater attention in the contemporary world than in the past. The behaviours occurring throughout the city have intensified the attention. Through the criminological study conducted on the environmental factors influencing urban crime in Badulla, crimes against property such as robbery, fraud, pickpocketing and auto part theft have been studied. This study aimed to investigate the environmental factors that contribute to crime in Badulla. Twenty data contributors were picked using the judgmental sampling method. Data was collected through semi-structured interviews with data contributors and observation of ten randomly selected case studies of urban crimes reported to the Badulla Police Division. For data analysis, qualitative data analysis methodologies were used. It was shown that environmental factors in the city of Badulla have contributed to the commission of crimes by both victims and offenders. After committing a crime, there are several quick and simple escape routes and hiding spots, as well as a multitude of dark, illuminated areas. Lack of security camera systems in locations where crimes are commonly reported as well as Badulla District's overpopulation and the absence of police checkpoints contributed to the rise of crimes. The research revealed that environmental variables have contributed to urban crime, and all the facts that have been investigated indicate that these urban crimes can be decreased by reducing environmental factors and human vulnerabilities.

Keywords: Badulla, Crimes against property, Environmental Factors, Urban crimes

A Study on the Trends in Drug Usage among the School Students in Rural Areas

**K.S. Dharmasiri¹, K.B.N. De Silva², A.H. Wijayath³, K.G.L. Chamuddika⁴,
D.M.P.V. Dissanayake⁵**

Faculty of Criminal Justice, General Sir John Kotelawala Defence University, Sri Lanka^{1,2,3,4}

Department of Criminology & Criminal Justice, University of Sri Jayewardenepura, Sri Lanka⁵

ABSTRACT

Addiction to alcohol and drugs has been recognized as a serious health issue as well as a social threat in Sri Lanka today. According to every study, adolescents in their prime are at risk of becoming addicted to drug usage. Its subsequent use by children may result in more serious addictions like heroin. There is constantly a chance that such children will become drug users. The primary objective of the study was to examine the prevalent drug usage trends among rural male students. The secondary objectives were to determine the prevalent drug usage trends in the sample area, identify prevalent drug usage trends by age group, and identify prevalent attitudes and reasons for drug usage. The research was conducted in the Ampara district education zone. Consequently, the focus of the study was on high school students from the Ampara education zone. To collect the information, questionnaires were used, and the questions were straightforward and simple to understand. For data analysis, SPSS software was utilized. The selection of the 100 sample units was based on cluster sampling. The age distribution of the sample population ranged from 15 to 19 years old. According to the responses, (66%) have used drugs, and (58.7%) have used them within the past month. (72%) of students who have used drugs have tried cannabis at least once and, (54%) of drug-using students are under 16 years old. The highest proportion of drug users consumed on Special Occasions (42%) while the lowest proportion consumed daily (24%). The majority (65%) of those who use drugs cite the relationship between friends as a reason for their drug use.

Key Words: Drugs, Adolescents, Rural Area, Cannabis

ADOPT YOUR BUSINESS TO CLIMATE CHANGES: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Snezana BILIC¹, Liza ALILI SULEJMANI²

¹International Balkan University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
ORCID: 0000-0002-5783-1951

²International Balkan University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
ORCID: 0000-0002-6796-4627

Abstract

Climate change is generating new strategic challenges and opportunities for business organizations, indirectly, through world-wide political efforts to constrain carbon emissions and directly, through bio-physical impacts, such as extreme weather events. Rising atmospheric CO₂ concentrations, acidification of oceans, rising average annual temperature, increased drought, rising sea level, are the weather events that have the most affected businesses sectors in the short-term and long-term. Types of risks due to climate changes include value – chain risks and external – stakeholders risks, where according to the global climate risk index the impact country level rating is determined. How your business will be affected depends on many factors including: location of your business, your business' activities, the ability of your premises to withstand extreme weather events, your customer base, the length, location and diversity of your supply chain.

The article examines contributions from literature on the management of sustainability, crisis, risk, resilience and adaptive organizational change. Special focus is given to the types of plans and strategies that are needed for extreme weather disruption, staff and supplier disruption, climate change risk insurance etc. The article highlights environmentally responsible businesses that are trying to prevent climate breakdown by reducing emissions and energy use adopting their business to climate change. At the same time it stresses the gaps for addressing both business challenges and opportunities from management sciences and suggests avenues for future research.

Keywords: Climate change impact, business sector, impact country level, strategies, challenges, opportunities

CLIMATE CHANGE AND ITS EFFECTS ON THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF NIGERIA

DR. CHUKWUEMEKA GODSON EME (Ph. D)

**Lecturer, Department of Business Administration, Faculty of Management Sciences,
National Open University of Nigeria, Jabi- Abuja, Nigeria**

Abstract

Climate change has become a great challenge to our generation and its impact is felt in almost every society in the world. Nigeria is likely to be the one of the most negatively impacted countries in the world as a result of climate change. Nigeria is plagued with many ecological problems of various dimensions. Whilst the people living in the southern part of the country are being ravaged by flood and gully erosion, their counterparts in the north are contending with the menace of desertification, deforestation and drought, among others. These environmental challenges have direct and indirect effects on the social and economic activities of the societies. The paper reviews the potential impact of climate change on Nigeria's economic and socio-cultural developments. Secondary data were used and descriptive research design was adopted. The findings indicates that many sectors of the Nigerian economy appears to be directly vulnerable to the impacts of climate change such as manufacturing, insurance, transportation, offshore oil and gas exploration and thermal and hydro-power generation and transmission. Other vulnerable sectors are those dependent on climate-sensitive resources like agriculture, fishing, forestry, renewable energy and eco-tourism. These cumulative effects will impact the GDP negatively. On the basis of the findings, the following were recommended; there should be policies toward mitigation and toward developing technology that can improve productivity and are environmentally friendly, irrigation should be encouraged, NIMET should be well equip to enable it function effectively, government agencies and NGO should sensitize the people about the danger and had to work towards a sustainable environment.

Key Words: Climate change, Global warming, Economic development, Sustainable development, Nigeria

1. Introduction

Climate change has become a great challenge to our generation and its impact is felt in almost every society in the world. Nigeria as a developing country with a population of about 160 million is likely to be adversely impacted by climate change due to the vulnerability and low coping capability. Evidences have shown that climate change impacts on Nigeria arises from various climate change related causes experienced due to the increase in temperature, rainfall, sea level rise, impact on fresh water resources, extreme weather events, flooding, drought in the north and increased health risk.

Climate change is an interminable environmental threat of the 21st century which the world is currently experiencing and seeking measures to adopt and mitigate its impact. The United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) defines climate change as a

change which is attributed directly or indirectly to human activity that alters the composition of the global atmosphere over comparable time periods. Climate change is wreaking havoc on the economies of several individuals, societies, and countries, including Nigeria. This has detrimental effect on a huge number of farmlands and the means of sustenance of persons, increasing poverty and leading to food insecurity, migration, conflicts and public health concerns. As poverty becomes severe, the poor become more reliant on unsustainable development strategies. Thus, unsustainable development strategies such as fossil fuels add to global warming. Global warming therefore exacerbates problems in underdeveloped countries, particularly in sub-Saharan Africa, which lacks the capacity to adapt to climate change. As greenhouse gas emissions cover the Earth, they trap the sun's heat, causing it to warm at an unprecedented rate; hence, global warming and climate change occur.

As one of the most pressing environmental challenges and global crisis affecting civilization today, climate change is becoming a significant global concern, particularly in Africa and Nigeria, where rain-fed agriculture is used. One fossil-fuel-based economic system has been altering the world for many years. Sub-Saharan Africa, in general, and Nigeria, in particular, have been recognized as the region most likely to be affected by climate change, including increasing heat, erratic rainfall and natural catastrophes, as a result of global warming. The failure of the international leaders' meeting in Copenhagen to enhance aspirations for a healthy climate saddened the region. The gathering, a worldwide meeting held in December 2009 to assess progress toward the 1997 Kyoto Protocol's aim and design a new direction for addressing climate change challenges, did not yield a satisfactory result (Muller, 2010). Co₂ emissions and the building of greenhouse gases in the atmosphere have changed weather and climate patterns; sadly, those responsible for climate change are rarely held accountable. Climate change has been exacerbated by traditional agriculture practices such as deforestation (tree felling for firewood and cooking energy) and bush burning as a farming practice.

Despite the fact that man and nature are closely linked, growing industrialization has accelerated the carbonization of the biosphere, leaving mother Earth with a negative carbon imprint that is redefining our symbolic relationship with nature. The issue of slow accumulation of dangerous gases in the atmosphere is central to the issue of anthropogenic carbonization of the biosphere and the bio-geophysical interests of world powers, which influence the nature and extent of all socioeconomic and political interactions on climate change (Sadiq, 2013).

Nigeria is vulnerable to climate change. Under the A2 Scenario of the Intergovernmental Panel on Climate Change's (IPCC's) Emissions Report (National Adaptation Strategy and Plan of Action on Climate Change for Nigeria (NASPA-CCN, 2011), it is projected that Nigeria will experience a temperature increase of 0.04 °C per year from 1981/2000 until the 2046/2065 period, rising to 0.08 °C per year after 2060. The scenario also projects wetter conditions in the southern part. The drier conditions are expected to be most severe in the north-eastern part of the country. For the 2046/2065 period, rainfall is projected to increase by an average of 15 on annually rate of 7.5 cm annually in the north (NASPA-CCN 2011: 10). Increased climatic risks, notably floods and droughts, are typically the result, wreaking havoc on food supplies and the economy. Climate change and global warming would wreak havoc on Nigerian livelihoods, including crop production, livestock production, fisheries, forests, and post-harvest activities, if they go uncontrolled.

The impact of these changes, therefore without adaptation could cost between 6% of Nigeria's GDP by 2050, amounting to between USD 100 billion and USD 200 billion. The government has put in place N460 billion to enable them fight the menace of climate change and global warming (Department for International Development (DFID, 2009: 10).

1.1 Objective of the Study

The main objective of this study is to examine climate change in Nigeria, looking at its impact on the socio-economic and cultural sustainable developments of Nigeria. Others include, examining climate governance and policies as response to climate change in Nigeria.

1.2 Methodology

The research adopted a descriptive research design. It dealt exhaustively on the impact of climate change on Nigeria's socio-economic and cultural development. The research made extensive use of secondary sources of data from textbooks, internet sources and newspapers.

2.0 Conceptual Clarifications

2.1.1 Concept of Climate Change

There are many different ways to measure climate change. The International Panel on Climate Change says that it's a 'change in the state of the climate' that can be found by looking at how its properties change over time, usually for decades or more. Any change in temperature over time, whether caused by natural variability or human activity, is called climate change. 'Climate change is defined as "a change in the climate that is caused by human activity and that is in addition to natural climate variability that has occurred over the same time periods"' (United Nations Framework Convention on Climate Change UNFCCC, in IPCC, 2007). "A change in the statistical distribution of weather over long periods of time is called "climate change". Wikipedia says that "climate change" is a change in the weather over a long period of time (Wikipedia, 2009). Wikipedia (2009) says that global warming is "the rise in the average temperature of the Earth's surface, air, and oceans since the mid-20th century and its expected continuation". This makes it clear that what is called climate change is actually the result of global warming. Climate change is a problem or phenomenon that has come about because there has been a high rise in the concentration of greenhouse gases (GHGs) made by humans (Spore, 2008). Natural resource depletion, ozone layer depletion, and global warming are some of the most important things about climate change. These traits are more self-reinforcing than other traits. A big problem in Africa when it comes to climate change is how many different stressors, like HIV/AIDS spreading and the effects of economic globalization and resource privatization, work together with climate change to make things worse.

Climate change has arisen as a new component, contributing to increased underdevelopment. There's a danger that Nigeria's climate change crisis may be exacerbated by the lack of a robust emergency and development policy, further complicating problems and increasing dependency and underdevelopment. Thus, the subject of climate change in Nigeria must be viewed in conjunction with developmental challenges, poverty, and unemployment. Nigeria has been seen as a weak, fragile state that has failed to put in place strong systems to help its citizens who have been affected by global economic woes. Every aspect of development in Nigeria is vulnerable to climate-related stressors. Nigeria's natural capital, including land, forests, landscapes, water and fisheries) and physical capital, including cities, infrastructure,

and other kinds of capital are highly susceptible to the impact of climate change. Climate change affects the ability of natural capital, which is the main source of income and livelihoods for majority of Nigerians, to deliver its wide range of products and services including food, timber, and the regulation of water cycle. It's worth highlighting for instance, that economic fights are inextricably linked to social and environmental aspects of man's interaction with the climate system (Edeh, Eme and Nnoli, 2014).

2.1.2 Concept of Global Warming

The continuous rise in temperature of the planet is really upsetting. The root cause for this is global warming. Global warming begins when sunlight reaches the Earth. The clouds, atmospheric particles, reflective ground surfaces, and surface of oceans then sends back about 30% of sunlight back into the space, whilst the remaining is absorbed by oceans, air and land. This consequently heats up the surface of the planet and atmosphere, making life feasible. As the Earth warms up, this solar energy is radiated by thermal radiation and infrared rays, propagating directly out to space, thereby cooling the Earth. However, some of the outgoing radiation is re-absorbed by carbon dioxide, water vapour, ozone, methane and other gases in the atmosphere and is radiated back to the surface of the Earth. These gases are commonly known as greenhouse gases due to their heat-tripping capacity. It must be noted that re-absorption process is actually good as the Earth's average surface temperature would be very cold if there was no resistance of greenhouse gases. The dilemma began when the concentration of greenhouse gases in the atmosphere was artificially increased by humankind at an alarming rate since the past two centuries. As of 2004, over 8 billion tons of carbon dioxide was pumped, thermal radiation is further hindered by increased levels of greenhouse gases resulting in a phenomenon known as human enhanced global warming effect. Recent observations regarding global warming have sustained the theory that it is indeed a human enhanced greenhouse effect that is causing the planet to heat up. The planet has experienced the largest increase in surface temperature over the last 100 years. Between 1906 and 2006, the Earth's average surface temperature augmented between 0.6 to 0.9 degrees Celsius. Millions of pounds of methane gas are generated in landfills and agricultural decomposition of biomass and animal manure. Nitrous oxide is released into the atmosphere by various nitrogen-based fertilizers including area and diammonium phosphate and other soil management utilizations. Once released, these greenhouse gases stay in the atmosphere for decades or even longer. According to Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), carbon dioxide and methane levels increased by 35% and 148% since the industrial revolution of 1750.

2.1.3 Impact of Climate Change on the socio-economic development of Nigeria

Climate change has been described as a statistical variation that persists for an extended period, typically for a decade or longer. I includes shift in the frequency and magnitude sporadic weather events as well as the slow but continuous rise in global average surface temperature (Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC, 2001). The German advisory council on climate change noted that climate is a threat already having substantial impact on human beings and the natural eco-system both in developed and developing countries but at varying degrees (German Advisory Council on Global Change (WBGU, 2003). For the developed countries, the impact of climate change has been perceived to be less severe due to natural advantage, high adaptation techniques, high technology, mechanical agricultural system and wealth status. These factors have enabled the developed economies to

curtail the adverse effects of climate change. For developing countries like Nigeria, the impact of climate change is of great importance given the high temperature level, poor adaptation capacity and lack of early warning system. Apart from the above, climate change affects economies whose economic activities are natural resource sensitive such as agricultural activities. Unfortunately, some aspects of the existing literature shows that climate change may lead to significant reductions in agricultural productivity in developing countries (McGungan et al., 2002). Indeed, the effect of climate change on agricultural activities can be viewed from various aspects. Climate change affects the distribution of rainfall and temperature during a year and this determines crop yields especially those crops cultivated under rain-fed conditions (Thurlow et al., 2009). Excessive rainfall leads to destruction of arable land, impairment of cultivated crops, increased growth of weeds and greater post-harvest loss while a significant reduction in rainfall may culminate in drier land, reduction in water level in streams and rivers, increase in farmers' search for water for irrigation and consequently resulting in invaluable man hour losses and reductions in crop yield (Ozor, 2009). Climate change also affects livestock production due to reduction in the available pasture land, reduction in surface water resources for animals, increase in salinity of water resources for animals, increase in salinity at watering points due to increased temperature and evaporation in the face of reduced rainfall. This implies that there would be a decline in the production of livestock, resulting in a reduction in the supply and availability of annual protein including meat, egg, milk and other animal produce such as hides and skins (Ozor, 2009).

In Nigeria, climate change also affects forestry due to erosion and excessive wind thereby resulting in decline in forest produce such as wood and cane. Consequently, it leads to reduction in forestry produce and low income, as well as an increase in the costs of building and furniture materials. Onuoha (2009) estimated the cost of deforestation and losses in non-timber forest products in the last 5 years in Nigeria at N120 billion per year which is equivalent of 1.7% of gross domestic product (GDP) in 2003. Obviously, climate change portrays a potential threat to the composition of agricultural output on agricultural output in particular and to aggregate national output in general.

In 2012, Nigeria adopted its Climate Change Policy Response and Strategy (CCPRS) to ensure an effective national response to the multi-faceted impacts of climate change. The main goals of the CCPRS include: Implementation of mitigation measures that will promote low carbon as well as sustainable and high economic growth, enhancement of national capacity to adapt to climate change, raising climate change related science, technology and research and development to a new level that will enable the country to better participate in international scientific and technological cooperation on climate change; significantly increase public awareness and involve private sector participation in addressing the challenges of climate change; strengthen national institutions and mechanisms (policy, legislative and economic) to establish a suitable and functional framework for climate change governance. The National Adaptation Strategy and Plan of Action for Climate Change Nigeria (NASPA-CCN) describes the adaptation priorities for future action. The NASPA-CCN vision is a Nigerian approach in which climate change adaptation is an integrated component of sustainable development, reducing the vulnerability and enhancing the resilience and adaptive capacity of all economic sectors and of all people to the adverse impacts of climate change, while also capturing the opportunities that arise as a result of climate change.

The impact of climate change is numerous. The variations in rainfall, temperature, drought, and humidity associated with the science of climate change in Nigeria affect climate dependent sectors. It affects the socioeconomic and political landscapes of countries as well as the relationship across nations as a trans-boundary phenomenon. As a result of its features which are life threatening; the rising sea levels, flooding, starvation, desertification, it is recognized as a threat to human existence. Certain factors such as HIV/AIDS, failing commodity prices, and in some areas have significantly weakened the ability of poor Nigerians to withstand shocks from extreme climate events.

Climate change puts our food and waste supplies at risk, as well as our health, security, stability, and property. Different countries' economic conditions and institutional infrastructure have an effect on their vulnerability to climate change. Certain countries particularly those with affluent economies, exhibit a high degree of resilience, while others, particularly those in sub-Saharan Africa with less favourable economic and institutional conditions, are more fragile. Indeed, because developing countries are frequently exposed to a variety of climatic and non-climatic stresses, their failure to collect reliable data on the resulting consequences exacerbates the consequences.

With climate change affecting highly populated locations in Nigeria like Lagos state, the number of environmental refugees displaced by natural disaster will increase. Forced migration therefore becomes one of the effects of climate change in human settlements, industries and businesses. Flood catastrophes in 2010 affected almost 250,000 people in Nigeria (BRNCCC 2011). In 2012, the situation became worse as the country was hit by high incidence of flooding; 1.3 million people were affected and over 400 people killed and in Makurdi, the flood was much that crocodiles were found in the streets of the town. These incidence were blamed on climate change thus making the Director General of the National Emergency Management Agency (NEMA), Muhammad Sani-Sidi, to say that, 'We are now living witnesses to the reality of climate change and global warming where areas considered dry land in the Northern part of the country witnessed excessive and torrential rainfall while some communities in the South were also submerged'' (Ezigbo, 2012). Rainfall patterns across the country have changed dramatically over the years, with most regions now seeing late onset rainfall as opposed to only a few areas in the northeast, northwest, and southeast (BNRCC, 2001).

Climate change affects human health and survival creating a major concern as well as the health and survival of other species of flora and fauna, and the environment. The World Health Organization (WHO) estimated that at least 150,000 deaths each year could be traced to the outcome of climate change. Moreover, the figure is expected to double by 2030 with connections to flooding and water-related diseases (WHO, 2021). Studies have claimed that climate change-related torrential flooding has led to disease outbreaks in various regions of the globe (Lislle, 1995; Rose et al., 2000). Consequently, the Nigerian population could be exposed to such threats.

Another area affected by climate change is source of livelihood. Livelihood is a means of securing the necessities of life. The effect of climate change threatens the means of sustenance of people. With the increased threats to productivity, farmers' income will diminish and their ability to meet household needs (food, income, etc) will be difficult (Ozor, 2009). Oceanic acidification and increase in surface water temperature especially around the coast affects fish

stocks and as a result threaten the livelihood of small-scale fishing communities in the area (IPCC 2007). This eventually will further deepen the vulnerability of the poor.

Climate change could also engender resource conflicts. In Nigeria, resource conflicts worsen given climate change as a result of the scarcity of resources. Population growth and the resulting increases in supply and demand for resources increase competition for scarce food, water, oil, and other resources. For instance, the Fulani herdsmen and farmers in Nigeria compete for grassland and water resources thereby engaging in violent conflicts.

Aside from the effects of climate change visible in the nature of glaciers, vegetation, the core, and other exotic indicators, sea level variations are especially important in our assessments of Nigeria's socio-economic development. Some Nigerian observers have pointed out with some justifications that Nigeria is doubly vulnerable to climate change: heavy rainfall, flooding, soil erosion, and submergence of land in coastal areas as well as loss of wetlands (Ekott, 2009). Climate change in the South-South zone of Nigeria manifests primarily in increased precipitation, widespread flooding risk, ocean encroachment, increased deforestation, psychosomatic illnesses caused by the excessive heat of gas flaring and sea-level rise. However, it should be pointed out that while developing countries are concerned about the effects of climate change on their population, developed countries are concerned that climate change will limit their unique habits and lifestyle. This is the irony of life.

Climate change impacts are moderated by the level of socioeconomic development of a given community and Nigeria's rather weak socioeconomic development is heightening the severity of the impact; further limiting the country's capacity to respond to emerging challenges (Adesina & Odekunle, 2011). Without serious interventions, including, adaptation, the impact of climate change could be greater as the century progresses. This makes it crucial for Nigeria to focus on those activities and programs that would strengthen its resilience and adaptive capacity in terms of socioeconomic development and effective management of ecosystems (Raffaello et al., 2013; United States Agency for International Development (USAID, 2018).

2.1.4 Climate Governance and Policies as Response to Climate Change in Nigeria

Awareness creation on the impact of climate change involves the effort of everyone; thus, climate change governance involves broad public participation in decision-making which is a critical condition for achieving climate-resilient development. In Nigeria, various stakeholders, (government, non-governmental organizations, the academia and private organizations) collaborate to achieve positive results in climate change management and governance, disseminating information to every local community, stating the impact of climate change on the people especially those into agriculture. With the recognition of the impact of climate change on the socio-economic development of the country and the well-being of the populace by the federal government and other non-governmental organizations, efforts are made to manage climate-related development challenges with appropriate policy and institutional arrangements that will encourage the implementation of mitigation and adaptation actions at all levels of governance for climate compatible sustainable development. Such efforts include in 2012, the Federal Executive Council approved a comprehensive strategy policy on climate change: the Nigeria Climate Change Policy Response and Strategy (NCCPRS), a document which is an output of a national participatory and stakeholders consultative approach to put in place a well-defined national climate change response framework and implementation plan that incorporates critical elements of mitigation and adaptation, contains policy elements and short, medium and long-term national strategies that

will enable the country to mainstream mitigation and adaptation into its national development efforts. This is to enable Nigeria respond effectively to the impact of climate change to reduce its vulnerability and enhance its resilience so that the national priorities of rapid economic growth, energy sufficiency, job creation, food security, transparent and accountable climate change governance will be properly addressed.

The Policy has been guiding policy decisions and led to actions in responding to climate change in the country. With the development of the NCCPRS, the global discourse on climate change has led to the adoption of new initiatives that have been domesticated to guide national response to reducing the impact and adapting to the challenge. In particular, a major basis for Nigeria's effective response to the challenge of climate change is the implementation of the 2015 Paris Agreement constitutes an important milestone in promoting the transition to a low carbon economy. Thus, the purpose of this National Policy on Climate Change is to define a new holistic framework to guide the country's response to the development challenge of climate change. As a framework document, it prescribes sector and cross-sectoral strategic policy statements and actions for the management of climate change within the country's pursuit for climate resilient sustainable development (Federal Ministry of Environment, 2021).

Also, the government of Nigeria mapped out other steps to address the challenges of climate change and they include the establishment of the Department of Climate Change (DCC) in the Federal Ministry of Environment which is the focal point to the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) and also the Designated National Authority (DNA) for the Clean Development Mechanism. The DCC works with other Ministries through the Inter-Ministerial Committee on Climate Change. Also taken as a measure are some development policies with clear implications for climate change adaptation: (i) Vision 20:2020; (ii) the Transformation Agenda (2011 – 2015); and (iii) Economic Recovery and Growth Programme (ERGP) (2017 – 2020). There is also the Nationally Determined Contribution (NDC) which was developed in 2015 towards the ratification of the Paris Agreement on Climate Change. Its aim is to reduce greenhouse gas (GHG) emissions intensity of GDP by 20% by 2030 relative to the emissions intensity of GDP in the base period 2010 to 2014 on an unconditional basis as well as a further 45% on a conditional basis consequent upon receiving climate finance, technology transfer and capacity building from the developed countries.

2.2 Theoretical Review

Two theoretical perspectives are particularly relevant towards our understanding of the phenomenon of climate change; namely the Anthropogenic Global Warming (AGW) hypothesis and the standard theory of externalities. The UK Met Office (1998) describes the AGW hypothesis as the first theory of climate change, which contends that human emissions of greenhouse gases principally carbon dioxide (CO₂), methane, and nitrous oxide, are causing a catastrophic rise in global temperatures. The mechanism whereby this happens is called the enhanced greenhouse effect. Energy from the sun travels through space and reaches the earth. The earth's atmosphere is mostly transparent to the incoming sunlight, allowing it to reach the planet's surface where some of it is absorbed and some is reflected back as heat into the atmosphere. Certain gases in the atmosphere, called "green-house gases" absorb the outgoing reflected or internal thermal radiation, resulting in earth's atmosphere becoming warmer than it otherwise might be. Water vapour is the major greenhouse gas, responsible for

about 36-90% of the greenhouse effect, followed by CO₂, methane, and ozone. During the past century, human activities such as burning of wood and fossil-fuel as well as burning of forests are thought to have increased the concentration of CO₂ in the atmosphere by approximately 50%. Proponents of the AGW theory believe that man-made crop failures, species extractions, spread of diseases, ocean coral bleaching, famines and literally hundreds of other catastrophes are fall-outs of climate change. According to them, all these disasters will become more frequent and more severe as temperatures continue to rise so that only large and rapid reductions in human emissions will save the planet from these catastrophic events.

Like other environmental problems, climate change involves externality, for instance, the emission of greenhouse gases causes damages to other economic agents for which they are not compensated by the agent responsible for the emission. The standard theory of externalities points to one of taxation of the emitter equivalent to marginal social cost of the externalities generated by it. But where there is weak representation of those most affected, coupled with long-term horizons, a global scale major externalities, and important interactions with other market failures, then resolving the externality problem can be quite complex. Hence, while the standard theory can provide useful initial insights, there is a much deeper and more complex economic policy problem. There is a problem of intertemporal international collective action with major uncertainty and linked market failures.

2.3 Empirical Review

Empirical studies have also confirmed that climate change can have substantial impacts on the overall economy. In Ethiopia, Gebreegziabher et al. (2011) examined the economic effect of climate on agriculture productivity (GGE) model. The study observed that the impact of overall climate change will be relatively benign until approximately 2050, and thereafter worsen considerably. Further, the simulation results showed that, over a 50-year period, the projected reduction in agricultural productivity may lead to about 30% less average of climate change. Using descriptive analysis, Ozor (2009) demonstrated the processes that lead to climate change so as to enable a better understanding of the concept. The study described in details the impacts of climate change on various issues of national development such as low agricultural productivity, food insecurity, resource conflicts, unemployment, environmentally-induced migration, livelihood problems and health issues. The study also noted that these impacts are as a result of devastating effects of flooding, drought, erosion, desertification, sea level rise, heat stress, pests and diseases, and erratic rainfall patterns, arising from climate change. The study further suggested the need for climate policy in Nigeria, the establishment of NCCC, the development of a national framework for climate change adaptation, and the embracing of emerging technologies.

Onuoha (2009) examined the threats posed by climate change across the globe with particular reference to developing countries, where agriculture is a dominant sector and in turn depends on weather and climate. The study utilized the sustainable development model in the form of the Green Wall Sahara Nigeria Program as a strategy for greening the drought-prone and desert infested areas of Northern Nigeria. The study concluded that the challenges of climate change to economic growth and sustainable development in Nigeria require creative thinking, holistic ideas, innovative solutions and the involvement of all stakeholders. Agwu and Okhimamhe (2009) conducted two studies on the gender dimensions of climate change in North-Central and South-Eastern Nigeria. The North-Central study assessed the impact of climate change on the Zumba and Augie Communities in Niger and Kebbi states respectively.

It highlighted the challenges and adaptation strategies of the selected communities. The study observed that communities had noticed climate change but failed to identify its causes. Some of the women in these communities attributed the climate change such as environmental degradation to the construction of the Shiroro dam and the resulting massive deforestation. Less scientifically, Augie women believed that the flood waters from Bakoleri and Goronyo dams which destroyed their farms and affected the health of their people were calamities inflicted by the gods. Again, the women accepted that they had contributed to deforestation in their search of the wood which led to the disappearance of many plant and animal species. Although these resilient communities have put various adaptation measures in place, they were not primarily targeted at reducing the impact of climate change. The study finds that Augie community is already practising a number of coping strategies and requesting for assistance to strengthen them. Specifically, the stakeholders of the community requested for funding, awareness campaigns and capacity building. In Zumba, awareness campaigns are also needed to address traditional beliefs. The second aspect of the study focused on two South-eastern communities, namely Enugwu Nanka in Anambra State and Akama Amankwo Ngwo in Enugu State. The study revealed that the impacts of climate change in South-Eastern Nigeria include the destruction of roads and economic trees by landslides and tornadoes. Climate change is also responsible for excessive heat, heightened insect activity and the drying up of streams. The study concluded that while ingenious adaptive and mitigation strategies developed by women were found in the sample states, better policy making to combat climate change is urgently needed.

Nwafor (2007) notes that a common theme in the climate change vulnerability literature is the idea that countries, regions, economic actors and social groups differ in their degree of vulnerability to climate change. This is partly due to the fact that changes in temperature and precipitation occur unevenly and that climate change effects on resources and wealth are distributed unevenly across the globe. Onuoha (2008) examined these observations by adding that unless appropriate mitigation measures are adopted to reduce vulnerability in Nigerian and other developing countries of sub-Saharan Africa, climate change portends grave danger not only to the people but also to the biotic and abiotic environments. The study expressed concern that all the developmental advances witnessed in sub-Saharan Africa may be destroyed or reversed over a short period of time unless the effects of climate change are urgently tackled.

Results and Discussion

The empirical analysis began with the examination of the data for its time series properties. The results of the unit root tests are shown in Table 1. The results indicate that all the series are $i/1$ except annual rainfall. This suggests that the variables may be co-integrated, since the dependent variable (GDP) has the same order of integration with majority of the regressors. Indeed, we conducted the co-integration test using the residual approach. The result which is shown in Table 2, indicates that the residual is stationary at all level, thereby confirming the existence of an equilibrium relationship between the variables.

Table 1: Unit root test results

Variable	ADF	Phillips-Perron	Result
GDP	1(1)	1(1)	1(1)

ARF	1(0)	1(0)	1(0)
GEM	1(1)	1(1)	1(1)
FDI	1(1)	1(1)	1(1)
GEXP	1(1)	1(1)	1(1)
PINV	1(1)	1(1)	1(1)
REXR	1(1)	1(1)	1(1)

1(0) and 1(1) denote stationary at level and after first difference, respectively. The unit root tests were performed at 5% level controlling for trend and intercept for GDP, GEXP and REXR and controlling for only intercept in other cases. All variables are in their natural log transformation, GDP (Gross Domestic Product); ADF, Augmented Dickey Fuller

As a robustness check, we also conducted the Johansen co-integration test and the results are shown in Table 3. While the Trace test indicates the existence of at least 4 co-integrating equations.

Table 2: Testing the residual for unit root

Variable	Augmented Statistics	Dickey Fuller Test	1% Critical Value	5% Critical Value	Probability Value
Residual	-6.339649		-3.646342	-2.954021	0.0000

The residual is stationary at 1% level of significance

Table 3: Johansen co-integration test results

Hypothesized number of CE (s)	Trace Statistics	5% critical value	P value	Hypothesized number of CE (s)	Max-Eigen statistics	5% critical value	P value
None (x)	218.0508	150.5585	0.0000	None	56.8722	50.5999	0.0099
At most 1 (x)	161.1786	117.7082	0.0000	At most 1	51.3355	44.4972	0.0078
At most 2 (x)	109.8431	88.8038	0.0007	At most 2	43.1871	38.3310	0.0128
At most 3 (x)	66.6560	63.8761	0.0286	At most 3	30.1416	32.1183	0.0855
At most 4	36.5144	42.9153	0.1881	At most 4	18.4746	25.8232	0.3418
At most 5	18.0380	25.8721	0.3414	At most 5	11.7789	19.3870	0.4360
At most 6	6.2592	12.5180	0.4281	At most 6	6.2592	12.5180	0.4281

Note: The xx indicates that the Trace statistics or the Max-Eigen statistics is greater than the corresponding 5% critical value

Table 4: Robust long-run estimation results (dependent variable = GDP)

Variable	Coefficient	Diagnostic checks	Remarks
Constant	3.71 (xxx)	Adjusted R	Good
ARF	0.17 (xx)	P-statistic	‘
CEM	0.22 (xxxx)	Valid F-statistic	‘
FDL	0.01	Durbin-Watson Statistic	
GEXP	0.84 (xxxx)	Breusch-Godfrey Test (observed Chi-square)	
PINV	-0.35 (xxxx)	Breusch-Pagan-Godfrey Test (observed Chi-square)	
REXR	-0.14 (xx)	Jarque-Bera statistic	

Table 5: ECM estimation results (dependent variable = D(GDP))

Variable	Coefficient	Diagnostic checks	
Constant	0.05	R Square	0.59
D(ARF)	0.10 (x)	Adjusted R square	0.48
D(CEM)	-0.21 (x)	F-statistic	Remarks
D(FDL)	-0.05	Durbin-Watson statistic	
D(GEXP)	0.76 (xxx)	Breusch-Godfrey test (observed Chi-square)	
D(PENV)	-0.30 (xxxx)	Breusch-Pagan-Godfrey test (observed Chi-square)	
D(REXR)	-0.29 (xxx)	Breusch-Pagan-Godfrey (observed Chi-square)	
BCM(-1)	-1.09 (xxx)	Jarque-Bera statistic	

Following the establishment of an equilibrium relationship between the variables, we estimated the long-run relationship of equation 1. The results are shown in Table 4. We summarize the main findings as follows. First, out of the three climate change variables in this study, only carbon emission impacts negatively on the overall output growth of the Nigerian economy. This suggests that Nigerian government must resolve and implement policies that will reduce the amount of carbon emission in the country, especially those coming from the consumption of fossil fuel and gas flaring. Second, the impacts of rainfall and carbon emission are statistically significant at the 5% level. This shows that these climate change variables are important in Nigeria. Third, contrary to expectation, the impact of forest depletion is positive, though it is not statistically significant. This may be due to inadequacies in documenting forest depletion activities in Nigeria. Consequently, the study will favour the continuation of efforts towards forest conservation in Nigeria. Fourth, all the control variables conformed to theoretical expectations, except for domestic private investment. While

government expenditures impacts positively and significantly on output at the 1% level, both private investment and exchange rate impact negatively.

The diagnostic checks indicate that the underlying assumptions of the model have been substantially satisfied. The adjusted R square shows that the regressors have adequately accounted for the variations in the dependent variable. The F-statistics, which is strongly significant at the 1% level, shows that the model as a whole is meaningful. The Durbin-Watson Statistic which is approximately 2 is in line with theoretical expectation. Even though the Breusch-Godfrey Test indicates the presence of residual serial correlation problem at the 5% level, we corrected the problem using the Newey-West FAC method. The Breusch-Pagan-Godfrey test shows that there is no problem of Heteroscedasticity in the results. The Jarque-Bera statistic shows that the residual is normally distributed in line with theoretical expectations. Overall, the model assumptions are adequately fulfilled.

5. Conclusion and Recommendations

This paper examined the impact of climate change on socio-economic growth and development in Nigeria. The paper used OLS estimation technique and data for the period 1981-2014. Changes in annual rainfall, carbon emission and forest depletion were used to capture climate change, while government expenditure, domestic private investment and exchange rate were used as control variables in order to obtain robust estimates. The paper estimated an error correlation model in order to account for both long-run and short-run relationships. The results indicate that both in the long-run and short-run, carbon emission affect output growth in Nigeria adversely. In addition, forest depletion impacts negatively on national output growth in Nigeria in the short-run. These results imply that Nigerian government should evolve and implement policies to curb carbon emissions and forest depletion. In other words, government intervention is required to reduce carbon burning, deforestation and fossil fuel consumption. Government should evolve policies to encourage the use of environmental-friendly equipment, machines, infrastructure, and technologies that generate minimal greenhouse gases, such as improved road and rail transport as well as use of bio-fuels and energy saving devices. A NCCC is obviously required in Nigeria to deal with all climate change issues. Furthermore, the finding that domestic private investment and naira-to-dollar exchange rate impede output growth in Nigeria implies that policymakers and governments at all levels in Nigeria should evolve and implement policies to reverse these undesirable outcomes.

References

- Adesina, F. A., & Odekunle, T. O. (2011). Climate Change and Adaptation in Nigeria: Some background to Nigeria's response. In International Conference on Environment and Agriculture, IPCBEE 15, JACSIT Press, Singapore.
- Asogwa, F. (2003). Lecture Guide on Global Climate Change, Enugu.
- Edeh, H., Eme, I., & Nnoli, T. (2014). The Political Economy of Climate Change in Africa. Nigerian Chapter of Arabian Journal of Business and Management review, July.
- Ekott, J. (2009). Nigeria is gravely at Risk of Climate Change, NEXT No. 234, Thursday November 12.

- Njoku, J. D. (2006). Analysis of the Effect of Global Warming on Forests of South-eastern Nigeria Using Relatively-sensed Data. Unpublished PhD Dissertation, Department of Geography and Environmental Management, Owerri, Imo State University.
- Nwafor, J. C. (2007). Global Change: The Driver of Multiple Causes of Food Insecurity in Sub-Saharan Africa. Paper Presented at the International Conference on Climate Change and Economic Sustainability, Awka, Nnamdi Azikiwe University, 12-14 June, 2007.
- Onuoha, C. M. (2008). Understanding climate change in African economies: The Green Economic-International Journal of the Green Economies Institute, UK, 3(2) Autumn. Available from <http://www.greeneconomies.org.uk>
- Ozor, N. (2009). Implications of Climate Change for National Development – The Way Forward. African Institute for Applied Economics (AIEE), Enugu Forum Policy Paper 10.
- UK Met Office, (1998). Easter 1998 Floods. Available from <http://www.meteoffice.gov.uk/climate/uk/interesting/easter1998>. (Last accessed on 2017 Jan 03)

THE ROLE OF ORGANIZATIONAL CULTURE AND CLIMATE IN ORGANIZATIONAL PERFORMANCE

DR. CHUKWUEMEKA G. EME (Ph. D)

Lecturer, Department of Business Administration, Faculty of Business Administration,
National Open University of Nigeria (NOUN), Jabi, Abuja-Nigeria

ABSTRACT

Organizational culture is an essential component of an organization that has evolved various studies to determine and establish its relationship with organizational performance and sustainability. It has always been considered to have deep impact and importance on the variety of performance and an important element to unify various company cultures in the corporate group structure (Kenny, 2012). The purpose of this paper is to establish the relationship between organizational culture and organizational performance. The objective is to determine the influence of organizational culture on Schein's theory of organizational culture, Denison organizational culture model and theory of organizational excellence by Thomas Peters and Robert Waterman. Research shows that if employees are committed and have the same norms and value as the organizations, it could increase performance towards achieving the overall organizational goals. The review includes synthesis of the relevant literature relating to the role of organizational culture in enhancing performance and productivity in the organization. The review concludes that organizations' employees have clear spelt-out work ethics, are like-minded and hold similar beliefs and values, guided by values of consistency, adaptability and effective communication system, gives employees a sense of identity which increase their commitment to work and ultimately leads to better performance.

Key Words: Organizational Culture, Corporate Culture and Organizational Performance, Schein's theory of organizational culture, Denison's organizational culture model, Theory of organizational excellence (Thomas Peters & Robert Waterman)

1. Introduction

The culture of an organization is its personality and character. Organizational culture is made up of shared values, beliefs and assumptions about how people should behave and interact, how decisions should be made and how work activities should be carried out. Key factors in an organization's culture include its history and environment as well as the people who lead and work for it.

Organizational culture is the way that things are done in an organization, the unwritten rules that influence individual and group behavior and attitudes. Factors which can influence organizational culture include: the organization's structure, the organization's values and traditions, and the management and leadership styles adopted.

Organizational culture is defined as a set of shared underlying assumptions about an organization regarding what is valued, how people should behave, and beliefs about what is ‘‘normal’’ within the organization (Schein, 1999). These shared assumptions came in the form of formal roles (e.g. policies and processes), and informal rules (i.e. commonly understood expectations, standards, and norms) guiding workplace behavior and defining what is accepted and what isn’t. Organizational culture is like an organizational personality – it is the collective set of reasons why employees across all levels of an organization behave the way they do. It signals for example, what employees should pay attention to, how to react emotionally, and what actions to take in various situations (Schein, 2010).

Schein’s (2004)’s model illustrates the fundamental components of organizational culture commonly reported in the literature. The model contends that organizational culture is comprised of three major components including artifacts, articulated beliefs and values and underlying assumptions. Variations and different combinations of these three components define an organization’s culture. As mentioned earlier, organizational culture can be abstract, however, it is a powerful force permeating across all levels of an organization and oftentimes across functional boundaries as well as geographical locations. It is important to note that there is no ‘‘good’’ or ‘‘bad’’ organizational culture. Rather, a culture has certain characteristics.

Organizational culture, as a concept, has been saddled in various different disciplines ranging from social anthropology to industrial organizational psychology (Schein, 2010) cited in Aishamari (2017). Organizational culture can be defined by its aspects (Nahavandi & Malekzadeh 1993), dimension (Van der Post, et al. 1997; Lee, & Yu 2004; Quinn & Cameron 1983)., traits (Demison & Mishra, 1995), elements (Quinn & Cameron 1983; Weber & Camerer 2003) as cited in Tandon et al. (2018). The word culture has been derived from idea of cultivation which means the patterns of development. Sometimes known as ‘‘corporate culture’’ (Childress, 2013), corporate culture is used to denote the more commercialized meaning of organizational culture (Deal & Kennedy, 1982).

Many business managers struggle to survive in a competitive global market because of challenging characteristics in business (Bolboli & Reiche, 2014). The challenges include increasing global price competition and satisfying demands of different stakeholders (Bolboli & Reiche, 2013). Over the last few decades, there have been phenomenal changes in organizational management in the world (Schein, 2011). This has been attributed to new aggressive competition in the marketplace alongside the growing diverse employees in many organizations (Rhone & Christen, 2012). The complexity of business environment has also forced organizations to search for more efficient management strategies. As a result, a focus on organizational culture is getting great prominence in the business sector. According to Kotler (2012) organizational culture has a direct impact on a variety of organizational variables which have a direct impact on a variety of organizational variables. Research also shows that if employees are guided by the same norms and values in the organization, their performance would improve (Hofstede, 2007). The success stories of reputed organizations reveal that sustained competitive advantage could be attributed to continued internal innovation through a set of beliefs, values and shared norms in the organization. These beliefs, values and principles symbolize the culture of an organization (Morgan, 1997) and function as a source of management practices for the organization. It heavily influences decision-making, policy formulation, leadership style and overall working environment within an organization (Hofstede & Hofstede, 2005). Strong cultural values are said to promote innovation, internal

flexibility, better utilization of human capital (Robbins, Judge, & Sanghi, 1994) and enduring strategic goals in an enterprise.

The first systemic attempt to describe working environment in terms of culture is considered in the study by Hawthorne at the Western Electric Company in the early 1930s. The aim of the study was to examine if factory employees would become more productive in response to the fact that they know they are being studied. Worker's productivity was measured in different level of illumination, clean work stations and floors without obstacles. The results obtained showed positive correlation between productivity and work environment. Mayo and Warner's study, between 1931 and 1932, revealed the formation of cliques with abnormal rules of behavior and internal support. Employees were found to be more responsive to the social force of peer group than to the incentives and control of managers (Mayo, 1945).

Schein's theory organizational culture focuses on the basic underlying organizational assumptions, espoused values and artifacts and how their linkages can influence performance (James & Jones, 2005). Schein (1985) proposed that organizational culture serves the dual roles of adaptation to changes in the environment external to the firm and enabling internal integration. Denison's (1990) theory of organizational culture identified four elements of organizational culture model as involvement, consistency, adaptability, and mission. He posited that the four organizational culture model elements are essential in developing and maintaining an effective organizational culture in the organization (Kotrba et al., 2014). The theory of organizational excellence by Thomas Peters and Robert Waterman (2014) states that a good organization is characterized by a preconceived notion of learning toward its accomplishment, being focused on the customer, self-sufficiency and skills of doing business. The theory also considers culture as a component of an integrated social system serving the common goal, thereby promoting organizational performance and the well-being of all its stakeholders (Smelser, 2005).

1.1 Objective of the Study

The main objective of this study is to examine the role of organizational culture and climate on organizational performance using some selected manufacturing SMEs in Nigeria as case study. The specific objectives were:

- i. To identify the relationship between organizational culture and organizational performance.
- ii. To evaluate how cultural conflicts are influenced by cultural differences.
- iii. To assess how the organizational structure influences its performance, and
- iv. To highlight the ways in which organizational conflicts are resolved and how conflicts influences performance.

1.2 Statement of Problem

Managing organizational cultures has been a challenging and ambiguous task for management. Cameron and Quinn (2011) argue that organizational culture has a strong association with the organization's sense of uniqueness, its values, mission, goals and ways of building shared values. Therefore, understanding the concept of organizational culture is a crucial task for leaders because of its great impact on different aspects of organizational behavior. Ignoring organizational culture in plans for any changes within the organization would yield unforeseen and negative consequences (Cameron & Quinn, 2011).

In the developing countries, organizational culture is often unnoticed, yet it is the cornerstone to execute the strategy to reach the goal of the organizations in significant manner. Liker and Hoseus (2008) states that it is not necessary for people to think in exactly the same way, but it is important that there be shared core values and that everybody agrees about how to carry out the work. It is on this premise that this study sets out to examine the role of organizational culture and climate in the selected Nigerian manufacturing firms.

1.3 Research Questions

In line with the objectives of this study, the following research questions were raised.

- i. What is the relationship between organizational culture and organizational performance?
- ii. How are cultural conflicts influenced by cultural differences?
- iii. How does organizational structure influence performance?
- iv. What are the ways in which organizational conflicts are resolved and how does it influence performance?

1.4 Research Hypothesis

In line with the objectives of the study, the following null hypotheses will be tested at 0.05 level of significance.

Ho1: There is no significant relationship between organizational culture and organizational performance.

Ho2: There is no significant relationship between cultural conflicts and cultural differences.

Ho3: There is no significant relationship between organizational structure and performance.

Ho4: There is no significant relationship between organizational conflicts, how it is resolved and influence on performance.

2. Literature Review

2.1 Conceptual Framework

2.1.1 Concept of Organizational Culture

Culture has been called “the way of life for an entire society.” The culture of a group can be defined as: “A pattern of shared basic assumptions that the group learned as it solved its problems of external adaptation and internal integration, that has worked well enough to be considered valid and therefore, to be taught to new members as the correct way to perceive, think, and feel in relation to those problems” (Schein, 1990). In other words, as groups evolve over time, they face two basic challenges: integrating individuals into an effective whole, and adapting effectively to the external environment in order to survive. As groups find solutions to these problems over time, they engage in a kind of collective learning that creates the set of shared assumptions and beliefs that are called “culture”. It is the set of shared values, beliefs, and norms that influence the way employees think, feel, and behave in the workplace (Schein, 2011).

Culture is the social glue that keeps organizations integrated and controlled through informal, non-structural means – shared values, beliefs, understandings and norms. Culture in this sense contributes to the avoidance of fragmentation, conflict and tension. Culture serves as a sense-

making and control-gaining mechanism that can guide and shape attitudes and behaviors (Alvesson, 2002). It has also been described as a set of values, beliefs, and behavior pattern that differentiate one organization from other organizations (Ottega-Parra & Sastre-Castello, 2013). King (2012) defined organizational cultures as a system of values that subconsciously and silently drive people to make each choice and decision in the organization. Organizational culture includes the norms that the members of an organization experience and describe as their work settings (Schneider et al., 2013). Such norms shape how members behave and adapt to get results in the organization. It has been described as how the members of an organization interact with each other and other stakeholders (Simoneaux & Stroud, 2014). Another successful and perhaps more specific definition of organizational culture has been given by Claver, et al (2001), which states that “organizational culture is a set of values, symbols and rituals, shared by the members of a specific firm, which describes the way things are done in an organization in order to solve both internal management problems and those related to customers, suppliers and environment”.

Organizational culture is a system of values, beliefs, and behavior patterns which subconsciously drives members of the organization to make each choice and decision (Ortega-Parra & Sastre-Castillo, 2013). Schneider et al. (2013) indicated organizational culture as the norms that members of an organization perceive as their work environment and these norms influence how members behave and adapt to achieve organizational goals. Weber and Tarba (2012) indicated that business managers use the organizational culture to differentiate their organization from other organizations. Though Apple Inc., International Business Machines Corporation (IBM), and Hewlett-Packard Corporation (HP) have similar technologies and operating environment, these organizations have diverse cultures (Schein, 2010). The culture of Apple involves the development of simple innovative and elegant products (Toma & Marinescu, 2013). The priorities of IBM culture are long-term thinking, and highly committed employees (Flamholtz & Randle, 2011; Kotler & Heskett, 1992). The cultural focus of HP is innovation and autonomy of employees (Childress, 2013).

Organizational culture contributes favorably to corporate governance and management (O’Connor & Byrne, 2013). The influence of effective organizational culture on corporate performance is recognized by many business managers (Unger et al., 2014). Warren Buffer, one of the world’s wealthiest entrepreneurs, asserted how organizational culture is important for organizational performance (Childress, 2013). Likewise, Howard Schultz, the founder of Starbucks Coffee Company, confirmed that corporate culture is a key factor in Starbucks’ success (Flamholtz & Randle, 2012).

2.1.2 Sources of Organizational Culture

Organizational culture may be derived from various, such as the beliefs and assumptions of the founders, and the learning experience of members of the organization (Ruiz-Palomino & Martinez-Canas, 2014; Schein et al., 2013). Flamholtz and Randle (2012) indicated that the founders of the organization are the primary source of establishing a new culture for their organization. Founders can make a significant impact to the organization culture since they have an opportunity to introduce the strategy and direction at an early stage of the organization (Andish et al., 2013). The initial business strategy and direction are mostly based on the operational assumptions of the founders, which may be derived from their personal experience and culture (Toma & Marinescu, 2013). Founders may enforce their personal experience and culture on their employees and partners (O’Reilly et al., 2014). For example,

Steve Jobs, the founder of Apple Inc., enforced his personal experiences and assumptions on employee, which contributed to build an effective organizational culture at Apple Inc., (Kaliaman & Ponnusamy, 2014; Toma & Marinesc, 2013). Apple's organizational culture contributed to transform the vision of the founder into realities. Schein (2010) indicated that Apple Inc., is a perfect example to illustrate how the personal culture and assumptions of founder greatly influence the culture of the organization.

The learning experience is another source of organizational culture, which is derived from the social trends and the dynamics of the business environment (Nguyen & Aoyama, 2014). Members of the organization may adapt some attributes from the community as well as from the business environment (Uddin et al., 2013). Gibbs (2012) indicated that the community may enforce its cultural attributes on the organization through members of the organization.

2.1.3 Organizational Culture versus Climate

Culture and climate are two complimentary, but often conflated, organizational constructs. The biggest distinction between the two is that climate can be understood as the "what" one sees or experiences within an organization, while the culture is the underlying and deeply ingrained "why." Climate is the set of more observable aspects of working in the organization and can generally be felt right away. For example, when employees use phrases like "fun," "busy," or "friendly," they are describing the climate – what it feels like to work in the organization. When you dig deeper into finding out why the organization is "fun," "busy," or "friendly" you uncover the organizational culture. Culture is the set of rules, often unspoken, and the organization's norms that employees come to learn over time, often by trial and error and by observing which behaviors are reinforced through the climate (Schneider et al., 2017).

Organizational climate and culture are inextricably connected – culture drives climate and climate impacts culture (Schein, 2000). Because of the deep connection between culture and climate, any proposed change to the system (e.g. the implementation of a new work/life policy), especially if it is radical or far from the norm, should involve careful consideration of the organizational culture: Which aspects of the culture will support this innovation? Which will hinder it or even block it from being adopted?

2.1.4 Elements of Organizational Culture

There are many possible elements of organizational culture. These includes amongst others:

a. Values

Values reflect what we feel is important. Organizations may have core values that reflect what is important in the organization. These values may be guiding principles of behavior for all members in the organization. The core values may be stated on the organization's website. For example, an organization could state that their core values are creativity, humor, integrity, dedication, mutual respect, kindness and contribution to society. However, the true values can only be tested within the organization, through the employees, based on their collective opinion about the experience of the values.

b. Ethics

Importance of ethics in the business world is superlative and global. New trends and issues arise on a daily basis which may create an important burden to organizations and end consumers. Nowadays, the need for proper ethical behavior within organizations has become

crucial to avoid possible lawsuits. The public scandals of corporate malfeasance and misleading practices, have affected the public perception of many organizations (e.g. Enron, Arthur Andersen, WorldCom etc. Ethics involves identifying what is good or bad or acceptable behavior, attitudes, norm by an individual, group, organizations or even for society.. Hence ethics form part of the core values of organizational culture.

c. Career

The ethical values are also echoed in organization's interest and investment in the career development of its employees. Whether it values specialization and narrow career paths that runs the risk of being outdated along with technology or it values broad skill development and offers training in new technologies at its own cost.

d. Organizational Beliefs

Beliefs that are part of an organization's culture may include beliefs about the best ways to achieve certain goals such increasing productivity and job motivation. For example, an organization may convey the belief that the expression of humor in the workplace is an effective way to increase productivity and job motivation.

e. Empowerment

The social culture and the structure of the organization influences the underlying values related to the amount of employee empowerment.

f. Control/Decision

Management by nature is about control, the difference is how it enforces it. Well defined guidance, job description and authority of taking decisions are formal methods of control, while team or collective decision making is a social or cultural method of control. The functional or divisional structure encourages formal control while process or network structures promote a culture of employee empowerment.

g. Responsibility

The authority of decision making is closely related to issue of responsibilities. The culture of responsibility is measured by observing whether the individuals are expected to take responsibility of their decisions or there is a collective responsibility in case of team decisions.

h. Organizational Norms

Norms reflect the typical and accepted behaviors in an organization. They may reflect the values and beliefs of the organization. They may reflect how certain tasks are generally expected to be accomplished, the attributes of the work environment, the typical ways that people communicate in the organization. For example, the work environment of a company may be described as relaxed, cheerful, and pleasant. Moreover, the organization may have a participative decision making processes in which many people in the organization are able to express their views concerning important decisions. Also, an organization may have many meetings to discuss ideas.

2.1.5 Organizational Performance and Culture

One of the important questions in business has been why some organizations succeeded while others failed. Organizational performance has been the most important issue for every

organization be it profit or non-profit one. It has been very important for managers to know which factors influence an organization's performance in order for them to take appropriate steps to initiate them. However, defining, conceptualizing and measuring performance have not been an easy task.

According to Javier (2012), performance is equivalent to the famous 3Es (economy, efficiency, and effectiveness) of a certain program or activity. However, according to Daft (2000), organizational performance is the organization's ability to attain its goals by using resources in an efficient and effective manner. Quite similar to Daft (2000), Richardo (2001) defined organizational performance as the ability of the organization to achieve its goals and objectives.

According to Armstrong and Barron (1998), organizational performance management is a strategic and integrated approach to delivering sustained success to organizations by improving the performance of the people who work in them and by developing the capabilities of teams and individual contributors. It supports the rationale that people and not capital provide organizations with a competitive advantage (Reynolds & Ablett, 1998).

According to Kandula (2016), the key to good performance is a strong organizational culture. He further maintained that due to difference in organizational culture, some strategies do not yield same results for two organizations in the same industry and in the same location. A positive and strong culture can make an average individual perform and achieve brilliantly whereas a negative and weak culture may demotivate an outstanding employee to underperform and end up with no achievement. Therefore, organizational culture has an active and direct role to play in organizational performance. Murphy and Cleveland (1995) believe that research on culture will contribute to the understanding of organizational performance. Magee (2002) contends that without considering the impact of organizational culture, organizational practices such as organizational performance management could be counterproductive because the two are interdependent and change in one will impact the other.

2.2 Theoretical Approaches

A number of management thinkers have studied organizational culture and attempted to classify different types of culture. The following approaches may be helpful in assessing and understanding the culture of an organization, but also illustrate its inherent complexity. Observers should recognize that an organization's culture can be viewed from multiple angles, and that its characteristics can be selected in a number of overlapping dimensions. The theories or models that underpin this study includes Schein's model of organizational culture, Hofstede's Cultural Model, Handy's Model of Organizational Culture, Johnson and Schole's Cultural Web, and Denison's model of organizational culture.

Edger H. Schein believed that culture is the most difficult organizational attribute to change and that it can outlast products, services, founders and leaders. Schein's model looks at culture from the standpoint of the observer and describes organizational culture at three levels.

- Artifacts – organizational attributes that can be seen, felt and heard by the uninitiated observe, including the facilities, offices, décor, furnishings, dress, and how people visibly interact with others and with organizational outsiders.

- Espoused values – the processed culture of an organization’s members. Company slogans, mission statements and other operational creeds are useful examples.
- Basic underlying assumptions – which are unseen and not consciously identified in everyday interactions between organizational members. Even people with the experience to understand this deepest level of organizational culture can become accustomed to its attributes, reinforcing the invisibility of its existence.

Geert Hofstede, well known for his work exploring the national and regional cultural influences which affect the behavior of organizations (see Related Models and Thinkers) is noteworthy here. He also collaborated with Bob Waisfisz to develop an Organizational Culture Model, based on empirical research and featuring six dimensions. These are:

- Means oriented vs goal oriented – the extent to which goals (the ‘what’) or the means (the ‘how’) of conducting work tasks are prioritized. This may affect attitudes to taking risks or contributing discretionary effort
- Internally driven vs externally driven – externally driven cultures will be more pragmatic, focusing primarily on meeting the customer’s requirements, while internally driven cultures may exhibit stronger values
- Easygoing vs strict - stricter cultures run on a high level of discipline and control, while easygoing cultures tend towards more improvisation
- Local vs professional – the extent to which people identify with their immediate colleagues and conform to the norms of the environment, or associate themselves with a wider group of people and practices based on their role.
- Open system vs closed system – the extent to which newcomers are accepted and the differences they bring are welcomed
- Employee-orinated vs work-oriented – the extent to which the employee’s well-being is prioritized at the expense of the task, or vice versa.

Charles Handy links organizational structure to organizational culture. Handy describes:

- Power Culture – power is concentrated among a few with control and communications emanating from the center. Power cultures have few rules and little bureaucracy, decision making can be swift
- Role Culture – authority is clearly delegated within a highly defined structure. Such organizations typically form hierarchical bureaucracies where power derives from a person’s position and little opportunity exists for expert power
- Task Culture – teams are formed to solve particular problems with power deriving from expertise
- Person Culture – here all individuals believe themselves superior to the organization. As the concept of an organization suggests that a group of like-minded individuals pursues common organizational goals, survival can become difficult for this type of organization. However, looser networks or contractual relationships may thrive with this culture.

Gerry Johnson and Kevan Scholes developed the Cultural Web in 1982. It is a representation of the taken-for-granted assumptions of an organization which helps management to focus on the key factors of culture and their impact on strategic issues. This can identify blockages to

and facilitators of change in order to improve organizational performance and competitive advantage.

The Cultural Web contains six inter-related elements:

- Stories – the past and present events and people talked about inside and outside the company
- Rituals and routines – the daily behavior and actions of people that signal acceptable behavior
- Symbols – the visual representations of the company including logos, office décor and formal or informal dress codes
- Organizational structure – includes structures defined by the organization chart, and the unwritten lines of power and influence that indicate whose contributions are most valued
- Control systems – the ways that the organization is controlled including financial systems, quality systems and rewards
- Power structures – Power in the company may lie for example, with one or two executives, with a group of executives or a department, or it may be more evenly distributed in a flat organizational structure. These people have the greatest amount of influence on decisions, operations and strategic direction.

Denison (1991) was one of the first authors to develop a model of organizational culture in different contexts, attempting to quantify organizational culture by relating it to organizational performance. This model takes into account the four features of organizational culture: mission, participation, adaptability, and consistency, relating them to variables of performance and confirming the relationship between organizational culture and performance (profitability, sales growth, market share, innovation, quality of products and services, and employee satisfaction).

Many researchers have attempted to validate Denison's model. These include Gomez and Ricardo (2012), who establish a direct positive relationship between culture and innovation. Mobley, Wang and Fang (2005), who, on the basis of this relationship, propose profiles of different companies, and Nazir and Lone (2008), who study employees of firms in the cement, textile and steel industries, obtaining the same results as Denison.

However, there are other studies in which the model is less effective; for instance, Martinez (2010) do not obtain strong affirmations about the model's discriminative validity in relation to the firms studied. Other works are able to relate organizational culture with performance. Franke, Hofstede and Bond (1991) conduct a comparative study to determine why certain countries develop competitive advantages while others do not, finding there to be a significant relationship between the dimensions of organizational culture (power distance, individualism, masculinity, uncertainty avoidance, Confucian dynamism, integration, human values, and moral discipline and a country's growth rate.

For their part, Galvez and Garcia (2011) empirically validate the relationship between different types of organizational culture (clan, adhocracy, hierarchy, market, and innovation) and performance systems (internal processes, open systems, rational human relations.

Methodology

This is a qualitative study, since the values on which the data are based are predominantly qualitative. We collected the data through personal interviews and a questionnaire. The study is cross-sectional, in that we analyzed the organizational culture of each of the selected firms on a single occasion. Our approach is also correlational, as we establish the influence of organizational culture on performance. We collected the data through a direct structured questionnaire applied personally to five company directors and to 232 employees to one of these firms.

4. Data Analysis

Data was analyzed using SPSS version 16 and Microsoft Excel. Scores of all dimension was averaged in one main construct for both Organizational Culture and Performance. The Pearson correlation was used to reflect the degree of linear relationship between two variables and determines the strength of the linear relationship between the variables; whilst, One-Way ANOVA was employed to determine the significance of the relationship. Based on the confirmation of directionality shown in Table 1, sufficient evidence exists to accept hypothesis H1 that organizational culture is positively and strongly associated with performance at a confidence level of 0.99. Table 2 also confirms that each of the four organizational cultural traits of involvement, consistency adaptability and mission are positively and strongly associated with performance practices at a confidence level of 0.99. Based on this there is sufficient evidence to accept hypothesis H2.

Table 1: Correlation Analysis of Organizational Culture to Performance Management Practices

		Organizational Culture	Performance Management Practices (PMP)
Organizational Culture	Pearson Correlation	1	.839
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	42	42
Performance Management Practices (PMP)	Pearson Correlation	.839	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	42	42

Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

Table 2 describes the correlation analysis of organizational culture traits to performance management practices. All the variables including involvement, consistency, adaptability and mission has significantly positive impact on Performance Management Practices (PMP). The value of involvement for PMP is 0.736 significant at $t = 0.01\%$. The value for consistency is 0.837 ($r = 0.01\%$) which shows the high significance of relations. While values for adaptability and mission are 0.767 and 0.815 both with $r = 0.01\%$. As all the values of organizational culture have significant positive impact of PMP so hypothesis H2 is acceptable that organizational culture has positive impact on PMP Practices.

TABLE 2: Correlation Analysis- Organizational Culture Traits to Performance Management Practices (PMP), Source: Authors own.

		Involvement	Consistency	Adaptability	Mission	PMP
Involvement	Pearson Correlation	1	.812	.910	.773	.736
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000
Consistency	Pearson Correlation	.812	1	.829	.841	.837
	Sig. (2-tailed)	.000		.000	.000	.000
Adaptability	Pearson Correlation	.910	.829	1	.861	.767
	Sig. (2-tailed)	.000	.000		.000	.000
Mission	Pearson Correlation	.773	.841	.861	1	.815
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000		.000
PMP	Pearson Correlation	.736	.837	.767	.815	1
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	
N		42	42	42	42	42

Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

Table 3 shows that the value of R square is .744 which is the equivalent variance in the dependent variable performance management processes by organizational culture traits. As value of R = .83 which show the model fit and quite acceptable value for acceptance of model.

Table 3 – Model Summary: authors own

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of Estimate
1	.863a	.744	.895	8.80383

a. Predictors (Constant), Mission, Involvement, Consistency, Adaptability

Table 4 shows that the F statistics is significant at .000 which shows the fitness of the model. Therefore, organizational culture is a strong predictor of performance management practices.

Table 4 – ANOVA. Source: authors own

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	4729.247	4	1182.312	15.254	.000a
Residual	1627.657	21	77.507		

Total	6356.904	42			
-------	----------	----	--	--	--

a. Predictors: (Constant), Mission, Involvement, Consistency, Adaptability

b. Dependent Variable: Organizational Performance Management (PMP)

5. Conclusion

Organizational culture directly affects organizations and its employees and is helpful to determine and devolve employee turnover and job performance. Organizational culture is the workplace environment formulated from the interaction of the employees in the workplace. The culture gives a sense of collective identity to all the employees in the organization. It creates values and beliefs that go beyond the personal aspirations of the employees. When employee behavior and decisions are guided by the culture, their actions are better understood by the management. Organizational culture factor are important to establish a strong working environment, a better human relation which motivates employees to perform duties and put their maximum output towards achievement of organizational goal along with their personal objective. A strong work culture and organizational culture play a major role in development of any organization and provide strength to face global challenges, changing environment and cut-throat competition. A healthy culture is the sign of healthy organization.

References

- Alaire, I. & Firsirotu, M. E. (1984). Theories of Organizational Culture. *Organization Studies*, 5(3), 193-205.
- Cameron, K. & Quinn, R. (2011). *Diagnosing and changing organizational culture based on the competing values framework*. 3rd Edition. USA: Wiley John.
- Chang, Q., Wong, P. & Lan, L. (2012). An investigation of the relationship between organizational culture and the performance of construction organizations. *Journal of Business Management*, 13(4), 688-704.
- Deal, T. E. & Kennedy, A. A. (1982). *Corporate Cultures: The Rites and Rituals of Corporate Life*. USA: Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- Denison, D. (1984). Bringing Corporate Culture to the Bottom Line. *Organizational Dynamics*, 13(2), 4-12. DOI:10.1016/0090-2616(84)90015-9.
- Denison, D. (1991). *Culture corporative y productividad organizacional*. Bogota, Colombia: Legis Editores.
- Denison, D., Janovics, J. Y., Young, J. (2005). *Diagnosing Organizational Cultures: Validating a Model and Method*. Working paper. New York: Denison Consulting Group.
- Franke, R., Hofstede, G. & Bond, M. (1991). Cultural Roots of Economic Performance: A Research Note. *Strategic Management Journal*, 12, 165-173. DOI:10.1002/SMJ.425012092.
- Gomez, I. & Ricardo, R. (2012). Cultura organizacional: Aproximación sectorial en Bogotá. *Revista Facultad de Ciencias Económicas Investigación y Reflexión*, 2012, 12-41.
- Gordon, G. & Di Tomaso, N. (1992). Predicting corporate performance from organizational culture. *Journal of Management Studies*, 29(6), 733-798.

- Hofstede, G. (1980). *Cultures consequences: International differences in work-related values*. California: Sage Publications Inc.
- Hofstede, G. (2001). *Cultures consequences. Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Beverly Hills: Sage.
- Hofstede, G., & Hofstede, G. (2005). *Cultures and Organizations, Software of the Mind*. United States: McGraw Hill.
- Kotter, J. & Heskett, J. (1992). *Corporate Culture and Performance*. United States: The Free Press.
- Martinez, m. (2010). *Relaciones entre cultura y desempeño organizatcional en una muestra de empresas colombianas, refexiones sobre la utilizacion del modelode Denison*. Cuadernos de Administracion, 23(40), 163-190.
- Mobley, W., Wang, L., & Fang, K. (2005). *Organizational Culture: Measuring and Developing It in Your Organization*. Harvard Business Review China. (March 2005), 128-139.
- Schein, E. (1984). *Coming to a new awareness of organizational culture*. Sican Management Review, 25 (2)3-15.
- Schein, E. (2004). *Organizational Culture and Leadership, a dynamic view*. San Francisco, USA: Editorial John Wiley & Sons, Inc.

A GLOBAL STRATEGY TO MANAGE THE LONG – TERM RISKS OF COVID – 19

Haris Muminovic

Internacional Balkan University, Faculty of Law – Skopje,

Abstract

The pandemic is not over, and the health and economic losses continue to grow. It is now evident that COVID-19 will be with us for the long term, and there are very different scenarios for how it could evolve, from a mild endemic scenario to a dangerous variant scenario. This realization calls for a new strategy that manages both the uncertainty and the long-term risks of COVID-19. There are four key policy implications of such as strategy.

First, we need to achieve equitable access beyond vaccines to encompass a comprehensive toolkit. Second, we must monitor the evolving virus and dynamically upgrade the toolkit. Third, we must transition from the acute response to a sustainable strategy toward COVID-19, balanced and integrated with other health and social priorities. Fourth, we need a unified risk-mitigation approach to future infectious disease threats beyond COVID-19. Infectious diseases with pandemic potential are a threat to global economic and health security.

The international community should recognize that its pandemic financing addresses a systemic risk to the global economy, not just the development need of a particular country. Accordingly, it should allocate additional funding to fight pandemics and strengthen health systems both domestically and overseas. This will require about \$15 billion in grants this year and \$10 billion annually after that.

Key words: COVID-19, pandemics, systemic risks, economic crisis

1. Introduction

We are in the third year of the COVID -19 pandemic, and the health and economic losses continue to grow. More than 6 million people have died according to official estimates (with studies estimating the actual death toll ranging from 16 to 20 million, approximately equal to that of World War I), and the IMF's World Economic Outlook (IMF 2022) has projected the cumulative output loss from the pandemic through 2024 to be about \$13.8 trillion. The sharp rise in cases and deaths in some countries in Asia and the resurgence of cases in Europe are a stark reminder that the pandemic is not over. The global economic recovery continues to be constrained by unequal access to tools to prevent and treat COVID-19 and uneven policy support to address the impact of the pandemic. Several of the challenges the global economy faces, such as supply disruptions, inflation, and persistent uncertainty, also follow from the fact that the world remains in the pandemic's grip. COVID-19 is expected to leave lasting imprints on the economic potential of many countries.

Despite the strong consensus that ending the acute phase of the pandemic is an urgent global priority, there has been insufficient progress toward the global targets set by the ACT Accelerator¹ (ACT-A) and the IMF Pandemic Proposal for the delivery and use of available countermeasures (WHO 2021; Agarwal and Gopinath, 2021a,b).

On vaccines, 86 countries did not meet the 40 percent vaccination target by the end of 2021, and disparities in vaccine access and uptake remain significant. Under current trends, over 100 countries are unlikely to meet the 70 percent vaccination target set for mid-2022—and several may never reach it. On tests, the daily target was set at 1 per 1,000 people, and about two in three developing economies continue to test below this target despite the Omicron wave. Meanwhile, high-income countries are testing 80 times more than low-income countries. There are similar gaps in access to oxygen, treatments, and personal protective equipment (PPE). And there is an imbalance across countries when it comes to disease surveillance underpinned by testing and genomic sequencing—an important tool for identifying new virus strains and developing adequate vaccines and treatments. This means we detect variants where we have capabilities to detect them, not necessarily where they are occurring. Ending the acute phase of this pandemic everywhere remains an essential priority, while we simultaneously evolve our global strategy to manage the long-term risks of COVID-19. Two emerging facts will influence how we inform these goals. First, as we go through the Omicron wave, much if not most of the world population is expected to be either vaccinated or to have been infected, and many will be both vaccinated and convalescent.

Both types of exposure offer some protection against severe disease and death, though to a different extent. Second, while vaccinations are highly beneficial, there is growing evidence that vaccines (nor infection-induced immunity) do not represent “silver bullets” against the evolving SARS-CoV2 virus. And unlike diseases such as smallpox, which could be eradicated with widespread vaccination, it is probable that SARS-CoV-2 will never be eradicated and will continue to evolve in human and animal populations. Considering these developments, we propose a central post-Omicron pivot in global priorities to manage both the uncertainty and the long-term risks of COVID-19.

Central Pivot: Recognize that COVID-19 is with us for the long term and that there are very different scenarios for how it could evolve—from a mild endemic scenario to a dangerous variant scenario. Since it may be impossible to entirely eliminate SARS-Cov-2, the virus will probably continue to circulate indefinitely, resulting in periodic outbreaks and endemicity (Morens, Taubenberger, and Fauci 2022). While a likely scenario may be that the combination of vaccination and naturally acquired immunity within a given population renders COVID-19 less of a mortal threat in those vaccinated or previously infected—there remains the risk that a variant simultaneously more transmissible and more virulent than Omicron will emerge. Furthermore, new birth cohorts; people who are or become immunosuppressed by cancer, HIV, or other conditions; and older individuals will be especially exposed to the risks presented by such variants and to waning immunity in general. The overall consequences of these scenarios call for particular actions.

- **Managing uncertainty:** The plasticity of the virus suggests that many more variants are inevitable, and some could be much worse than Omicron. We should manage the risk based on scenarios of how this virus might evolve to become more transmissible and/or more deadly. Such an approach puts a premium on no-regrets moves that deliver benefits across multiple scenarios and continuous monitoring to detect changes in the probability of various scenarios. Moreover, as we have seen in earlier phases of the pandemic, the scenarios (discussed below) may play out differently in different parts of the world—divided by geography, demographics, or access to vaccines, tests, treatments, and PPE. And they may all happen at different times or different places, with ongoing risks to all.

- Dealing with COVID-19 over the long term: We need to transition from an emergency response mode to accepting that we are in for a long-term fight, with implications for the funding model, priorities, and deployment of resources over time. Having a long-term strategy in place will help ensure that as the risk of severe illness and death declines, we can shift focus to securing a resilient recovery—including by balancing ongoing COVID-19 commitments against the many other priorities that were put on hold to deal with the global emergency.

Below we discuss four policy implications of this central pivot. Implications 1 and 2 flow from the uncertainty about scenarios; Implications 3 and 4 flow from the recognition that we are dealing with COVID-19 for the long term.

Policy Implication 1: Broaden the effort to achieve equitable access beyond vaccines to encompass a comprehensive toolkit. While vaccines remain a critical tool, a broader toolkit provides greater resilience across multiple scenarios of viral evolution. So far, the donor response has been heavily weighted toward vaccines, with over 70 percent of the grant financing raised so far being for the development, procurement, and delivery of vaccines, with much more limited funds available for tests, treatments, and strengthening health systems. From a risk-management perspective, we need to ensure that each country has access to a comprehensive COVID-19 toolkit of vaccines, tests, treatments, and PPE. Demand for vaccines will likely soon reach a saturation point, making this more comprehensive approach even more important. While there is growing evidence that natural immunity on its own is less effective than either vaccination or natural immunity augmented by vaccination, the global response should not treat vaccines as a silver bullet. Each tool is imperfect by itself, with varying durability, but each offers different types of protection. Deploying a comprehensive toolkit—including the new antivirals—will provide multiple lines of defense, reducing the risk of hospitalization, economic disruptions, and a fear-driven response every time cases surge or a new variant emerges. Many of the capacities required for a more comprehensive approach—oxygen, PPE, enhanced diagnostic capacity, and so on—will be of value not just for COVID-19 but also for many other health risks and diseases. On vaccinations, the focus should primarily be on fully vaccinating the most clinically vulnerable populations (in accordance with WHO’s Prioritization roadmap, WHO 2022a).

Policy Implication 2: Monitor the evolving virus and dynamically upgrade the toolkit. To enable a dynamic response to the evolution of the virus, the toolkit should be continuously updated via investments in surveillance, R&D, manufacturing, and health systems. The extraordinary speed with which Omicron spread around the world (a few weeks) should be a reminder that once a new variant emerges, the world will have little time to react. Continued investments in surveillance, R&D, manufacturing, and health systems make it possible to focus more safely and confidently on securing a resilient economic recovery with a stable return to economic, social, and school lives.

Policy Implication 3: Transition from an acute response to a sustainable strategy toward COVID-19, balanced and integrated with other health and social priorities. It is time to bring the different priorities together. The global response has thus far rightly focused on ensuring that each country can make COVID-19 tools available to its citizens. But despite the obvious and enormous global returns to accelerating the end of the pandemic (Agarwal and Gopinath 2021a), the international community has failed to generate sufficient and timely funding. The ACT Accelerator continues to face significant financing constraints, with

about \$15 billion in grant needs still unmet. And the supplies of tools have been highly episodic, impeding in-country delivery. With growing absorptive capacity constraints and vaccine hesitancy, over 100 countries are not on track to meet the 70 percent vaccination target by mid-2022. Africa Centers for Disease Control and Prevention (CDC) has called for a pause in vaccine donations until at least the second half of this year.

For better or worse, as demand for vaccination reaches a saturation point (due to subsiding infection rates, vaccine hesitancy, or other reasons), many countries will deprioritize COVID-19 immunization campaigns. Considering that we are operating with finite resources and that fighting COVID-19 is now a multiyear endeavor, we must gradually shift to a more balanced and demand-driven global response as we prepare for the end of the acute phase of the pandemic. As and when severe cases decline, there is a need to balance further investment on COVID-19 against addressing other health priorities, particularly those whose mortality and incidence have increased as a knock-on impact of the pandemic (for example, tuberculosis, malaria) (Heuschen and others 2021). These inherently difficult trade-offs will depend on individual country factors, such as disease burden, demography, and, ultimately, resource availability.

Policy Implication 4: Adopt a unified approach to reduce global risks posed by infectious disease. As we transition to fighting COVID-19 over the longer term, we must in parallel shift our approach to thinking about future threats.

The conversation on the immediate global response to COVID-19 has become somewhat detached from the need to scale up pandemic preparedness and response capabilities more generally and from the broader global health agenda. Further mutation of the SARS-CoV-2 virus remains a key risk for the world, with coronaviruses (both SARS-CoV-2 and other emerging and reemerging sarbecoviruses) now retaining pandemic potential going forward. An unknown number of animal coronaviruses, of unknown transmissibility and lethality, could emerge in the foreseeable future (Morens, Taubenberger, and Fauci 2022). From this perspective, many of the actions to fight COVID-19 (especially if, as seems likely, it is to stay with us forever) will also help reduce the risk of further mutations of the virus, reduce the risk of future pandemics, and enhance our abilities to deal with other pressing health issues. As investments against HIV, TB and malaria helped lay the foundations for many low and middle income countries' responses to COVID-19, so investments to defeat COVID-19, alongside ongoing investments to combat these earlier pandemics, will help such countries reinforce their capacities to prevent, detect and respond to future threats (Sands 2020). Yet thus far the benefits to pandemic preparedness from such disease-specific investments have been largely of the nature of serendipitous by-products rather than being intentional consequences. By being more purposeful about leveraging the synergies between investments to fight existing diseases and investments to counter new threats, we can maximize the extent to which investments to prepare for future pandemics pay dividends even in the absence of such unpredictable events. Otherwise, we face the risk that these investments in preparedness will not be sustained.

Many of the investments required for preparedness will pay such dividends: enhanced genomic and epidemiological surveillance capabilities, for example, will provide early detection and warning for pandemic threats but also enhance efforts to tackle tuberculosis, HIV, malaria; help prevent the spread of antimicrobial resistance; and contribute to the management of regionally important infections (dengue, yellow fever, enteric and other

respiratory infections) and noninfectious diseases. Such investments and those in R&D and distributed manufacturing will not be sustainable for the long term unless they have a function and are maintained between outbreaks. Some required investments, however, may not yield such obvious or immediate dividends. Confronted with low-yield but necessary investments, the donor community should recognize that its pandemic financing addresses a systemic risk to global economic and health security, and not just the development needs of particular countries or regions. The international community should therefore allocate additional funding for fighting pandemics and strengthening health systems both domestically and overseas.

These budgetary resources should be drawn from pools beyond the confines of official development assistance and constrained and overstretched health budgets. Reflecting this discussion, we take a look at COVID-19 scenarios and long-term risks and provide additional background on the four policy implications.

II. COVID-19 Scenarios and Long – Term Risks

COVID-19 is now expected to stay with us for many years as a recurring disease. This requires a global strategy to manage its long-term risks while ensuring we can urgently end the acute phase of the pandemic. After the Omicron wave, much of the world population is expected to be either vaccinated or have experienced at least one infection. There is considerable uncertainty about what comes after that, with the path of the health shock depending on the virulence of the virus. Will vaccines and/or prior infection provide long-lasting protection against severe illness and death? Or will future variants again be associated with severe disease and high mortality? A possible future post-Omicron scenario is one marked by broad-based immunity and a marked reduction in severe disease and death. If that happens, the world can gradually focus less on the health shock and prioritize returning the economy to something resembling its pre-pandemic state. However, a clear takeaway from the pandemic is that SARS-CoV-2 has the capacity to surprise us, and there remains a significant if unquantifiable risk of a much more severe variant taking over the world and causing millions of additional deaths and trillions of additional economic losses. Given the uncertainties, a scenario-based risk-management perspective is needed.

We foresee at least four possible scenarios in the post-Omicron world (Table 2). These scenarios are based on the scenarios developed by Jeremy Farrar (2022) in early 2022 and broadly aligned with scenarios developed by the WHO (2022c).

A. “Mild” Endemic Scenario (Scenario A): Future vaccines or repeated infections elicit long-lasting and broad protection against severe disease, and the spread of future variants has a limited impact on the functioning of health care systems. In this scenario, the world can gradually focus less on the health shock and prioritize restoring the economy.

B. “Injurious” Endemic Scenario (Scenario B): Vaccines and/or prior infections provide long-lasting and broad immunity, but there is potential for future variants that manifest high transmission or high severity of disease and mortality. In this scenario, a fraction of the population that has not developed immunity (including new birth cohorts; people who are immunosuppressed by cancer, HIV, or other conditions; or older individuals) will remain exposed to the risk of severe disease. Ensuring equitable access to antivirals (which can now significantly lower mortality risk) will be important in this scenario. However, the clinical

pathway for administering these treatments requires early detection of the virus, thereby making it important to also scale up testing capacity.

C. “Disruptive” Endemic Scenario (Scenario C): Vaccines and/or prior infections provide only temporary immunity, but all future variants have low disease severity. In this scenario, the global rollout of all tools will remain important. While the future risk of hospitalization for individuals might be low, the economy may be vulnerable to periodic disruptions to in-person schooling and work caused by high rates of transmission. Thus, it will be important to have strengthened public health measures in place (such as rapid testing) to ensure minimal disruption of daily life. Further, if immunity is not durable, regular boosters may be necessary, increasing the importance of regional manufacturing capacity to ensure equitable access to vaccines (a worthwhile investment with high social returns across all scenarios, but especially in Scenarios C and D).

D. “Dangerous Variant” Scenario (Scenario D): Vaccines and/or prior infections provide only temporary immunity, and there is potential for future variants to be highly transmissible and/or more deadly. Within this scenario, there is also a possibility of a second pandemic emerging while we remain exposed to the risks of COVID-19. Overall, in this scenario, the global rollout of all tools will remain important. More accelerated scaling up of R&D investments, strengthened genomic surveillance to detect new variants early, and enhanced in-country health systems to rapidly deliver medical tools will be critical priorities. Further, the regional manufacturing and distribution capacity (and public acceptance/education) will need to be optimized for speed such that the world can have a rapid and agile response to novel threats due to mutations.

One fundamental question is whether these scenarios unfold at a global level or whether people face different scenarios depending on where they live. The scenarios may play out differently in different parts of the world—divided by geography, demographics, patterns of population immunity, and access to and effectiveness of medical countermeasures and health care systems. It will also depend on the durability of protection provided by existing vaccines and the level of coverage—especially among the elderly and clinically vulnerable population. And the four scenarios may all emerge at different times or in different places, with ongoing risks to all. Further, as the scenarios illustrate, the global priorities may shift depending on the path of the virus going forward. Given the many unknowns today about which of these scenarios will materialize, the global priorities should be designed such that actions today will help secure lives and livelihoods in all possible future scenarios.

III. A Comprehensive and Dynamic Toolkit (Policy Implications 1 and 2)

Post-Omicron, a comprehensive response is needed given the various scenarios (Figure 4). The logic of this “comprehensive” and “dynamic” approach is as follows. The more the variants evade vaccines from an infection perspective, the greater the importance of other transmission reduction measures, such as testing-based behavioral actions and PPE. Treatments, including oxygen, are particularly important for the unvaccinated high-risk population and if new variants undermine vaccine protection against severe disease (or vaccine protection wanes over time). Given the plasticity of the virus and the explosive speed with which new variants spread, disease surveillance—underpinned by testing and gene sequencing—is vital in helping us understand which scenario we are in, in time to do something about it. Based on this logic, we can derive the following three priorities, which yield benefits in all possible scenarios, albeit to varying degrees:

1. Support countries to develop a comprehensive toolkit: While vaccines remain a critical tool, we need to move beyond an approach that is overly dependent on vaccines to one that includes testing, genomic surveillance, and therapeutics. The refreshed ACT Accelerator budget of \$23.4 billion (with about \$15 billion in grants), which outlines a financing need for vaccines, diagnostics, treatments, and health systems, is a good starting point. It will be important to see the ACT Accelerator budget as a dynamic tool, which can be updated depending on the evolution of the virus (as outlined above). Financing the strengthening of health systems is likely to become more important to reduce the risk of mutations, prevent the excess mortality that occurs when infections overwhelm health systems, and prepare for future pandemics. Many of the infectious disease outbreaks with multi-country impact have originated and had the greatest impact in countries with weak public health systems and with limited capacity to detect and suppress outbreaks.

2. Expand production of antivirals and ensure equitable access: The world now has access to effective oral antivirals that can significantly reduce the risk of hospitalization and death—if administered early. However, global production is expected to remain very limited in 2022, with most developing economies having no or very limited access to them in the near term. For example, Paxlovid has been shown to be 89 percent effective in preventing hospitalization, albeit on a small sample. Despite efforts to expand its production, only 120 million courses are expected to be available in 2022, of which 30 million are expected in the first half of the year. It seems likely that only a limited volume would be available to developing countries.

But even if 10 million were secured for these countries, about \$2 billion would be required to procure and deploy this volume (with adequate testing), which is currently not available. Generics are not expected until 2023. Substantial support will be required to expand the production of these lifesaving tools and create a pathway for equitable access. In addition, providing a comprehensive toolkit will be critical to enable countries to implement “test and treat” pathways that support diagnosis, prioritization and treatment with antivirals in the time frame required to maximize benefits. Many low-income countries will need to scale up their testing significantly. These actions will be particularly helpful if Scenarios B or D materialize, that is, if future variants cause severe disease. Further, global coordination will be needed to ensure that these drugs are not used as monotherapies, to minimize the risk of drug resistance.

3. Invest in R&D and genomic surveillance: The COVID-19 pandemic has been one of the greatest challenges faced by modern science. Yet the global scientific community responded with unprecedented scale, developing vaccines, tests, and treatments at record speed—saving uncountable lives (Agarwal and Gaule 2022). We must continue upgrading our toolkit to handle new SARS-CoV-2 variants, novel coronaviruses, and other threats through R&D investments (including by developing a universal vaccine against coronaviruses and improved antiviral drugs) to handle new SARS-CoV-2 variants, novel coronaviruses, and other threats. Similarly, there is a need for enhanced genomic surveillance capabilities, especially in developing economies. The heroic and rapid efforts by the scientific teams in Botswana and South Africa to detect and sequence the Omicron variant—which alerted the world to its threat faster than for any previous variant of concern—demonstrate the value of such investment and the critical need to expand surveillance capabilities in developing economies. These actions will also be particularly helpful if Scenarios B or D materialize; that is, if we encounter highly virulent future variants.

IV. Financing

For the financing gaps, we rely on the ongoing work on identifying financing needs. Regarding existing financing gaps for COVID-19, we rely on the consolidated financing framework for the ACT Accelerator. This framework was developed by the ACT Accelerator Facilitation Council Financial and Resource Mobilization Working Group to clarify sources of financing that could fund the ACT Accelerator budget between October 2021 and September 2022 (including based on inputs from the authors' respective institutions). When the framework was released in February 2022 (WHO, 2022b), it identified an urgent grant financing need of \$16.8 billion to meet the global COVID-19 targets. In addition, \$6.8 billion was identified as part of a larger investment (beyond ACT Accelerator agencies) to support countries' local delivery of COVID-19 tools. As of mid-March 2022, the grant financing gap stood at about \$15 billion. Separately, the G7 Pandemic Preparedness Partnership, the Report of the Independent Panel for Pandemic Preparedness and Response, and the World Bank and World Health Organization report for the G20 Joint Finance and Health Task Force (G20 2021; G7 2021; IPPP 2021; WB-WHO, 2022) have focused on identifying financing needs to address future pandemics. The WB-WHO report estimates the total annual financing need for a future pandemic preparedness and response (PPR) system to be \$31 billion, consistent with the estimate of the G20 High-Level Independent Panel (HLIP). However, considering current and expected domestic and international financing for the PPR, the report estimates the additional international financing required to fund a fit-for-purpose PPR architecture at about \$10 billion. Thus, reflecting the existing financing framework initiatives, we suggest that the international community make an additional \$15 billion in grant financing available in 2022 (primarily geared toward fighting COVID19 in line with the ACT Accelerator financing framework) and \$10 billion annually going forward to support PPR activities (in line with the WB-WHO and HLIP reports). There is a strong case for these funds to be made available as grant financing—given that ending the pandemic in a timely manner remains a global public good—and to ensure that developing economies can undertake necessary measures without being saddled with large debt burdens (Agarwal and Gopinath 2021a). The allocation of these funds should be guided by two criteria. First, as discussed under Policy Implications (1) and (2), the ACT Accelerator budget should be used as a dynamic tool, which can be updated according to the evolution of the virus. Financing the strengthening of health systems is therefore likely to gain importance going forward. Second, as discussed under Policy Implication (4), financing actions to help end the COVID-19 pandemic carry spending multipliers and spillovers on the pandemic preparedness agenda. Coordination of the various fundraising efforts and identification of areas of complementarity are therefore essential. Beyond these financing needs, there are additional domestic financing needs, which should be supported by concessional financing from multilateral development banks. For example, the World Bank's COVID health operations have already provided about \$15 billion in financing for COVID-19 tools (of which about \$6.5 billion is in IDA financing, of which a third is on grant terms). Going forward, there are various initiatives being considered, including the possibility of creating a new financial intermediary facility. At the same time, existing institutions and financing channels, including CEPI, Global Fund, Gavi, and the WHO, will continue to play an important role—especially given the high levels of complexity and fragmentation already apparent in global health. Maximizing the synergies between investments for preparedness and investments to fight existing diseases is vital to optimizing the impact of every dollar. Moreover, strengthened the procurement capabilities, streamlined

regulatory approvals, and improved coordination will be essential at national, regional, and global levels. The IMF also has a role to play in helping countries meet their financing needs—supporting their own efforts to open up fiscal space and potentially acting as a third-resort line of finance (Agarwal and Gopinath 2021a). Further, in 2021 the IMF’s Executive Board approved a historic Special Drawing Right (SDR) allocation of \$650 billion, which has made available substantial financial resources to all countries in these difficult times. Beyond that, the IMF is also exploring options to channel SDRs from countries with strong external positions to support global public policy goals through a Resilience and Sustainability Trust (RST). The RST’s central objective is to provide affordable long-term financing to support countries as they tackle structural challenges, including climate change and pandemic preparedness (Pazarbasioglu and Ramakrishnan 2022)

CONCLUSION

Even before COVID-19, major pandemics and epidemics such as plague, cholera, flu, severe acute respiratory syndrome coronavirus (SARS-CoV), and Middle East respiratory syndrome coronavirus, had hit humanity hard (Piret and Boivin 2021). And as societies evolve, so will infectious diseases, with an expected rise in the frequency of epidemics and pandemics in coming decades (Marani and others 2021). One of the dangerous legacies of the COVID-19 pandemic, exacerbated by the consequences of Russia’s invasion of Ukraine, is weakened capacity in developing countries to invest in their people (including in health) combined with lower appetite for grant support for development as countries prioritize their economies. This means the fundamental problem of weak health systems in developing countries and under-investment in global health threats will remain — unless securing resilience is recognized as a common goal and its financing is taken up as a global priority. There are large welfare gains from avoiding a pandemic like the Spanish Flu or COVID-19, estimated to be about 10 percent of a single year’s consumption (Martin and Pindyck 2021; Barro 2009), thus warranting greater policy attention to address the systemic threat from pandemics. Ending the acute phase of this pandemic everywhere is crucial, as is adopting a global strategy to manage the long-term risks of COVID19 and future infectious disease threats. We are all in this fight together, and collectively we can and must do better to fight the health problems facing humanity

REFERENCES

- Agarwal, R., and P. Gaule. 2022. “What Drives Innovation? Lessons from COVID-19 R&D.” *Journal of Health Economics* 102591.
- Agarwal, R., and G. Gopinath. 2021a. “A Proposal to End the COVID-19 Pandemic.” IMF Working Paper 2021/004, International Monetary Fund, Washington, DC.
- Agarwal, R., and G. Gopinath. 2021b. “Pandemic Economics” *Finance & Development* (December). Agarwal, R., and G. Gopinath. Forthcoming. “Seven Finance & Trade Lessons from COVID-19 for Future Pandemics.” *Oxford Review of Economic Policy*.
- Agarwal, R., and T. Reed. 2021. “How to End the COVID-19 Pandemic by March 2022.” World Bank Policy Research Working Paper, World Bank, Washington, DC.
- Agarwal, R., and T. Reed. Forthcoming. “Financing Vaccine Equity.” *Oxford Review of Economic Policy*.

- Barro, R. J. 2009. "Rare Disasters, Asset Prices, and Welfare Costs." *American Economic Review* 99 (1).
- Bedford, J., J. Farrar, C. Ihekweazu, G. Kang, M. Koopmans, and J. Nkengasong. 2019. "A New Twenty-first Century Science for Effective Epidemic Response." *Nature* 575 (7781): 130–36.
- Boum, Y., L. M. Bebell, and A. C. Z. K. Bisseck. 2021. "Africa Needs Local Solutions to Face the COVID-19 Pandemic." *Lancet* 397 (10281): 1238–240.
- Danzig, R., J. Farrar, and R. Hatchett. 2022. "What if We're in the Middle—Not the End—of the Pandemic?" *Washington Post*, January 31. Farrar, J. 2022. "COVID-19 Variants: Possible Scenarios and Suggested Actions." Unpublished.
- Group of Seven (G7). 2021. "100 DAYS MISSION to Respond to Future Pandemic Threats: A Report to the G7 by the Pandemic Preparedness Partnership."
- Group of Twenty (G20) High Level Independent Panel. 2021. "A Global Deal for Our Pandemic Age: Report on Financing the Global Commons for Pandemic Preparedness and Response."
- Heuschen, A. K., G. Lu, O. Razum, A. Abdul-Mumin, O. Sankoh, L. Von Seidlein, U. D'Allesandro, and O. Müller. 2021.
- Public Health-Relevant Consequences of the COVID-19 Pandemic on Malaria in SubSaharan Africa: A Scoping Review.
- Malaria Journal* 20 (1): 1–16. Independent Panel for Pandemic Preparedness and Response (IPPP). 2021. "COVID-19: Make it the Last Pandemic." Geneva.
- International Monetary Fund (IMF). 2016. "Analyzing and Managing Fiscal Risks Best Practices", IMF Policy Paper; May 4, 2016.
- International Monetary Fund (IMF). 2021. *World Economic Outlook*. Washington, DC, October. International Monetary Fund (IMF). 2022. *World Economic Outlook*. Washington, DC, January.
- Lancet COVID-19 Commission. Forthcoming. "Lancet COVID-19 Commission Report." Marani, M., G. G. Katul, W. K. Pan, and A. J. Parolari. 2021. "Intensity and Frequency of Extreme Novel Epidemics." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 118 (35).
- Martin, I. W., and R. S. Pindyck. 2022. "Welfare Costs of Catastrophes: Lost Consumption and Lost Lives" *Economic Journal* 131 (634): 946–69.
- Morens, D. M., J. K. Taubenberger, and A. S. Fauci. 2022. "Universal Coronavirus Vaccines—An Urgent Need." *New England Journal of Medicine* 386 (4): 297–99.
- Pandemic Preparedness Partnership (PPP). 2021. "COVID-19: Make It the Last Pandemic." Geneva.
- Pazarbasioglu, C., and U. Ramakrishnan. 2022. "A New Trust to Help Countries Build Resilience and Sustainability." *IMF Blog*, January 20, 2022.

- Piret, J., and G. Boivin. 2021. “Pandemics throughout History.” *Frontiers in Microbiology* 3594. Sands, P. 2020. “HIV, Tuberculosis, and Malaria: How Can the Impact of COVID-19 Be Minimised?” *Lancet Global Health* 8 (9): e1102–e1103.
- Saville, M., Cramer, J.P., Downham, M., Hacker, A., Lurie, N., Van der Veken, L., Whelan, M. and Hatchett, R., 2022. *Delivering Pandemic Vaccines in 100 Days—What Will It Take?*. *New England Journal of Medicine*.
- World Bank (WB) and World Health Organization (WHO). 2022. *Analysis of Pandemic Preparedness and Response (PPR) Architecture, Financing Needs and Gaps*. G20 Finance and Health Task Force. World Health Organization (WHO). 2021.
- Strategy to Achieve Global Covid-19 Vaccination by Mid-2022. Geneva. World Health Organization (WHO). 2022a.
- WHO SAGE Roadmap for Prioritizing Use of COVID-19 Vaccines. Geneva. World Health Organization (WHO). 2022b. *Consolidated Financing Framework for ACT-A Agency and InCountry Needs*. Geneva.
- World Health Organization (WHO). 2022c. *Strategic Preparedness, Readiness and Response Plan to End the Global COVID-19 Emergency in 2022*. Geneva.

**A CRIMINOLOGICAL STUDY ON CYBER SECURITY OF BANKS IN
SRI LANKA**

K.G.L. Chamuddika¹, K.G.N.U. Ranaweera²

**Department of Criminal Justice, General Sir John Kotelawala Defence University,
Sri Lanka¹**

**Department of Criminology and Criminal Justice, University of Sri
Jayewardenepura, Sri Lanka²**

ABSTRACT

Banks are a critical category that is vulnerable to cybercrimes in every country. The objectives of the study were to investigate the nature of cybercrime against financial institutions and the security precautions that have been taken by those institutions. Seven banks were selected using the lottery method under simple random sampling. Key informant interviews and an online questionnaire survey were utilized to gather data. Descriptive statistics, inferential statistics and non-para-analysis with SPSS and excel tools were applied. The study found 16 incidents were reported from 2016-2017 and had started to increase drastically in 2018 with 22 incidents, while 2019 reached its climax of 24 incidents and a slightly decreased in 2020 with 21 incidents. From 2016 - 2020 higher numbers of cybercrimes occurred during April, May, and December months. Phishing and Dos attacks were the highest reported cybercrime and email phishing, spyware, computer viruses, http flooding, SYN flooding, CSRF, SQL injection, crypto, and locker ransomware were the techniques used by intruders to damage the system. Financial gain was the core motivation for such attacks by the intruders. Though the Central Bank of Sri Lanka issued a Baseline Security and Standards to protect the banking system, System precautions were taken under identity management, data security, information protection process, monitoring and detection process to secure the network system. Inadequate awareness of the staff, negligence and lack of technical control were identified as the main causes for scourge of banking network. The use of robust anti-phishing with spam filtering systems, which filter before reaching email servers, biometric authentication, design future cyber security strategies to calculate cost impact caused by the cyber-attacks and updating the system with sophisticated policies monitored by the Central bank were the implications suggested for the identified issues.

Keywords: Cyber security, Banking System, Sri Lanka

Marine Pollution-Challenges and way forward for Pakistan

Sheeba Irfan

PhD. Scholar, Centre for South Asian Studies,
University of the Punjab, Lahore, Pakistan

Abstract

Marine pollution is a serious problem all over the world; the main goal of this study is to address climate change and its effects on human health and marine wildlife. Solid waste management refers to the continuing disposal of solid waste that is no longer valuable to people. Marine pollution is caused by fossil fuels such as oil and natural gas, which emit hazardous emissions when removed from the ground. This article provides a clear and comprehensive picture of the facts and knowledge around the primary concerns affecting Pakistan's seas and interconnected coastal regions as a result of marine pollution. The research has analyzed the data under subjective approach using the qualitative method of research. The research has adopted the descriptive method of research. The most effective way to address the issues posed by social and economic risks in Pakistani seas is to apply interesting regulations on a large scale. The most pressing requirement is to close the knowledge gap and find a path forward in the current circumstances to avert this problem in Pakistan's seas. This study helps environmental scientists, students, and policymakers in addressing the issue of marine pollution.

Keywords: Marine pollution, Human Health, marine species, challenges, environmental Threats, maritime environment, oceans

Introduction:

In the same way as the human body needs health in order to be active and fertile, the environment requires health in order to support living creatures and life on this planet. Ocean pollution studies have been conducted based on the following factors of effects; Extreme risk to living resources, human injury, resource depletion, and interference with other marine users. The first two groups and their interrelation are presented in this work. Along with particular ocean species afflicted by oil spills, large marine animal stocks show little evidence of being harmed by pollution. The research looks at the growing hazards to human health in the marine environment, mainly from toxic sea foods, sewage pollution, and particles including mercury, oxide gas, cadmium, lead, organic waste, and oil. (Muhammad, 2017) Marine resources are vital to humanity because they generate trillions of dollars in annual revenue Fishing, navigation, tourism, trade, sports, and livelihoods are all examples. It is stated that the next breadbasket will be in the oceans due to the vastness of marine resources. The South Asian Seas region, which is rich in natural resources, is under a lot of strain from marine pollution. The Ocean is the world's largest and more significant part of water; its control of extensive water and it has been most stable ecosystem. The oceans take diverse elements that Although water from the land flows into the ocean, the ocean itself does not change dramatically. However, as global industry has grown in recent decades, ocean

pollution has gotten worse, creating considerable changes in the local marine ecology, which are projected to continue. (Groundwater, 2021).

Oceans are the Earth's largest water bodies, Earth is known as the "Blue planet" since it is covered with 71 percent water in the form of surface land. Water can also be found underground and in the form of water mist in the atmosphere. The Earth has overflow of the water in land surface, but hardly usable water for humans is only 0.3%. Another 99.7% of water is in the oceans, ice caps, soils and transient into the atmosphere. Oceanic life contains the greatest biodiversity on Earth whether in a large city close to a sandy beach, we all depend on the ocean in different ways, like the frozen ice caps of the arctic regions to the warm waters of the equatorial coral reefs, on the other side, from deep seas want to shallow marine algae. In the whole world, over 700 million people directly or indirectly depend on the ocean of our planet; Apart from the food the sea provides us oxygen to breathe through the key role of the water cycle, and water to drink and usage for daily routine. The oceans have absorbed carbon emissions and extra harmful heat. But unfortunately, our oceans are under threats. (Azra Jabeen & Muhammad, 2015) Increased human activities have had a significant impact on Marine life living in the Earth's ocean in recent years. Ocean pollution also known as the Marine pollution, is caused by different sources, and is extremely damaging to Marine species. Marine pollution is increasing the material such as the oil, industrial and agriculture waste, plastic as well as the chemical spectrums into the ocean. Pollution from a variety of sources in the maritime environment has gotten a lot of attention and discussion. Pollution and regional concerns, but much more has to be done to engage the region's countries. In terms of awareness and capacity building, Climate change-related increases Sea temperature, rise of Sea level, and Ocean acidification cause serious threats to marine biodiversity, coastal and island communities, and to national economies. (Guo, 2017).

The research has adopted the descriptive method of research. This research solely relies on the secondary sources of data i.e., articles, books and online sources. The research has analyzed the data under subjective approach using the qualitative method of research.

Definition of Marine Pollution:

Dr. Geert Potters, a recognized expert on marine pollution, claims that "Marine Pollution is defined as change in chemical or physical condition or the biological contents of water in a supply that prevents or limits further use of the water, impairs man's aesthetic enjoyment of the water. Aesthetic enjoyment means that only human use of water that allows it to be returned to the stream, lake or other source of supply unchanged in quality or quantity" (Jyoti, Pant, Sing, & Tiwari, 2020) The "UN Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) The Marine pollution defines as pollution of the marine environment means the introduction by man, directly or indirectly, of substances or energy into the marine environment, including estuaries, which results or is likely to result in such deleterious effects as harm to living resources and marine life, hazards to human health, hindrance to marine activities, including fishing and other legitimate uses of the sea, impairment of quality for use of sea water and reduction of amenities" (subsections) According to Jacques Cousteau "Marine pollution occurs when harmful, or potentially harmful effects result from the entry into the ocean of chemicals, plastics, industrial, agricultural and residential waste, noise or the spread of invasive organism. Most sources of marine pollution are land-based. The pollution often comes from nonpoint sources such as agricultural runoff, wind blow debris and dust," (UNCLOS, 1982) (Muhammad, 2017)

Types of marine Pollution:

On the earth the oceans remain the most exorbitant divers and curious places. Over the last few decades the study conducted on the marine life shows that this splendid environment is under the severe threats from the human intervention. Our ocean polluted by man-made and natural activities is affecting ecosystem across the whole world, and endangerment is not just too marine animals. According to oceanographic and atmospheric most of the pollution comes from the world's surface. Marine species often eat these pollutants. The marine life is facing Chemical pollution has caused lasting damage since millions of tonnes of waste from businesses and agriculture are poured into the ocean every year. The alarming scenario is that ocean pollution affects 1,000 species of marine animals, and over 500 areas in seas have been deemed dead zones, where marine species cannot survive. (Schachter, Oscar, & Serwer, 1970).

1. Marian Pollution from land based activities

According to a research, about 8millions tones of plastics are consciously/intentionally discharged into the ocean, in the whole world. It is shocking news for us the simplest plastic used in markets for shopping and grocery bags take over hundred years to crumble. It is uncertain that food wrappers and containers produce 31.15% whereas bottles and plastic caps produce 15.5% of pollution in the environment. 11.18% of environmental pollution is caused by the plastic bags while straws and cans produced 8.13%, and 7.27% pollution in the environment is caused by the beverage bottles. Every year, Pakistan produced solid waste of 30 million tons; nine percent is based on plastic. Every year here, 55 billion plastic bags were making. Use of non-recycled bags mostly finds out to open garbage dumps, municipal sewers and sanitary landfill thus, making garbage disposal treatment less capable by choking; consequently, this adds to the costs of utility procurement (Khan & Mukheed, 2021).

There are sever environmental threats in Pakistan; wastage of plastic comes from to street corners, villages, towns, and big cities, in the air. Similarly, on the seaboards, in fresh water bodies and in the water tunnels, we find accumulation of plastic waste. Everybody has a responsibility to avoid plastic things, for example, they should buy cotton buds made with cards instead of plastics, always use usable bottles to drink and don't use the plastic straws. Do don't use the micro beads items, they use polyethylene and polypropylene for common ingredients. Never flush plastics down the toilet (Joyner, Christopher, & Frew, 1991).

2. Marine Ecosystem

Various anthropogenic operations on land and at sea, such as fresh water obstruction for irrigation, dredging, and the re-suspension of polluted sediments. This sediment have had a significant impact on the Marian ecosystem includes mangroves, fresh water and saltwater. Urbanization and agriculture sector is the main cause of the runoff from the land. Runoff generated from other different sources like heavy traffic such as cars, trucks, septic tanks, harvesting operations and farms, often called to non-point pollution. On the daily bases thousands of tons of trash and wastage of water is being thrown into the oceans. Another factor is the inland mining—an influx of minerals and soil sublimite. A real threat to the marine ecosystem is thronging to rivers and deltas. Runoff can be dangerous for marine species and coral sandbars.

3. Radioactive pollution

The waste spectrums left behind by the usage of harmful materials are always the source of radioactive contamination. Contaminated waste is usually the result of a nuclear process, such as a nuclear division. Nuclear reactors, nuclear power reactors, and other nuclear weapons all utilise this material. Nuclear power stations are the source of significant radioactive contamination. (Azra Jabeen & Muhammad, 2015)

4. Large scale oil spills

Ship pollution is a major cause of maritime pollution, with oil spills being the most damaging consequence. Oil is the worsen cause of the ocean pollution; oil spills is more dangerous than the trash and wastage. Only 12% of oil dumped in the oceans comes from regional results from oil spills. Alongside, Storms, catastrophes, and mishaps cause thousands of trunks to be lost each year on various ships. This is due to noise pollution, which disrupts the balance of marine life, and is produced in part by the mode of transportation, insufficient seaweeds, and ballast water. Oil spilling from the ground surface is extremely hazardous to marine life. Oil spills is smother for marine life to death and conduct to developmental changes and manipulation of the thermal surroundings of that they do survive. Eventually, they effect the whole ecosystem of the marine life along with the deep sea and the coastlines.

WWF-Pakistan expresses serious concerns over oil spill along Karachi coast

5. Coastal Development \Oceanic mining:

Pakistan is a littoral state Coastline is about 990 km long, in the North Eastern Arabian Sea of the Indian Ocean. The coastline of Pakistan is divided into two provinces namely Sindh and Baluchistan. It is located in the north east of the country. Pakistan Is a developing state with the majority of the population concentrated in Karachi—the country's only port city. The influx of people puts a strain on both natural and man-made coastal resources. Coastal regions have distinctive geological, biological and ecological traits that set them apart from the rest of the world. They are not only significant to people, but they also have relevance for terrestrial and marine life forms. The coastline area is one of the most fruitful places, providing not only fish and other seafood but also facilitating massive trade. Karachi's seashore is under threat from pollution, industrialization and climate change. A single hazard may not be particularly dangerous, but cumulative strain on the ecosystem could be disastrous. (Sayied, 2007) Ocean mining in the deep sea is another form of marine pollution. Deep sea mining is a burgeoning field of experimental seabed mining; the ocean floor is a valuable source of gold, copper, silver, and zinc, which forms sulphide sublimate up to 3,000 metres below. Deep sea mining's

severe environmental repercussions are particularly detrimental to the low level of the water, and it increases the toxicity of the region, according to scientific research. Oil spills and hazardous chemicals have wreaked havoc on the region's environment.

6. Thermal and Atmospheric pollutants:

A different type of pollutants is getting through from the air and rain. Some water pollution comes from the air, which settles into water flows and oceans. Soil pollution consists of pollutants and containments. Thousands of different organic chemicals may become soiled, and water pollutants may intentionally and unintentionally release into the oceans. The most dangerous thing is carbon dioxide which has developed the environmental change. The oceans are consuming in surplus, and becoming more toxic and acidic. Another most common issue is the waste of the industrial and agricultural that is being discharged into the oceans resulting in marine pollution. The discarding poisonous liquid directly effects on marine life. On the other side, they raise the high temperature of the Ocean—a phenomenon called as thermal pollution. Due to higher temperature the marine species are dilute and cannot survive in this environment (Baird, Rachel, Simons, & Stephens, 2009).

<https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid>

7. Deliberated discharge:

Destructive waste, such as mercury discharged by manufacturing industries, makes its way up the food chain to bigger species ingested by humans. Agricultural toxins would put animals and plants in direct biological risk by raising water temperatures, and this endangerment might lead to lethal circumstances. Scientists believe that up to 100,000,000 metric tonnes of plastic rubbish is poured into the world's oceans, which is a highly concerning problem. Plastic and fishing net discarded is entanglement for wildlife, certainly restricting their movement, and such entanglements more than mere starving them cause injuries to the wildlife. Its vulnerable situations for the Dolphins, turtles, crabs, sharks, crocodiles and sea birds. Another problem is the sewage passed directly into oceans, including mining particles and human wastage. Every year, more than one million marine species are killed by the Sea pollution. 300,000 dolphins and other Whales were dying because of entangled in the fishing

net other discarded off items. Every year 100000 sea mammals are killed in the oceans by the ocean pollution. (GOUJON, 2019)

Law of sea and convention

1. Dictatorial Jurisdiction and standard setting:

Traditionally, the law of the sea did not impose littoral governments' obligations to manage pollution at sea; rather, it simply permitted them to do so. Article 24 of the High Seas Convention requires governments to contented oil pollution from ships, pipelines, and maritime operations; however, it does not specify the satisfied or standard of those restrictions as required by previous treaty articles. This is very essential to create measures of volition to personal states although in many factors covered by the article 24, it didn't require them to confirm or adapt to applicable international laws such as the 1954 and 1973 conventions on dependent pollution generating by shipping actives. (Juridica, 1994)The common threads increases day by day, and the reach of the national laws was given to costal lands control to conserve and manage the ocean's beneficial resources, as well as to protect the sea ecosystem from human-caused damage. The demands for a proper approach by developing nations to the abundant natural riches of the deep ocean bottom and seabed per national authority and powers guided the Common Heritage of Mankind (CHM). This issue has remained unresolved for more than a decade, with issues such as the depletion of high sea fish stocks, endangered deep sea marine species, and biodiversity found in submarine mountains, hydrothermal inlets, and coral reefs, marine scientific research activities, marine species, underwater noise pollution, harmful effects of climate change, including unregulated geological research, carbon dioxide, and many other toxins; and much more. "The basic principle of legal framework for the high seas, Such as the Constitution for the sea the 1982 LOSC gave the legal base for the defense of the high seas. Part VII is the based on the Sacrosanct holly base independence of the high seas, a provision of the LOSC was careful to create the balance. Regional states are required to implement these rights with due Regard for the rights of other states. According to the article 192 generates unfounded tasks for all the states to control the ocean environment that is highly applicable to the high seas. The 1992 convention is based on the Biological Diversity; its provision has no alternate in any other instrument. LOSC have many other important provisions regarding to reduce and control of the marine pollution, and responsibility of the states to protect and preserve fragile ecosystem, destruction of habitat, threatened, or smoothed species, or other forms of ocean life against pollution" (Boyle & E Alan, 1985).The legal system on the high seas is a crucial subject in maritime law. The 3rd United Nations Conference on the Law of the Sea (UNCLOS III) contemplates various significant modifications to the present high seas regime by raising the territorial sea maximum limit to 12 nautical miles (nm). The construction of an exclusive economic zone (EEZ) that extends up to 200 nautical miles from an imaginary line from which the Costal line Sea's respirator is measured in the new Maritime Zone was the most important aspect. The high seas and land were lowered by the new regulation of the Common Heritage of Mankind (CMH) for mineral riches in the deep rooted sea bottom and coast beyond. Some states adopt the essential measures for the existence of the marine environment in the high seas under the law of the sea, some other criteria based on part XI for the region and part XIII for marine scientific research. The requisite disagreement circumstances in section XV, on the other hand, are fully applied to the protection of the high seas, which is an important reason why the LOSC is the principle of universal instruments for the high seas. The difficulty is that enforcing the rules is a major concern on the high seas. As a result, no

other global instrument provides as comprehensive a law for state accountability and high seas protection as the 1982 LOSC. (Boyle & E Alan, 1985).

Effects of Marian Pollution:

Ocean pollution has a variety of factors that harm both marine life and humans directly or indirectly. Here are some of the most prevalent causes of marine pollution.

1. Threat to human health:

Land surface pollution always comes from by the human; now a days, it's very alarming situation for human health due to oceanic pollution. Many dangerous particles are being consumed and eaten by larger carnivores many of which seafood items are used in daily life and eventually we eat it. Pathogens entering the food chain through sewage will be conducted back to humans through seafood. Probably lethal diseases such as cholera, typhoid and many others are in fact highly widespread in Pakistan. Polluted beaches concentrate the high risk of infectious diseases, and ruins beach aesthetic and tourism. When the high dangerous chemicals contaminated animals get laid down in a human body, it can cause many severe health conditions like cancer and birth defects (Khan & Mukheed, 2021).

2. Dangerous for ocean animals:

Ocean animals are direct victims of Marine pollution. Oil spills has instant reactions on the marine animals gills and suffocate their marine lives. Oil spills directly effects the seabird feathers, and they may not be able to feed their young ones also they can't fly in this situation. Ocean species that aren't killed by the oil crude they may suffer from cancer, behavioral changes and become unable to reproduce. There is vulnerable situation for marine animals due to plastic trash. Many animals were entangled or suffocated owing to discarded fishing nets like dolphins, fish, sharks, turtles, seabirds and crabs. For example, per day Karachi produced almost 500million gallons of waste water, which is disposed of in coastal waterways Approximately 87 percent of hazardous waste from industry is dumped untreated into the Arabian Sea. Karachi produces an additional 13,500 tonnes of municipal solid trash per day, much of which ends up in coastal seas. Water is a finite resource on Earth, thus this is a highly concerning problem. Protecting the waterways entails safeguarding all types of groundwater present in aquatic bodies.

3. Reduction of Oxygen in seawaters:

As increasing wastage and harmful chemicals in the ocean normally deteriorate over last many decades, it uses oxygen to do so, its impacts is in the ocean. Low level of oxygen in the ocean cause the death of ocean animals like as, dolphins, penguins, sharks and whales. Oxide chemicals and excess of nitrogen and phosphorus in ocean water is also a main factor of oxygen reduction. It's very alarming condition if we don't deal with the oxygen depletion happened in an area of the sea; it can become a dead zone where no marine life can exist. Oceans provide a home base environment of the marine species, and everyone should save this environment and be responsible for the cleaning of ocean so that the marine species grow and thrive for a long time. According to Robert Swan "The greatest threat to our is the belief that someone else will save it" (MacDonald, 2020) This is a well-known issue, and ocean pollution which originates from a variety of sources is a key contributor. Before a few decades, the earth could develop all of mankind's actives and the ocean is polluted, but as time goes on, the earth's capacity to absorb human waste diminishes. Pakistan is the world's

sixth most populous country with major environmental problems. The household wastage needs to maintain a balance for continual supply of water for ever rapid growing population is not only contagious but also consume the land surface and underground water recourses. Among the 122 countries in the world, Pakistan is ranked 80 for 'Water Quality,' and majority of deaths take place due to waterborne diseases. The human health issues such as respiratory, vision disorder and auditory are being caused by noise and air pollution. On the other side, the global warming and climate change are creating extreme floods and droughts that are the responsible for the loss of valuable life. (GOUJON, 2019)

4. Growing Environment:

It is common knowledge that the world's climate is rapidly changing, and this will have a significant impact on blue resources. The earth's climate is rapidly changing, as a result, sea or ocean acidification occurs, and serious consequences may result. Environmental changes are primarily due to pollution created by humans. It might devastate the fishing industry as well as the minerals that are yet to be discovered. In order to survive, the government must enhance public awareness in terms of cleanliness and pollution's consequences. It is a significant prospect that is in the hands of the nation to preserve their resources from being squandered. As the ecosystem evolves, everyone should be aware of its negative features and consider ways to mitigate them.

Recommendations:

According to the international Maritime Organization (IMO) laws as of 1st January 2020, all international sailing boats have to use less sulfur fuel with some coastlines used to put the scrubbers. But this is not more than enough, it's very important that environmental controls need to be introduced in line with what's happening on land surface. On the other side, more costal ports need to take a stand, restrict the ship numbers, and they should provide green electricity and manage their own standards to restrict the worst environmental convicts. Further, we need Eco friendly way to strengthen in these floating cities. Government and private sector should control and reduce these problems; whoever is involved should keep a balance between health and cleanliness of blue resources. They should adopt proper planning and management in this regard to take opportunities of human resources without any harming and destroying anything or anybody. Recommendations are given to decrease and control the dangerous effects of Marine pollution, a problem for our marine ecosystem and environment. Main factor of the marine pollution globally consists of almost 80% from land based sources. Approximately, 2.2 billion people worldwide are at danger and threatened as a result of ocean pollution on a global scale. According to the London convention, Pakistan must not permit untreated sewage to be discharged into the sea. Proper waste material treatment should be inducted at industrial areas. Globally, standards should be followed for the sewage that is discarded into the sea. Recycling and reusing policy can be enforced in cities/ states. The government should regulate construction treatment plants, and prosecute any enterprises that break the law. For the sake of money, people should launch environmentally responsible projects. The Monaco model can be followed in this manner. France has essentially forced its concept of "responsible trading" on the little state's coastline. The government should provide subsidies and other incentives to environmentally friendly enterprises. Eco friendly industries could be admired at the governmental level. The discharge of hazardous waste could be monitored by responsible authorities who would take the same precautions as international standards. It is critical that all yachts are well-informed and aware of the dangers of marine

pollution. Public awareness programs play a vital role in educating the general public through print, electronic and social media. According to the Article 9 of the Constitution of Pakistan 1973, gave the right to protection of the life of a person, but along with they were not cleared the right of pollution free friendly environment. The Constitution can be amended by the parliamentarians to secure the rights to the pollution free clean and friendly environment. It will save and preserve the social life of citizens against injustice and social crimes. Pakistan has been facing an existential threat from climate humiliation for many years. It is not only the government's responsibility to handle all these challenges; everyone has a responsibility to play a key role in the preservation of the oceans. They must get out of their comfort zones in order to protect the environment. It is a moment when all of these suggestions and recommendations must be implemented under the MSA (Metropolitan Statistical Areas) or the ministry of Ports and shipping. On the fortnight, a committee should provide progress reports and debut new multimodalities. (Azra Jabeen & Muhammad, 2015) The obstacles are tough to overcome in this vital area. In the South Asian area, Pakistan has the highest rate of mismanaged plastic. Plastic bags are forbidden in several nations across the world, including Bangladesh, France, and Rwanda. Pakistan has made steps to outlaw the use of plastic bags in its capital, Islamabad, as well as neighbouring cities such as Lahore and Hunza. Due to the increasing coastal development, the world's coastal water and seas are going to deteriorate, and the main cause of the marine pollution are ships, land surface sources of pollution, and other threats. On the international marine pollution issues, The Environmental Protection Agency (EPA) assists the US government in preserving the country's environmental and economic interests across the world. EPA collaborates with US official agency partners, businesses, non-governmental organisations, and other countries to ensure that international decisions and management of maritime pollution concerns support EPA's goals. They fight to preserve human health, marine species, and the natural environment—the air, water, and land that life depends on. Massive variety of Coral reefs is found in the coral reefs as they make up 25% home of all marine creatures. This number is astonishing; the ocean floor is covered with 0.2% of the coral reef, and it increases their ecological importance immensely. Coral reefs have tremendous value for ecosystem services, like tourism, fisheries and coastline defense. Approximately, global economic value of the coral reefs is about 30 to 375 billion USD per year. In this region, future intervention is required in areas such as marine litter, unplanned human settlements, untreated solid and sewage waste disposal, industries, and coastal and marine development. Marine mammal exploration and management, coral reef protection, and marine biodiversity sustainability all require regional norms. All other issues are being exacerbated by climate change.

Conclusion:

Marine pollution has recently gotten a lot of attention because of its negative effects on human health, marine biodiversity, and climate change. Inappropriate dumping of unused or discarded plastic wastage contributes to climate change. Misuse of urban wastewater discharges, landfill rubbish, and plastic debris from agricultural activities; in particular, poses a huge threat and raises serious concerns about land pollution. The enormous weight placed on the earth planet is growing by the day, and the situation is spiraling out of control. Marine animals, sea turtles, corals, and vital fisheries are all being harmed by unreported and unregulated fishing, destructive fishing tactics, and invasive species. Pollution in the water, particularly from land-based sources, and alien species Temperatures in the sea have climbed. Sea-level rise caused by climate change and ocean acidification are severe threats to marine

life. Biodiversity benefits coastal and island people, as well as the national economy. Now days, the policy framework is vacant at central and provisional levels that engrave the different angle of use of plastics and plastic waste management in high level. Marine and island fisheries, as well as aquaculture, have a significant potential to become a far more powerful economic and social development mechanism in Pakistan. Domestic and industrial pollution, as well as agricultural run-off, pose major dangers to the marine and coastal ecosystems, as well as the water of the island and the Indus delta. It is impossible to reduce pollution without effects. International treaties provide minimal protection standards that independent states must follow based on their economic and social situations. Whatever the conventions indicate, the tone of a country's policy reflects its political objective. National policies must be developed with the economic and technical foundation in mind.

Bibliography

- Azra Jabeen, X. H., & Muhammad, A. (2015). The Challenges of Water Pollution, Threat to Public Health, Flaws of Water Laws and Policies in Pakistan. *Journal of Water Resource and Protection*, 6-7. <http://www.scirp.org/journal/jwarp>
- Baird, Rachel, Simons, M., & Stephens, T. (2009). Ocean Acidification: A Litmus Test for International Law. *Carbon & Climate Law Review*, 459-71.
- Boyle, & E Alan. (1985). Marined Pollution under the Law of the Sea Convention. *The Americal Journal of International Law*, 347-72. <https://doi.org/10.2307/2201706>.
- Groundwater. (2021, March 21). *Groundwater Information on Earth's Water*. Retrieved from [https://www.ngwa.org/error/404?aspxerrorpath=/what-is-groundwater/About-groundwater/information-on-earths-water.:](https://www.ngwa.org/error/404?aspxerrorpath=/what-is-groundwater/About-groundwater/information-on-earths-water.)
[https://www.ngwa.org/error/404?aspxerrorpath=/what-is-groundwater/About-groundwater/information-on-earths-water.](https://www.ngwa.org/error/404?aspxerrorpath=/what-is-groundwater/About-groundwater/information-on-earths-water)
- Guo, D. (2017, March 22). *Analysis of Global Marine Environmental Pollution and Prevention and Control of Marine Pollution : Proposal of Sollutions*. Retrieved from [https://upcommons.upc.edu/handle/2117/106236.:](https://upcommons.upc.edu/handle/2117/106236)
[https://upcommons.upc.edu/handle/2117/106236.](https://upcommons.upc.edu/handle/2117/106236)
- GOUJON, M. A. (2019). ASSESSING THE 2017 CENSUS OF PAKISTAN USING DEMOGRAPHIC ANALYSIS:A SUB-NATIONAL PERSPECTIVE. *econstor*, 4-5. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/207062/1/1667013416.pdf>
- Joyner, Christopher, C., & Frew, S. (1991, March 12). <https://doi.org/10.1080/00908329109545949>. Retrieved from Plastic pollution in the Mariine Environment: <https://doi.org/10.1080/00908329109545949>.
- Jyoti, V., Pant, H., Sing, S., & Tiwari, A. (2020). Marine Pollution, Sources, Effect And Management. *Research Gate*, 73-96.
- Juridica, D. (1994, 11 16). United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) . pp. 18-19. <https://www.jus.uio.no/english/services>
- Khan, A., & Mukheed, M. (2021, June 29). *Plastic Pollution in Pakistan: Environmental and Health Implications*. Retrieved [https://www.longdom.org/author/alisha-khan-13364.](https://www.longdom.org/author/alisha-khan-13364), from [https://www.longdom.org/author/alisha-khan-13364.](https://www.longdom.org/author/alisha-khan-13364)

- Muhammad, T. (2017). Socio-Ecological Analysis of Karachi Harbour Area-Non Adherence of Marine Pollution Laws. *Pakistan Journal of Criminology*, 60-73.
- MacDonald, D. (2020). “The greatest threat to our planet is the belief that someone else will save it.”. *Linkedin*, 1-2. <https://www.linkedin.com/pulse/greatest-threat-our-planet-belief-someone-else-save-dan>
- Pollution Laws. *Pakistan Journal of Criminology*, 60-73.
- Schachter, Oscar, & Serwer, D. (1970). *Marine Pollution Problems and Remedies*. UNITAR *Research Reports*. New York: United Nations Institutd for Training and Research. <https://doi.org/10.1080/00908329109545949>.
- Sayied, N. (2007). Enviornmental issues in coastal water-a case study of Pkaistan . *World Maritime University*, 15-16. http://commons.wmu.se/all_dissertations

Christmas as an epitome of Chinese students' interest in Western culture

SANTA STOPNIECE

Suzhou Polytechnic Institute of Agriculture

ABSTRACT

Across the years of teaching in China in a variety of education institutions the courses related to communication and culture, it has been striking to notice the main themes that Chinese students are interested in as regards to Western culture. Christmas stands out as an epitome of Chinese research interests, and the main focus is usually on the origins of festivity, comparing Christmas traditions in various Western countries, and food.

In China, the phenomenon of 'everyday Christmas' can sometimes be observed, whereby in some places (offices, restaurants) the Christmas decorations remain standing whole year round, or for several months after Christmas. Perhaps, it is similar to how red lanterns stand for the Chinese culture in the West, but are not being used in China the whole year round. Tourism to Santa Claus village in Finland, Rovaniemi, Lapland, in Arctic circle, also been very popular in China, at least pre-pandemic when travel was much easier.

The method of the study is the content analysis of student presentations prepared for the Western culture course as well as focus group discussion where a number of students reflected on the reasons of interest in the topic of Christmas as their research choice. For example, it was discussed that Christmas is at the end of December when most of schools in China have final exams. Enjoying the atmosphere of Christmas helps students handle pressures of that time period, by balancing it with some happy and relaxed moments. Furthermore, Chinese students also like the warm environment on Christmas Eve, gathering around the fire place, having Christmas dishes and cookies in a sincere atmosphere, they love this kind of togetherness and joy. The research in progress aims to discover the interesting nuances in the perception of Chinese students as well as key words in their association of Christmas and the Western culture.

Along with the topic of Christmas and foreign festivities in general that gain momentum in China, as part of Westernization and commercialization, also the topics of freedom and individualism reserve much of Chinese student's attention. Much of attraction of the West lies in the attempt to escape the social pressures and pressures from family to explore one's true self. Renaissance as a culture having freedom of expression is also a continuous interest in Chinese students' papers.

**GLOBALIZATION AND FEATURES OF THE ENGLISH-LANGUAGE
SCIENTIFIC DISCOURSE**

Batura Guliyeva¹, Samira Hasanova², Asst. Prof. Ulviyya Nasirova³

¹Odlar Yurdu University, Azerbaijan, ORCID NO: 0000-0002-1598-1521

²Odlar Yurdu University, Azerbaijan, ORCID NO: 0000-0002-6292-874X

³Odlar Yurdu University, Azerbaijan, ORCID NO: 0000-0002-7226-2857

Abstract

This article discusses the issues of linguistic globalization. Particular attention is paid to the study of the English-language scientific discourse. In the global scientific discourse, it is extremely important to equally take into account the interests of all participants in communication, each of which can bring their own linguistic developments to this area and thereby expand the overall inventory of available language tools.

Today, all countries of the world are covered by the process of globalization to varying degrees. Specific areas of globalization are moral and ethical values, as well as the modern language situation. Globalization also has a linguistic aspect. It is unthinkable without finding a common language in the literal and figurative sense. Intensive scientific understanding of the relationship between language and globalization factors has begun relatively recently. The relationship between language and globalization in linguistics is currently undergoing intensive scientific reflection. If we want to create a global society, then a global language is needed, because language is a means of communication, a means of expressing thoughts. Language serves communication, it is the most official and socially recognized form of all types of communicative behavior. This means that when creating a global society, it is necessary to ensure the possibility of unhindered communication in this society. Due to globalization and the rapid development of information technology around the world, the demand for English has increased dramatically. Many researchers are unanimous in their opinion that English is currently the only contender for the role of a global language.

Keywords: intercultural communication, community, culture, translation, language

1.INTRODUCTION

Today, all countries of the world, to varying degrees, are covered by the process of globalization. Globalization is an objective process of formation, organization, functioning and development of a fundamentally new world, global system based on the relationship used in all spheres of the international community. Specific areas of globalization are moral and ethical values, as well as the modern language situation. Globalization refers to the expansion and deepening of social ties and institutions in space and time in such a way that, on the one hand, the daily activities of people are increasingly influenced by events taking place in other parts of the globe, on the other hand, the actions of local communities can have important global implications. The concept of the global and its theoretical and methodological understanding is one of the central problems of modern humanities. Intensive scientific

understanding of the relationship between language and globalization factors began relatively recently, in the last decade of the 20th century in foreign linguistics and at the beginning of the third millennium - in the domestic. The accumulated experience allows us to state that globalization is a multifaceted social, institutional and cultural phenomenon, and its linguistic description goes far beyond the hypothesis of assimilation and simplification of languages and cultures. The question of what impact globalization has on language is a subject of widespread controversy among linguists. Unresolved is the question of the choice of units of analysis. In particular, the question is discussed whether globalization affects language as a system serving changing social and sociolinguistic systems, or whether it affects language as an activity to a greater extent and leads to the emergence of new genres and styles and a change in the ideology of language use. In this regard, works that substantiate a new understanding of the language associated with globalization processes deserve special attention. Since the beginning of the XXI century English has emerged as a universal intermediary language in economics, politics, education, and global scientific discourse. Several factors – political, economic, cultural, etc. are working to strengthen the position of the English language as the main means of information exchange in the modern world, including in the scientific field. New information and communication technologies are primarily computer technologies, and especially social technologies. Internet services also have a significant impact on this process. Although each country has its own unique features of the interaction of the national language with English as a universal intermediary language. Since science is an integral part of the socio-cultural life of society, the study of accepted norms of scientific communication and new trends arising in connection with globalization cannot take place without considering this sphere of communicative activity in the general context of the information life of society. Information and communication technologies provide for this extensive factual material. However, already today in the world scientific community there is an opinion that it is absolutely not necessary “customize” the national standards of scientific speech to English-language standards and thereby change the traditional norms for the design of scientific texts that have proven their effectiveness, as suggested by some researchers.

2.METHODOLOGY

In the global scientific discourse, it is extremely important to take into account the interests of all participants in communication equally, each of which can bring their own linguistic developments to this area and thereby expand the overall inventory of available language tools. Specialized professional social networks, thus, are turning into an effective testing ground for the formation and establishment of new standards for a universal English-language scientific style, which in the future will be able to best meet the needs of global communication. In the 21st century as never before, discussions about the relationship between national languages and languages have intensified, which, due to a number of objective reasons, primarily economic and political, are being promoted to the role of intermediary languages in the context of information globalization. In different historical periods and in different regions, different languages can claim this role. Currently, the main language of intercultural and interstate communication is considered to be English. Thus, in the modern scientific community, the role of English-language scientific journals has significantly increased, most of which have a high impact factor and publications in which are very important for the formation of the scientific authority of a scientist, his career growth and professional development. Since science is an integral part of the socio-cultural life of any

society, the study of accepted norms of scientific communication and new trends emerging in connection with globalization cannot take place without considering this sphere of communicative activity in the general context of information the life of society. Since the main processes of globalization in modern in the information space are manifested directly in the field of language communication, they are usually considered through the correlation and interaction or opposition of different languages - first of all, English and other national and regional languages. Although the scientific field, like no other, is quite as a rigidly codified area, in which the requirement of terminological and conceptual unity is a prerequisite for successful communication, it seems to us that the language processes taking place in it, dictated by modern globalization, are not, like in other areas of information exchange in society, simple and unidirectional.

Globalization is primarily an economic process of interaction and integration that is associated with social and cultural aspects. However, disputes and diplomacy are also large parts of the history of globalization, and of modern globalization. Globalization covers all aspects of life. Deep understanding is very important in every field. Without proper communication it is not possible to be in connection.

- It is essential to work
- It is the universal language
- It will open the door of new cultures
- It will help to travel comfortably
- It is the most learned language
- It is required to surpass yourself
- It eliminates weaknesses
- It helps us to higher studies

Linguistic issues of information exchange in the scientific field have recently acquired particular importance, because thanks to innovations, the rate of growth of new knowledge has increased tremendously, as a result of which the need for the most free exchange of scientific data has become even more urgent. This problem is especially acute in interdisciplinary research, which today has come to the fore as the main driving force of scientific progress in any of its fields. Recently, the issues of choosing an intermediary language and the peculiarities of the functioning of the English language as a universal language in the field of exchange of scientific information have also received a new dimension, since the traditional subjects of the dissemination of scientific knowledge - scientific publishing houses, editorial offices of scientific and popular scientific publications, traditional and electronic scientific libraries and various kinds of information repositories - joined by the resources of global specialized professional scientific social networks formed by the international scientific community itself. Therefore, the question of real active processes that take place in the language of modern science, in particular, the choice by scientists of models of hybridization or homogenization, globalization or transidiomatization in relation to English as the main language for presenting scientific information, has aroused great interest in the scientific community, and has recently been devoted to quite a lot of special studies. Since the main processes of globalization in modern in the information space are manifested directly in the field of language communication, they are usually considered through the

correlation and interaction of different languages - first of all, English and other national and regional languages.

Although the scientific field, like no other, is quite as a rigidly codified area, in which the requirement of terminological and conceptual unity is a prerequisite for successful communication, it seems to us that the language processes taking place in it, dictated by modern globalization, are not, like in other areas of information exchange in society, simple and unidirectional. Linguistic issues of information exchange in the scientific field have recently acquired particular importance, because thanks to innovations, the rate of growth of new knowledge has increased tremendously, as a result of which the need for the most essential exchange of scientific data has become even more urgent. This problem is especially acute in interdisciplinary research, which today has come to the fore as the main driving force of scientific progress in any of its fields. Recently, the issues of choosing an intermediary language and the peculiarities of the functioning of the English language as a universal language in the field of exchange of scientific information have also received a new dimension, since the traditional subjects of the dissemination of scientific knowledge - scientific publishing houses, editorial offices of scientific and popular science publications,

3.FINDINGS AND DISCUSSION

Traditional and electronic scientific libraries and various kinds of information repositories have been joined by the resources of global specialized professional scientific social networks formed by the international scientific community itself. Therefore, the question of real active processes that take place in the language of modern science, in particular, the choice by scientists of models of hybridization or homogenization, globalization in relation to English as the main language for presenting scientific information, has aroused great interest in the scientific community, and has recently been devoted to quite a lot of special studies.

At the present stage, with all the variety of approaches it seems possible to distinguish three dominant directions in the study of language and globalization:

the study of changes in the world system of languages and the principles of the typology of languages, as well as changes in the system of individual languages;

- study of the formation and development of global discursive and communicative practices;
- consideration of language as a universal semiotic code, the switching of which is one of the most important tools for constructing identity.

The conducted studies have revealed that despite the high degree of linguistic codification of scientific publications, in which English is the basic language of information exchange, they often have a pronounced national character. Social networks are one of the most powerful means of global and local cultural integration, in which the language of communication plays a consolidating role. Scientific social networks, in which English prevails as the main means of information exchange, thus become the main platform for the formation of a full-fledged lingua franca of science based on the English language. Therefore, the impact of specialized professional scientific social networks on the development of new communication practices in the global scientific discourse can hardly be overestimated. The possibilities of social networks were in demand by the global scientific community, as evidenced by the extremely rapid growth in the number of participants. It is symptomatic that, as the statistical analysis of

user activity shows, such social networks are especially intensively used by students, graduate students and doctoral students, which puts these resources in a special position in relation to the modern educational process. Specialized social networks can be considered not only as a multidisciplinary online scientific library, an effective reference resource and a platform for scientific discussions, but also as a new effective model of a virtual educational space that meets the needs of the widest range of members of professional communities. In particular, specialized social networking services have already proven their effectiveness today at the stage of formation of basic educational and research knowledge and skills, namely: the ability to use English to search for and select relevant and relevant information, mastering the skills of critical reflection and analysis of English-language scientific discourse, representing different regional scientific schools and trends, mastering the algorithms and technologies of collaboration in a multilingual environment, the ability to share information, correctly conduct a discussion in an intermediary language and other communicative competencies necessary in the context of information globalization.

However, the opinion is already being expressed in the world scientific community that it is not at all necessary to “adjust” national standards of scientific speech to English-language standards and thereby change the traditional norms for the design of scientific texts that have proven their effectiveness, as some researchers suggest, but that it is necessary to equally take into account the interests of all participants in communication, each of which can bring their own linguistic developments to this area and thereby expand the general inventory of linguistic means of this genre. Leading role in this process can play academic social networks, because it is in this communicative environment, thanks to the constantly ongoing interpersonal communication, that the formation and development of new standards of the English-language scientific style is taking place today.

4.CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

The current stage in the development of linguistic science is characterized by the interest of linguists in the problems of text in general and scientific discourse in particular. This is due to the complex, multifaceted nature of the object of study itself, the emergence of new methods for studying this object, the processes of globalization, covering all aspects of social life, including science. In sum, the network community gives rise to a certain culture of real virtuality. The global society is a mediated society, where discourse through electronic networks establishes a new type of reality. A brief analysis of foreign studies leads to the conclusion about the various ways of learning the language and globalization, while all of them to some extent affect the interaction of languages and rethinking the nature of the language. In the context of a changing linguistic situation, the consolidation of language contacts, language plays a dual role: on the one hand, changes in language reflect the essence of ongoing social changes, on the other hand, language is a mechanism through which interlingual and intercultural interaction becomes possible. It is also important to keep a closer eye on language role as a factor in the globalization process. The term "globalisation" is used in this study to relate to a phenomenon involving some developments that take place throughout the world established on generally accepted attitudes, beliefs, political movements, and universal pandemic. It is used without being openly described because it is still in the role of constructing which needs more validation and further research. Therefore, globalisation process will extend to stride into the future of the whole world. In the future time, people will urgently need to address economic, environmental, and cultural matters which can have continuing effects for themselves and their world. It can be concluded that corona pandemic,

under the impact of globalisation, contribute in different ways to the widespreading of English discourse, and to linguistic variation and creativity in others. The economic basis of interethnic interaction determines the communicative status of the language, which is now increasingly correlated with the potential commercial benefit from using the language as a means of communication. Moreover, language and speech practice fit into the logic of the market and become a commodity that brings monetary profit. In some cases, the language traditionally attributed to one socio-cultural space loses part of its ethno-cultural specificity and becomes a semiotic means of creating a social identity. Thus, the process of restructuring the global linguistic and cultural space is taking place.

5.REFERENCES

- [1] Al-Rodhan R.F. Nayef/ Stoudmann, Gérard (2006): Definitions of the Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Definition.
- [2] Block, D. (2004)."Globalisation and Language Teaching". Journal of ELT. Vol 58. PP.75-77.
- [3] Chen Guo-Ming. (2012). Impact of new media on intercultural communication. China Media Research, 8 (2 April), p. 3.
- [4] Crystal, D. 1997. English as a Global Language. Cambridge: Cambridge University Press.
- [5] Habermas J. (1984) Theory of Communicative Action, vol. 1 London: Heinmann
- [6] Hay C. & Marsh D. (2000) Introduction: demystifying globalization, in C. Hay & D. Marsh eds Demystifying Globalization London: Palgrave 1-17
- [7] Held David/ McGrew, Anthony/ Goldblatt, David/ Perraton, Jonathan (1999): Global Transformations. Available at URL: <https://www.polity.co.uk/global/whatisglobalization.asp> [21.01.2016].
- [8] Lewis, D. M. (2019). Language, Culture and the Globalisation of Discourse. Available at: www.diplomacy.edu/sites/default/files/IC%20and%20Diplomacy%20%28FINAL%29_Part3.pdf

INTERCULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION

Vafa Hajjiyeva¹, Assist. Prof. Ulviyya Nasirova², Samira Hasanova³

¹Odlar Yurdu University, Azerbaijan, ORCID NO: 0000-0003-3789-2682

²Odlar Yurdu University, Azerbaijan, ORCID NO: 0000-0002-7226-2857

³Odlar Yurdu University, Azerbaijan, ORCID NO: 0000-0002-6292-874X

Abstract

This article is devoted to the question of the role of translation as a means of intercultural communication. Particular attention is paid to the study of the difficulties that arise during translation in the process of intercultural communication.

The current stage of development of the world community opens up new opportunities for cultural and intercultural communication. Today intercultural communication, widely interpreted as communication between representatives of different cultures, implies mutual understanding of participants in a communicative act belonging to different national cultures. Intercultural communication involves the communication of people with different cultural backgrounds and their behavior in such communication. When communicating with multilingual people, a certain common language is needed that would help them understand each other. In such cases, a possible way to communicate is through translation. Translation is a means of dialogue in the system of intercultural communication, reflecting the form, content, cultural and linguistic realities of the language of the source text, as far as possible with the help of equivalents of the target language. Any use of a linguistic sign in speech, including translation as a special type of speech activity, is potentially or directly communicative. First of all, translation is intended for intercultural communication. A qualitatively recoded text is needed, understandable to a native speaker of the target language, reflecting the main content of the source text, in order to have communication. The translation must be understandable to a native speaker of another culture. At the same time, you need to handle the unique style, features of the source text and color carefully. Only then we can talk about successful intercultural communication, in which translation is one of the most important components.

Keywords: intercultural communication, community, culture, translation, language

1.INTRODUCTION

Communication in any society has always had, has and will continue to be of paramount importance. Communication is the kind of human practice with which psychologists, teachers and methodologists all over the world unanimously associate the birth of a person's inner world, the formation of his consciousness and self-awareness, cognitive ability and general activity, i.e. the real development of all aspects of the human psyche and personality as a whole. At the present stage, the main method of communication is the Internet. Communication refers to the exchange of ideas and information between two or more people.

Communication, regardless of its type, is possible between representatives of the same or different cultures and languages. When it comes to intercultural communication, there are many more problems, since communication takes place between people with different cultural backgrounds. Each participant can interpret the speech of the other according to their cultural customs and expectations. If the difference between the cultural customs of those who communicate is significant, then misinterpretation of thoughts and their misunderstanding is likely, which may even disrupt communication. Intercultural communication is the subject of study of a science that examines how people with different cultural backgrounds communicate and how they behave in such communication. Translation helps to overcome language and cultural barriers. When communicating with multilingual people, a certain common language is needed that would help them understand each other. In such cases, a possible way to communicate is through translation. A translator who speaks not only both languages, but also knows both cultures, is not only "bilingual", but also "bicultural". The translator can help avoid misunderstandings by explaining to his wards the meaning of customs if he is a guide-interpreter, or by offering his own commentary on the text if a custom is described that is incomprehensible to the recipients of the translated text. A person has individuality and the ability to be creative. These two factors allow him to choose from several or many possible translation options when translating a certain text or material. Translation is an activity that consists in appropriate reexpression, recoding text generated in one language into text in another language, carried out by a translator who creatively chooses a variant depending on the variable resources of the language, type translation, translation tasks, text type and under the influence of one's own personality; translation is also the result of the activity described above. The translator needs to analyze cultural elements in preparation for translation.

2.METHODOLOGY

The term "translation" has many meanings; there is no unified definition of the concept of "translation". The "integrity" of translation should be understood as the unity of form and content on a new linguistic basis. If the criterion for the accuracy of a translation is the identity of the information reported in different languages, then only such a translation can be recognized as complete if it conveys this information by equivalent means. In other words, unlike a retelling, a translation must convey not only what is expressed by the original, but also as it is expressed in it. Translation is an act not only linguistic, but also cultural, an act of communication on the border of cultures. The translation process always has two aspects - language and culture, as they are inseparable. Language and culture are interconnected: language not only expresses cultural reality, but also gives it a form. The meaning of the translation is understandable only if it is consistent with the cultural context in which it is used.

Considering the issues of intercultural communication and translation, one should not forget that the main role in these processes is played by a translator - a person who speaks one or more foreign languages, which ensures intercultural communication. To ensure intercultural communication, the translator in our time must be not only bilingual, but also "bicultural". Intercultural communication and translation are inseparable. Translation is a kind of interlingual and intercultural communication. Translation plays an important role in the development of culture, science, economics, literature and, of course, the very language of communication. The activity of a modern translator cannot be reduced to translating texts from one language to another due to the fact that, firstly, many stages of this process are

automated and do not require constant human control, at the same time, intercultural contacts through texts are largely supplanted joint participation of multilingual and multicultural specialists in international projects, during the implementation of which they are required to effectively and in a short time to solve the tasks. The change in priority models of professional activity is a reflection of the ongoing globalization processes.

Communication in any society has always been of great importance. In order for partners to adequately understand each other, as well as the content of the source text and its interpretation, it is not enough to know only the norms of the second language, it is necessary to have a joint sociocultural experience. The components of sociocultural experience are the rules of behavior, norms, stereotypes. Intercultural communication is communication between representatives of different cultures. Intercultural communication is productive and successful only when the communicants, who are carriers of different cultures and languages, are aware of the fact that each of them is "other" and each alternately perceives the "foreignness" of the partner. Acquaintance with the culture of other nations is one of the most important social functions of translation and interpreter in the field of professional communication. Translation is the process of replacing text in one language with text in another language. Text is not a simple set of elements: the words and sentences we use in the process of communication can have different meanings if we change their combinations. Therefore, it is necessary to translate the text as a whole, and not in separate sentences and words. When translating a communicative text, it is necessary to preserve its cultural characteristics. To achieve the adequacy of the translation, the linguist must know the purpose of communication and the target audience. It must be remembered that due to the difference in culture and language, there can be no exact translation. Translation of the text can only be done approximately. The more similar the systems and cultures of the two languages, the more productive the translation will be in intercultural communication.

Translation is a complex process in which the translator needs to transcode text from one language system to another. In this case, a lot of difficulties arise regarding both form and content. Any use of a linguistic sign in speech, including translation as a special type of speech activity, is potentially or directly communicative. First of all, translation is intended for intercultural communication. For in order for communication to take place, it is necessary to qualitatively transcode text understandable to a native speaker of the target language, reflecting the main content of the original text. The most difficult problem for a translator is the assimilation of culture, since a person who grew up in a different environment simply could not acquire elementary cultural and behavioral stereotypes. The translation must be understandable to a native speaker of another culture. At the same time, you need to carefully handle the unique style, features of the source text and color. The task of an interpreter is not just to "transmit" information, but also, he must make sure that both parties, both the "transmitting" and the "receiving", understand what is being said. This is the essence of intercultural communication, the instrument of which is translation. And the opinion that "it is easy to be a translator if you know languages" is by no means unfair. Yes, you need to know the language. And you need to know very well. But this is not the end of the qualities necessary for the translator, which would ensure effective intercultural communication. The main thing is the presence of inner intuition, the core and the presence of "translating skill", the presence of a small amount of luck, the ability to abstract from the outside world. Only then we can talk about successful intercultural communication, in which translation is one of the most important components. The works of scientists dealing with the problems of

translation emphasize the role of translation in the development of the economy, science, culture and communication. Since the division of people into groups speaking different languages, the problem of understanding speech has also arisen. After all, people living in different territories entered into trade, political, economic and cultural relations with each other. And it was the translation that was and is one of the types of intelligent human activity. In our time, the development of science and technology contributes to the boom of translations in this area. Any type of communication is possible between representatives of the same or different cultures and languages. In this case, we can talk about intercultural communication, which involves people with different cultural backgrounds. This communication allows people with different cultural customs and backgrounds to communicate, which, on the one hand, is important, but on the other hand, can cause erroneous interpretation and even disrupt communication, since intercultural communication is communication and behavior.

3.FINDINGS AND DISCUSSION

People have been using translations from one language to another for a long time, but it should be noted that only in recent decades the processes of intercultural communication and translation are considered in close connection. Considering these processes, one should not forget that the main role in these matters is played by an interpreter - a person who speaks one or more foreign languages, which ensures intercultural communication. But there are many problems in intercultural communication between representatives of different cultures and speakers of different languages. Among them, the main ones are those that are directly related to the most important components of intercultural communication, including languages and cultures involved in the process of intercultural communication. Knowledge of languages does not always guarantee mutual understanding and success in the communication process. Situations are not ruled out when participants interpret the speech of a representative of another culture in accordance with their own cultural conventions and expectations. And if cultural conventions differ significantly, then misunderstandings and misunderstandings can easily arise, which can lead to a complete break in relations. To avoid misunderstandings in the process of intercultural communication, an intermediary is needed to represent information in a different language and cultural environment. This function is assigned to the translator, on whose competence the success of intercultural communication depends entirely, and who must not only speak two languages, but also be a bicultural personality. To ensure intercultural communication, the translator today must be not only bilingual, but also "bicultural". Translation- not only linguistic, but also cultural communication. The translation process always involves two aspects - language and culture, as they are inseparable. Language not only expresses cultural reality, but also shapes it. The meaning of a linguistic element is understood only when it is consistent with the cultural context in which it is used. When translating from one language into another, a translator needs to link the cultural context of the source text and the communicative text of the translation. One of the important points in speaking of translation is the understanding of the fact that translation is an interaction of individuals in which communicators are between representatives of two cultures, and translation in this case is a means of not only interlingual, but also intercultural communication. Language in this case acts as a component of culture, and culture in this context is the totality of the material and spiritual achievements of society, the connection of the versatility of the historical, psychological and social characteristics of the people; its behavior, history, way of life, living conditions, that is, all factors of being and consciousness,

and, of course, language. In this understanding, language is a single social and cultural education, which reflects the characteristics of the people as a carrier of a particular culture, which distinguishes and distinguishes it from the diversity of other cultures.

In the process of translation, not only two or more languages interact, but also two or more cultures that have common features and national specifics. Identification of the general, what is international and special, national is of great importance in understanding such a phenomenon as intercultural communication. After all, the translator's task is not only to convey the meaning of a foreign text to the addressee, but also to convey the concept of a different culture, choosing for this the necessary and optimal method of translation. As practice shows, in order to effectively maintain a variety of intercultural contacts, forms of communication, partners along with knowledge of the relevant language, it is necessary to be aware of the norms, rules, traditions, customs of another cultural environment, since this process is a mutual understanding of two more participants communicative act belonging to different cultures. Knowledge and proficiency in an appropriate foreign language alone is not enough for a full understanding. In this case, knowledge of the complex forms of behavior, history, culture and traditions of their communication partners is necessary.

The linguistic semantic content of speech communication in different languages cannot be identical, as it reflects the specific features of the structure of the source language and the target language, and also requires recognition of the dependence of the semantics of the language on the cultural environment. It is known that the language is a reflection of the culture of the nation, it contains the national cultural code of a particular people. There are words in it, in the meaning of which a special part can be distinguished, reflecting the connection between language and culture. Namely, social, national and cultural differences are reflected in the language, which is the main means of communication and intercultural communication. And the success or failure of intercultural communication and communication depends on their correct transfer into the target language, which involves their communicative-pragmatic adaptation. In addition, it is impossible to deny the fact that the process of linguocultural adaptation of the translation text is a cognitive process, including:

- the process of perception and understanding of a foreign language text, as well as its culturally marked vocabulary components, which involves the analysis of non-equivalent translation units using explanatory English-language and Russian-language dictionaries to identify the degree of similarity / discrepancy between the semantics of fragments of the source text and the translation text;
- selection of an appropriate strategy and methods of translation, which are reflected in specific translation decisions.

Undoubtedly, in the process of linguocultural adaptation of the translation text, the translator faces a number of difficulties, one of which is related to the correct perception and understanding of foreign speech, which depends on the translator's background and linguistic knowledge, in particular, knowledge of the polysemantic nature of English words, the meanings of which vary in different languages. context dependent. Another type of difficulty in linguocultural adaptation is related to the translation of culturally marked words and phraseological units, such as realities, proverbs, sayings and idioms, which cannot be translated literally, since this will inevitably lead to the loss of their semantic meaning. The complexity of translating this culturally marked layer of vocabulary lies in the fact that at first

words and phraseological units are perceived from the perspective of the linguistic culture of the source language, and then reproduced through a different language code and, to the extent possible, correlate with the national flavor, which corresponds to the perception of representatives of another culture. Thus, the transfer of culturally marked lexical units and phraseological units of the original language into the target language occurs through specific translation strategies and techniques aimed at overcoming the difficulties that arise for the translator during the confrontation of two cultures in the process of intercultural communication. It should also be emphasized that the implementation of the linguocultural adaptation of translation directly depends on the cultural norms and conditions of the communicative act: the situation, the communicative goal and the intention of the speaker. When communicating with multilingual people, a certain common language is needed that would contribute to understanding. In such cases, translation is a possible means of communication. People have been using translations from one language to another for a long time, but it should be noted that only in recent decades the processes of intercultural communication and translation are considered in close connection. Considering these processes, we should not forget that the main role in these matters is played by the translator - a person who owns one or several foreign languages, which provides intercultural communication. To ensure intercultural communication, the translator today must be not only bilingual, but also "bicultural". Translation - not only linguistic, but also cultural communication. The translation process always involves two aspects - language and culture, as they are inseparable. Language not only expresses cultural reality, but also shapes it. The meaning of a linguistic element is understood only when it is consistent with the cultural context in which it is used. When translating from one language to another, the translator needs to link the cultural context of the source text and the communicative text of the translation.

4. CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

The current stage of development of the world community opens up new opportunities for cultural and intercultural communication. Today intercultural communication, widely interpreted as communication between representatives of different cultures, implies mutual understanding of participants in a communicative act belonging to different national cultures. Intercultural communication helps to avoid conflicts between individuals and countries that have different cultural dominants. In order to carry out successful communication with representatives of different countries, it is necessary to know not only the corresponding language, but also the norms and rules of a foreign culture: behavior patterns, psychology, culture, history of other countries. And most importantly, an understanding of the very mechanism of communication is required in order to predict and, if possible, avoid misunderstanding of representatives of another culture. Thus, we must note that translation is not just the words of a sentence that we use in the process of communication, it is primarily cultural features. And in order to achieve adequacy in translation, the translator must know the culture of the language of the source text, the target language, the purpose of communication and the target audience. Therefore, due to the difference in culture and language, there will be no exact translation, but the greater the similarity between the cultures of the two languages, the more productive the translation is in the process of intercultural communication. It must be admitted that translation as an act of intercultural communicative activity is not just a manipulation with the original text, not the replacement of one text with another, but a critical understanding of textual information, and involves the search for ways to rationally solve translation problems that are an objective consequence of the grammatical

and lexical differences between languages and cultures, based on analysis and synthesis, the ability to highlight the main thing in textual information, draw conclusions and give their own assessment.

In our time, it has become obvious that successful contacts with representatives of other cultures are impossible without knowledge of the characteristics of these cultures and practical skills in intercultural communication. Thanks to translation, people who spoke different languages could communicate in multinational states; translation provided interlingual and intercultural communication. In this regard, in the modern world, there is an increasing need for highly qualified specialists who are able to effectively carry out professional activities in a foreign language and cultural environment. A specialist in the field of intercultural communication should take into account the change in the nature of intercultural communication and a steady trend towards the maximum possible tolerance of the participants in the act of communication, which, of course, affects the communication strategy, as well as the choice of language means. In addition, he must have communication skills in the field of professional communication, as well as know the main models of work in a business environment, be able to prepare and conduct various social events. The meaning of a linguistic element becomes clear only when it is consistent with the cultural context in which it is used.

5. REFERENCES

- [1] Alfred, G. S. (1966). *Communication and Culture*. New York: Holt, Rinehart and Winston
- [2] Arasaratnam, L. A. (2015). Research in intercultural communication: Reviewing the past decade. *Journal of International and Intercultural Communication*, 8(4), 290-310.
- [3] Baker, W. (2011). Intercultural awareness: Modelling an understanding of cultures in intercultural communication through english as a lingua franca. *Language and Intercultural Communication*, 11(3), 197-214.
- [4] Bandia, P. (1993). Translation as culture transfer: Evidence from African creative writing. *TTR: traduction, terminologie, Rédaction*, 6(2) 55-78.
- [5] House, J. (2009). *Translation*. New York. Oxford University Press.
- [6] Kramersch, C. (1993). *Concept and culture in language teaching*. London: Oxford University Press.
- [7] Larson, L. (1984). *Meaning-based translation*. USA: University Press of America.
- [8] Mona, B. (1992). *A Course book on translation*. London, Routledge.
- [9] Munday, J. (2001). *Introducing translation studies: Theories and applications*. London & New York: Routledge.
- [10] Nida, E. (1964). *Toward a science of translating*. Leiden, E.J. Brill, Netherlands.

**Challenges and Resources of Digital Entrepreneurship:
A Qualitative Study of Women in Lahore**

Kiran Ikram¹, Dr. Asma Seemi Malik², Rabia Amir³

¹Lecturer Sociology, LCWU,

²Assistant Professor Sociology, LCWU,

³BS Sociology, LCWU

ABSTRACT

Digitalization has not only affected our lives, but it has also created social patterns within societal institutions and organizations through interactions and their consequences in an individual's life. ICTs (Information Communication Technologies) are not separate from our daily activities, which include everything from family life to career and professional life. ICTS and its advancement have not only created a knowledge-based society; they have also expanded the opportunities and resources available to almost everyone around the globe. Despite the fact that the digital divide is an important factor to consider, a country like Pakistan is full of skilled human capital that is fully utilizing the strengths of digitalization to create fame, name, money, identity, contentment, and well-being. There is no doubt that the literature is replete with negative consequences and harmful effects of social media, digitalization, and interactive media on many segments of the underdeveloped societies. However, the positive outcomes and bright future prospects of ICTs and digitalization are not transparent and visible in academic scholarships. The research design is qualitative and the data were collected through in-depth interviews through purposive and convenient sampling. For said purpose 12 women aged (25-40) were inter 10-12 in-depth interviews with women working as digital entrepreneurs in the field of academia, art, entertainment and daily services including food business, women accessories and ornaments and clothing in Lahore in Pakistan are conducted and the data were analyzed through thematic analysis. This research will shed light on the challenges and strengths they faced as an initiator, what were the factors to start it, and what were outcomes of the identity as a "Digital Entrepreneur". The outcomes of this research can inspire many women who have the courage and skills to do something good and significant despite spatial and financial constraints. Women in Pakistan face numerous cultural, financial, and familial factors that contribute to the development of a successful identity, whether she works outside the home or from home; however, the challenges remain. The major themes emerged from the current research are Motivational Factors, Financial Constraints and Familial Support.

**STAKEHOLDER ANALYSIS AS A MEDIUM TO AID CHANGE IN THE
MANUFACTURING SECTOR
AND ENHANCE FIRM PERFORMANCE IN NIGERIA**

DR. CHUKWUEMEKA G. EME (Ph. D)

**Lecturer, Department of Business Administration, Faculty of Management Sciences,
National Open University of Nigeria (NOUN), Jabi – Abuja, Nigeria**

Abstract

The importance of involving stakeholders within a change process is well recognized, and successfully managed change is equally important. Good corporate governance helps to ensure that corporations take into account the interests of a wide range of constituencies, as well as of the communities within which they operate, and that their boards are accountable to the company and the shareholders. This, in turn, helps to assure that corporations operate for the benefit of society as a whole. The growing popularity of stakeholder analysis reflects an increasing recognition of how the characteristics of stakeholders – individuals, groups and organizations - influence decision-making processes. This paper reviews the origins, and uses of stakeholder analysis, as described in the manufacturing sector of Nigeria's economy. Stakeholder analysis can be used to generate knowledge about the relevant actors so as to understand their behavior, intentions, interrelations, agendas, interests, and the influence or resources they have brought – or could bring – to bear on decision-making processes. This information can then be used to develop strategies for managing these stakeholders, to facilitate the implementation of specific decisions or organizational objectives or to understand the policy context and assess the feasibility of future policy directions. Policy development is a complex process which frequently takes place in an unstable and rapidly changing context, subject to unpredictable internal and external factors. As a cross-sectional view of an evolving picture, the utility of stakeholder analysis for predicting and managing the future is time-limited and it should be complimented by other policy analysis approaches.

Key Words: *Change Management, Stakeholder Analysis, Good Corporate Governance, Stakeholders (employees, customers, shareholders, suppliers, creditors, government, the community/society etc.), Resistance to change*

1. Introduction

With the ever-increasing rate of change the pressure continues to increase, for quicker and more effective organizational change. For society at large, and organizations in particular, the magnitude, speed, impact, and especially the unpredictability of change, are greater than ever before (Burnes, 2009, Foley and Zahner, 2009, Helms Mills et al., 2009, By, Todnem, 2005). But, there seems to be a general consensus between practitioners and scholars that few organizations are successful when trying to implement change (Hallencreutz and Turner, 2011). There is a plethora of information, advice and assistance that organizations can and do call upon in planning and executing change, and yet, they still fail (Burnes, 2009). Better Change Management is in great need (Senior and Swailes, 2010). What is better could be

discussed. One way of assessing the success of change would be to look at its effects on all stakeholders.

Within the organizational environment, public and private sector managers are burdened with the demand for efficiency and economy from budgetary pressures (Aldermaan et al., 2001), and managers face constant pressure to efficiently use resources, save time, and ensure long-term effectiveness (Armstrong, 2010). As such, specific alterations to policy and procedures can compel change or it can be the result of external pressure (e.g. government legislation, technological advances) (Chinonye, 2012). Change can therefore be viewed as a necessary process with wide reaching effects.

Companies of today face multiple requirements that have caused a shift from shareholder focus to a more balanced stakeholder focus. Foley (2005) proposes that the contemporary business enterprise can be better understood and managed by the use of a business model that has a stakeholder rather than a competitor perspective. Stakeholders to be considered could be customers, employees, shareholders, suppliers, government, local community and the bio-physical environment (Foley and Zahner, 2009). It might therefore be argued that the level of Change Management success is measured by looking at the outcomes for all stakeholders.

The Japan oriented quality movement has a long and complex history. Its evolution from the industrial revolution to present day has been interpreted in many different ways and stages, from Quality Control to Company Wide Quality Control and to Total Quality Management (TQM). Different aspects of quality management have been thoroughly covered in the literature, see for instance Feigenbaum (1951), Deming (1986, 1993), Juran (1993), Qakland (1999), Foley (2005), Bergman and Klefsjo (2010). Bergquist et al. (2018) and Foley and Zahner (2009). In the early 80s and 90s, the quality movement, with its focus on customer satisfaction, was largely seen as the solution for effective change. Over the last decade, change programs have shifted from TQM and Business Excellence models to Six Sigma improvement and Lean Management in parallel with behaviorally oriented change approaches with focus on “the people side of change” such as leadership and culture. Two major approaches for organizational change can be seen in the literature, the planned and the organic approach to change (Hallencreutz, 2009). One could ask if in the development of change management competence old knowledge becomes obsolete or if old habits resurface under other names. The Toyota Production System (TPS) started in the 1950s and was then made known as Lean Production by Wormack et al (1990) in their book based on a five year MIT study on the global automotive industry. Since then, there has been Lean Thinking, Lean Management and now mostly Lean. Since the ingredients of TPS have been used as the input for TQM, and vice versa, we could suspect that some of the old truths are reused and presented in a new packaging.

Findings from previous studies (Turner et al, 2009, Hallencreutz and Turner, 2011) found no coherent models and definitions of evidence based change management practices to be found in the literature. There does not appear to be one agreed best way to implement concepts such as TQM, Six Sigma or Lean. Additionally, there does not seem to be any clear taxonomy that relates different improvement approaches within the larger context of change management. There does not even seem to be an agreement if the quality movement really is a part of change management. As a first step for better understanding how to describe the theory of change it would be of interest to create a taxonomy of change in which different approaches may be related. In order to better understand organizational change and change management

we need models that identify critical elements in an organization that affect the result of a change initiative. According to Andersen (1998) a model is a set of relating concepts, describing a phenomenon in a simplified manner. As such, an organizational change model may aid in the understanding why change occurs, how it will occur and what will occur (Kezar, 2001). In our view, such a model might be able to facilitate the analysis of organizations as a means to identify elements that need to be changed or considered when change is carried out. This would be of help in adapting the change initiative to the needs. With a starting point in stakeholder needs for change it should be possible to organize, categorize and assess the relevance of different improvement approaches. In this paper we carry out a first iteration to see how change management taxonomy could be created that includes elements from both general change management and Total Quality Management. The purpose is also to define further areas of research.

1.1 Statement of the Problem

Organizations operate in an open system whereby they are affected and affect other stakeholders. According to the open systems theory, the relationship that exists in the system advances depending on new requirements and challenges that appear in the current changing and competitive operating environment. (Donaldson, 2007). The magnitude, speed, unpredictability and impact of change in the external environment are greater than ever before and protected markets are opening up to fierce competition thus public and private, large and small markets have suddenly felt the urge to improve their products and services to meet world standards and customer expectation while local markets are becoming global markets (O'Neil, 2009). There are various issues that affect the successful implementation of strategic changes in an organization, and key among them is stakeholder cooperation and support for change initiatives (Rajeskar, 2014). According to Njenga (2014), the degree of involvement of stakeholders in the strategy formulation and implementation process is a key factor in the modern day strategic management process. In managing change, the top management should be in the forefront, but since they cannot do this alone, they should therefore acknowledge that the roles stakeholders play by analyzing their potential value (Masau, 2011). In the formulation and implementation of strategy, stakeholders assist management to develop strategic thinking approaches and to fit in the emergent aspects of the modern strategy making within their industry contexts. Macharia (2011) highlights that successful stakeholder involvement in an organization, results in encouragement of partnership, collaborative problem solving and broader support for decisions which leads to successful implementation of strategies hence attainment of goals. It is on the above premise that this study seeks to examine stakeholder analysis as a medium to aid change in the manufacturing sector firm performance in Nigeria.

1.2 Objectives of the Study

The general objective of this study is to examine the role of stakeholders in the implementation of strategic change in the Nigerian manufacturing sector. The specific objectives were to:

- i. establish the role of customers' influence on the implementation of strategic change in selected manufacturing firms in Nigeria;
- ii. determine the role of regulator's influence on the implementation of strategic change in selected manufacturing firms in Nigeria;

- iii. examine the role of employees' influence on the implementation of strategic change in selected manufacturing firms in Nigeria;
- iv. determine the role of shareholders' influence on the implementation of strategic change in selected manufacturing firms in Nigeria.

Literature Review

2.1 Conceptual Framework

2.1.1 Stakeholder Concept

The world is undergoing revolutionary changes from accelerating products innovation and technological changes to the increase of global market competitions; therefore, organizations need to have highly committed and talented core employees to sustain in this highly competitive and fast changing technology markets. The ability of the organization to retain highly committed talented employees is critical to the productivity, production quality and organizational performance (Nehmeh, 2009). However, with the recent global economy slowdown, uncertain and weak demand environment continues to negatively influence organizations' performance.

The importance of scientific stakeholder analysis is unquestionable because of many scientific researches in this area – the stakeholders do not lose their importance for many years. Proceedings of the first scientists are still talking points nowadays. Although the importance of stakeholders is sufficiently broad to analyze, there is a lack of detailed stakeholder analysis for corporate reputation.

Many researchers provide a relatively narrow view to corporate reputation as a result of interaction between stakeholders and organization. However (Roberts & Dowling, 2012; Helm, 2007; Puncheva, 2008; Omar, 2009; Simo et al., 2010; Pelosa et al., 2012) treat corporate reputation as a result of interaction between stakeholders and organization. Capriotti (2009) states that corporate reputation depends on how stakeholders value the organization. Consequently, policy and decisions between the organization and stakeholders is mutually important in the context of benefit and harm or rights and obligations (Neville et al., 2005). It is also observed that stakeholders make greater impact on the organization than the organization can make on stakeholders. Furthermore, it was revealed that the importance of different stakeholders in different organizations is not equivalent. According to Walker & Dyck (2004), it is supposed that the importance of stakeholders is unequal because of the different stakeholders that are differently defined for their importance on the organization and its reputation.

There have been found two terms in the scientific literature - stakeholders and stakeholder groups, however both concepts are used as synonyms. Scientists have made a major contribution to the practical interpretation of this concept, but most scientists to this day still certainly support the first stakeholder definition of Freeman (1984) as "any group or individual who can affect or is affected by the achievement of the organization's objectives" (Freeman, 1984, p. 46). Bryson (2004) argues that stakeholders are usually defined by two opposite criterion; some scientists argue that stakeholders must have the power to directly affect the future of organization – if not, they could not be considered as stakeholders. Another group of scientists argue that the stakeholders are formally powerless to affect the future of organization.

Despite the fact there are many different definitions with similar meanings, an overview of different sources suggest that Freeman's 1984 definition could be considered as one of the best, which concisely and accurately identifies the relationship between the organization and stakeholders, based on the power dependence. With reference to this scientist, the stakeholders could be treated as groups or individuals, who can influence or be influenced by the purposes of organizations. Despite the mutual influence between the organization and stakeholders, it is proposed that stakeholders may have a greater impact on the organization because of a major power. According to this theoretical background, it can be summarized that stakeholders are very important to the organization and to corporate reputation. Therefore, the importance of stakeholders to the organization is presented in the next section.

2.1.2 The Importance of Stakeholder Reputation

The analysis to stakeholder importance to organizations revealed that it is profitable for organizations to maintain relationships with stakeholders for one main source – resources which are necessary for organizations. A review of Post et al., 2002; Neville et al., 2005; Huang & Garner, 2007; Wolf, 2014 and the resource dependency theory enables us to state that the relationship between stakeholders and organization are based on the dependency on certain resources, which are vital to organizations and their loss ‘‘may place its survival in jeopardy’’ (Neville et al., 2005, p. 1187).

The influence of stakeholders on organizations comes through the use of power (Mitchell et al., 1997, Casciaro & Piskorski, 2005, Neville et al., 2005) or under pressure (Post et al., 2002). The power is treated as a privilege to control stakeholder resources (Post et al., 2002). The dependence on resources puts organizations in a relatively weaker position in regard to stakeholders (Neville et al., 2005). In order to avoid this, the fundamental resource for organization is to reduce the dependency on resources, increasing the possibility to dispose of its own resources (Wolf, 2014). Although many scientists analyze the techniques in which the organizations can reduce its dependence on the resources, it will not be widely discussed in this paper.

Despite the direct impact on the organization, stakeholders also have an indirect impact on the organization, i.e. on the ground of corporate reputation. The interrelationship between stakeholders and the organization is apparent – based on homogeneous definition of corporate reputation. The analysis of the corporate reputation concept has revealed that corporate reputation is generally treated as a result of the interaction between stakeholders and the organization (Roberts & Dowling, 2002; Helm, 2007; Puncheva, 2008; Omar, 2009; Siano et al., 2010; Pelosa et al., 2012). Many scientists analyzed the importance of stakeholders for corporate reputation on the ground of this interrelationship (Neville et al., 2005; Hillenbrand & Money, 2017; Gregory, 2007; Capriotti, 2009; Dickinson – Delaporte et al., 2010; Krstic, 2014; Walker & Dyck, 2014).

The insights of the under-mentioned scientists suggest that the organization is able to secure not only a good organizational performance but also a high corporate reputation with respect to the relationships with stakeholders. Neville et al., (2005) made an assumption that the stakeholders have an impact both on the financial performance and on corporate reputation when the organization is dependent on stakeholders. The stakeholders possess the resources that are necessary for the organization. Krstic (2014) argued that the interrelationship between stakeholders and the organization has not only a positive but also a negative expression in terms of profit, persistence, relationship and corporate reputation. There is a threat against

corporate reputation when the relationships between stakeholders and the organization are one-sided, unsupported with responsibility, transparency and accountability. A collaboration between stakeholders and the organization enables the organization to reduce the reputational risk, to increase the availability of resources, to solve the arising problems, to achieve the organizational goals, to facilitate products and services (Krstic, 2014). In order to secure a strong reputation, the organization must be able to engage in subtle relationships and to manage a feedback between the organization and stakeholders (Dickinson – Delaporte et al., 2010) on the ground of a two-way communication (Krstic, 2014). Long-term commitments between the organization and stakeholders can ensure the efficiency of a performance, even when a crisis strikes (Dickinson – Delaporte et al., 2010). Hillenbrand & Money (2007) substantiated that a long-term business success depends on the responsible relationships between the organization and stakeholders. Responsibility in the relationships determines the future reputation. These results are well compared to Capriotti (2009), who revealed that responsibility and transparency in the media have a positive impact on a stakeholder assessment of the organization. The author also argued that organizations that are appreciable by stakeholders, achieve a higher corporate reputation.

It was observed that the recent scientists treat the stakeholders differently, according to the stakeholder importance to the organization. Nevertheless, scientists do not define which stakeholders should be considered as the most or the least important. However, it is necessary to review the stakeholder groups found in the scientific literature and to prioritize the stakeholders by their importance to the organization. The stakeholder grouping can help to reveal which stakeholders are the most important to the organization. Stakeholder groups are discussed in the next section.

2.1.3 Stakeholder Groups, Found in the Scientific Literature

Many scientists speak up for the necessity to identify and analyze the stakeholders for organizations. They argue that the effective relationship management between organization and stakeholders ensure the success to organization and the satisfaction to stakeholders (Bryson, 2004). However, the review of the scientific literature confirms that there is no single construct that allows the identification of stakeholders in general – the stakeholders vary, depending on the industry, organization, geographic situation and specific problem (Mitchell et al, 1997; Bailur, 2006; Gil-Lafuente & Paula, 2013). There is a widely usable stakeholder model of Donaldson & Preston (1995) in the scientific literature. It reflects that all stakeholders are equally important in the relationship with organization – neither of stakeholders is preeminent. Although this model includes the all key stakeholders – the investors, political groups, customers, the public, employees, trade associations, suppliers and the government, however, scientists propose more different stakeholders, which may be interested in the organization – there are critics, non-governmental organizations (Dickinson – Delaporte et al., 2010; Sontaite, 2011; Gil-Lafuente & Paula, 2013), the media (Neville et al., 2005; Fiedler & Kirchgeorg, 2007, Dickinson-Selaportee et al., 2010, Sontaite, 2011, Florea & Florea, 2013), local environment (Neville et al., 2005), the board of directors (Florea & Florea, 2013), owners, competitors, retailers, trade associations, government regulatory agencies, financial institutions, analysts/experts, interest groups (Sontaite, 2011) and even terrorists (Freeman, 1984).

There are many stakeholder groups, but the most popular ones will be discussed, usually found in the scientific literature.

Internal and external groups: Internal stakeholders are more interested in financial activities of organizations; they feel concern about profit, efficiency and financial return. External stakeholders are dependent on decisions and actions of organizations or may influence them themselves. They are interested in value quality, satisfaction, long-term relationships, ethical and moral actions of organizations, financial support and so on (Florea & Florea, 2013). Despite the fact that the internal stakeholders are considered to be the leading, in some cases the external stakeholders can be the prior, therefore they cannot be demoted (Bailur, 2006). Shareholders/owners, employees, managers, the board of directors are considered to be the internal, whereas customers, suppliers, business partners, community, the public, competitors, the government, special interest groups, retailers, trade associations, government regulatory agencies, financial institutions, analysts/experts, terrorist – the external (Freeman, 1984; Sontaite, 2011; Florea & Florea, 2013).

Primary and secondary groups: (Freeman, 1984; Clarkson, 1995; Mitchell et al., 1997; Bailur, 2006; Sontaite, 2011; Florea & Florea, 2013; Mishra & Mishra, 2013; Wolf, 2014) divide stakeholders into primary and secondary. The primary stakeholders are vital to the persistence of organizations – their withdrawal can lead the organization to performance cessation (Clarkson, 1995; Bailur, 2006; Sontaite, 2011; Mishra & Mishra, 2013). Clarkson, 1995 argues that the secondary stakeholders are also important to organizations in the context of their relationship that the persistence of organization does not depend on the secondary stakeholders. Sontaite (2011) identifies these primary stakeholders – consumers, suppliers, employees, owners, community, whereas the media, competitors, financial institutions, the government, public, interest groups are the secondary stakeholders (Florea & Florea, 2013) single out the third group - key stakeholders. They are defined as “people or organizations who might belong to either or neither of the first two groups” (Florea & Florea, 2013, p. 132). These stakeholders are important because of participation in the organization management and financing, during decision-making process and implementation. The key stakeholders are policy makers, officials, important professionals or community personalities who have a strong position or influence (Florea & Florea, 2013).

Normative, functional, diffused and customer groups:

Dowling (1995) highlights the fact that organization does not have one corporate reputation. He offers to divide stakeholders into four groups, according to how homogeneous is corporate reputation within groups. According to his suggestion, the stakeholders are divided into the following groups – normative, functional, diffused and customer’s. Stakeholders, which belong to a normative group, secure functioning of organization and establish the certain rules and norms – they involve the government, regulatory agencies, trade associations, professional societies, shareholders, the board of directors. Functional stakeholders are like mediators, which facilitate organization’s daily operations – they are employees, suppliers, unions, distributors, service providers. Diffuse stakeholders generally take an interest in the activity of organization only during the crisis of organization – they are journalists, community members, the special interest groups. The fourth group of stakeholders is customers – they secure welfare of organization and can be segmented according to the needs, involvement and experience. These four groups of stakeholders have a different approach to organization, so corporate reputation in a context of different groups cannot be equivalent – each stakeholder group has an unequal perception of a corporate reputation. Therefore corporate reputation must be managed differently according to the interests of each stakeholder group.

Regulatory, organizational, community and media groups:

Henriques & Sadorsky (1999) propose stakeholders groups, similar to previously discussed groups of Dowling (1995). The regulatory group includes those stakeholders such as trade associations (limiting actions of the organization under the certain legislations), informal networks (important sources of information technology), competitors (who can become leaders in a certain technologies, which will eventually become the standard in the industry). This group may be equated as a normative group, singled out by Dowling (1995). The organizational group includes those stakeholders which may have a direct impact on organizations – it is consumers, suppliers, employees and shareholders. The organization in a way is dependent on organizational stakeholder group. This group is similar to a functional group, distinguished by Dowling (1995), except that Dowling (1994) distinguishes customers as a separate group. The community with help of certain organizations, can unite against organizations’ activities and have a significant impact on the results of organization’s performance. This stakeholder group may be closely associated with a group of media, because the media forms public opinion about organizations, especially during the crisis of organizations. Henriques & Sadorsky (1999) claim that public opinion about organization is formed through the influence of media.

Group in order of power and interest:

Freeman (1984) developed a strategic stakeholder matrix, based on a stakeholder distribution in the four groups under the influence of power and interest levels. The importance of each stakeholder to organization depends on where the stakeholders find themselves in the matrix field (Gregory, 2007) (see Figure 1). As stated by Polonsky & Scott, (2005), the position of stakeholder in the matrix enables the organization to choose the most appropriate strategies for the relationship development strategies for the relationship development with stakeholders (Gregory, 2007).

INTEREST	
Low	High
A Crowd (minimal effort)	B Subjects (keep informed)
C Context setters (keep satisfied)	D Players

Figure 1: Stakeholder grouping, according to the strategic stakeholder matrix adapted by Bryson, 2014; Gregory, 2017

Bryson (2014) argues that the key players have a significant power and interest, subjects do not have the power but have a high interest. Context setters do not care about the organization, but these stakeholders have the high power on organization, while the crowd is the stakeholders, which have neither the interest nor the power. According to Mitchell et al., (1997), the scientists which prove that in the reality almost every stakeholder may have the influence on the performance organization, whereas it is possible to distinguish accurately the interested stakeholders from disinterested by grouping them under the power and interest.

A shadow stakeholder group:

The review of the scientific literature showed that the discussed stakeholder groups do not describe all stakeholders of the organization. There was found some stakeholders that are indirectly and cannot be considered as partners of the organization. Hine & Preuss (2009) attributed them to the secondary stakeholder group, but in our opinion, this group cannot be equated or identified with the secondary stakeholder group that was proposed by Freeman, 1994; Clarkson, 1995; Mitchell et al., 1997; Bailur, 2006; Sontaite, 2011; Florea & Florea, 2013; Mishra & Mishra, 2013; Wolf, 2014). Stoney & Winstannley (2001) argued that it is the tertiary stakeholder group. Campos & Giovanonni (2007) compare this stakeholder group with lobbyists, who have the access to political structures (de Figueiredo & Richter, 2004) and the performance of this group is equivalent to corruption. We suggest to entitle this group as a 'shadow' stakeholder group. In principle, this stakeholder group functions as a normative regulator and is associated with political impact on the organization. On the other hand, it functions illegally and is not directly related to the organization or its survival (Hine & Preuss, 2009). Therefore, we put a proposal that the shadow stakeholder group is related more to the industry, than to a particular organization. As Hine & Preuss, (2009) stated, it is the group that may keep down the organization. Campos & Giovannoni (2007) submitted that the shadow stakeholders generally act in transit, politically unstable and corrupt. Whereas de Figueiredo & Richter (2014) stated, that the government and social groups can be attributed to the shadow stakeholder group. They are interested in the enactment of particular laws that affect particular industries. Organizations can suspend the performance and suffer losses in the costs of new lobbying organizations, which get the opportunity to line their own pockets. The establishment of new organizations is the secondary (shadow) activity of persons who are interested in lobbying.

It can be stated that there are predominantly four leading stakeholder groups – shareholders, employees, suppliers and customers. The analysis of their importance to the organization has revealed that shareholders and employees usually belong to the same group of stakeholders. Whereas suppliers and customers rarely belong together with the particular group of stakeholders. The analysis of stakeholder grouping initiated that while grouping stakeholders in accordance with their importance to the organization, it is worth to divide them into primary and secondary. Allocating the stakeholders to the primary and secondary groups unconsciously leads to the conclusion that primary stakeholders take the first, i.e. the most important place with regard to secondary stakeholders.

2.1.4 Stakeholder Involvement in Change Management

After several years of existence, internal or external forces might cause a significant change within an organization. So, whether the change is proactive or reactive, Armstrong (2006) argues there are two types of change: strategic – long-term change related to the mission and the vision of the organization) and operational – involving a change in systems and procedures.

Change management is one of the key tasks for any manager. However, changing an organization is difficult and it is estimated that about 70 percent of all initiatives fail (Beer and Nohria, 2000; Higgs and Rowland, 2000). A deep transition, which necessitates change in organizational culture, is even more challenging.

Booz (2011) pointed out that to involve the managers and the owners of the organizations in the change management process several things need to be done, there needs to be a strong case supporting the need for change in the organization, there needs to be consensus among

the managers and owners of the organization on the need for change, a plan should be developed to guide the change process and the managers should provide leadership on the change process. Deborah (2009) states that there are two categories of managers in the organization: senior managers and middle managers. She adds that senior leaders need to initiate, guide and champion change, ensuring engagement among the rest of the organization by keeping employees informed about the change process, following through on actions and modeling appropriate responses to change. Middle managers must facilitate change and help their employees understand the reasons for the change and adapt to it.

Deborah (2009) points out that employees have no much control over the change decision and they help in creating strategies to overcome natural resistance to change through assessments, workshops and team meetings. Employees also need to understand the reasons for the change, their role, and ways to contribute to the process.

Adesse (2008) pointed out that customers are important stakeholders in all organizations and therefore there needs to be some structure in their involvement in the change management process. In cases where change affects the product or service, customers can be involved through inviting a sample of them to bi-annual focus groups to test changes to products or services and ask them to define what is important to them as customers/users, and involve them in the development of a satisfaction survey. Lastly, send update literature quarterly about changes within the organization and invite their comment. Adesse (2008) says there is no need to involve the customers if the change does not affect them. For instance, changes in operations of an organization which they would not understand for them to give a meaningful input.

2.1.5 Factors Influencing Extent of Stakeholder Involvement in Change Management

Cecilie (2008) established that focus should be on factors that influence the extent of successful stakeholder involvement. Cecilie (2008) stated that for there to be a successful stakeholder involvement in the change management process, there are five factors that needs to be in place. They include: stakeholders early awareness of norms, awareness of diversity within and between different organizational units, manager availability, early role clarification and constructive conflict.

Kilpimaa (2009) states that one factor that is critical in determining the extent of stakeholder involvement in change management is the presence of enabling resources and structures to support the change management process. Kilpimaa (2009) states that if the stakeholders are availed with resources and structures to guide the change management process, they are able to undertake critical roles and responsibilities necessary for the change management process and this ensures the change management is more successful. The extent to which they are provided with the resources and structure is directly proportional to the extent of their involvement in the change management process. Training is another factor that affects the extent of stakeholder involvement in the change management process. The purpose of training and coaching is to help everyone to change effectively. Throughout the process of change all the stakeholders must be engaged in training and frequent follow-up training. If this is done properly then the stakeholders' involvement in the change management process is improved and made productive.

Kip (2006) mentions targeted and effective communication among the stakeholders during the process of change as another factor that is important in ensuring that the change process is managed effectively. Kip (2006) mentions that there needs to be a vision on what the change should result to. The vision should be communicated effectively and continuously to all their stakeholders. This ensures proper participation of the stakeholders in the change management process. Kip (2006) adds that the stakeholder's participation in the change management process should be monitored and the performance of their contribution to the change process established. With this, the stakeholders' participation in the change process is enhanced and improved.

2.2 Theoretical Framework

Freeman's (1984) stakeholder theory has been applied in various areas such as corporate responsibility (Bucholz and Rosenthal, 2004), business ethics and project management (Turner and Simister, 2000). It has also been used in the context of organizational change (Trader-Leigh, 2002) and in combination with governance theories of economic organizations such as agency theory, transaction cost -, economics and property rights theory (Parvinen et al., 2005). We propose that stakeholder theory provides an interesting perspective in the management of organizational change projects, because organizational change is dependent on the resources possessed by various stakeholder groups and the support of key stakeholders.

In accordance with Freeman's (1984, p. 46) classical stakeholder definition we define a change project stakeholder as 'any group or individual who can affect or is affected by the implementation of the change project'. Stakeholders also hold a central role in the change management process. Balancing stakeholder expectations has a direct influence on how they are motivated to support proposed change. These concerns must be addressed in the change initiation process because they are important when evaluating stakeholder resistance to change. Mitchell et al., (1997) provide a comprehensive model for evaluating the salience of various stakeholder groups, i.e. their influence in managerial decision making process. Freeman (1999) drawing from resource dependency theory evaluates different strategies used by stakeholders who possess resources critical to the firm gaining control over the organization. He proposes that an important aspect to consider is whether the firm and stakeholders are mutually dependent on each other.

3. Methodology

The study employed survey research design. Primary and secondary sources of data collection were adopted in the execution of this study. Primary data used was the structured questionnaire administered to employees of the selected manufacturing firms in Nigeria. Secondary data utilized in this study included published academic journal materials, academic thesis, books on change management and stakeholder analysis, periodicals, magazines etc. Tables and percentage statistical distribution were used in the preliminary analysis of data, while the Chi-Square statistical technique were used for the main analysis of the data gathered from the study respondents.

4. Results and Discussion of Findings

The stakeholder distribution has raised some doubts. Scientists often attribute shareholders, employees, suppliers and customers to the primary stakeholder group. However, it was

observed that the scientists do not subsume shareholders and employees to the same stakeholder group with suppliers and customers.

The analysis of a stakeholder grouping revealed the other important question – it was observed that the scientists, acting on business interests, criticize the aforementioned stakeholder grouping. They argue that stakeholder group have unequal importance to the organization (Vilanova, 2007, Kaler, 2009; de Bissy & Suuprawan, 2012) stated that employees and shareholders were attributed to the same stakeholder group for a long time. However, the shareholders take up a higher position than the employees. Stieh (2009) noticed that the interests of the shareholders should not often be the leading/ He queries whether it is possible to rely on the theory in a real business. Therefore, the following assumption is made that the stakeholder grouping is ambiguous – based on the stakeholder theory which is difficult to adapt in a real business world.

Managers’ capability was estimated to be relatively low in all change initiatives owing to a lack of experience and previous poor project results. Many stakeholders argued that problems were identified with moderate accuracy before our study, but managers had no desire to change the situation. Change projects are allocated to the assessment model based on their estimated benefit implementation challenges.

Developing start of change process (I – 4)	Team	1	2	
	Employees			
A. Influence of intervention on stakeholder	4	3	1	1
B. Capability to influence on implementation	5	5	2	2
C. Motivation to participate	3	3	2	2
D. Capability to change	3	3	1	2
Individual stakeholder resistance (A,IBi + Ci + Di)	26	21	5	5
Average stakeholder resistance	$\frac{1}{4}(25 + 5 + 6) = 14.5$			
E. Complexity of change		4		
F. Management capability		2		
Total challenge 1/Summation (A/B + Ci + DI) + F		20.5		

Table 1: Challenge to implementing start of the Change development process

The study explored how the stakeholders were involved in the change management process. It established that the stakeholders were involved in the change management process from the initiation through to implementation. The findings of these pilot surveys are communicated to the chief managers for adoption in their respective divisions. If during the pilot process the organization establishes that the change process is costly, they implement the change process in small bits. The study went on to assess how the channels for communicating change to the stakeholders were effective in the change process. It was mentioned by the chief managers that the piloting of the changes in small segments of the population before the actual rolling

out to the whole organization facilitated the change process by ensuring that problems are troubleshoot beforehand. This is important because it prevents situations of failure during the change process. It was also mentioned by the chief managers who said that changes were communicated to stakeholders through the supervisor's communication, that the process facilitated change because it ensured that the change is communicated as it was intended by the top management. The study went on to explore how stakeholders were involved in putting sound procedures to manage change process. The interviewees should be communicated effectively and early. The interviewees said that in communicating the changes, there must be a clear description explaining where the organization is, where it wants to head and what is needed to get there. This was according to chief managers who were involved in the study. However, the interviewees noted that the feedback are never documented and would thus be easily forgotten. They should therefore be documented and be used for improving the best practices in future. The study also explored how the customers were involved in sound procedures to manage the change through feedback in the working of easy pay systems. Most customers presented their feedback on the working of the easy pay systems, e-bill payment platform and SMS balance inquiry as reported by three customers only one customer refuted that he was involved in giving contrary view. The study also assessed the customer's satisfaction with the prepaid. It was established that the customers were satisfied with the prepaid meeting. However, it emerged that none of the customers were involved in the inception of the prepaid meeting and were also thus only involved when they were being inducted on how it is operated. However, after the installation, the follow up from the selected manufacturing firms on the operations, functioning and customers concerns are done to the satisfaction of the customers. The study went on to assess how the selected manufacturing firms (Nigerian Breweries Plc and Guinness Nigeria Plc) ensured that the stakeholders are continually involved to ensure that the changes are successful. It emerged that employees are continually involved through regular meetings. This was according to the view of the chief managers. It was reported that the success of the changes and the contribution to the staff. They base their views on their experience on the past systems and give their recommendations to be included in the new systems. This was a view supported by the employee representatives in the study who said that during the initiation and implementation of the organizational change, the views of the employees were sought by their supervisors and later used in the initiation and implementation of the organizational change. From the findings, it was established that the selected manufacturing firms (Nigerian Breweries Plc and Guinness Nigeria Plc) underwent transitive change. Steven et al. (2012) established that change is termed as transitive if it is internal to an organization and occurs as a result of interaction between people and stakeholder groups. The change that had affected these manufacturing firms were rebranding, appointment of BBH at the depots companywide, INTRODUCTION OF Feeder Management Programs, introduction of E-leave workflow for applying leave, staff optimization by having just the right number of staff for a specific task, introduction of Performance Contracting among management staff, adoption of prepaid meeting, introduction of automatic meter reading on pilot, adoption of feeder alignments /ring fencing, rotation of jobs, upgrading systems network and company servers, adoption of monitoring, installation of GPS in newly bought cars, started using the new procurement law from 1ST January 2007 that revolutionize the supply chain operations, introduction of workflow for transactions between divisions and stores for acquisition of materials, use of fuel cards with Total Nigeria to fuel company vehicles, introduction of new fleet of vehicles such as hole diggers, high-ups and telle-loggers, adoption of safety and health standards in the workshops, introduction of E-

payments like straight 2 bank, Citi direct to minimize frauds and imposters out to use employees staff members to get money and overcrowding in the pay offices, introduction of electronic Pay slips accessed using employees national non-key activities such as installations of transformers. The prominent way in which the stakeholders were involved was through the piloting process of the changes. From where the views and interests of the stakeholders were noted, used and incorporated in the change process before it being rolled out to make them aligned. In this process the change is piloted on a sample of stakeholders who are involved with it, their views collected on the change process and implementation of the change based on the views of the stakeholders. This approach agrees with those of Adese (2008) who pointed out that if changes affects the product or service, customers can be involved through inviting a sample of them to bi-annual focus groups to test changes to products or services and ask them to define what is important to them as customers/users, involve them in the development of a satisfaction survey and Survey them annually.

The study also found that age of stakeholders had an effect on the change management process. This was also supported by Adese (2008) who said that older workers were showing decline in appreciation in the change management process; though in these firms studied, this was a little different. It emerged that though young employees adopted change more freely, they did not question or critique the change process leading to changes with results that are not desirable.

5. Conclusion and Recommendations

The stakeholder concept is widely discussed in the scientific literature. However, many scientists support the definition of Freeman (1984). This definition expresses the relation between the organization and stakeholders, which is based on the addition of power. Despite the mutual influence between the organization and stakeholders, it is proposed that stakeholders may have a greater impact on the organization because of a major power. With regard to this scientific viewpoint, it is stated that stakeholders are important for the organization because of the necessary resources and the impact on corporate reputation. There is no unified construct, defining stakeholders common to all organizations. It could be stated that there are predominantly four leading stakeholder groups – the shareholders, employees, suppliers and customers. It was found that stakeholders can be divided into internal and external, primary and secondary, normative, functional, diffused and customers, regulatory, organizational, community and media; groups in order of power and interest. The analysis of the scientific literature enabled us to highlight a new stakeholder group, which we call a shadow group due to its illegal impact on the organization or industry. The analysis of stakeholder grouping initiated that while grouping stakeholders in accordance with their importance to the organization, it is worth to divide them into primary and secondary. Allocating the stakeholders to the primary and secondary groups unconsciously leads to the conclusion that primary stakeholders take the first, i.e. the most important place with regard to secondary stakeholders. The study found that the stakeholders in the manufacturing firms under study were majorly involved in the change management process by giving their views and execution of the change process through piloting process of the changes. The stakeholders were however, not involved in the design of the change process. The changes that were undertaken in these manufacturing firms were transitive change and the change management approach that was used to manage the change was the planned approach to change management. There were times that the manufacturing firms under study relied on external stakeholders such as consultants to manage the changes ignoring the views of the internal

stakeholders such as employees. The study recommends that there needs to be regular interdivisional meetings with the stakeholders to discuss the change process more so in key departments that are responsible with change for example, finance department. The study recommends that management of the manufacturing firms should involve the stakeholders in all aspects of the change management process, more so in the design/initiation of the change process. This is because the study established that the stakeholders in these firms were not involved in the design phase. Considering that the stakeholders are the ones who are in touch with the organization, they should be involved in the design/initiation of the change process. The study recommends that all the change process in the understudied manufacturing firms should be documented for reference in future to assist the organizations use the information to improve future change processes. This is important because the study established that the change in these firms was not being documented to know the progress of the change that could help in policy formulation and prudent management practices in change process.

References

- Andrew, L. & Friedman, S. M. (2006). Stakeholders : Theory and Practice., London UK. Oxford University Press.
- Andrew, W. (2005). Stakeholder Theory and The Corporate Objective Revisited. Institute for Operations Research and the Management of Science, 11(2), 364-369.
- Basted, M. N. (2004). Open Systems Theory. Michigan: University of Michigan.
- Bruce, N. (2004). Managing change: Approaches to Change Management. Retrieved on July 15th, 2013 from <http://dl.wecouncil.com/serfweb/User157/MC/Lesson4.ppt>
- Business for Social Responsibility (2012). Stakeholder Mapping, retrieved on July 4th, 2013 from [http://www.bsr.org/reports/BSR Stakeholder Engagement Stakeholder Mapping.final.pdf](http://www.bsr.org/reports/BSR%20Stakeholder%20Engagement%20Stakeholder%20Mapping.final.pdf)
- Bryne, D. (2001). Complexity theory and the Social Science. London: Routledge.
- Cecilie, A. (2008). Key factors in successful Organizational Change. Department of Occupational Health Surveillance, National Institute of Occupational Health, Retrieved on 4th October 2022.
- Chan, S. (2001). Complex Adaptive Systems. Research Seminar in Engineering Systems . London.
- Deborah, S. (2009). Organizational Effectiveness: The leaders role in responding to change with Agility. Retrieved on October, 20, 2022.
- Freeman, E. (2004). Stakeholder Theory and The Corporate Objective Revisited. Organization

- Science, 94(1), 364-369.
- Johnson, G. & Scholes, k. (2008). Exploring Corporate Strategy, (7th edition). New Jersey; Prentice Hall.
- Kilpimaa, J. 92006). Factors influencing successful change management in IT outsourcing from Transferred personal point of view, Unpublished Master's thesis, Department of Management studies. University of Tenpere. Retrieved on 20th October, 2022 from <http://tutkielma.uta.fi/pdf/gradu01128.pdf>
- Sharma, R. (2008). The 6 Principles of Stakeholder Engagement, Retrieved on 20th October, 2022, from <http://www.censeoconsulting.com/media/pnc/2/media.12.pdf>
- Steven, H., Appelbaum, S. H. & Jean-Luc, M. (20120. Back to the future: Revisiting Kotter's 1996 Change model. Journal of Management Development.

**THE EFFECTS OF LEADERSHIP STYLES ON ORGANIZATIONAL
PERFORMANCE: AN EMPIRICAL EVIDENCE FROM SELECTED
MANUFACTURING FIRMS IN NIGERIA**

DR. CHUKWUEMEKA G. EME (Ph. D)

**Lecturer, Department of Business Administration, Faculty of Management Sciences,
National**

Open University of Nigeria (NOUN), Jabi – Abuja

Abstract

Leadership styles in today's world is an increasingly complex and a popular organizational dynamics to work upon. Leadership skill to a great extent is the bedrock of any business or organization. Therefore, only people who can manage other people of different races, who are highly creative and innovative, and can successfully salvage dire situations in case of emergencies, are worthy to be called leaders. Different leadership styles are appropriate in distinct situations. If an inappropriate style is adopted by the leader, it may pose several challenges for the workers, managers, and human resources departments in the planning and execution of work in an organization. Similarly, the satisfaction and performance levels of employees also depend upon the leadership styles adopted by corporate leaders. An appropriate leadership style paves way to delivering successful plans for fulfilling the long-term organizational goals. Little is however understood about which leadership style influence employees the most and how leadership behaviors lead to acceptable outcomes. This paper reviews some of the current challenges in organizations which are faced by managers and the productivity levels for the same. This research statistically calculates and analyzes the leadership styles of 35 respondents and which category they fall into depending upon their behavioral attributes to deal with people through a survey questionnaire of 25 questions. It further helps us conclude which leadership style is the most relevant for highest level of productivity in manufacturing firms, employees and managers. It also gives an insight on managerial behaviors and relationship of employees and managers in a less formal organizational setup.

Key Words: Leadership styles, Leadership behavior, Employee perception of leadership, manufacturing companies

1. Introduction

There has been significant theoretical and empirical work carried out on leadership styles and organizational performance across the globe. For some decades now, how leadership impacts on organizational performance has gained prominence among academics and practitioners working in the area of leadership (Khajeh, 2018; Bhargavi & Yaseen, 2016; Igbaekemen & Odivwri, 2015; Giambatista, 2004; Rowe et al., 2005). This is premised on the notion that a style of leadership of an organization has a correlation with organizational performance (Rowe et al., 2005). The style of leadership adopted is considered by some researchers to be particularly important in achieving organizational goals and in evoking performance among

subordinates (Sadia & Aman, 2018; Klein et al., 2013; Berson et al., 2001; Zacharatos et al., 2000; Barling et al., 1996). Organizations undergo rapid changes daily as a result of diverse factors. Some of these factors are external such as competition, global market trends and technological changes. Some of the changes over time also occur within the organizations themselves. Examples are employee motivation, innovation, organizational culture and human resource strength (Haque et al., 2015; Igbaekemen & Odivwri, 2015; Bass & Riggio, 2006). All these tend to affect the performance of these organizations. One key factor that also has the potential to largely affect an organization's performance is its leadership (Ng'ethe et al., 2012; Jeremy et al., 2012). The role of leaders in ensuring excellent organizational performance cannot be over emphasized. Adequate motivation, suitable work environment, compensation, efficient communication between managers and subordinates play an important role in promoting this goal. Planning and organization of work is also very crucial. It has been argued by some researchers that the most common problems affecting organizational performance in business and other institutions are poor attitude to work among workforce, inefficiency as well as ineffectiveness of leaders in most places, though others share a contrary view (Haque, Faizam, & Cockrill, 2007). Leadership style practiced by an organization has an impact on the success or otherwise of its operations. Leadership style in an organization is one of the factors that play significant role in enhancing or retarding the interest and commitment of the individuals in the organization (Bhargavi & Yaseen, 2016; Obiwuru et al., 2011). Performance continues to be a key issue among organizational researchers and employees are bound to perform well where they are treated well (Haque, Faizan, & Cockrill, 2007; Barney, 1997). Javier (2002) has asserted that performance is equivalent to the famous 3Es (economy, efficiency, and effectiveness) of a certain program or activity. However, according to Daft (2000), organizational performance is the organization's ability to attain the goals by using resources in an efficient and effective manner. Quite similar to Daft (2000), Ricardo & Wade (2001) rather define organizational performance as the ability of the organization to achieve its goals and objectives. Organizational theorists contend that effective leadership is one of the most important contributions to overall organizational success (Weber, 2009; Ricardo & Wade, 2000; Pettinger, 2000; Barney, 1997; Kotler & Heskett, 1992; Ricardo & Wade, 2001). Many leadership theories have been proposed in the last fifty years, which are claimed to have influenced the overall effectiveness of organizations where they have been employed. In the competitive world with technological changes within the business environment, it is vital that organizations employ leadership styles that enable them to survive in a dynamic environment (Maritz, 1995; Bass, 1997). Without leadership, the probability of mistakes occurring increases and the opportunities for success become more and more reduced. The role of a leader is vital for the survival and progress of an organization. Al Khajeh (2018) and Bhargavi & Yaseen (2016) in their study on leadership and organizational performance suggest that the role of leadership is critically important for an organization to achieve a high level of performance. It is contended that organizations do not only exist for survival, but also to sustain their existence by improving performance. In order to meet the needs of the highly competitive markets, organizations must continually increase performance by adopting the appropriate leadership style. Leadership style is a key determinant of the success or failure of any organization. Leaders influence, direct, and motivate others to perform specific tasks and also inspire subordinates. Literature suggests that the role of leadership is critically important for achieving the performance of organizations. To this end, some studies argue that effective leadership role in improving organizational performance are mixed (Uchewamgbe, 2013; Hambrick, 2007; Katz & Kahn,

1978). This study aimed to examine the effects of leadership styles in organizational performance using an empirical evidence from selected manufacturing firms in Nigeria.

2. Literature Review

2.1 Understanding Leadership

Leadership has been a topic of study for social scientists for much of the twentieth century, yet there has been no consensually agreed-upon definition of it (Jyoti & Bhau, 2015; Sofi & Devanadhun, 2015; Xu & Wang, 2008; Bass, 1990). Many authors have studied this phenomenon, and some have argued that there is no conscious definition of what leadership is, no dominant paradigm for studying it, and little agreement regarding the best strategies for developing and excising it (Bennis, 2007; Hackman & Wageman, 2007; Vroom & Jago, 2007). However, Ngodo (2008) views leadership as a form of direction in which a person can give to a group of people he steers affairs in such a way that will influence behavior of another individual, or group. Ngodo (2008) perceives leadership to be a reciprocal process of social influence, in which leaders and subordinates influence each other in order to achieve organizational goals. Sun (20020 defines leadership as the process of influencing people so that they make an effort by their own will and enthusiasm towards obtaining the group's goals. Leadership is a critical management skill, involving the ability to encourage a group of people towards a common goal. Leadership focuses on the development of followers, their needs and building their capacity (Klein et al., 20130. It is imperative for managers occupying leadership positions to focus on the development of value system of employees, their motivational level and moralities with the development of their skills (Uchewamgbe, 2013; Ishmail eta l., 2009). This approach will essentially help their followers achieve their goals as they work in the organizational setting. As posited by Khan et al. (2014), followers will be encouraged to be expressive and adaptive to new and improved practices and changes in the environment. According to Michael (2010) leadership has a direct cause-effect relationship upon organizations and their success. Leaders determine values, culture, change tolerance and employee motivation. They shape institutional strategies including their execution and effectiveness. It should be stressed that leaders can be found at any level of an institution and are not exclusive to management. Successful leaders do, however, have one thing in common. They influence those around them in order to reap maximum benefit from the organization's resources, including its vital and expensive human resources/capital. This success can only be achieved and probably sustained in organizations where appropriate leadership style or styles are employed at a given time. Leadership is also a process which involves the use of non-coercive influence to shape a group or organizational goals, motivate behavior towards achieving the goals as well as define the group's culture (Northouse, 2009).Despite the variations in the definitions, there are at least three implications of these definitions. Firstly, leadership is a process engaged in by certain individuals (leaders). It is an ongoing activity in an organization. Secondly, it involves other people in the form of subordinates or employees who by their willingness are influenced by the leader. Therefore, the subordinates formalize the leader's authority by making leadership process possible. Thirdly, the aim of leadership is the accomplishment of a goal and objectives. A seemingly endless variety of definitions have been developed, and there is a common thread which runs through all the definitions and that is the concept of influence. Leaders therefore influence others to help accomplish group and organizational objectives. However, it should be noted that the use of appropriate leadership style at a given time is a conduit for organizational success.

2.2 Types of Leadership Styles

Harris, Leithwood, Day, Sammons & Hopkins (2007, 337-347) postulated that leadership styles is the kind of relationship that is used by an individual to make people work together for a common goal or objective. According to Mitonga-Monga, Coetzee & Cilliers (2012, 5389-5398), leadership style is the pattern associated with managerial behavior, which is designated to integrate the organizational or personal interests and effects for achieving particular objectives. Different styles of leadership adopt different methods of leading subordinates and therefore, produce different results. It is against this backdrop, that this section tends to review different types of leadership styles and how they influence subordinates to yield desired results.

2.2.1 Transformational Leadership Style

According to Bass (1985), a transformational leader's behavior originates in the personal values and beliefs of the leader and motivates subordinates to do more than expected (Obiwuru, Okwu, Akpa & Nwankwere 2011, 100-111). Transformational leadership style focuses on developing the followers and considering their needs. Managers that concentrate on transformational leadership focus mainly on developing the general value system of the employees – development of skills, motivation level and moralities (Ebrahim 2019, 1-8). In transformational leadership, the subordinates trust, admire and give absolute respect and loyalty to the leader. Moreover, they are motivated to do more than what was initially expected to do (Obiwuru et al., 2011, 100-111; Bass 1985). The transformational leader then motivates th subordinates by making them initially aware of the significance of task outcomes, impelling them to transcend their own self-interest for the sake of the organization and activating their higher-order needs. According to Bass & Avolio (1994), the leader encourages the followers to think critically and seek new ways to approach their jobs, resulting in intellectual stimulation. Podsakoff, MacKenzie & Bommer (1996, 259-298) opined that there is an increase in the level of performance, satisfaction and commitment to the goals of an organization, as a result of transformational leadership style. Bass (1990) proposed four components of transformational leadership to include charisma, inspirational motivation, intellectual stimulation and individual consideration (Obiwuru et al., 2011, 100-111). Firstly is charisma or idealized influence, which in the words of Humphreys & Einstein (2003, 85-95) is characterized by vision and a sense of mission, instilling pride in and among the group, and gaining respect and trust. Charismatic behavior induces employees to go beyond self-interest and self-curiosity for the sake of the team, providing reassurance that obstacles will be overcome, and promoting confidence and certainty in the achievement and execution influence (Conger & Kanungo 1987, 637-647; Howell & Frost, 1989, 243-269), and followers place an excessive amount of confidence and trust in charismatic leaders (Howell & Avolio 1993, 891-902). According to Jyoti & Bhau (2015, 1-13), the idealized and behavioral charisma of a transformational leader motivate the followers to identify with the leader. The personalized relationship developed by a transformational leader creates an environment in which the employees are happy and fulfilled. Hence, their overall performance is improved which inevitably increases organizational productivity and performance. Secondly is inspirational motivation, which according to Obiwuru et al. (2011, 100-111) is usually a companion of charisma and is concerned with a leader setting higher standards, thus becoming a sign of reference. Bass (1985) opined that followers look up to their inspirational leader as one providing emotional appeal to increase awareness and understanding of mutually desirable goals (Obiwuru et al. 2011, 100-111). This is evident by

the communication of high expectations and expressing relevant objectives in simple terms. The leader always talks optimistically about the future, speculating a compelling vision for the future and providing an exciting sense of organizational change (Bass & Avolio 1994). Bass (1990) stressed that motivation occurs by providing meanings and challenges to the followers' work, hence individual and team spirit are aroused, and enthusiasm and optimism are displayed (Obiwuru et al. 2011, 100-111). The leader encourages followers to envision attractive future states for the organization and themselves.

Thirdly is intellectual stimulation, which according to Bass (1985) provides followers with challenging new ideas, and encourages them to break away from the old ways of thinking (Obiwuru et al. 2011, 100-111). The leader is characterized as one encouraging intelligence, logical thinking, careful problem solving and methodical ability. Bass & Avolio (1994) stressed that the attributes include seeking different perspectives when solving problems, suggesting new ways of examining how to complete tasks and encouraging re-thinking of ideas that have not been questioned in the past (Obiwuru et al. 2011, 100-111). The leader motivates the subordinates to be inquisitive by questioning assumption, and to be creative by approaching old situations in new ways, and reframing problems.

Finally is the fourth component of transformational leadership, which is individual consideration. It involves developing followers by coaching and mentoring (Obiwuru et al. 2011, 100-111; Bass 1985). The leader carefully observes the inter-individual differences amongst the followers and acts as mentor to them. The leader coaches and help others to discover and develop their strengths, as well as listens attentively to others' concerns (Bass & Avolio 1994). Bass (1985) stressed that followers are treated individually in order to raise their levels of maturity, and to enhance effective ways of addressing their goals and challenges (Obiwuru et al. 2011, 100-111). The transformational leadership portrays a strong bridge between followers and leaders, resulting to clear understanding associated with the motivational level, values and interests. Bass & Avolio (1994) stated that transformational leadership demonstrates the superior leadership performance. Transformational leadership occurs when the leader elevates the interest of the employees by encouraging them to look beyond their self-interest. Transformational leaders are effective and productive because of some reasons which include the leaders may be charismatic in terms of motivating the employees, transformational leaders may meet the emotional needs of the employees or they may arouse the employees intellectually (Bass & Avolio 1994). A study carried out by Wang, Oh, Courtright & Colbert (2011, 223-270) discovered that transformational leadership and individual-level follower performance are positively linked. The study also indicated that transformational leadership and performance of teams at organizational level are associated positively. Xu & Wang (2008, 1090-1097) opined that performance is the function of knowledge, motivation, skills and abilities which are directed towards a prescribed behavior. Their study revealed that transformational leadership identify with a self-defining and satisfying relationship with an individual or group. Jyoti & Bhau (2015, 1-13) found that transformational leadership and organizational performance are positively associated. Sofi & Devanadhen (2015, 31-45) opined that transformational leadership has a significant impact on the performance of the organization. They conducted a study on banking organizations with the help of statistical tools such as Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) and concluded that transformational leadership has a direct positive impact on the organization's performance.

2.2.2 Transactional Leadership Style

According to Uchenwamgbe (2013, 53-73), leaders are known as transactional leaders if they are always willing to give something in return such as pay rise, promotion, new responsibilities, performance reviews and welfare schemes. The principal problem with this style of leadership is the expectation. Ojokuku, Odenayo & Sajuyighe (2012, 202-207) defined transactional leadership as the exchange of targets and rewards between management and employees.

A study carried out by Longe (2014, 68-83) revealed that transactional leadership style has a positive impact on the organizational performance. Longe (2014, 68-83) further revealed that the transactional leadership style helps in creating, as well as sustaining the context in which organizational and human capabilities are maximized as the employees are always able to achieve the tangible and intangible rewards. This leadership style majorly results in creating an environment that is optimal for performance, and also articulates the persuasive vision that enhances the overall organizational performance (Longe 2014, 68-83). According to the research carried out by Sofi & Devanadhen (2015, 31-45), transactional leadership was not found to have a direct impact on the performance of the organization. They concluded that transactional leadership style does not encourage creativity and innovation among the employees and hence, employees do not perform as per the expectations of the organization. Transactional leadership according to Obiwuru et al. (2011, 100-111), involves an exchange process that results in followers' acquiescence with leaders' request but not promising to generate enthusiasm and commitment to task objective. Boehnke, Bontis, Distefano & Distefano (2013, 5-15) states that the leader focuses on having internal actors perform the tasks required for the organization to reach its desired goals (Obiwuru et al. 2011, 100-111). The goal of the transactional leader is to ensure that the path to goal attainment is broadly understood by the internal actors to remove possible barrier within the system and to motivate the team to achieve the predetermined goals and tasks (House & Aditya 1997, 409-473).

According to Obiwuru et al. (2011, 100-111), transactional leaders show constructive and corrective behaviors. Constructive behavior consists of contingent reward and corrective behavior imbibes management by exception. Contingent reward is the simplification of the work required to obtain rewards and the use of welfare schemes and contingent reward to exert influence. It considers followers' desires and gives accolades when goals are achieved. Bass (1985) opined that the clarification of goals and objectives, and provision of recognition once goals are achieved should result in individuals and groups achieving expected levels of performance (Obiwuru et al. 2011, 100-111). Obiwuru et al. (2011, 100-111) stressed that active management by exception refers to the leader setting the standards for compliance as well as for what constitutes ineffective performance and may include punishing followers for non-compliance with those standards. This style of leadership therefore implies close monitoring for deviances, mistakes and errors, and then taking corrective actions as quickly as possible when they occur.

2.2.3 Autocratic Leadership Style

The autocratic leadership style is also known as authoritative leadership style. According to Mgbeze (2014), while some input is sought from subordinates, the leaders regard their influence as the key element in any major decision or job outcome. Mgbeze (2014) further stressed that the authoritative leader accomplishes ends through imparting a clear, compelling vision, sees to it that the vision is built into strategic planning, and guides actions throughout

the organization. The authoritarian sets clear directions, monitors progress closely and declares to subordinates the position they wish them to adopt by elucidating why certain things are expected, done or required and how individual actions adapt into the larger picture. Mgbeze (2014) opined that the feedback authoritarian offers may be positive or negative but clear, and treatment of subordinates to be firm but fair. It may shade over into a directive style when subordinates are given very little power or decision-making authority.

Autocratic leaders are classic, commanding and bossy in nature; they want their employees to work according to their orders. Typically, autocratic leaders preserve the rights to make decisions (Obiwuru et al. 2011, 100-111). Ebrahim (2018, 1.8) stressed that autocratic leaders force their followers to execute the services and strategies according to the narrow way in their views. A study by Iqbul, Anwar & Haider (2015, 1-6) to determine the effect of leadership style on employee performance showed that autocratic leaders are lacking in creativity and only promote one-sided conversation, which greatly affects the innovation and satisfaction level of the employees. The autocratic leadership style is however effective in the short term.

Autocratic leadership limits the workplace socialization and communication which is necessary for effective organizational performance. The autocratic leadership also enhances organizational conflicts which negatively affect the overall performance (Iqbul et al., 2005, 1-4). The study conducted by Bhargavi & Yaseen (2016, 87-117) revealed that the autocratic leadership style has a positive impact on the organizational performance. According to Bhargavi & Yaseen (2016, 87-117), this leadership style is more suitable when projects are to be completed within provided deadlines. Igbaekemen & Odivwri (2005, 1.7) conducted a study on the impact of leadership style on the performance of organizations; they concluded that an autocratic leader is the one who determines the activities, techniques and policies to the employees, and expects the employees to follow the same. They further stressed that such leaders do not have much faith on their followers.

2.2.4 Democratic Leadership Style

Democratic leadership also referred to as participative leadership, is a type of leadership style in which members of the group take a more participative role in the decision-making process. This style of leadership dwells on performance and people (Bhargavi & Yaseen, 2016; Puni et al., 2014). Democratic leadership style encourages employees to participate in the decision-making process of the organization (Nwokocha & Iheriohanma, 2015). According to Puni et al. (2014), decision making in a democratic system is not centralized and high performance is recognized and rewarded. Nwokocha & Iheriohanma (2015) on the other hand suggest that there is potential for poor decisions to be made by the employees or subordinates. This can be said to have a negative impact on the organization and can also instigate turnover intention in employees. It is therefore expected that brainstorming of ideas and collective decisions are arrived at by all concerned.

The democratic leadership sounds good in theory but it is often bogged down in its slow decision making process and the results which could seem workable would always require a lot of time and effort (Nwokocha & Iheriohanma, 2015). The democratic leader allows for decision making to be shared by the leader and the group. Criticisms and praises are objectively given and a feeling of responsibility is developed within the group. Kotler (1995) argued that this form of leadership is claimed to be earliest amongst all other leadership style. The leader discusses with subordinates before he issues general or broad orders from which

subordinates feel free to act on (Bhargavi & Yaseen, 2016). The superior allows the subordinates opportunity to use their initiative and make contributions. The leader also offer support to the subordinates in accomplishing task. Characteristics of democratic leadership include: the fact that group members are encouraged to share ideas and opinions, even though the leader retains the final say over decisions, members of the group feel more engaged in the process and creativity is encouraged and rewarded. Democratic leadership yields a lot of benefits. Subordinates are encouraged to share their thoughts, it can also lead to better ideas and more creative solutions to problems (Sadia & Aman, 2018). Employees also feel more involved and committed to projects, making them more likely to care about the end results. It is perceived that democratic leadership style leads to higher productivity among group members.

Mgbeze (2014) stressed that the democratic leader considers close supervision unnecessary after trust has been established, and negative feedback is offered sparingly. In democratic leadership style, the possibility of weak execution and poor decision-making is high. Therefore, the democratic leadership is also widely known to motivate the employees to perform better, as their views and opinions are valued, and it gives them room for participation in crucial meetings, and are also carried along in the decision-making process. Rukmani, Ramesh & Jayakrishman (2010: 365-370) hinted that a major problem with democratic leadership is the assumption that everyone involved has an equal stake in decision-making, with a shared level of expertise.

A study by Elenkov (2000, 467-480) indicated that the democratic leadership has a positive impact on organizational performance and stressed that the leadership style allows the employees to make decisions along with sharing them with the group and the manager. Elenkov (2000, 467-480) opined that in democratic leadership system, praises and criticism are given objectively, and a sense of responsibility is also developed among the employees. Bhargavi & Yaseen (2016: 87-117) investigated the impact of democratic leadership on organizational performance; their findings revealed that this leadership style positively affects the performance of the organization, as it provides opportunities to the employees to express and implement their creative ideas, and take part in the decision-making process.

A major advantage of the democratic style of leadership is that it prepares future leaders and helps the organization in the long run. Choi (2007, 243-262) stressed that a democratic leader is the one who focuses on the group discussion and participation, and as a result, positively influences the performance of the subordinates. Thus, the democratic style of leadership can be used to advance the organizational performance, as well as the efficiency.

There are however some downsides of democratic leadership. In situations where roles are unclear or time is of the essence, democratic leadership can lead to communication failures and uncompleted projects. In some cases, group members may not have the necessary knowledge or expertise to make quality contributions to the decision-making process. Democratic leadership works best in situations where group members are skilled and eager to share their knowledge. It is also important to have plenty of time to allow people to contribute, develop a plan and then vote on the best course of action.

2.2.5 Laissez-Faire Style of Leadership

Laissez-faire is a French phrase which means ‘let it be’ and it is also known as the ‘hand off style’ (Nwokocha & Iheriohanma, 2015: p. 194). According to Gill (2014), it means

leaving subordinates to complete tasks and jobs in the way they choose without adherence to any strict policies or procedures. Bass (1985) describes the laissez-faire leadership style as one in which the leader has no belief in his own ability to supervise. He further states that the leader has no clear set goals towards how they may work, does not help the group in making decisions and so leave too much responsibility with subordinates. According to Puni et al. (2014), the laissez-faire leader avoids controlling his employees and so only relies on the few available employees who are loyal to get a task done.

It is argued that laissez-faire leaders do not believe in employee development as they believe that can take care of themselves (Puni et al., 2014). This leadership style cannot be said to be operational in the banking sector or Non-Governmental Organizations which require that both the leader and subordinates have an input in the decision making process and completion of tasks to ensure the success of the organization. This is defined as a style of leadership in which leaders refuse to make decisions, are not available when needed, and choose to take no responsibility for their lack of leadership ability. Laissez-faire leaders do not use their authority and avoid taking actions. It is considered a passive and ineffective form of leadership. This style favors the installation of a relaxed working atmosphere; it brings down morale and reduces efficiency of the group. With this type of leadership style, leaders attempt to pass the responsibility of decision making process to the group. The group is loosely structured as the leader has no confidence in his leadership ability. A laissez-faire leader may either not intervene in the work affairs of subordinates or may completely avoid responsibilities as a superior and is unlikely to put in effort to build a relationship with them. Laissez-faire style is associated with dissatisfaction, unproductiveness and ineffectiveness (Deluga, 1992). This however, is debatable. Decision making under this style of leadership is performed by whoever that is willing to accept it.

2.3 External Factors Affecting Leadership Styles

Selection and utilization of an appropriate leadership style helps an organization to achieve its aims and objectives faster. According to Finch (2019), leaders are able to influence and guide people under them, so that the organization can become more effective in achieving its goals. However, leaders' effectiveness is limited and affected by some external factors, which according to Finch (2019) include organizational environment, organizational resources, employees' roles, organizational culture and employees' diversity.

2.3.1 Organizational environment

Organizations have their own peculiar work environment with its own values and norms, which is a bequest of past leaders, as well as current leadership. These values are the concerns that the organization has for investors, customers, staff and the community, and they determine how the business' goals will be nurtured and accomplished. Goals are the personalities of the organization's values and concepts that define products or services. Leaders must carefully select the environment based on the concepts of the products or services being rendered. However, some dangers must be put into consideration irrespective of the potentials of environment. An unstable or unsecure environment where there is usually unrest and riots or protests by citizens must be well structured and protected before embarking on businesses (Beardwell & Thompson, 2017).

The condition of the work environment influences the activities of employees, while further affecting the implementation and completion of given tasks. The work environment can also

affect the time of tasks completion, as well as the transition mode of tasks. According to Roberts & Hunt (1991), work environment can be physical elements that directly or indirectly affect the performance and productivity of employees. These physical environmental factors may include temperature, air circulation, sunlight, and weather conditions. Some work environment conditions are also non-physical as they affect the functionality of employees, and these may include interpersonal relationships with co-workers, be it subordinates or superiors.

2.3.2 Organizational resources

Leaders rely on organizational resources such as finances, technology and staff to achieve their goals. The success of the manager depends exclusively on how resources are successfully managed. Leaders must ensure unrestricted access to necessary resources, in as much as they are needed for the management of the business. Resources delivered late definitely have an impact on the smooth running of the organization. Hence, leaders must ensure early arrival of resources for the job ahead and make sure every resource is accounted for and used for the purposes meant for. Wastage of valuable resources is another factor affecting the effectiveness of leaders. Dissipated human resources, unaccountable funding and unmaintained equipment can limit the workforce and eventually minimize the productivity of the team (Finch, 2019).

The resources at the disposal of the manager go a long way in dictating the success or failure of the leader. Salahuddin (2010, 1-6) opined that technological advancement and innovation through modernization is a major key to the success of a leader. Integration of Information and Communications Technology (ICT) into the operational system of the organization will massively increase the performance of the organization. However, a decline in technology will shrink the organizational effectiveness, thereby breaching the manager-subordinate synergy and showcasing the incompetency of the manager. Poor financial standing of the firm also reduces the effectiveness of the leader, as proposed aspirations can only be driven when financial obligations are met.

2.3.3 Employees' roles

Finch (2019) stressed that when employees take on a role in an organization, their position is defined by the tasks and responsibilities they must perform in relation with others. Employees have different levels of maturity in relating to, as well as executing tasks and relationships that impact the style of leadership needed to guide them. Employees also affect the organization by their work norms and personal values. Organizational functions have pitfalls and roadblocks that leaders must identify and minimize in order to help staff accomplish their tasks. Subordinates should stick to their assigned duties and perform every job assigned to them diligently and with high sense of responsibility.

In structuring the participation of employees in the functionality of the organization, three different structural dimensions can be adopted. The first structural dimension is formalization, which entails the degree at which an organization illustrates the functionality of employees using rules and procedures. This describes some basic determinants factors guiding a given task such as when to, how to and who take(s) part in a given. The second structure dimension is centralization which is the extent to which some personnel are embedded with the responsibility of making decisions. In this mode, delicate decisions are made at the top management level. The third structural dimension is complexity, and this is the bulky

interconnected aspects of an organization (Ford & [Slocum, 1977, 564-575). All these factors influence the functionality of employees, which directly affect the output of the organization.

2.3.4 Organizational culture

An organization's culture consists of a combination of its frontiers past and current leaders, history and crisis. Culture is difficult to alter, since it is as a result of long-held information and formal systems, traditions, customs and rules that represent the self-image and shared expectations of the organization. Established rites, routines and a set way of doing things influence a company's norms such as how a worker can be in good standing and how a worker can respond appropriately for various circumstances. Leaders must understand the demographic structure and cultures of the clients of the organization and strength in the marketplace to design products and services for particular populations (Salahuddin 2010, 1-4).

The culture of an organization influences the decision of leaders, since they are basically bound to follow the principles they inherited. However, it is their duty to periodically review the decisive measures taken by past leaders to solve specific problems. According to John & Chattopadhyay (2015, 1-5), for the performance of employees and leaders to improve, there is need for the recognition of the organizational structure. They further stressed that simplification of organizational culture, alignment and modernization of the organization's concept will help improve the performance of the leaders and employees, thereby advancing the values of the organization. The human resources section of the organization should be restructured to reflect the induction of new personnel that truly reflect the present need of the organization in a changing environment.

2.3.5 Employees' diversity

Since the organization hires employees of diverse upbringing and makeup, the diversity of the subordinates tends to pose a threat to the leader of the organization. A company reasonably employs people of different cultures, gender, ages and races. Leaders must react to this diversity with a vision for their staff and by developing a multi-cultural approach to their work. According to Mooney (2018), the style of management that is most compatible with a diverse set of workers include a participatory method in which the leader works closely with employees to help them assimilate and succeed. Mooney (2019) also stressed that another successful style that works with individuals of different backgrounds is servant leadership, where the manager dedicates his efforts to providing the employees with everything they need so that in principle, these workers mature and pass along the servant attitude to other employees, and to their customers.

Employee's diversity has become an important feature in managing serves of employees. A leader is bound to gather different employees from diverse educational background different cultural locales and different work experience. Managing individual differences of the workforce can be very tasking and complicating for a leader, and if not properly managed can limit the performance and productivity of the firm. However, Qasim (2017, 1-4) opined that if employees' diversity is well managed by the management, it can be an added strength to the workforce. The diversity of the employees can be harnessed by allowing the employees display their individual arsenal of positive experience such as skill transfer, decision-making abilities, creativity and motivation, while submitting to the principles of the leadership style in place.

2.4 Leadership Styles and Performance

In a simple term, a leader is anyone assigned to pilot the affairs of a team. In the quest to achieve an organization's goals, leadership style is an important aspect in the field of organizational behavior. Leadership process involves the use of non-coercive influence to shape a group or organizational goals, ignite behavior towards achieving the firm's objectives as well as define the group's culture. According to Ukaidi (2016, 25-34), leadership is the process of influencing people and providing an enabling environment for them to achieve a team or organizational goals and objectives. Also, Fry (2003, 693-727) defined leadership as the use of leading strategy to offer inspiring motives, and to enhance the staff's potentials for growth and development. Furthermore, Mitonga-Monga et al. (2012, 5389-5398) maintained that leadership is the pattern associated with managerial behavior, which is designed to integrate the organization the organization or personnel interest and effects for achieving particular objectives.

From the above reviews, it is evident that leadership occurs when one individual influences others to perform optimally and voluntarily above the average requirement of their work. Output of the organization is dependent on the leadership style adopted. A leader's enthusiasm, willingness, commitment and selfless act is done in a peculiar manner in order to bring forth increase in the profit margin of the organization, productivity, performance and effectiveness. Mgbeze (2014) conducted a research on the impact of leadership style on organizational performance, and concluded that a strong relationship exists between the adopted style of leadership and the organizational performance. According to Ukaidi (2016, 25-34), leadership style should be dependent on the tasks and the people being led, the environment and the leader's initiative. Even as leadership is a process engaged in by certain individuals, people are still needed to form subordinates who by their willingness are influenced by the leader. Hence, leader-subordinate coherent relationship brings forth organizational effectiveness.

Execution of collaborated effort depends on the leader's capabilities as well as managing the aftermath of an execution, be it positive or negative. A leader must explore the potentials of the subordinates using appropriate means as well as taking advantage of it. An excellent leader does not only inspire the subordinates' potentials to enhance efficiency, but also meets the requirements in the process of achieving organizational goals (Obiwuru et al., 2011, 100-111; Lee & Chuang, 2009).

2.5 Concept of Organizational Performance

According to Venkataraman (1997, 119-138), organizational performance is a sign of the capacity of a company to effectively achieve independent goals. The level of productivity of employees is one of the elements that are assessable to employee performance. The methods of evaluating organizational performance include quality, quantity and knowledge or creativity of the individuals towards the accomplished work that is done in relation to the responsibility assigned during a specific period of time (Wong & Wong, 2007, 361-381). In other words, some standard parameters must be relied upon during assessment.

Organizational performance enables an enterprise to achieve such objectives as high profits, market share and product quality in relation to other enterprises in the same industry. It is however a reflection of productivity of employees in an organization which is measured in terms of profit, revenue growth development and expansion (Obiwuru et al 2011, 100-111). According to Muecke (2005, 433-439), there are different factors that affect employees' performance and these include job stress, motivation and communication.

2.5.1 Job stress

French (1975) opined that job stress is produced when one cannot properly coordinate available resources and job demands with personal abilities, and further described that job stress is gotten from a situation of a workplace environment that poses a threat to the employees (Noor, 2017). As a result of job stress, some employees may be unable to meet up given targets, since some companies demand a certain level of input. It further results to a to a scenario where demand exceeds the capacity of an individual which invariably fails to satisfy the top management. According to Mizuno, Yamada, Ishi, & Tanaka (2006, 167-170), job stress has been known universally as a social problem that has a combination of factors that disrupt the workers physically and psychologically, and further affect their health as a whole.

Conway, Companini, Satori, Dotti & Costa (2008, 630-639) stressed that an amount of pressure can bring about an increase in personnel's performance, while too much pressure leads to mental and physical challenges. Job stress could arise from aspects such as environmental factors, organizational factors (leaders) and individual factors (employees). The probability of stress affecting an employee's effectiveness is high, as each employee is exposed to some extent of stressors both in the workplace and in their personal life, which definitely affect work performance and productivity.

2.5.2 Motivation

Motivation is simply the willingness and desire to perform an action which is stipulated by the activity, or ability to satisfy an identified need. Motivation is being widely observed in all sectors of industries today, irrespective of the size and location. Leaders and managers have realized that the action of motivating their employees is decisive in the quest to achieve and realize organizational goals effectively. The motivated employees in the long run exhibit the traits of self-satisfaction, self-fulfillment and commitment that are needed to produce better quality and quantity of work, and faithfully observe the organizational policies which relatively materialize efficiencies, competitive advantage and reputation of the firm. Motivation enlarges the job involvement of employees by making the work more valuable and interesting, as well as keeps the employees more productive and responsive to organizational calls (Mizuno et al. 2006, 167-170).

Berman, Bowman, West & Watt (2015) opined that motivation is one of the essential factors for the achievement of employees, and ultimately the organizational targets and goals. Ololube (2006, 1-19) identified that motivation to work, whether intrinsic or extrinsic, is very essential in the lives of workers because it forms the fundamental reason for working in life. It conforms to the complex needs and zeal which provides the energy for employees to perform a particular task. In addition, motivation serves as an important component of business operations, whereby high motivation coincides with job performance, which enhances performance and productivity.

2.5.3 Communication

According to Nobo, Nwankwo & Okonkwo (2015, 131-148), communication is the impartation of ideas or thoughts, and making oneself understood by others. It is simply the process by which one party (sender) transmits information or message to another (receiver). With effective communication, a firm is able to have a great coordination among the teams and units in an organization. Meanwhile, the absence of it results to problems in managing business operations, or judgmentally causes the damage between individuals in a team. People

who are involved in communication processes need to possess both basic skills and abilities needed for effective communication otherwise the information could be misunderstood. Also, effective information depends on the facilities available in an organization and the actions of leaders to ensure acceptability of information in order to have an accurate delivery of it (Mangal & Mangal, 2009).

Communication enhances easy transition of modules, missions and orders between the management levels in an organization. The effectiveness of the employee-leader relationship is determined by how well the information passed is understood and interpreted by the target employees. Shonubi & Akintaro (2006, 1904-1014) opined is understood and interpreted by the target employees. Shonubi & Akintaro (2006, 1904-1914) opined that communication breach between managers, employees and customers leads to futile efforts and unachieved visions. Hence, to remain profitable and competitive in the contemporary challenging world, all factors of production which include materials, machines and personnel, need to be carefully managed. Mangal & Mangal (2009) hinted that amongst the factors of production, personnel constitute the biggest challenge because their skills, talents, thoughts and emotions must be harnessed to correlate with the vision of the organization.

2.6 Leadership Styles and Employee Performance

According to the Ukaidi (2006, 25-34), leadership style and systemic behavior shifted away from the characteristics of the leader to the style the leader adopted. According to Rowe (2001, 81-94), records from the style approach recommend that leaders who are devoted to democratic or participatory leadership style seem more successful, compared to managers that adopt autocratic or laissez-faire leadership style of management. Complementing Rowe (2001, 81-94), Yukl (2012) opined participatory leadership is the best style of leadership in managing an organizational system of any type, and maintained that people react favorably to it in organizations by increased productivity, lower unit cost, good morale and improved labor management relation. However, Yukl (2012) hinted that the worst style of leadership is autocratic or authoritative leadership style which gives rise to high labor management conflicts.

There are different reasons why there should be relationship between leadership style and organizational performance. Today's intensive and dynamic markets characterize innovation-based competition, price-performance rivalry, decreasing returns and the creative destruction of existing competencies (Venkataraman 1997, 119-138). Several studies have suggested that effective behaviors can facilitate the improvement of performance when organizations face these new challenges (McGrath & MacMillan 2000; Teece, Pissano & Shuen 1997, 509-533). Reviewing the effects of leadership on performance is paramount because leadership is viewed by some scholars as one of the key driving force for improving a firm's performance and productivity. According to Avolio (1999) and Rowe (2001, 81-94), effective leadership is seen as a major source of management development and sustained competitive advantage for organizational performance improvement (Obiwuru et al. 2011, 100-111).

Zhu, Chew & Spangler (2005, 39-52) opined that transactional leadership assists firms to actualize their objectives more efficiently by relating job performance to valued rewards and by guaranteeing that employees have the resources needed to get the job done. McShane & Von-Glinow (2001) stressed that visionary leaders create a strategic insight of some future states, communicate that vision through framing and use of metaphor, model the vision by acting consistently, and build commitment towards the vision (Obiwuru et al. 2001, 100-111).

Zhu et al. (2005, 39-52) recommended that visionary leadership will result in high levels of cohesion, commitment, trust, motivation, and hence performance in the new organizational environments.

Mehra, Smith, Dixon & Robertson (2006, 232-245) argued that when some organizations seek efficient ways to enable them outperform others, a longstanding approach is to focus on the effects of leadership (Obiwuru et al. 2001, 100-111). According to Obiwuru et al. (2001, 100-111), team leaders are believed to play a pivotal role in shaping collective norms, helping teams cope with their environments, and coordinating collective actions. The leader-centered perspective provides valuable insights into the relationship between leadership and team performance (Guzzo & Dickson, 1996, 307-338). Several studies have explored the strategic role of leadership to investigate how to employ leadership paradigms and use leadership behavior to improve organizational performance (Judge, Bono, Ilies & Gerhardt 2002, 765-780; Judge & Piccolo, 2004, 755-768; Yukl 2012).

Purcell, Kinnie, Hutchinson, Rayton & Swart (2003) opined that it is because intangible assets such as culture, skill, competence, motivation and leadership styles are seen appreciating as a major source of strength and zeal in those firms that can combine processes, people and organizational performance. Prior studies revealed the expectations that leadership paradigms have significant effects on staff satisfaction, financial performance and customer satisfaction. A research by House & Aditya (1997, 409-473) criticized leadership studies for focusing extremely on leader-follower relationship to the exclusion of several other duties leaders perform, and to the segregation of environmental and organizational variables that are vital to mediate the leadership-performance relationship. The study also revealed that the results, depending on the level of analysis are other problems of existing research on leadership.

House & Aditya (1997, 409-473) differentiated between micro-level research that focuses on the leader in relation to the subordinates and immediate superiors, and macro-level research that focuses on the total organization and its environment (Obiwuru et al 2011, 100-111). Tarabishy, Solomon, Fernald & Sashkin (2005, 20-29) also recommended that leaders and their leadership styles influence both their subordinates and organizational outcomes. Jing & Avery (2008, 67-78) carried out a study on the missing links in understanding the relationship between leadership and organizational performance, they concluded that despite a hypothesized leadership performance relationship suggested by some researchers, current findings are inconclusive and difficult to interpret.

3.0 Theoretical Framework

Many theories have been formulated and designed on leadership style, by other great scholars and academicians. These theories include the great man theory, trait theory and contingency theory amongst others. The three theories above will underpin this study.

Great man theory proposes that the aptitude for leadership is inborn and inherited. According to this theory, it is either you are born naturally as a leader or you are not. The term 'great man' was adopted because it was thought that leadership was majorly for males, particularly in the military. The great man theory of leadership became well known in the 18th century. The legends behind some of the world's most famous leaders such as Mahatma Gandhi, Abraham Lincoln, Alexander the Great and Julius Caesar helped contribute to the conception that great leaders are given birth to and not made. Historian Thomas Carlyle also had a key sway on this theory of leadership at one point, stating that the history of the world is but the

biography of great men. He stressed that efficient and productive leaders are those with inspiration and the right characters and features (Belmejdoub 2015, 1-29).

Over the years, there has been an unconvincing debate about whether leaders are born or made. Sarros & Batchatsky (1996) conducted a study about leadership by asking leaders of many organizations about their opinions on whether leaders are born or made (Belmejdoub, 2015, 1-29). Predictably, their findings revealed that majority of the senior leaders saw leaders as not being born because they are humble people, and certainly as not being made because they think there is more to life than circumstances; they saw leadership as a combination of both. They further revealed that there is an element of their psychology, but there is also an element of context, or of circumstance within leadership.

According to Cherry (2020), one of the major problems with the great man theory of leadership is that not all people who possess the so-called natural leadership qualities actually become great leaders. If leadership was merely an inherited quality, then all people who inherited the necessary traits would essentially find themselves in leadership roles. Cherry (2020) further stressed that research has instead found that leadership is a surprisingly complex subject, and that numerous factors influence how successful a particular leader may or may not be. Characteristics of the group, the leader in charge and the situation or environment all interact to decide what sort of leadership is needed, and the performance and productivity of this leadership.

Trait approach theory of leadership is one of the earliest theories of leadership. It focuses on the on the personal attributes of leaders, which comprise physical and personality characteristics, competencies and values. It views leadership mainly from the perspective of the individual leader. Basis of this approach is the assumption that traits produce patterns of behavior that are coherent amidst the situations. Therefore, leadership traits are considered to be embedded characteristics that people are born with and that remain relatively stable over time (Mumford, Zaccaro, Handing, Fleishman & Reiter-Palmon, 1993, 1-135).

Prior trait scholars studied the personality attributes that they believed were related to leadership effectiveness, an interest on researching exceptional historical figures. According to Fleenor (2011, 830-832), early researchers viewed leadership as a unidimensional personality trait that could be reliably measured and was distributed normally throughout the population that is an individual difference variable. Many of the early studies on the trait approach focused on the systematic investigation of the significant differences between leaders and followers. It assumes that individuals in higher-level positions possess more leadership traits than those in lower-level positions. To further buttress the fact, a large number of studies were conducted in an attempt to develop reliable and valid measures of leadership traits.

Today, many books on leadership continue the tradition of providing lists of traits that are thought to be fundamental to effective leadership. The simple idea remains that if an individual processes such traits, they will be successful leaders in any situation. Gardner (1989, 58) published a study of a large number of leaders and concluded that there are some attributes that appear to make a leader successful in any situation (Fleenor 2011, 830-832). These traits included strength and stamina, cleverness, accepting responsibility, proficiency, having knowledge about the subordinates' needs, adequate interrelation skills, zeal for achievement, motivating people, valor, conviction, determination, boldness and adaptability.

One of the criticisms of the list is that the attributes typically associated with successful leaders are often perceived as ‘male’ traits.

Contingency theory centers on adapting situational variables to be better fit into a leader’s style. Contingency theorists agree that leadership theories must take into consideration the situation in which leaders operate. For instance, Fred Fiedler’s contingency model assumes that a leader’s preferred style is effectively set and suggests adapting situational elements to achieve a better outcomes. Tested through a variety of field research, the model’s basic principle according to Mitchell, Bigdan, Oncken & Fiedler (1970, 253-267) is that the performance of interacting groups is contingent upon the interaction of leadership styles and the favorability of the situation for the leader.

According to Fiedler (1964, 149-190) who proposed contingency theory, a person would be appropriate for certain situations that a group might find itself in. For every demanding scenario, the group would go and inquire a leader to fit. The main limitation in this theory is that people possess certain personality aspects and there are different situations. Sarros & Butchatsky (1996) reported that a person does not necessarily become productive later because he had leadership qualities (Belmejdoub 2015, 1-29). They linked the fact to certain circumstances, some people with leadership qualities may never be given the right circumstances. So, they think life is rather a case of luck. Another concern with the approach is that the situation and people will acclimatize and people are not necessarily a rigid personality nor is the situation itself rigid and unchanging, which makes it opened to psychological inquiry. So, once the theory has been widely applied in practice, there seems to be the idea in veracity, that people do adapt to the situations they find themselves in.

3.0 Methodology

The study employed qualitative case study design to collect and analyze the data. It involved in-depth interviews (one-on-one interviews) in order to fully understand the kind of leadership style practiced in the selected manufacturing firms in Nigeria. The approach has some promising directions for organizational productivity and performance. The employees of the organizations including the Executive Directors formed the research respondents of the study.

The study was conducted using both primary and secondary sources of data. Interviews formed the basis for the primary sources of data. A semi-structural interview guide was designed for the respondents. The employees of the organizations were put into groups according to their function or departments at the organization. Focus group discussions were then held with the employees and management of the organization.

Data collected with the semi-structured interview were imported into Statistical Package for Social Sciences (SPSS) for analysis. The data was presented in a manner that allowed for easy analysis and testing using SPSS. Again, all the focus group discussions were audio-recorded with the respondents’ permission. These audio tapes were transcribed verbatim and added to other field notes and analyzed manually using hand coding and highlighter pens to color important texts. Themes as identified were then categorized into major themes with sub-themes for each of the major themes. As Maxwell (2005) has advised, this is a very useful approach on qualitative data analysis as it provides great opportunities for researchers to carefully organize volumes of qualitative data into insightful findings (Owusu-Sekyere et al., 2018).

4. Analysis and Discussion of Results

This section focuses on the presentation of data gathered through the questionnaire and interviews, and analysis of the results obtained. The data are presented using tables and figures, and Microsoft Excel was extensively employed for the graphical presentation.

Table 4.1: Sex of respondents

Sex	Number of Respondents	Percentage (%)
Male	26	74
Female	9	26
Total	35	100

Table 1 above shows that 26 respondents representing 74% of the sample size are male, while the remaining 9 respondents representing 26% are female.

Table 4.2: Age of Respondents

Age	Number of Respondents	Percentage (%)
Below 20 years	6	17
21 -3 0 years	18	51
31 – 40 years	8	23
41 years and above	3	9
Total	35	100

Table 2 above indicates that 6 respondents representing 17% of the sample size are 20 years or below, 19 respondents representing 51% are between 21 and 30 years, 8 respondents representing 23% are between 31 and 40 years, while the remaining 3 respondents representing 9% are 41 years and above.

Table 3: Length of employment of respondents

Length of Employment	Number of Respondents	Percentage (%)
Less than 2 years	8	23
2 -5 years	19	54
6 – 10 years	6	17
11 years and above	2	6
Total	35	100

Table 3 above displays that 8 respondents representing 23% of the sample size have been employed for less than 2 years, 19 respondents representing 54% have been employed between 2 and 5 years, 6 respondents representing 17% have employed between 8 and 10

years, while the remaining 2 respondents representing 6% have been employed in the company for 11 years and above.

Table 4: 4: Position occupied by respondents

Position	Number of Respondents	Percentage
Manager	2	6
Supervisor	4	11
Secretary/Receptionist	3	9
Factory worker	18	51
Others	8	23
Total	35	100

Table 4 above points out that 2 respondents representing 6% of the sample size are managers in the selected manufacturing firms , 4 respondents representing 11% are supervisors, 3 respondents representing 9% are secretaries /receptionists, 18 respondents representing 51% are factory workers, while the remaining 8 respondents representing 23% occupy other positions in these firms. For the purpose of this study, the questionnaire also contained two open-ended research questions that were intended to obtain freewill answers and personal thoughts from the respondents. However, 15 out of the 35 respondents did not provide answers to these research questions as they were left blank. The remaining 20 respondents that have provided answers to the questions are numbered A to T, of which respondents A to O are males, while respondents P to T are females. For the most preferred leadership trait, respondents A, Q, R and S went for intelligence. Respondents B, C and T stated that competence is their most preferred leadership trait, with respondent B adding that the success of any organization depends on how competent the leader is. Respondents D and E opted for leader's decision-making ability, respondent I went for ability to inspire others, and respondents J opted for commitment. Furthermore, respondent K opted for good communication skills, respondent L opted for accountability, respondent M went for delegation ability, respondent N went for creativity and innovation, respondent O stated that humility is the most preferred leadership trait, while respondent P stated that the most preferred leadership trait is transparency. For the least preferred leadership trait on the other hand, respondents A, B, J, R and S went for self-confidence, with respondent A stating that an excess of this trait can lead to arrogance. Respondents C, D, K, L and M opted for extroversion, while respondents E and O stated that dominance is their least preferred leadership trait, with respondent E adding that when dominance is not well handled, it can lead to arrogance which will eventually limit the productivity of the organization. Furthermore, respondents F and P went for humility, respondent G went for delegation ability, respondent H opted for supervising ability, while respondents I, N, Q and T stated that their least preferred leadership trait is introversion. The results of this study showed that it is appropriate for leaders to inspire their subordinates, as well as stimulate their intellect. A good leader is one who can be looked up to, and it is the responsibility of managers to inspire their subordinates and massively harness their intellectual capacity. This leads to a quality leader-

subordinate relationship, which eventually improves performance of the employees, thereby increasing productivity and firm performance. The results of the empirical research also indicated that it is proper for a leader to use rewards and punishments to motivate followers. Motivation is a valid means of inciting the intellectual and psychological capacity of employees. Rewards through incentives like increase in pay, bonuses, paid trips and awards, help motivate them to perform better, so as to avoid the repetition of such punishments which may include deduction from salary, lack of bonuses and lack of promotion.

5. Conclusion and Recommendations

To effectively and successfully manage the affairs of an organization, leadership is a determinant factor. The success or failure of an organization depends largely on the style of leadership being adopted in the organization. Under the right leadership style, employees are ready to go the extra mile in contributing their best to the growth and sustainability of the organization, whereas under the wrong leadership style, they lack the zeal and motivation to contribute the best of their quota to the organization, and invariably, a low output is experienced. Leadership skill to a great extent is the bedrock of any business or organization. Therefore, only people who can manage other people of different races, who are highly creative and innovative, and can successfully salvage dire situations in case of emergencies, are worthy to be called leaders. In this vein, being a leader is personal, because it emerges from individual's personal qualities and actions. However, to successfully lead an organization which is result-oriented, the actions of the employees must also be put into consideration. Absolute scrutiny of personnel's traits will enable the leaders to make informed decisions on the type of leadership style to be adopted, so as to yield the desired results that will enhance the growth and sustainability of the organization. The studies carried out by Wang et al. (2011, 223-270); Jyoti & Bhau (2015, 1-13); Sofi & Devannadhen (2015, 31-45) revealed that transformational leadership style has direct positive impact on organizational performance. A study conducted by Longe (2014, 68-83) showed that transactional leadership style positively impacts organizational performance. Furthermore, Iqbal et al. (2015, 1-6) conducted a research on the effect of leadership style on employee performance and concluded that autocratic leadership style enhances organizational conflicts which negatively impact the overall performance of the organization. Also, the studies carried out by Elenkov (2000, 467-480); Bhargavi & Yaseen (2016, 87-117) indicated that democratic leadership style has direct impact on organizational performance. However, Yukl (2012) hinted that the worst style of leadership is autocratic leadership style which gives rise to high labor management conflicts. From the results of the empirical research of this study, it can be concluded that leadership style has both positive and negative impacts on organizational performance. The type of leadership style adopted by an organization directly influences the performance of the employees, which directly relates to the profitability and productivity of the organization. Organizations will effectively function when management adopt competent and proper leadership style. Hence, it is paramount that harmony and synergy is created between management, employees and the work environment. A major quality of a good leader is the ability to think fast and be creative, especially in non-routine situations as well as influencing others. The ability to sustain these qualities is what makes the difference between an effective and an ineffective leader. However, instead of leaders to focus on a single style of leadership in all situations, they can differ their styles of operation depending on three factors: leader factor, subordinate factor and situation factor. The effectiveness of a leader is also measured by their ability to effectively manage the forces surrounding them, and by how well

they are able to manage both human and material resources in the process of attaining organizational goals. For the purpose of this study, it is hereby recommended that the leaders of the selected manufacturing firms and indeed others should adopt a good management style that can accommodate all subordinates, irrespective of their personal and individual differences. This is because, leaders do not only manage the scarce resources of the organization, but also the people underneath them. It is recommended that the democratic style should be adopted, rather than the autocratic leadership style. This is to ensure that the employees are well carried along and that they have a sense of belonging and responsibility to the organization. It is also recommended that the communication channel between the management and the employees should always be in harmony. Information gap between the upper, middle and lower management should be avoided at all costs, so as to ensure coherency and synergy amongst the hierarchy of the firms. In addition, it is recommended that leaders should devise effective ways of motivating subordinates. Motivation goes a long way in influencing the morale and dedication of the employees, which directly influence the performance and productivity of the firm. Positive work environment should be created in a bid to motivate employees, and certain incentives should be given when benchmarks are hit. This not only encourages employees to give their best, but also creates a sense of belonging. Leaders should also deploy discipline in the right proportion. An executive order can be rendered impotent when discipline is absent in the organization. The workforce should therefore be bound together by discipline, in order to be able to achieve the desired results at the appropriate time. It is further recommended that leaders should consistently engage the employees in result-oriented training. On-the-job training should be done periodically to keep the workforce in its best position, and to maintain optimum performance. Special professional sessions such as workshops and seminars should also be organized for the workforce, so as to maintain excellence in productivity. Also, leaders should ensure that only employees that are qualified for a particular job are entrusted with it. They should ensure that sentiment and favoritism does not cloud their sense of judgement while assigning relative duties to subordinates.

References

- Avolio, B. (1999). *Full Leadership Development: Building the Vital Forces in Organizations*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- Bass, B. (1985). *Leadership and Performance: Beyond Expectations*. New York: The Free Press.
- Bass, B. (1990). *Bass and Stogdill's Handbook of Leadership: Theory, Research and Managerial Applications*, 3rd Edition, New York: The Free Press.
- Bass, B. & Avolio, B. (1994). *Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership*. Thousand Oaks: California: SAGE Publications.
- Beardwell, J. & Thompson, A. (2017). *Human Resource Management: A Contemporary Approach*, 8th Edition, : Pearson Education Limited.
- Berman, E., Bowman, J., West, J. and Watt, M. (2015). *Human Resource Management in Public Service: Paradoxes, Processes and Problems*, 5th Edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications.

- Bhargavi, S. & Yaseen,, A. (2016). Leadership Styles and Organizational Performance. *Strategic Management Quarterly*, 4(1), 87-117. Available at <http://smqnet.com/journal/smq/Vol 4 No 1 March 2016/5.pdf>
- Boehnke, K., Distefano, J. & Distefano, A. (2003). Transformational Leadership: An Examination of Cross-national Differences and Similarities Leadership and Organization Development Journal, 24(1), 5-15. Available at <http://www.researchgate.net/publication/242355920>. Transformational leadership. An examination of cross-national differences and similarities. Accessed 4 March 2019.
- Choi, S. (2017). Democratic Leadership: The Lessons of Exemplary Models for Democratic Governance. *International Journal of Leadership Studies*, 2(3), 243-262. Available at <http://www.regent.edu/acad/globalpublications/ijls/new/vol2iss3/choi/Choi Vol2Iss3.pdf>. Accessed 11 September 2022.
- Ebrahim, H. (2018). Impact of Leadership Styles on Job Satisfaction. *Journal of Human Resource Management Research*, 2018 (2018, 1-8). Available at <https://ibilmappingublishing.com/articles/HR/2018>. Accessed 23 September 2022.
- Elenkov, D. (2000). Effects of Leadership in Organizational Performance in Russian Companies. *Journal of Business Research*, 55(20002), 467-480. Available at <https://kundoc.com/queue/pdf-effects-of-leadership-on-organizational-performance-in-russian-companies-html>. Accessed 23 September 2022.
- Fiedler, f. (1964). A Contingency Model of Leadership Effectiveness. *Advances in Experimental Social Psychology*, 1, 149-190. Available at <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/>
- Finch, C. (2019). External Factors Affecting Leadership. Available at; <https://buzfluent.com/info-8583473-external-factors-affecting-leadership-html>. Accessed 24 September 2022.
- Fleenor, J. (2011). Trait Approach to Leadership. *Encyclopedia and Organizational Psychology*, 2006, SAGE Publications, 830-832.
- Fry, L. (2003). Towards a Theory of Spiritual Leadership: The Leadership Quarterly, 14(2003), 693-727. Available at <https://www.researchgate.net/publication/222827010>. Towards a Theory of Spiritual Leadership. Accessed 23 September 2022.
- Gardner, J. (1989). Leadership Attributes and Context, *Sage Journals*, 73(514), 58. Available at <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177019263658907351409>. Accessed 26 September 2022.
- Jyoti, J. & Bhau, S. (2015). Impact of Transformational Leadership on Job Performance: Mediating Role of Leader-member Exchange and Relational Identification. *SAGE Open*, 5(4), 1-13.
- Mgbeze, V. (2014). Impact of Leadership Style on Organizational Performance: A Case Study of Nigerian Banks, Obafemi Awolowo University, Ile-Ife, Osun State, Nigeria, Master's Thesis.

FOOD INSECURITY IN NIGERIA: AN ANALYSIS OF THE IMPACT OF CLIMATE CHANGE, ECONOMIC DEVELOPMENT AND CONFLICT ON FOOD SECURITY

DR. CHUKWUEMEKA G. EME¹, MR. LUGARD MUMEN²

¹Lecturer, Department of Business Administration, Faculty of Management Sciences,
National Open University of Nigeria

²Lecturer, Department of Public Administration, Faculty of Management Sciences,
National Open University of Nigeria

ABSTRACT

Food insecurity is a major problem in Nigeria. The Food and Agriculture Organization (FAO) estimates that Nigeria's food security has worsened in the past 15 years. This paper examines the impacts of different factors that jeopardize the Nigerian food security situation. According to previous literature, there are mostly three factors that affect food security; climate change, economic development and violent conflict. Nigeria is the chosen case study because all the above mentioned factors play a key role in the country; it is affected by climate change, the economy is fluctuating and there has been the Boko Haram insurgency going on since 2009. This paper aims, with the help of the concept of food security, to analyze these factors to see whether and to what extent they influence food insecurity in Nigeria. This paper uses a mixed-methods approach. Quantitative data are retrieved from several databases that give measurements on food security, climate change, economy, and conflict. Qualitative data are reports and interviews that were conducted with Nigerian NGOs. Cautious findings show that all three factors can lead to food insecurity and, therefore, can explain why there is food insecurity in Nigeria. Finally, this paper concludes and confirms the results of existing research in the case of Nigeria.

Key Words: *Food Security and Insecurity, Climate change, Economic development, Violent conflict, Nigeria*

1. INTRODUCTION

When food security issues were first highlighted in the 1970s, the question was whether a nation or a region could command enough food to meet the aggregate requirements of its people. Special attention was paid to fluctuations in aggregate food supply and food security interventions were primarily concerned with providing effective buffer mechanisms against such fluctuations. In this context, food security measures came to be identified with macro-level instruments such as national and international storage of food and balance-of-payments support for countries facing temporary food shortages (see Waldes, 2011).

Food security is a basic human need and fighting hunger is one of the greatest challenges of this country (Ojo and Adebayo, 2012: 204). Although the number of people living in hunger has declined for many years, in 2015 it has started to increase again (FAO et al. 2019). Today, two billion people in the world are still living in moderate or severe food insecurity, because they do not have regular access to food, not a necessary variety of nutritional value, or there is

not enough food for the whole population available. 820 million of these two billion facing insecurity are living in hunger (FAO et al., 2019: 22). Particularly in developing countries, people cannot meet their nutritional needs (Oyinloye et al., 2018: 69).

It is an immensely discussed issue in our society and many scholars have studied the factors leading to food security with their direct and indirect impacts on food security (e.g. Berhanu and Wolde, 2019; Martin-Shields and Stojetz, 2019; Musenwa et al., 2015). Amongst others, Misselhorn (2005) has compared different drivers and three key factors causing food insecurity: conflict, climate change, and economic development. As many scholars analyzed, these drivers often co-exist and influence each other. Only assessing a single factor influencing food insecurity is almost impossible and it is important to take confounding drivers into account.

The decline in the production of some of Nigeria's leading agricultural export commodities was most worrisome. For instance, Nigeria that was ranked as the world's leading producer and exporter of palm oil in the 1960s had become a net importer of this commodity in the mid-1970s. Similarly, Nigeria's cocoa production which ranked a peak of 305,000 tons in 1970 fell drastically to 160,000 tons in 1985 (CBN, 2004). The sharp down-turn in the gross value terms of trade in agriculture was equally serious. The ratio of agricultural exports to food imports which stood at 147 per cent in 1970-1975 suffered significant deterioration and reached the lowest trough at 38 per cent by 1976-1982.

Today, Food security ranks the top most among the development problem facing Nigeria. The level of food insecurity has continued to rise steadily since 1986 to about 41% in 2004 (Sanusi, et al 2006). According to Barrett (2002), the lack of food excludes people to practice what other people are doing every time. However, large amount of food production in the world does not ensure any country's food security. Moreover, huge production in food at national level does not guarantee for the household food security. This may be due to unfair distribution of resources, variation in production functions, and motives for productivity. That is why even if the production increases through time, food insecurity, malnutrition and hunger remain the main agenda and much more serious problems in the world (Akume and Bakporhe, 2013).

1. Research Problem

A strong argument that encourages analyzing food security issues is the importance of food in our lives. There is evidence that climate change, economic development, and conflict affect food security negatively. For example, the Food and Agriculture Organization (FAO), International Fund for Agricultural Development, United Nations Children's Emergency Fund (UNICEF), World Food Program, and the World Health Organization have for the last three years published the report 'The State of Food Security and Nutrition in the World' that focused on conflict (FAO et al., 2017), climate change (FAO et al., 2018), and the economy as a driver of food insecurity (FAO et al., 2019). This shows that these factors are a global concern in today's world.

Nigeria is one of the most food insecure countries and highly affected by all three drivers. For one, the country is vulnerable to climate change and successively hit by environmental disasters, that impact people's livelihoods (Nkechi et al., 2017: 301). Furthermore, its economy is thriving, but around 48% of its population lives below the poverty line (World Bank, 2020; World Poverty Clock, 2020). In addition to that, since 2009 north-eastern Nigeria

is struck by conflict, with the terrorist group Boko Haram involved. Due to that, Nigeria is suitable to use as a case study.

2. Aim and Research Question

Research that has been done on food security, has mostly focused on one driver, acknowledging others as compounding variables. Furthermore, many scholars have done a quantitative analysis. This paper analyzes different drivers for food insecurity in a single country analysis. It focuses on Nigeria, because as mentioned above, it is a food-deficit country and all three key drivers exists in the said country and can be analyzed. This leads to the following research questions:

- What factors impact food insecurity and jeopardize the food security situation in Nigeria?

The impact these drivers have on the food security situation in Nigeria is assessed in the paper. The analysis can be examined with the help of deductive research and a case study research design. To answer the research question, there are three sub-questions to be answered:

- What impact does climate change have on food security in Nigeria?
- What impact does Nigeria's economy have on its food security situation?
- What impact does the Boko Haram Insurgency have on food security in Nigeria?

3. Organization of the Study

After this introductory section, the next section elaborates on the literature review comprising of background information on climate change in Nigeria, Nigeria's economy, and Boko Haram terrorist group and a review of previous literature which shows what scholars found on the different drivers impacting food security. This section also illustrates the concept of food security as used in this paper. The next section describes the research design and also analyzed the data collected from the field. Finally, a conclusion, recommendations and a roadmap for further research in related area were highlighted.

2.0 LITERATURE REVIEW

2.1 Background

The Federal Government of Nigeria is a culturally and religiously multifaceted country located in West Africa. It consists of 36 states and a capital territory. With approximately 201 Million, it is the most populated country in Africa, and its population is growing rapidly (World Poverty Clock, 2019). Nigeria declared its independence from Great Britain in 1960. After going through years of military junta, the country held its first democratic elections in 1999. Since then it has been on stable democracy with a lot of corruption and struggles to fight terrorism (Kah, 2017; World Bank, 2016). This section gives a background on Nigeria's economic sector, climate change in Nigeria, and the Boko Haram insurgency.

2.1.1 Economic Development

Today, Nigeria has a key role in Africa's economy with a large natural resource reservoir. It is a founding member of the African Union and an important, influential member of the Economic Community of West African States (ECOWAS).

Nigeria's biggest economic sector is the oil industry. With exporting, these natural resources, its economic growth depends largely on the world market and world oil prices (World Bank, 2020). Another important, but smaller sector, that has been contributing to Nigeria's economic growth is agriculture. Agriculture is the income for many Nigerians. The Nigerian Government operates on an agriculture strategy to achieve the first two goals of the sustainable development goals, reducing hunger and poverty, by for example bringing private sectors to invest in agriculture, building institutions in rural areas and developing the infrastructure all over the country (Obi et al., 2020: 208; World Bank, 2020). The Nigerian government has started with its intense oil trade under British rule and as a result, neglected agriculture as an important economic sector when the oil industry got bigger and they invested more in oil exploration, however at the moment they are working on reinvesting in this sector (Ojo & Adebayo, 2012: 205; Babu, 2018: 113-114).

Despite being an overall rich country with oil assets, Nigeria's economy has not created many more job opportunities and only a few people benefit from the GDP growth (World Bank, 2019: 20). About 96 million people, 48% of the population suffered from extreme poverty (Otegunrin et al., 2019: 4-5; World Poverty Clock, 2020). Since the population is growing rapidly and the percentage of people living in poverty is only slightly changing, the absolute number of people living in poverty is increasing as well, which causes even more people to suffer from food insecurity (Ugwoke et al., 2020: 1).

While poverty in the South has been decreasing over the years, it has been increasing in the North, especially the North East, because the region is developing less than the South (Ugwoke et al., 2020: 1). The poverty level is more than 50% higher in the North than in the South. Oil reserves are in the South and the economy in the Northeast and the cultivation of land is mostly done in rural areas in the North (Otegunrin et al., 2019: 6).

2.1.2 Climate Change in Nigeria

Climate change is a global issue that affects every country. Nigeria is amongst most sub-Saharan states vulnerable to the impacts of environmental problems. Throughout the years, environmental disasters have become more frequent. In 2012, for example, there was one of the worst floods in Nigeria in 40 years. This led to the loss of many lives, displacement of people, and farmlands being washed away (Nkechi et al., 2017: 301). Nevertheless, climate change does not affect all states the same. Nigeria has four semi-arid savannah climate in the middle belt and parts of the southwest' (Akande et al., 2017).

Desertification as well as too much rainfall can lead to changes in cultivation and displacement of people. Therefore, the whole country is hit by climatic change. All in all, there is evidence that climate change will worsen Nigeria's environment in the future (World Bank, 2016: 49; Abdulkadir, 2017; FAO, 2017).

2.1.3 Development of the Boko Haram terrorist organization

Jama' atul Ahlis Sunna Lidda 'awati Wal-Jihad, commonly known as Boko Haram and in this study referred to as Boko Haram is an Islamic territorial terrorist organization in Nigeria. They do not only aim for territories but also want to destroy the current Nigerian political system in said area to establish their political and religious ideology. They do this through attacks on humans and public facilities as well as the destruction of infrastructure and economic development (ICC, 2014: 4; Adelaja and George, 2019: 185-186).

The group was established between 2002 and 2003 in northeastern Nigeria, where contrary to the south, most of the population is Muslim. Boko Haram has surfaced in 2003 when they attacked police stations and public buildings in the northeastern Yobe State. The buildings were occupied for some days and the group demonstrated its sympathy with Afghanistan's Taliban (Pham, 2016: 3).

Until Nigerian authorities captured and killed their leader Mohammed Yusuf in 2009 they were quite unknown, their attacks were small and simple. Yusuf wanted an Islamic government but achieving that politically in a nonviolent way (ICC, 2014: 9). They turned to the Al-Qaeda in the Islamic Maghreb (AQIM) terrorist group, got support mainly with financial aid, by AQIM'S leader and became a jihadist terrorist group. One attack, that gave Boko Haram international attention, was suicide attack on a United Nations (UN) compound in Abuja in 2011 (Pham, 2016: 6).

Since the summer of 2009, northeastern Nigeria has struggled with numerous terrorist attacks, many of them suicide attacks, regularly, aiming against the Nigerian government and its democracy. The three northeastern states, Adamawa, Borno, and Yobe have a majority of Muslims and were targeted most. Other states were also hit, but they also dealt with people fleeing from the conflict, that they took local government resources and budgets away (Adelaja and George, 2019: 3).

Boko Haram aims to destruct selectively. They destroy assets, infrastructure, and agriculture. At the same time, they attack government storage facilities, fertilizer factories, agricultural input, transport systems and farms' (Adelaja and George, 2019: 185), which they attack for their use and survival.

In 2012 the group got more power and became internationally recognized as a militant group that can build and use bombs. Boko Haram built an international network with other African Islamic groups and was able to expand to the neighboring countries, Niger and Cameroon. The militants attacked prisons to release the prisoners, destroyed government buildings, hospitals, and burned down schools, forcing students out of education. By mid-2013 Boko Haram has controlled several local governments, having de facto authorities in these regions. In 2014 the Boko Haram insurgency hit its height. In the first half of the year, they killed at least 2053 civilians in numerous locations, almost daily attacks on marketplaces, churches, and residential areas. One of the most infamous attack was the kidnapping of 2776 girls (Chibok girls) in a school in Borno state (Human Rights Watch, 2014). In mid-2014, the fighters had enough money and resources to go into offense, executing people in public and expand successively. By then they were able to occupy approximately 26-27 local governments. Most of the occupied regions were in a rural area, where agriculture is the livelihood of the population, hereby agricultural land was destroyed (Pham, 2016: 9-10; Adelaja and George, 2019: 186).

In 2015 Boko Haram showed weakness and the Nigerian army and government reclaimed the zones that were taken over. Nigeria declared victory over Boko Haram quickly. The group has had internal struggles and spilt into two factions. One faction pledged allegiance to the Islamic State (IS), turning into the Islamic West Africa Province (BBC, 2015; Anao, 2020). The number of attacks and fatalities has dropped, but in 2017, now being two groups, attacks have gone up again and the Nigerian government is continuously challenged (ACLED, 2019a; Anao, 2020: 7).

2.2 Conceptual and Empirical Framework

2.2.1 Climate change as a driver of food insecurity

Climate change is defined as any change in climate over time, whether due to natural variability or as a result of human activity' (IPCC 2001: 2). Climate change has turned into a global issue and has worsened in recent times. It is now considered a climate crisis and threatens the agricultural production due to higher and more inconsistent temperatures as well as the variation in rainfall patterns and extreme events, such as droughts and floods, occurring more often (Ojo and Adebayo, 2012: 211; Ogbo et al., 2013: 221). With this change, researchers decided to study the relationship between climate change and food security. Studies were done concerning one single country, several countries, or simply regions. Most of the research has been conducted through surveys, direct observation, and weather data. They often use a modeling approach, because they often predicted future scenarios (Zewdie, 2014; Berhanu and Wolde, 2019; Wossen et al., 2018; Fadjudjum et al. 2019). Researchers agree upon several impacts that climate change already has or will have on food security: on the cultivation and crop yields, as well as on biodiversity.

Climate change affects the first aspect of the food supply chain most. Food production starts with crop growth and cultivation. These are strongly affected by climate variability and therefore especially the agricultural sector is hit by climate change (Jung and Kunstmann, 2007; Wossen and Berger, 2015). In Iran for example impacts, the decline of water resources and precipitation, warmer temperature, and higher CO₂ emissions will have on crop growth and food production. Their findings were similar to the majority of research on food security that: food production depends on a steady climate and enough clean water resources.

Aside from food production, climate change also restrains people from having food available and access to it. Extreme weather events can damage food storage. When it gets warmer, air conditioning and refrigeration is needed, which can get expensive, and sometimes there are problems with electricity. If it does not work, the harvested food get expensive, and sometimes there get ruined or no longer be healthy to eat (FAO, 2008; James, 2010). Even though most researchers argue that climate change negatively affects agriculture, some studies have found a positive correlation between global warming and agriculture. This research focused on industrial countries and less on developing countries.

Climate change also forces people to leave their homes, which makes them vulnerable to food insecurity. Internally displaced persons (IDPs) are often forced to leave because of climate change and conflict, two of the three drivers reviewed here. McGregor (1994) addressed the nexus of climate change, forced migration, and food insecurity because already in 1994 there have been many involuntary population displacements due to climate change. Food is one of the most vital needs in displacement camps, where a lot of the IDPs have to live in for many years. They have limited access to it and because they mostly depend on aid that is not always given and most likely they are not able to consume the amount and diversity needed. Thus, they increase food insecurity in a country (McGregor, 1994; Mooney, 2015).

As this section shows, climate change affects food security in various ways. It mostly affects people's livelihoods through food production, people live food insecure because there is less food available or the available food does not have enough nutrients. This leads to people not being able to access food. Most researchers asserted that climate change led to food

insecurity. Therefore, it is worth it to explore how climate change has led to food insecurity in Nigeria.

2.2.2 Economic development as a driver of food insecurity

Previous literature suggests that the economy influences food security. Economic growth is one of the highest variables to measure the economy and can be closely connected to food security. Studies by several scholars provide proof that the better the economic growth is, the more people are likely to be food secure (Warr, 2014). Hence a weak economy or an economic crisis can lead to food insecurity in a country (Tawodzera, 2011; Musenwa, 2015; FAO et al., 2019). Most research has been conducted in developing countries in Africa because especially developing countries might have thriving economic growth, but at the same time are vulnerable to an economic crisis, because they are often low-income countries, countries in conflict and the countries that are hit most by climate change. All this increases the vulnerability of a population (FAO, 2019: 59).

For the food security status of a household, the economic situation of the individual is significant as well. Many researchers analyzed factors in the field of economic development and food security. Being unemployed puts people into poverty and poor people usually depend on the market to obtain food. They spend a higher percentage of their income on food and consequently suffer more likely from food insecurity (Etana and Tolossa, 2017: 64). A lot of other literature argues that unemployment, in particular long-term unemployment, does not only result in people spending less money on food but also causes people to change their diet. Evidence showed that they bought cheaper and less healthy food, which in turn impacted the quality of the daily calorie intake. Other studies also found that consumption pattern change when one gets unemployed (Leichchenko and Silva, 2014: 540). Therefore, unemployment can lead to food insecurity on the individual level.

Food prices are another indicator leading to insecurity (Herte et al., 2010; Smith et al, 2017). Global food price drops or rises hit especially countries with an uneven trade balance. When a country depends on exporting agricultural goods or minerals, they are more vulnerable to global price volatility (FAO, 2019: 66).

As mentioned above, most scholars argue that often developing countries are affected by economic crisis. However, all countries can be affected by a sudden global economic shock. Especially the 2008 financial crisis and the recession that followed negatively impacted several countries in the Global North. Davis and Geiger (2017) analyzed the demand for food aid in Europe after 2008. They argue that the need for more food aid represents higher food insecurity. They found that a rise in food aid and led to a more food insecurity after 2008. Griffith et al. (2013) have, on the other hand, examined the food expenditure of people in the UK and concluded that after 2008 there was a significant change in what people bought. Further studies have also shown identical results in studies covering developing countries (Browning and Crossley, 2009; Huang et al. 2016). The economic situation of people affects their state of food security. Hence it does not matter whether a country is in the Global North or Global South, an economic crisis can hit every country.

2.2.3 Violent conflict as a driver of food insecurity

The FAO (2017) has asserted that conflict-affected countries have on average higher rates of food insecure people than countries not affected by conflicts. Violent conflicts can have short-livelihoods. There are several ways where violent conflicts affects food security. However at

first, it has to be mentioned that the effect conflict has on food security depends on what kind of conflict it is, considering that ‘measuring and categorizing conflict is not straightforward’ (Martin-Shields and Stojetz, 2019: 151). Studies showed that the outcome depends on the type of conflict.

Literature shows that conflict often occurs in rural areas, areas that have a lot of agriculture (FAO, 2017: 44). Consequently, violent conflict can especially impact agricultural production. On the other hand, food production can decrease. Cultivation is interrupted, where people depend on agriculture. Often fields were ruined by bombs, or it was simply unsafe to work on them (Baumann and Kuemmerle, 2016). Other times farmers abandoned their lands because farmers or workers were killed, people were forced to leave, fled voluntarily, or were involved in the fighting. This can lead to a labor shortage and therefore fewer people harvesting which then can lead to crop yield loss and food insecurity (Suthakar and Bur, 2008; Eklund, et al., 2016; Adelaja et al., 2019: 184). On the other hand, agricultural productivity can increase and have a positive impact on the food security situation in conflict areas. Agriculture can be an important income source for the militants. Jaafar and Woerz (2016) analyzed the agricultural productivity of the Islamic State in their controlled area until 2016. Their findings were that it is an important source of domestic food security.

Whereas the scholars above agreed that conflict impacts food security, Adelaja and George (2019) came to different findings. Their focus was also not on food security at all. They collected data from household surveys and the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED). When analyzing the data, they found that the amount of land that can be harvested does not decrease when the number of attacks goes up. Although at the same time they did find that a higher intensity of the conflict harms the output of agriculture (Adelaja and George, 2019).

Food access to households and individual food consumption has also been researched by people. A reduced production can lead to a decline in food availability which can cause a reduction in market access to buyers. An example of long-term impacts of food insecurity due to a conflict are studies that focused on the long-term effect of children that were exposed to conflict at an early age (Martin-Shields and Stojetz, 2019; George et al., 2020). The researchers often used the differences-in-differences approach. They analyzed one region where conflict occurred and one where there was no conflict and compared the results. Bundervoet et al. (2007), for example, studied the impact of the civil war in Burundi on children’s nutritional status over time. They used data from household surveys in civil war affected and non-affected areas. According to their study, children that were born in regions that at the time of birth experienced violence and had no access to food, due to the disruption of the agricultural production, had lower height-for-age z-score (HAZ) and were therefore not developing the same way as other children. Minoiu and Shemyakina (2014), as well as Arcand et al. (2015), based their research on Bundervoet et al. and did similar studies in Cote d’Ivoire and Angola. With the same approach, their findings are similar: Children who were exposed to these conflicts while born or in their early childhood had a lower HAZ than others.

Lastly, other scholars focused on the impact on IDPs. As above mentioned, conflict can lead to people fleeing and as noted, they are especially vulnerable to food insecurity. The outcomes are the same as when there are IDPs due to climate change. However, these scholars show that not only climate change can lead to internal displacements, also conflict can be a reason (Tasime et al., 2013).

As this section demonstrates, violent conflict can impact food security directly and indirectly. Direct impacts are mostly on the national level and indirect impacts mainly on the individual level. For example, as the prior section of economic development on food security shows, unemployment, and reduced household expenditure can impact the household at individual level, although not every scholar supports this, it can be said that conflict can have an impact on all different levels of food security.

The literature review shows that these different drivers can lead to food insecurity but are also intertwined. Despite the wealth of literature and the diversity of studies, there is rarely literature disagreeing with the fact that these drivers impact food security in some way. Most scholars argue that the drivers they analyzed lead to food insecurity, but they also state that other drivers have to be acknowledged as interfering variables. They overall agree that each of the drivers can lead to food insecurity, in different parts more than in others. Therefore, when all the drivers are occurring in one country, this country's population is more likely to be severely food insecure.

3. Methodology

This study adopted a mixed-methods approach, that is qualitative and quantitative methods approach. Quantitative data were retrieved from several data-bases that give measurements on food security, climate change, economy and conflict. Qualitative data were drawn from reports and interviews that were conducted with Nigerian NGOs.

The statistical data on the climate is retrieved from the Climate Change Knowledge Portal, which is part of the World Bank Group. Even though they do offer metadata information, it is not exactly clear where data come from. As per economic development, the secondary data is taken from two different sources: The World Bank and UN Contrade Database. The World Bank shows a pool of statistics covering several areas from many different sources. This database is publicly accessible and is updated regularly. The indicators itself do not only come from the World Bank. The metadata with its source for every single indicator can be downloaded on their website. Concerning violent conflict, the primary data utilized is interview method. Other methods of data analysis include the ACLED database, and IDMC sources.

4. Analysis

The following chapter shows the analysis of the study. With the help of all the data described in the previous sections, this section analyzes the said data. Previous scholars mostly approached their articles by first conceptualizing and analyzing food security (e.g. Martin-Shields and Stojetz, 2019). Here it also seems appropriate to analyze the food security situation using the three drivers as already stated.

4.1 Food security situation in Nigeria

As shown and explained in previous sections, food security in Nigeria is analyzed through data from FAO database, the Nigerian GHS as well as interviews. This section shows evidence that there is a significant amount of people facing food insecurity in Nigeria. All conducted interviews with the NGOs have agreed that food insecurity is visible all over the country. According to all of them, the food security situation worsened over the past years. They mentioned that since the Covid-19 outbreak it has gotten even worse and it will not get better in the next few years, but there are no evidential facts about it yet.

Using both figure 1.1 1.2 and a graph, figure 1.1 shows how food security has changed over time. Each measuring period has been conducting its data in the same way and can therefore, be compared. It indicates that there has been quite a change since around 2008. As shown in the figure from 2008-2010 the percentage of undernourishment has been constantly on the rise. At first, it is slowly rising, but looking at the years from 2014-2016 and 2015-2017, there was a drastic rise, with an increase of almost two percent from 9.6% in 2014-2016 to 11.5% in 2015-2017 and after this again another two percent to 13.4% in 2016-2018. Due to the fact that these numbers are always only a three-year average, it can be said that 2014-2016 was another significant turning point in the Nigerian food security situation.

4.1.1 Climate Change data

As much of the literature shows, climate change is one of the causes of food insecurity, and is therefore an independent variable to analyze. To answer the sub-question on what impact climate change has on food security in Nigeria, data that shows the trend in climate variability seems appropriate. This can be the trend of rainfall, the occurrence of rain and drought days, or mean temperatures. Descriptive data that is available on trends in climate variability is the trend of yearly mean temperature and rainfall pattern. Further data that can help get to the connection to food insecurity is data on internal displacement which shows how many people fled due to climate change. Further indicators used in the analysis are the interviews. Interviewees were asked about the experience of monthly rainfall change and droughts affecting cultivation. Secondly, the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) publishes situation reports that give information about certain strong floods and its impact on people's livelihoods in the areas hit.

4.1.2 Economic Development Data

Previous literature argues that whether somebody lives in food security is often also influenced by the countries' current economic performance. Thus, economic development can be a catalyzer for food insecurity and is one of the three independent variables in this study. To analyze the economic development as a cause for food security situation, data has to provide information about the economy in Nigeria and must be compatible with the given food security data.

The economy can be measured through multiple indicators. In general, the GDP can be a relevant summary of the overall economic performance (FAO, 2019). Therefore, GDP and economic growth are the first indicators to use in the analysis . Further indicators to understand the economic situation in Nigeria and how it has evolved across time are the trade balance and products that are predominantly exported. Moreover, food inflation and the unemployment rate are used as secondary data, qualitative data and primary source, that contributes to the analysis are the interviews.

4.1.3 Violent Conflict Data

According to existing literature, the presence of conflict plays an important role in how food insecure somebody is. Thus, a third independent variable chosen to analyze in this study is the Boko Haram conflict in Northeast Nigeria. To measure the food security situation in Nigeria and its relation to the northeastern conflict, especially interviews are good as a primary source. To get statistical data that can be compared to the FAO and Nigerian GHS data is data about the number of conflict and the fatalities that happened over the years since the Boko Haram insurgency began. As Adelaja and George (2019) state in their study that longitudinal

data for comparison is limited. I found that this is true and it was difficult to get the right data for this analysis.

However, there are several databases available that measure conflicts. Previous literature that used quantitative data usually either worked with the UCDP or ACLED. After consideration of what database is best to the Boko Haram Insurgency, ACLED was chosen. This database offers information on different kinds of violence in real time, broken down into the date and place of the event, the type of violence and the actors involved (ACLED, 2019). Including the exact source for each for each event and even quotes the source to show that it was precisely taken from there.

According to ACLED, their data is collected by experienced researchers. However, it is primarily taken from secondary sources, but to make sure that the data is accurate and not biased, ACLED uses a variety of sources and does not only trust one source.

5. Conclusion

The study aimed to answer the question: What factors impact food insecurity and jeopardize the food security situation in Nigeria? To answer this, the whole study was focusing on the three factors that, according to previous literature, seemed to influence food security the most: climate change, economic development, and violent conflict. The concept of food security with its four dimensions was the concept often used in the existing literature and previous research showed that each of the drivers influences the different dimensions in some way. The findings demonstrated that these factors can in fact, lead to food insecurity.

The analysis of this study examined these determinants to see how they influence food security and whether they lead to food insecurity in Nigeria. Data was taken from several sources, statistical databases as secondary sources and interviews with NGOs as primary sources. Since the data was rare, the conclusions had to be drawn cautiously. The results of this analysis, however, do confirm the findings in previous research.

According to previous literature, the drivers are intertwined and do not only affect food security, but also impact each other. This study has also found that it cannot be said that either of the drivers alone could have led to food insecurity in Nigeria. In this case It is also more likely that they all influence each other. Climate change and the Boko Haram conflict for example can lead to a lack of food production, which can lead to fewer labor needs, that on the one hand leads to unemployment, then again makes it hard for people to buy food, then facing a food shortage. On the other hand, less food production can lead to more dependence on food imports. A bad economy again can lead to more conflict and so on. It can be said that Nigeria is currently in a vicious circle and it is hard to achieve stable food security. Because Nigeria is affected by all three drivers, it is likely that food insecurity occurs, with what the literature review agrees. Therefore, the research question can be answered by saying that all three different determinants can jeopardize the food security situation in Nigeria. Furthermore, they all impact people's livelihoods in different years, keeping some people continuously in a state of food insecurity. Moreover, the study found that even though all drivers impact all dimensions of the food security concept, they do influence each of them in other ways. While, according to this study's findings, climate change and the Boko Haram insurgency primarily impact food availability, the economy affects the food access dimension foremost. Especially the interviews have brought the focus on food production in general, meaning that the food availability dimension is often the first dimension that is hit. When

there is less food available, and a country depends on food imports, it can lead to a lack of the other dimensions, meaning to many people not having access to food or not having enough food diversity. Because all drivers impact the different dimensions, the last dimension of food security is not met. There is no food stability, and it takes time to achieve the dimensions. This study also shows that food security depends not only on how a country, specifically Nigeria performs, but also how other countries deal with issues that can reflect back to a country like Nigeria. Globalization has made it hard for such a country to achieve food security by itself.

References

- Abdulkadir, A; Maryam Lawal A. and Mohammed, T. I. (2017). ‘Climate change and its Implications on human existence in Nigeria: a review’. *Bayero Journal of Pure and Applied Sciences*, (10:2), pp. 152-158.
- ACLED (2019). *Journal of Conflict Location & Event DATA Project (ACLED): User Quick Guide*
- ACLED (2019a). *ACLED Methodology for Coding Boko Haram Factions*. Online: <http://acled.com/data.com/acledatanew/wp-content/uploads/dlm-uploads/2019/01/ACLED>
- Adelaja, A and George, J. (2019). ‘Effects of coding on agriculture: Evidence from the Boko Haram insurgency’. *World Development*, (117), pp. 184 – 195.
- Amao, O. (2020). ‘A decade of terror revisiting Nigeria’s interminable Boko Haram Insurgency’. *Security Journal* (33:1), pp. 1-19.
- Arcand, J. L., Rodella, A. S. and Reger, M. (2015). ‘The Impact of Land Mines on Child Health: Evidence from Angola’. *Economic Development and Cultural Change*. (63:2), pp. 249- 279.
- CCKP (2018). *Methodology of the climate change knowledge portal*. Online: <http://climateknowledgeportal.worldbank.org/themes/custom/wb-cckp/t->
- Eklund, L., Pearson, A., and Plesjo, P. (2016). ‘Conpland changes in times of conflict, reconstruction, and economic development in Iraqi Kardistan’, *Ambio*, (45), pp. 78-88
- FAO (2008). *Climate Change and Food Security: A Framework Document* (Rome; FAO).
- FAO (2009). *Declaration of the World Food Summit on Food Security* (Rome: FAO).
- FAO (2017). *Northeastern Nigeria: Situation Report- January 2017*. Online: <http://www.fao.org/fileadmin/user-upload/FAO-countries/Nigeria/ToR/FAO-Situation-Report-Northeastern-Nigeria-January-2017pdf> (Last accessed: 31/03/2020).
- George, J., Adelaja, A. and Weatherspoon, D. (2020). ‘Armed Conflicts and Food Insecurity: Evidence from Boko Haram’s Attacks’. *American Journal of Agricultural Economics*,

(102;1), pp. 114-131.

Hertel, T. W., and Rosch, S. D. (2010). 'Climate change, agriculture, and poverty', *Applied Economic Perspectives and Policy*, (1:3), pp. 355-385.

IPCC (2001). 'Climate Change 2001: The Scientific Basis. Contribution of Working Group 1 to
to
The Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change
(Cambridge: Cambridge University Press).

Kah, H. K. (2017). 'Boko Haram is Losing, but so is Food Production: Conflict and Food
Insecurity in Nigeria and Cameroon', *African Development*, (42:3), pp. 177-196.

McGregor, J. (1994). 'Climate change and involuntary migration: Implications for food
security'. *Food Policy*, (19:2), pp. 120-132.

**Act-belong-commit: Developing strategic plan of sustainable tourism village in
Indonesia through NVivo qualitative analysis**

Dina Mayasari Soeswoyo¹, Made Handijaya Dewantara²

¹Sekolah Tinggi Pariwisata Bogor,

²Universitas Prasetiya Mulya

Abstract

Planning is essential in developing a sustainable tourism destination. Good planning will explain the direction, facilitate performance evaluation and minimize negative impacts. This study aims to explore the perspectives of the local community, tourism village developers, policymakers and the insight of experts as a strategic basis for an agriculture-cultural based tourism village development plan. This qualitative research was conducted in 2019-2022, using a case study strategy and an abductive approach. Data were collected through repeated observations, in-depth interviews, qualitative surveys, literature studies from scientific book, journals, and mass media (websites). Data analysis was carried out qualitatively using CAQDAS NVivo. The results of the study outline the priority strategies for short, medium and long-term programs in the development of tourism in Cimande Village. This study contributes to other researchers regarding other critical components that must be considered in developing tourism in rural areas, especially those based on cultural, namely the commitment and participation of the local community and the local customary system.

Keywords: agriculture-cultural based tourism; rural tourism; sustainable development; tourism planning

The Development of Society Requires Peace (An Analysis under Islamic Teachings)

Dr. Naseem Akhter (Associate Professor)

**Dept. of Islamic Studies Shaheed Benazir Bhutto Women University,
Peshawar, Pakistan**

Abstract

The concept of peace is defined as the absence of violence in any society or a healthy, positive international or inter-human relationship. In this situation, all members of society enjoy social, economic, equality, political rights, and protection. Peace is considered an essential component of the well-being of society. Historically speaking, anarchy reigned worldwide before the advent of Islam. That illiterate culture lacked any understanding of law and order. The introduction of Islam brought about a period of social stability and protection for all of humanity. But regrettably, we have lost sight of Islam's teachings throughout time, and as a result, society today still suffers from many of the same issues that existed before the arrival of Islam. So that a peaceful society can be built, people must abide by Islamic precepts. In terms of its research, this research study may be exceptional and useful to others due to its specific field.

577

Keywords: Islam, Humanity, Peace, Society, Violence

CYBER ETHICS CONVEY THE DEFINITION OF MORALITY IN CYBER WORLD

MUHAMMAD FAISAL

Director (HRIMS), Ministry of Human Rights Commission, Pakistan.

ORCID: 0000-0002-5797-766X

ABSTRACT

The study of moral, legal, and social issues at the intersection of computer and information and communication technologies is known as cyber ethics. Internet ethics, computer ethics, and information ethics are all terms that are used to describe this field from time to time. The range of cyber-related ethical issues that arise independently of the Internet and networked computers as a whole cannot be adequately described by the term "Internet ethics," which is somewhat narrow in scope. It is easy to overlook a group of pertinent issues that fall under the heading "cyber ethics," as "computer ethics" connotes ethical issues affecting either computer professionals or computers. On the other hand, the term "information ethics" is too broad because it can refer to ethical issues related to information that aren't related to cyber technology.

Keywords: intersection, cyber-related, Internet ethics, information ethics

Symbolic Violence on Romantic Relationship in *Bridgerton* (2020)

Muhammad al-Anhar al-Islami¹, Umar Thamrin², Ahmad³

¹**Faculty of Adab and Humanities, Alauddin State Islamic University of Makassar,
Indonesia**

²**Faculty of Adab and Humanities, Alauddin State Islamic University of Makassar,
Indonesia**

³**Faculty of Adab and Humanities, Alauddin State Islamic University of Makassar,
Indonesia, 0000-0002-7721-8927**

Abstract

The central issue in this research contains the reconstruction of symbolic violence in romantic relationships in the term of heteronormativity represented by the media as the arena of ‘sign-game’ especially the streaming media which currently dominated the consumers related to the adjustment of the pandemic situation which broadly changes social habits. This study analyzes the first season of *Bridgerton* series which was adapted from the novel *The Duke and I* by Julia Quinn and has a couple of series indicating that this is one of the most popular series released by Netflix. This research is based on the sociological approach emphasized by Pierre Bourdieu with the notion of symbolic violence in relation to habitus, capital, and field which aimed to represent the kind of symbolic violence through the practices and the dominant ideology constructed behind the story. This study explores the issue according to the descriptive narrative method to classify which type of data consists of habitus, capital, and field in order to find the kind of symbolic violence and the dominant ideology in the story. There are four aspects that contribute to the practice of symbolic violence in the research including understatement, valuable denial, psychological deprivation, and the declaration of aggressive expression which according to the collected scene; produced some dominant ideology including the practices of patriarchy, hegemony masculinity and sexual hierarchy represented in the story.

Keywords: Symbolic Violence, Romantic Relationship, Ideology.

The Tension between Id, Ego, and Superego in A Scottish Tale, The Highland Widow

Ahmad Ahmad

**Faculty of Adab and Humanities, Alauddin State Islamic University of Makassar,
Indonesia, 0000-0002-7721-8927**

Abstract

Sigmund Freud is popularly-known for his theory id, ego, and superego. A theory which according to Cuddon (1999) can also be used in fiction as he argues that “a literary character is treated as if a living human being” in Freudian method. Thus, using the perspective of Sigmund Freud’s theory of psychology, this research attempts to analyse a famous Scottish tale written by Sir Walter Scott, *The Highland Widow*. The analysis focuses on the main character of the story, Elspat MacTavish. She is a widow of a son and known as women in attic lived in highland. Since her husband, MacTavish Mhor was killed by an English soldier, she becomes more protective to her son. She wants her son, Hamish, to be a cateran just like his father. In contrast, Hamish prefers to join the army to defeat the French in America. Here the dramatic tension happens between mother and son psychologically. The tension between id, ego, and superego of the mother happens. The result shows that instead of conscious, the unconscious psychological force strongly influences Elspat’s actions. Her unconscious mind, mainly the id, prompts her to neglect the moral or legal ethics. In other words, the id makes her devil who destroys her son and her own life.

Keywords: id-ego-superego, highland widow, Scottish tale, Sigmund Freud

A Study on the Contribution of Buddhist Temple for Crime Prevention in Sri Lankan Folk Society

**K. B. N. De Silva^{1*}, K.S. Dharmasiri², A.H. Wijayath³,
K.G.L. Chamuddika⁴, C.T. Kaththriarachci⁵**

Faculty of Criminal Justice, General Sir John Kotelawala Defence University¹²³⁴⁵

ABSTRACT

The concept of Crime prevention is the precaution of crime before it occurs. Both modern and traditional methods are used for crime prevention as a social phenomenon. Hence, traditional primitive societies in Sri Lanka have used various strategies to prevent crimes by creating fear among the villagers. The study's main objective was to determine the contribution of Buddhist temples to social control and crime prevention. The purposive Sampling method was used to select twenty-five temples in the Anuradhapura district. Data were collected by conducting unstructured interviews with twenty-five chief incumbents of selected temples, and participant observation was done as the primary source. The content analysis method was used to analyze the data. The study revealed that Buddhist monks preach "Dhamma" at every temple-based function to build up a negative deviant personality in the mind of the villagers. Furthermore, displaying the paintings of the "Sathara Apaya" around the "Vihara Geya" indicate how people were dragged to hell and demonstrate how they went up to heaven or had prosperous lives. The above fact has increased the fear of engaging in deviant behaviors in folk societies. Moreover, the temple has become the focal point for the villagers to resolve disputes. The chief incumbent has resolved minor conflicts of the people as being the justice of the peace. Frequently, the temple's chief incumbent prevented crimes by educating the villagers. The belief in "Karma" and the teaching of the concepts of "Kusal" and "Akusal" to the rural masses can be concluded from the fact that the temple has contributed to the prevention of crimes in traditional folk society.

Keywords: *Folk Life, Folk Culture, Crime Prevention, Sri Lanka*

**ISSUES OF INTEREST IN THE PHILOSOPHY OF BAPEDI MUSIC TRADITION IN
CONTEMPORARY BAPEDI SOCIETY, LIMPOPO PROVINCE IN SOUTH AFRICA**

Prof. Dr. Morakeng Edward Kenneth Lebaka

**University of Zululand – KwaDlangezwa Campus; Faculty of Humanities and Social
Sciences, Department of Creative Arts, South Africa**

ORCID NO: 0000-0002-4652-9490

Abstract

Indigenous Bapedi music is sophisticated and complex in structure. It is characterized by short, simple, and repetitive melodies. It is highly rhythmic music, and the complex rhythmic patterns often involve one rhythm played against another to create polyrhythm. Within Bapedi people's cultural context, some songs emerge as some are abandoned. The purpose of this study was to investigate the characteristics of indigenous Bapedi music, as well as issues of interest in the philosophy of Bapedi music tradition. The following primary research question was considered to address the objectives of this study: what is the primary characteristic of indigenous Bapedi vocal music? Contextual approach was employed, and data was collected through observations, interviews, and video recording of social and cultural performances by traditional Bapedi music practitioners. Relevant sources to the context of this study in the form of published journal articles, book chapters, books and theses were also consulted to compare and complement data collected from the field research. Closer investigation has revealed that the singing technique includes guttural singing, overlapping. Glissandos (slides which are sometimes known as portamento), slurs, yodels and swoops, and types of sound such as raspy or buzzy quality. It was concluded that syncopation and cyclic rhythms are very much vital in indigenous Bapedi music, and cyclic rhythms are used to introduce new musical ideas or rhythmic patterns into a piece of music.

Keywords: Bapedi music tradition, indigenous music, repetitive melodies, polyrhythm, cyclic rhythms, Bapedi culture, Limpopo Province, South Africa.

**CULTURAL AND CONTEXTUAL RELEVANCE OF TABOOS FOR TEACHING
AND LEARNING MORAL VALUES, SOCIAL AND RELIGIOUS NORMS IN
CONTEMPORARY BAPEDI SOCIETY**

Prof. Dr. Morakeng Edward Kenneth Lebaka

**University of Zululand – KwaDlangezwa Campus; Faculty of Humanities and Social
Sciences, Department of Creative Arts, South Africa**

ORCID NO: 0000-0002-4652-9490

Abstract

In the Bapedi society, taboos are used to regulate effective transmission of moral values, social and religious norms, which involve religious taboos, social taboos, legal taboos, and sexual taboos. Within Bapedi cultural context, there are social and sexual taboos which create barriers for social interaction among Bapedi people, and for cohabiting either with the widow or widower. The primary objective of this study was to investigate the cultural and contextual relevance of taboos within Bapedi people's cultural context. The following primary research question was considered to address the objectives of the study: what is the cultural and contextual relevance of taboos in contemporary Bapedi society? Contextual approach was employed, and data was collected through observations, interviews, and video recordings of social and cultural performances by traditional Bapedi music practitioners. Relevant sources to the context of this study in the form of published journal articles, book chapters, books and theses were also consulted to compare and complement data collected from the field research. Indications from the investigation have revealed that in the Bapedi culture, taboos are based in a culturally sensibility that perceives them as excessively sacred or repulsive and are prohibited by Bapedi custom and religion. During the study, it was also established that taboos are often meant to protect the individuals and the community, but there are other reasons for their development. It was concluded that from Bapedi people's cultural perspective, observing taboos is a cultural practice whereby things are set apart as sacred, forbidden for general use or placed under a prohibition or interdiction.

Keywords: Bapedi society, taboos, moral values, social and religious norms, cultural and contextual relevance.

**DEATH AS NATURAL TRANSITION FROM THE VISIBLE TO THE INVISIBLE
SPIRITUAL REALM: BAPEDI CULTURAL NORMS AND BELIEFS**

Prof. Dr. Morakeng Edward Kenneth Lebaka

**University of Zululand – KwaDlangezwa Campus; Faculty of Humanities and Social
Sciences, Department of Creative Arts, South Africa**

ORCID NO: 0000-0002-4652-9490

Abstract

Death and pain are intricately related. Bapedi people like other people across the globe are concerned of the loss of their loved ones. When one passes on in the Bapedi culture, the expression, '*O iketše badimong*', meaning, 'he has transferred to the spiritual/ancestral realm', is often heard. There is a general belief among Bapedi people that life does not end with death but continues in another realm. The present paper focuses on examining the concept of death within Bapedi people's cultural context. The primary question raised in this study is: how do Bapedi people view the concept of death? Contextual approach was employed, and data was collected through observations, interviews, and video recordings of social and cultural performances by Bapedi traditional healers and their trainees. Relevant sources to the context of this study in the form of published journal articles, book chapters, books and theses were also consulted to compare and complement data collected from the field research. Closer investigation has revealed that Bapedi people perceive death as a transition from the visible to the invisible ancestral realm. It was concluded that death and hereafter is closely linked to and influenced by Bapedi traditional religion and mourning and funeral rituals assist them individually and communally to make sense of life's transition, and mark a people's life experience.

Keywords: death, pain, Bapedi people, ancestral realm, culture, visible and invisible.

ADOPTION OF GREEN FINANCE & KAP MODEL: A CASE OF PAKISTANI BANKS

Nimra Riaz¹, Dr. Ahsan Riaz², Marium Azad³

¹**Research Scholar, Lyallpur Business School, Government College University, Faisalabad, Pakistan.**

²**Assistant Professor, Lyallpur Business School, Government College University, Faisalabad, Pakistan.**

³**Research Scholar, Lyallpur Business School, Government College University, Faisalabad, Pakistan.**

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine how customers perceive green banking and whether they are aware of green banking practices offered and implemented by the bank. This research also concludes that government support should be prioritized to improve its performance and scope. Therefore, it is reasonable to conclude that green banking has already had a significant impact on a substantial portion of the banking industry in Pakistan. This study is based on a high-quality survey questionnaire covering pertinent topics such as the advantages of green banking, officials who provide green banking services, taking eco-friendly initiatives, receiving support from the appropriate authorities, protecting the environment from pollution, and receiving incentives for adopting green banking. Government Support moderates the association between the Knowledge, Attitude, and Practice (KAP) model and Green Banking, as the interaction term coefficient is substantial and the upper and lower limits of the confidence interval have the same sign. The current study is highly significant from both an academic and practitioner perspective. As a fundamental principle for future financial development, green finance is essential to a sustainable economy, finance, and the environment. Using the KAP (Knowledge, Attitude, and Practice) methodology, this study is crucial for banks to have a comprehensive image of green banking adoption. The adoption of green banking by banks can greatly minimize environmental issues that threaten the economic growth of a nation.

Keywords: KAP, Green Banking, Government Support

**DESTEK EĞİTİM ODALARINDA EĞİTİM VEREN ÖĞRETMENLERİN BEP
GELİŞTİRME SÜRECİNE YÖNELİK BİR SAHA ÇALIŞMASI: DESTEK OL
PROJESİ**

**A FIELD RESEARCH ON THE DEVELOPMENT PROCESS OF THE TEACHERS
TEACHING IN SUPPORT TRAINING ROOM: DESTEK OL PROJECT**

Esat AVCI¹, Semih AŞİRET², Özgül SU ÖZENİR³, Özge BADAKOL⁴,
Levent KAVACIK⁵, Ömer ÖZDEN⁶, Celil Cem YILDIZ⁷, Elif ÇATAL⁸,
Hüseyin GÜREL⁹, Adnan DERTLİ¹⁰

¹Öğretmen, YEGİD, Matematik Eğitimi, 0000-0003-2366-4515

²Öğretmen, YEGİD, Ölçme Değerlendirme, 0000-0002-0577-2603

³Öğretmen, YEGİD, Ölçme Değerlendirme, 0000-0001-9605-4596

⁴Öğretmen, Erdemli İlçe MEM, Eğitim Yönetimi, 0000-0002-1161-1881

⁵Öğretmen, YEGİD, Öğretim Programları, 0000-0003-4520-6603

⁶Öğretmen, Erdemli RAM, Özel Eğitim, 0000-0002-3632-8468

⁷Öğretmen, Erdemli RAM, PDR, 0000-0001-5754-7398

⁸Öğretmen, Erdemli İlçe MEM, Sınıf Eğitimi, 0000-0002-0180-5869

⁹Öğretmen, İNOGİT, Fen Eğitimi, 0000-0003-2608-8795

¹⁰Öğretmen, YEGİD, Bilişim Teknolojileri, 0000-0003-0898-4764

Özet

Destek eğitim odaları, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için okullarda oluşturulmuş öğrenme ortamlarıdır. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler okullarındaki eğitimlere ek olarak buralarda eğitim almaktadır. Alanyazında destek eğitim odalarının işleyişine yönelik farklı sorunların olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da odak, destek eğitim odalarında eğitim veren öğretmenlerin mesleki gelişimleridir. Özellikle öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) ve etkinlik geliştirmede yaşadığı sıkıntılar mesleki gelişim çalışmasının temelini oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçları, Sabancı Vakfı Hibe programı kapsamında desteklenen, Erdemli İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Erdemli Rehberlik ve Araştırma Merkezi, İnovatif ve Girişimci Toplum Derneği ortaklığıyla Yenilikçi Eğitim ve Girişim Derneği tarafından yürütülen Destek Ol projesinin BEP ve etkinlik geliştirme çalışmasının çıktılarında elde edilmiştir. Çalışma kapsamında katılımcılara iki günlük uygulamalı BEP ve etkinlik geliştirme eğitimi verilmiş, katılımcıların BEP ve etkinlik geliştirmeleri sağlanmış ve geri bildirim verilmiştir. Araştırmanın evreni, Erdemli ilçesi okul öncesi, ilkököl, ortaokul ve lise seviyesi okullarda görev yapan öğretmenlerdir. Araştırmanın örnekleme ise düzenlenen mesleki gelişim çalışmasına gönüllü katılım sağlayan farklı branşlardan 65 öğretmendir. Veri toplama aracı olarak “Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeği” ve “Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” ve öğretmenlerin destek eğitim

odaları ile ilgili görüşleri için araştırmacılar tarafından geliştirilen 11 soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler, belirtilen iki ölçeğin öntest-sontest olarak uygulanması ve katılımcıların görüşme formuna verdikleri yanıtlardan elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre;

- Katılımcıların BEP geliştirme ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin özellikleri ile bilgilerinde gelişme görülmüştür.
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimine yönelik tutumlarında olumlu yönde gelişme görülmüştür.
- Öğretmenlerin yer aldıkları eğitim çalışmasının mesleki gelişimlerine katkı sunduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Destek eğitim odası, bireyselleştirilmiş eğitim programı, özel eğitim.

Abstract

Assistance training rooms are learning environments set in schools for the students with special educational needs. Students with special educational needs have education here in addition to their educational process at the schools. It is seen in the literature that there are different problems regarding the functioning of assistance training rooms. The focus of this study is the professional development of teachers who teach in assistance training rooms. Particularly, the difficulties experienced by teachers in individualized education program (IEP) and developing activities underlie the professional development work. The results of the research were obtained from the outputs of IEP and activity development study in "Destek Ol" Project supported by Sabancı Foundation Grant Programme and carried out by the Innovative Education and Entrepreneurship Association in partnership with Erdemli District Directorate of National Education, Erdemli Counseling and Research Center, Innovative and Entrepreneurial Society Association. Within the scope of the study, for two days participants got practical IEP and activity development training, they developed typical IEPs & activities, then feedback about their studies was provided by the instructors.

The population is the teachers working in pre-school, primary, secondary and high schools in Erdemli district. The research sample is 65 teachers from different branches who has voluntarily participated in this professional development study. As data collection tool "Attitude Scale Towards Education of The Persons with Disabilities", "Individualized Education Program Competence Scale for Teachers" and a semi-structured interview form with 11 questions developed by the researchers for conferring on teachers' opinions about support training rooms were used. The data were obtained from the two mentioned scales applied as pretest-posttest and the responses of the participants to the semi-structured interview form. According to the findings;

- There has been improvement in participants knowledge about developing IEP and the characteristics of the students with special education needs.
- There has been a positive development in the attitudes of the participants about the education of the students with special education needs.
- It has been stated by the participants that the training work in which they participated contributed to their professional development.

Keywords: Assistance training rooms, individualized education program, special education.

1. GİRİŞ

Eğitilebilen bir varlık olan insanların bu özelliklerini geliştirebilmeleri için gerekli olan eğitim hakkı “kimse bu haktan yoksun bırakılamaz” ifadesiyle anayasada yer alarak yasal güvence altına alınmıştır. Bireylerin gerek kalıtsal gerek çevresel etkenlere bağlı olarak yaşadıkları durumlar gelişimlerini etkileyebilmektedir. Bu etkiler olumlu olabileceği gibi olumsuz sonuçlar da doğurabilmektedir.

Bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri göz önüne alındığında, bu yeterlilikleri akranlarına göre farklılık gösteren bireylere özel eğitim ihtiyacı olan bireyler denilmektedir (Aral & Gürsoy, 2007). Engelleri nedeniyle kendi akranlarıyla normal eğitimden yararlanamayan bireylerin toplumdan ayırıştırılmadan toplumsal ve bilimsel gelişmelerden yararlanması, becerileri doğrultusunda topluma faydalı bireyler olması, içinde buldukları toplumda onlara sunulan hizmetlere erişebilmesi nitelikli eğitime bağlıdır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (MEB, 2018) özel eğitim “*eğitim performansı açısından akranlarından belirgin seviyede farklılık gösteren, gelişim seviyesi ve bireysel özellikleri bakımından akranlarından farklı olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulan program ve özel olarak yetiştirilmiş personellerle birey için en uygun olabilecek ortamda verilen eğitimidir*” şeklinde tanımlanmıştır.

1. Yetersizlik Türleri

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerde yetersizlikler zihinsel, işitme, görme, bedensel, dil ve konuşma yetersizlikleri, öğrenme güçlüğü, otizm spektrum bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, özel yetenekli olan bireyler şeklinde gruplandırılmıştır.

1.2. Dünyada Özel Eğitim Uygulamaları

İnsanın tüm yönleriyle gelişmesinde önemli bir faktör olan eğitimin, insanların temel haklarından biri olduğu görüşü evrensel olarak da kabul edilmektedir. Bu doğrultuda pek çok ülke uluslararası sözleşmelere imza atmış ve özellikle dezavantajlı gruplara pozitif ayrımcılık yapılması bu sözleşmelere yansımıştır. Özel gereksinimli bireylerin toplumdan ayırıştırılmadan topluma kazandırılması ve geleceğe hazırlanması ile ilgili ülkeler, eğitim politikalarında düzenlemeler yapmaktadır.

1.3. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

Yasal dayanaklarla güvence altına alınan ve işleyişi belirlenen özel eğitim uygulamalarında özel eğitim gerektiren bireylerde uygulanacak olan eğitim birey özelinde, bireyin gereksinimlerine göre planlanmalıdır. Bu amaçla Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanmaktadır.

Öğrencilerin bireysel farklılıkları, yetenekleri ve özel gereksinimleri göz önünde bulundurularak oluşturulan BEP’in, özel gereksinimli bireyler, özellikleri, eğitimleri ve BEP hazırlama konularında bilgi sahibi olan uzmanların yer aldığı bir ekip tarafından hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi oldukça önem taşımaktadır (Vuran, 2005; Çuhadar, 2006; Kargın, 2007; İdin, 2016; MEB, 2018).

BEP, eğitimciler için özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin nereye ve hangi amaçlar, yöntemler ile ulaşacağını belirten bir yol haritasıdır. Aynı zamanda öğrenciye verilecek olan hizmetlerin yazılı ve planlı bir kayıttır. BEP’te, öğrencinin mevcut performansını ortaya koyan ifade(ler), bir yıllık süre sonunda kazanması beklenen uzun dönem amaçlar, kısa dönem amaçlar, kullanılacak öğretim teknikleri, eğitim öğretimin başlangıç ve bitiş tarihleri,

öğretimde kullanılacak materyaller, izleme değerlendirme yöntemleri, ek özel hizmetlerin detayları gibi bilgiler yer almalıdır (Avcıoğlu, 2011).

1.4. Destek Eğitim Odaları (DEO)

Eğitim fırsatlarından daha çok faydalanabilmek ve eğitsel gereksinimlerini karşılayabilmek için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) kapsamında sunulan eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan özel eğitim öğrencilerine yönelik geliştirilen anlayışın bir sonucu olarak daha önceki süreçte ayrıştırılarak yapılan eğitim modeli yerine normal gelişim gösteren akranları ile eğitim almasını esas alan kaynaştırma eğitimi ön plana alınmakta ve karşımıza Destek Eğitim Odaları (DEO) çıkmaktadır. DEO, kaynaştırma eğitimi kapsamında eğitim alan özel gereksinimli öğrencilere sunulan eğitim hizmetinden alınan verimi en üst düzeye taşımayı amaçlayan ve bu öğrencilere yönelik özel araç-gereçler ve materyaller ile oluşturulan ortamlardır. Okullarda DEO oluşturulması yasal düzenlemeyle zorunluluk haline de getirilmiştir. *“Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilerin öğrenim gördüğü okul ve kurumlarda “Destek Eğitim Odası” açılması zorunludur”* (MEB, 2016).

DEO'larda özel gereksinimli öğrencilere yönelik sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin temel amacı, öğrencinin dil becerilerini geliştirmek, akademik yönde destek verip, davranışsal ve sosyal sorunlarını engelleyerek genel sınıf ortamına başarıyla katılmasını sağlamaktır (Glomb & Morgan, 1991).

Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminde ve DEO'ların kuruluşu ve işleyişinde okul yöneticilerine, öğretmenlere ve ailelere pek çok rol ve sorumluluk düşmektedir.

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan “Destek Eğitim Odası Kılavuzu”na göre destek eğitim odaları olarak kullanılan odalar, bu amaçla yapılandırılan bağımsız bir birim olabileceği gibi fiziki şartlar nedeniyle bağımsız birim oluşturulamayan okullarda fen laboratuvarları, resim atölyeleri, müzik odaları vb. uygun alanlar olabilmektedir.

1.5. Destek Ol Projesi

Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim hizmetlerinden üst düzeyde faydalanmalarını sağlamak amacıyla fiziki şartları uygun olarak oluşturulan DEO'larda amacına uygun eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli koşullardan biri de destek eğitim odalarında eğitim faaliyeti gerçekleştiren öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanmasıdır. Alanyazında destek eğitim odalarının işleyişi ile ilgili farklı sorunlardan bahsedilmiş olmakla birlikte Destek Ol projesinde öncelikle destek eğitim odalarını kullanan öğretmenlerin mesleki gelişimlerine odaklanılmıştır. Birçok öğretmen bireyselleştirilmiş eğitim programı ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için alanlarına yönelik etkinlik geliştirme konularında mesleki gelişim çalışmaları içinde yer almak istemektedirler.

Destek Ol Projesi, bu ihtiyaçtan yola çıkarak, "Eğitimde kaybedecek hiçbir fert yoktur" ilkesini rehber alarak tasarlanmıştır. Sabancı Vakfı Hibe Programı kapsamında 2020 yılında hibe almaya hak kazanan proje, Erdemli İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü, Erdemli Rehberlik ve Araştırma Merkezi ve İnovatif ve Girişimci Toplum Derneği iş birliğiyle Yenilikçi Eğitim ve Girişim Derneği koordinatörlüğünde yürütülmüştür.

2019 yılında Erdemli’de görev yapan, destek eğitim odalarında eğitim veren gönüllü 208 öğretmenin görüşleriyle ihtiyaç analizi yapılarak bir rapor oluşturulmuştur. Rapora göre Erdemli’de destek eğitim odalarında öğrenim gören özel eğitim ihtiyacı bulunan öğrencilerin büyük çoğunluğu hafif düzey zihinsel öğrenme yetersizliği, özel öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu bulunan öğrencilerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamaya yönelik eğitim almadıklarını (%79), destek eğitim odalarında kullanılmak üzere etkinlik hazırlamaya yönelik bir eğitim almadıklarını (%86) belirtmişlerdir. Öğretmenler bireyselleştirilmiş eğitim programı ve etkinlik hazırlamaya yönelik bir eğitime katılmak istediklerini (%72) de ifade etmiştir (YEGİD, 2020).

Rapordan ve Erdemli Rehberlik ve Araştırma Merkezi’ndeki özel eğitim uzmanları ile yapılan görüşmelerden yola çıkarak destek eğitim odalarının işleyişinde, öğretmenlerin yetkinlikleri konusu sorun olarak ele alınmıştır. Proje öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı ve etkinlik hazırlama konularında mesleki gelişimlerini sağlamaya odaklanmıştır.

Projeye başlarken planlama toplantılarında proje ortağı kurumların temsilcileri ile izlenecek yol haritası gözden geçirildi. Projenin tanıtım toplantısı Erdemli’de proje ortaklarından İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü başkanlığında, basın ve okul müdürlerinin katılımıyla, salgın koşullarına dikkat ederek gerçekleştirildi.

Proje kapsamında özel eğitim alanında uzman akademisyenler ve psikolojik danışman ve rehberlik uzmanlarının desteğiyle “Destek Eğitim Odaları Çalıştayı”, bilişim uzmanlarının desteğiyle “Özel Eğitimde Teknoloji Çalıştayı”, öğretmenlere yönelik mesleki gelişim; velileri, öğretmenleri ve yöneticileri bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda Erdemli İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci sayısının yoğun olduğu okullardan birinde, Millî Eğitim Bakanlığı’nın belirlediği koşullara uygun olarak bir destek eğitim odası oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, Destek Ol projesinin BEP geliştirmeye yönelik öğretmen mesleki gelişim çalışması kapsamında, öğretmenlerden alınan geri bildirimlerden elde edilen sonuçlar sunulmuştur. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, öğretmenlerin BEP geliştirmeye yönelik katıldıkları mesleki gelişim çalışmasının etkililiğini ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

Çalışmanın amacı doğrultusunda nicel ve nitel yöntemler bir arada kullanılmıştır. Nicel yöntem kısmında tarama modeli, nitel kısmında ise durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1995). Durum çalışması; bir olguyu kendi bağlamında inceleyen bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

2.1. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni Mersin Erdemli İlçesi’nde her tür okul türünde görev yapan her branştan öğretmenlerdir. Çalışmanın örnekleme, mesleki gelişim çalışmasına katılan 65 öğretmendir. Çalışmaya katılan öğretmenler ile ilgili betimsel sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin betimsel istatistikleri

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	47	82,5

	Erkek	10	17,5
Mesleki kıdem	0-5 yıl	3	5,3
	6-10 yıl	11	19,3
	11-15 yıl	3	5,3
	16-20 yıl	23	40,4
	21 yıl ve üzeri	17	29,8
Branş	Okul Öncesi	10	17,5
	Sınıf Öğretmeni	36	63,2
	Sosyal Bilgiler	3	5,3
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	2	3,5
	Rehberlik	3	5,3
	Özel Eğitim	2	3,5
	İngilizce	1	1,8
Kaynaştırma öğrencisi olma durumu	Var	25	43,9
	Yok	32	56,1

Katılımcıların büyük çoğunluğunun (%82,5) kadın, %70'e yakınının mesleki kıdeminin 16 yıl ve daha üstü olduğu görülmektedir. Branş dağılımlarına bakıldığında sınıf öğretmenleri en fazla katılım gösteren grup (%63,2)'tur.

2.2. Veri Toplama Araçları

Destek Ol Projesi kapsamında özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik Destek Eğitim Odalarında eğitim veren öğretmenlerin özel eğitim ve Destek Eğitim Odaları ile ilgili mesleki yeterliklerinin artırılması, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlamalarına yönelik faaliyetlerin etkililiğini ölçmek için öğretmenlere Kösterelioğlu (2013) tarafından geliştirilen "Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeği", İlik ve Sarı (2018) tarafından geliştirilen "Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği" ve öğretmenlere verilen eğitimin etkililiğini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen "Bilgi Testi" ön ve son test olarak uygulanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin Destek Eğitim Odaları ile görüşleri için 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Süreci

Öğretmenlere yönelik mesleki gelişim çalışması BEP ve etkinlik geliştirme başlıklarına yönelik iki günlük eğitim olarak planlanmıştır. Eğitimlere katılan toplam öğretmen sayısı 65'tir. Ölçekler ve bilgi testi verileri, veri toplama araçlarını doldurmayı kabul eden 57 öğretmenden, yarı yapılandırılmış görüşme formu verileri görüşme yapmayı kabul eden 11 öğretmenden elde edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Engelli bireylerin eğitilmesine ilişkin tutum ve öğretmenler için bireyselleştirilmiş eğitim programı yeterlik ölçekleri ile bilgi testinden elde edilen veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda elde edilen veriler içerik analizi ile elde edilmiş, öğretmen görüşleri temalar altında toplanarak vurgu yaptıkları durumlar ele alınmıştır.

3. BULGULAR

Çalışmanın bulguları şu şekildedir:

3.1. Bilgi Testinden Elde Edilen Bulgular

Öğretmenlere verilen eğitimin etkililiğini saptamak üzere eğitimin başlangıcında ve bitiminde bir “Bilgi Testi” uygulanmıştır. Uygulanan ölçek, özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri, bireyselleştirilmiş eğitim programı ile ilgili 15 maddeden oluşmaktadır. Eğitim öncesi ve eğitim sonrası uygulanan bilgi testi sonuçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere bağımlı gruplar t testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Eğitim öncesi ve sonrası bilgi testi t testi sonuçları

Bilgi testi	Sayı	Ortalama	Standart sapma	t değeri	p
Eğitim öncesi	57	7,72	2,82	-17,91	0,00
Eğitim sonrası	57	13,07	1,71		

Eğitim öncesinde öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri ve BEP hazırlama ile ilgili bilgi testi ortalamaları 7,72, eğitim sonrasında 13,07’dir. Eğitim öncesi ve sonrası ortalamalar arası fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır ($t=-17,91$; $p<0,00$). Bu durum öğretmenlerin BEP hazırlama ve özel gereksinimli öğrencilerin özellikleri ile ilgili bilgilerinde eğitim sonrası gelişme olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3.2. Engelli bireylerin eğitilmesine ilişkin tutum ölçeğinden elde edilen bulgular

Proje kapsamında çalışmaya katılan öğretmenlere, geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış Kösterelioğlu (2013) tarafından geliştirilen, 20 maddelik, “Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum” tepki kategorilerinden oluşan “Engelli bireylerin eğitilmesine ilişkin tutum ölçeği” ön ve son test olarak uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek üzere bağımlı gruplar t testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Engelli bireylerin eğitilmesine ilişkin tutum ölçeği t testi sonuçları

Tutum ölçeği	Sayı	Ortalama	Standart sapma	t değeri	p
Ön test	57	56,74	13,89	-14,78	0,00
Son test	57	82,75	8,71		

“Engelli bireylerin eğitilmesine ilişkin tutum ölçeği” ön test ortalamaları 56,74, son test ortalamaları ise 82,75’tir. Ön test ve son test ortalamaları arası fark istatistiksel olarak anlamlı

çıkmıştır ($t=-14,78$; $p<0,00$). Bu durum öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine dair tutumlarının olumlu yönde geliştiğini göstermektedir.

3.3. Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular

İlik ve Sarı (2018) tarafından geliştirilen “Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” ön test - son test olarak uygulanmıştır. “Oldukça Yeterli, Yeterli, Kısmen Yeterli, Yetersiz, Oldukça Yetersiz” şeklinde kategorilerden oluşan ölçek “BEP Hazırlık Öncesi”, “BEP Hazırlama Aşaması”, “BEP’e Aile Katılımı” ve “BEP’in Uygulanması ve Değerlendirilmesi” alt faktörlerinden oluşmaktadır. Ön test ve son test olarak uygulanan ölçekte hem alt faktörler arasında hem de ölçek puanları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bağlı gruplar t testi ile bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenler için bireyselleştirilmiş eğitim programı yeterlik ölçeği t testi sonuçları

Tutum ölçeği	Sayı	Ortalama	Standart sapma	t değeri	p
BEP hazırlık öncesi-Ön test	57	22,58	4,96	15,55	0,00
BEP hazırlık öncesi-Son test	57	33,91	4,17		
BEP hazırlama aşaması-Ön test	57	26,16	5,53	-15,48	0,00
BEP hazırlama aşaması-Son test	57	38,98	2,57		
BEP’e aile katılımı-Ön test	57	11,74	3,32	-9,73	0,00
BEP’e aile katılımı-Son test	57	18,72	3,95		
BEP’in uygulanması ve değerlendirilmesi-Ön test	57	35,09	8,95	-19,42	0,00
BEP’in uygulanması ve değerlendirilmesi-Son test	57	67,51	5,18		
Yeterlik ölçeği-Ön test	57	95,56	13,29		
Yeterlik ölçeği-Son test	57	159,12	10,32	-30,29	0,00

“Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” faktörlerinden “BEP Hazırlık Öncesi” alt faktörünün ön test puan ortalaması 22,58, son test ortalaması 33,91; “BEP Hazırlama Aşaması” alt faktörünün ön test puan ortalaması 26,16, son test ortalaması 38,98; “BEP’e Aile Katılımı” alt faktörünün ön test puanları ortalaması 11,74, son test puan ortalaması 18,72; “BEP’in Uygulanması ve Değerlendirilmesi” alt faktörünün ön test puan ortalaması 35,09, son test ortalaması 67,51’dir. Ölçeğin genelinde ön test puan ortalaması 95,56 ve son test puan ortalaması ise 159,12’dir. Ölçeğin genelinde ve alt ölçeklerde ön test ve son test ortalamaları arasında farkın olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan t testi sonucunda, hem alt ölçeklerde hem de ölçeğin genelinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir. “Öğretmenler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” 38 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 38, en yüksek puan 170’tir. Son test puanları değerlendirildiğinde eğitim sonrası öğretmenlerin yeterlik puanlarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum, öğretmenlerin, BEP Hazırlık Öncesi, BEP Hazırlama

Aşaması, BEP'e Aile Katılımı ve BEP'in Uygulanması ve Değerlendirilmesi boyutlarında, eğitim sonrası genel olarak yeterliklerinin arttığını göstermektedir.

3.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Çalışmaya katılan öğretmenlerden 10'uyla destek eğitim odaları ile ilgili 11 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler sonunda öğretmenlerin görüşleri genel olarak aşağıdaki gibidir.

Öğretmenlerin çoğu okullarında destek eğitim odası olmadığını, eğitimleri öğretmenler odasında, okul kütüphanesinde gerçekleştirdiklerini söylemişlerdir. Destek eğitim odalarında yürütülen hizmetleri, öğrencinin seviyesini belirleyip eksikleri tamamlamaya yönelik planlama şeklinde müdür yardımcısı ve varsa rehber öğretmenle beraber gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Kaynaştırma öğrencileri arasından destek eğitim odasına alınan öğrencilerin diğer öğrenciler tarafından dışlanmadığı, onlara ılımlı yaklaştıkları, sosyal yönden sorun yaşanmadığı ifadelerini kullanmışlardır. Destek eğitim odasında eğitim alan öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde gözlem yapmalarının yanında yazılı sınavlarda bu öğrenciler için hazırlanan soruları kullandıklarını söylemişlerdir.

Destek eğitim odalarının fiziki koşulları ve donanımları hakkındaki görüşleri sorulduğunda birçok öğretmen okullarında destek eğitim odasının olmadığını, bu sebeple okuldaki farklı mekanları kullandıklarını, bunun da öğrenci motivasyonunu ve eğitimin verimliliğini olumsuz etkilediğini söylemişlerdir. Destek eğitim odalarında verilen eğitimin daha nitelikli olması için gerekli malzemelerle donatılmış bir destek eğitim odası olmasının ayrıca öğretmenin bu konuda donanımlı olmasının gerekliliğinden bahsetmişlerdir.

Okul yönetiminin destek eğitim odasında yürütülen çalışmalara verdiği desteğe ilişkin düşünceleri sorulduğunda, destek verenler olduğunu söyleyenler olsa da birçok öğretmen okul yönetiminin ilgisiz olduğundan, öğrencinin akademik başarısı üzerinden değerlendirme yaptıklarından rahatsız olduklarını, ama materyal desteği sağlanmasının, süreç boyunca kendileriyle görüşüp fikir alışverişinde bulunup destek olmalarının iyi olacağını belirtmişlerdir.

Destek eğitim alan öğrencilerin velilerinin desteğinin bu sürece katkısı konusunda tüm öğretmenler ailenin rolünün büyük olduğu kanısında olduklarını fakat ailelerin desteğinin yeterli düzeyde olmadığını, ailenin yapılan işe inanmadığını bunun da öğrenciye olumsuz etkileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmenler destek eğitim odasında çalışmanın kendilerine daha sabırlı, şefkatli ve özverili çalışmaları gerektiği, tanısı aynı olan, aynı sınıf seviyesindeki öğrenciler bile olsa her öğrenci için ayrı bir ders planı hazırlamanın gerekliliği, sınıfta kullandıklarından farklı birçok öğretme yöntem tekniğinin farkındalığı oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Proje kapsamında Sabancı Vakfı tarafından yapılan örnek destek eğitim odası ile ilgili görüşleri sorulduğunda böyle odaların dezavantajlı okullar başta olmak üzere tüm okullarda olması gerektiği, kendi okullarında düzenlenmiş bir köşeye bile razıyken öyle bir odada ders işlemenin hem öğrencide hem öğretmende motivasyon artırıcı etkisi olacağı, öğrencilerin akranları ile arasında olan farkın çok daha kısa sürede kapanabileceğini söylemişlerdir.

Destek Ol projesi kapsamında gerçekleştirilen "BEP ve Etkinlik Geliştirme Çalıştayı"nın öğretmenlerin mesleki gelişimine ve özel eğitim alanındaki yeterliğine katkıları ise "şimdiye kadar yaptıkları hatalarını görmelerini sağladığı, ders planı hazırlamanın ve etkinlik

tasarlamının korktukları kadar zor olmadığını ayrıca teknolojiyi dahil ederek etkinlik tasarlayabileceklerinin farkına varmalarını sağladığı, çalıştay süresince öğretmenler arasındaki tecrübe paylaşımlarının faydalı olduğu” şeklinde ifade edilmiştir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

BEP ve Etkinlik Hazırlama Çalıştayına katılan 57 öğretmene etkinlik öncesinde ve sonrasında yapılan “Engelli Bireylerin Eğitilmesine İlişkin Tutum Ölçeği” ve “Öğretmenler İçin BEP Yeterlik Ölçeği” ön test ve son test puanları arasındaki fark incelendiğinde ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Destek Ol Projesi ile öğretmenlerin özel eğitim ile ilgili farkındalıklarının arttığı, destek eğitim odalarında faaliyet gerçekleştirme konusunda yeterliliklerinin geliştiği, teknoloji destekli bireye özel etkinlikler planladıkları, eğitim için uygun ortamı oluşturma becerilerinin arttığı düşünülmektedir. Öğrenci açısından bir değerlendirme yapıldığında ise özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciye uygun ortam ve materyallerin tasarlanması, bu öğrencilerin daha nitelikli bir eğitim almalarını sağlayacak ve erken okul terkinin önüne geçilecek, akranlarıyla birlikte ayrıştırılmadan, uyum içerisinde eğitim öğretim ortamında eğitimine devam edecektir.

Öğretmenlerin destek eğitimi ve destek eğitim odası ile ilgili görüşleri incelendiğinde öğretmenler, okullarda destek eğitimi için gerekli fiziksel alt yapı ve donanımın olmadığı, ilçede örnek olarak oluşturulan destek eğitim odasının özellikle dezavantajlı okullarda olması, yöneticilerin normal derslik planladıkları gibi destek eğitimi için de alanlar oluşturması gerektiği, proje sürecinde aldıkları eğitimle kaynaştırma öğrencilerine yönelik daha bilinçli bir şekilde yaklaştıkları ve mesleki anlamda kendilerini geliştirdiklerini düşündüklerini ve velilerin sürece katılımının çok önemli olduğunu belirtmektedir. Öğretmenler genel olarak destek eğitim odalarını faydalı bulduklarını ifade etmiştir.

Destek eğitim odasında gerçekleşen eğitimin niteliği ve türü, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciye yönelik yapılan eğitiminin başarısını belirler (Yazıcıoğlu, 2020). Destek eğitim odalarında yapılacak eğitimin nasıl olacağı ile ilgili açıklamalar Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (MEB, 2018) yer almaktadır. Uygulamada ise okullarda BEP ile ilgili süreçlerin daha çok rehber öğretmenler üzerinden yürütüldüğü, öğretmenlerin bu konuda okul yönetiminden yeterince destek alamadığı görülmektedir. Okul yöneticilerinin özel eğitim ve destek eğitim konularında mesleki olarak gelişimlerinin desteklenmesi sürecin sağlıklı ve amacına uygun yürütülmesi açısından önemlidir. Öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı, etkinlik geliştirme noktasında mesleki gelişimi, okullarda yapılan örnek çalışmaların paylaşımı da sürece katkı sunacak çalışmalardır.

5. KAYNAKLAR

- Aral, N., Gürsoy, F. (2007). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Avcıoğlu, H. (2011). Zihin Engelliler Sınıf Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlamaya İlişkin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12 (01), 39-56.
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1.-5. sınıflarında kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Glomb, N., K., & Morgan, D., P. (1991). Resource room teachers' use of strategies that promote the success of handicapped students in regular classrooms. *The Journal of Special Education*, 25(2), 221-235.
- İdin, Ş. (2016). Individualized Education Programs in Teacher Practices, *SDU International Journal of Education Studies*, 3(1), 1-7.
- İlik, Ş. Ş., Sarı, H. (2018). Öğretmenler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği (ÖBEPYÖ): Ölçek Geliştirme Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 2, 1467-1483.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi. Kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Ankara: Sim Matbaası.
- Kargın, T. (2007). Baş Makale: Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8 (1),1-13.
- Kösterelioğlu, İ. (2013). Engelli Bireylerin Eğitilmelerine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(3), 211-226.
- MEB (2000). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
- MEB Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2016). *Destek Eğitim Odası Kılavuzu*. Erişim Adresi: https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_08/03045051_destek_egitim_odasi_kilavuz.pdf Erişim Tarihi: 12.12.2021
- MEB (2018). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm> Erişim Tarihi: 05/12/2021.
- Vuran, S. (2005). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi* (1-12). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Yazıcıoğlu, T. (2020). Destek Eğitim Odalarında Görev Yapan Öğretmenlerin Destek Eğitim Odalarının İşleyişine İlişkin Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 21(2), 299-327.
- YEGİD. (2020). Destek Eğitim Odaları Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşleri. https://www.yegid.org.tr/files/ugd/901712_9842a77a49394105a028f09c3210bc58.pdf Erişim Tarihi: 15 Ekim 2022.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

**A LESSON STUDY TO UNDERSTANDING THE TRIANGLE INEQUALITY FOR
SECONDARY STUDENTS WHO EDUCATION IN SCIENCE AND ART CENTERS**

**BİLİM VE SANAT MERKEZLERİNDE ÖĞRENİM GÖREN ORTAOKUL
ÖĞRENCİLERİNİN ÜÇGEN EŞİTSİZLİĞİNİ KAVRAMALARINA YÖNELİK BİR
DERS ARAŞTIRMASI SÜRECİ**

Esat AVCI¹, Gülcihan SU², Samet KILIÇ³, Seyran ERGİN AYDEMİR⁴

¹Öğretmen, Yenişehir Belediyesi BİLSEM, Matematik Eğitimi, 0000-0003-2366-4515

²Öğretmen, Yenişehir Belediyesi BİLSEM, Matematik Eğitimi, 0000-0003-0407-5678

³Öğretmen, Yenişehir Belediyesi BİLSEM, Matematik Eğitimi, 0000-000-6456-863X

⁴Öğretmen, Yenişehir Belediyesi BİLSEM, Matematik Eğitimi, 0000-0003-0222-6241

Özet

Matematiksel kavramların öğretiminde güçlükler yaşandığı araştırmacılar tarafından ortaya konmaktadır. Öğrenme ortamlarında genellikle matematiksel kavramların öğrencilerin zihninde yapılandırılmasından çok ezberlemesi süreci hakimdir. Bu durum ise anlamlı bir matematik öğretiminin önünde en büyük engeldir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, bilim ve sanat merkezlerine devam öğrencilerin, üçgen eşitsizliğini kavramalarına yönelik taslak bir matematik etkinliği geliştirmek ve uygulama süreci sonrası öğrenci düşüncelerini dikkate alarak etkinliğe son halini vermektir. Araştırmada yöntem olarak bir mesleki gelişim modeli olan Ders Araştırması modeli benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu bilim ve sanat merkezlerine devam eden ortaokul 5. ve 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcı olarak yer alan öğrenci sayısı 25'tir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen taslak etkinlik formu, gözlem formları ve video kayıtları kullanılmıştır. Veri toplama süreci için gerekli izinler alınmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların etkinlik formlarına verdikleri yanıtlar, gözlemcilerin notları ve araştırma dersinde çekilen video kayıtlar içerik analizinin bileşenlerini oluşturmaktadır. Araştırma dersi kapsamında ele alınacak kavram olarak üçgen eşitsizliği belirlenmiştir. Planlama aşamasında literatür taraması yapılarak öğrenci düşünceleri dikkate alınmış ve veri toplama süreci planlanmıştır. Araştırmacıardan birisi tarafından araştırma dersi yürütülmüş ve diğer araştırmacılar gözlemci olarak araştırmaya katılım sağlamıştır. Uygulama sonrası gözlem notları ve kayıtlardan elde edilen veriler doğrultusunda yansıtma çalışması yapılmış ve etkinlik yeniden düzenlenmiştir. Düzenleme sonrası araştırma dersi süreci ikinci defa tekrar edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda etkinliğe son hali verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Üçgen eşitsizliği, ders araştırması, etkinlik geliştirme.

Abstract

Researchers have revealed that there are difficulties in teaching mathematical concepts. Generally, mathematical concepts are memorized by students in learning environments. This case is the biggest obstacle to teach mathematics. The aim of this research is to develop a mathematical activity draft for science and art center students to understand triangle

inequality and edit the post-application activity. The Lesson Study model, which is a professional development model, was used as a method in this research. The study group of the research is secondary school 5th and 6th grade students in science and art centers. The number of students participating in the research is twenty five. The data were collected with the draft activity form, observation forms and video recordings developed by the researchers. Necessary permissions were obtained for the data collection process. Content analysis method was used in the analysis of the data. The responses of the participants to the activity forms, the notes of the observers and the video recordings constitute the components of the content analysis. Triangle inequality has been determined as a target concept. During the planning phase, by literature review the students' thinking styles were taken into account and the data collection process was planned. Implementation was conducted by one of the researchers and other researchers participated in the research as observers. After the implementation, reflection was made with the data obtained from the observation notes and records and the event has been rearranged. After editing, the implementation was repeated for the second time. The activity was finalized with the data obtained.

Keywords: Triangle inequality, lesson study, activity development.

ÖZEL GEREKSİNİMLİ YETİŞKİN BİREYLERİN HAYAT BOYU ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİ

Abdulkadir KOCAOĞLU¹, Şenay DELİMEHMET-DADA², Raziye ERDEM³

¹Arş. Gör, Trabzon Üniversitesi, Özel Eğitim, 0000-0002-6321-1222

²Arş. Gör, Trabzon Üniversitesi, Özel Eğitim, 0000-0002-7412-5880

³Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi, Özel Eğitim, 0000-0001-7631-1575

Özet

Özel gereksinimli bireylerin zorunlu öğrenim süresini tamamlamasıyla, örgün özel eğitim kurumlarından aldıkları hizmetler de sona ermektedir. Örgün eğitimin bitmesiyle okul yaşamı üzerine inşa edilmiş sistematik düzenin bir anda değişmesi, yetişkin özel gereksinimli bireyleri olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Örgün özel eğitim kurumlarından mezun olan yetişkin özel gereksinimli bireyler genellikle vakitlerini evde geçirmekte ve bu durum bireylerin toplumsal hayata katılımlarını sınırlayabilmektedir. Yetişkin özel gereksinimli bireylerin (orta düzeyde zihinsel yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu olan bireyler) sosyal hayata katılımlarını arttırmak amacıyla Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi ile Trabzon İl Milli Müdürlüğü iş birliğinde ve Trabzon Üniversitesi öğrencilerinin Gönüllülük Projesi kapsamında "Özel Gereksinimli Yetişkin Bireylerin Hayat Boyu Öğrenme Etkinlikleri" düzenlenmiştir. Projede özel gereksinimli bireylerin üniversitedeki bulunan akranları ile bir arada bulunabilmeleri hedeflenmiştir. 2021- 2022 eğitim öğretim yılı bahar dönemi boyunca haftanın iki günü üniversite bünyesinde devam eden projede özel gereksinimli bireylere resim, müzik ve beden eğitimi etkinlikleri kapsamında Eğitim Fakültesi (Özel Eğitim, Güzel Sanatlar Eğitimi) ve Spor Bilimleri Fakültesi akademisyenleri ve bu bölümlerde öğrenimlerine devam eden, özel gereksinimli bireylerle aynı yaşlarda olan lisans öğrencileri eşlik etmişlerdir. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak tasarlanan bu araştırmanın amacı, özel gereksinimli bireylerin akranları olan ve bu bireylerle birlikte etkinliklere katılan özel eğitim öğretmen adaylarının sürece yönelik görüşlerini incelemektir. Bu doğrultuda etkinliğe katılan 10 özel eğitim öğretmen adayıyla yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilip tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Araştırma sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının farklı yetersizlik türünde ve yetişkin gruptaki özel gereksinimli bireylerle çalışmanın mesleki deneyim açısından yararlı olduğunu, derslerde öğrendiklerini uygulama fırsatı bulduklarını ve özel gereksinimli bireylerle sosyalleşmelerinde katkı sundukları için yapılan etkinliklerin hem özel gereksinimli bireyler hem de kendilerine yarar sağladığını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Yetişkin özel gereksinimli birey, özel eğitim öğretmen adayı, akran etkileşimi

Abstract

The services provided by official special education institutions stop when students with special needs finish the formal educational period. The sudden change in the systematic order built on school life with the end of formal education may negatively affect adult individuals with special needs. Adults with special needs who have completed official special education institutions typically reside at home, which may restrict their involvement in social life. "Lifelong Learning Activities of Adults with Special Needs" was edited in collaboration with Trabzon University Fatih Faculty of Education, Trabzon Provincial National Directorate, and as part of the Volunteering Project of Trabzon University students to increase the participation of adult individuals with special needs (individuals with moderate intellectual disability and autism spectrum disorder) in social life. The project is aimed that individuals with special needs who can be together with their peers at the university. Academicians of the Faculty of Education (Special Education, Fine Arts Education) and Faculty of Sports Sciences and continuing their education in these departments within the scope of painting, music, and physical education activities for individuals with special needs in the project, which continues two days a week during the spring semester of the 2021-2022 academic year, Undergraduate students who were the same age as individuals with special needs accompanied them. The purpose of this study, which is structured as a case study from qualitative research approaches, is to investigate how special education teacher applicants feel about the interview process. These candidates are peers of people with special needs and participate in activities with them. 10 candidates for special education teachers who attended the event were interviewed using a semi-structured interview form in this direction. The collected data were descriptively evaluated, and then themes and sub-themes were developed. When the research's findings were taken into consideration, pre-service teachers claimed that working with adults who had a variety of special needs and disabilities in the adult group was advantageous in terms of professional experience. They had the chance to put what they had learned in the lessons into practice, and the activities they carried out benefited both the adults with special needs and themselves because they helped them socialize with people who have special needs.

Keywords: *Adult with special needs, special education teacher trainee, peer interaction*

1. GİRİŞ

Bilgiye ulaşmanın ve paylaşmanın kolay olması ve bilginin hızla değişmesi toplumun gerek duyduğu bireysel özelliklerin değişmesine yol açmaktadır. Toplumsal değişimler sonucunda bireylerden talep edilen yeterlilikler de farklılaşmaktadır. Bu süreçte eğitimin okullarla sınırlı kalmaması, bireylerin değişimlere uyum gösterebilmesi için eğitimin yaşam boyu sürmesi gerektiği öngörülmektedir (Canan, 2021). Hayat boyu eğitim; rastgele öğrenmenin dışında, öğrenim imkânlarının bireylerin ihtiyaçlarını yaşamları süresince karşılayacak şekilde düzenlenmiş eğitimidir (Bülbül, 1991). Avrupa Komisyonu'nun (2002) tanımına göre ise hayat boyu öğrenme; bireyin yaşamı boyunca bilgisini, becerilerini, yeterliliklerini bireysel, sosyal ya da mesleki olarak geliştirmeyi amaçlayan tüm etkinliklerdir. Toplumun yeniliklere, gelişmelere, değişimlere uyum sağlanması ve güncel olabilmesi için; örgün eğitimi tamamlamış bireyler için de eğitime devam edilmesi ve hızlı yol alınması gerekmektedir. Bu nedenle örgün eğitimden sonraki yetişkin eğitimi büyük önem taşımaktadır (Özdikmenli, 2009).

Özel gereksinimli bireyler ise çeşitli nedenlere bireysel özellik ve eğitim yetersizliği açısından yaşlılarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerdir (Şahin, 2011). Uluslararası alanda

alınan birçok kararda özel gereksinimli bireylerin hayatlarını kolaylaştırmak için yasal düzenlemelerin yanı sıra toplumsal alanda eğitim çalışmalarıyla desteklenmesinin önemli olduğu belirtilmektedir (Coşkun, 2010). Zorunlu eğitim çağında olan özel gereksinimli çocukların 12 yıllık eğitim süresi boyunca eğitim sistemi içinde bulunması zorunludur (Sağlık Bakanlığı, 2019). Daha sonraki dönemde de özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci/kursiyerler, temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak, iş ve mesleğe hazırlanmalarını sağlamak üzere kurumlardaki programlardan yararlanabilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018).

Tablo 1: Hayat Boyu Öğrenme Kapsamında Açılan Kurslardan Yararlanan Engelli Bireylerin Sayısı

Kurs türü	Erkek Kursiyer	Kadın Kursiyer	Toplam Kursiyer	Oran (%)
Genel	3.094	1.883	4.977	43,16 %
Mesleki ve Teknik	3.397	3.158	6.555	56,84 %
Toplam	6.491	5.041	11.532	56,84 %
Oran (%)	56,29 %	5.041	11.532	

Kaynak: MEB (2021)

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin mesleki, teknik, sosyal ve kültürel alanda bilgi ve beceri sahibi yapmak, onları hayata kazandırmak, üretken bireyler hâline getirmek amacıyla kurslar açılmaktadır. 22 yaşını doldurmamış özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için özel sınıf ve gruplar oluşturabileceği gibi kaynaştırma yolu ile diğer kurslardan da faydalanabilmektedir. Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için düzenlenecek kurslarda müracaat eden kursiyer sayısı dikkate alınmadan kurs açılmaktadır (MEB, 2018).

1.1. Kuramsal Çerçeve

Yaşam boyu öğrenme, özel gereksinimi olan bireylerin benlik saygısı, kişisel tatmin, gelişmiş problem çözme yeteneği, kendi kararlarını verme yeteneği; kendini savunmak ve yasaların hak ve sorumluluklarını anlama, geliştirilmiş ve topluma daha fazla katkıda bulunma becerilerini kazanmasına olanak sağlamaktadır. Bu nedenle engelli öğrencilerin diğer öğrenciler gibi eğitim ve öğretime katılarak potansiyellerini gerçekleştirmelerine olanak sağlanması büyük önem taşımaktadır (Wallace, 2018). Özel gereksinimli bireylerin arasında gittikçe artan sayıda yetişkinlerin olması beraberinde yeni soru ve düşünceler getirmiş; farklı ihtiyaçlar ortaya çıkartmıştır (Buzzelli, Berarducci ve Leonori, 2009). Gelişimsel olarak yeteneklerinin desteklenmesinde ve yeteneklerinin gelişimlerini biçimlendirmesinde, özel gereksinimli bireyler desteğe ihtiyaç duymaktadır (Varış ve Hekim, 2017). Yetişkin özel gereksinimi olan bireylere yönelik hizmetlerin sınırlı olması ailelerinin de çaresiz hissetmesine neden olabilmektedir (Gillan ve Coughlan, 2010). Bu bireylerin yararlanabileceği hizmetlerin sınırlı olması yalnızca yetişkin özel gereksinimli bireyleri etkilememekte tüm aile fertlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Davies, & Beamish, 2009).

Özel gereksinimli bireylerin okul yaşamından yetişkin yaşamına geçiş sürecinde sosyal izolasyonla karşılaşabilmektedirler (Kvalsund ve Bele, 2010).

Özel gereksinimi olan yetişkinlerin ihtiyaçların tespit edilmesine yönelik alanyazın incelendiğinde özel gereksinimi olan bireylerin yaşam boyu öğrenme sürecine ilişkin sınırlı sayıda araştırmaya ulaşılmıştır. Uluslararası alanyazında da zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam boyu öğrenmeleri (Dobińska ve Okólska, 2021); ortopedik engelli bireylerin yaşam boyu öğrenme aracı olarak sosyal ağları kullanımı (Ersoy ve Güneşli, 2016); Malezya’da engelli bireylerin hayat boyu öğrenme deneyimleri (Wong, 2014) yetişkin özel gereksinimli bireylerin aktif öğrenmelerine (Díez-Palomar, vd. 2021) vb. sınırlı konularda araştırmaya rastlanmıştır. Díez-Palomar, vd. (2021) yetişkin özel gereksinimli bireylerin interaktif eğitimlerinin okuma yazma, sosyal becerilerinde olumlu yönde etkilediği ve toplumla bütünleşmelerine katkı sağladığına dikkat çekmektedir. Türkiye’de yürütülen araştırmaların özel gereksinimli çocuğu olan ailelerinin yaşam boyu öğrenme gereksinimleri (Hajizada, 2022) özel yetenekli öğrencilerin problem çözme ve yaşam boyu öğrenme becerileri arasındaki ilişki (Dervişoğulları, 2019) konularına yönelik olduğu görülmüştür. Türkiye’de araştırma konusuna yönelik benzer araştırmaya rastlanmamıştır.

Öğretmen adayları, lisans programında teorik bilginin yanında uygulamaya da ihtiyaç duymaktadır. Ergül, Baydık ve Demir (2013)’in araştırmasına katılan özel eğitim öğretmen adaylarından %68’i “derslerin uygulama ile desteklenmesi” gerektiği belirtmişlerdir. Meslekteki deneyimler, öğretmenlere çalıştıkları grubun özelliklerini tanıma, kendi yeterlilik artırma fırsatı sunmaktadır (Ergül vd., 2013). Öğretmen adaylarının eğitimleri sürecindeki deneyimleri bu bireylerin eğitim uygulamasını etkilemektedir. (Ergenekon ve Batu, 2008). Lisans dönemindeki derslerin yanı sıra yanı sıra uygulama fırsatları olup olmaması öğretmenlerin mezuniyet sonrası meslek yaşamlarındaki kararlarını da şekillendirmektedir (Melekoğlu ve Balıkcı, 2020).

Örgün eğitimden mezun yetişkin özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata katılımlarını arttırmak amacıyla Trabzon Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile Ortahisar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü arasında "Özel gereksinimli Yetişkin Bireylerin Hayat Boyu Öğrenme Etkinlikleri" protokolü imzalanmıştır. Bu protokolün amacı Trabzon ili içerisinde yetişkin özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata katılımlarının arttırıp, onlara akranlarıyla birlikte çeşitli öğrenmeler gerçekleştirebileceği bir fırsat sunmaktır. 573 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ve 5378 sayılı “Engelliler Hakkında Kanun” ile özel gereksinimli bireylerin, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılması, genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi teminat altına alınmıştır (MEB, 1997). Bu doğrultuda haftanın iki günü özel eğitim öğretmen adayları ve yetişkin özel gereksinimli bireyler Trabzon Üniversitesi bünyesinde açılan resim, müzik ve beden eğitimi etkinliklerini içeren faaliyetlere katılmışlardır.

Yetişkin özel gereksinimli bireylerin desteklenmesi için yapılan etkinliklerin amaçlarından biri, farklı bakış açılarına sahip kişilerin (ebeveynler, uygulayıcılar ve çocuklarla veya yetişkinlerle çalışanlar) birbirlerinden öğrenmeleri ve yetişkin özel gereksinimli bir kişi hakkında, o kişinin ihtiyaçlarını bir arada düşünerek daha bütünsel bir fikir edinmeleridir (Guldborg, 2008). Bu kapsam doğrultusunda özel eğitim öğretmen adaylarının faaliyet boyunca edindikleri deneyimlerin belirlenmesi ve faaliyet hakkındaki görüşlerinin ortaya

çıkartılıp incelenmesi önemli görülmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, "Özel gereksinimli Yetişkin Bireylerin Hayat Boyu Öğrenme Etkinlikleri" protokolü kapsamında üniversiteye gelen yetişkin özel gereksinimli bireylerle birlikte çeşitli öğrenme fırsatlarını deneyim eden özel eğitim öğretmen adaylarının bu faaliyetlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda özel eğitim öğretmen adaylarının yetişkin özel gereksinimli bireylerle bakış açıları ve çalışma deneyimlerinin ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

"Özel gereksinimli Yetişkin Bireylerin Hayat Boyu Öğrenme Etkinlikleri" projesi kapsamında etkinliklere katılan özel eğitim öğretmen adaylarının görüşlerinin incelendiği bu çalışma, nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 37). Bu araştırma nitel araştırma yöntemleri desenlerinden, durum çalışmasıyla tasarlanmıştır. Durum çalışması, "güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt ya da veri kaynağının var olduğu durumlarda" kullanılan bütüncül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 70).

Bu çalışmada durum çalışması seçilmesinin nedeni özel eğitim öğretmen adaylarının etkinlik süresince yetişkin özel gereksinimli bireylerle geçirdikleri zaman, yaptıkları etkinlikler ve onlara bakış açılarını yaşadıklarının, derinlemesine incelenmek istenmesidir. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasıdır. Bir duruma ilişkin ortamlar, bireyler, olaylar ve süreçler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 302).

2.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmanın çalışma grubu, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt (kriter) örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında, Trabzon Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören ve ilgili proje etkinliğine gönüllü olarak katılan dördüncü sınıf 10 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Katılımcıların mezun olup farklı şehirlere gitmeleri sebebiyle uzaktan, araştırmacının ve katılımcının kamerasının açık olduğu bir bilgisayar programı aracılığıyla (Zoom) online görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların gizliliği için öğretmen adaylarının cinsiyetlerine uygun (E=erkek, K= kadın) kodlar verilmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgiler tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcılara ilişkin bilgiler

Katılımcı Öğretmen Adayları	Cinsiyet
E1	Erkek
K2	Kadın

E3	Erkek
K4	Kadın
E5	Erkek
E6	Erkek
E7	Erkek
K8	Kadın
E9	Erkek
E10	Erkek

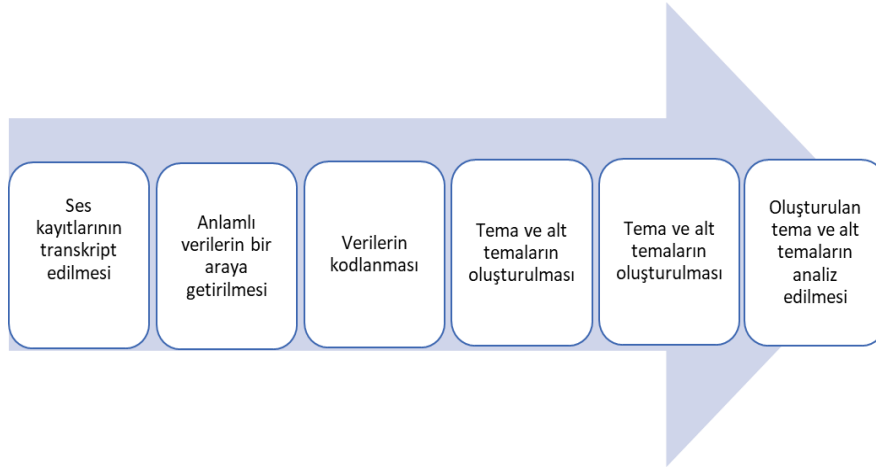
2.3. Veri Toplama Araçları

Özel eğitim öğretmen adaylarının katıldıkları proje etkinlikleri ile ilgili görüşlerini öğrenmek için araştırmacılar tarafından yarı-yapılandırılmış görüşme soru formu oluşturulmuştur. Oluşturulan form, özel eğitim alanında doktora derecesine sahip üç uzmana görüş almak için gönderilmiştir. Uzmanların görüşleri doğrultusunda “özel gereksinimli öğrencilere yönelik sürdürülen program hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna “programın güçlü ve zayıf yönleri hakkında ne düşünüyorsunuz? Neden?” ve “özel gereksinimli bireylere daha iyi hizmet verebilmek için yürütülen projede herhangi bir değişiklik yapsanız neleri değiştirdiniz? Neden?” sondaj soruları eklenmiştir. Araştırmanın katılımcıları ile görüşmelere geçmeden önce soruları ve görüşme yapılırken kullanılacak araç gereçleri test etmek için proje etkinliğine katılan başka bir özel eğitim öğretmen adayı ile pilot görüşme yapılmıştır. Pilot görüşme sürecinde herhangi bir problem yaşanmamıştır. Görüşme sorularının açık, net ve anlaşılır olduğu görülmüştür.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma planlanıp veri toplama aracı geliştirildikten sonra Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul’undan etik kurul izni alınmıştır (Tarih: 26.08.2022, Sayı: E-81614018-000-2200032160). Gerekli etik kurul izni alındıktan sonra araştırmaya katılmaya gönüllü olan 10 öğretmen adayıyla uygun gün ve saatte randevular oluşturulmuştur. Mail ile gönderilen araştırma bilgisinin de yer aldığı gönüllü onam formu katılımcılar tarafından imzalanıp araştırmacıya geri gönderilmiştir. Bu formda görüşme esnasında konuşulanları eksiksiz bir şekilde kâğıda dökebilmek adına görüşme esnasında ses kayıt cihazıyla ses kaydı alınacağı da belirtilip onay alınmıştır. Ayrıca görüşme esnasında görüşme sorularının yer aldığı yarı-yapılandırılmış görüşme formu da adaylara gönderilmiştir.

Tüm görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıtlarının dökümleri yapılmıştır. Katılımcıların kullandığı tüm ifadeler eksiksiz bir şekilde bilgisayar ortamına (Word) aktarılmıştır. Tüm görüşmeler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra görüşme sorularına uygun tema ve alt tema ve kodlar oluşturulmuştur. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz elde edilen verilerin önceden belirlenen temalar altında yorumlanarak özetlenmesini gerektiren bir nitel veri analiz türüdür (Balaban-Salı, 2018). Betimsel analizde amaç elden edilen bilgileri açık ve net bir şekilde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Elden edilen verilerin analiz süreci şekil 1’de sırasıyla verilmiştir.

Şekil 1. Verilerin analiz süreci

2.5. İnanırcılık ve Aktarılabirlik

Araştırmada kullanılan görüşme soruları alanyazın taraması yapılarak hazırlandıktan sonra uzman görüşleri alınarak oluşturulmuştur. Araştırılan olgu veya olay hakkında araştırmacının elde ettiği sonuçları bir başka araştırmacıya teyit amaçlı kontrol ettirmesi inandırcılığa olumlu katkı sağlayacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu doğrultuda araştırma kapsamında elde edilen görüşme dökümleri ve görüşme ses kayıtları iki farklı araştırmacı tarafından tekrardan dinlenmiş ve doğruluğu kontrol edilmiştir. Böylece araştırmacının inandırcılığı, katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin eksiksiz bir şekilde bilgisayar ortamına aktarılması ile artırılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman olan birinci ve üçüncü araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. İki araştırmacının da önerdiği temalar üzerinde tartışılmış ve ortak temalar üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen (Güvenilirlik=Görüş Birliği/ (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) formülü kullanılmış ve araştırmacılar arasında görüş birliği güvenilirliği 0,90 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu güvenilirlik değerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu varsayılabilir. Katılımcıların ifadeleri uygun tema altında eksiksiz bir şekilde paylaşılmıştır. Ayrıca araştırmacının teyit edilebilirliğini arttırmak için araştırmacının tüm aşamaları araştırmacılar tarafından açık bir şekilde sunulmuştur.

3. BULGULAR

Özel eğitim öğretmen adaylarının katıldıkları proje etkinliği hakkındaki görüşlerinin incelendiği bu araştırmadan elde edilen veriler analiz edildiğinde beş tema ve 14 alt temaya ulaşılmıştır. Veri analizi sonrasında ulaşılan tema, alt tema ve kodlar aşağıda sırasıyla incelenmiştir.

3.1. Birinci Tema: Proje etkinliğinin yetişkin özel gereksinimli bireylere (OSB olan) etkisi

Araştırmada katılımcılara bu projenin yetişkin özel gereksinimli öğrencilere ne gibi yararlar sağladığına ilişkin sorular sorulmuştur. Katılımcıların konu ile ilgili görüşleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Proje etkinliğinin yetişkin özel gereksinimli bireylere (OSB olan) etkisi

Alt Tema	Kod	f	%
Fiziksel	Kaba ve ince motor	4	40
	Kas gelişimi	2	20
Sosyal	Grup çalışması	4	40
	Akranlarıyla birliktelik	3	30
• İletişim	Şarkı söyleme	3	30
	Yardımlaşma	3	30

3.1.1. Fiziksel

Katılımcılar bu projede yürütülen etkinliklerle yetişkin özel gereksinimli öğrencilerin fiziksel gelişimlerinin olumlu yönde desteklendiğini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili iki öğretmen adayı şunları ifade etmiştir:

E5: “Resimde ince motor becerileri, beden de kaba motor becerilerini destekledik.”

K2: “Özellikle bedende küçük ve büyük kas gelişimlerine yönelik hareketler yaptık.”

3.1.2. Sosyal

Katılımcılar bu projede yürütülen etkinliklerle yetişkin özel gereksinimli öğrencilerin sosyal gelişimlerinin olumlu yönde desteklendiğini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili iki öğretmen adayının görüşleri şu şekildedir:

E3: “Bir grup içerisinde ortak ürünler üzerinde çalıştıkları için sosyalleştiler.”

E5: “Özel gereksinimli öğrencilere sosyal açıdan bayağı katkı sağladık. Tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte zaman geçirdiler.”

3.1.3. İletişim

Katılımcılar bu projede yürütülen etkinliklerle yetişkin özel gereksinimli öğrencilerin iletişim becerilerinin olumlu yönde desteklendiğini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili iki öğretmen adayının görüşleri şu şekildedir:

K4: “Müzik alanında bağımsız bir şekilde ritim tutma, bir ritime ayak uydurarak şarkı söyleme etkinlikleriyle kendi aralarında müzikle iletişim kurdular.”

K2: “Sınıf içerisinde iletişim kurmayan birkaç öğrencim vardı. Yani yanındaki arkadaşıyla bile konuşmaktan çekiniyordu fakat bu projeye birlikte örneğin resim atölyesinde birbirleriyle malzeme alışverişi sırasında etkileşime geçtiler.”

3.2. İkinci Tema: Proje etkinliğinin özel eğitim öğretmen adaylarına katkıları

Araştırmada katılımcılara bu projenin kendilerine ne gibi katkı sağladığına ilişkin sorular sorulmuştur. Katılımcıların konu ile ilgili görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Proje etkinliğinin özel eğitim öğretmen adaylarına katkıları

Alt Tema	Kod	f	%
Mesleki	Mesleki deneyim	6	60
	Çeşitli yetersizlik gruplarını görme	4	40
	Farklı etkinlik fikirleri edinme	3	30
Sosyal	Verimli zaman geçirme	4	40
	Yetişkin bireylerle çalışma	3	30

3.2.1. Mesleki

Katılımcılar bu projeye katılarak mesleki anlamda tecrübe edindiklerini ve öğretmenlik yaşamlarına katkı verecek deneyimler edindiklerini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili üç öğretmen adayının görüşleri şu şekildedir:

K2: “Staj okullarımızda tabii belli öğrenci profillerini görüyoruz. Fakat yetişkin düzeydeki öğrencilerle daha önce karşılaşmamıştık. Yaşı büyük öğrencilerle çalışmak bizim için iyi oldu. Bu alanda tecrübe kazandık.”

E3: “Bu kadar fazla ve çeşitli özel gereksinimli yetişkin öğrencilerle vakit geçirmek onları bir arada görmek önemliydi. Bu öğrencilere eğitim vermek dışında bir sınıf ortamında idare etmekte önemliydi bu proje bana onu öğretti.”

E6: “Çocuklara akademik olarak bir şeyler katmanın yanında resim, müzik ve spor alanında neler katabiliriz, ne tür etkinlikler yapabiliriz, kafamda çeşitli etkinlik fikirleri oluşturdu.”

3.2.2. Sosyal

Katılımcılar bu projeye katılarak yetişkin bireylerle çalışma şansı yakaladıklarını ve birlikte vakit geçirmekten mutlu olduklarını ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili iki öğretmen adayının görüşleri şu şekildedir:

E7: “Bu etkinlikler sayesinde özel gereksinimli bir yetişkin bireyle de nasıl konuşmamız gerektiğini, etkileşimimizin nasıl olması gerektiğini öğrenmiş olduk.”

E10: “Onlarla birlikte olmak, farklı yaştaki bireylerle çalışmak bana farklı öğrenmeler sağladı ve bana iyi hissettirdi.”

3.3. Üçüncü Tema: Özel eğitim öğretmen adaylarının proje etkinliğinde karşılaştıkları zorluklar

Araştırmada katılımcılara etkinlik boyunca karşılaştıkları güçlüklerle ilişkin sorular sorulmuştur. Katılımcıların konu ile ilgili görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Proje Etkinliğinde Karşılaştıkları Zorluklar

Alt Tema	Kod	f	%
Öğrencilerle iletişim	İsteklerini kendine vurarak belirtme	6	60
	Etkinlikten kaçma		
	İsteklerini uygun olmayan dokunmayla belirtme	4	40
	Karşılıklı konuşmada güçlük	2	20
Ortam düzenlenmesi	Öğrenci sayısından fazla öğretmen adayının olması	7	70
	Etkinliğin ve ortamın her hafta değişmesi	5	50

3.3.1. Öğrencilerle iletişim

Katılımcılar proje boyunca öğrencilerle iletişime geçmekte çeşitli güçlüklerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Karşılaşılan iletişim güçlüklerle ilişkin dört öğretmen adayının görüşleri şu şekildedir:

E3: “Yani şey vardı iki öğrenci vardı onlar çok dikkatimi çekmişti aşırı sert bir şekilde kendilerine vuruyorlardı. Ne istediklerini anlamakta güçlük çekiyorduk.”

K2: “Öğrencilerin bazıları etkinliklere katılmayı reddetti istemedi. Sınıfın içerisindeki etkinliklere katılmak istemedi. Bu öğrencileri ikna ederken zorlandık.”

K4: “Yetişkin bireyler olduğu için karşı cinsteki hocalara bazen duygusal anlamda ilgi gösterip rahatsızlık verici boyutta olmayan dokunma davranışları sergilediler.”

E5: “Bazen çocuklarla iletişim kurmakta çok zorlandık. Özellikle ilk zamanlar karşılıklı iletişim ya da etkileşime giremedik ama zaman geçtikçe birbirimize alıştık.”

3.3.2. Ortam düzenlenmesi

Katılımcılar etkinlik alanlarının bazı uygulamalar için yetersiz kaldığını, özel eğitim bölümü dışından gelen öğretmen adaylarının daha çok sayıda olduğunu ve bunların bazen problem olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuya ilişkin üç öğretmen adayının görüşleri şu şekildedir:

E3: “Beden eğitimine gittiğimizde orada o bölümdeki öğretmen adayları, resime gittiğimizde görsel sanatlar öğretmen adayları müzikte de aynı şekilde o bölümün öğretmen adaylarının sayısı çok fazlaydı. Biz çocuklarla nasıl iletişim kuracağımızı falan biliyorduk ama onlar bu

alandanda biraz yetersizdiler. Onlar sayıca bizden fazla oldukları için bize bazen çocukla çalışmak için fırsat tanımıyorlardı.”

E9: “Bazen öğrenciler bir etkinliğe çok alışıp seviyorlardı mesela resim atölyesinde o hafta Trabzonspor temalı resimler yaptık. Yarım kaldı çocuk onu haftaya bitireceğini düşündü ama her hafta farklı etkinlik ve farklı öğretmenlerle çalışıyorlardı. Bu durum bazen sorun yarattı. Aynı şey müzik içinde geçerli. O hafta tam bir şarkı öğrenecek ama bir sonraki hafta başka bir etkinliğe gönderilince yarım kalmışlık oluyor. Çocukta bu durumdan rahatsız oluyordu.”

K8: “Çocuklar her hafta farklı etkinliklere yönlendiriliyor. Mesela bedene gelip hiçbir şey yapmayan çocuklar vardı ama onlar mesela resime gidip oturarak daha güzel şeyler yapabilirlerdi. Yani öğrencileri ilgi alanlarına göre uygun etkinliğe yerleştirmemek etkinliğin seviyesini düşürüyor. Farklı diğer etkinlikleri görmesi için oralara yönlendirildiğini biliyorum ama bazı etkinlikler çocuklara uymayabiliyor.”

3.4. Dördüncü Tema: Özel eğitim öğretmen adaylarının proje etkinliği hakkındaki görüşleri

Araştırmada katılımcılara katıldıkları projeye yönelik görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların konu ile ilgili görüşleri Tablo 6’de verilmiştir.

Tablo 6. Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Proje Etkinliği Hakkındaki Görüşleri

Alt Tema	Kod	f	%
Güçlü yönleri	Uygulamalı eğitim	7	70
	Toplumla kaynaşma	6	60
	Çeşitli etkinlikler sunma	4	40
Zayıf yönleri	Personelin niteliği	5	50
	Etkinlik süresinin yetersizliği	4	40
	Fiziksel ortam	3	30

3.4.1. Güçlü yönleri

Katılımcılar projenin kendilerine işbaşında eğitim olanağı sunmasını, üniversitelerin toplumsal olaylara eğilmesini ve sunduğu etkinlik alanlarıyla özel gereksinimli bireyleri desteklemesi gibi faaliyetlerin projenin güçlü yönlerini yansıttığını ifade etmişlerdir. Üç öğretmen adayının konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

E10: “Özel gereksinimli öğrenciler farklı bir ortamda üniversite öğrencileriyle vakit geçirirken biz öğretmen adayları ise kendi mesleğimizin bir pratiğini yapmış olduk. Ayrıca özel eğitim dışından gelen öğretmen adayları için de iyi oldu bu uygulama”

E1: “Özel gereksinimli yetişkin bireyler için bu tür etkinliklerin planlanması hem sosyalleşmeleri açısından hem de akranlarıyla farklı ortamlarda zaman geçirmeleri açısından iyi oldu. Bu proje sayesinde öğrenci ve aileleri toplumla kaynaştı.”

E7: “Yetişkin bireylere sosyal etkileşim alanı ve farklı etkinlik alanları sunması yönüyle bu proje hem öğrencilere hem de bize olumlu katılar sundu.”

3.4.2. Zayıf yönleri

Katılımcılar projenin çeşitli alanlarda zayıf yönleri olduğunu belirtmişlerdir. Üç öğretmen adayının konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

E1: “Halk eğitim merkezinden gelen öğretmenlerin hiçbiri özel eğitimci değildi ve özel eğitimden anladıklarını da düşünmüyorum. Halk eğitim personeli özel eğitim alanında yeterli değildi.”

K6: “Müzik etkinliğinin gerçekleştirildiği ortam fiziksel çok dardı. Hareketli etkinliklere çok fazla izin vermiyordu.”

E7: “Böyle bir etkinliği dördüncü sınıf yerine üçüncü sınıfta almak daha iyi olabilirdi. Çünkü Stajdan dolayı çok fazla zaman ve enerjimiz kalmıyordu. Bir de haftada bir gün ve iki saat gidiyorduk bu yetersiz bir süre.”

5. Beşinci Tema: Öğretmen adaylarının proje etkinliği hakkında ileriye dönük önerileri

Araştırmada katılımcılara projenin etkili ve verimli bir şekilde sürdürülebilmesi için önerileri sorulmuştur. Katılımcıların önerileri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Proje Etkinliği Hakkında İleriye Dönük Önerileri

Alt Tema	Kod	f	%
Proje Türkiye geneli üniversitelerde uygulanmalı	Üniversiteler, MEB’le bu tür protokoller imzalamalı	6	60
Lisans ders programına uygulamalı ders olarak eklenmeli	Eğitim fakültesinde ders olarak verilmeli	5	50
Öğrenci, performansına uygun etkinliğe yönlendirilmeli	Öğrenciler değerlendirilip yönlendirilmeli	4	40
Etkinlik ve öğrenci sabit olmalı	Dönem içerisinde öğrenci tek bir etkinliğe devam etmeli	4	40
Farklı etkinlikler eklenmeli	Beden, müzik ve resim dışında etkinlikler dahil edilmeli	3	30

3.5.1. Proje Türkiye geneli üniversitelerde uygulanmalı

Katılımcılar bu projenin hem öğretmen adaylarına hem de özel gereksinimli öğrenciler çeşitli faydalar sağladığını ve bunun diğer üniversitelerde de uygulanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili bir öğretmen adayının görüşü şu şekildedir:

E1: “*Bu program diğer üniversitelerde de uygulanmalı. Özel gereksinimli yetişkin öğrenciler üniversitedeki akranlarıyla bir araya gelmeli.*”

3.5.2. Lisans ders programına uygulamalı ders olarak eklenmeli

Katılımcılar gönüllü olarak katıldıkları bu projenin özel eğitim bölümü lisans ders programına bir ders olarak eklenip formal bir sürece dönüşmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Konu ile ilgili bir öğretmen adayının görüşleri şunlardır:

E9: “*Bu projenin özel eğitim lisans ders programına bir ders olarak girmesi gerektiğini düşünüyorum.*”

3.5.3. Öğrenci, performansına uygun etkinliğe yönlendirilmeli

Katılımcılar öğrencilerin performanslarına uygun etkinliklere yönlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Konuyla ilgili bir öğretmen adayı şunları paylaşmıştır:

E3: “*Öğrencileri dönem başında ilgi ve yeteneklerine göre değerlendirip öyle etkinliklere yönlendirilmeli. Böylece daha büyük bir motivasyonla etkinliğe katılır.*”

3.5.4. Etkinlik ve öğrenci sabit olmalı

Katılımcılar öğrencilerin her hafta farklı bir etkinliğe yönlendirmek yerine sabit bir etkinlik ve öğretmen adayıyla çalışması gerektiğini önermişlerdir. Konu ile ilgili bir öğretmen adayı şunları ifade etmiştir:

E5: “*Herkesin bir öğrencisi ve sabit olması gerekir. Bir çocuğu tam tanıyamadan çocuk size tam alışmadan başka bir çocuğa ve etkinliğe geçince hem o çocuğun gelişimini gözleyemiyoruz hem de çocuk yarım kalmış oluyor bir başka öğretmen ve etkinliğe geçince ne olduğunu tam olarak anlayamıyor.*”

3.5.5. Farklı etkinlikler eklenmeli

Katılımcılar beden eğitimi, müzik ve resim etkinliklerinin dışında farklı etkinliklerin projeye dahil edilmesini önermişlerdir. Konu ile alakalı iki öğretmen görüşleri şu şekildedir:

K2: “*El işi tarzında etkinlikler dahil edilebilir.*”

E7: “*Doğa faaliyetleri eklenebilir. Bir bahçe alanı kurulup öğrencilerin burada hobi bahçesi gibi tarımsal faaliyetlerle ilgilenmesi sağlanabilir.*”

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Trabzon Üniversitesi ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliğinde yürütülen ve yetişkin özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata katılımlarını hedefleyen proje etkinliklerinde yer alan özel eğitim bölümü son sınıf öğretmen adaylarının sürece yönelik görüşleri incelenmiştir. Sürece katılan özel gereksinimli bireylerle akran düzeyde olan özel eğitim bölümü öğretmen adaylarının görüşleri yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile elde edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular sonucunda toplam beş tema ve bu temalardan al temalar elde edilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda tartışılmıştır.

İlk olarak öğretmen adaylarına, özel gereksinimli bireylere düzenlenen etkinliklerin katkılarının neler olabileceği konusunda görüşleri sorulduğunda (Tablo 2) öğretmen adayları etkinliklerin fiziksel (%60), sosyal (%70) ve iletişim (%70) boyutundaki katkılarından söz etmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre özel gereksinimli bireylerin proje etkinlikleri kapsamında özel gereksinimli bireyler en çok sosyal becerilerde ve sonrasında iletişim ve fiziksel becerilerden faydalanmışlardır. Araştırmanın bulguları öğretmen adaylarının proje etkinliklerinin özel gereksinimli öğrencilere sosyal, iletişim kazanımları yanında toplumla kaynaşma ortamı sağladığını (%70) dikkate aldıklarını göstermiştir (Tablo 5). Yapılan çalışmalar yetişkin özel gereksinimli bireylerin geçiş sonrasında sosyal yaşama dahil olma konusunda sınırlılıklar yaşadığını ve toplumsal yaşama çok az katıldıklarını bildirmiştir (Kvalsund ve Bele, 2010). Alanyazın doğrultusunda özel gereksinimli bireyler ile sürece aktif katılım sağlayan öğretmen adaylarından elde edilen bu bulgu anlamlı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında proje etkinliklerine katılan öğretmen adaylarının süreçten ne gibi kazanımlar elde ettikleri sorusuna yönelik verdikleri yanıtlar incelendiğinde; sürecin mesleki ve sosyal beceriler açısından kendilerine yarar sağladığını belirttikleri görülmüştür. Mesleki becerilerden elde edilen alt temalar incelendiğinde projenin kendilerine mesleki deneyim elde etme (%60), çeşitli yetersizlik gruplarını tanıyabilme (%40) ve bu gruplarla çalışırken farklı etkinlikleri öğrenme (%30) konularında yarar sağladıkları görülmüştür. Sosyal beceriler boyutunda elde edilen alt temalar incelendiğinde ise verimli zaman geçirme (%40) ve akran düzeylerinde olan özel gereksinimli bireylerle çalışma (30) ile ilgili yarar sağladıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Elde edilen bu bulgular öğretmen adaylarının uygulamalı ortamlara katılımının önemine işaret etmektedir. Bunun yanında öğretmen adaylarına proje etkinlikleri hakkında görüşleri sorulduğunda adaylar uygulamalı eğitim ortamının (%70) projenin en güçlü yanı olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazında lisans eğitimi döneminde öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmalar bu adayların teorik bilginin yanı sıra mesleki deneyim yaşayabilecek ortamlara gereksinim duyduklarını bildirmiştir (Ergül, Baydık ve Demir, 2013). Proje kapsamında yapılan etkinlikler ile birlikte öğretmen adaylarının gereksinim duydukları deneyim ortamlarına erişebilmelerinin desteklediği düşünülmüştür.

Araştırmada yer alan öğretmen adaylarının proje etkinlikleri kapsamında karşılaştıkları zorluklara bakıldığında (Tablo 4) özel gereksinimli öğrencilerle iletişim kurmada güçlük ve ortam düzenlemesi ile ilgili güçlükler bildirilmiştir. İletişim ile ilgili güçlük belirtenler; özel gereksinimli öğrencilerin istedikleri şeyleri kendilerine vurarak gösterdiklerini (%60), etkinlikten kaçtıklarını (%40), isteklerini uygun olmayan dokunma ile ifade ettiklerini (%20) ve karşılıklı konuşmada güçlük çektiklerini (%20) bildirmişlerdir. Öğretmen adayları ortam düzenlemesi alt teması ile ilgili olarak etkinliklere katılan özel gereksinimli öğrenci sayılarının ve projede görevli olan öğretmen adayı sayısının fazla olduğunu (%70) ifade etmişlerdir. Dahası etkinlikler ve ortamın sürekli değiştirilmesinin (%50) bir güçlük olduğunu süreçte görev yapan personelin niteliği, etkinlik süresinin yetersizliği ve fiziksel ortama dair sınırlılıkların olduğunu (Tablo, 5) ifade etmişler. Özel gereksinimli bireylerin eğitim programları hazırlanırken ve eğitim ortamları oluşturulurken alanda çalışan uzmanlarla birlikte bireysel farklılıkları dikkate alarak planlı ve sistematik şekilde süreç devam ettirilir. Tüm bu süreçlerin sonucunda öğrencilerin elde ettiği çıktıları ve gereksinimlerini belirleyebilmek amacıyla değerlendirme yapılır. Projeye katılan öğretmen adaylarından elde edilen bu bulguların sürecin yürütülmesi konusunda uyarlamalar gerektirebileceği ve benzer katılımcı görüşlerinin incelenmesinden sonra daha kolay yorumlanabileceği

düşünülmektedir. Bu bulguları destekleyecek şekilde öğretmen adaylarının proje etkinlikleri hakkındaki ileriye dönük önerileri incelenmiştir ve öğretmen adaylarının önerilerinin projenin farklı üniversitelerde uygulanması (%60), lisans programlarına bu tür uygulamaların yerleştirilmesi (%50), katılımcı özel gereksinimli öğrencilerin performans düzeylerinin bilinmesi (%40) ve buna göre uygun etkinliğe yönlendirilmesi (%40), öğrenci hangi etkinliğe katılıyorsa o etkinlikle süreci bitirmesi (%30) ve sürece farklı etkinlikler eklenmesi yönünde olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada üniversite ve Milli Eğitim Müdürlüğü iş birliğinde yürütülen yaşam boyu öğrenme etkinlikleri kapsamında yetişkin özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata katılımlarını hedefleyen proje etkinliklerine katılan özel eğitim bölümü öğretmen adaylarından elde edilen görüşler değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları gözden geçirildiğinde özel gereksinimli bireylerin bu tür etkinliklere katılımı hem kendilerine hem katılımcı diğer bireylere yarar sağladığını göstermiştir. Uygulamaya dönük bu tür etkinliklerin özel gereksinimli bireylerin özellikle sosyal ve iletişim becerilerini artırdığı, katılımcı öğretmen adaylarının ise mesleki bilgi becerilerini artırdığı ve uygulama fırsatları sağladığı görülmüştür. Yaşam boyu öğrenme etkinlikleri bireylerin ve toplumun gelişmesine katkı sağlamaktadır (Wallace, 2018). Bu tür etkinliklerle yetişkin özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata katılımları ile ilgili sınırlılıkları (Gillian ve Coughlan, 2010) desteklenebilmektedir. Özel gereksinimli bireylerin akranları ile bir arada olarak katıldığı bu tür etkinliklerin planlanarak ve programlanarak, katılımcı bireylerin bireysel özellikleri göz önünde bulundurularak sürdürülmesinin geçiş süreçlerini kolaylaştırabileceği düşünülmektedir. Özellikle geçiş sürecine hizmet eden ve akran etkileşimi ile devam eden bu tür etkinliklerin uygulama sürekliliğiyle birlikte devam ettirilmesi önerilmektedir. Bunların yanında lisans döneminde olan öğretmen adaylarının uygulamalı etkinliklerde görev almaları sonraki dönem mesleki yaşantılarını etkileyecek ve mesleki bilgi ve becerilerini arttıracaktır. Bu nedenle lisans döneminde olan öğrenciler bu tür uygulamalı etkinliklerle desteklenmesi yararlı olacaktır.

5. KAYNAKÇA

- Avrupa Komisyonu (2002). European report on quality indicators of lifelong learning, Fifteen quality indicators. Directorate General for Education and Culture, Brussels. http://www.aic.lv/bologna/Bologna/contrib/EU/report_qual%20LLL.pdf
- Balaban-Salı, J. (2018). Verilerin Toplanması. Şimşek A, (ed), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 150-156) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Bülbül, S. (1991). Halk eğitime giriş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayın No:213
- Buzzelli, A., Berarducci, M., ve Leonori, C. (2009). Özel Gereksinimli Bireyler İş Yaşamında: Bütünleştirme İçin Yöntem ve Araçlar. Down Sendromu Derneği İktisadi İşletmesi. 26.07.2022 tarihinde https://www.sabancivakfi.org/i/content/4815_2_Ozel_Gereksinimli_Bireyler_Is_Yasaminda_Butunlesme_Icin_Yontem_Ve_Araclar.pdf
- Canan, O. (2021). Özel gereksinimli bireylerde yaşam boyu eğitimin insan hakları açısından değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi
- Coşkun, M. K. (2010). Engellilere yönelik hizmetler: Amasya örneği. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı. Sivas.

- Dervişoğulları, M. (2019). Özel yetenekli öğrencilerin problem çözme ve yaşam boyu öğrenme becerileri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi.
- Davies, M. D., & Beamish, W. (2009). Transitions from school for young adults with intellectual disability: Parental perspectives on “life as an adjustment. *Journal of Intellectual and Developmental Disability*, 34(3), 248-257.
- Dobińska, G., & Okólska, K. (2021). Lifelong Learning of Parents of a Child with an Intellectual Disability—An Interactive Perspective. *Voices from the Classroom. A Celebration of Learning*, 88.
- Díez-Palomar, J., Ocampo Castillo, M. D. S., Pascual, A. M., & Oliver, E. (2021). Adults With Special Educational Needs Participating in Interactive Learning Environments in Adult Education: Educational, Social, and Personal Improvements. A Case Study. *Frontiers in Psychology*, 1983.
- Ergul, C., Baydik, B., & Demir, S. (2013). Opinions of in-service and pre-service special education teachers on the competencies of the undergraduate special education programs. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13, 1, 518-522.
- Ergenekon, Y., Ozen, A., & Batu, E. S. (2008). An evaluation of the views of mental retardation practicum students on teaching practicum. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 8, 3, 881-891.
- Ersoy, M., & Güneşli, A. (2016). Social networking as a tool for lifelong learning with orthopedically impaired learners. *Educational Technology & Society*, 19(1), 41-52.
- Gillan, D., & Coughlan, B. (2010). Transition from special education into postschool services for young adults with intellectual disability: Irish parents' experience. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 7(3), 196-203.
- Guldberg, K. (2008). Adult learners and professional development: peer-to-peer learning in a networked community. *International Journal of Lifelong Education*, 27(1), 35-49.
- Hajızada, B. (2022). Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerinin yaşam boyu öğrenme gereksinimleri. Bartın Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eğitim Ana Bilim Dalı, Bartın.
- Karen Guldberg (2008) Adult learners and professional development: peer-to-peer learning in a networked community, *International Journal of Lifelong Education*, 27:1, 35-49,
- Kvalsund, R., & Bele, I. V. (2010). Students with special educational needs—Social inclusion or marginalisation? Factors of risk and resilience in the transition between school and early adult life. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 54(1), 15-35.
- Kılıç, M. (2020). *Gerçek Yaşam Tadında: Gelişim Dönemleri Yetişkinlik ve Yaşlılık*. Yayın evi: Pegem Akademi Yayıncılık
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (1997). Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.573.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği. <https://hbogm.meb.gov.tr/www/milli-egitim-bakanligi-hayat-boyu-ogrenme-kurumlari-yonetmeligi-yayimlandi/icerik/789>

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2021). 2021 HBÖGM İzleme Değerlendirme Raporu [.http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_04/15173151_HBOGM_Yzleme_v_e_DeYerlendirme_Raporu-2021.pdf](http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_04/15173151_HBOGM_Yzleme_v_e_DeYerlendirme_Raporu-2021.pdf)
- De Greef, M. Verté, D., & Segers, M. (2012). Evaluation of the outcome of lifelong learning programmes for social inclusion: a phenomenographic research, *International Journal of Lifelong Education*, 31:4, 453-476, DOI: 10.1080/02601370.2012.663808
- Melekoğlu, M. A., & Balıkcı, Ö. S. (2020). Özel eğitim bölümü öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylerle etkileşim projesine ilişkin görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(1), 136-148.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook: Qualitative Data Analysis* (Second edition). Thousand Oaks, Sage.
- Özdikmenli, D. (2009). 12-15 Yaş çocukları arasında ergen çocuk sahibi annelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi, ihtiyaca uygun etkinlik geliştirilmesi, uygulama ve değerlendirmesi. Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul,
- Sağlık Bakanlığı (SB) (2019). Engelli Hakları Rehberi. [İhttps://khgmcalisanhaklaridb.saglik.gov.tr/Eklenti/30344/0/gulhane-eah-engelli-haklari-rehberipdf.pdf](https://khgmcalisanhaklaridb.saglik.gov.tr/Eklenti/30344/0/gulhane-eah-engelli-haklari-rehberipdf.pdf)
- Şahin, Y. L. (2011). Görme engelli öğrencilerin eğitimlerinde kullanılabilecek bir ile görme sisteminin oluşturulması. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Ana Bilim Dalı, Eskişehir.
- Varış, Y. A. ve Hekim, M. M. (2017). Özel gereksinimli bireyler ve müzik eğitimi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (3), 29-42. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gebd/issue/35209/390674>
- Ulusoy Y. Ö (2020). Orta Yaş Dönemi Bireylerin İçinde Buldukları Yaş Dönemine İlişkin Algılarının İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)*, 19(74), 587-601. Doi: 10.17755/esosder.544967
- Trabzon Üniversitesi (2022). “Fakültemiz ile Ortahisar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü arasında İşbirliği Protokolü” <https://egitim.trabzon.edu.tr/Duyuru/3439/fakultemiz-ile-ortahisar-ilce-milli-egitim-mudurlugu-arasinda-isbirligi-protokolu> adresinden erişilmiştir.
- Van Houten, D. 2008. Werken aan inclusie. *Tijdschrift Sociale Interventie*, 17(3): 45–56.
- Wallace, R. (2018). Lifelong learning for adults with intellectual disabilities. *Professional Educator*, 19(2), 26-30.
- Wong, H. S. (2014). The experience if learners with disabilities engagement in lifelong learning: a case study in Open University Malaysia.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

**DİSTOPIK ANLATININ SINIRLARINI AŞMA POTANSİYELİ:
SICAK KAFA DİZİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME
THE POTENTIAL TO BREAK THE LIMITS OF DYSTOPIC NARRATIVE:
AN ASSESSMENT ON *HOT SKULL* SERIES**

Özlem ARDA¹

¹Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema
Bölümü, Sinema, Belgesel Sinema, ORCID No: 0000-0003-2565-1830

Özet

Distopya; varolan, içinde yaşanılan dünyanın ötesinde bir zaman diliminde ve mekân tasarımı, ütopyanın karşıtı olarak konumlandırılmış bir kavramdır. Baskıcı yapının altında, bir modelin baskıladığı karakteristik yapısı distopyayı bir potansiyele de dönüştürür. Distopyanın içinde, kendi “kötü”lüğünü aşma ya da her tür “kötü”lüğün dönüşümünün mümkün olabileceğini de hatırlatmaktadır. Yazar Afşin Kum’un *Sıcak Kafa* adlı eserinden uyarlanan ve dijital yayın platformu Netflix’te aynı isimle yayımlanmaya başlayan *Sıcak Kafa* adlı dizisi, yapısı itibarıyla bir distopik anlatı örneğidir. Distopik anlatıların, toplumların içinde yaşadıkları mevcut koşullara dair bir eleştiri potansiyeli taşıyabileceğine dair görüşler mevcuttur. Bu çalışmanın amacı, sekiz bölümü izleyicilere sunulan ve söz konusu yayın platformunda ‘en çok izlenen’ dizi listesinde yerini alan *Sıcak Kafa* adlı internet dizisinin incelenmesidir. Ruth Wodak’ın söylem-tarihsel yaklaşımı ile ele alınan dizinin gösterilenin ötesinde gizli-örtük anlamlarının da ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Dolayısıyla; nitel araştırma yönteminin tercih edildiği bu çalışmada, eleştirel söylem analizi yapılacaktır. Bu çalışma kapsamında, hedeflenen eleştirel yaklaşım çerçevesinde, sınırlı alan yazına katkı koymasından söz edilmektedir. Türk dizi sektörü için yenilikçi bir anlatı olarak da nitelenebilecek ve bir distopik anlatı türü olarak *Sıcak Kafa* adlı dizinin, distopyanın sınırlarını nasıl kurduğu ve eleştirel bir potansiyelinin olup olmadığının tespiti yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Distopya, Distopik anlatı, Ruth Wodak, Netflix, *Sıcak Kafa*

Abstract

Dystopia; existence is a concept positioned as the opposite of utopia in a time period and space design beyond the world in which one lives. Under the oppressive structure, the characteristic structure suppressed by a model also transforms dystopia into a potential. It also reminds us that in dystopia, it is possible to overcome one’s own “evil” or to transform any kind of “evil”. The TV series, *Hot Skull*, adapted from the author Afşin Kum’s *Hot Skull* and started to be broadcast on the digital broadcasting platform Netflix with the same name, is an example of dystopian narrative in terms of its structure. There are opinions that dystopian narratives may have the potential to criticize the current conditions in which societies live. The aim of this study is to analyze the internet series *Hot Skull*, which is presented to the audience in eight episodes and is included in the list of the ‘most watched’ series on the broadcast platform. It is aimed to reveal the hidden-implicit meanings of the series, which is handled with Ruth Wodak’s discourse-historical approach, beyond the signified. Therefore; in this study, in which qualitative research method is preferred, critical discourse analysis will be

made. Within the scope of this study, it is thought to contribute to the limited literature within the framework of the targeted critical approach. It will be determined how the series *Hot Skull*, which can also be described as an innovative narrative for the Turkish TV series industry and as a dystopian narrative genre, establishes the boundaries of dystopia and whether it has a critical potential.

Keywords: Dystopia, Dystopic narrative, Ruth Wodak, Netflix, *Hot Skull*

GİRİŞ

İçinde yaşanan dünya ve zaman sanatın çeşitli dallarıyla temsil edilir ve bu temsillerin bireyin bakışından daha öte artık toplumsal bir yanının olduğunu da kabul etmek gerekir. Bu tür temsiller ‘şimdi’yi olduğu kadar ‘geleceği’ de temsil etmektedir. Önceleri edebiyatta geleceğe dair ‘kötücül’ bir bakış olarak şekillenen distopik anlatılar zamanla sinema sanatının, televizyon yayıncılığının üretim alanları olmuştur.

Distopya; Yunanca bir ön-takı olan dys/dis, “kötü”, “hastalıklı” ya da “anormal” anlamını taşır. -ou takısı ise “yok”, “değil anlamını taşır; ütopya (outopia) Yunanca’da “olmayan yer” demektir.

Türkçe’de ‘karşı ütopya’, ‘yolunda gitmeyen ütopya’, ‘anti-ütopya’, ‘kötü yer kurgusu’, ‘negatif ütopya’, ‘karamsar toplum düzeni’, ‘ters ütopya’, ‘disütopya’ gibi biçimlerde karşılık bulabilen distopya kavramı; 19. yüzyılın sonlarına doğru kullanılmaya başlanmıştır ve 20. yüzyılda ise popülerlik kazanmıştır. Ütopyadan bağımsız düşünülemez distopya kavramının, ütopyayla çok yakın bir ilişkisi vardır; çünkü ütopya, göreceli ve tarafın bakış açısına göre değişebilmektedir. Bu özelliği nedeniyle, her ütopyanın distopya olarak algılanma, değerlendirilme ihtimali bulunmaktadır (Atasoy, 2020: 1140). Distopya kelimesi gelecekte oluşma ihtimali olan ve korkular temelli tasvir edilen topluluk anlatılarını kapsar. Farklı bir yaklaşımla, toplumun otoriter ya da totaliter bir devlet modeli ile yönetildiğini ve insanların büyük baskı altında olduğunu anlatan olumsuz bir gelecek anlatısıdır. Bir kişinin distopya olarak gördüğü ve tanımladığı bir gelecek tasviri, bir başkası için ütopya olabilir. Bu noktada ütopya ve distopya kelimelerini beraber düşünmek kavramların içinde barındırdığı eleştireliliği görmek açısından önemlidir (Sarıkaya, 2021: 5-6).

Distopya; yaşanan zaman ve mekânın haricinde başka bir zaman ve mekân tasarımıdır ve ‘ideal olan’ın karşıtı olan bir kavramdır. Baskıcı yapının altında, bir modelin baskıladığı karakteristik yapısı distopyayı bir potansiyele de dönüştürür. Distopyanın içinde, kendi “kötü”lüğünü aşma ya da her tür “kötü”lüğün dönüşümünün mümkün olabileceğini de hatırlatmaktadır.

Ortaya çıktığı dönemde fantastik kurguların işlendiği eğlence amaçlı bir tür olan distopik edebiyat eserleri giderek önemli sosyal ve siyasal konulara vurgu yapan bir türe dönüşmüştür. Romanlar, toplumsal yapının, teknoloji ve düşünsel tasarımlarla etkileşiminin bilimsel kuramlarla tartışıldığı kendine özgü bir düşünce ortamı haline gelmiştir. Kapitalizm ve totaliterizm altında gelişen gözetim mekanizmaları, sınıflaşma, şirketleşme, kurmaca gerçekliklerin oluşturulması, hafıza kaybı, paranoya, propaganda, makinelerin hakimiyeti, ekolojik kirlenme, salgın hastalıklar, beklenmeyen sonuçlarıyla genetik deneyler ve izole toplum temaları kullanılmaktadır (Çelik, 2015: 63). Distopik anlatılara konu olan toplum tasarımları, edebiyatta görülmektedir ve genellikle toplumdaki çeşitli sorunlara dikkat çekmek için kullanılmaktadır Distopik toplumlar; konusu gelecek zamanlarda geçen hikâyelerdir.

Kitleler tarafından en çok bilinen eserlerden bazıları, George Orwell'ın *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* ve Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* adlı romanlarıdır.

Distopya, 20. yüzyıl boyunca gelişmeye devam etmiştir. Bu durumdan hareketle, 20. yüzyılı distopyanın yüzyılı, distopyaların hükmü, distopya çağı, distopik kurgunun altın çağı, distopik zenginliğin yaşandığı çağ, distopyaların zirve yaptığı yüzyıl olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır. Bu yüzyılda ütopyik idealler gerçekleşemeyince; yazarlar ve düşünürler, distopyaya yönelmişlerdir. Bu çağda, I. Dünya Savaşı, II. Dünya savaşı ve Holokost gibi toplumsal olayların distopya üzerinde etkisi büyüktür (Atasoy, 2020: 1141).

Salgın hastalıklar, otoriter ve totaliter yönetimler, savaşlar, salgınlar, teknolojik ve nükleer gelişmeler distopik filmlerin konusunu oluşturmuştur. Distopya konusu, bir eleştirelliğin, farkındalığın ya da insanlığa bir uyarının türüdür ve bu bağlamda işlevseldir (Sarıkaya, 2021: 5-6). Distopyaların asıl amacı, insanların daha iyi bir toplumun mümkün olduğunu görebek için inşası için çalışmalarını sağlamaktır. Dolayısıyla, distopyalar, eleştirel ütopyalar olarak görülmektedir. Bu çerçevede, her ütopyanın, örtülü bir distopyayı taşıdığı unutulmamalıdır. Yazarların, insan doğasına olan güvensizlikleri, her ütopyanın bir distopyayla el ele gideceğini hatırlatmaktadır. Özetlemek gerekirse, distopyanın, bir anti-ütopya olmadığı, “kasten korkutucu ve dehşet verici olması için planlanmış bir toplum” olarak görülmesi gerektiği söylenebilir (Ağkaya, 2016: 26-27).

Distopyada yerel ve geleneksel kültürden hiçbir iz yoktur. Geleneksel norm ve değer sisteminin yok olmasının üzerinden çok zaman geçmiş gibidir. Bu sürede distopya sistemi kendi kültürünü oluşturmuştur. Sınırını sistemin çizdiği gibi bilmek temel normdur. Herkes tek ekrana bakan izleyiciler gibi olmalıdır. O ekranda distopyanın nesnel ve zihinsel kültüre ilişkin bir gösteri vardır. Kitleler ekrana bakarken ekran da büyük bir göz gibi kitlelere bakar. Sunulan şey her durumda eğlenceli ve zevk verici olduğu kadar sisteme uymayanların durumuna ilişkin korku salan kodları da içerir. Aslında görüntüler ve içerik ne kadar farklı olursa olsun her sergilenen sistemin propagandasıdır. Sofistike bir beyin yıkama ve toplumsal mühendislik amaçlı bir kültür oluşumu söz konusudur. Bu kültür atmosferinde bireylerin öznel katkıları yoktur. Ancak maddi güçleri oranında istedikleri kadar tüketme özgürlükleri vardır (Çelik, 2015: 71).

1950'li yıllarda her ailenin ev ve araba sahibi olacağı ve ütopyik ekonomik ideallerinin gerçekleşeceği vaatleri, 1960'lı yıllarda hayal kırıklığına neden olmuştur. Bir farkındalık olarak distopik anlatının ortaya çıkışında global savaşlar, cinsiyet devrimi, nükleer alarm, sosyal ve politik durum, teknolojinin ilerlemesiyle mekanikleşme korkusu, göze çarpan tüketicilik gibi nedenler görülmektedir. Öte yandan soğuk savaşın izlerinden de bahsedilmektedir. Bu durumun farkındalığına ulaşmış yazarlar- yönetmenler kendi yaşamlarından korkuları, hayal kırıklıklarını bu anlatıda ifade ederler. Türe ait eleştiri 1960'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. Chad Walsh'ın yeni ufuklar açan “From Utopia to Nightmare” (1962) isimli çalışmasında distopya'ya yer vermektedir. Walsh distopya terimini J. Max Patrick'den ödünç almıştır. J. Max Patrick, Gleen Negley ile birlikte “The Avest For Utopia: An Anthology of İmaginery Societies” isimli çalışmasında distopya terimini kullanmıştır (Cantaş, 2017: 60).

Distopyalarda dikkati çeken bir diğer husus sivil toplum örgütlerinin ve baskı gruplarının tamamen ortadan kalkmış olmasıdır. Toplum kendini ifade edebileceği yapılanmaların uzağına itilmiştir. Baskı gruplarının kalıntıları şehrin derin dehlizlerinde sistemde kaydı olmayan kaçak yaşayan insan grupları sergilenir (Çelik, 2015: 72). Distopik anlatılarda,

sistemin tek tip insan üretimi karşısında farklılıkları savunan bir özgürlük savaşçısı grubun varlığı ve çeşitlilik arzusunun özgürlüğün çıkış noktası olarak işlenmesi Foucault'un görüşleriyle örtüşen durumlardır. Toplumdaki tüm farklılıklar hoşgörüsüz, baskıcı, faşizan devlet otoritesi tarafından bilinçli bir şekilde insanları denetim altında tutabilmek için yok edilmiştir. Otorite, tüm iletişim ve haberleşmeyi eline almıştır ve son teknolojiyi kullanarak tüm insanların davranışlarını sıkı bir şekilde kontrol etmektedir. Distopik toplumda, birey kendini kapana kısılmış hisseder ve kaçmak için mücadele eder. Var olan toplumsal ve politik sisteme karşı sorular sorar. Karakter kadın ya da erkek olsun yaşadığı toplumda bir şeylerin son derece yanlış olduğuna inanır (Cantaş, 2017: 66). Bu noktada, distopyaların kendi ütopyalarını kendi içinde taşıdıkları söylenebilir ya da diğer deyişle distopyalar, 'daha yaşanılabilir' bir dünya için kendi potansiyeli içinde bir ihtimali ya da ihtimalleri de içerir.

Distopyalarda insan, üç yanlı bir yabancılaşmaya itilmiştir. Benlik, doğa ve kültür mirasına yabancılaşmış insan, teknolojide gelişen mekanik anlayışla nesneleşirken, toplum da makineleşmiştir. Distopyalar da insanların boş zamanlarını nasıl geçirdiği, kimlerle ilişki kurduğu, nasıl çalışıp, nasıl yaşaması ve ne düşünmesi gerektiği sürekli belgelenir. Bunlar yoğun, bürokratik süreçler gerektirir (Cantaş, 2017: 66). Distopik kurgularda insan, ilk günahın taşıyıcısı olarak günahkâr, aşağılık ve aciz bir mahlûktur, bu açıdan da yönetilmeye mahkûmdur. İktidar ise insanı, insandan/bu kötücül doğadan koruyacak, iyiliği ve güzelliği getirecek yegâne unsurdur (Yıldırım, 2019: 154).

Günümüz dünyası bağlamında, ütopyaadan ziyade distopya, distopik eserler, diziler ve filmler, daha çok rağbet görmektedir. İnsanların, distopyaya yönelmelerinde, kuşkusuz sosyo-politik ve sosyo-kültürel koşulların; somut deneyimler ve yaşananlar sonrasında ortaya çıkan memnuniyetsizliğin, çaresizliğin ve umutsuzluğun; gelişim ve ilerlemeye olan inancın kaybedilmesinin; insanlığın hep daha ileriye ve daha iyiye doğru adım attığı düşüncesinin geçerliliğini yitirmesinin ve daha karamsar ya da daha baskıcı alternatif senaryoların, daha gerçekçi bir etki üzerinden uyarıcı özelliğinin bulunmasının rolü büyüktür (Atasoy, 2020: 1140).

Bu çalışmanın amacı, sekiz bölümü izleyicilere sunulan ve Netflix adlı yayın platformunda kendi listelemelerinde 'en çok izlenen' dizi listesinde yerini alan *Sıcak Kafa* adlı internet dizisinin incelenmesidir.

YÖNTEM

Ruth Wodak söylem- tarihsel yaklaşımın öncüsüdür ve bir eleştirel söylem analistidir. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi kapsamında; Ruth Wodak'ın söylem-tarihsel yaklaşımı diğer bir deyişle, eleştirel söylem analizi ile ele alınacaktır. Dizinin gösterilenin ötesinde gizli-örtük anlamlarının da ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Bu çalışma kapsamında, hedeflenen eleştirel yaklaşım çerçevesinde, sınırlı olan yazına katkı koyması düşünülmektedir. Türk dizi sektörü için yenilikçi bir anlatı olarak da nitelenebilecek ve bir distopik anlatı türü olarak *Sıcak Kafa* adlı dizinin, distopyanın sınırlarını nasıl kurduğu ve eleştirel bir potansiyelinin olup olmadığının tespiti yapılacaktır.

Çakmak ve Bilişli (2019), söylem analizine dair önemli noktaları vurgulamaktadır: Söylemin kendisi, güç ilişkileri, bağlam bilgisi, metin, dil ve ideolojilerle birlikte çok boyutlu karmaşık bir sürece taşımakta ve eleştirel söylem analiziyle bu karmaşık yapı açığa kavuşturulmaktadır. Eleştirel söylem analizi aydınlatma ve özgürleşmeyi sağlamayı hedeflemektedir. Yani belirli bir aldanişı sadece tanımlamaya ve açıklamaya değil aynı zamanda bunu kökünden yok

etmeyi de hedeflemektedir. Eleştirel söylem analizi daha çok yorumsamacı yani hermeneutiktir. Dilbilimsel kategorilere sıkı sıkıya bağlıdır. Eleştirel söylem analizi, birçok açıdan eklektik işlemektedir. Her bir yaklaşım farklı aşamaları vurgulasa da genel kuramlar ile dilbilimsel kuramlar arasındaki tüm aralık etkilenmiş durumdadır. Kabul edilmiş bir veri toplama ölçütü yoktur. Toplumsal farklılıkların, eşitsizliklerin ve güç ilişkilerinin söylemsel boyutlarına ışık tutmayı amaçlamaktadır. Söylem çözümlemesi sosyal problemler üzerinde durur. Söylem her şey değildir ancak, sosyal hayatın ve kültürün tüm izleri söylemde ortaya çıktığı için çözümlenmesi oldukça önem taşımaktadır. Söylem tarihsel kökler taşır, yani söylem çözümlemesinde art zamanlılık ilkesi vardır. Bu yapısal ilişkiler şeffaf veya gizli olabilir ancak, söylem genelde gizli bir güç olduğundan bu yaklaşımın amacı bunu daha görülebilir ve şeffaf kılmaktır (105, 107).

Aşkın (2017: 122), Ruth Wodak'ın söylem-tarihsel yaklaşımının en önemli özelliklerini şu şekilde aktarmaktadır:

- Bu yaklaşım disiplinlerarası bir yaklaşımdır.
- Kuram, araştırma, ekipler ve pratik olmak üzere farklı düzeylerde disiplinlerarasılık söz konusudur.
- ‘Sorun’ yönelimli olan yaklaşım, belirli dilbilimsel konulara odaklanmaz.
- Yöntem kadar kuram da eklektiktir: Araştırma konusunun açıklanmasına ve anlaşılmasına yardımcı olan kuramlar ve yöntemler kullanılır.
- İnceleme, daha ileri analizleri ve kuramsallaştırmaların bir önkoşulu olarak üzerine odaklanılan konuyu araştırmak için her zaman saha çalışmasını ve etnografiyi işin içine dâhil eder.
- Yaklaşım sabit değildir, kuram ve ampirik veriler arasında sürekli olarak geliş ve gidişleri gerektirir.
- Çoklu türler ve çoklu kamusal uzamlar incelenir ve metinler arası ve söylemler arası ilişkiler araştırılır. Yeniden bağlamsallaştırma, konu ve uslamlamaların olduğu kadar bu türlerin de arasında ilişki kurulmasında en önemli işlemdir.
- Tarihsel bağlam her zaman analiz edilir ve söylemlerin ve metinlerin yorumlanmasına dâhil edilir.
- Büyük kuramlar bir temel olarak işlev görür ve özgül analizlerde orta düzeyli kuramlar analitik amaçlara daha iyi hizmet eder.
- Hedef, pratiktir. Sonuçların farklı alanlardaki uzmanların erişimine açılması ve ikinci bir adım olarak belirli söylemsel ve toplumsal pratiklerin değiştirilmesi amacıyla kullanılması gerekir.

Söylem-tarihsel yaklaşımın üç aşamada uygulanabileceğini ifade eden Aşkın (2017: 122), bu aşamaları şu şekilde özetler: İlk olarak bir söylemdeki özgün içerikler ya da konular tespit edilir. İkinci olarak söylemsel stratejiler araştırılır ve son olarak bu söylemsel stratejilerde kullanılan, örneğin metafor gibi dilsel araçlara bakılır. Söylemin nasıl inşa edildiğini çözümlemede esas olarak *adlandırma*, *hüküm*, *uslamlama*, *bakış açısı edindirme* ve *önemseme-hafifseme* olmak üzere beş söylemsel stratejiyi öne çıkarmaktadır.

Bu çalışmada özellikle; söz konusu söylemsel stratejilerin *Sıcak Kafa* adlı dizi ekseninde nasıl konumlandırıldığına dair bir inceleme yapılması hedeflenmektedir. Dizinin sekiz bölümü boyunca; çeşitli yoğunluk, süre ve biçimlerde yer alan, metaforik anlatımlar üzerinden yükselen distopik anlatıya dair bir değerlendirme yapılacaktır.

BULGULAR

Sıcak Kafa (özgün adı: *Hot Skull*), Tims&B Productions yapımı olan, ilk bölümü 2 Aralık 2022 tarihinde yayımlanan, Yazar Afşin Kum'un *Sıcak Kafa* adlı eserinden uyarlanmış, yönetmenliğini Mert Baykal ve Umur Turagay'ın yaptığı, Mert Baykal, Müjgan Ferhan Şensoy, Zafer Külünk ve Gökhan Şeker'in senaryosunu yazdığı, başrollerinde Osman Sonant, Hazal Subaşı ve Şevket Çoruh'un yer aldığı distopik ve macera türündeki Türk orijinal internet dizisidir (Sıcak Kafa Tanıtım, 2022). **Fotoğraf 1**'de dizinin afişi görülmektedir; bu görselde dizinin akışı açısından üç ana karaktere yer verilmiştir.

Fotoğraf 1. *Sıcak Kafa* dizisinin afişi

(netflix.com, wikipedia.org, 17.12.2022)

Tablo 1'de, *Sıcak Kafa* adlı dizinin sekiz bölümünün her birinin ismi, yönetmen ve senarist bilgisi yer almaktadır. Araştırmaya konu olan birinci sezonunun sekiz bölümüdür. Her bölüm, tematik olarak distopik anlatıya hizmet edecek şekilde olaylar dizisi sergiler ve distopik toplumda farklı bir özelliğe ait olan karakterin (Murat Siyavuş) kurmaca macerasına yer verilir.

Tablo 1. *Sıcak Kafa* dizisi, 1. Sezon (2 Aralık 2022) bölüm-yönetmen-senarist isimleri

Bölüm	Başlık	Yönetmen	Senarist
1	" <i>Galanthus Byzantinus</i> "	Mert Baykal	Mert Baykal
2	" <i>Kedi, Kutu, Huni</i> "	Mert Baykal	Zafer Külünk
3	" <i>6. Bölge</i> "	Mert Baykal	Zafer Külünk
4	" <i>Yüksek Ateş</i> "	Umur Turagay	Mert Baykal

5	“Şafak Söktü, Akrep Öldü”	Umur Turagay	Zafer Külünk
6	“7’ye 13 Kala”	Umur Turagay	Mert Baykal
7	“Gül ve Diken”	Mert Baykal	Zafer Külünk
8	“Adımın Bir Önemi Yok”	Mert Baykal	Mert Baykal

(https://tr.wikipedia.org/wiki/S%C4%B1cak_Kafa, 17.12.2022)

Sıcak Kafa adlı dizinin bölümlerine dair görseller **Fotoğraf 2-Fotoğraf 9** arasında yer almaktadır (imdb.com, 2022). IMDb’deki izleyici puanlamasına göre *Sıcak Kafa* adlı dizinin durumu şu şekildedir: 183 IMDb kullanıcısı *Sıcak Kafa*’yı puanlamıştır ve 10 üzerinden 7,2 olarak bir beğeni puanı oluşmuştur.

Fotoğraf 2. Sezon 1, Bölüm 1

Fotoğraf 3. Sezon 1, Bölüm 2

Fotoğraf 4. Sezon 1, Bölüm 3

Fotoğraf 5. Sezon 1, Bölüm 4

Fotoğraf 6. Sezon 1, Bölüm 5

Fotoğraf 7. Sezon 1, Bölüm 6

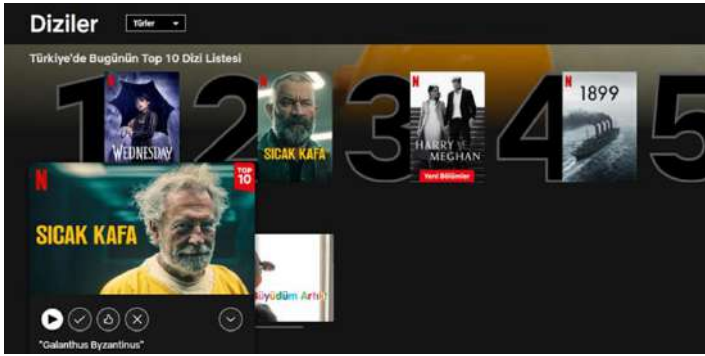

Fotoğraf 8. Sezon 1, Bölüm 7

Fotoğraf 9. Sezon 1, Bölüm 8

Sıcak Kafa, Netflix platformunda ‘Diziler’ kategorisinde yer alır ve yayınlanmakta olan diğer dizilere göre ve izlenme – beğeni durumuna göre ikinci sırada (Fotoğraf 10) yer aldığı görülmektedir. Türkiye’de Netflix’in Türkiye Top 10 Dizi Listesi o gün izlenmekte olan dizilerin sıralamasını vermektedir.

Fotoğraf 10. *Sıcak Kafa*, Netflix diziler kategorisindeki görünümü (www.netflix.com, 17.12.2022)

Sıcak Kafa, Netflix’in en çok izlenen dizilerinin arasında girdi. Netflix platformunda yayınlanan içeriklerin haftalık izlenme sayılarını açıkladığı “top10.netflix.com/” adresinden, 5-11 Aralık 2022 tarihine ait verilerini açıkladı. Netflix’te 2 Aralık 2022 tarihinde başlayan dizi, ikinci haftasında, Fotoğraf 11’de gösterildiği üzere; 10.910.000 saat izlenerek Netflix’in ‘Dili İngilizce Olmayan Diziler’ listesine 8. sıradan giriş yaptı (*Sıcak Kafa* İzlenme Sayısı, 2022).

Fotoğraf 11. *Sıcak Kafa* izlenme sayısı (http://www.ranini.tv/haber/49343/1/sicak-kafa-netflixin-en-cok-izlenen-dizilerinin-arasinda-girdi, 17.12.2022)

Sıcak Kafa adlı dizide, sekiz bölüm boyunca *adlandırma*, *hüküm*, *uslamlama*, *bakış açısı edindirme* ve *önemseme-hafifseme* öğelerinin temsil edilmesine dair dizinin yapısına temel teşkil eden, e genel izlenimler alt başlıklarda ifade edilmektedir.

Adlandırma Olarak *Sıcak Kafa*: *Sıcak Kafa* adlı dizide iktidar, insanları yöneten bir kurum vardır ve varlığı sorgulamalara açık olarak konumlandırılmıştır. SMK (Salgınla Mücadele Kurumu) ortaya çıkan salgın sürecini yönetmenle görevlidir ve her birey onlar için enfektir. Kamusal alanda herkes kulaklık takmak zorundadır; çünkü dil – iletişim ile bu virüs kişiden kişiye/kişilere bulaşmaktadır. Semantik virüs olarak ifade edilen bu virüs, kişilerde “abuklama” adı verilen sayıklama şeklinde kendini göstermektedir. Virüs bulaşmış kişiler bir yere toplanır ve tamamen kendi kaderlerine terk edilmiştir.

İktidar Hükümleri Çerçevesinde *Sıcak Kafa*: Her an bulaşması muhtemel bu virüsün ‘çare’si olabilecek ana karakter/kahraman ise SMK yetkilisi tarafından ‘tehlikeli’ olarak adlandırılır ve bir an önce ‘ortadan kaldırılması’ gerektiğine karar verilir. Her bireyin kulaklık takmakla yükümlü olduğu bu ‘kötücül’ toplumda virüsün bulaşmaması için iletişimin ‘yasak’landığı deneyimlenmektedir. Bilimsel araştırmalar yapılan bir laboratuvarın iktidarın varlığını ortadan kaldırma potansiyeli dolayısıyla yok edildiği görülmektedir.

Uslamlama Kapsamında *Sıcak Kafa*: Bireylerin herhangi zihni faaliyette bulunması mümkün değildir ve iktidar olan SMK için istenilmeyen bir faaliyettir. Yönetme erkini elinde bulunduran SMK’nın varlığını, yönetme biçimini, faaliyetlerini sorgulayan genç bireylerden oluşan bir birlik olan Artı 1 adlı grubun tüm faaliyetlerini engeller ve onları ortadan kaldırır.

İnsana – Yaşama Bakış Açısı Edindirme Kapsamında *Sıcak Kafa*: *Sıcak Kafa*’da virüs herkese bulaşabilir ve her birey potansiyel enfekte olmuş kişidir. Virüs bulaşmış kişilerin ise yaşaması gereksizdir ve virüsün ‘çare’sini, tedavisini bulmak yerine virüsün bulaşmasından sonra süreci yönetmek hedeftir.

Önemseme – Hafifseme Çerçevesinde *Sıcak Kafa*: *Sıcak Kafa*, olağanüstü bir süreci ifade eder; ancak virüsle mücadele değil de daha çok bireyle, bireyin varlığı ile mücadeleye dönüşmüş, toplumdaki tüm teamüllerin alt üst edildiği bir toplum tasarrufu ortaya konulmuştur. Bireyin varlığının hiçbir önemi yoktur; SMK’nın devamlılığı esastır.

Sıcak Kafa adlı dizisi, yapısı itibariyle bir distopik anlatının örneği olması itibariyle distopyayı temsil ettiği görülmektedir. Anlatı yapısı olarak oluşturulan evrende, yaşanan mevcut koşullara dair bir eleştiri potansiyeli taşıdığı görülmektedir. Sekiz bölümde, her bölümün farklı adlandırması, teması ve distopik dünyadaki mücadelenin temsili anlatılmaktadır. Dizinin anlatsal söylemi SMK-birey-toplum mücadelesinin somutlaşmış hali olarak tasarlanmıştır. Dizide; baskı ve kaosun kaynaklık ettiği otoriter bir kurum olarak SMK ve bu durumu artık kabul etmek istemeyen, gençlerden oluşan birlik olan Artı 1 adlı iki ana oluşum mevcut. Toplumsal pratiklerde mevcut koşulların sınırlarını aşma potansiyeli temel anlatı çizgisi olarak yer almaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Yazar Afşin Kum’un *Sıcak Kafa* adlı eserinden uyarlanan ve dijital yayın platformu Netflix’te aynı isimle yayımlanmaya başlayan adlı dizisi, yapısı itibariyle bir distopik anlatı örneğidir. Distopik anlatıların, toplumların içinde yaşadıkları mevcut koşullara dair bir eleştiri potansiyeli taşıyabileceğine dair görüşler mevcuttur.

Distopik anlatı, baskıcı rejimlerin görülebildiği, gücün ve iktidarın dengesiz bir biçimde kullanılabilirdiği, genellikle daha karamsar olarak tasarlanan hikâye yapısıyla farklı amaçlara hizmet etmektedir. Distopik kurgu aracılığıyla, toplumda görülen problemlere, sorunlara dikkat çekilmekte ve bahsi geçen bağlamsal düzene yapıcı bir eleştiri yöneltilmektedir. Ayrıca, “ya gerçekleşirse, gerçekleşeceğini varsayalım, ya olursa” üzerinden, mevcut ya da deneyimlenmesi muhtemel olaylara, durumlara karşı hazırlık yapılması ve gerekli önlemlerin alınması tavsiye edilerek uyarılar dikkate alınmadığı takdirde ne gibi bir senaryoyla karşılaşılabilirdiği gösterilmektedir. Uzak bir gelecekte tasarlanmış gibi görünse de, distopyaların neredeyse her zaman üretildikleri toplumla ve o toplumun sosyal, kültürel ve siyasi yapısıyla ilgisi vardır. Bu anlamda, distopyanın, öngörü, uyarma ve ikaz etme anlamında günümüz dünyasıyla ilişkilendirilebilecek etkili bir potansiyeli bulunduğunu iddia etmek yanlış olmayacaktır (Atasoy, 2020: 1141). *Sıcak Kafa*, içinde yaşanan toplumun birdenbire ‘ölümcül’ koşullarla boğuştuğu, insanların bir anda ellerindeki her şeyi kaybedip ölümlerle baş başa kalabileceğini temsil etmektedir. *Sıcak Kafa*’nın, geleceğe dair bir öngörü taşıdığı da düşünülebilir. 2019 yılında tüm dünyada yaşanan Covid 19 pandemisi fazlasıyla bu durumu örneklendirmekte ve gerçekliğini ortaya koymaktadır.

Yaşanılan çağda her gelişmenin olumlandığı göz önünde bulundurulduğunda, aslında her idealleştirmenin kendi içinde bir olumsuzluğu taşıyabileceği unutulmamalıdır. Örneğin; Sancar (2017), teknolojik gelişmenin ve teknoloji kullanımının içinde bulunduğumuz çağda bir bağımlılığa dönüşebileceğine dair elde ettiği veriler önemlidir. *Sıcak Kafa* adlı dizide anlaşıldığı üzere, insanlar, toplumsal hayatta belirli bir gelişmişlik düzeyinde iken birdenbire bir virüs ortaya çıkar ve tüm hayatı alt üst eder. Teknolojik tüm gelişmeye rağmen kulaktan kulağa bulaşan bu virüse karşı tüm toplum savunmasız ve korunmasız olarak yakalanmıştır.

Netflix gibi bir dijital yayın platformunda yoğun ilgi ile karşılanan bu dizinin distopik dünyayı hemen Covid 19 pandemisi ardından sunması isabetli olmuştur. Her distopik anlatının kendi potansiyeli vardır ve bu da medyanın sınırlarını aşma potansiyeline de sahiptir. *Sıcak Kafa*, distopik anlatıda gerçeğin-kurmacanın iç içe geçtiği, reelde yaşanan koşullara referans verilmesi düşündürücüdür.

Sıcak Kafa adlı dizinin distopik anlatı açısından derinlikli olmadan değerlendirildiği bu çalışmanın, daha sonra yapılacak bilimsel araştırmalar için öncülük etmesi muhtemeldir; çünkü henüz yeni olan bu diziye dair henüz herhangi bir araştırmaya erişilmemektedir. *Sıcak Kafa* adlı bu dizinin daha birçok araştırmayı da beraberinde getireceği öngörülmektedir. *Sıcak Kafa*, henüz birinci sezonu yayınlanan bir dizidir ve diğer sezon-bölmelerinin yayınlanması olası araştırmalara kaynaklık edecektir.

KAYNAKLAR

Ağkaya, O. (2016). Ütopya ve Distopya: Siyasetin Edebiyat Üzerindeki Etkisi. *Manisa Celal Bayar*

Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 4, Aralık 2016, (23-48).

Aşkın, C. A., (2017). Korku Kültürü Çerçevesinde Medyada Korku Söylemi: Bir Örnek Olarak 31

Ekim 2016 Cumhuriyet Gazetesi Operasyonu. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 27, 109-134.

Atasoy, E. (2020). Distopik Kurgu ve Ümitvar Distopya Bağlamında Ütopycılık Geleneği.

Gaziantep University Journal of Social Sciences, 19(3), (1135-1147).

Çakmak, F. & Bilişli, Y. (2019). İdeoloji, Söylem ve İletişim Çalışmalarında Ruth Wodak.
Anadolu

Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2019, Cilt 19, Sayı 2, (99-124).

Cantaş, A. (2017). Distopik Filmlerin Göstergibilimsel Analizi Terry Gilliam Sineması,
Selçuk

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Çelik, E. (2015). Distopik Romanlarda Toplumsal Kurgu. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*,
Cilt 18

Sayı 1 (Nisan 2015), (57-79).

IMDb. (2022). Hot Skull IMDb Rating, 27 Aralık 2022 tarihinde

https://www.imdb.com/title/tt14992866/ratings/?ref_=tt_ov_rt adresinden erişildi.

Sancar, E. (2017). Kadınlarda İnternet Bağımlılığı ile İlgili Bir Araştırma: İstanbul Örneği.
İğdir

Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 13, Ekim 2017, (296-320).

Sarıkaya, T. (2021). Distopya Kelimesinin Etimolojisi ve Sinemadaki İlk Örnekleri.
Medyalab,

Mayıs 2021, (5-7).

Sıcak Kafa (2022). Netflix. 17 Aralık 2022 tarihinde

<https://www.netflix.com/search?q=s%C4%B1cak%20kafa&jbv=81127080> adresinden
erişildi.

Sıcak Kafa Tanıtım. (2022). 17 Aralık 2022 tarihinde

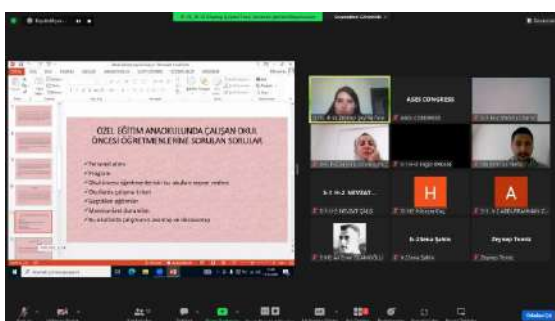
https://tr.wikipedia.org/wiki/S%C4%B1cak_Kafa adresinden erişildi.

Sıcak Kafa İzlenme Sayısı. (2022). 27 Aralık 2022 tarihinde

<http://www.ranini.tv/haber/49343/1/sicak-kafa-netflixin-en-cok-izlenen-dizilerinin-arasinda-girdi> adresinden erişildi.

Yıldırım, G. (2019). Orwellyen Distopya Eşliğinde İnsana, Kültüre ve Şehre Bakmak.
Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 34, Şubat 2019, (152-165).

Ases IV. International Conference On Social Sciences
 December 17-19, 2022, Eskişehir, Türkiye
 Conference Book

26.12.2022

ISBN: 978-605-72042-4-0

ASES PUBLICATIONS – 2022©